

Ontwerp-Omgevingsvisie Hilversum 2040

Duurzaam, actief, met kansen voor iedereen

Hilversum Mediastad

BUREAU NIEUWE GRACHT
stedenbouw & landschap

Samenvatting en voorwoord

Een Omgevingsvisie van betekenis

In deze Omgevingsvisie zet Hilversum de koers uit voor de periode tot 2040. Het belangrijkste doel is dat Hilversum een fijne plek blijft om te wonen, werken en verblijven.

Hilversum bestaat binnenkort 600 jaar. In de afgelopen eeuwen heeft Hilversum zich steeds opnieuw ontwikkeld. Nijverheid stond daarbij centraal, want Hilversum is een stad van 'makers'. In de 20e eeuw maakte Hilversum grote sprongen, eerst als Tuinstad aan de hand van stadsbouwmeester Dudok, daarna als Mediastad van Nederland.

Hilversum staat nu voor een volgende sprong in de eigen ontwikkeling. We schrijven dit op een moment waarop de wereld om ons heen volop in beweging is en zelfs op onderdelen in crisis verkeert: we hebben te maken met een vluchtelingencrisis, een woningcrisis, een energiecrisis, een stikstofcrisis en een klimaatcrisis. Maar we leven ook in een tijd van nieuwe kansen.

Die kansen en opgaven waar we voor staan, zijn meer dan ooit met elkaar verweven. En ze zijn voelbaar voor elke Hilversummer. Een helder toekomstbeeld en – vooral – de gesprekken met de samenleving daarover zijn daarom nu en in de toekomst onmisbaar.

Duurzaam, actief, met kansen voor iedereen
We zien voor de toekomst van Hilversum drie grote opgaven om de sterke positie van Hilversum te bestendigen. Hilversum wil ten eerste grote stappen zetten op het gebied van duurzaamheid. Het gaat dan om energie, het hergebruik van grondstoffen en inspelen op de gevolgen van klimaatverandering. Maar het gaat ook over de natuurgebieden om de stad. Ten tweede maken we actief werk van een robuuste, wendbare economie. Vitale wijken en werklocaties zijn nodig om met de demografische ontwikkelingen om te gaan: toename van het aantal ouderen en afname van het aantal werkenden. De derde opgave gaat over meedoen. Met welvaart die zo goed mogelijk is verdeeld en een stevige sociale cohesie: Hilversummers die vitaal, gezond en veilig aan de samenleving kunnen meedoen. Deze opgaven lopen als rode draden door deze Omgevingsvisie heen.

Denkrichting: 'Hilversum, het beste van twee werelden'
Ruim 5.000 Hilversummers waren betrokken bij het tot stand komen van deze Omgevingsvisie: van inwoners en bewonersorganisaties tot maatschappelijke organisaties en bedrijven. De vele en goede gesprekken hebben een duidelijke denkrichting opgeleverd die in deze Omgevingsvisie verder is uitgewerkt: Hilversum, waar het beste van twee werelden te vinden is.

Hilversum is een gewaardeerde plek met kwaliteiten om te koesteren: het groen in en om Hilversum, de architectuur van Dudok en het 'dorpse' karakter in combinatie met de aanwezigheid van 'stedelijke' voorzieningen.

Uitgaande van die kwaliteiten wil Hilversum ook in 2040 een volwaardige centrumgemeente voor de regio Gooi en Vechtstreek zijn, waar sprake is van een goede balans tussen dorpse en stedelijke kwaliteiten. We koesteren ook de natuur om ons heen en daarom ontwikkelt Hilversum zich de komende twintig jaar binnen de bestaande stad. Dat betekent dat we zorgvuldig en slim met de beschikbare ruimte zullen omgaan. Een reële mate van groei zal daarbij nodig zijn om actief te blijven, maar we kijken altijd per wijk wat de bestaande kwaliteiten zijn en wat er mogelijk is.

Kadertekst: stad of dorp

Het beste van twee werelden
Is Hilversum nou een stad of een dorp? Deze discussie is ook bij het opstellen van de Omgevingsvisie uitgebreid gevoerd. Dat was niet voor het eerst en waarschijnlijk ook niet voor het laatst. Wat de discussie zo lastig maakt is dat Hilversum eigenlijk hecht aan beide kwaliteiten. Aan de ene kant zijn er de aantrekkelijke dorpse woonmilieus, waarbij mensen hun buren kennen en er een sterk sociaal netwerk is. Maar aan de andere kant hechten mensen ook aan een breed aanbod aan werk en de aanwezige stedelijke voorzieningen als het ziekenhuis, winkels en cultuur in het centrum en een grote keuze aan onderwijs- en sportvoorzieningen. Hilversum wil eigenlijk het beste van twee werelden.

Hoewel Hilversum geen stadsrechten heeft is de discussie ‘stad of dorp’ in functioneel opzicht overigens prima te beslechten. Op basis van inwoneraantal, een uiteenlopend woningaanbod en aanwezige voorzieningen (ziekenhuis, stations, middelbare scholen enz.) is Hilversum een stad. In deze Omgevingsvisie wordt Hilversum daarom aangeduid als stad. Dat betekent nadrukkelijk niet dat de dorpse kwaliteiten van Hilversum daarmee uit beeld zijn.

Hilversum koesteren
Het zal vijf bestuursperiodes duren voordat het 2040 is. De Omgevingsvisie geeft volop aanleiding om al in deze bestuursperiode flink aan de slag te gaan. Dat is goed mogelijk, omdat er veel parallellen zijn tussen de Omgevingsvisie en het coalitieakkoord 'Hilversum Koesteren'. Bijvoorbeeld als het gaat om het vinden van balans tussen groeien om vitaal te blijven en recht doen aan de Hilversumse kwaliteiten. Tegelijk staat in hoofdstuk 2 van het coalitieakkoord dat er bereidheid is om plannen aan te passen als de Omgevingsvisie daarom vraagt. Als de gemeenteraad de Omgevingsvisie vaststelt, wordt die leidend.

Werken met de Omgevingsvisie
Onze bedoeling is dat de Omgevingsvisie 'levend' blijft. Het toekomstbeeld uit de visie wordt na vaststelling geconcretiseerd in thematische en gebiedsgerichte uitvoeringsplannen, de zogenaamde 'programma's'. Die kunnen bijvoorbeeld ingaan op een opgave of een gebied en worden opnieuw samen met inwoners, organisaties en ondernemers gemaakt. De Omgevingsvisie zelf wordt geactualiseerd als het nodig is om de koers richting de toekomst bij te stellen. Het gesprek met de samenleving over de toekomst is daarom wat het college betreft een voortdurend gesprek, met de Omgevingsvisie als nuttig middel.

De status van dit document
Dit document is de Ontwerp-Omgevingsvisie (hierna afgekort tot 'Omgevingsvisie'). We vinden van belang dat – voor raadsleden en voor deelnemers aan de participatie – goed navolgbaar is hoe we tot deze Ontwerp-Omgevingsvisie zijn gekomen. Dat is als volgt.

Op basis van de participatieopbrengst (gemeenteraad,13 juli 2022), het bestaande beleid dat door de gemeenteraad is vastgesteld, het coalitieakkoord en de Hilversumse trendstudie 2022-2026 is ambtelijk een ontwerp-visie opgesteld. Dit betreft de hoofdstukken 2 tot en met paragraaf 4.5.

De ontwerp-visie is getoetst in een concept Milieu Effect Rapportage (PlanMER) door een onafhankelijk bureau. De PlanMER is geen normenkader of een 'rapportcijfer', maar fungeert voor de gemeente als spiegel. Uit de concept MER blijkt feitelijk hoe zeker het is dat de doelen uit de visie haalbaar zijn, welke positieve of negatieve effecten maatregelen uit de visie zullen hebben en tot welke ruimtevraag de doelen leiden. Daarnaast heeft de gemeente zelf een toets gedaan hoe de ontwerp-visie zich verhoudt tot bestaand beleid en projecten. De conclusies staan in de paragrafen 4.6 tot en met 4.8.

Uit de toets volgen knel- en gesprekspunten, die vragen om politiek debat. De belangrijkste gaan over de ambities voor de energietransitie en de ruimte voor wonen, werk en voorzieningen. In paragraaf 4.9 staat hoe het college daar naar kijkt.

Wij stellen ons voor dat onze beschouwing in paragraaf 4.9 centraal staat in het raadsdebat over dit ontwerp. In het raadsdebat horen wij graag hoe de raad kijkt naar de conclusies uit 4.6 tot en met 4.8 en of men zich kan vinden in de beschouwing in paragraaf 4.9.

Na de raadsbehandeling heeft de gemeenteraad de Ontwerp-Omgevingsvisie en de ontwerp Milieu Effect Rapportage vrijgegeven voor inspraak door de samenleving. Na verwerking van de inspraakreacties stelt de gemeenteraad in 2023 de Omgevingsvisie definitief vast.

Wij kijken uit naar het debat in de gemeenteraad en de reacties uit de samenleving.

Het college van Burgemeester en Wethouders van Hilversum

GAD
GS-714-X
RONALDO
7

Inhoud

Samenvatting en voorwoord **3**

Inleiding **9**

1. Werkwijze en toepassing **17**
1.1 Een visie voor en door Hilversum 17
1.2 Overige producten 18
1.3 Toepassing Omgevingsvisie 2040 19

2. Waar staat Hilversum? 23
2.1 Van schapendorp tot Mediastad 23
2.2 Positie in de regio 27
2.3 Participatieopbrengst: hoe kijkt Hilversum anno 2022 naar zichzelf? 31
2.4 Lopende projecten 39

3. Trends en opgaven 61
3.1 Inleiding 61
3.2 Trends en ontwikkelingen 62
3.3 Drie samenhangende opgaven 68

4. Visie 2040 71
4.1 Inleiding 71
4.2 Ruimtelijke keuzes voor heel Hilversum 71
4.3 Duurzaam Hilversum 2040 77
4.4 Meedoen in Hilversum 2040 91
4.5 Actief Hilversum 2040 99

4.6 Programmatische consequenties / ruimtebeslag 105
4.7 Conclusies toets MER 109
4.8 Conclusies beleids- en projectentoets 113
4.9 Politieke beschouwing 115

5. Toepassing van de Omgevingsvisie 119
5.1 De Omgevingsvisie als stip op de horizon: samen bouwen aan Hilversum 2040 119
5.2 De Omgevingsvisie als toetsingskader 127
5.3 De Omgevingsvisie als basis voor uitwerking in programma's, agenda's en het Omgevingsplan 127
5.4 De Omgevingsvisie als basis voor kostenverhaal 134
5.5 De Omgevingsvisie als basis voor monitoring 136
5.6 Fasering en prioritering 138

Losse bijlagen
Bijlage A – Geactualiseerde samenvatting Omgevingsfoto Hilversum
Bijlage B – Denkrichting participatie
Bijlage C – Hilversumse trendstudie 2022-2026
Bijlage D – Beleids- en projectentoets
Bijlage E – Milieu Effect Rapportage (1) en Passende Beoordeling (2)
Bijlage F – Voorzet voor een Hilversums toetsingskader
Bijlage G - Kaartenbijlage

Inleiding

1. Waarom een Omgevingsvisie voor Hilversum?

Wat is een Omgevingsvisie
In deze Omgevingsvisie staat wat voor gemeente Hilversum in 2040 wil zijn en hoe we daar kunnen komen. Met het opstellen ervan speelt Hilversum in op de toekomstige Omgevingswet, waarin de Omgevingsvisie is aangewezen als een van de belangrijke instrumenten. Een Omgevingsvisie moet volgens de wet een integrale visie op de toekomst bevatten. Dat betekent dat in de Omgevingsvisie op hoofdlijnen alle belangrijke opgaven bij elkaar worden gebracht en keuzes worden gemaakt op het niveau van de stad.

Volgens de Omgevingswet gaat een Omgevingsvisie over de 'fysieke leefomgeving'.[1] Of anders gezegd: over alles onder, op en boven de grond dat van invloed is op de plekken waar we wonen, werken en verblijven. De centrale vraag daarbij is steeds hoe we onze leefomgeving zo mooi, gezond en veilig mogelijk kunnen maken. Dat doen we voor alle (toekomstige) inwoners, werknemers, bedrijven en bezoekers van Hilversum. Dat doen we ook voor de natuur, flora en fauna in de zo gekoesterde natuur in en om Hilversum.

Hilversum kijkt in de Omgevingsvisie verder dan alleen de fysieke leefomgeving. Alles mag aan de orde komen, zoals het sociaal domein en de economie. In de Omgevingsvisie van Hilversum wordt alles in samenhang bekeken.

Visie op hoofdlijnen, uitwerking in programma's
Een Omgevingsvisie is een visie op hoofdlijnen, waarbij ver vooruit wordt gekeken. Dat betekent dat keuzes worden gemaakt op de schaal van de gemeente als geheel. Zo wordt in deze Omgevingsvisie bijvoorbeeld aangegeven op welk type bedrijvigheid Hilversum zich wil richten in de periode tot 2040. Maar er wordt niet tot in detail vastgelegd waar welke bedrijven moeten komen. Hetzelfde geldt voor de energietransitie. Hilversum wil energieneutraal zijn in 2050. Dat betekent onder andere dat er meer ruimte moet komen voor zonne-energie op (grote) daken. Ook dat is een keuze op hoofdlijnen, want er wordt niet precies vastgelegd op welk dak zonnepanelen komen. Met andere woorden: in een Omgevingsvisie worden de grote beslissingen genomen, maar daarbinnen blijft speelruimte voor nadere uitwerking, bijvoorbeeld in wijken, het buitengebied of op werklocaties. Dat biedt bijvoorbeeld de mogelijkheid om bij die uitwerking rekening te houden met de identiteit, opgaven en mogelijkheden van de verschillende gebieden. Het adagium uit de Omgevingswet is: "De Omgevingsvisie blijft, de Programma's veranderen". Dat passen we ook in Hilversum toe. Na vaststelling van de Omgevingsvisie gaan we aan de slag met programma's voor gebieden en thema's, waarin de toets met uitvoerbaarheid, tijd, geld en capaciteit gemaakt wordt en uitvoeringsprioriteiten worden gesteld.

Toekomstbeeld 2040
Hilversum kijkt 20 jaar vooruit en schetst dus een toekomstbeeld voor 2040. Het doel van de Omgevingsvisie is vooral om met behulp van dat toekomstbeeld de kaders te schetsen waarbinnen plannen voor de toekomst gemaakt kunnen worden. Op onderdelen worden ook concrete voorstellen gedaan. Dat gebeurt vooral voor de korte(re) termijn, door terug te redeneren vanuit het toekomstbeeld en zo de eerste stappen op weg naar dat toekomstbeeld te bepalen.

1. Bron: factsheet Omgevingsvisie VNG.

De Omgevingsvisie 2040 volgt de Structuurvisie 2030 op

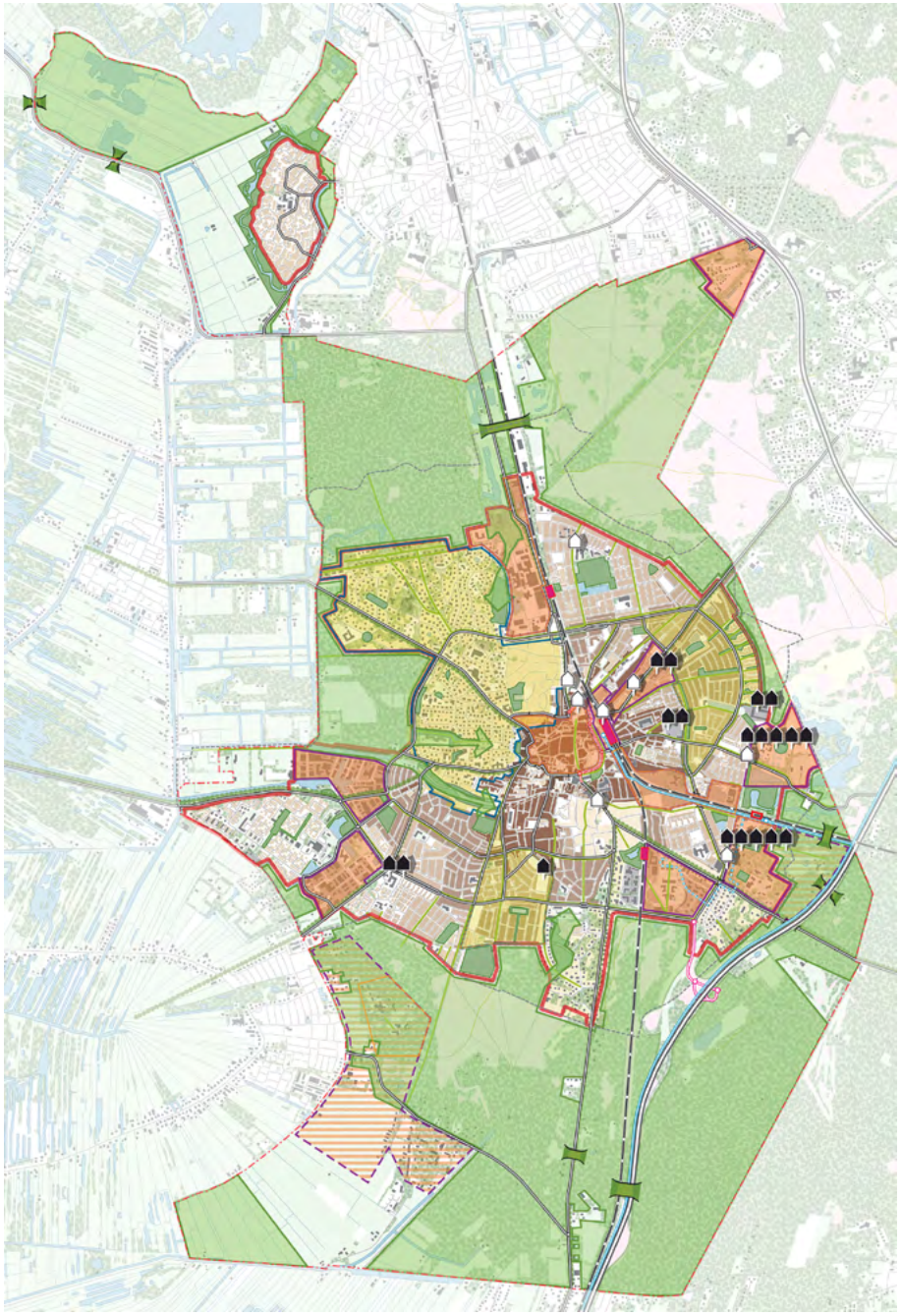
Na vaststelling door de gemeenteraad is de Omgevingsvisie de opvolger van de Structuurvisie Hilversum 2030. Vergeleken met de Structuurvisie is de Omgevingsvisie nog een stuk integraler. Dat komt omdat naast traditionele ruimtelijke onderwerpen als wonen, verkeer en groen nu ook sociale aspecten als gezondheid en welzijn worden meegenomen. Dat past goed bij het idee van de Tuinstad, waarbij welvaart werd gezien als welzijn voor iedereen.

De Omgevingsvisie vervangt niet direct al het sectorale beleid dat de gemeenteraad (recent) heeft vastgesteld, zoals de woonvisie of de mobiliteitsvisie. Keuzes in de Omgevingsvisie worden waar nodig bij een volgende actualisatie van het sectorale beleid verwerkt. Bij eventuele discrepanties heeft de Omgevingsvisie 'voorrang'. In hoofdstuk 5 wordt dit verder toegelicht.

Omgevingswet

De Omgevingswet treedt waarschijnlijk op 1 juli 2023 in werking. De wet verplicht alle gemeenten in Nederland om voor het eigen grondgebied een Omgevingsvisie op te stellen. Hoewel de Omgevingswet nog niet in werking is getreden is het al wel mogelijk om vooruitlopend op de wet een Omgevingsvisie op te stellen. Veel gemeenten maken daar gebruik van en ook Hilversum voldoet met het opstellen van deze Omgevingsvisie aan de wettelijke eisen.

Ook het Rijk en alle provincies maken een Omgevingsvisie. In 2020 is de Nationale Omgevingsvisie (NOVI) vastgesteld. De provincie Noord-Holland heeft zelfs al in 2018 een Omgevingsvisie vastgesteld: de Provinciale Omgevingsvisie (POVI). Een samenvatting van beide visies is te vinden in Bijlage C bij deze Omgevingsvisie.

De visiekaart van de Structuurvisie 2030

Grote opgaven vragen om een nieuwe visie

Een wettelijke plicht is op zich voldoende aanleiding om een Omgevingsvisie op te stellen. Maar ook zonder de Omgevingswet is Hilversum toe aan een actualisatie van het toekomstbeeld. Ten opzichte van de Structuurvisie uit 2013 zijn er trends en ontwikkelingen die leiden tot nieuwe opgaven, waar antwoorden op nodig zijn. Zo dreigen verschillen in de samenleving groter te worden. Voor veel mensen wordt het lastiger om mee te kunnen doen of mee te komen omdat ze bijvoorbeeld geen betaalbare woning kunnen vinden, energie te duur wordt en er te weinig banen zijn voor mensen die met hun handen werken. En als we nu niet ingrijpen zal de kwaliteit van de leefomgeving steeds meer onder druk komen te staan. Het gaat dan om vervuiling en overlast, maar bijvoorbeeld ook om ruimtegebrek op straat. Daardoor kunnen mensen elkaar steeds minder goed ontmoeten, is er te weinig ruimte om te bewegen en spelen kinderen minder buiten. Klimaatverandering leidt bovendien tot aanvullende problemen, bijvoorbeeld door extreme regenbuien, lange periodes van droogte of hoge temperaturen die leiden tot hittestress. Een laatste voorbeeld van een concrete opgave is de veranderende bevolkingssamenstelling. Door bijvoorbeeld vergrijzing ontstaat steeds meer behoefte aan kleinere en betaalbare woningen. Die zijn er nu in verschillende wijken te weinig, waardoor de beschikbare grotere woningen niet vrijkomen voor jonge gezinnen.

Dit is een greep uit de opgaven waar Hilversum voor staat. De lijst is nog veel langer. Het heeft ertoe geleid dat Hilversum, net als in de periode toen Dudok werd aangesteld, opnieuw behoefte heeft aan een visie voor de lange termijn en die meer dan ooit vraagt om vernieuwende en creatieve oplossingen, stevige keuzes en een goede samenwerking tussen overheid en samenleving.

Andere instrumenten uit de Omgevingswet

De Omgevingsvisie is niet het enige instrument in de Omgevingswet. Andere belangrijke instrumenten zijn het Programma en het Omgevingsplan.
Een Programma bevat straks o.a. een uitwerking van de Omgevingsvisie, gericht op het realiseren van het toekomstbeeld. Het gaat over de grootste opgaven uit de Omgevingsvisie, zoals mobiliteit, wonen, groen, welzijn en economie, maar ook over specifieke gebieden, zoals wijken of werklocaties.[2]
Het Omgevingsplan vervangt het huidige Bestemmingsplan en bevat daarmee de juridische regels voor de ruimtelijke inrichting van Hilversum. Inwoners, ondernemers en organisaties kunnen in de toekomst in het Omgevingsplan onder andere vinden wat wel en niet mag worden gebouwd op verschillende plekken in de gemeente en welke regels gelden voor het gebruik en de inrichting van de leefomgeving.

2. Wat voor Omgevingsvisie maakt Hilversum?

Vormvrij document

Volgens de Omgevingswet is de Omgevingsvisie een vormvrij document. Dat wil zeggen dat elke gemeente zelf mag bepalen hoe de eigen Omgevingsvisie eruit komt te zien. Dit moet gemeenten de vrijheid geven een Omgevingsvisie te maken die past bij de eigen opgaven en wensen. Omgevingsvisies zijn er dan ook in alle soorten en maten: kort en lang, globaal of juist meer gedetailleerd en in de vorm van een website of rapport. Zelfs een video is mogelijk. Hilversum heeft ervoor gekozen de visie op de toekomst te beschrijven in dit rapport. Daarnaast zal de Omgevingsvisie gepubliceerd worden op www.ruimtelijkeplannen.nl, zodat hij ook digitaal is in te zien.

2. Bron: artikel 3.5 van de Omgevingswet.

Eisen aan de inhoud

Vormvrij betekent niet dat de Omgevingswet helemaal geen eisen stelt aan de inhoud van een Omgevingsvisie. Volgens de Omgevingswet moet een Omgevingsvisie in elk geval de volgende onderdelen bevatten:

1. Een beschrijving van de huidige kwaliteit van de leefomgeving. Het gaat dan om wat er nu is en wat mensen daarvan vinden. Wat is goed? Maar ook: wat kan beter?
2. De hoofdlijnen van de voorgenomen ontwikkeling, oftewel een gewenst toekomstbeeld. Dit toekomstbeeld gaat over waar we met z'n allen naar toe willen: het gaat over gebruik, beheer, ontwikkeling, bescherming en behoud van het grondgebied van de gemeente.
3. De hoofdzaken van het te voeren integrale beleid voor de fysieke leefomgeving. Het gaat er dan om wat de doelen zijn en de interventies op de korte, middellange en lange termijn.[3]

Het eerste punt is te vinden in hoofdstuk 2. Het tweede en derde punt zijn te vinden in de hoofdstukken 3, 4 en 5.

Wettelijke kaders

Daarnaast zijn er verschillende wettelijke kaders waar de Omgevingsvisie zich aan moet houden. Zo moet worden voldaan aan bestaande wet- en regelgeving en bijvoorbeeld doelstellingen van het Rijk op het gebied van energie en grondstoffen. Om één voorbeeld te noemen: we hebben in Nederland bepaald dat we in 2050 (bijna) energieneutraal willen zijn.[4] Ook Hilversum heeft hieraan te voldoen. Een Omgevingsvisie mag dus niet in strijd zijn met de wet en afspraken die gemaakt zijn door Rijk en provincie.

Opdracht van de gemeenteraad

Voor het invoeren van de Omgevingswet in Hilversum heeft de gemeenteraad al in 2017 drie leidende principes vastgelegd: pionieren, participatie en aanpassen met het vizier naar buiten. Overige kernbegrippen zijn nauwe betrokkenheid van de gemeenteraad, integrale aanpak, strategische vraagstukken en regionale samenwerking.[5]

Hilversum pioniert met de Omgevingswet door proefprojecten uit te voeren. Die zijn er de afgelopen jaren o.a. geweest voor de gebiedsagenda 1221. Door het stimuleren van participatie wil Hilversum inwoners en professionals meer invloed geven op hun directe leefomgeving. Voor de Omgevingsvisie is daarom een uitgebreid participatieproces doorlopen, dat is gebaseerd op het bestuurlijk Plan van Aanpak van de gemeenteraad (maart 2021). Meer hierover is in het volgende hoofdstuk te vinden. Met 'het vizier naar buiten' wordt bedoeld dat Hilversum vanuit de bestaande situatie in stappen wil toewerken naar de gewenste toekomstige situatie. Vragen en inbreng vanuit de samenleving dienen daarbij als zwaarwegend advies.

De status van de Omgevingsvisie

Een Omgevingsvisie is een zogenaamd zelfbindend document. Dat wil zeggen dat de gemeente zichzelf na vaststelling verplicht om zich aan de eigen visie te houden bij het maken van toekomstige keuzes. Een Omgevingsvisie geeft ruimtelijke contouren aan, maar krijgt in de Omgevingswet verder geen juridische status: je kunt er niet mee naar de rechter stappen. Die rol is in de toekomst weggelegd voor het Omgevingsplan. Meer toelichting daarop wordt in hoofdstuk 5 gegeven.

3. Bron: factsheet Omgevingsvisie VNG.

4. Bron: rijksoverheid.nl

5. Bron: Bestuurlijk plan van aanpak Omgevingsvisie Hilversum (herzien vastgesteld maart 2021).

3. In stappen naar een definitieve Omgevingsvisie

Hilversum maakt een Omgevingsvisie in vier stappen:

1. In beeld brengen van de huidige situatie door het maken van een ‘Omgevingsfoto’ met feiten en cijfers. De Omgevingsfoto is in 2021 door de gemeenteraad meegegeven voor de participatie in stap 2.
2. Het verkennen van mogelijke denkrichtingen over het Hilversum dat we in 2040 willen zijn. In deze stap vond brede participatie door de hele Hilversumse samenleving plaats. Stap 2 is op 13 juli 2022 afgerond met een raadsbesluit over de opbrengsten uit de participatie: de ‘denkrichting’.
3. Het opstellen van een ontwerp Omgevingsvisie.
4. Besluitvorming over de Omgevingsvisie na verwerking van zienswijzen.

Van concept naar vaststelling
In de aanloop naar het opstellen van de Omgevingsvisie hebben veel bijeenkomsten plaatsgevonden met inwoners, ondernemers en (maatschappelijke) organisaties. De gemeenteraad heeft besloten dat de denkrichting uit de participatie de basis vormt voor de Ontwerp-Omgevingsvisie. Na bespreking in het college van Burgemeester en Wethouders en de gemeenteraad wordt dit ontwerp eventueel aangepast, dat vervolgens door het college van burgemeester en wethouders ter inzage zal worden gelegd, tegelijk met een definitieve Milieu Effect Rapportage (PlanMER).

Formele inspraakronde
Met de terinzagelegging start de zogeheten formele inspraakronde. Iedereen krijgt daarin de gelegenheid te reageren. Dat kan schriftelijk of via de mail. Om de Ontwerp-Omgevingsvisie toe te lichten zullen onder andere informatiebijeenkomsten worden georganiseerd.

Begin 2023
Het is de verwachting dat de formele inspraak in februari 2023 zal starten. De Ontwerp-Omgevingsvisie wordt dan zes weken ter inzage gelegd. Op basis van de reacties wordt een definitieve Omgevingsvisie opgesteld. Deze wordt aan de gemeenteraad voorgelegd ter vaststelling. Dat gebeurt samen met een Nota van Beantwoording, waarin de reacties uit de inspraak én de antwoorden daarop zijn gebundeld. Het is de planning dat Hilversum rond de zomer van 2023 een vastgestelde Omgevingsvisie heeft.

4. Leeswijzer voor de Omgevingsvisie

De opbouw van deze Omgevingsvisie volgt de stappen die tijdens het opstellen ervan zijn doorlopen. Hoofdstuk 1 geeft een beknopte beschrijving van het gevolgde proces en de manier waarop Hilversum de Omgevingsvisie wil gaan gebruiken. In Hoofdstuk 2 staat hoe Hilversum er anno 2022 voorstaat. Hier wordt beschreven hoe Hilversum is ontstaan, wat we met z’n allen op dit moment waardevol vinden aan Hilversum en wat er beter kan. Veel van deze informatie is door inwoners, ondernemers en organisaties meegegeven in het participatieproces. Dat legt de vraag op tafel hoe deze waarden behouden kunnen worden en eventueel zelfs versterkt.

Hoofdstuk 3 beschrijft de belangrijkste trends en ontwikkelingen waar Hilversum in de periode tot 2040 mee te maken zal krijgen. Op basis daarvan zijn drie integrale opgaven voor de toekomst van Hilversum geformuleerd.

De visie voor 2040 wordt in hoofdstuk 4 geschetst. De belangrijkste ruimtelijke keuzes worden genoemd, die zijn gebaseerd op de denkrichting die is opgesteld naar aanleiding van de participatie. Vervolgens wordt een aanzet gegeven voor doelen, maatregelen en mogelijke programma’s die worden ingezet om het gewenste toekomstbeeld voor 2040 te realiseren.

Hoofdstuk 5 geeft een doorkijk naar verdere uitwerking en vervolgstappen. Hier komen onder andere aan de orde hoe het gesprek over de toekomst met inwoners, ondernemers en organisaties verder vorm kan krijgen, welk toetsingskader Hilversum gaat gebruiken om initiatieven te toetsen, wat de relatie is met het op te stellen Omgevingsplan en wat de gevolgen zijn van de Omgevingsvisie voor lopend beleid. Daarnaast wordt in dit hoofdstuk beschreven welke programma's opgestart worden en hoe de Omgevingsvisie zal worden gemonitord.

Veel voorkomende begrippen
In de Omgevingsvisie staan veel abstracte begrippen, die soms erg op elkaar lijken. Het gebruik van abstracte begrippen is niet altijd te voorkomen. Daarom zetten we ze aan het begin van de Omgevingsvisie kort bij elkaar. Ze worden in het vervolg van de Omgevingsvisie verder uitgelegd.

Visie: is afgeleid van het Latijnse 'videre', wat 'zien' of 'kijken' betekent. Een visie is dus een (jouw) kijk op de wereld. Het is vérder kijken, dus naar de lange termijn en wat er om je heen gebeurt.

Omgevingsvisie: dit document. De Omgevingsvisie schetst het toekomstbeeld voor Hilversum met als richtjaar 2040.

Structuurvisie: de voorloper van de Omgevingsvisie uit 2013, waarin de gemeente in hoofdlijnen van de ruimtelijke ordening voor de (middel) lange termijn heeft beschreven.

Doel: een wensbeeld, of een voornemen om een bepaalde situatie te realiseren.

Opgave: een maatschappelijk vraagstuk dat complex is, waarbij verschillende invalshoeken mogelijk zijn of verschillende doelen tegelijk behaald moeten worden, niets doen Hilversum in negatieve zin verandert en geen enkele partij het alleen kan oplossen.

Programma: werkt de doelen uit de Omgevingsvisie uit in maatregelen: hoe gaan we de doelen bereiken?

Beleid: een verzamelbegrip, dat de richting en de middelen die worden ingezet om doelen te bereiken binnen een bepaalde periode omvat. Het 'beleid' bevat vaak elementen van 'visie', 'opgaven' en 'programma's'

Project: een tijdelijk organiseren van werkzaamheden, om een eenmalig resultaat te halen dat bijdraagt aan een of meer doelen. In Hilversum gebruiken we het woord 'project' vaak voor fysieke locatie- of gebiedsontwikkelingen.

Agenda: in de context van de Omgevingsvisie bedoelen we met 'agenda' een set van uitvoeringsafspraken tussen de gemeente en (bijvoorbeeld) inwoners, ondernemers en organisaties.

Integraal: alle aspecten worden in samenhang bekeken, er ontbreekt niets.

Sectoraal: er wordt naar één aspect gekeken. Bijvoorbeeld naar 'verkeer', 'milieu', 'armoede' of 'gezondheid'. Dit noemen we ook wel thematisch.

Gebiedsgericht: waarbij het kijken naar een straat, buurt, wijk of groter gebied centraal staat.

Gebiedsagenda: een uitwerking van de Omgevingsvisie of een toekomstbeeld voor het versterken, vernieuwen en ontwikkelen van een bepaald gebied. Een gebiedsagenda leidt tot uitvoeringsafspraken tussen gemeente, inwoners, ondernemers en/of organisaties.

Meedoen: het kunnen meedoen en er toe doen. Dit begrip gaat vaak over individuen en groepen.

Actief: vitaal, energiek, gemotiveerd en veerkrachtig. Vaak gebruikte synoniemen zijn ‘sterk’ en flexibel’.

Duurzaam: een situatie waarin mens, milieu en economie met elkaar in evenwicht zijn, zodat we de aarde niet uitputten.

Voorziening: iets nuttigs waar je gebruik van kunt maken. Dit woord wordt in de praktijk verschillend gebruikt. In het fysiek domein gaat het vaak over een openbare functie, gebonden aan een plek: buurt- en wijkcentra, onderwijslocaties, bibliotheek, parkeerplaatsen, gezondheidscentra, kinderopvang, een loket van de gemeente, een nutsvoorziening zoals een transformatorhuisje, of opvang van bepaalde doelgroepen. In het sociaal domein is een voorziening een vorm van dienstverlening of ondersteuning, meer gericht op een persoon: iemand die helpt in de huishouding, of bijvoorbeeld een uitkering, of welzijnsactiviteiten in een ontmoetingscentrum. Een voorziening kan een lokale, stedelijke of (boven-)regionale betekenis hebben.

Tuinstad: een in samenhang ontworpen stedenbouwkundige en architectonische vorm van een stad, die een gezonde, luchtige, mooie en afwisselende leefomgeving biedt waar het voor iedereen goed wonen en werken is, op een schaal waarbij het sociale leven wordt gestimuleerd. Participatieproces: de gesprekken met inwoners, ondernemers en organisaties in 2021 en 2022 over hoe Hilversum er in de toekomst uit moet zien.

Denkrichting: het resultaat van het participatieproces, dat is samengevat in een aantal toekomstbeelden en dat de basis is voor deze Omgevingsvisie.

Toetsingskader: het beleid waaraan nieuwe ontwikkelingen worden getoetst of ze passen in en bijdragen aan de doelen van de Omgevingsvisie.

Milieu Effect Rapportage (MER): een rapport naast de Omgevingsvisie dat de verwachte milieueffecten en andere effecten van een plan in beeld brengt. Zo kan de overheid besluiten over het plan en daarbij alle mogelijke consequenties meewegen.

Kadertekst: Structuurvisie 2030

Vijf speerpunten

De Structuurvisie 2030 is de voorloper van deze Omgevingsvisie Hilversum. De structuurvisie vervalt met het vaststellen van de Omgevingsvisie. In de Structuurvisie 2030 werden 5 speerpunten onderscheiden voor de toekomst:

1. Hilversum wil een goede woongemeente zijn met voldoende voorzieningen, een prettige openbare ruimte, voldoende plek om te spelen en minder nadruk op parkeren. Het woningbouwprogramma mikt op 'voor elk wat wils', gekoppeld aan de bouw van 3.600 tot 4.500 woningen in de periode 2013 tot 2030.De lokale werkgelegenheid moet aansluiten op de opbouw van de bevolking.
2. De natuurgebieden rond Hilversum moeten behouden blijven. Waar mogelijk wordt natuur toegevoegd, maar de grootste winst kan worden behaald door bestaande groengebieden beter met elkaar te verbinden. Hiermee kan o.a. de soortendiversiteit worden vergroot.
3. In 2030 moet Hilversum dé Mediastad van Nederland zijn, met een bijbehorende creatieve sector die voor veel werkgelegenheid zorgt. Daarbij horen passend onderwijs en kansen op de woningmarkt voor jongeren en jonge gezinnen.
4. Hilversum wil ook in 2030 de centrumgemeente van het Gooi zijn. Dat vraagt om een breed aanbod op het gebied van detailhandel, een weekmarkt, evenementen en een goed horeca- en cultureel aanbod. De centrumfunctie van Hilversum wordt verder versterkt door de clustering van zorg en het verbeteren van de bereikbaarheid.
5. Hilversum wil bekend blijven staan om de hoogwaardige stedenbouwkundige, landschappelijke en architectonische kwaliteiten. Wat kwaliteit heeft wordt behouden en versterkt en er wordt onderscheid gemaakt tussen rustige woongebieden en meer dynamische gebieden.

Met de kennis van nu

Wat direct opvalt is dat deze speerpunten allemaal nog zeer actueel zijn. Ze zijn veel genoemd tijdens de participatiebijeenkomsten die zijn georganiseerd rond het opstellen van deze Omgevingsvisie. Daarnaast komen ze ook naar voren in ambtelijke analyses. Dat betekent zeker niet dat de afgelopen jaren geen doelen zijn bereikt. Integendeel, een flink deel van wat in de Structuurvisie staat is gerealiseerd of in gang gezet. De vijf speerpunten zijn vooral nog steeds actueel omdat ze zo nadrukkelijk verbonden zijn met de geschiedenis, ligging en identiteit van Hilversum. Daarnaast is de opgave er op een aantal speerpunten ook bepaald niet eenvoudiger op geworden. Kijk bijvoorbeeld naar de opgave op het gebied van woningbouw. En ook de nog verder toegenomen druk op de openbare ruimte is een goed voorbeeld. Het gaat hier dus in feite om de blijvende speerpunten van Hilversum.

Ten opzichte van 2013 zien we ook nieuwe onderwerpen op de politieke agenda. Op de lijst met belangrijke onderwerpen staat in 2023 prominent de complexe opgave op het gebied van duurzaamheid. Het gaat dan zowel om energie, klimaatverandering, grondstoffen, voedsel, water en bodem. Ook sociale aspecten als kunnen meedoen in de samenleving en gezondheid staan tegenwoordig hoog op de lijst van belangrijke opgaven. Hilversum heeft er de afgelopen tien jaar dus opgaven bij gekregen. Daarnaast zien we zien weliswaar dezelfde opgaven terug als in de Structuurvisie 2030, maar de complexiteit en onderlinge samenhang zijn beduidend groter en beter in beeld. Zie bijvoorbeeld het coalitieakkoord 2022-2026. De urgentie is enorm toegenomen en daar zullen we rekening mee moeten houden bij het maken van keuzes.

Een uitgebreide samenvatting van de Structuurvisie 2030 is te vinden in de Bijlage D bij deze Omgevingsvisie.

1. Werkwijze en toepassing

1.1 Een visie voor en door Hilversum

Het resultaat van een intensief proces
De Ontwerp-Omgevingsvisie die nu op tafel ligt, is het resultaat van een uitgebreid en intensief proces. Een proces waar heel veel mensen en organisaties in Hilversum bij betrokken zijn geweest. Ze hebben de gelegenheid benut mee te denken en met elkaar en met de gemeente het gesprek aan te gaan. Zo'n proces is in lijn met de eisen vanuit de Omgevingswet, waarin veel waarde wordt gehecht aan participatie tijdens het opstellen van onder andere Omgevingsvisies. De gemeenteraad neemt uiteindelijk een politiek besluit over de Omgevingsvisie en alle inbreng die daarbij geleverd is.

Twee participatierondes
De eerste bijeenkomsten met bewoners in het kader van de Omgevingsvisie vonden al plaats in de laatste maanden van 2019. Vanwege de Coronapandemie is deze participatieronde uiteindelijk stilgelegd en die pauze heeft lang geduurd. Vanaf augustus 2021 is de participatie weer opgestart en uiteindelijk afgerond met een drukbezocht en concluderend stadsgesprek op 12 mei 2022. In deze tweede participatieronde zijn zowel bewoners als ondernemers en maatschappelijke organisaties betrokken geweest. De kadertekst aan het eind van dit hoofdstuk geeft een overzicht van de participatie rond het opstellen van de Omgevingsvisie Hilversum. Het stadsgesprek krijgt daarin – als afsluitende bijeenkomst – extra aandacht.

Onafhankelijke inbreng
Alle participatiebijeenkomsten vanaf 2021 zijn geleid door onafhankelijke gespreksleiders. Daarnaast is van elk onderdeel van de participatie een verslag gemaakt door een onafhankelijk schrijfbureau. Het opstellen van deze verslagen is begeleid door een redactieteam met inwoners en vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties. Het doel: een zo objectief mogelijk verslag van de gesprekken met alle betrokkenen over de belangrijkste opgaven, keuzes en oplossingsrichtingen.

De participatie schetst duidelijk wat in de samenleving leeft
In totaal hebben ruim 5.000 mensen aan een of meer participatie-activiteiten meegedaan. In vergelijking met andere gemeenten die een Omgevingsvisie opstellen is dat bovengemiddeld veel. Er zijn goede redenen om aan te nemen dat de uitkomsten van de participatie breed worden gedragen binnen Hilversum. Zo is er in januari en februari 2022 veel extra inspanning gepleegd om groepen Hilversummers te horen die normaal gesproken minder snel naar wijkgesprekken gaan of deelnemen aan het burgerpanel: jongeren, jonge gezinnen en inwoners met een niet-westerse migratieachtergrond. Ook de uitkomsten uit deze gesprekken zijn meegenomen.

Daarnaast zijn veel verschillende participatiemiddelen ingezet om iedereen een kans te geven mee te doen. Sommige inwoners voelen zich prettig bij wijkgesprekken of een stadsgesprek, anderen vullen juist liever een enquête in of nemen deel aan een burgerpanel. Het kon allemaal.

Een belangrijke graadmeter is dat de uitkomsten van het stadsgesprek behoorlijk overeenkomen met een peiling onder het Hilversumse burgerpanel (903 deelnemers). Het burgerpanel is, na toepassing van wegingsfactoren op ondervertegenwoordigde groepen, wijken en leeftijden, statistisch representatief en daarmee een betrouwbare afspiegeling van de samenleving.

Een duidelijke denkrichting
De conclusie dat de inbreng van deelnemers aan het stadsgesprek en de resultaten van het burgerpanel goed op elkaar aansluiten, is prettig. Dit is ook breder het beeld. Vooraf was de verwachting dat er meer uiteenlopende 'denkrichtingen' in de participatie zouden ontstaan. Dat blijkt niet het geval: de participatie leidt tot een redelijk eenduidige denkrichting. Inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties zijn het over veel zaken eens en waar ze dat niet zijn geeft het stadsgesprek veel richting. De Denkrichting is opgenomen als Bijlage B. De denkrichting komt terug in hoofdstuk 2 en is herkenbaar in de visie en aanzet tot maatregelen in hoofdstuk 4.

Politiek primaat van de gemeenteraad
De gemeenteraad is actief betrokken bij het tot stand komen van deze Omgevingsvisie, heeft de ruimte voor het maken van politieke keuzes en neemt uiteindelijk het definitieve besluit over de Omgevingsvisie en toekomstige aanpassingen. De gemeenteraad heeft intensief meegedacht bij het vormgeven van het participatieproces en heeft de denkrichting uit de participatie aan het college meegegeven, als basis voor het opstellen van de Omgevingsvisie. De gemeenteraad heeft het college in Amendement 22-59 gevraagd de Ontwerp-Omgevingsvisie voor de inspraakperiode aan de gemeenteraad voor te leggen en daarbij - naast de denkrichting – ook relevante trends en ontwikkelingen en het reeds vastgestelde beleid te betrekken. Het college heeft verder bij het opstellen het coalitieakkoord als kader gehanteerd en bekeken of alle voor de Omgevingsvisie relevante onderwerpen voldoende aan bod zijn gekomen.

1.2 Overige producten

Omgevingsfoto Hilversum
Bij de start van het opstellen van de Omgevingsvisie, in 2019, is een zogenaamde Omgevingsfoto gemaakt. Dit rapport bevat een zo concreet en feitelijk mogelijk beeld van de huidige situatie, de trends en ontwikkelingen en de te verwachten opgaven voor de fysieke leefomgeving in Hilversum. De omgevingsfoto is gemaakt door bestaande beleidsnota's en andere bronnen samen te vatten en te analyseren. De huidige situatie wordt beschreven aan de hand van cijfers en kaartbeelden. Waar mogelijk zijn de indicatoren in beeld gebracht die gebruikt kunnen worden als graadmeter voor de kwaliteit van de leefomgeving.

In de Omgevingsfoto komen 18 onderwerpen aan bod. Daarnaast wordt de ontstaansgeschiedenis van Hilversum beschreven. In april 2021 is een geactualiseerde samenvatting van de Omgevingsfoto gemaakt. Deze vormt Bijlage A van deze Omgevingsvisie. De Omgevingsfoto is in hoofdstuk 3 benut om integrale opgaven te benoemen.

Hilversumse trendstudie
Voor de gemeenteraadsverkiezingen is een Hilversumse trendstudie met de belangrijkste trends en ontwikkelingen voor de komende jaren opgesteld. De basis daarvoor is de trendstudie voor gemeenten van Platform 31. De trendstudie is als Bijlage C aan deze Omgevingsvisie toegevoegd. De trendstudie is in hoofdstuk 3 benut om integrale opgaven te benoemen.

Beleids- en projectentoets
Hoe deze Omgevingsvisie zich verhoudt tot het reeds door de gemeenteraad vastgestelde beleid is opgenomen in Bijlage D. Eventuele verschillen met de Omgevingsvisie worden genoemd in hoofdstuk 4. Kleinere verschillen kunnen bij de eerstvolgende actualisaties van sectoraal beleid verwerkt worden. Grotere verschillen vragen om politiek debat bij de besluitvorming over de Omgevingsvisie.

Milieu Effect Rapportage
Gekoppeld aan het opstellen van de Omgevingsvisie is een Milieu Effect Rapportage (MER) opgesteld door een extern bureau. De MER schat feitelijk de effecten in van het toekomstbeeld uit de Omgevingsvisie op de leefomgeving. Dit wordt afgezet tegen een situatie van autonome ontwikkeling, waarbij in Hilversum alleen bestaand beleid zou worden doorgezet.

Bij de raadsbehandeling van deze Omgevingsvisie is het proces om tot een MER te komen nog niet afgerond: er is sprake van een formeel traject waarbij de landelijke Commissie MER nog advies uitbrengt. Daarom komt bij de raadsbehandeling een concept van de MER beschikbaar: bijlage E. Op basis hiervan kan de gemeenteraad goed beoordelen of er nog verbeteringen aan de Omgevingsvisie moeten worden doorgevoerd, voordat het ontwerp de inspraak ingaat. Zo is de MER voor Hilversum 'ontwikkelend' van karakter.

Toetsingskader
De MER levert ook een aanzet voor een Hilversums toetsingskader op om initiatieven te kunnen toetsen aan de Omgevingsvisie. De aanzet is opgenomen in bijlage F. Dit toetsingskader wordt na het vaststellen van de Omgevingsvisie verder uitgewerkt.

1.3 Toepassing Omgevingsvisie 2040

De Omgevingsvisie is een document dat impact heeft op het dagelijks werk van de gemeente Hilversum. Er zijn globaal vijf toepassingen van de Omgevingsvisie, die deels al mogelijk zijn met de bestaande manier van werken, maar deels ook om een andere manier van werken vragen. Hoofdstuk 5 geeft hiervoor aanzetten.

De Omgevingsvisie als stip aan de horizon (1)
De ervaring is dat de Structuurvisie 2030 (2013) in de praktijk slechts incidenteel door college en gemeenteraad als toetsingskader voor beleid en ontwikkelingen is gebruikt. Doordat de Omgevingsvisie een integrale visie op hoofdlijnen is, met een helder toekomstbeeld voor de lange termijn, denken wij dat dit een bruikbaarder kader is om het gemeentelijk beleid op te baseren.

De Omgevingsvisie als toetsingskader (2)
Uit het vaststellen van de Omgevingsvisie door de gemeenteraad vloeit voort dat Hilversum nieuwe ruimtelijke initiatieven van bijvoorbeeld marktpartijen en bewoners(collectieven) aan de Omgevingsvisie toetst. Als deze initiatieven passen binnen de kaders van de Omgevingsvisie, dan zal Hilversum meewerken aan de uitvoering ervan. Als dat niet zo is dan zal Hilversum meedenken over alternatieve locaties of aanpassing van plannen waardoor ze wel bijdragen aan het realiseren van het toekomstbeeld 2040. Tenslotte kan op basis van de Omgevingsvisie ook de conclusie worden getrokken dat voor bepaalde initiatieven geen plek is binnen Hilversum.

De Omgevingsvisie als basis voor uitwerkingen (3)
Een derde toepassing van de Omgevingsvisie is die als basis voor nadere uitwerkingen. Het is de bedoeling de komende jaren verschillende soorten uitwerkingen op te stellen. Opgavegerichte uitwerkingen worden vertaald in Programma's zoals omschreven in de Omgevingswet. Daarnaast zullen uitwerkingen worden opgesteld voor specifieke gebieden binnen de gemeente.

De Omgevingsvisie als basis voor kostenverhaal (4)
Met deze Omgevingsvisie wil Hilversum ook de basis leggen voor kostenverhaal. Het gaat dan om het kunnen vragen van een bijdrage aan ontwikkelende partijen voor algemene kosten die een gemeente moet maken bij nieuwe ontwikkelingen. Als een ontwikkelaar bijvoorbeeld een aantal woningen bouwt, dan zal hierdoor bijvoorbeeld het gebruik van de

openbare ruimte veranderen of kan de verkeersdruk toenemen. Hierdoor moet de openbare ruimte mogelijk worden aangepast. Ook zullen de nieuwe bewoners gebruik willen maken van Hilversumse voorzieningen, bijvoorbeeld op het gebied van onderwijs en cultuur. Het is gebruikelijk dat aan ontwikkelende partijen een bijdrage wordt gevraagd voor de kosten die de gemeente maakt voor het in stand houden of verbreden van deze voorzieningen.

De Omgevingsvisie als basis voor monitoring (5)

Een laatste toepassing van de Omgevingsvisie is die als basis voor monitoring. Het gaat dan vooral om het in beeld brengen van de effecten van projecten die in de komende jaren in Hilversum worden gerealiseerd. Door steeds de consequenties van nieuwe ontwikkelingen op een aantal belangrijke criteria in beeld te brengen wordt duidelijk in hoe en in welke mate ze het toekomstbeeld voor 2040 dichterbij brengen, of dat moet worden bijgeschakeld. Dat maakt het mogelijk om tussentijds bij te sturen. Waar mogelijk wordt bij het opzetten van de monitor voortgebouwd op de nulmeting en de bijbehorende criteria uit de MER.

Kadertekst: samenvatting participatie

Participatieronde 1 (november 2019 - februari 2020)
Tijdens de eerste participatieronde konden inwoners hun ideeën en standpunten laten horen in een burgerpanel, een enquête en een aantal wijkgesprekken. De Coronapandemie heeft er uiteindelijk voor gezorgd dat deze participatieronde is stilgelegd. De resultaten zijn vastgelegd in een 'Beeldverslag participatieronde 1'. (bureau Nieuwe Gracht, januari 2021).

Inwoners aan het woord (augustus 2021 - maart 2022)
Vanaf augustus 2021 is de participatie weer opgepakt en zijn onder meer 8 wijkgesprekken gevoerd, enquêtes afgenomen, ansichtkaarten als post binnengekomen, ideeën op de website geplaatst en bezoekers aan het Atelier van de toekomst ontvangen. Centraal stond de vraag wat inwoners vinden dat goed is aan Hilversum en wat er in de toekomst kan verbeteren. De resultaten zijn vastgelegd in het verslag 'Inwoners aan het woord' (Schrijfburo Terwisscha en Wagenaar, januari 2022) + het verslag 'Ondervertegenwoordigde groepen' (Schrijfburo Terwisscha en Wagenaar, februari 2022).

Organisaties aan het woord (maart - april 2022)
Over de onderwerpen die door inwoners zijn aangedragen, zijn organisaties verder met elkaar in gesprek gegaan. Belangenorganisaties, ondernemers, verenigingen en maatschappelijke organisaties werden uitgenodigd tijdens vier bijeenkomsten in maart en april 2022. Twee bijeenkomsten gingen over de fysieke leefomgeving (eerst over het buitengebied en vervolgens over de stad) en twee bijeenkomsten gingen er over 'hoe we in 2040 samen kunnen leven en werken'. Dit was opgedeeld in de onderwerpen 'werk & economie' en 'voorzieningen'. De resultaten zijn vastgelegd in het verslag 'Organisaties aan het woord' (Schrijfburo Terwisscha en Wagenaar, voorjaar 2022).

Stadsgesprek (12 mei 2022)
Als afsluiting van de tweede participatieronde heeft een Stadsgesprek plaatsgevonden. Uit 'Inwoners aan het woord' en 'Organisaties aan het woord' blijkt dat er veel overeenstemming is over de toekomst van Hilversum. Wat overblijft, zijn de zaken waarover de meningen in Hilversum verschillen. Een team van onafhankelijke deskundigen heeft zich over de opbrengsten gebogen en geadviseerd welke verschillen in het Stadsgesprek besproken zouden kunnen worden.
Uiteindelijk is vooral gesproken over de volgende drie onderwerpen:

1. De openbare ruimte is van ons allemaal: wat heeft prioriteit?
   Uit de participatie komt duidelijk naar voren: meer ruimte voor de fiets, lopen of spelen, groen en ontmoeten: minder drukte en verkeersveiliger. Maar er is niet opeens meer openbare ruimte en er zijn wél allerlei grote vraagstukken als energietransitie en klimaatadaptatie die ook een plek moeten vinden in de openbare ruimte. In steden zien we steeds vaker slimme oplossingen, zoals deelmobiliteit en transferlocaties aan randen van steden voor mensen en goederen. De vraag voor nu is: wat moet méér en minder prioriteit in de openbare ruimte krijgen? En heeft de auto over 20 jaar nog dezelfde plek in de stad?

2. Hoe kunnen we de natuur behouden en verbeteren en de energietransitie voor elkaar krijgen?
   Dat we met z'n allen trots zijn op het Hilversumse buitengebied staat volgens de participatie buiten kijf. We zien ook dat het in het buitengebied steeds drukker wordt, de biodiversiteit afneemt en dat het klimaat verandert. In de stad liggen grote uitdagingen op het gebied van wonen, werken, mobiliteit, klimaat en energie en wordt soms naar het buitengebied gekeken. Lossen we alles op in de stad, of voegen we natuur toe aan de stad om de natuur buiten de stad te ontzien? En is het ontzien van de natuur genoeg om de natuur op peil te houden, of is er meer nodig?

3. Hoe komen we tot veerkrachtige wijken?
   Onze omgeving verandert. Dat zien we allemaal. Het gaat dan o.a. om de samenstelling van onze bevolking, de manier waarop we werken, winkelen, verplaatsen, omgaan met elkaar en hoe we onze vrije tijd invullen. We willen ons ook in de toekomst thuis voelen in onze omgeving. Met goede voorzieningen en woningen die goed aansluiten bij wat we nodig hebben, ook over 10 of 20 jaar? We zien dat het lastig is een goede volgende woning vinden en we zien in winkelcentra juist minder winkels. Wat is nodig voor meer voorzieningen als winkels, scholen, gezondheidscentra, cultuur en sport in alle wijken? Of willen we juist 'stadse' voorzieningen op een paar plekken? En wat is er nodig aan wonen en werken in de wijken om de voorzieningen op peil te houden?

Ongeveer 200 inwoners en vertegenwoordigers van organisaties gingen met elkaar in gesprek over hun standpunten. De resultaten zijn vastgelegd in het verslag 'Het Stadsgesprek' (Schrijfburo Terwisscha en Wagenaar, mei 2022).

Enquête
De stellingen die tijdens het stadsgesprek aan bod kwamen zijn ook uitgezet in een online enquête. De resultaten van de online enquête zijn vastgelegd in de rapportage 'Peiling - Omgevingsvisie Hilversum' (I&O Research, mei 2022).

Atelier van de Toekomst en website
Tijdens een groot deel van het participatieproces konden mensen binnenlopen in het Atelier van de Toekomst aan de Kerkstraat. Ze konden hier terecht met vragen over de Omgevingsvisie en de participatie én ze konden ideeën achterlaten. Hier is veel gebruik van gemaakt.

Algemene informatie over de Omgevingsvisie en het participatieproces was te vinden op de website www.hilversum2040.nl. Na elke bijeenkomst kwam een beeldverslag online.

2. Waar staat Hilversum?

Dit hoofdstuk schetst de uitgangspositie van Hilversum: waar staan we nu en hoe zijn we daar gekomen? Het hoofdstuk begint met een beschrijving van de ontstaansgeschiedenis van Hilversum. Een geschiedenis die gekenmerkt wordt door een afwisseling van periodes van relatieve rust en snelle groei. Na die beschrijving worden de belangrijkste Hilversumse kwaliteiten, aandachtspunten en 'denkrichtingen' uit de participatie in beeld gebracht. Zo kijkt Hilversum anno 2022 naar zichzelf. Ook de positie van Hilversum in de regio wordt daarbij belicht. Het hoofdstuk sluit af met een beschrijving van lopende projecten in en rond Hilversum. Op basis van de belangrijkste Hilversumse kwaliteiten en aandachtspunten ontstaat een goed overzicht van de onderwerpen of thema's die een rol spelen in deze Omgevingsvisie. Deze onderwerpen zijn in een kadertekst aan het eind van dit hoofdstuk opgenomen.

2.1 Van schapendorp tot Mediastad

Van ijstijd tot eerste bewoning
In de voorlaatste ijstijd wist het landijs vanuit het noorden tot in Midden-Nederland door te dringen. Deze periode wordt het Salien genoemd en duurde ruwweg van 238.000 tot 126.000 jaar geleden. Aan de randen van de gletsjertongen werden landmassa's opgeschoven en ontstonden zogenaamde stuwwallen. De Utrechtse Heuvelrug is er daar een van. Duizenden jaren later zorgde de hoge ligging van de inmiddels beboste heuvelrug voor een veilige plek om te wonen. Hilversum is net als Laren, Blaricum en Bussum ontstaan aan de rand van een drinkplaats. Nabij het dorp lagen de engen (akkers). Veelal op afstand lagen de meenten (weidegronden). Een deel van het huidige stratenpatroon van Hilversum komt voort uit deze oude routes.

Zelfstandigheid vanaf de Middeleeuwen & Gouden Eeuw
In 1424 krijgt Hilversum een zelfstandige status. Het wordt onafhankelijker van de stad Naarden. Hilversum kan de eigen nijverheid, verkoop en verwerking van schapenwol flink uitbreiden en groeit daarbij sterker dan de omliggende dorpen. De vrije boeren mogen hun schapen laten grazen op de gemeenschappelijke heide op basis van gebruiksrechten. Ze worden Erfgooiers genoemd.

In de Gouden Eeuw verandert het landschap drastisch. Vanaf 1650 verdwijnen de natuurbossen omdat het hout nodig is voor de scheepsbouw. Hilversum ontwikkelt zelfstandig de nijverheid van textiel, spinnerij en weverij. Rijke Amsterdamse kooplieden vestigen zich aan de westflank van Hilversum op buitenplaatsen. Het zand van de afgravingen vormde een inkomstenbron. De Gooische Vaart werd doorgetrokken naar Hilversum (Oude Haven).

Industrialisatie
Het laatste kwart van de 19e eeuw is net als in de rest van Nederland een periode van grote economische groei. Er wordt veel infrastructuur aangelegd en in de loop van de 19e eeuw wordt gestart met de aanleg van villaparken en villawijken. Had Hilversum in 1850 nog 5.500 inwoners, in 1910 zijn dit er circa 31.500.

Tussen de beide wereldoorlogen
Hilversum groeit snel in de periode tussen de beide wereldoorlogen. Aan het begin van de 20e eeuw wordt Hilversum zich er nog meer van bewust dat er regie met kwaliteit moet komen. In 1915 wordt Dudok aangesteld als directeur Publieke Werken en in 1928 wordt hij gemeentearchitect. Dudok zorgt voor de ontwikkeling van Hilversum als unieke Tuinstad, waarbij hij ernaar streeft dat stad en ommeland met elkaar verbonden blijven door het creëren van zichtlijnen en een groenstructuur met parken en plantsoenen. Voorbeelden van lange lijnen in de stad zijn de Pieter de

Kadertekst: Tuinstad Hilversum

Woningwet 1901

Tegen het einde van de 19de eeuw had Nederland te maken met een crisis: in de steden heersten woningnood, slechte woon- en leefomstandigheden en ziektes. Steeds meer werd onderkend dat vooruitgang en een goed functionerende stad met werkgelegenheid wel degelijk ook te maken had met gezonde en gelukkigere mensen die een toekomst konden hebben. Dit idee werd concreet gemaakt in de Woningwet uit 1901: er moesten uitbreidingsplannen worden gemaakt en (goede) arbeiderswoningen worden gebouwd. Volkswoningbouwverenigingen werden opgericht en op rijkssubsidie kon worden gerekend. Onderkend werd dat Hilversum in een bijzonder landschap lag en dat nagedacht moest worden over ontwikkelen met kwaliteit, zowel qua leefomstandigheden als qua vormgeving.

Tuinstad Hilversum

Vanaf 1908 kreeg het idee om de groei van Hilversum vorm te geven naar het concept van de Tuinstad voet aan de grond. Dudok kwam als stedenbouwkundig architect die de eisen kon vertalen in een kwalitatief hoogwaardige vorm. Er werkten in Hilversum veel forensen, maar ook de arbeiders die hier kwamen wonen moesten een goede woning krijgen. Nieuwe functies vroegen nieuwe gebouwen en plekken. Dudok ging aan het werk volgens de tuinstadgedachte.

Het internationale idee van de tuinstad is een sociaaleconomisch en functioneel concept waarbij men zich ervan bewust was dat een goede inrichting van de ruimte en de woning essentieel was. Stedenbouwers en architecten gingen zich verdiepen in plannen waarbij de leefomstandigheden van vooral de arbeiders zouden verbeteren. Ook politici, artsen en industriëlen sloten zich aan. Camillo Sitte, Raymond Unwin, Ebenezer Howard, Hans en Bernhard Kampffmeyer en Fockema Andreae zijn bekende namen. In 1924 was de groene, gezonde tuinstad het centrale onderwerp op het Internationaal stedenbouwcongres in Amsterdam. Een van de excursies leidde naar het werk van Dudok in de tuinstad Hilversum.

De in samenhang ontworpen stedenbouwkundige en architectonische vorm van de tuinstad biedt een gezonde, luchtige, mooie en afwisselende leefomgeving waar het voor iedereen goed wonen en werken is, op een schaal waarbij het sociale leven wordt gestimuleerd. Hilversum wordt daarbij dooraderd door groen. Het is een plaats die harmonische en samenhangende oplossingen biedt voor opgaven op het gebied van volkshuisvesting en werkgelegenheid. De mens en de menselijke maat staan centraal. Dudok kon zich goed voorstellen hoe mensen hun woning ervaren en zich door de ruimte bewegen. De wijk heeft een goede schaal om zich thuis te voelen, zich te oriënteren en zichtbare voorzieningen voor iedereen dicht in de buurt te hebben. Daarvoor vond hij in de tuinstadgedachte een passende vorm die hij eigenzinnig verder ontwikkelde. Toch was hij het met name die naast de volkshuisvestelijke, hygiënische en sociale aspecten van de tuinstad de behoefte aan schoonheid en afwisseling signaleerde. Dudok zag ook de noodzaak van samenwerking tussen partijen. Hij ontwikkelde een visie met toekomstwaarde, een plan voor de lange termijn om de gehele stad niet uit het oog te verliezen. Alleen in Hilversum is het idee van de tuinstad daarom op de schaal van de hele stad doorgevoerd. En Hilversum is daarmee de enige tuinstad van Nederland.

Na de Tweede Wereldoorlog werden nieuwe wijken, zoals Hilversum Noord, Van Riebeeck en Hilversum Zuidwest gebouwd volgens dezelfde uitgangspunten, maar er moest waar het kon intensiever, iets hoger en sneller worden gebouwd. De tuinstadgedachte moderniseerde zich steeds weer in de loop van de tijd.

Hooghlaan die uitkijkt op de St. Vituskerk, de Geraniumstraat die uitkijkt op de Clemenskerk en de Bosdrift. De Lorentzvijver en het Kamrad zijn mooie voorbeelden van groene overgangen naar de natuur.

In de jaren 1915-1930 worden in Nederland de tuindorpen gebouwd, als antwoord op de verpauperde arbeiderswijken in de grote steden. Bekende voorbeelden zijn Betondorp (tuindorp Watergraafsmeer) in Amsterdam, de Haagse Vogelwijk en tuindorp Vreewijk in Rotterdam. In Hilversum ontwerpt Dudok een aantal tuinwijken, met kenmerkende jaren 30 architectuur. Voorbeelden zijn Hilversum Zuid en Oost. Doordat de Hilversumse tuinwijken een samenhangend geheel vormen wordt Hilversum de Tuinstad genoemd.[1]

Om ervoor te zorgen dat de dorpen niet aan elkaar groeien en om de heide te behouden en de natuur te beschermen, richten de gemeenten in het Gooi samen met de provincie in 1933 het Goois Natuur Reservaat (GNR) op.

De oorlogsjaren

Gedurende de Tweede Wereldoorlog gebeurt er veel in Hilversum. Hilversum wordt het hoofdkwartier van het Duitse leger in Nederland. De Duitsers nemen het radioverkeer over, zij gebruiken het vliegveld Hilversum intensief en bouwen naast het vliegveld de Korporaal van Oudheusdenkazerne. Om de hele gemeente komt een tankgracht en er kwam een bunkerdorp bij Zonnestraal. De Trompenberg, Nimrodpark en Kannesheuvelpark worden tijdens de oorlog gebombardeerd. Een zwarte bladzijde in de geschiedenis is de gedwongen verhuizing van het grootste deel van de Joodse bevolking naar Amsterdam in 1942 en de opvolgende deportatie. Van de Joodse inwoners uit 1941 heeft slechts een kleine 10% de oorlog overleefd.

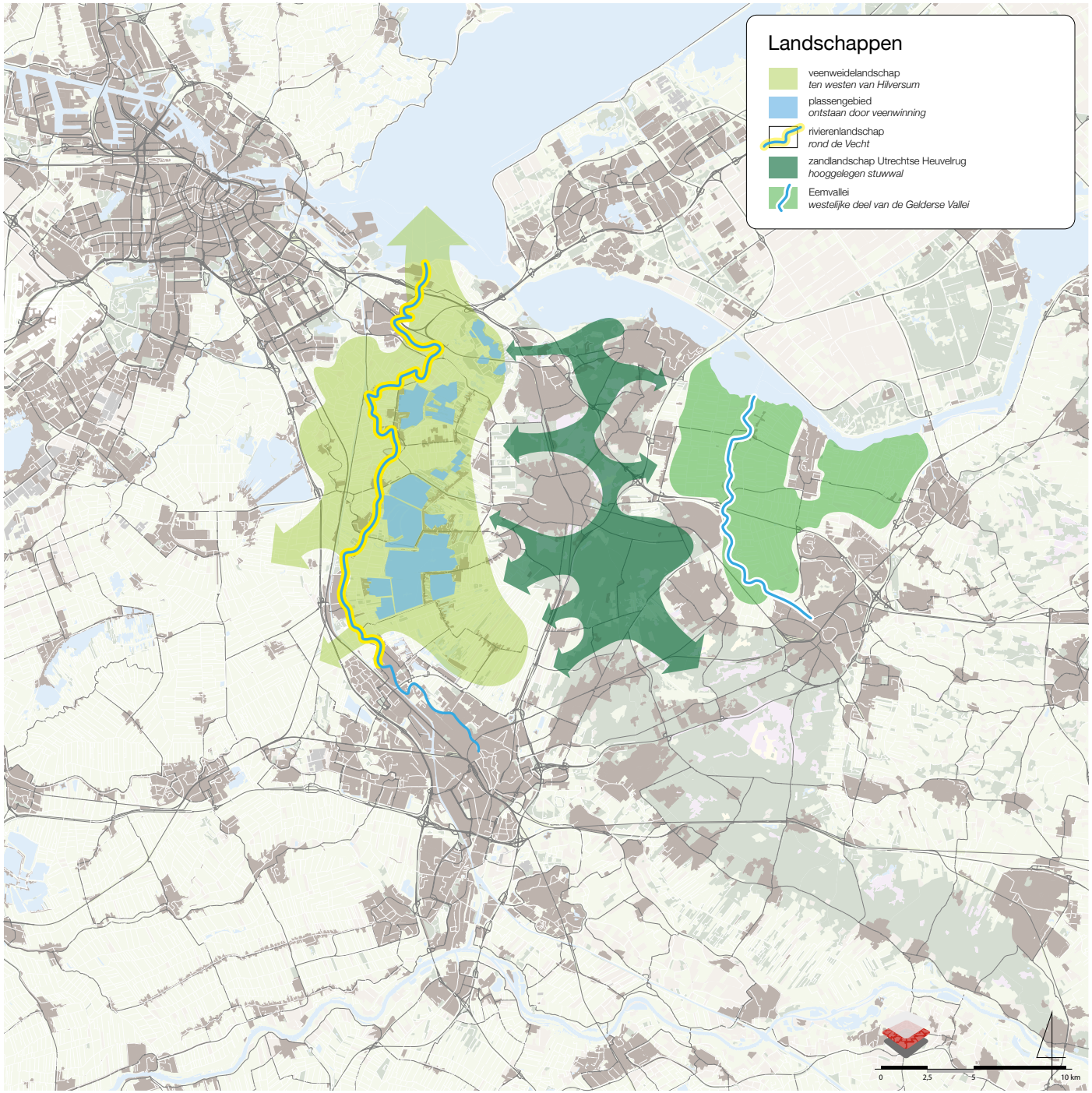
Wederopbouwperiode

De periode na de Tweede Wereldoorlog staat tot 1970 in het teken van wederopbouw, herstel en uitbreiding. Hilversum legt volgens het plan van de tuinstad (1933) nieuwe wijken aan (Noord, Van Riebeeck). De bevolking van Hilversum groeit verder en bereikt eind jaren ’50 een hoogtepunt met meer dan 100.000 inwoners. Hilversum wordt in de jaren ’50 de stad voor radio en televisie. In de jaren ‘60 begint de ontwikkeling van het Omroepkwartier, de voorloper van het Media Park. De stad wordt verder verdicht, in het centrum vinden reconstructies en schaalvergroting plaats. Daarnaast breidt Hilversum nog flink uit. In de jaren ’60 en ’70 worden Kerkelanden en de Hilversumse Meent gebouwd. Beide wijken liggen buiten de voormalige engen. In de loop der jaren zijn in Hilversum verschillende vormen van experimentele woningbouw gerealiseerd.

Crisisjaren ‘80 en ‘90

Deze periode kenmerkt zich door achteruitgang, onder andere als gevolg van de oliecrisis en de sterk stijgende rente. Veel bedrijven sluiten hun deuren. De bevolking neemt af naar 82.500 in 1999. Deze bevolkingskrimp komt met name doordat er weinig gebouwd wordt en doordat er steeds minder mensen in één huis wonen. De toenemende automobiliteit gaat een steeds grotere rol spelen en veroorzaakt in toenemende mate verkeersproblemen, vooral in en rond het historische centrum van Hilversum. Kenmerkende ingrepen van die tijd zijn de sloop en nieuwbouw van het station begin jaren negentig en de start van de aanleg van een binnenring voor autoverkeer. Daarna groeit de aandacht voor de bestaande bebouwde omgeving en de kwalitatief hoogwaardige architectuur. Een restauratie- en herbestemmingsslag wordt gemaakt met het Raadhuis, Zonnestraal, Gooiland en het oeuvre van Dudok. De stadsvernieuwing komt op.

1. Bron: open Hilversum. Hilversum is de enige stad in Nederland waar de Tuinstadgedachte op de schaal van de hele stad is uitgewerkt.

Kenmerkende landschappen in de directe omgeving

21e eeuw
Hilversum begint aan een kwaliteitsslag in de bebouwde kom. De invulling van het centrum verandert, door het toevoegen van wonen, werken en vermaak. Daarnaast wordt gewerkt aan een groot aantal binnenstedelijke transformaties. Verlaten bedrijfslocaties krijgen een nieuwe functie terwijl hun historie herkenbaar blijft (Melkfabriek, Lucent en Mout). Het Media Park bundelt nieuwe commerciële media en technische bedrijven en ontwikkelt door tot campus. In het centrum en op verschillende andere locaties wordt gewerkt aan de verdere transformatie van verouderde bedrijfslocaties, wijkcentra, het winkelgebied en een vernieuwing van de gezondheidszorg.[2]

2.2 Positie in de regio

Omgeven door groengebieden
Met de oprichting van het Goois Natuur Reservaat hebben de Gooise gemeenten het behoud van de groengebieden op en rond de Utrechtse Heuvelrug gezekerd. Mede daardoor is Hilversum ook vandaag de dag nog vrijwel geheel omgeven door groen. Veel van de groengebieden rond de stad hebben bovendien een natuurstatus. De meest kenmerkende landschappen in de directe omgeving zijn het afwisselende heide- en boslandschap van de Utrechtse Heuvelrug (dat grotendeels onderdeel is van het Natuurnetwerk Nederland (NNN)), het veenweidelandschap aan de westzijde van de stad en de open Eemvallei aan de oostzijde van de Heuvelrug. Delen van het veenweidegebied maken deel uit van het Europese netwerk van Natura 2000-gebieden. Deze gebieden liggen overwegend net ten westen van de gemeentegrens.

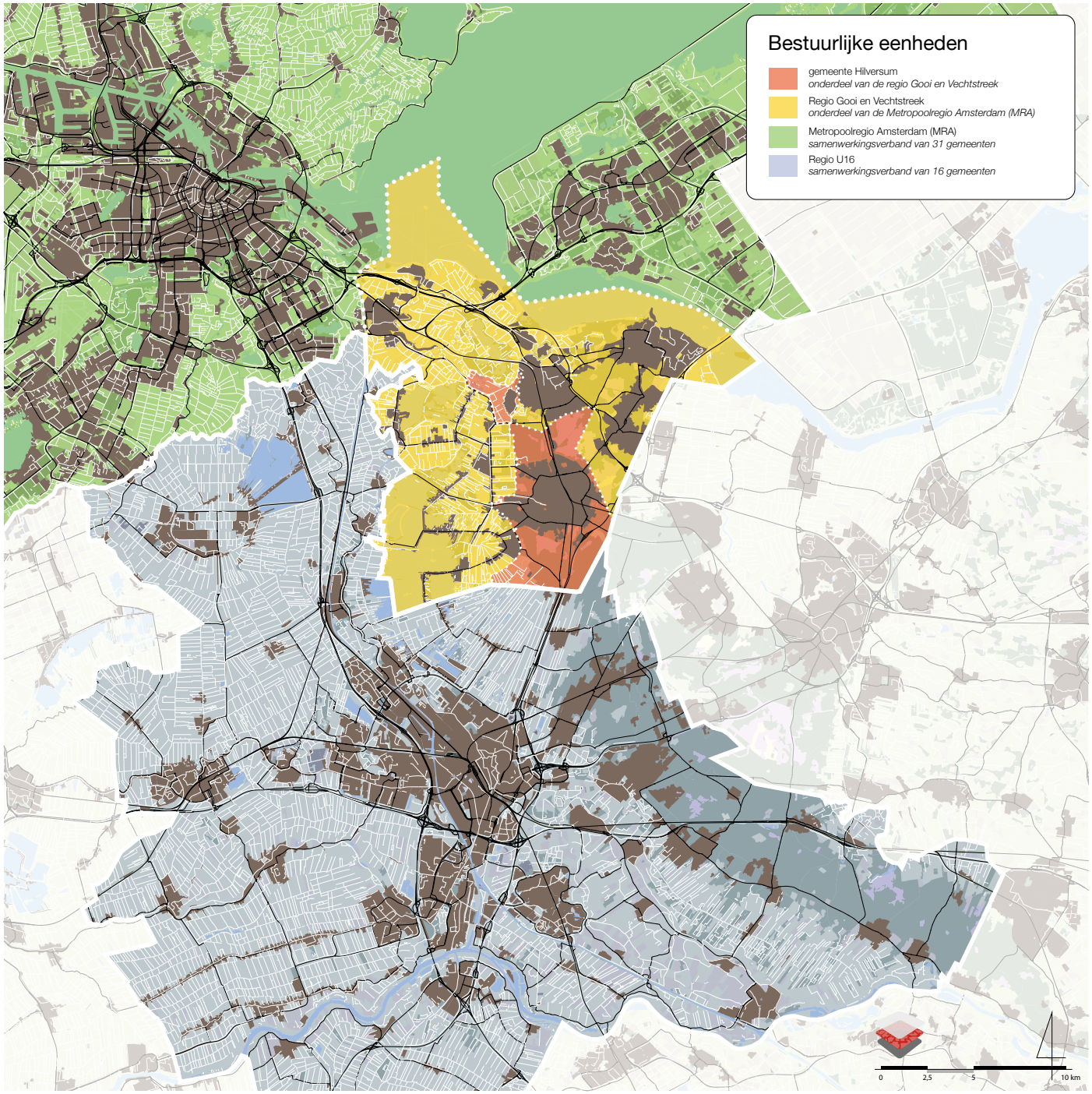
Binnen de gemeente Hilversum heeft alleen een gebied ten westen van de Hilversumse Meent een Natura 2000-status. Zonnestraal, gelegen op de overgang van hoog naar laag en droog naar nat, toont een verscheidenheid aan landschappen. Door de compacte opbouw van de stad zijn de grote groengebieden voor alle Hilversummers in korte tijd bereikbaar.[3]

Centraal gelegen in de Noordvleugel
Hilversum ligt op de grens van de provincies Noord-Holland en Utrecht, tussen twee (metropool)regio's die deel uitmaken van het stedelijk netwerk Nederland: de Metropoolregio Amsterdam (MRA) en de regio Utrecht. De regio Gooi en Vechtstreek en Hilversum zijn een verbindende 'groenblauwe' schakel tussen de dichtbevolkte steden Amsterdam, Utrecht, Almere en Amersfoort. En het is juist die combinatie die Hilversum zo aantrekkelijk maakt als woongemeente. De metropoolregio Amsterdam en de Utrechtse regio zijn binnen korte tijd bereikbaar, zowel per openbaar vervoer als per auto. De afstanden zijn zelfs zodanig klein dat ook de elektrische fiets een steeds belangrijker rol begint te spelen in het dagelijkse vervoer. Hier liggen kansen op het gebied van duurzaamheid en bereikbaarheid.

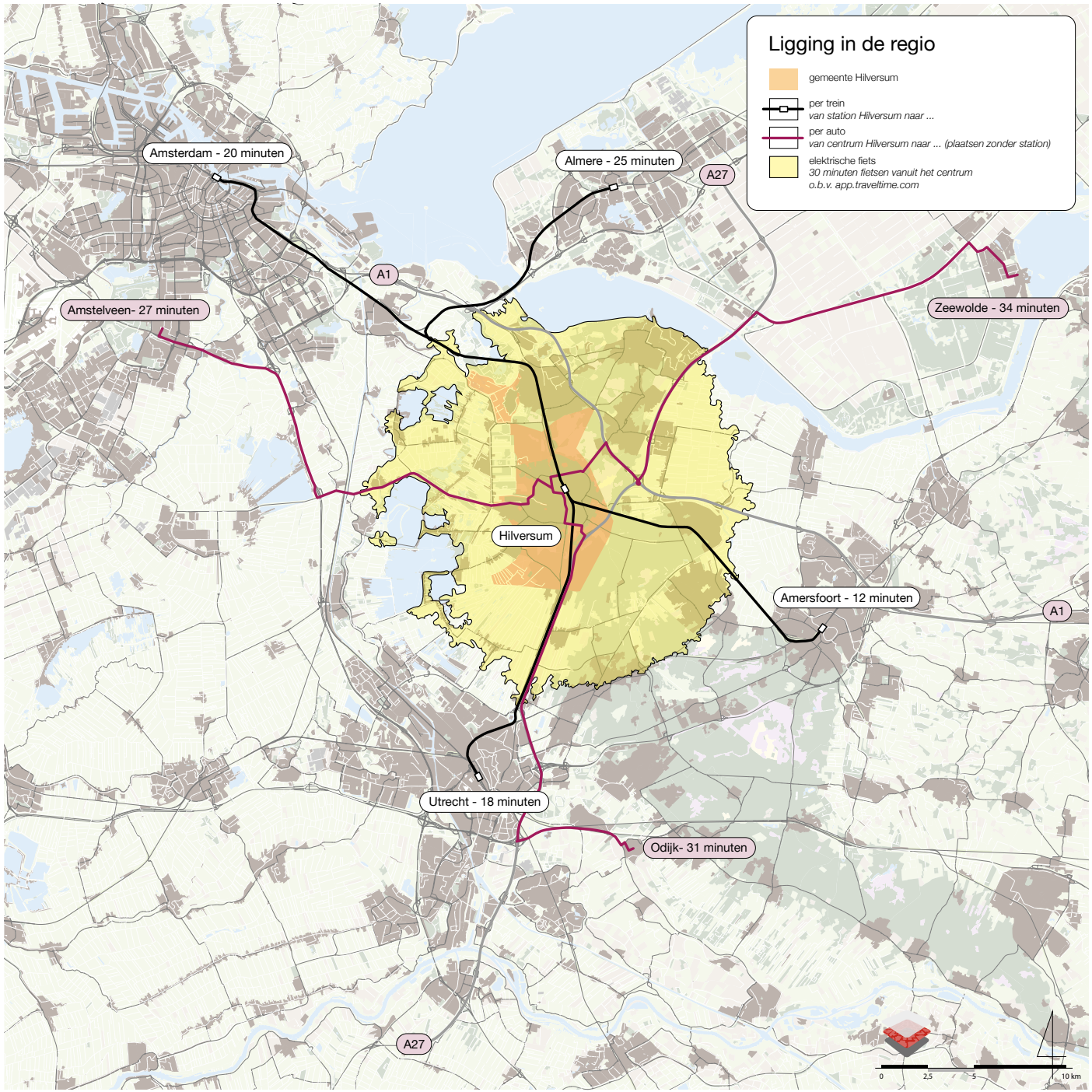
Identiteit van de regio Gooi en Vechtstreek
Met hoogwaardige voorzieningen is de regio een prettige plek om te wonen, werken en recreëren. De organische groei van de woonomgeving heeft geleid tot een grote variatie in kernen, elk met een eigen identiteit. De regio onderscheidt zich met media als een herkenbaar economisch cluster, maar ook met ICT, kunstmatige intelligentie, creatieve industrie, zorg en recreatie. Ontwikkelingen rond station Hilversum, het Arenapark en Media Park dragen bij aan de verdere ontwikkeling van dat profiel. De regio onderscheidt zich ook door de grote cultuurhistorische gelaagdheid

2. Bron: deze tekst is een samenvatting van de beschrijving van de ontstaansgeschiedenis van Hilversum uit de Omgevingsfoto van Antea Group (2019), op enkele onderdelen aangevuld.

3. Bron: Koersdocument Gooi en Vechtstreek, landschapsbeeld Gooi en Vechtstreek (MTD Landschapsarchitecten).

Bestuurlijke eenheden in en rond Hilversum

Ligging in de regio: reistijden met de auto, openbaar vervoer en elektrische fiets naar steden in de omgeving

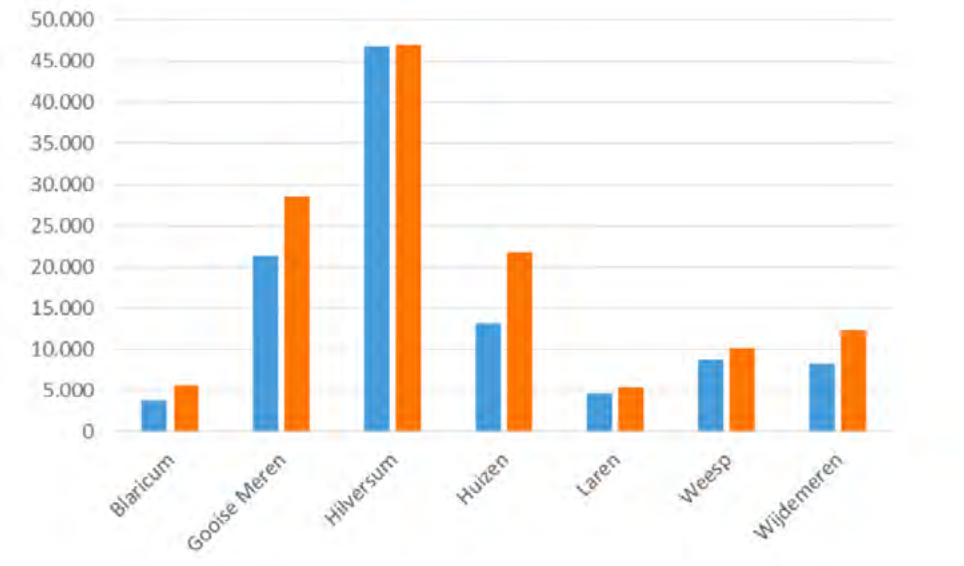
en diversiteit van het landschap en de natuur. Opgaven voor de regio gaan over een integrale aanpak van het watersysteem om verdroging tegen te gaan, natuur te beschermen en waterkwaliteitsdoelen te halen, óók als voorwaarde voor ontwikkelingen in het stedelijk gebied. Daarnaast is aandacht nodig voor het functioneren van snel- en spoorwegen, in relatie tot (H)OV-verbindingen en de bereikbaarheid van praktijkgeschoolde werkgelegenheid. De positie van Gooi en Vechtstreek is beschreven in het Verstedelijkingconcept MRA (gemeenteraad februari 2022).

Centrumgemeente

De rol van Hilversum als centrumgemeente in Gooi en Vechtstreek komt o.a. tot uitdrukking in de aanwezige voorzieningen, het aantal beschikbare banen en de aantrekkingskracht van Hilversum als woongemeente. Wat voorzieningen betreft vervullen vooral de winkel- en culturele voorzieningen in het centrum en ziekenhuis Tergooi een belangrijke rol in de regio. Het is te verwachten dat toekomstige voorzieningen vooral komen in gebieden waar (nu al) de meeste voorzieningen zijn, de meeste mensen wonen en waar de bevolking nog groeit. Binnen de regio Gooi en Vechtstreek is op dat gebied de druk op de ruimte in Hilversum het grootst.[4]

Met zo'n 92.000 inwoners vormt de bevolking van Hilversum een kleine 37% van de totale bevolking van Gooi en Vechtstreek. Als we alleen zouden kijken naar het aantal bedrijfsvestigingen dan doet Hilversum het minder dan gemiddeld binnen de regio: Hilversum is namelijk goed voor zo'n 33% van het aantal bedrijfsvestigingen.[5]

Het grote verschil schuilt in het aantal banen. Op dat onderdeel is Hilversum goed voor zo'n 44% van het totale aanbod in de regio Gooi en Vechtstreek.[6] Hilversum heeft dus niet zozeer meer bedrijven dan verwacht mag worden op basis van het inwoneraantal, maar de aanwezige bedrijven zijn gemiddeld genomen wel een stuk groter dan elders in de regio. Hilversum is bovendien de enige gemeente in de regio waar sprake is van enige balans tussen het aantal banen en de aanwezige beroepsbevolking. In de andere zes gemeenten is de beroepsbevolking (veel) groter dan het aantal beschikbare banen.[7]

Banen (blauw) en beroepsbevoling (rood) in de regio Gooi en Vechtstreek

4. Bron: RHO, Regionale samenwerking Omgevingsvisie, onderzoek ruimtebehoefte wonen en werken (augustus 2019).

5. Bron: allecijfers.nl.

6. Bron: RHO, Regionale samenwerking Omgevingsvisie, onderzoek ruimtebehoefte wonen en werken (augustus 2019).

7. Bron: RHO, Regionale samenwerking Omgevingsvisie, onderzoek ruimtebehoefte wonen en werken (augustus 2019).

Daarnaast is het opvallend dat Hilversum als enige gemeente in de regio specifieke kantoorlocaties in de aanbieding heeft. Deze zijn vooral te vinden op Laapersveld, Arenapark en Media Park. Ook de vele kantoorvilla's vormen een onderscheidende kwaliteit van Hilversum. Met de aanwezige bedrijven biedt Hilversum als centrumgemeente daarmee een belangrijke werkfunctie voor de regio.

Vanuit de Metropoolregio Amsterdam en de Utrechtse regio gezien is Hilversum een zeer aantrekkelijke groene woongemeente, op relatief korte afstand. Dit vormt een belangrijk deel van de verklaring voor de grote druk op de Hilversumse woningmarkt. De gemiddelde verkoopprijs van een koopwoning in Hilversum lag in 2021 bovendien iets lager dan die in Amsterdam. Woningen in de gemeente Utrecht waren juist iets goedkoper dan die in Hilversum. De resultaten hiervan zijn terug te zien in de Hilversumse vestigings- en vertrekoverschotten. Vanuit de Metropoolregio Amsterdam is al jaren sprake van een vestigingsoverschot: er komen meer mensen naar Hilversum dan dat er richting de MRA gaan. Naar de rest van Gooi en Vechtstreek en de Utrechtse regio is juist sprake van een licht vertrekoverschot: meer Hilversummers vertrekken die kant op, dan dat er mensen naar Hilversum trekken.[8]

Mede door de aanwezigheid van grote steden in de nabije omgeving (Amsterdam, Utrecht, Amersfoort, Almere) met grote concentraties wonen, werken en voorzieningen, kennen Hilversum en Gooi en Vechtstreek dagelijks een forse inkomende en uitgaande pendel (woon-werkverkeer).

8. CBS Statline geeft voor 2021 de volgende (afgeronde) gemiddelde verkoopprijzen van koopwoningen: Amsterdam (€570.000), Hilversum (€521.000) en Utrecht (€470.000). Voor heel Nederland lag de gemiddelde verkoopprijs op €387.000.

Bestuurlijke eenheden

De centrale ligging van Hilversum komt ook tot uitdrukking in de bestuurlijke eenheden waar de gemeente deel van uitmaakt. Hilversum vormt de centrumgemeente in de regio Gooi en Vechtstreek. Gooi en Vechtstreek is ook onderdeel van de Metropoolregio Amsterdam. Tegelijkertijd neemt Hilversum deel aan de regio Utrecht en is er samenwerking met de Veiligheidsregio Flevoland.

Al deze overlappende invloedssferen zijn terug te zien in het invloedsgebied van verschillende onderwerpen die op regionale schaal spelen. Arbeidsmarktregio's zijn bijvoorbeeld vaak groter dan alleen Hilversum of Gooi en Vechtstreek. Dat geldt ook voor veiligheidsregio's. En afspraken op het gebied van energie worden gemaakt in het kader van de RES, in het gebied Noord-Holland Zuid. Voor deze opgaven geldt dat samenwerking in (boven)regionaal verband nodig is om ze te kunnen oplossen. Bewustzijn van de positie en rol van Hilversum in het grotere geheel is daarom belangrijk bij het maken van keuzes in deze Omgevingsvisie.

2.3 Participatieopbrengst: hoe kijkt Hilversum anno 2022 naar zichzelf?

2.3.1 Hilversumse waarden

Tijdens de participatie is mensen onder andere de vraag gesteld wat ze 'goed' vinden aan Hilversum, of 'typisch' Hilversums. Dat vormde de basis voor een gesprek over de huidige Hilversumse waarden. Dat gesprek is op verschillende momenten en op verschillende manieren gevoerd: tijdens wijksessies, in het Atelier van de Toekomst, op straat en via een enquête. De uitkomsten geven een goed overzicht van de Hilversumse waarden die mensen belangrijk vinden om te behouden en te versterken. Deze Omgevingsvisie bouwt daarop voort.

Typisch Hilversum

globale weergave uit de inbreng van inwoners, ondernemers en organisaties

Groen & archeologie

- omgeven door landschap
- sterke relatie stad / natuur
- archeologische beschermde rijksmonumenten
- terrein van hoge archeologische waarde
- terrein van archeologische betekenis
- hoge archeologische verwachting
- landgoederen

Karakteristieke architectuur

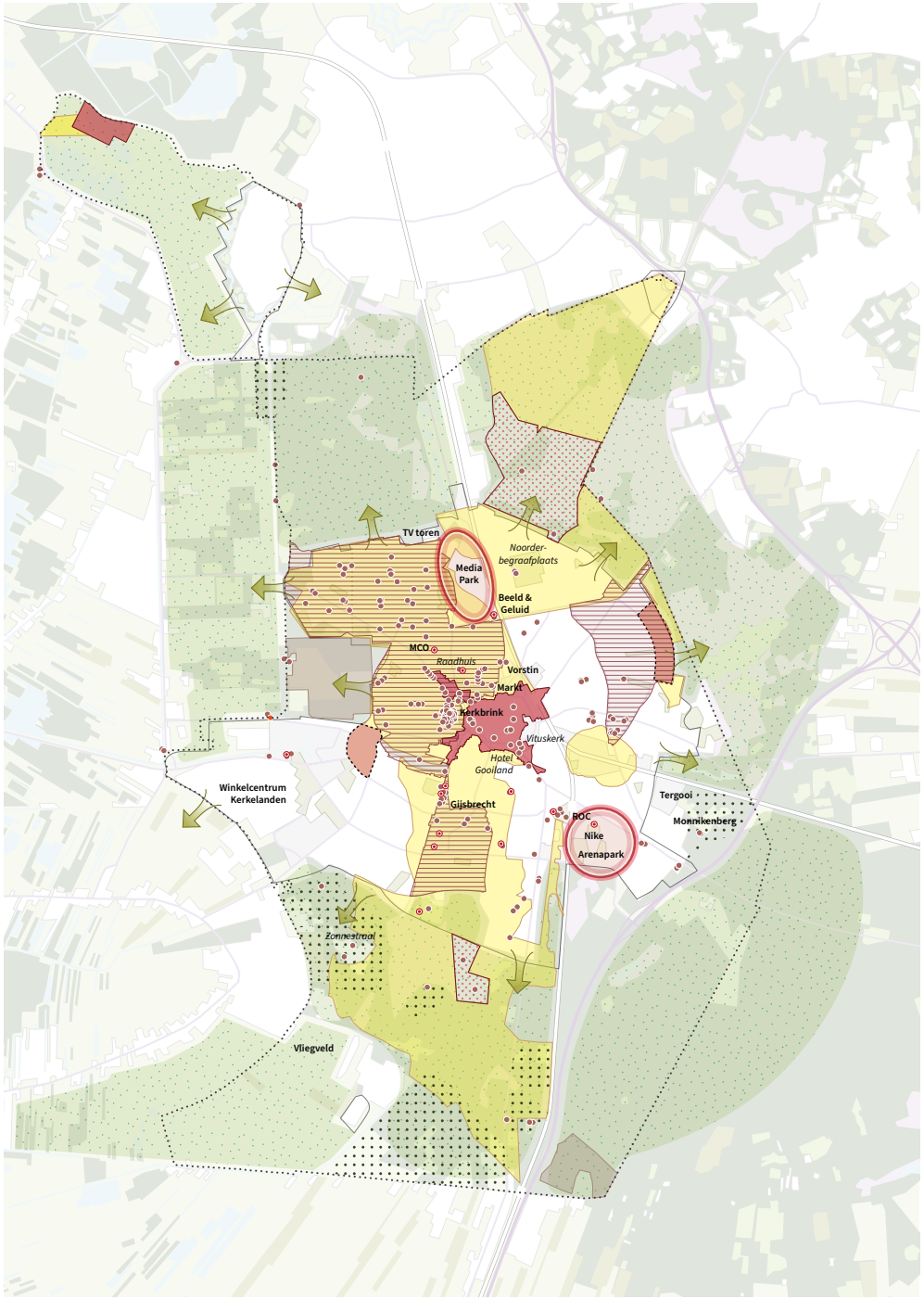
- rijksmonumenten
- provinciaal monument
- architectuur van Dudok
- *Raadhuis* veelgenoemde kenmerkende plekken

Dorps karakter

- beschermde stadsgezichten
- bijzondere stedenbouwkundige structuren *rode dorp / kamrad*

Stedelijke voorzieningen

- Media Park en Arenapark
- centrum *voor Hilversum en de regio*
- TV toren voorzieningen

0 0,5 1 2 km

Typisch Hilversum uit de participatie

Drie waarden springen er echt uit

Hilversum wordt om veel redenen gewaardeerd, maar voor inwoners springen drie waarden er echt uit. Het gaat dan om het groen in en om Hilversum, de karakteristieke architectuur van Dudok en het 'dorpse' karakter van Hilversum in combinatie met de aanwezigheid van 'stedelijke' voorzieningen.

1. Groen in en om Hilversum

   Het groen in en om Hilversum wordt door vrijwel iedereen genoemd als een van de belangrijkste kwaliteiten van Hilversum. En dat groen heeft veel functies: het draagt bij aan een prettige woonomgeving, biedt mogelijkheden voor recreatie, vormt 'groene longen', zorgt voor biodiversiteit en verlaagt de hittestress in de stad. Mensen vinden ook dat er in de stad meer groen moet komen.

   Het meest bijzondere aan Hilversum vinden mensen dat iedere bewoner natuur om de hoek heeft. Door de compacte opzet van de stad zijn de vele natuurgebieden lopend en op de fiets makkelijk te bereiken. De natuurgebieden zijn belangrijk voor plant, dier en mens en over het algemeen zijn mensen het er zeer mee eens dat de aanwezige natuur beschermd wordt.

2. Karakteristieke architectuur

   Hilversum kent veel beeldbepalende woningen en andere gebouwen. In totaal zijn er in de stad zelfs meer dan 1.000 monumenten. De ontwerpen van Dudok zijn geliefd en mensen willen deze behouden. Oudere, maar ook een aantal moderne gebouwen kunnen op waardering rekenen, zoals museum Beeld en Geluid en Villa Industria. Mensen zijn positief over het geven van nieuwe functies aan (mooie) oude gebouwen. Zoals bedrijfspanden die worden verbouwd tot woningen, maatschappelijke voorzieningen of een andere bedrijfsinvulling krijgen. Zo wordt de transformatie van het pand van Meddens in de Kerkstraat als voorbeeld genoemd voor andere winkelpanden. De voormalige kledingwinkel is op respectvolle wijze verbouwd tot restaurant.

3. Stad en dorp tegelijk

   Stad of dorp, daar zijn Hilversummers niet over uit. En dat is ook een deel van de identiteit. Het dorpse komt tot uitdrukking in zaken als kleinschaligheid - alles is dichtbij - en prettige dorpse woonwijken met een menselijke maat. Maar bijvoorbeeld ook in de vriendelijke sfeer en in de betrokkenheid van inwoners en ondernemers. Buren groeten en helpen elkaar en dankzij een groot aantal vrijwilligers zijn allerlei activiteiten mogelijk. Het stedelijke zit vooral in de aanwezigheid van goede voorzieningen: er is in Hilversum een ruime keuze op het gebied van onderwijs, er is een ziekenhuis, veel sportvoorzieningen en een breed aanbod aan winkels, zowel in het centrum als in de wijken. Daarnaast is er een behoorlijk aanbod op het gebied van uitgaan en cultuur.

Ondanks meer verkeer en meer bebouwing ervaren veel mensen toch nog rust en ruimte in hun stad: "Hilversum is een drukke stad die niet druk is." Ook vinden mensen dat Hilversum een woon- én een werkgemeente is, waarbij kleine én toonaangevende bedrijven zoals op het Media Park en Arenapark belangrijk zijn. En duidelijk is dat Hilversum als centrumgemeente voor Gooi en Vechtstreek geen eiland is. Hilversum is een gemeente met een grote diversiteit in bevolking en bebouwing.

Andere onderwerpen

In aanvulling op de drie hiervoor beschreven waarden worden ook nog andere waarden genoemd. Het gaat dan bijvoorbeeld om de centrale ligging van Hilversum, tussen de grote steden, maar wel op afstand. En wie aan Hilversum denkt, denkt ook aan televisie en radio: het Media Park en bedrijven op het gebied van media zijn deel van de ontwikkeling van Hilversum. Hilversum is de Mediastad! Hilversum had al iconische

gebouwen zoals de Dudokmonumenten en de Vituskerk, het Media Park heeft Hilversum ook de tv-toren opgeleverd die van ver te zien is.

De sociale waarden van Hilversum zijn wat minder zichtbaar, maar daardoor niet minder belangrijk. Zo komt uit de participatie naar voren dat Hilversummers de verschillen tussen de wijken omarmen. Deze bieden de basis voor een diverse bevolkingsopbouw en een samenleving waarin iedereen mee kan doen.

2.3.2 Hilversumse aandachtspunten

Mensen hebben tijdens de participatie ook aangeven welke aandachts-punten ze zien in de huidige opbouw van Hilversum. Verkeer, wonen en werken, duurzaamheid en sociale aspecten werden het meest genoemd.

Verkeer

Naast duidelijke Hilversumse waarden zijn er ook onderwerpen waarop verbetering mogelijk is. Het onderwerp verkeer springt er dan nadrukkelijk uit. De problemen worden breed erkend: vooral het autoverkeer staat te vaak vast. Autorijden in Hilversum wordt dramatisch genoemd. Dat gaat in de eerste plaats om de doorstroming. Er is veel vertraging als gevolg van de grote hoeveelheid auto's en bijvoorbeeld door de verkeersregelinstallaties op de ring. Automobilisten ergeren zich ook aan het eenrichtingsverkeer dat Hilversum tot een zoekplaatje maakt. De hoeveelheid verkeer, het stilstaan en omrijden zorgen daarnaast voor extra uitstoot van schadelijke stoffen. Mensen storen zich ook aan de uitstoot en lawaai van vrachtwagens, motoren en brommers.

Overigens zijn er ook op dit onderwerp positieve aspecten. Zo wordt de bereikbaarheid van Hilversum met de trein gewaardeerd. Hilversum heeft maar liefst drie stations en die zijn op korte afstand voor iedereen bereikbaar. Sowieso is door de menselijke maat vrijwel alles in Hilversum op fietsafstand bereikbaar. Aan de kwaliteit van fietsroutes valt dan wel weer een hoop te verbeteren.

Wonen en werken

Wonen is een ander aandachtspunt. Er is behoefte aan het beter afstemmen van het woningaanbod op de veranderende bevolking. Dat wil zeggen meer woningen en een diverser aanbod voor verschillende doelgroepen. Er is vooral meer behoefte aan betaalbare woningen. Het gaat dan om voldoende betaalbare woningen voor (alleenstaande) starters. Die zijn er nu te weinig, waardoor veel jongeren die in Hilversum zijn geboren, genoodzaakt zijn de stad te verlaten. Maar het gaat ook om voldoende woningen voor senioren die kleiner willen wonen. Als die beschikbaar komen bevordert dat de doorstroming, waardoor er (gezins)woningen vrij komen.

Op het gebied van werk wordt als positief punt genoemd dat er in Hilversum veel schone werkgelegenheid is, onder meer door de aanwezigheid van de mediabedrijven. Het blijven stimuleren van kleine innovatieve bedrijven wordt ook van harte aangemoedigd. In de veranderende economie is steeds een nieuw economisch perspectief nodig. De gedachten gaan naar uitbreiding van bijvoorbeeld innovatieve en creatieve bedrijven, organisaties en broedplaatsen. En er is behoefte aan meer werk voor praktijkgeschoolde mensen. Het gaat dan vooral om 'werk met je handen'.

Duurzaamheid

Mensen vinden dat Hilversum op het gebied van duurzaamheid voor grote opgaven staat. Er moet minder energie worden verbruikt en meer energie duurzaam worden opgewekt. Grondstoffen worden steeds schaarser en er moet worden ingespeeld op klimaatverandering. Delen van de stad zijn nu erg versteend en daardoor in de zomer erg warm. Daarnaast zijn er verschillende plekken in de stad waar bij hevige regenbuien water op straat staat.

Sociale aspecten

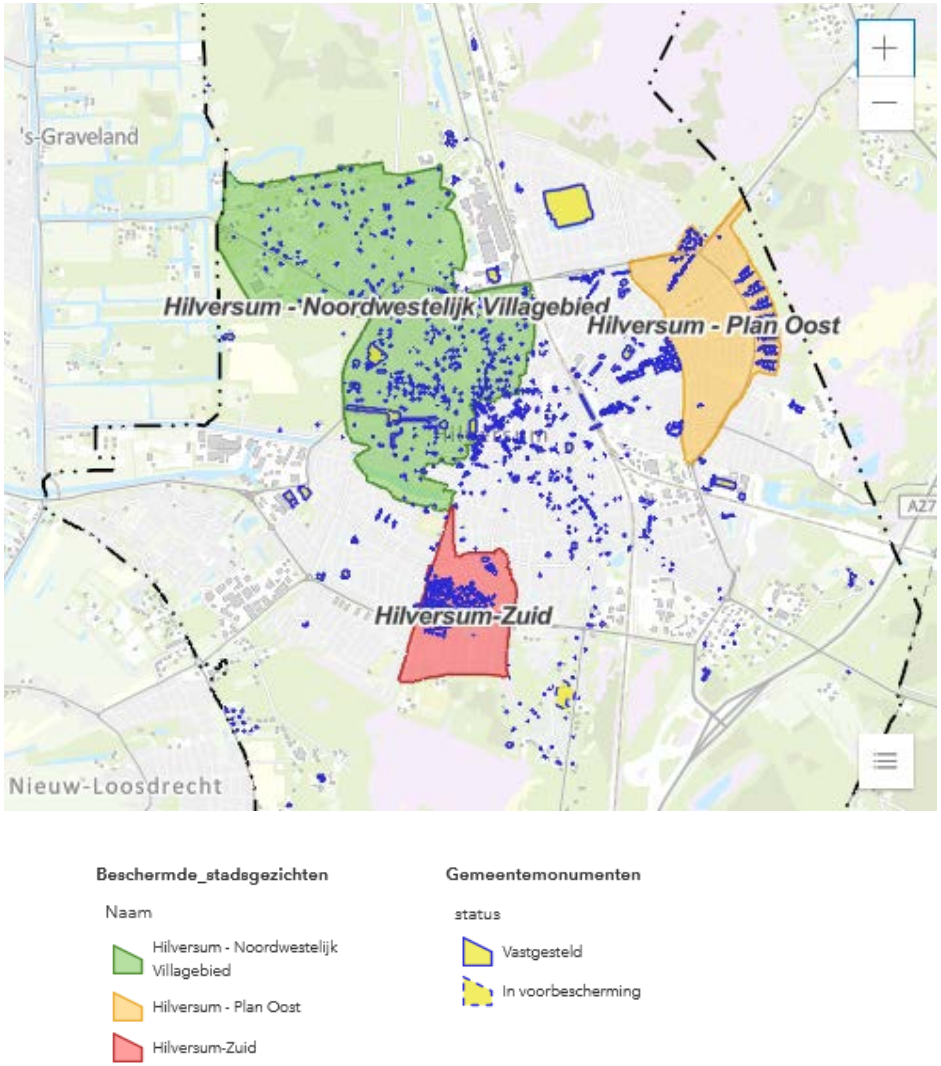
Mensen vinden het belangrijk dat iedereen kan meedoen in de samenleving. Dat betekent kansen op een baan, het tegengaan van

extreme (inkomens)verschillen en kansen op scholing. Eenzaamheid wordt als een probleem gezien. Op het gebied van gezondheid wordt een aantal aandachtspunten genoemd. De grote hoeveelheid verkeer tast de luchtkwaliteit aan. Daarnaast ervaren mensen geluidoverlast van auto's, vrachtwagens, goederentreinen, scooters en ook bladblazers. In het kader van gezondheid is ook sport en bewegen aangehaald. Hilversum kan sporten bij verenigingen voor meer mensen mogelijk maken en bewegen in de openbare ruimte stimuleren.

2.3.3 Denkrichting

Naast aandachtspunten heeft de participatie ook 'denkrichtingen' opgeleverd over hoe je met de aandachtspunten kunt omgaan. De principes 9 tot en met 18 uit de denkrichting (bijlage B) staan hieronder.

1. Hilversum wil in één generatie fossielvrij worden en concentreert zich daarbij op het bebouwde gebied.
   Hilversum zou allereerst moeten inzetten op het toepassen van zo veel mogelijk zonnepanelen op daken. Dit moet leiden tot een energietransitie waar inwoners en organisaties zich eigenaar van voelen. We denken in mogelijkheden, maar zullen – om de gestelde doelen te halen - als overheid ook meer de regie moeten pakken. Want voorop staat dat we nu moeten beginnen om niet te laat te zijn. We werken actief aan oplossingen die passen in de wijken en beschermde stadsgezichten (zonnepanelen en beschermde stadsgezichten komen in oktober 2022 in de raad in het kader van de Welstandsnota). Naast zonnepanelen wordt actief gezocht naar mogelijkheden om Warmte Koude Opslag (WKO) in zo veel mogelijk nieuwe ontwikkelingen op te nemen en - in overleg met de regio - gebruik te maken van aardwarmte. Hilversum zet daarnaast in op collectieve voorzieningen, innovaties, het gebruik van platte daken en isolatie van gebouwen. Alleen als alle opties binnen de bebouwde kom benut zijn komt het buitengebied in beeld.

Beschermde stads- en dorpsgezichten in Hilversum

We bouwen toekomstgericht: gebouwen moeten zoveel mogelijk aanpasbaar zijn, een dak hebben dat geschikt is voor zonnepanelen en/of een daktuin en zo mogelijk groene gevels hebben. Bij de inrichting van de buitenruimte wordt zo veel mogelijk rekening gehouden met het tegengaan van hittestress en het realiseren van mogelijkheden om water vast te houden. Toegepaste materialen voor gebouwen en de inrichting van de openbare ruimte zijn duurzaam en herbruikbaar.

2. We nemen maatregelen om de kwetsbare natuur in en om Hilversum te beschermen en versterken.

De natuur in en om Hilversum staat onder andere onder druk door versnippering, vervuiling, stikstof, klimaatverandering, recreatiedruk en verdroging. We moeten alles op alles zetten om het tij te keren. Dat gebeurt op verschillende manieren. Om de druk op het buitengebied te verlagen wil Hilversum meer groene verblijfsruimte binnen de bestaande stad. We zorgen dat elke nieuwe ontwikkeling voldoende openbare verblijfsruimte heeft en bijdraagt aan het vergroenen van Hilversum. Alle opties zijn daarbij in beeld: collectieve binnentuinen, groene daken, groene gevels, tuinen of extra bomen in de straat. Het zou vanzelfsprekend moeten zijn dat bij ontwikkelingen niet alleen wordt gekeken naar de parkeernorm, maar dat ook wordt meegewogen of de bestaande groenstructuur wordt versterkt en er voldoende groene buitenruimte wordt gerealiseerd, die leidt tot een hoogwaardige verblijfskwaliteit. Hiervoor is inzicht nodig in de beschikbare ruimte in de ondergrond, want door de aanwezigheid van kabels en leidingen kunnen niet overal zomaar bomen worden geplant.

Zowel binnen als buiten de stad vergroten we de biodiversiteit. Dat kan door verbindingen tussen groengebieden te herstellen, de juiste soorten aan te planten of - als dat nodig is - door delen van het buitengebied (periodiek) rust te geven om te laten herstellen.

3. We brengen de kwaliteit van water en bodem op orde.

Water en bodem zijn sturend bij alle toekomstige vernieuwingen in Hilversum. Hilversum wil overal binnen de gemeente minimaal voldoen aan de wettelijke normen. Dat is goed voor mens en natuur. Het voorkomt bovendien dat ruimtelijke ontwikkelingen stil komen te liggen als gevolg van het overschrijden van milieunormen, zoals de stikstofnormen en de kaderrichtlijn Water. Dit onderwerp overstijgt de gemeentegrenzen. Hilversum wil dit daarom actief gaan oppakken in samenwerking met buurgemeenten en de provincie.

4. Waar mogelijk zet Hilversum in op het mengen van wonen, werken, voorzieningen en openbare ruimte in wijken en bedrijfs- en kantoorlocaties.

Zo maken we prettige en levendige plekken. Dat betekent passend wonen voor ouderen, jongeren en middengroepen in kritische economische sectoren. Het betekent ook ruimte voor wonen én werken en ruimte voor jong én oud. In principe moet er een geschikte woning zijn voor elke Hilversummer. We kiezen alleen waar dat past voor hoogte of verdichting. Voorwaarde is dat dit leidt tot een kwalitatief hoogwaardige openbare ruimte, bijvoorbeeld door een financiële bijdrage vanuit de ontwikkeling. Bij OV-knooppunten is hoogte het best voorstelbaar. Zo creëren we kansen voor wandelen, fietsen, openbaar vervoer en deelmobiliteit en het terugdringen van de rol van de auto in de buitenruimte.

5. Hilversum wil meer ruimte creëren voor werk en duurzame economie.

We gaan binnen Hilversum en in de regio Gooi en Vechtstreek op zoek naar ruimte en behoud/versterking van ruimtelijke kwaliteit op bestaande werklocaties, voor het groot-, midden- en kleinbedrijf. In Hilversum is ruimte nodig voor de noodzakelijke transitie naar een circulaire en duurzame economie, dus voor innovatie én het bijbehorende onderwijs. We kijken binnen Hilversum kritisch naar de tendens van het transformeren van werklocaties naar wonen. We

bieden passende woonruimte voor personeel in kritische sectoren (en maken daarbij actief gebruik van wetgeving die momenteel wordt voorbereid) en zetten in op het aantrekken van hoger onderwijs. Daar hoort ook een compact, compleet en levendig centrum bij met winkels, uitgaan en culturele voorzieningen bij, dat voor de regio van betekenis is.

6. We zetten de overgang van vervoermiddelbezit naar vervoermiddelengebruik door.
   Wandelen, fietsen, openbaar vervoer en deelmobiliteit komen steeds centraler te staan: die krijgen letterlijk meer ruimte. We doen dit in samenwerking met bedrijven en corporaties. De ruimte voor de auto wordt geleidelijk beperkter. We leggen geen nieuwe grootschalige infrastructuur voor de auto aan, maar kijken wel kritisch naar het verkeerscirculatieplan. Zodoende zorgen we ervoor dat de stad bereikbaar blijft. We leggen waar nodig beperkingen op aan auto- en vrachtverkeer. Door de gebieden rond de stations te ontwikkelen kan de positie van Hilversum in de regio worden versterkt. Tegelijkertijd wordt de aantrekkelijkheid van het openbaar vervoer verhoogd. Dit is op alle onderdelen een transitie van de lange adem.

7. Het vergroten van kansengelijkheid en het organiseren van ontmoeting staan centraal in de wijkontwikkeling.
   Versterken, vernieuwen en ontwikkelen doen we met het oog op meer vitaliteit en leefbaarheid in alle wijken. Het is belangrijk de doorstroming in de wijken op gang te brengen, door passende woningen voor ouderen, jongeren en middengroepen te realiseren. Waar mogelijk wordt ingezet op het rendabel maken en houden van wijkvoorzieningen als winkels, ontmoetingsplekken, zorg, sport en onderwijs. Gerichte verdichting in wijken en het inzetten van bestaande gebouwen kan daarbij helpen. We omarmen de diversiteit van de bevolking en mengen functies waar het kan. Waar mogelijk behouden we de maatschappelijke functie van gebouwen en plekken.

8. Bij alle ontwikkelingen zet Hilversum in op het realiseren van een zo gezond mogelijke leefomgeving.
   Een gezonde leefomgeving is zowel gericht op het behalen en handhaven van milieunormen als het realiseren van een woonomgeving die uitnodigt tot bewegen. Dat betekent voldoende en goed bereikbare ruimte maken in de buurt om te spelen, wandelen, sporten én een omgeving die het vanzelfsprekend maakt om veel vaker te lopen of de fiets te pakken in plaats van de auto.

9. We stellen nieuwe prioriteiten in de openbare ruimte.
   We richten ons op het vergroten van de veiligheid, het bevorderen van ontmoeting en gezondheid en het maken van ruimte voor klimaatadaptatie. Voldoende ruimte voor groen en water is de eerste prioriteit. Zo zorgen we dat we droge voeten houden, er voldoende water is in droge tijden en gebieden leefbaar blijven omdat de temperatuur niet te ver oploopt. Dat legt tegelijkertijd de basis voor een robuust ecosysteem. Ontmoetingsplaatsen en een veilige en toegankelijke openbare ruimte zijn de tweede prioriteit.[9] Zo houden we de wijken levendig en zorgen we ervoor dat mensen elkaar kennen en kinderen veilig kunnen spelen. Meer ruimte voor de voetganger, de fiets en deelvervoer vormt de derde prioriteit. Ruimte voor de auto is het sluitstuk. We brengen waar mogelijk de parkeernorm naar beneden en bevorderen tegelijkertijd alternatieven voor de auto.

9. In het Stadsgesprek werden die ontmoetingsplekken ‘bumping places’ genoemd.

Lopende projecten

stedelijke ontwikkeling

- lopende gebiedsontwikkeling
  o.a. Arenapark & 1221
- voorziene gebiedsontwikkeling
  o.a. Media Park & MOB-terrein
- (mogelijke) kleinschalige projecten & initiatieven

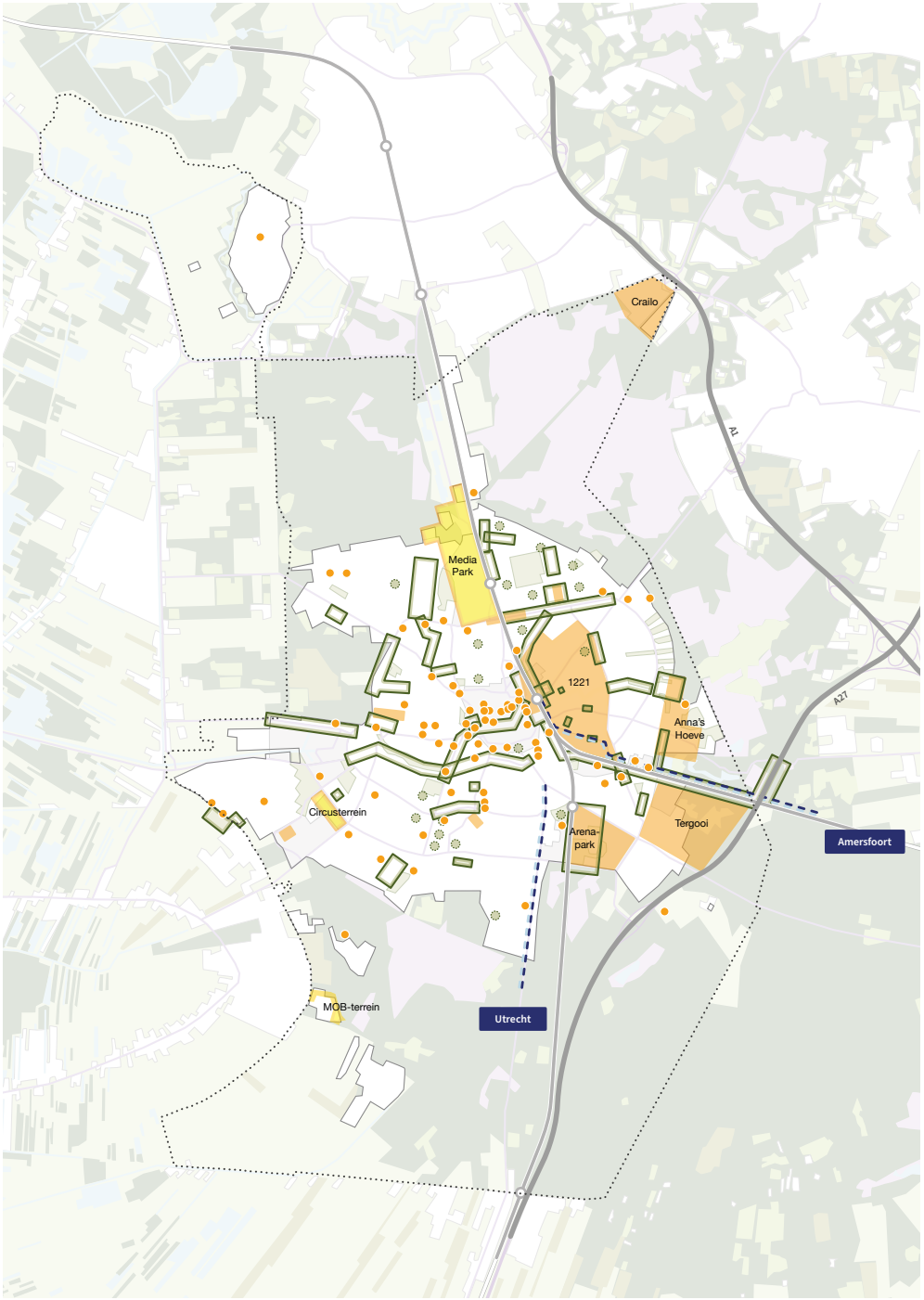
herinrichting openbare ruimte

- lopende projecten
- geplande projecten

snelfietsroutes

- richting Utrecht en Amersfoort

stand van zaken najaar 2022

2.4 Lopende projecten

Aan verschillende van de hiervoor genoemde aandachtspunten en denkrichtingen wordt op dit moment al gewerkt. Soms thematisch, soms als onderdeel van een gebiedsontwikkeling. Als afsluiting van hoofdstuk 2 volgt hierna een overzicht van de belangrijkste lopende projecten in Hilversum.

Gebiedsontwikkeling
In verschillende delen van de stad is sprake van grote gebiedsontwikkelingen. Voor het stationsgebied zijn plannen ontwikkeld om de sociale veiligheid en de verblijfskwaliteit te vergroten, Daarbij is ruimte voor groen en een divers programma met verschillende woningen en commerciële ruimtes vlak naast het station. Voor het Arenapark wordt gewerkt aan plannen om het gebied te transformeren tot een groene en bruisende wijk, waar meer ruimte is voor werken, sporten, studeren en wonen. Het Arenapark moet een levendige plek worden waar Hilversummers graag komen en waar bedrijven zich willen vestigen. Ook voor het Media Park worden plannen ontwikkeld. Het gebied biedt kansen voor omvorming tot een levendige campus, waar ruimte is voor ontwikkeling, innovatie, onderwijs en onderzoek.

Een ander gebied waar Hilversum al geruime tijd aan werkt is postcodegebied 1221, met daarin de Geuzenbuurt, Electrobuurt en Kleine Driftbuurt. In het gebied komen verschillende opgaven samen. Er is vraag naar woningen en werkruimten, maar in deze vrij stenige buurt is ook behoefte aan ruimte voor groen, spelen en ontmoeten. Dat vraagt om het opnieuw inrichten van sommige delen van de buurt. Inwoners, ontwikkelende partijen, ondernemers, maatschappelijke organisaties en gemeente maken samen de toekomst van 1221.[10]

10. Bron: www.1221.Hilversum.nl

Naast deze gebieden is nog op een aantal andere plekken in de stad sprake van kleinere en grotere ontwikkelingen. Zoals de vele kleinschaliger ontwikkelingen, die zich in en rond het centrum concentreren en zijn vooral gericht op het toevoegen van woningen en het vergroten van de levendigheid van het centrum. Maar ook buiten het centrum zijn op veel plekken kleinere en grotere (zoals Anna's Hoeve en Monnikenberg) ontwikkelingen te vinden.

Verkeer
Op het gebied van verkeer is de aanleg van de Alexiatunnel onder de Oosterengweg voor veel mensen waarschijnlijk het meest in het oog springende project. De tunnel maakt deel uit van de toekomstige HOV-verbinding tussen Hilversum en Huizen en moet ook het verkeer in het oostelijk deel van Hilversum soepeler laten doorstromen. Deze unieke dubbellaagse tunnel, met de fietstunnel bovenop de autotunnel, is in augustus 2022 geopend. Onder de tunnel is een waterbassin aangelegd, zodat er tijdens hevige regenbuien geen waterproblemen ontstaan in de tunnel. Kortom: veel dubbel grondgebruik en daarmee een goed voorbeeld van integraal werken.

Een ander belangrijk project voor fietsers waar momenteel aan wordt gewerkt is het versterken van het netwerk van snelfietsroutes. Het gaat daarbij om routes tussen de kernen in het Gooi en richting Utrecht en Amsterdam.

Openbare ruimte
Tenslotte wordt op verschillende plekken in de stad gewerkt aan het verbeteren van de openbare ruimte. Het gaat daarbij zowel om het aanpassen van wegen (dit speelt met name in en om het centrum) en pleinen, als om projecten waarin delen van buurten worden aangepakt. De groenstructuur wordt verbeterd en ingezet voor het creëren van meer biodiversiteit.

Zichtbaar en beleefbaar erfgoed, herbestemming
Cultuurhistorie en identiteit van het gebied en de plek zijn in Hilversum al vaak het vertrekpunt voor gebieds- en locatieontwikkelingen. Erfgoed wordt ingezet als omgevingskwaliteit en gerestaureerd, getransformeerd en gebruiksgereed gemaakt, ook met een nieuwe functie. De verduurzaming van de gebouwen wordt direct meegenomen. Woningbouwcomplexen worden met de corporaties gerenoveerd en verduurzaamd, andere voorbeelden: de Aula Bosdrift, de Wybertjesfabriek, MOUT, voormalig C&A gebouw, het oude postkantoor aan de Oude Torenstraat en Bussummerstraat.

Goede eerste aanzet
Met al deze projecten is een goede eerste aanzet gegeven om de opgaven waar Hilversum voor staat aan te pakken. Er is ook nu al aandacht voor de kwaliteit van de openbare ruimte en het realiseren van groen en plekken waar mensen elkaar kunnen ontmoeten. Er wordt geïnvesteerd in alternatieven voor de auto, door het versterken van de Hilversumse fietsstructuur en het realiseren van een HOV-lijn. En waar dat kan wordt de doorstroming van het autoverkeer verbeterd. Er is aandacht voor woningbouw en nieuwe kansen voor (kleinschalige) bedrijvigheid. En er wordt nagedacht over duurzaamheid, vergroening en mogelijkheden om water te bergen.

In twee stappen naar een toekomstbeeld voor 2040
Al deze ontwikkelingen en inzichten worden meegenomen bij het schetsen van een toekomstbeeld over het Hilversum in 2040. De uitgangspositie en de participatieopbrengst zijn een goede basis daarvoor, maar vragen een aanvulling met trends- en ontwikkelingen en een goede definitie van de opgaven waar Hilversum voor staat. Dat staat beschreven in hoofdstuk 3. De uitgangspositie en participatieopbrengst komen vervolgens in hoofdstuk 4 (visie en aanzet voor maatregelen) weer terug.

Kadertekst: Onderwerpen Omgevingsvisie 2040

Overzicht van de belangrijkste onderwerpen
Op basis van de uitkomsten van de participatie is een overzicht gemaakt van de onderwerpen die in deze Omgevingsvisie aan de orde moeten komen. De lijst is aangevuld op basis van maatschappelijke trends en ontwikkelingen en de eisen die de Omgevingswet stelt aan Omgevingsvisies en de onderwerpen die erin aan bod moeten komen.[1] Het schema hiernaast geeft een overzicht van de belangrijkste onderwerpen. Centraal staan de Hilversumse waarden die de identiteit van Hilversum vormen. Zo weten we zeker dat deze waarden steeds als vertrekpunt worden meegenomen en de Omgevingsvisie ook echt 'Hilversums' is.

Om de Hilversumse waarden staan negen onderwerpen, die in drie groepen zijn in te delen. Het deel rechtsboven in het schema bevat vooral onderwerpen die te maken hebben met hoe we met de aarde omgaan. Hier gaat het over klimaat(adaptatie), duurzaamheid, landschap, natuur, water en bodem. Het deel linksboven in het schema gaat vooral over mensen en de manier waarop we met elkaar samenleven. Hier gaat het over mee kunnen doen in de samenleving, gezondheid, voorzieningen en openbare ruimte. Het onderste deel van het schema is gericht op de traditionele onderwerpen uit de ruimtelijke ordening en daarmee uiteindelijk ook op onze welvaart. Hier gaat het over bevolkingsopbouw, wonen, economie en verkeer en vervoer. Tussen de onderwerpen bestaan uiteraard veel dwarsverbanden, een Omgevingsvisie is tenslotte een integrale visie. Het schema moet dan ook vooral worden gezien als een handig overzicht, een checklist en een manier om ordening aan te brengen in deze Omgevingsvisie.

Aan de hand van dit schema kunnen we goed overzicht aanbrengen in de vele sectorale opgaven waar Hilversum al aan werkt. Dat is anders dan in hoofdstuk 3, waarin we meer naar de samenhang (integraliteit) tussen de opgaven kijken.

Klimaat, energie en circulaire materialen

1. Omslag naar een klimaatneutrale gemeente en het verduurzamen van het energiesysteem
2. Anticiperen op de gevolgen van klimaatverandering
3. Omslag naar een 100% circulaire economie

Landschap, groen en natuur

4. Versterken van de biodiversiteit
5. Beschermen, versterken en verbinden van landschappen en natuurgebieden
6. Meer groen, wateropvang, biodiversiteit en leefbaarheid in de openbare ruimte

Water en bodem

7. Het watersysteem toekomstbestendig maken (drinkwater, risico van droogte en overstroming)
8. Het verbeteren van de waterkwaliteit
9. Tegengaan van bodemdaling, verzilting en verdroging en verbeteren ecologische bodemkwaliteit.

1. VNG factsheet Omgevingsvisies: "De fysieke leefomgeving is breder dan alleen de ruimtelijke aspecten. De wet noemt verplichte aspecten die integraal terug moeten komen in de omgevingsvisie. Daarin zit bijvoorbeeld het gebruik van natuurlijke hulpbronnen, activiteiten waardoor emissies, hinder of risico's worden veroorzaakt en het nalaten van activiteiten. Ook ontwikkelingen op het gebied van cultureel erfgoed, energie-infrastructuur, landbouw, landschap, milieu, natuur en water worden volgens de memorie van toelichting bij de wet meegewogen en beschreven. Een omgevingsvisie bestrijkt daarmee de hele breedte van de fysieke leefomgeving zoals bedoeld in de Omgevingswet.

Bevolkingsopbouw en wonen

10. Voldoende woningaanbod
11. Voldoende betaalbare woningen, m.n. voor lagere en middeninkomens en het huisvesten van werknemers in belangrijke sectoren
12. Woningen en woonomgeving van goede kwaliteit

Economie en innovatie

13. Versterken van bestaande economische clusters en werklocaties
14. Versterken van de Hilversumse economie en het vestigingsklimaat
15. Ruimte voor werkgelegenheid op alle opleidingsniveaus

Verkeer en vervoer

16. Verbeteren doorstroming en veiligheid voor alle vervoerssoorten
17. Stimuleren van gezonde en duurzame alternatieven voor de auto
18. Verminderen overlast door doorgaand (vracht)verkeer

Mee kunnen doen

19. Bevorderen van kansengelijkheid en verlagen kans op eenzaamheid, tweedeling, onveiligheid en hoge zorgkosten.
20. Bevorderen gezonde eetgewoonten en zorgen voor duurzaam, lokaal geproduceerd voedsel
21. Inrichten van een openbare ruimte, die uitnodigt tot ontmoeting.

Gezondheid

22. Voldoen aan de wettelijke normen voor geluid, lucht, licht en stank.
23. Verbeteren van de water- en bodemkwaliteit
24. Inrichten van een beweegvriendelijke openbare ruimte, die uitnodigt tot bewegen.

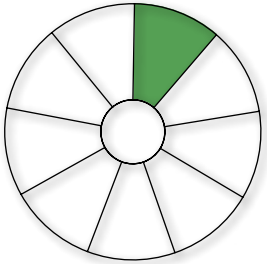
Voorzieningen en openbare ruimte

25. Afstemmen inrichting openbare ruimte op gebruikers, met aandacht voor kwetsbare doelgroepen.
26. Een levendig, aantrekkelijk centrum
27. Voldoende sociale voorzieningen in de wijk, passend bij de demografische ontwikkeling en de centrumpositie

Hilversumse waarden

28. Nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen baseren op Hilversumse kwaliteiten en waarden.
29. Zuinig en slim omgaan met beschikbare ruimte door omvorming, inbreiding en functiemenging.
30. Passend gebruik van erfgoed, zichtbaar en beleefbaar.

Transitie

reeds ingezette maatregelen voor transities energie, duurzaamheid en klimaat

Regionale Energiestrategie (RES)

- RES zoekgebieden - zon
- zon op geluidschermen
- zon op parkeerplaatsen

duurzaamheidsinitiatieven

- zon op grote daken en (parkeer)terreinen
- zon op scholen
- aardgasvrij bouwjaar '95
- Programma Aardgasvrije Wijken - de Meent
- Buurt energiesysteem (BES) Kerkelanden
- Positieve Energy District Kerkelanden
- warmte RWZI

duurzaamheidsinitiatieven op grote kantoorlocaties

- Media Park en Arenapark

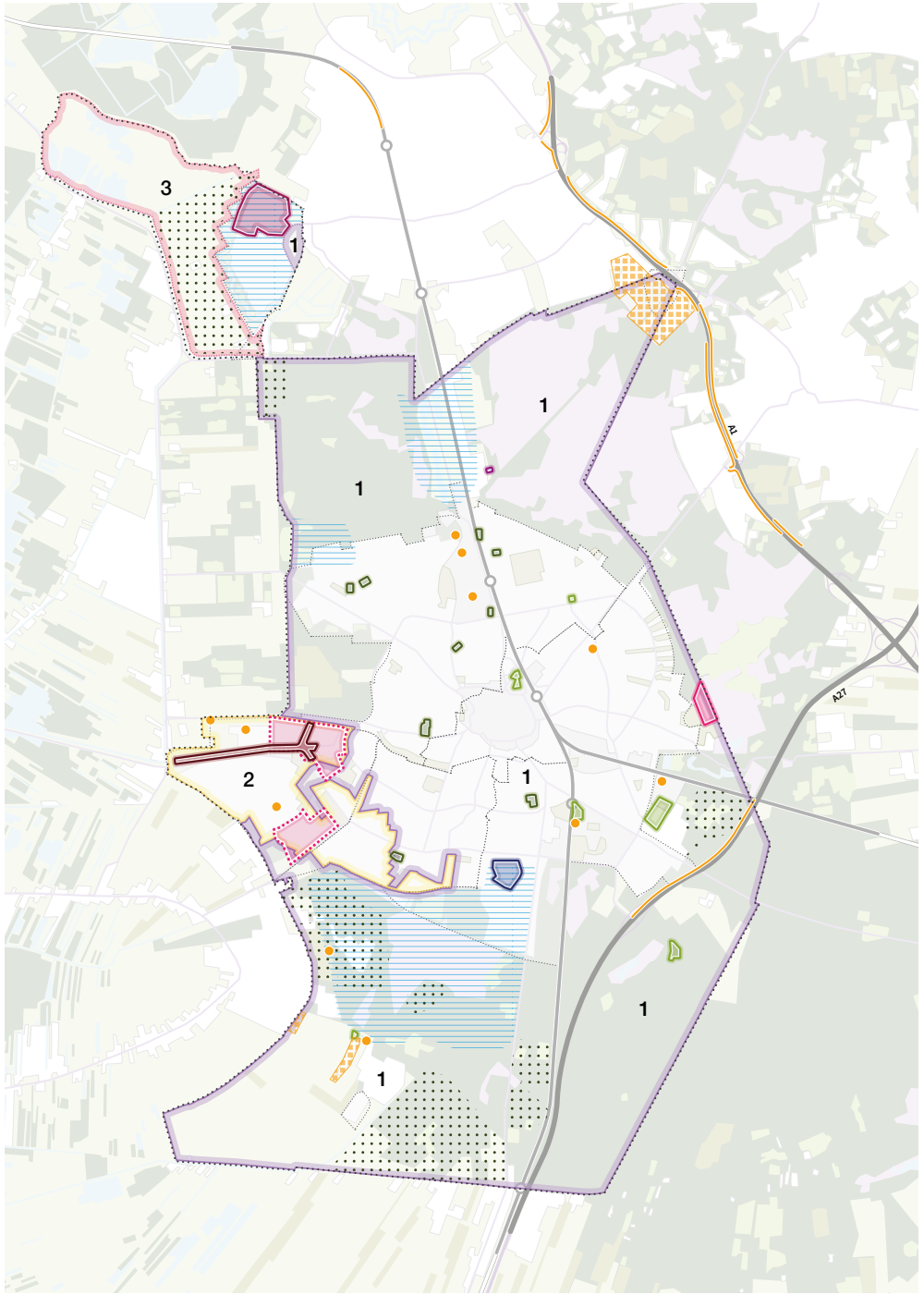
duurzaamheidsinitiatieven in het buitengebied

- verduurzaming landbouw en landgoederen

klimaatverandering

- 1 risico op onvoldoende wateraanvoer *met als gevolg verdroging, natuurbranden enz.*
- 2 risico op aanvoer van oppervlaktewater van onvoldoende kwaliteit
- 3 kwantiteits- en kwaliteitsrisico's wateraanvoer
- risico's rondom kwantiteit en kwaliteit van het beschikbare water

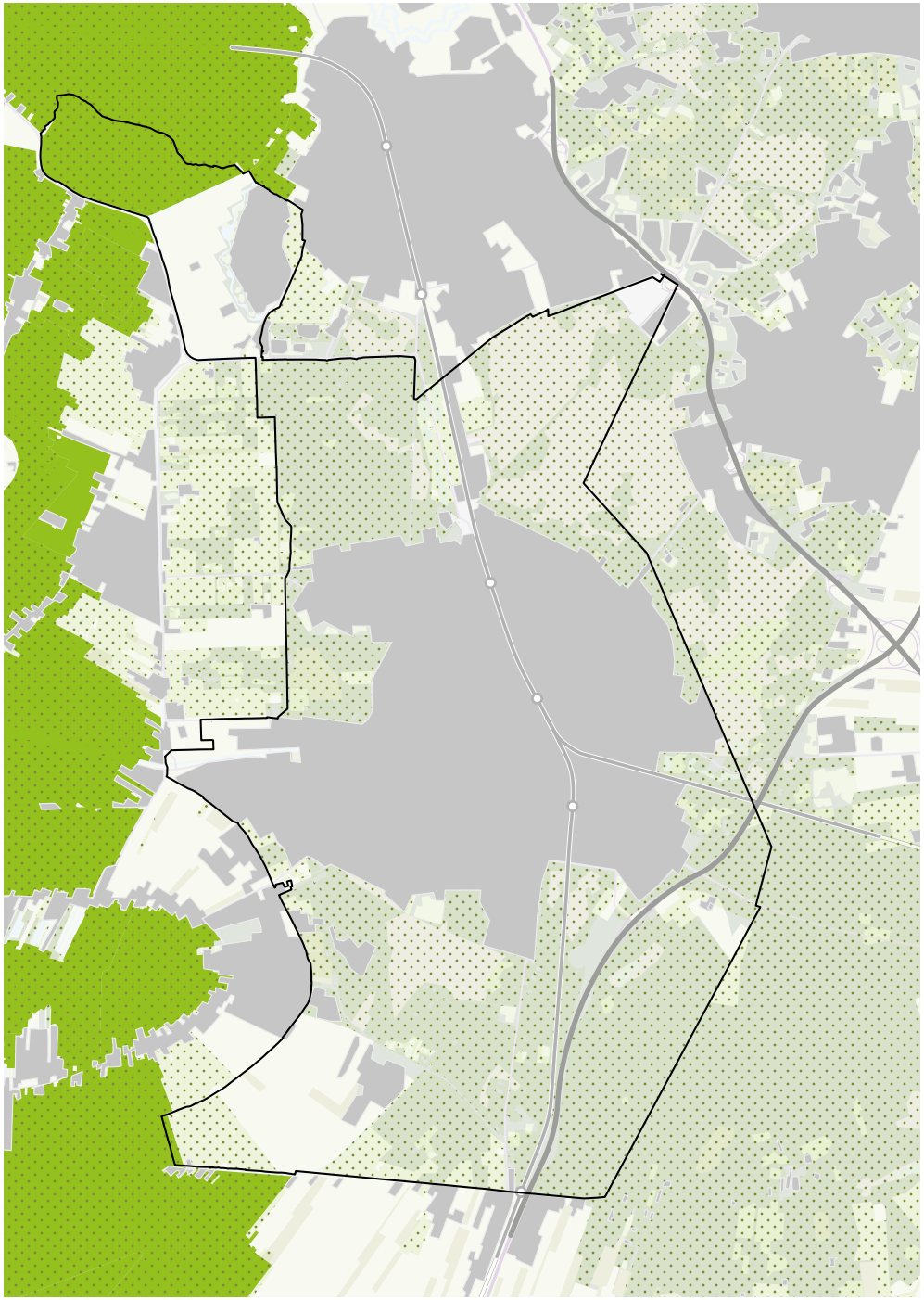
stand van zaken najaar 2022

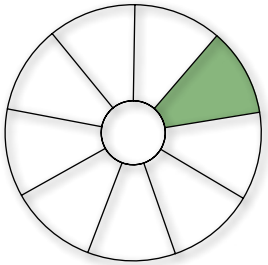

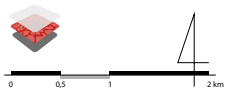
Landschap, groen & natuur

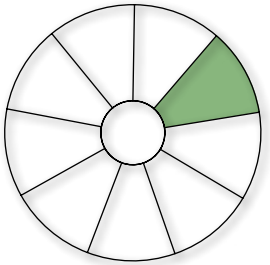
- bebouwd gebied
- Natura 2000
- Natuurnetwerk Nederland (NNN)

stand van zaken najaar 2022

Landschap, groen & natuur

bebouwd gebied
binnen en buiten de gemeentegrens

bos
binnen en buiten de gemeentegrens

heide
binnen en buiten de gemeentegrens

veenweidegebied

landgoederen

landgoederen

natuurverbindingen

natuurnetwerk verbindingen (droog / nat)

natuurbrug / natuurtunnel
bestaand en in ontwikkeling

realiseren natuurverbinding Westerheide

groenstructuren in de stad

hoofdbomenstructuur

park

begraafplaats

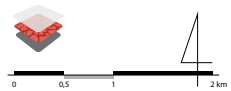
oppervlaktewater / vijver

groen-blauwe ecologische verbindingen

stadsecologie: bomen en bos

stadsecologie: (schraal-) grasland

stand van zaken najaar 2022

Water en bodem

onderlegger

Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN)
van laag (blauw-groen) naar hoog (geel-oranje)

watersysteem

- oppervlaktewater
- scheiding in rioolstelsel
- gemaal
- richting hemelwaterafvoer
- gemengd rioolstelsel

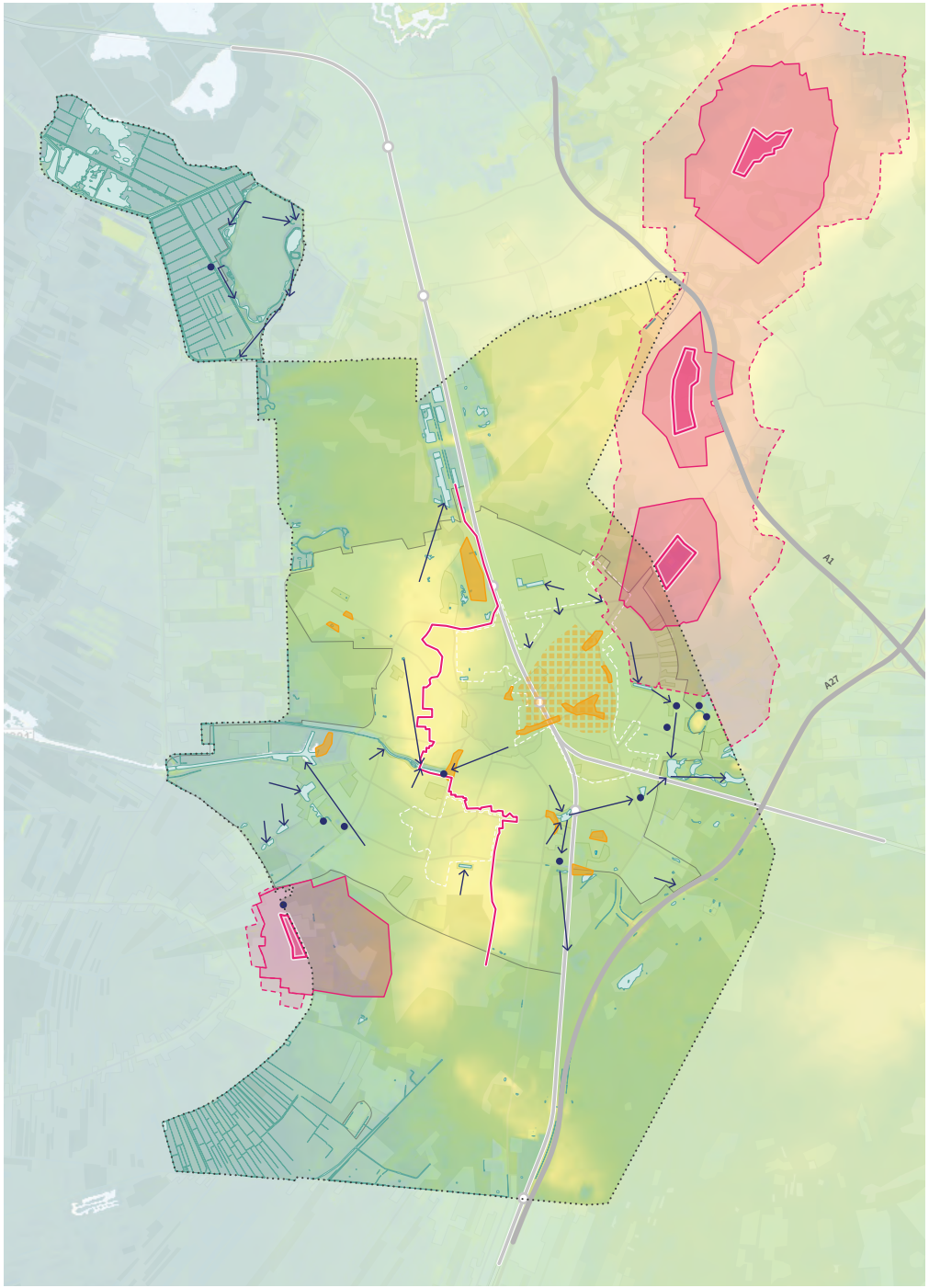
wateroverlast

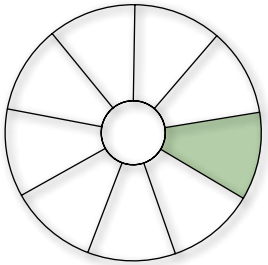
- risico op wateroverlast bij hevige neerslag *o.b.v. gemeten water op straat juli 2019*
- aanleg waterberging, afkoppeling grote daken en realiseren gescheiden rioolstelsel

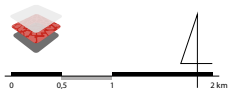
grondwater

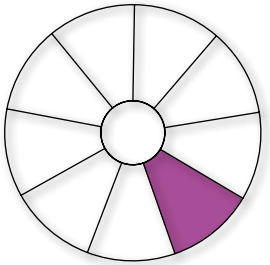
- waterwingebied (2018)
- grondwaterbeschermingsgebied (2018)
- 100-jaarszone (2018)

stand van zaken najaar 2022

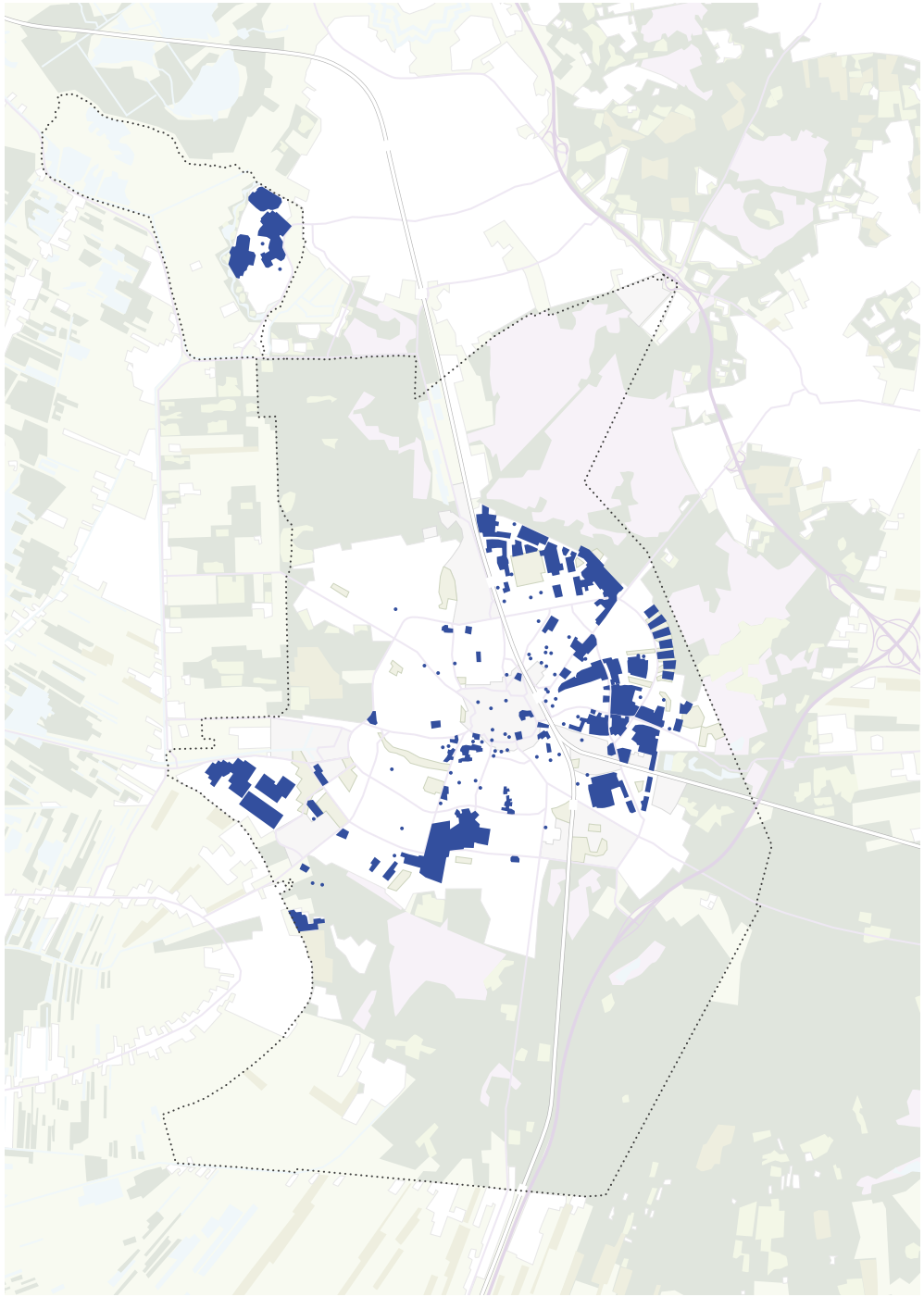

Corporatiebezit

woningen in bezit van woningcorporaties (vereenvoudigde weergave)
Goois Wonen / Dudok Wonen / Alliantie / Het Gooi en Omstreken

stand van zaken najaar 2022

Werklocaties

grote economische clusters

- centrum
- Media Park - campus
- gemengde bedrijventerreinen
  o.a. Havenkwartier en Kerkelanden
- Crailo - gemengd bedrijventerrein / woongebied
- Arenapark - internationaal vestigingsmilieu
- Laapersveld - gemengde kantoorlocatie
- Railpro - spoorgebonden bedrijvigheid

zorgclusters

- Tergooi Ziekenhuis

gemengd woon-werkgebied

- Spoorzone 1221

winkelgebieden (buiten het cenrum)

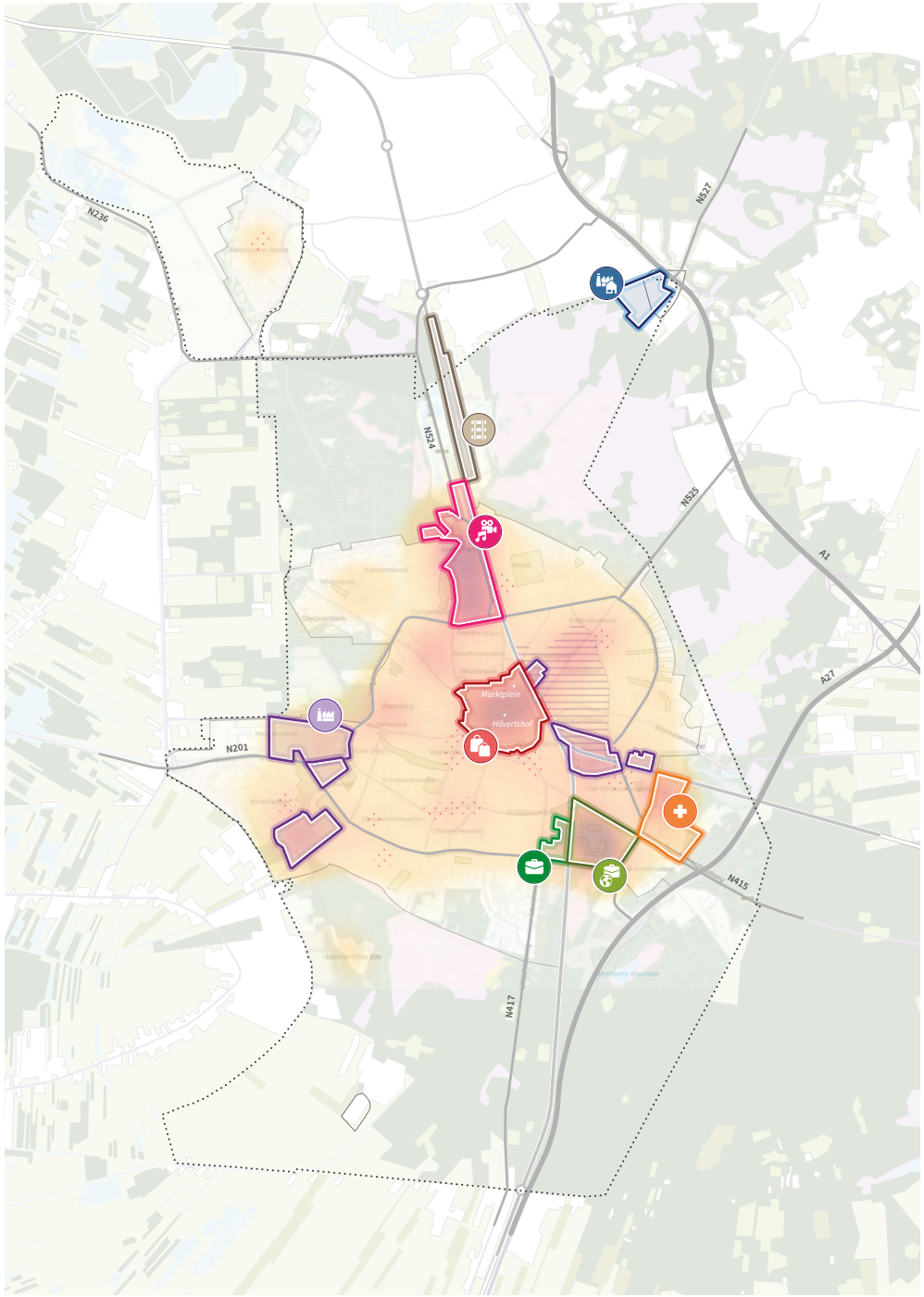
- wijkwinkelcentra en
  aanloopstraten centrum

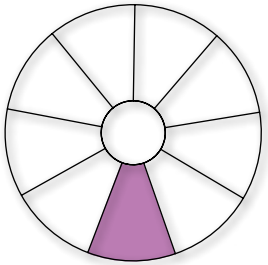
onderlegger

- concentratiekaart werkgelegenheid
  (hoe donkerder hoe meer banen)

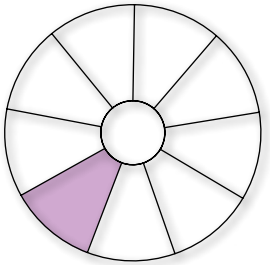
65% van de totale werkgelegenheid bevindt zich buiten de formele werklocaties

stand van zaken najaar 2022

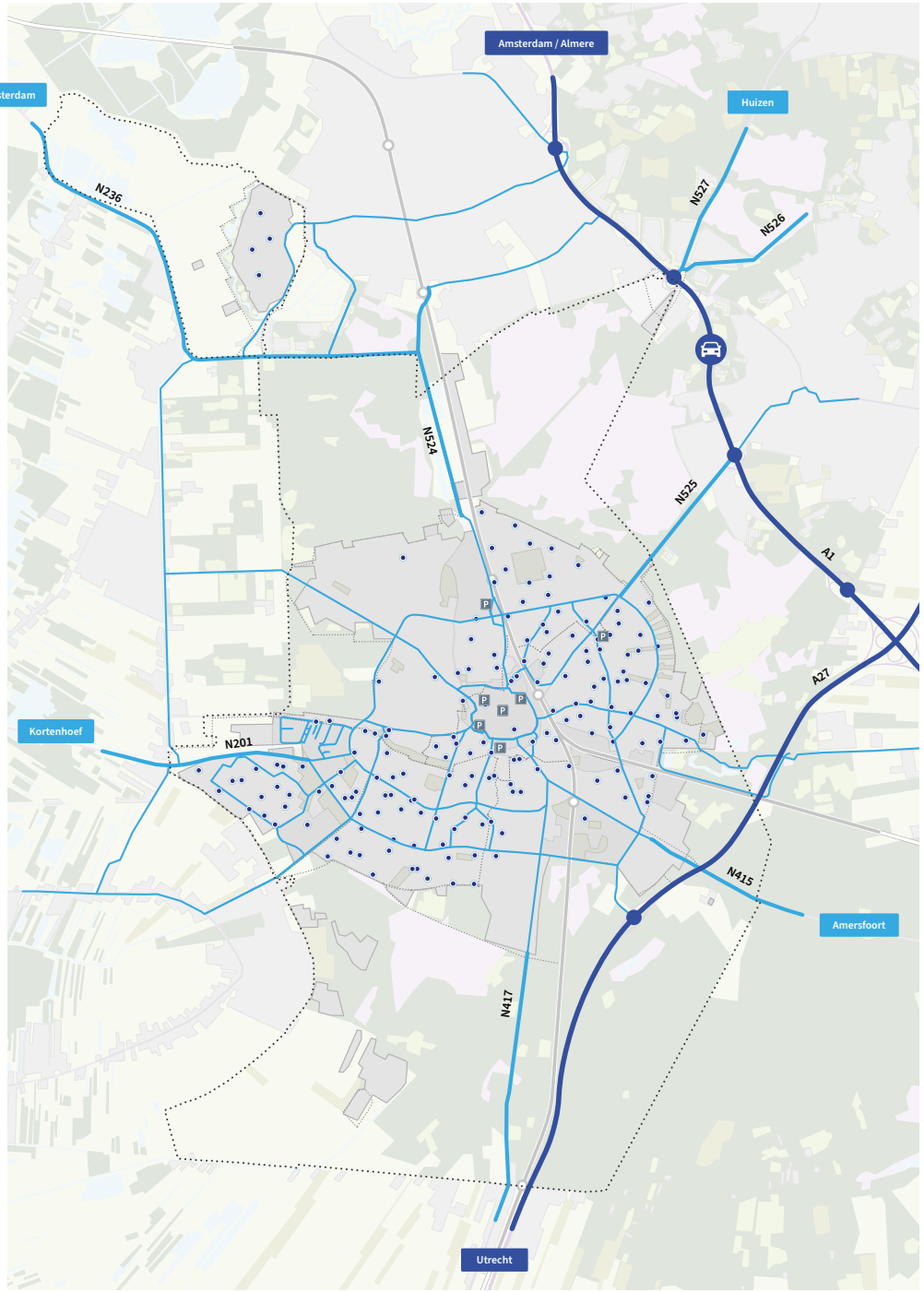

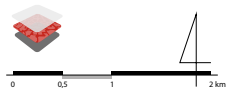

Hoofdwegennet

- snelwegen + afslagen
- provinciale wegen
- hoofdwegennet Hilversum *gebiedsontsluitingswegen*
- parkeergarage
- elektrische laadpalen

stand van zaken najaar 2022

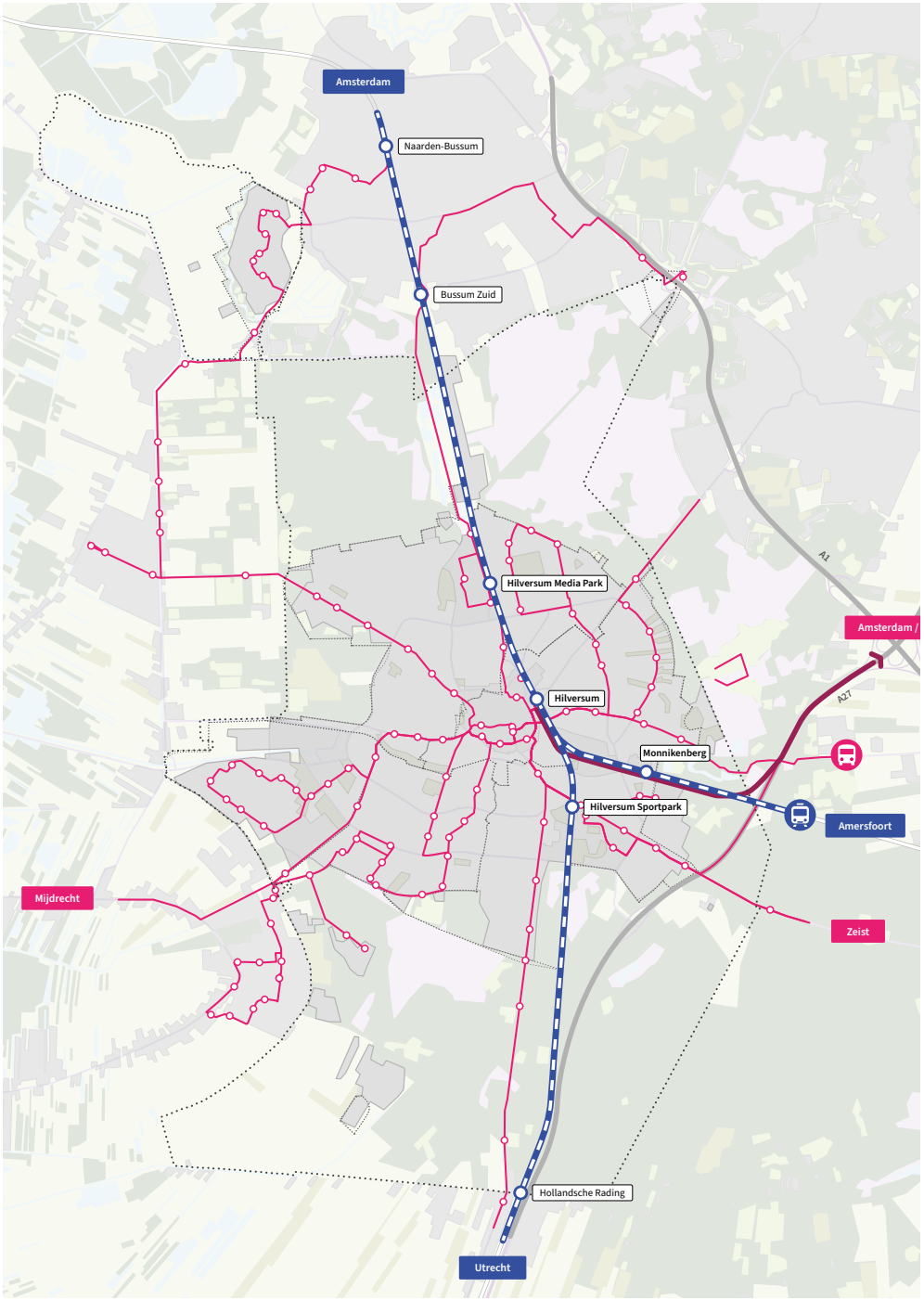

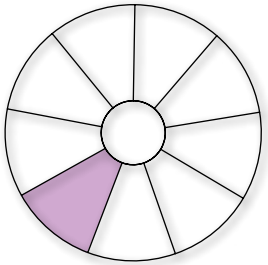

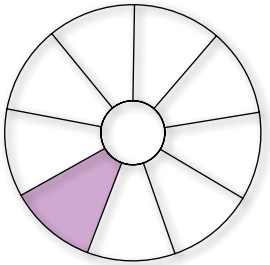
OV-netwerk

- spoor
- HOV-lijn Hilversum - Huizen *vrijwel gereed*
- OV-knooppunten spoor en HOV
- buslijnen (+ halte)

stand van zaken najaar 2022

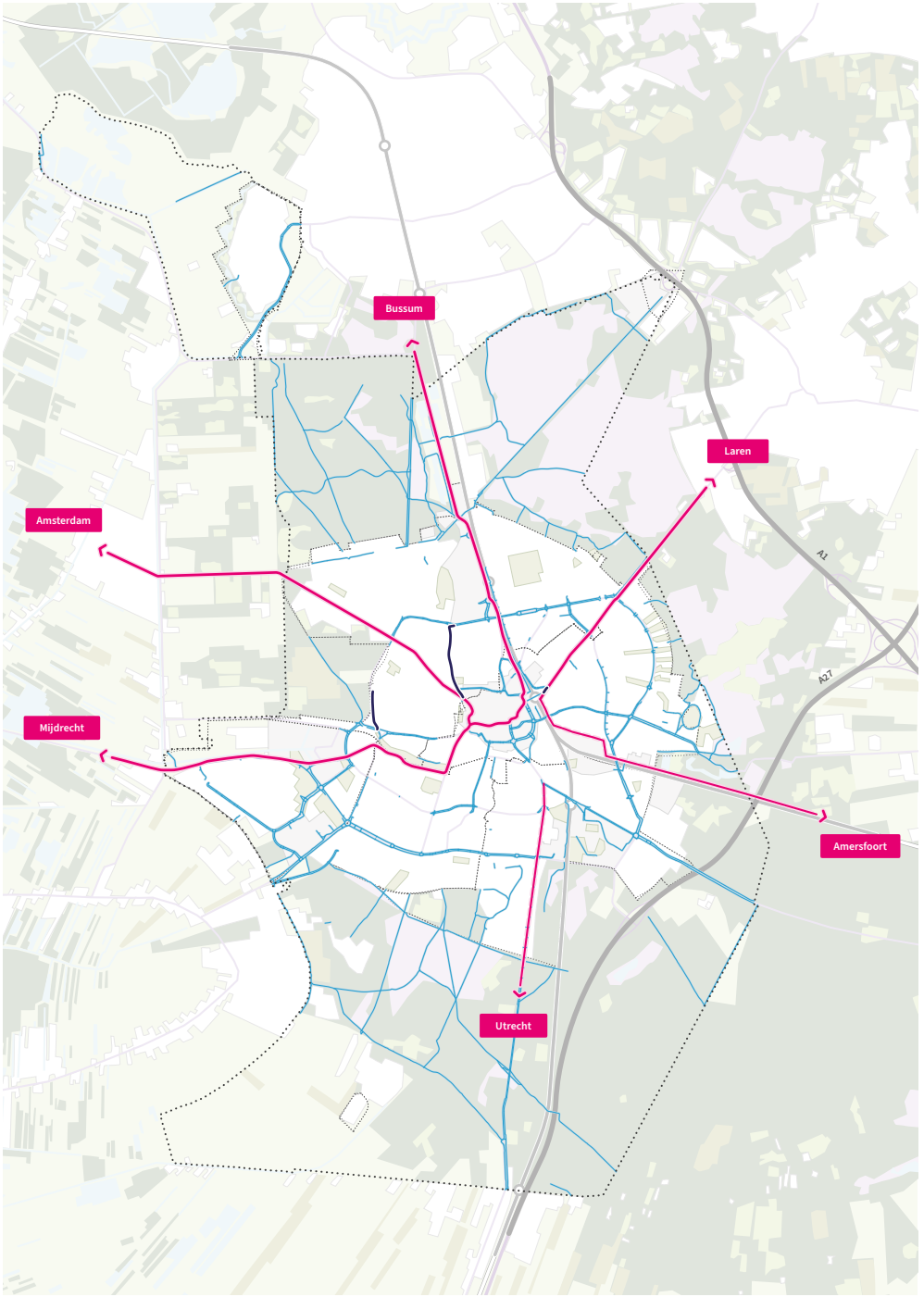

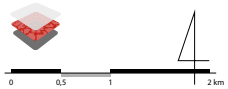

Fietsnetwerk

- snelfietsroutes *in ontwikkeling*
- vrijliggende fietspaden
- fietsstraten

stand van zaken najaar 2022

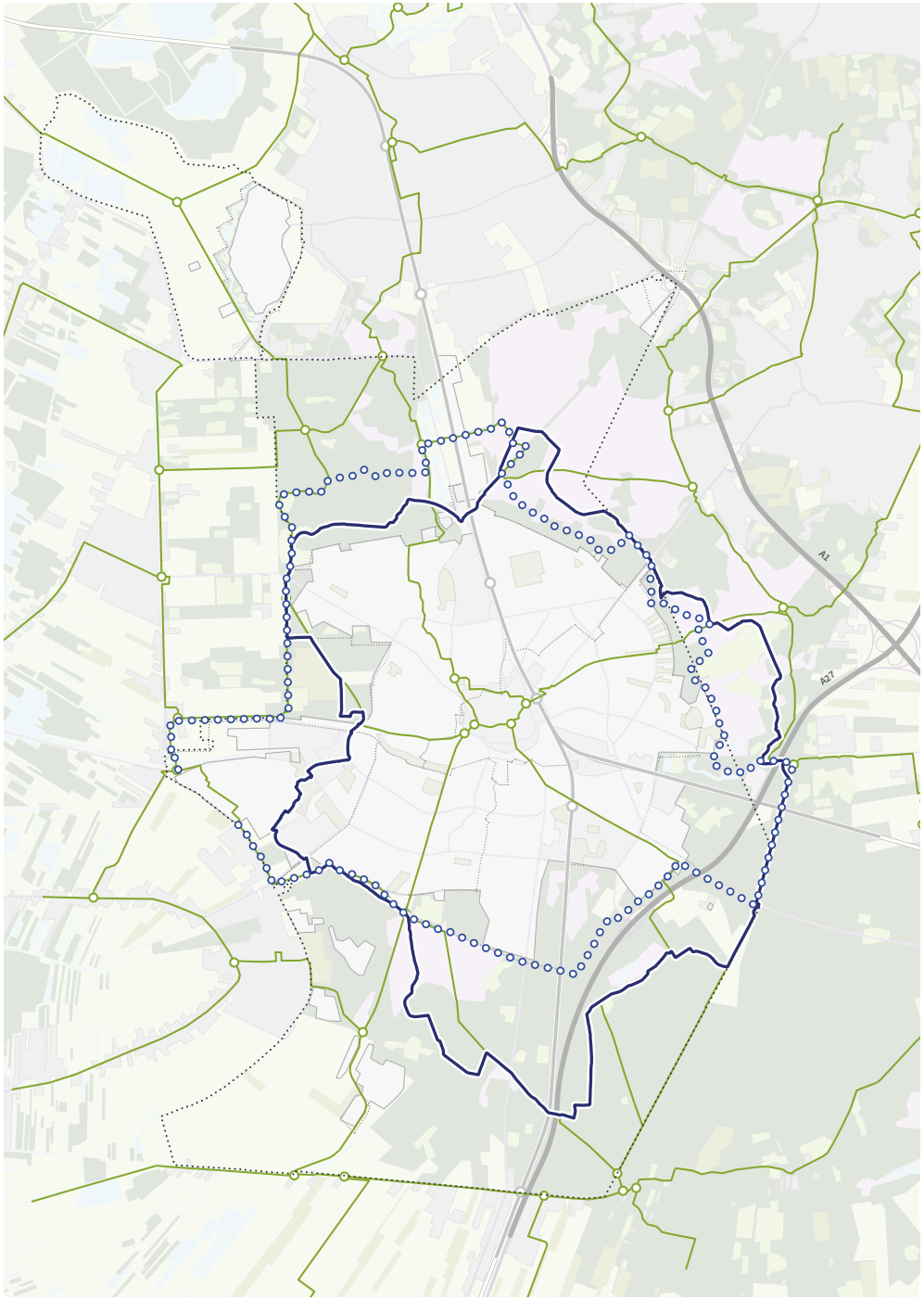

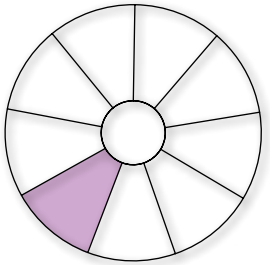

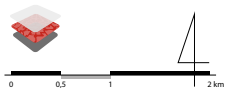
Recreatieve routes

- fietsknooppunten netwerk
- fietsknooppunt
- Voetstappenpad
- Rondje Hilversum

stand van zaken najaar 2022

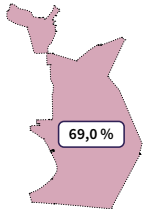

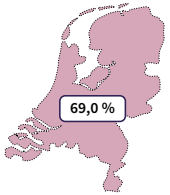
Percentage mensen met een baan (t.o.v. de totale bevolking)

percentage

- 60 - 63
- 63 - 66
- 66 - 69
- 69 - 72
- 72 - 75
- geen gegevens

Hilversums gemiddelde

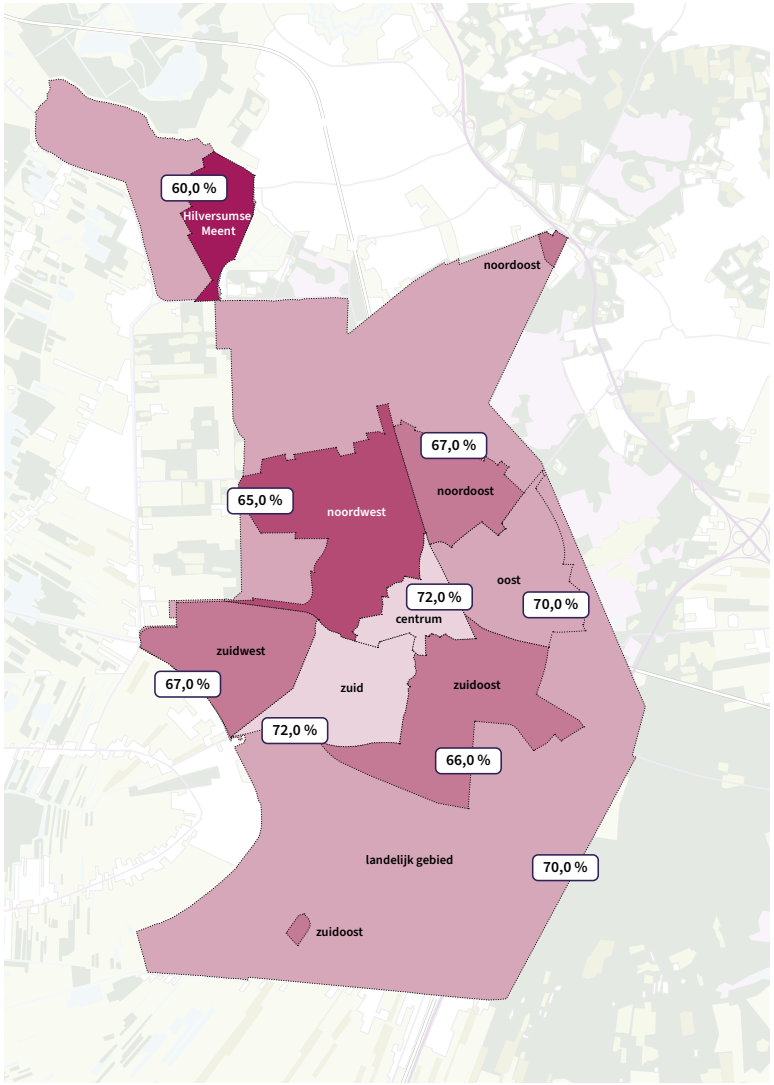

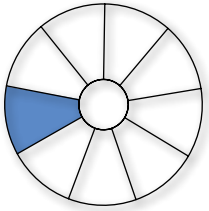
Landelijk gemiddelde

Bron opendata.cbs.nla
Jaar 2020

Deze kaarten zijn bedoeld om de verschillen tussen de Hilversumse wijken aan te geven. De vijf legendastappen zijn daarom gebaseerd op de hoogste en de laagste gemeten waarde binnen Hilversum.

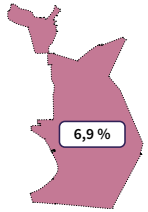

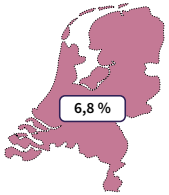
Percentage huishoudens met een laag inkomen

percentage

- 9,5 - 11,0
- 8,0 - 9,5
- 6,5 - 8,0
- 5,0 - 6,5
- 3,5 - 5,0
- geen gegevens

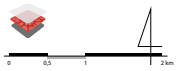
Hilversums gemiddelde

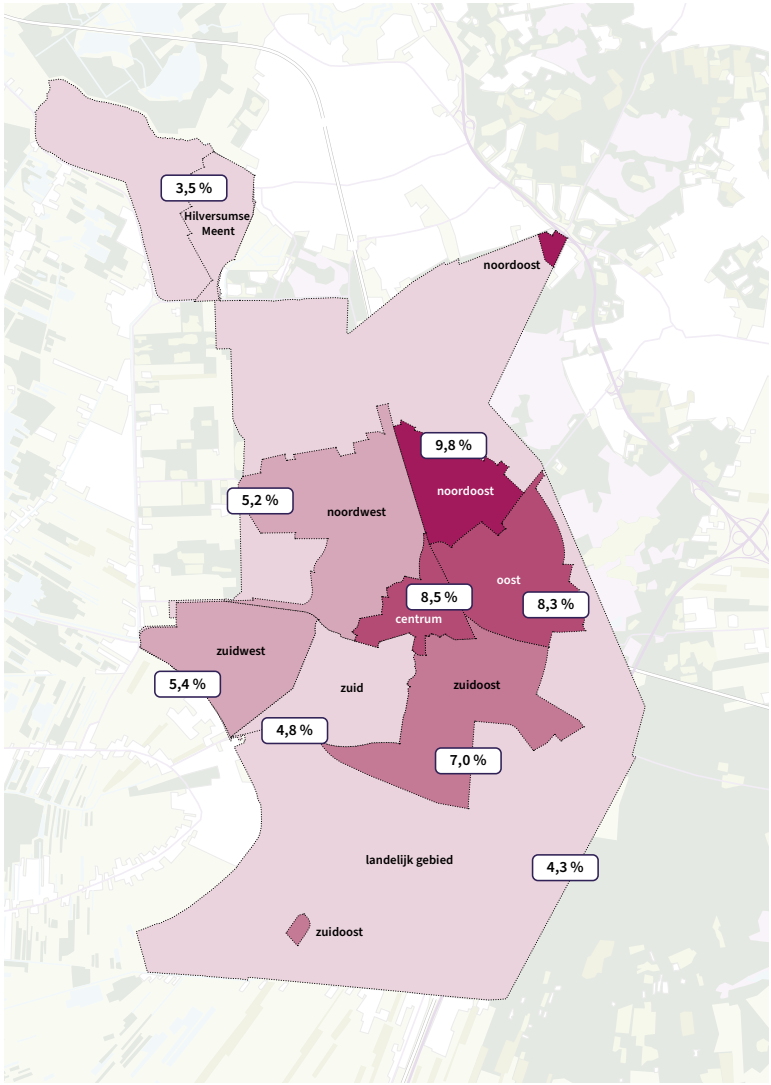

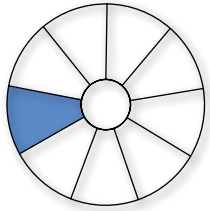
Landelijk gemiddelde

Bron opendata.cbs.nl
Jaar 2020

Deze kaarten zijn bedoeld om de verschillen tussen de Hilversumse wijken aan te geven. De vijf legendastappen zijn daarom gebaseerd op de hoogste en de laagste gemeten waarde binnen Hilversum.

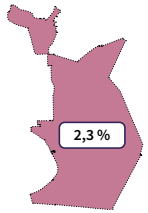

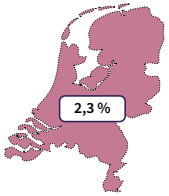
Percentage jongeren dat niet is ingeschreven op een school en geen diploma heeft

percentage

- 3,3 - 3,8
- 2,8 - 3,3
- 2,3 - 2,8
- 1,8 - 2,3
- 1,3 - 1,8
- geen gegevens

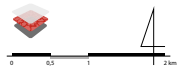
Hilversums gemiddelde

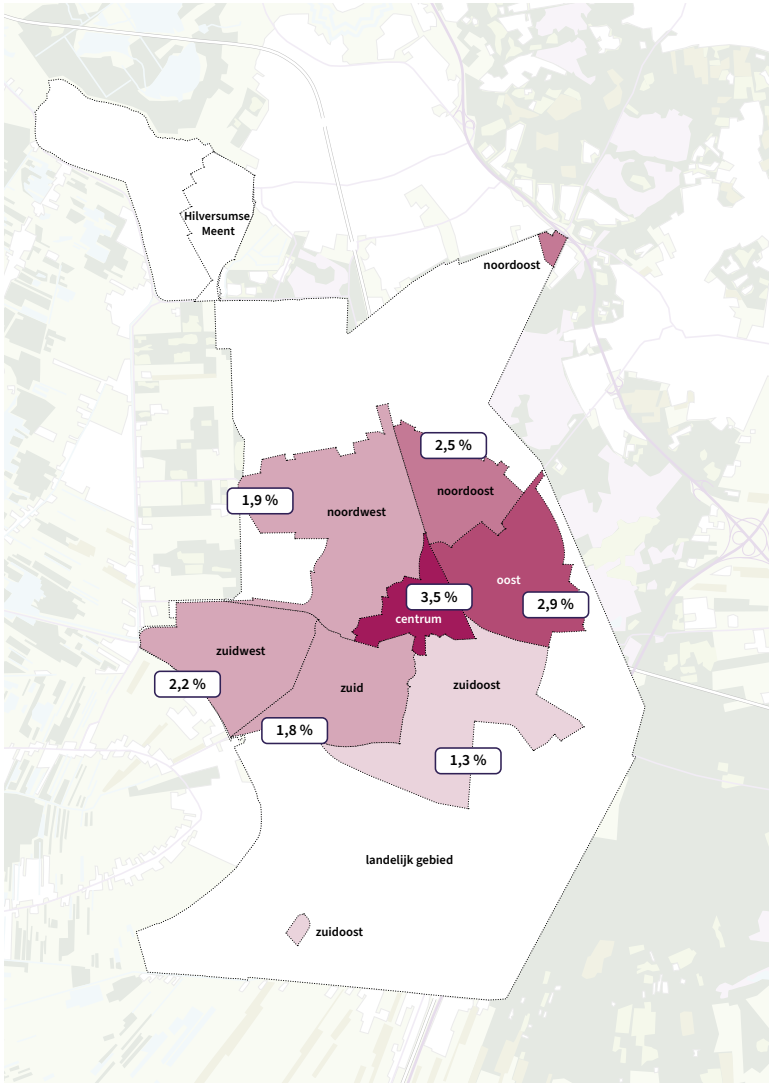

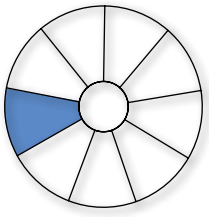
Landelijk gemiddelde

Bron kis-wijkmonitor.nl
Jaar 2020

Deze kaarten zijn bedoeld om de verschillen tussen de Hilversumse wijken aan te geven. De vijf legendastappen zijn daarom gebaseerd op de hoogste en de laagste gemeten waarde binnen Hilversum.

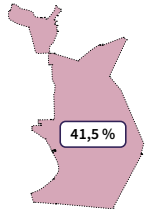

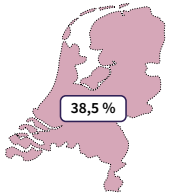
Percentage eenpersoonshuishoudens

percentage

- 54 - 60
- 48 - 54
- 42 - 48
- 36 - 42
- 30 - 36
- geen gegevens

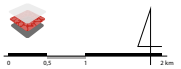
Hilversums gemiddelde

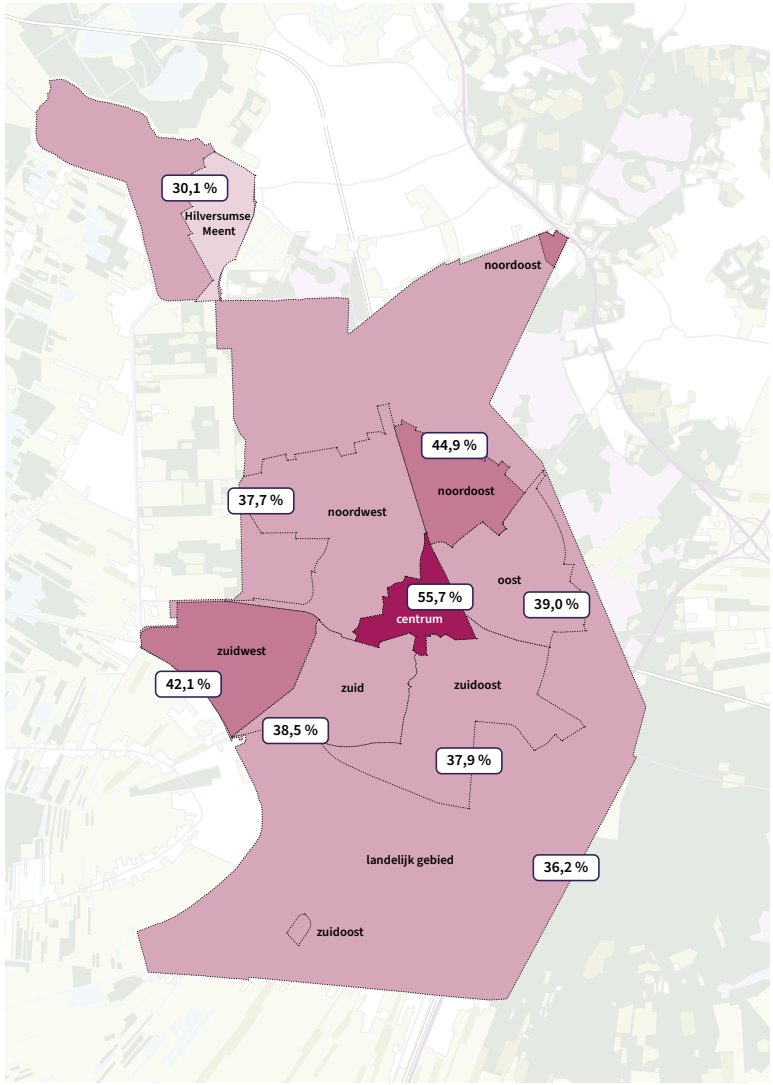

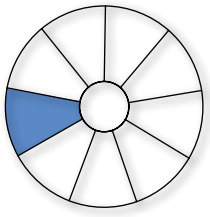
Landelijk gemiddelde

Bron opendata.cbs.nl
Jaar 2020

Deze kaarten zijn bedoeld om de verschillen tussen de Hilversumse wijken aan te geven. De vijf legendastappen zijn daarom gebaseerd op de hoogste en de laagste gemeten waarde binnen Hilversum.

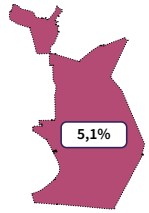

Gevoel van eenzaamheid: “ik voel me regelmatig eenzaam”

percentage

- 6,5 - 8
- 5 - 6,5
- 3,5 - 5
- 2 - 3,5
- 0,5 - 2
- geen gegevens

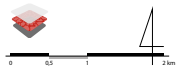
Hilversums gemiddelde

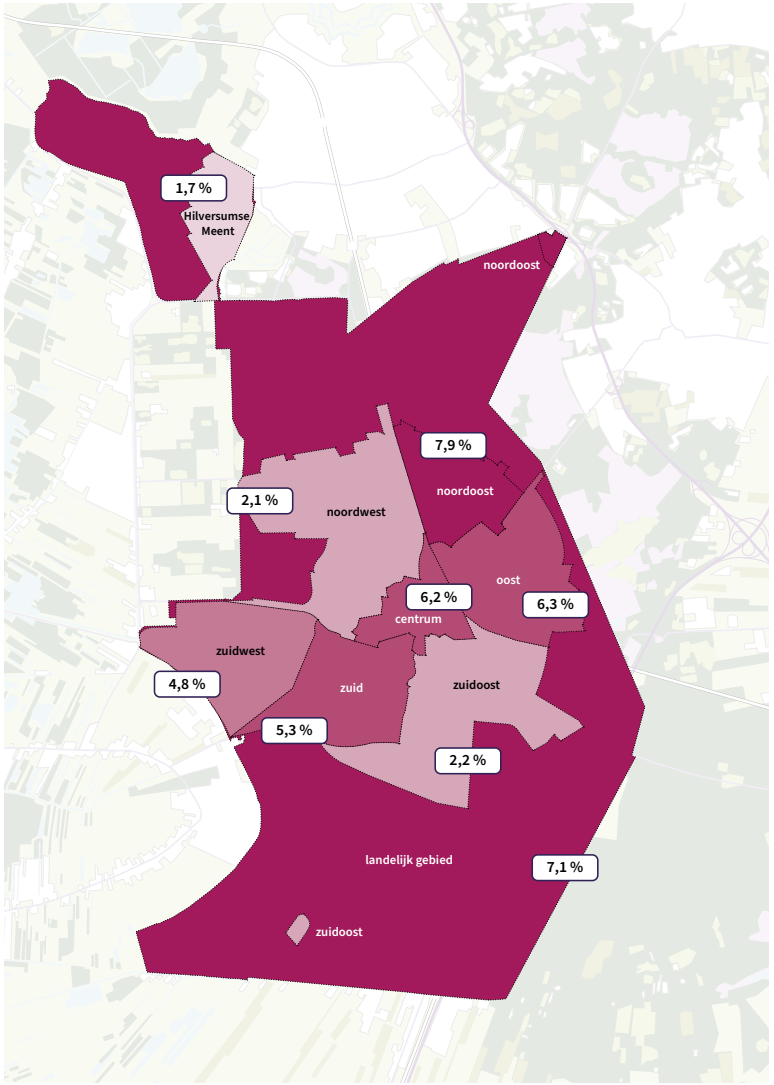

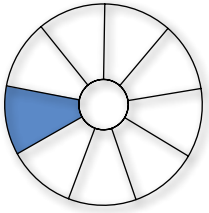
Landelijk gemiddelde

Bron Hilversum Monitor
Jaar 2021

Deze kaarten zijn bedoeld om de verschillen tussen de Hilversumse wijken aan te geven. De vijf legendastappen zijn daarom gebaseerd op de hoogste en de laagste gemeten waarde binnen Hilversum.

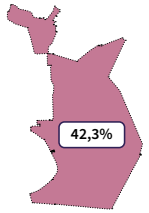

Verbonden voelen met de eigen buurt: “ik voel me verbonden”

percentage

- 30 - 36
- 36 - 42
- 42 - 48
- 48 - 54
- 54 - 60
- geen gegevens

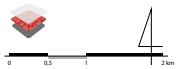
Hilversums gemiddelde

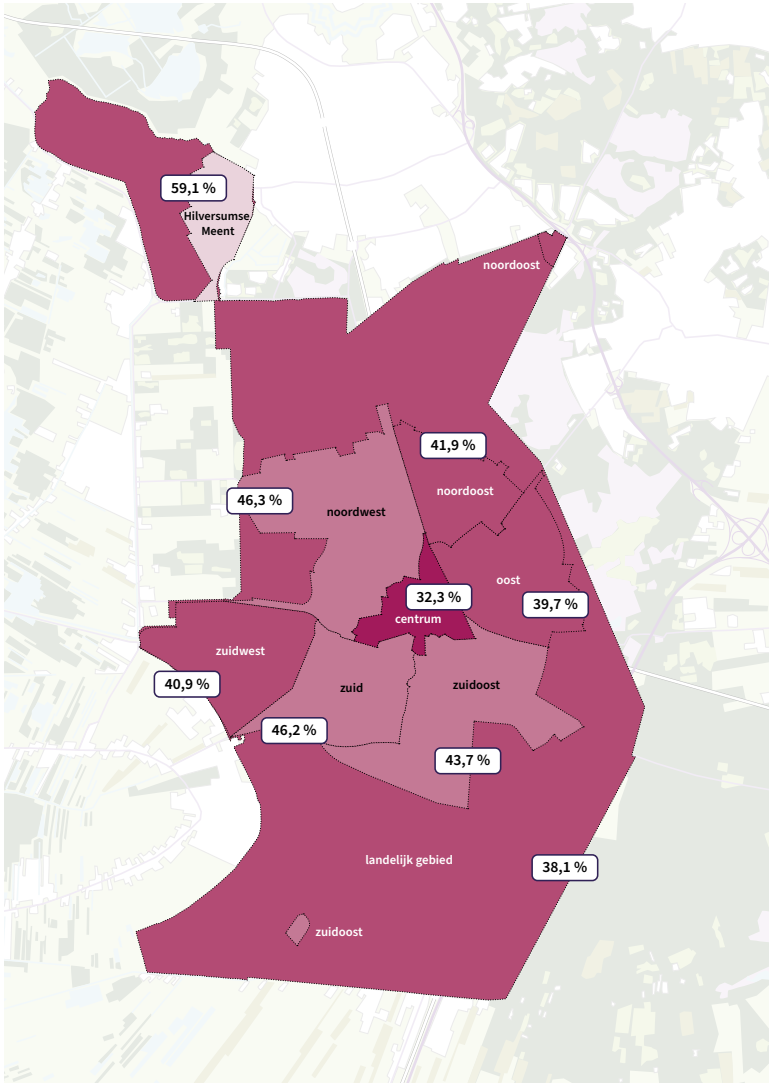

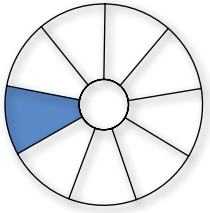
Landelijk gemiddelde

Bron Hilversum Monitor
Jaar 2021

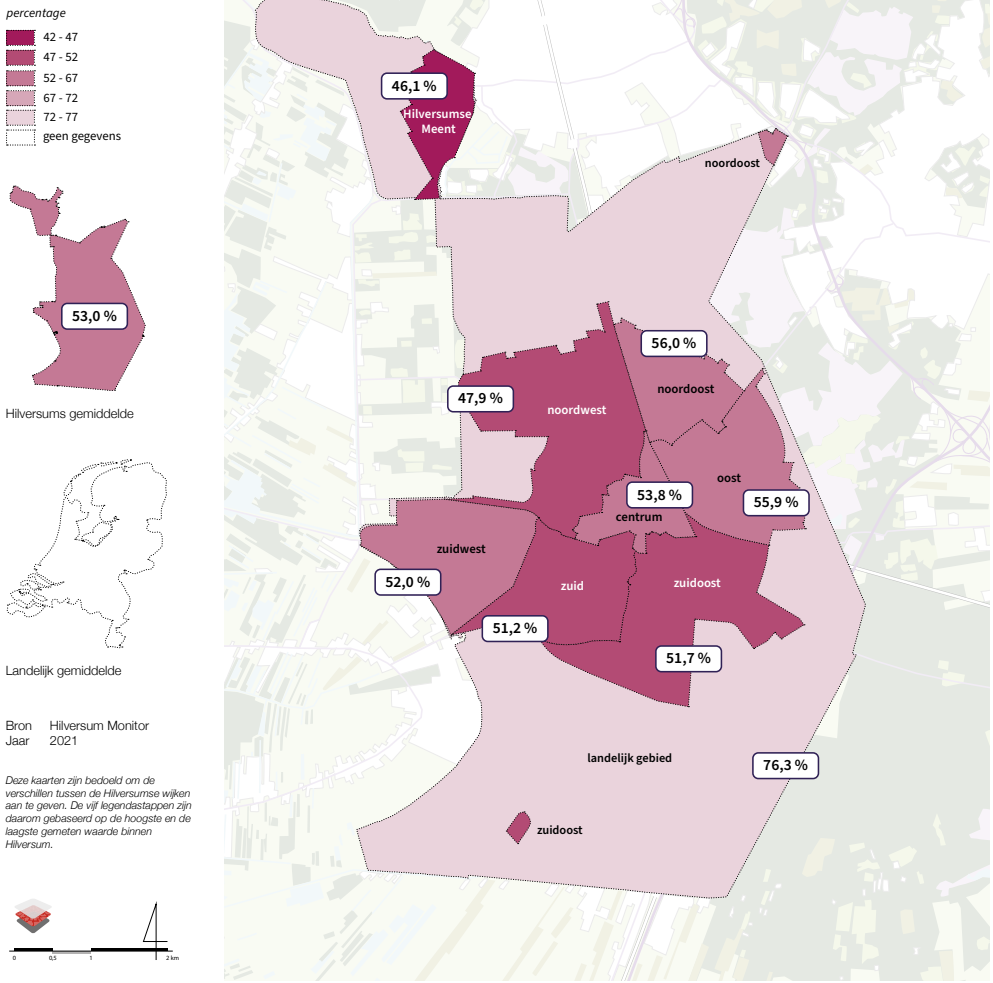
Deze kaarten zijn bedoeld om de verschillen tussen de Hilversumse wijken aan te geven. De vijf legendastappen zijn daarom gebaseerd op de hoogste en de laagste gemeten waarde binnen Hilversum.

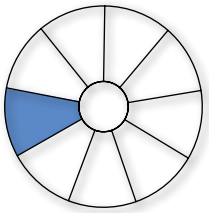

Mate van veiligheid in de buurt: “ik voel me meestal veilig”

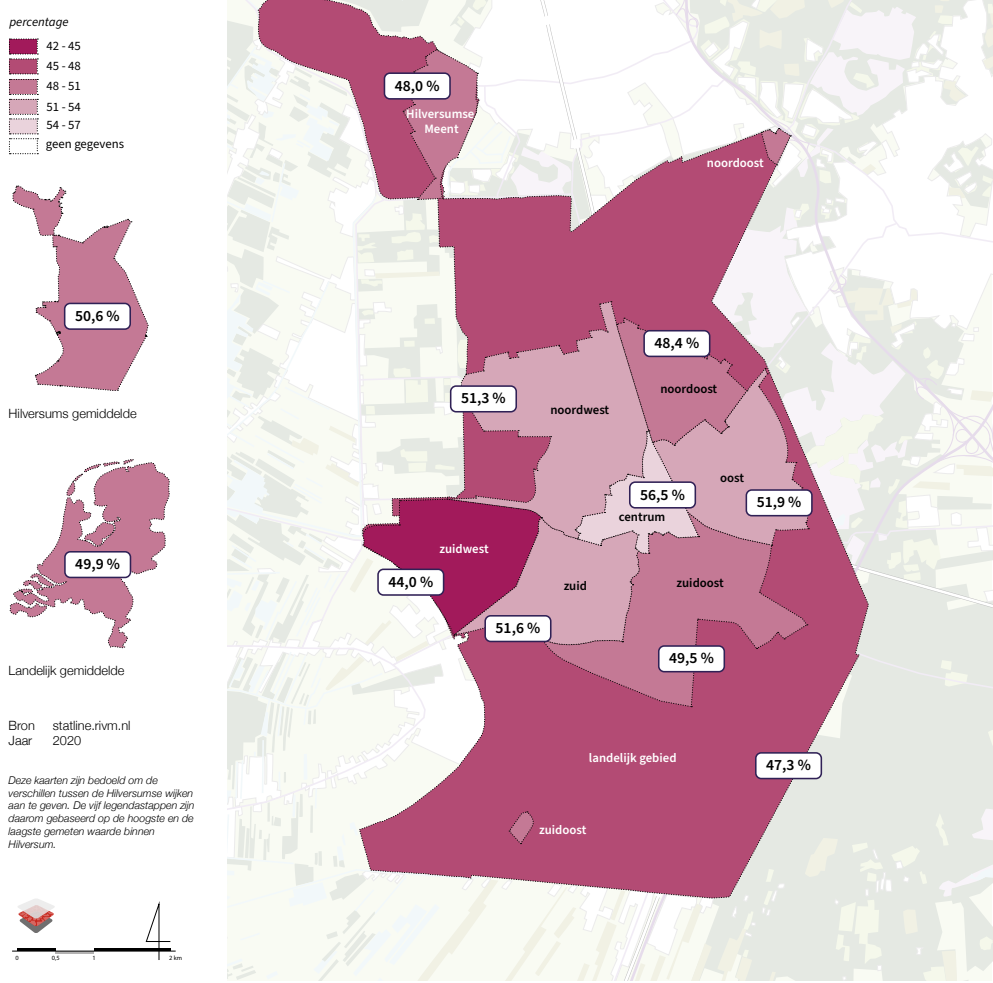

Bron Hilversum Monitor
Jaar 2021

Deze kaarten zijn bedoeld om de verschillen tussen de Hilversumse wijken aan te geven. De vijf legendastappen zijn daarom gebaseerd op de hoogste en de laagste gemeten waarde binnen Hilversum.

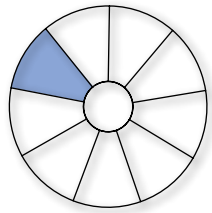

Percentage mensen dat voldoet aan de beweegrichtlijn

Bron statline.rivm.nl
Jaar 2020

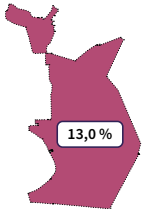
Deze kaarten zijn bedoeld om de verschillen tussen de Hilversumse wijken aan te geven. De vijf legendastappen zijn daarom gebaseerd op de hoogste en de laagste gemeten waarde binnen Hilversum.

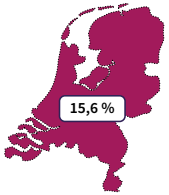
Percentage mensen met ernstig overgewicht

percentage

- 15 - 17
- 13 - 15
- 11 - 13
- 9 - 11
- 7 - 9
- geen gegevens

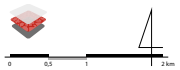
Hilversums gemiddelde

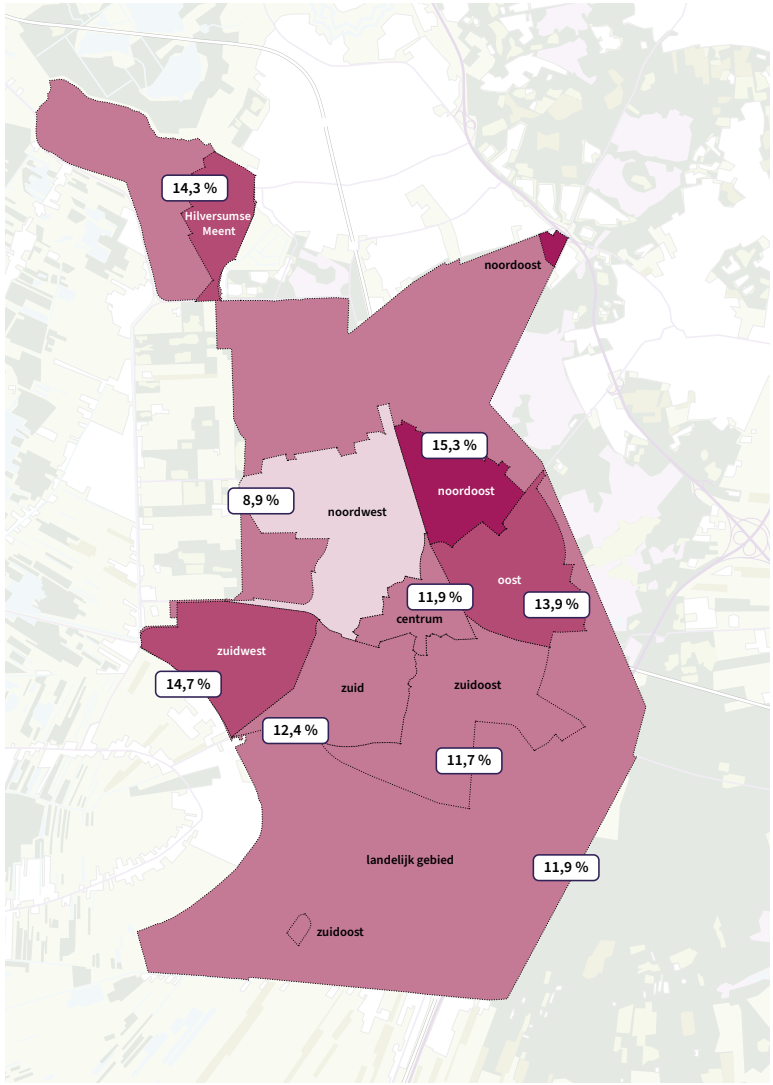

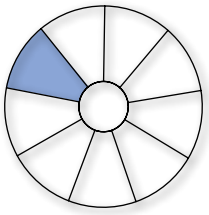
Landelijk gemiddelde

Bron statline.rivm.nl
Jaar 2020

Deze kaarten zijn bedoeld om de verschillen tussen de Hilversumse wijken aan te geven. De vijf legendastappen zijn daarom gebaseerd op de hoogste en de laagste gemeten waarde binnen Hilversum.

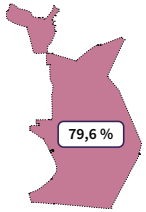

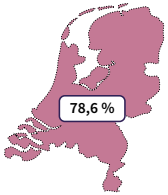
Gemiddelde leeftijd overleden personen

gemiddelde leeftijd

- 72 - 75
- 75 - 78
- 78 - 81
- 81 - 84
- 84 - 87
- geen gegevens

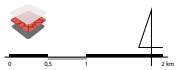
Hilversums gemiddelde

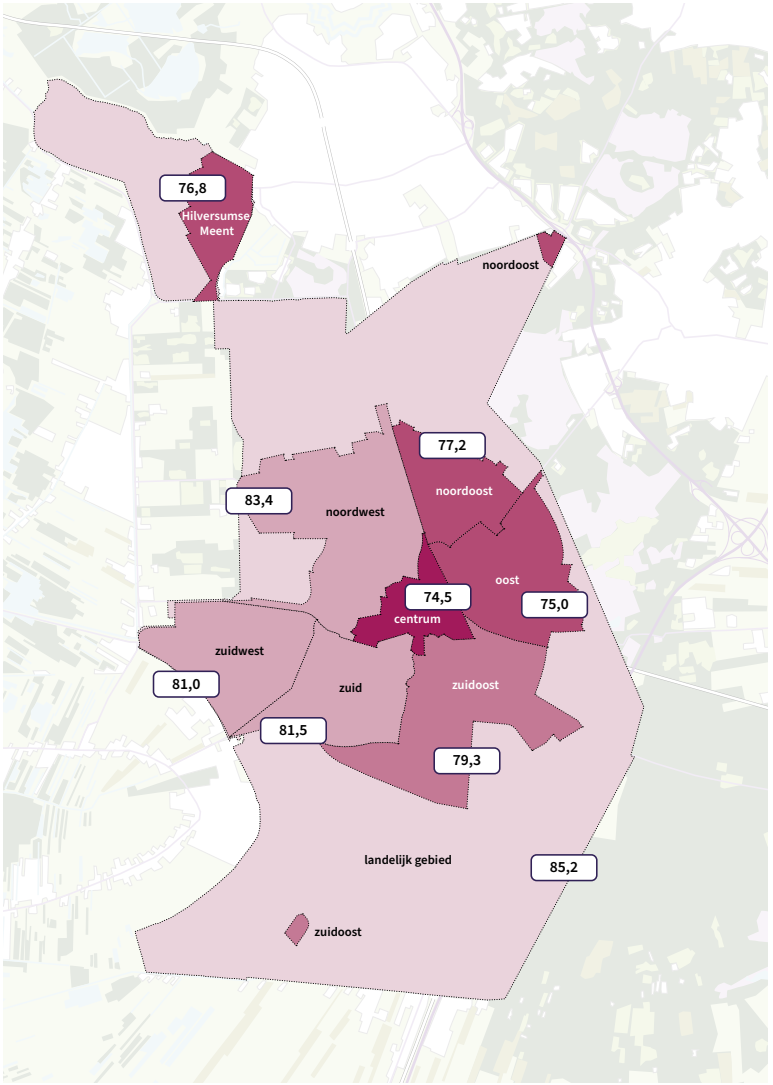

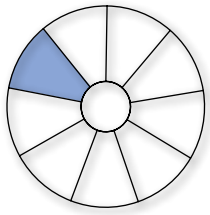
Landelijk gemiddelde

Bron kis-wijkmonitor.nl
Jaar 2020

Deze kaarten zijn bedoeld om de verschillen tussen de Hilversumse wijken aan te geven. De vijf legendastappen zijn daarom gebaseerd op de hoogste en de laagste gemeten waarde binnen Hilversum.

Voorzieningen

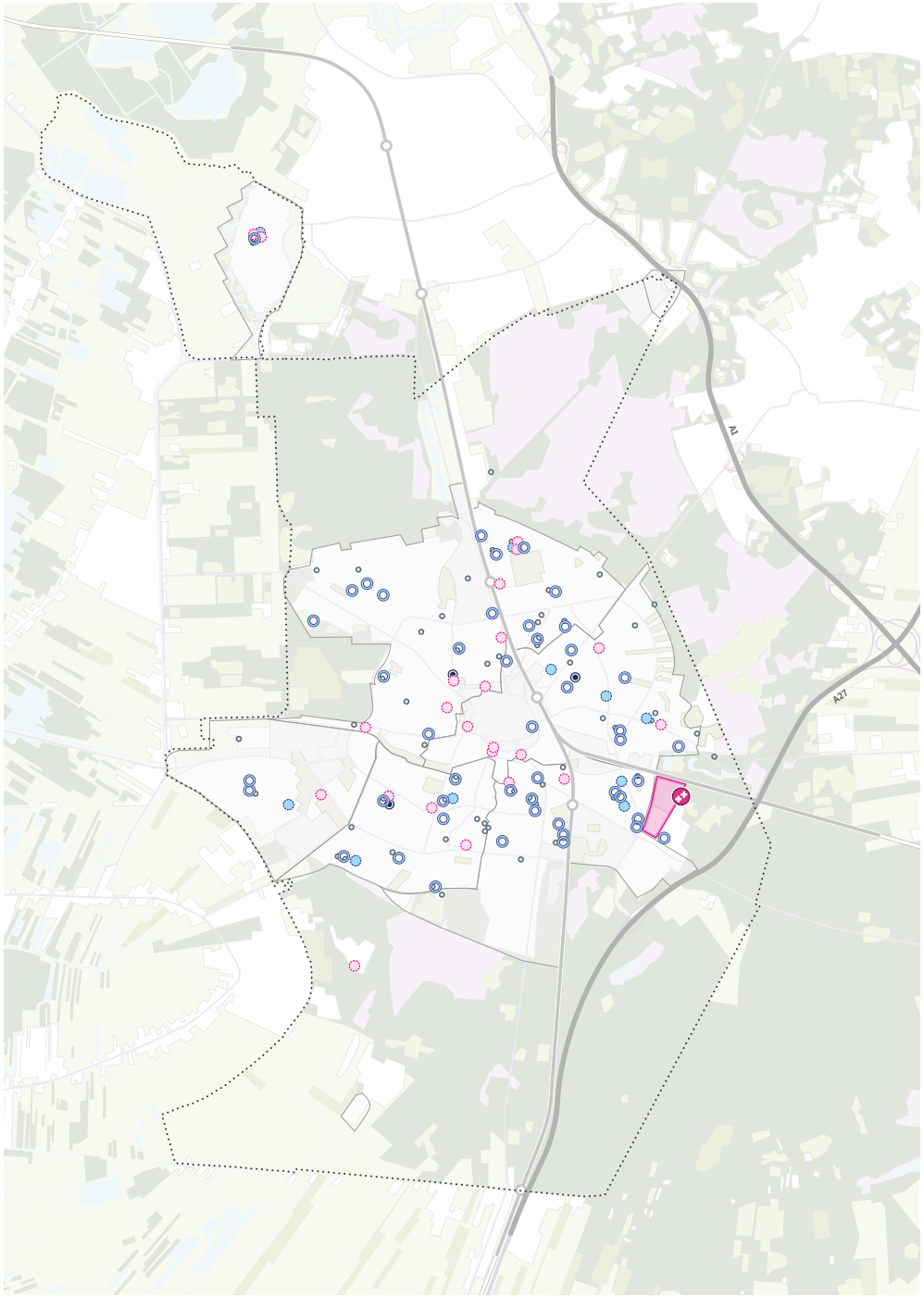
gezondheid

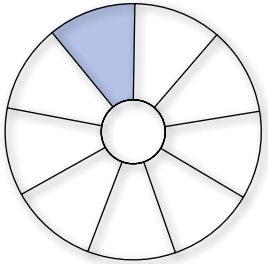
- ziekenhuis
- gezondheidscentrum / huisarts / apotheek

ontmoeten, groei, ontwikkeling en onderwijs

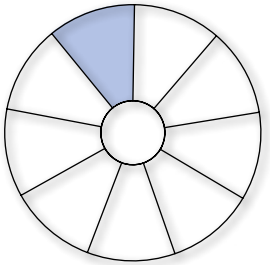
- buurtcentrum
- Jeugd en Gezin
- (speciaal onderwijs) basis- of middelbare school
- peuterspeelzaal / kinderdagverblijf / buitenschoolse opvang

stand van zaken najaar 2022

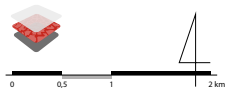

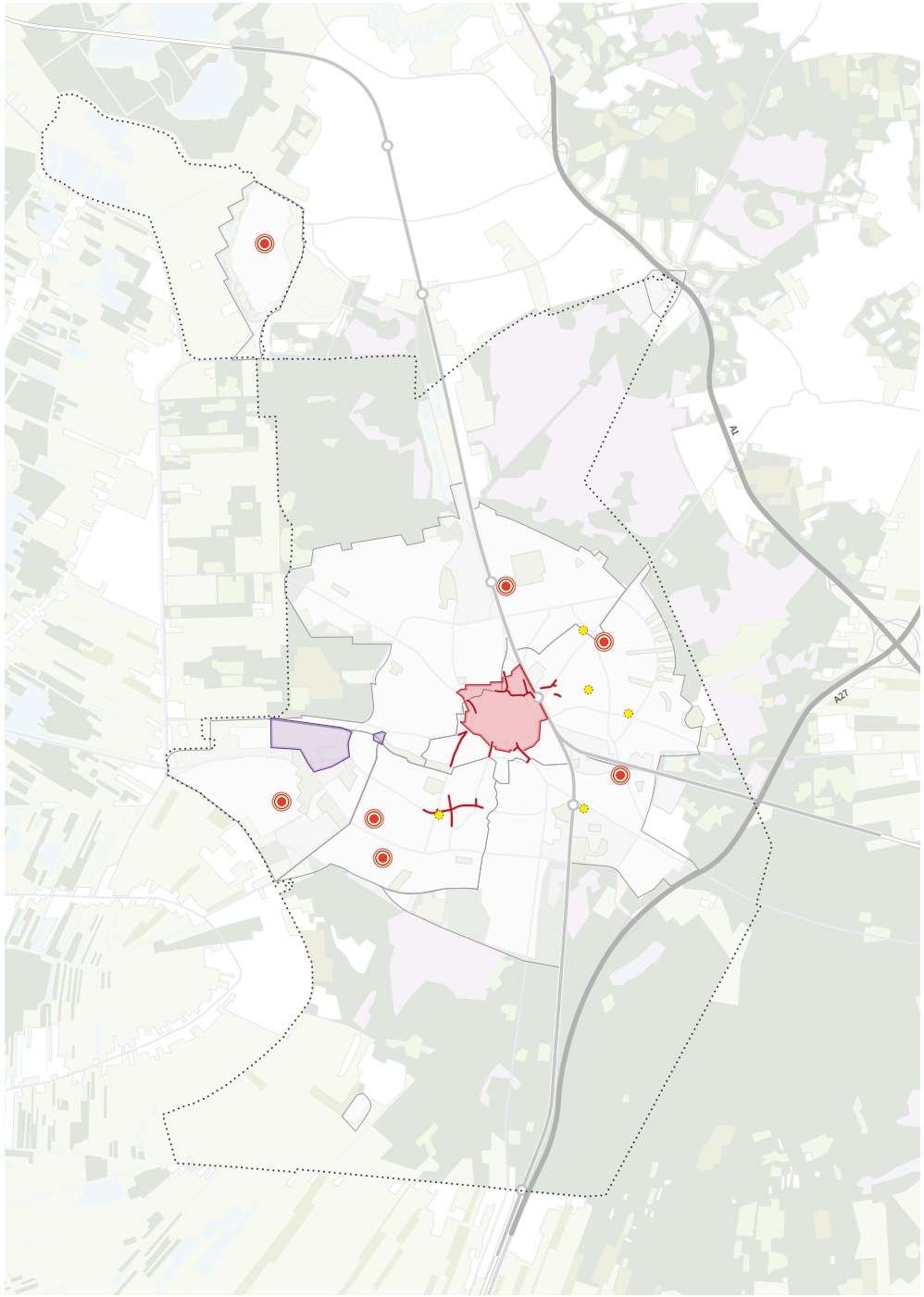
Voorzieningen

winkels

- centrum
- winkel- en aanloopstraten
- buurt- en wijkcentra
- supermarkt
  buiten buurt- en wijkcentra
- concentratiegebied grootschalige winkels
  o.a. bouwmarkten & woonwinkels

stand van zaken najaar 2022

Voorzieningen

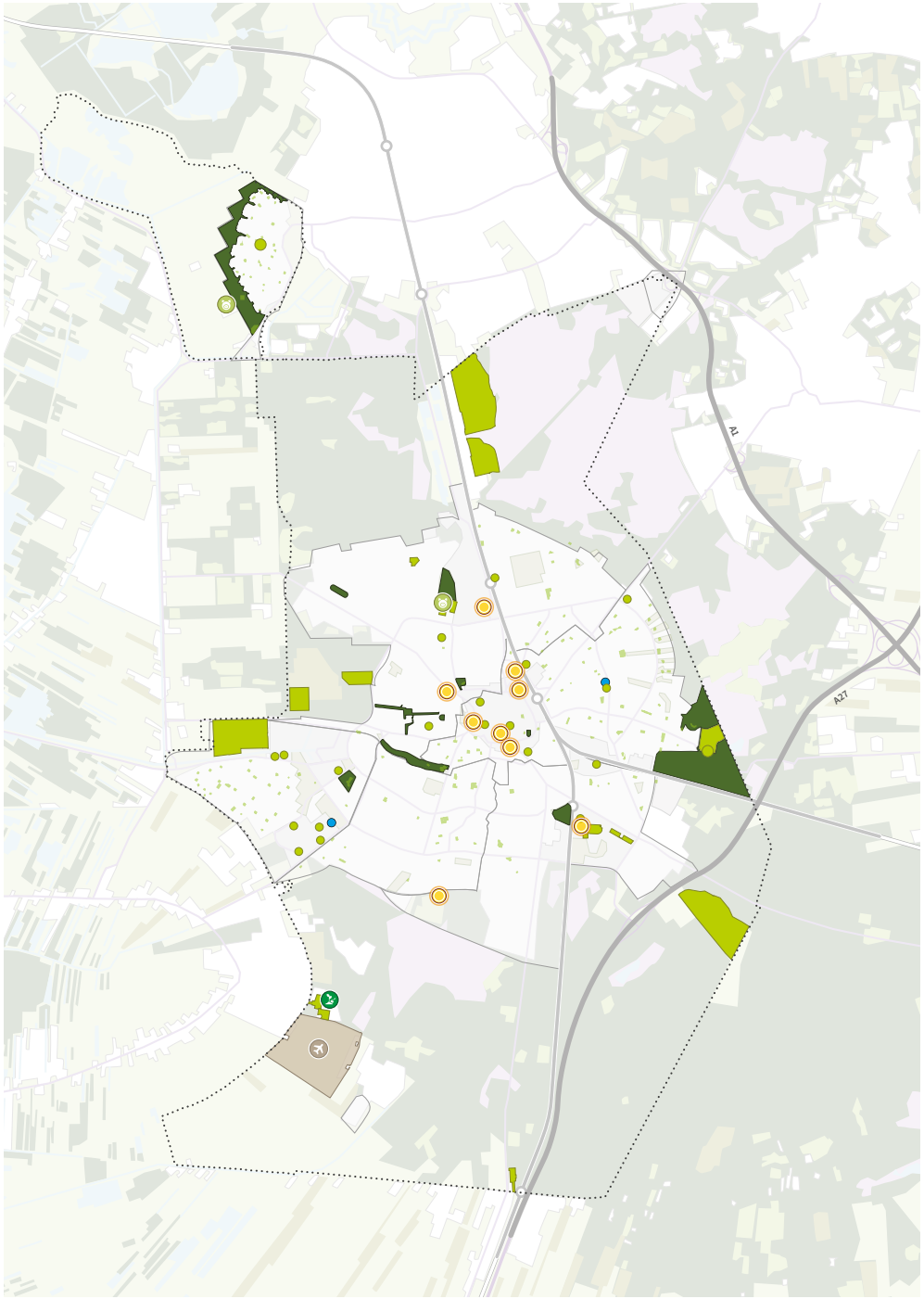
cultuur

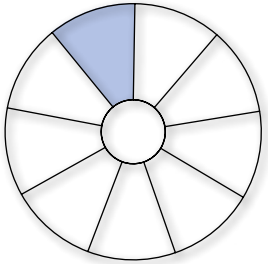
- culturele voorziening
  museum / bioscoop / bibliotheek

vrije tijd

- speeltuin
- park
- sport(terrein) / maneges / sportscholen
- zwembad
- kinderboerderij
- volkstuin
- vliegveld Hilversum

stand van zaken najaar 2022

3. Trends en opgaven

3.1 Inleiding

In het vorige hoofdstuk is het vertrekpunt voor de Omgevingsvisie beschreven. Hoe heeft Hilversum zich tot nu toe ontwikkeld, welke kwaliteiten, aandachtspunten en denkrichtingen ziet de samenleving en aan welke projecten en opgaven werken we nu al in Hilversum? Bijlage G bevat een grote set illustrerende kaarten.

Opgaven voor de toekomst
In dit hoofdstuk verbinden we de kwaliteiten, aandachtspunten en denkrichtingen aan landelijke en wereldwijde trends en ontwikkelingen, die gevolgen hebben voor onze gemeente. Hilversum is immers geen eiland. Ook uit de trends en ontwikkelingen volgen uitdagende opgaven voor Hilversum tot 2040. We hebben in de participatie gemerkt dat de samenleving de trends en ontwikkelingen voor het grootste deel ook ziet. Slechts enkele onderwerpen – zoals bodem en water – waren in de participatie wat onderbelicht.

Dit hoofdstuk beschrijft de belangrijkste trends en ontwikkelingen waar Hilversum in de periode tot 2040 mee te maken krijgt. Vervolgens worden op basis van de inzichten uit het vorige hoofdstuk en de trends en ontwikkelingen de belangrijkste opgaven voor de toekomst beschreven. Opgaven waar deze Omgevingsvisie de richting voor bepaalt.

Omgevingsfoto Hilversum en Hilversumse Trendstudie
Vanaf het najaar van 2021 heeft in het kader van de Omgevingsvisie Hilversum een gesprek plaatsgevonden tussen inwoners, ondernemers en organisaties. De gemeenteraad heeft daarbij achtergrondinformatie meegegeven in de vorm van de 'Omgevingsfoto Hilversum'[1] (bijlage A). In deze Omgevingsfoto staan voor belangrijke onderwerpen cijfers, trends en ontwikkelingen beschreven. Inwoners en organisaties gaven aan veel van de beschreven trends en ontwikkelingen te herkennen. Deze conclusies sluiten op hun beurt weer goed aan op de trends en ontwikkelingen die worden beschreven in de uitgebreide Hilversumse trendstudie, mede opgesteld door Platform 31 (bijlage C).[2]

Drie integrale trends en ontwikkelingen
Alles overziend zijn er drie dominante, integrale trends en ontwikkelingen waar Hilversum volop mee te maken heeft. Ze spelen op het gebied van:

- Duurzaam: transities en veranderende ruimtevragen.
- Actief: de (beroeps-)bevolking groeit en verandert van samenstelling.
- Meedoen: de verdeling van de welvaart wordt schever.

Deze drie dominante trends en ontwikkelingen worden hierna verder uitgewerkt. De genoemde informatie komt in de meeste gevallen uit de Hilversumse Trendstudie. Waar dat niet het geval is wordt dit aangegeven.

1. Bureau Nieuwe Gracht, Geactualiseerde samenvatting Omgevingsfoto Hilversum (april 2021). Deze samenvatting is gebaseerd op de 'Omgevingsfoto gemeente Hilversum' uit 2019, opgesteld door de Antea Group.

2. Platform 31, Hilversumse Trendstudie 2022 - 2026 (2022).

3.2 Trends en ontwikkelingen

3.2.1 Duurzaam: transities en veranderende

De beschikbare ruime in Hilversum is beperkt. Voor woningen en bedrijventerreinen geldt bijvoorbeeld al jaren dat er in Hilversum meer vraag is dan aanbod. Daarnaast komen er nieuwe ruimtevragen op de gemeente af, bijvoorbeeld als gevolg van klimaatverandering of de behoefte aan duurzame energie. In deze paragraaf worden de belangrijkste trends op een rij gezet die - direct of indirect - een claim leggen op de beschikbare ruimte in Hilversum.

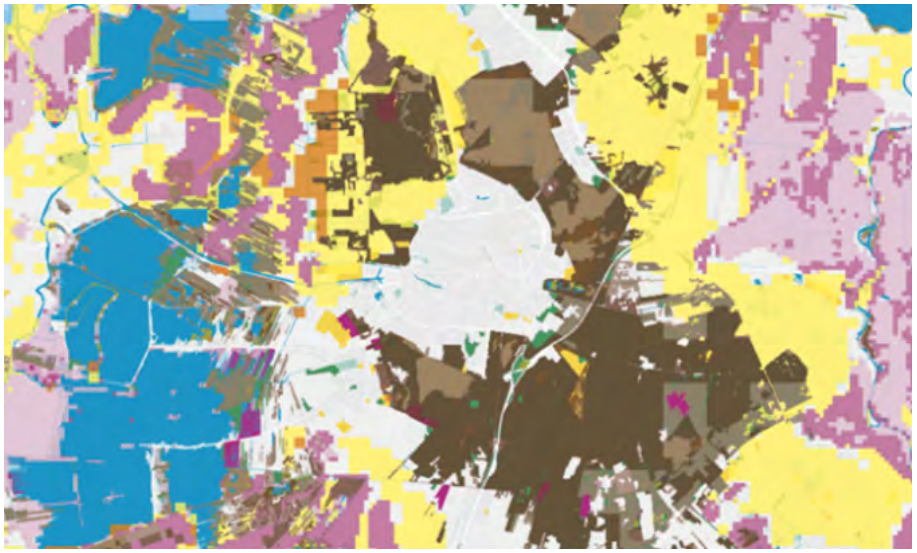
Opwarming van de aarde zet door

Op mondiale schaal bevinden we ons in de 21e eeuw in een klimaat- en energiecrisis. Het is nu wereldwijd gemiddeld ruim één graad warmer dan in de periode 1850 - 1900. De gevolgen van deze klimaatverandering dienen zich de laatste jaren steeds vaker en steeds heftiger aan. Er zijn lange periodes van droogte of juist extreme neerslag. En de verwachting is dat dit in de toekomst steeds vaker voor zal komen.

Een veranderend klimaat heeft invloed op de natuur, de landbouw(opbrengsten) en onze gezondheid. Dat laatste met name als gevolg van hittestress. Vooral kwetsbare groepen zijn hiervan de dupe.[3] Dit vraagt bijvoorbeeld om ruimte voor extra groen en waterberging.

Biodiversiteit neemt af

Klimaatverandering is ook een van de oorzaken van de afname van de biodiversiteit op aarde. Geschat wordt dat wereldwijd nog ongeveer 70% van de oorspronkelijke populatie planten en dieren voorkomt (situatie 2010). In Nederland is dit slechts 15%. Dit grote verschil met het wereldwijde gemiddelde is vooral het gevolg van verlies aan natuurareaal en de kwaliteit van de resterende natuurgebieden. Daarnaast is in Nederland vooral de natuurkwaliteit van het landelijke gebied afgenomen als gevolg van landbouwintensivering en verstedelijking.[4] De biomassa van vliegende insecten, een belangrijke voedselbron voor vogels en vleermuizen, is in de afgelopen 27 jaar met 60-75% afgenomen. Momenteel wordt een kleine 40% van de Nederlandse dier- en plantensoorten bedreigd.[5] Het verlies van biodiversiteit heeft nadelige gevolgen voor onder andere de zekerheid van voedsel en energie, kwetsbaarheid voor natuurrampen en toegang tot schoon water. Om deze trend te keren zullen we bestaande groengebieden moeten behouden, versterken en verbinden.

Gebieden met afnemende biodiversiteit (bruin).

3. Bronnen: knmi.nl, milieucentraal.nl.

4. Bron: Rijksoverheid, Compendium voor de leefomgeving (clo.nl).

5. Bron: Samenvatting Omgevingsfoto Hilversum (2021).

Overgang naar duurzame energie
Voor de energietransitie heeft Hilversum de doelen helder geformuleerd, maar het is nog onduidelijk wanneer we die gaan halen. We slagen erin om de CO2-uitstoot geleidelijk terug te dringen en minder afhankelijk te worden van fossiele energie. De beweging is er, maar om de doelen te halen moet het tempo omhoog. En daar is ruimte voor nodig, bijvoorbeeld voor zonnepanelen.

De situatie in Hilversum is complex, want Hilversum heeft met 42% ongeveer twee keer zo veel vooroorlogse gebouwen als het landelijke gemiddelde. Het is bij deze gebouwen niet zeker of stevige verduurzaming technisch en economisch haalbaar is. Gekoppeld aan de scheve verdeling van de welvaart zien we een grote groep die niet gemakkelijk met de energietransitie kan meedoen. Dit geldt ook voor een transitie naar meer duurzame en collectieve vormen van mobiliteit. Zulke transities zijn wel noodzakelijk.

Niet alle milieu- en natuurnormen worden gehaald
Op dit moment voldoet minder dan één procent van de Nederlandse meren, beken en rivieren aan de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW).[6] Hoewel Hilversum qua geluid en lucht voldoet aan Europese en Nederlandse wet- en regelgeving, kan bijvoorbeeld luchtkwaliteit in Hilversum per dag en per gebied verschillen door bronnen die luchtverontreinigende deeltjes uitstoten. Het gaat dan bijvoorbeeld om verkeer, bedrijven, gasgestookte woningen en woningen met open haarden. In Hilversum zijn met name verkeer en woningen van invloed op de luchtkwaliteit. 6-8 procent van de inwoners van Hilversum ervaart ernstige overlast door geluidhinder van stadsverkeer. Vrachtverkeer speelt daarbij een belangrijke rol.[7]

6. Bron: Unie van waterschappen (unievanwaterschappen.nl).

7. Bron: Geactualiseerde samenvatting Omgevingsfoto Hilversum (2021).

De landschappen die om Hilversum liggen - vooral aan de westzijde - zijn gevoelig voor stikstof en FPAS.[8] Het overschrijden van milieunormen heeft gevolgen voor de volksgezondheid en kan van invloed zijn op het verlenen van vergunningen voor stedelijke ontwikkelingen, zoals woningbouw.

3.2.2 Actief: bevolking groeit en verandert van samenstelling

De samenstelling van de Nederlandse bevolking zal de komende 30 jaar flink veranderen. De belangrijkste trends zijn: aanhoudende bevolkingsgroei en toenemende vergrijzing en diversiteit. Volgens het CBS groeit de Nederlandse bevolking tot 2050 met 1 miljoen mensen. Daarbij zal het percentage 65-plussers toenemen van 19 naar 25 procent. Tegelijkertijd zal de beroepsbevolking nauwelijks groeien.[9] In 2021 werd het woningtekort in Nederland geschat op zo'n 280.000 woningen. Gecombineerd met de verwachte bevolkingsgroei moeten er in de komende jaren daarom naar verwachting 1,1 miljoen woningen bijkomen.[10]

Groei in Hilversum zet door
Alle prognoses wijzen erop dat Hilversum richting 2040 groeit tot een stad van zo'n 97.000 inwoners (2022: 92.000 inwoners). Daarnaast verandert de samenstelling van de bevolking onder invloed van (dubbele) vergrijzing en buitenlandse migratie. Er komen in aantallen en naar verhouding meer

8. PFAS staat voor Poly- en perfluoralkylstoffen, die niet van nature in het milieu voorkomen.

9. Bron: nidi.nl, CBS.nl.

10. www.volkshuisvestingnederland.nl/onderwerpen/berekening-woningbouwopgave.

ouderen en vooral mensen boven de 75. Het aantal 60+ers gaat van 36 naar 41%, de groep oudere ouderen van 14 naar 20%. Die groep woont ook steeds langer thuis, ondanks dat de woning vaak niet meer passend is.

Vergrijzing in combinatie met afname van de beroepsbevolking
Gecombineerd met de vergrijzing is het de verwachting dat het aantal mensen dat werkt zal afnemen. En dat terwijl een steeds grotere groep mensen zorg nodig gaat hebben. De kleiner wordende beroepsbevolking moet dus voor een steeds grotere groep ouderen zorgen. Daarmee zijn er ook minder schouders om de toenemende (zorg)lasten te dragen. Tegelijkertijd zien we in Hilversum dat de groep middeninkomens kleiner wordt en de groepen praktisch geschoolden en hoogopgeleiden groter worden. Het is bekend dat dit kan leiden tot verlies aan cohesie in de wijken.

Minder kans op de woningmarkt voor lagere inkomens
In heel Nederland is sprake van een tekort aan woningen. In het afgelopen decennium heeft de woningbouw en -vernieuwing geen tred kunnen houden met de toename van de bevolking. Dat leidt tot spanning op de woningmarkt; sommige groepen ervaren ronduit woningnood. In Hilversum zijn met name betaalbare woningen schaars. De gemiddelde verkoopprijs van een koopwoning lag in 2021 in Hilversum op € 521.000. Voor heel Nederland was dat € 387.000.[11] Dit leidt ertoe dat vooral gezinnen met lagere en middeninkomens steeds minder kans hebben op de Hilversumse woningmarkt. De effecten daarvan merken we nu al door spanning op de arbeidsmarkt in allerlei sectoren.

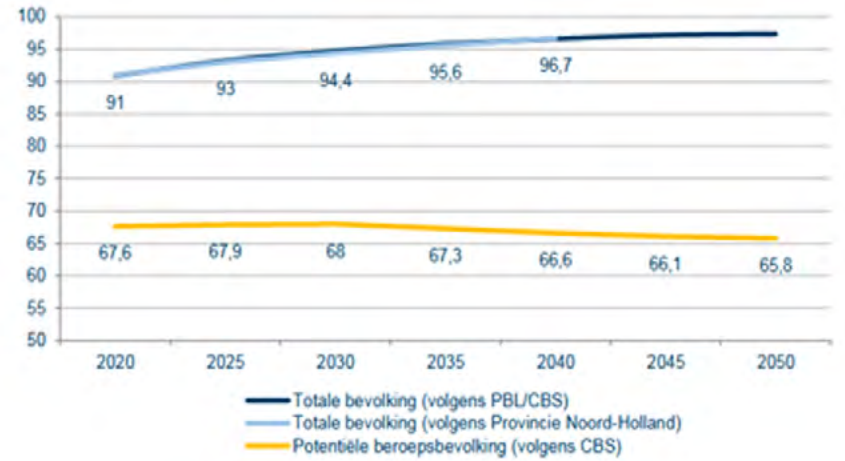
Bevolking wordt diverser
De Hilversumse bevolking zal in 2040 meer mensen met verschillende sociaal-culturele achtergronden bevatten. Meer mensen uit andere Europese landen en daarbuiten zullen zich hier tijdelijk of permanent vestigen, voor werk of als vluchteling. Daarnaast komen er steeds meer kleine huishoudens. Beide ontwikkelingen zullen impact hebben op de sociale verbinding tussen bewoners in de wijken, maar ook op het gebruik van met name maatschappelijke voorzieningen (inburgering, scholing, uitkeringen). De meest recente prognoses tonen dit beeld:[12]

	2022	2040	2050
Aantal inwoners Hilversum	91.750	96.870	99.180
Aantal huishoudens Hilversum	42.920	45.830	47.060

Ontwikkeling van het aantal inwoners en huishouden in Hilversum

	Levend geboren kinderen	Overledenen	Immigratie	Emigratie	Vestigers uit andere gemeente	Vertrekkers naar andere gemeente
Hilversum 2020 tot 2050	31.000	28.400	48.300	36.000	151.200	160.100

Prognose binnen- en buitenlandse migratiecijfers 2020 tot 2050

Prognose demografische ontwikkeling van Hilversum tussen 2020 en 2050

11. Bron: CBS Statline (2021).

12. Primos, 2022.

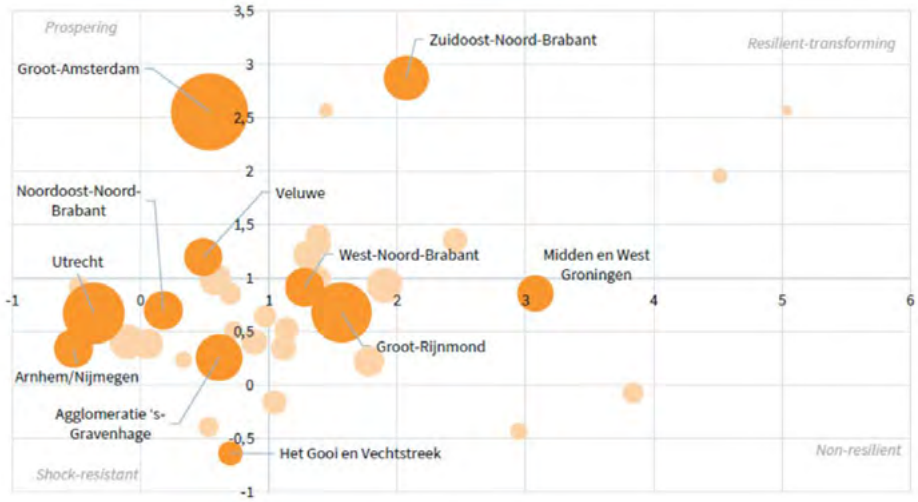
Mogelijkheden voor economische groei niet volledig benut

Hilversum heeft met de media- en zorgeconomie in potentie sterke sectoren in huis, met nationale en regionale uitstraling. Hilversum kent als middelgrote gemeente een bovengemiddeld aantal internationaal actieve bedrijven. Met 91% van de banen is de Hilversumse economie vooral een diensteneconomie. Tegelijk is de economie in Hilversum nadrukkelijk onderdeel van een regionale economie van Gooi en Vechtstreek. De economische ontwikkeling in Hilversum en Gooi en Vechtstreek is op onderdelen positief (sinds 2017 is weer sprake van groei van het aantal banen en vestigingen) en sterke sectoren zoals Media en ICT groeien harder dan het regionale gemiddelde, maar het totaal van de Hilversumse economie loopt achter ten opzichte van het landelijk beeld. In de zorgeconomie is het aantal banen erg groot, maar is de zorg in termen van toegevoegde economische waarde beperkter. Het herstel na de Coronacrisis verloopt voor sommige sectoren grillig en door de lange productieketens heeft de Hilversumse economie last van geopolitieke spanningen of internationale belemmeringen.

De bijgevoegde grafiek geeft een beeld van de positie van Gooi en Vechtstreek. De verticale as geeft de mogelijkheden weer om in te spelen op veranderingen. De horizontale as geeft het vermogen weer om met tegenslagen om te gaan. Conclusie: de economie van Gooi en Vechtstreek kan tegen een stootje, maar is minder goed in inspelen op veranderingen.

Gebrek aan ruimte stuurt economische ontwikkeling

Er zijn verschillende oorzaken aan te wijzen voor de positie die de economie van Gooi en Vechtstreek inneemt. Ruimtegebrek en tekort aan stuwende werkgelegenheid (ondanks de aanwezigheid van media/ICT) zijn daarbij terugkerende thema's. Er is een structureel tekort aan geschikte ruimte voor bedrijven. Daardoor staat een gezonde ontwikkeling van bedrijven en ook groei van de werkgelegenheid onder druk. Binnen dit grotere geheel speelt een dreigend tekort aan stuwende werkgelegenheid, dat wil zeggen werkgelegenheid die andere werkgelegenheid aantrekt. Ook komt

De economische positie van de regio Gooi en Vechtstreek

Gooi en Vechtstreek Beroepsklasse	
ICT	zeer krap
Technisch	zeer krap
Transport en logistiek	krap
Zorg en welzijn	krap
Pedagogisch	krap
Dienstverlenend	krap
Economisch en administratief	krap
Openbaar bestuur	krap
Commercieel	krap
Creatief en taalkundig	gemiddeld
Managers	gemiddeld
Totaal	**krap**

Spanning op de arbeidsmarkt Q2 2021

de werkgelegenheid voor praktijkgeschoolden steeds meer in de knel. Dit wordt mede veroorzaakt door gebrek aan ruimte, innovatie en omscholing, bijvoorbeeld in de sectoren duurzaamheid en zorg. De kans op een grotere werkloosheid in deze doelgroep neemt daarmee verder toe.

Beperkt arbeidsaanbod
Hilversum kampt met beperkingen in het arbeidsaanbod en de arbeidsparticipatie, onder meer onder invloed van een steeds verdere (relatieve) krimp van de beroepsbevolking, maar ook door het ontbreken van voldoende passende woningen om personeel te huisvesten.

Onvoldoende divers aanbod van kennisinstellingen
Er is in Hilversum een onvoldoende divers aanbod van kennisinstellingen. Deze zijn belangrijk voor het aantrekken, opleiden en binden van talent en het vergroten van een aantrekkelijk vestigingsklimaat in Hilversum. Zo is het aantal werkenden dat de stap moet zetten naar een heel ander beroep tijdens de coronacrisis met gemiddeld 12 % toegenomen ten opzichte van de verwachtingen. Tegelijkertijd vraagt de krapte op de arbeidsmarkt om vergroting van de inzetbaarheid van mensen die nu aan de zijlijn staan. Omscholing, herscholing en bijscholing is de sleutel voor economische veerkracht. Daarbij moet de aandacht ook uitgaan naar de zwaksten op de arbeidsmarkt, zoals laagopgeleiden, minderheden, vrouwen en jongeren.

Mismatch op de arbeidsmarkt
Door demografische ontwikkelingen en het verdwijnen van praktijkgeschoold werk is er kans op een relatief hoge structurele werkloosheid onder praktijkgeschoolden.[13] Tegelijk zal als gevolg van de digitalisering de vraag naar banen waarschijnlijk juist aantrekken en het aantal administratieve (midden)klasse banen teruglopen.

13. Bron: Omgevingsfoto Hilversum (2021).

Positie van binnensteden staat onder druk
Ook Hilversum heeft te maken met toenemende winkelleegstand. Online winkelen is hiervan een van de belangrijkste oorzaken. Tegelijkertijd is de rol en positie van binnensteden aan het veranderen, waarbij de nadruk steeds meer komt te liggen op beleving. Horeca, cultuur en uitgaan vormen daarvan belangrijke onderdelen.

Positieve ontwikkelingen
Tegelijk zien we ook positieve bewegingen op economisch gebied. Bedrijven investeren steeds meer in technologische ontwikkelingen en in de overgang naar een groene, duurzame, digitale en inclusieve economie. Bedrijven worden steeds kennisintensiever en dus neemt het belang van een lerende economie toe. Economische ontwikkeling en opgaven op het gebied van transitie gaan hand in hand. Het gaat dan bijvoorbeeld om energietransitie, digitalisering en innovatie in de zorg. Ook in Hilversum zien we economische ontwikkelingen en transitieopgaven steeds meer verbinden.

3.2.3 Meedoen: verdeling van de welvaart wordt schever

We weten al enige tijd dat de welvaart in Nederland ongelijk is verdeeld. Op basis van recent onderzoek blijkt de verdeling nog schever te zijn dan verwacht. Landelijk bezit 10% van de huishoudens 61% van het vermogen. De top 1% is zelfs goed voor 26% van het vermogen.[14] Hoewel Hilversum beter scoort dan veel andere Nederlandse gemeenten, is dit probleem ook in Hilversum aan de orde.[15] Hilversum heeft dan wel een behoorlijke uitgangspositie, maar ook in Hilversum krijgt een steeds grotere groep mensen steeds lastiger toegang tot primaire levensbehoeften als onderwijs, een woning en passend werk. De steeds snellere opeenvolging van

14. Bron: Rijksoverheid, Licht uit, spot aan: de vermogensverdeling, IBO Vermogensverdeling (juli 2022).

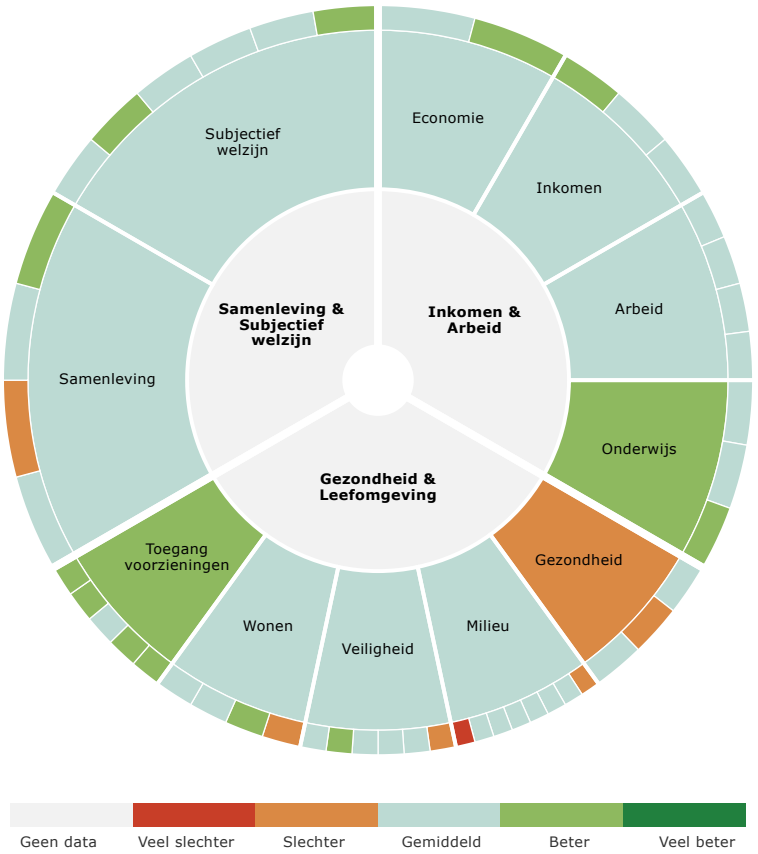
15. Bron: Brede welvaartsmonitor (2019).

(wereldwijde) crisissen en de daaraan gekoppelde prijsstijgingen versterken deze ontwikkeling nog verder. De sterk stijgende energieprijzen zijn hiervan een goed voorbeeld.

Vraagstukken zijn steeds meer met elkaar verweven
Welvaart, meedoen en sociale samenhang zijn sterk met elkaar verbonden. Het is bekend dat mensen met minder mogelijkheden een veel kortere levensverwachting hebben en veel eerder gezondheidsproblemen krijgen. Gezondheid, bestaanszekerheid en kansengelijkheid zijn belangrijke randvoorwaarden om mee te kunnen doen. Landelijk is het beeld dat de sociale scheiding tussen inwoners met verschillende achtergronden (qua leeftijd, gezondheid, werk, inkomen, opleiding, etniciteit) groeit. De wrijving tussen sociale groepen is toegenomen. Er is minder wijk- en omgevingsbetrokkenheid en minder tevredenheid over sociale contacten.

Er is steeds meer sprake van een stapeling van vraagstukken
Er is een groeiende groep mensen die een gebrek aan zekerheid heeft op verschillende terreinen. Dit is vaak gecombineerd met slechte vooruitzichten. Het gaat dan onder andere om gezondheid, opleiding, werk en inkomen en een geschikte woning. Dit belemmert deze mensen in het dagelijks leven en zorgt voor afstand tot mensen die betere vooruitzichten hebben. Die laatste groep is in Hilversum behoorlijk vertegenwoordigd. Zij kunnen zich in alle crisissen gemakkelijker staande houden, of het nu gaat om inflatie, duurdere energie of de krappe woningmarkt. Volgens allerlei trendstudies (Platform 31, SCP) worden verschillen door meer mensen zo gevoeld en steeds minder geaccepteerd.

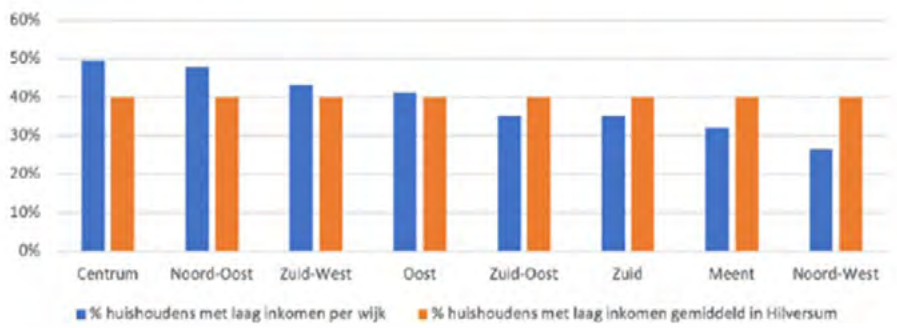
De verschillen binnen en tussen wijken zijn soms groot
Vaak wonen mensen met een minder goed toekomstperspectief bij elkaar in dezelfde wijk. We zien in die wijken een toename van het aantal kwetsbare volwassenen en jeugd. Kinderen van hoogopgeleide ouders gaan naar andere scholen dan kinderen van ouders met een lage sociaaleconomische status. Binnen en tussen wijken kunnen grote verschillen optreden. We zien aan de ene kant een deel van de bevolking met problemen op verschillende levensgebieden (gezondheid, eenzaamheid, armoede, klimaatstress en bewegingsarmoede), terwijl aan de andere kant koopwoningen worden gekocht door hogere inkomens. Nieuwe begrippen als ‘energiearmoede’ en ‘vervoerarmoede’ doen hun intrede en de afstand tussen verschillende bevolkingsgroepen wordt scherper waargenomen.

Hoe scoort Hilversum: ontwikkeling brede welvaart (bron: regionale monitor brede welvaart CBS 2020)

Gevolgen van grotere verschillen in de samenleving

We zien toenemende maatschappelijke kosten. De lasten van overheidsvoorzieningen in het sociaal domein vormen nu al meer dan 54% van de gemeentebegroting. Daarnaast is sprake van afnemende solidariteit en betrokkenheid bij de wijk (mantelzorg), verenigingen en clubs. Tegelijkertijd zien we dat de beschikbaarheid en betaalbaarheid van allerlei voorzieningen afneemt. Buurthuizen, sportverenigingen en culturele instellingen hebben steeds meer moeite de exploitatie en de personele bezetting met vrijwilligers rond te krijgen. De druk op mantelzorgers neemt toe en grote verschillen zijn een voedingsbodem voor criminaliteit en onveiligheid. Als we dat koppelen aan de veranderende samenstelling van de bevolking, lijkt bijsturing noodzakelijk.

Huishoudens met een laag inkomen per wijk (blauw), tegenover het percentage lage inkomens in Hilversum (oranje)

3.3 Drie samenhangende opgaven

De hiervoor beschreven trends en ontwikkelingen zijn van invloed op bijna alle opgaven die aan het eind van hoofdstuk 2 zijn genoemd. Tegelijkertijd zien we vanuit de trends en ontwikkelingen steeds beter dat onderwerpen en opgaven samenhangen. Die samenhang is kenmerkend voor de opgaven van deze tijd en anders dan bijvoorbeeld bij het opstellen van de Structuurvisie Hilversum 2030. We geven drie voorbeelden.

Er is sprake van grote spanning op de woningmarkt en voor steeds meer groepen in de samenleving van woningnood. Niet voor niets maakt het Rijk anno 2022 plannen om tot 2030 in Nederland 900.000 woningen bij te bouwen. Wonen staat echter niet op zichzelf: het is ook belangrijk voor het huisvesten van werknemers in kritische sectoren (werk en economie). De demografische ontwikkeling (dubbele vergrijzing) vraagt om levensloopbestendige woningen, sterke wijken met goede voorzieningen en een beweegvriendelijke openbare ruimte. En het toevoegen of vernieuwen van woningen is bij uitstek een kans voor duurzaamheids- en energieopgaven.

Een tweede voorbeeld. Vraagstukken over de arbeidsmarkt zijn bijvoorbeeld verbonden aan de economie, bevolkingsontwikkeling, wonen (huisvesting van benodigd personeel) en het verdelen van welvaart (het voorkomen van grote verschillen). En daarmee indirect aan gezondheid en kunnen meedoen.

Een derde voorbeeld: automobiliteit zorgt voor toenemende ruimtedruk, maar is ook een belangrijke vestigingsfactor voor bedrijven. Een mobiliteitstransitie kan bijdragen aan de energietransitie, stimuleren van beweging en meer ruimte voor bijvoorbeeld groen. En dat heeft vervolgens ook invloed op klimaatadaptatie en een gezonde en prettige leefomgeving. En tenslotte leidt ruimtedruk tot steeds minder ruimte voor praktijkgeschoolde bedrijvigheid. Praktijkgeschoolden komen hierdoor

steeds moeilijker aan een baan en kunnen steeds minder goed concurreren op de woningmarkt. Dit versterkt de verschillen in de samenleving. Enzovoorts.

We zien ook dat het tempo van veranderingen toeneemt. De huidige samenloop van meerdere crisissen tegelijkertijd hebben we nog niet eerder meegemaakt. Zo hebben we in een paar jaar tijd te maken gekregen met een Coronacrisis, een energiecrisis, een klimaatcrisis, een crisis op de woningmarkt, een stikstofcrisis en een asielcrisis. Daarbij is ook bij al deze crisissen sprake van een sterke onderlinge samenhang. Dat uit zich ook in de stapeling ervan voor inwoners en leefomgeving.

Opgaven in samenhang bekijken

Zo bezien past het opknippen van opgaven in hapklare, sectorale brokken niet meer bij de opgaven van deze tijd en de antwoorden die daarop nodig zijn. Ruimte, geld en capaciteit moeten steeds meer meervoudig en in samenhang worden ingezet. Tegelijk leidt alles aan alles koppelen niet altijd tot de energie en visie die nodig is om de opgaven effectief aan te kunnen pakken. De Omgevingsvisie Hilversum formuleert daarom eerst drie samenhangende opgaven. Deze opgaven liggen aan de basis van het toekomstbeeld voor Hilversum dat in hoofdstuk 4 wordt uitgewerkt.

Opgave 1 – Duurzaam Hilversum: verbeteren van de kwaliteit van de leefomgeving

Een ‘groener’ Hilversum sprong er in de participatie als thema flink bovenuit. Dit sluit aan bij de gesignaleerde trend, die laten zien dat de leefbaarheid van Hilversum onder druk staat, onder andere door klimaatverandering, energievraagstukken en de dominantie positie van de auto. Daarom is dit de eerste opgave. We moeten op al deze onderwerpen een omslag maken in de manier waarop we werken, reizen en leven. En dat vergt inpassing zodanig dat dit aansluit op de grote cultuurhistorische waarden van Hilversum en onze leefomgeving erdoor versterkt wordt.

Deze opgave haakt aan op trends en ontwikkelingen rondom de kwaliteit van de leefomgeving (klimaatverandering, extremer weer, droogte, bodemverzuring, waterkwaliteit), aantasting van de natuur (biodiversiteit, stikstof, geluid, recreatiedruk en ervaren drukte in de stad), economie en mobiliteit (duurzaam), gezondheid, wonen, veiligheid (verdroging natuurgebieden met risico op natuurbranden) en welvaartsverdeling.

Opgave 2 – Meedoen in Hilversum: zorgen dat er kansen zijn voor iedereen

Er zijn steeds meer Hilversummers die het gevoel hebben onvoldoende grip te hebben op hun eigen leven en leefomgeving. Een negatieve spiraal die doorbroken moet worden. Hilversum wil een gemeente zijn waar brede welvaart goed verdeeld wordt, want een robuustere samenleving en inwoners kunnen beter tegen een stootje. Dat betekent dat inwoners de zekerheid moeten hebben dat zij nu en in de toekomst over voldoende middelen voor levensonderhoud beschikken volgens de geldende normen voor welzijn en welvaart. Daarbij weten we dat een woning in een sterke buurt en de nabijheid van onderwijs, voorzieningen en werk belangrijke randvoorwaarden zijn. Een sterke buurt is niet alleen fysiek of economisch van karakter, maar gaat óók over zorg, welzijn en een sterk sociaal weefsel: een vangnet van informele netwerken in de buurt (vrijwilligers, mantelzorgers, tegen eenzaamheid), mede in het licht van de houdbaarheid van de gemeentelijke vangnetfunctie.

Deze integrale opgave haakt aan op de trends en ontwikkelingen rondom demografie (veranderende bevolkingssamenstelling, dubbele vergrijzing), zorg, welzijn, gezondheid, welvaartsverdeling en economie.

Opgave 3 – Actief Hilversum: een robuuste, duurzame economie die past bij demografische ontwikkelingen

De Hilversumse bevolking groeit en tegelijkertijd is sprake van dubbele vergrijzing. Het percentage werkenden neemt daardoor af. Tegelijk verandert de economie voortdurend. We moeten ervoor zorgen dat er in de

toekomst voldoende passende en betaalbare woonruimte is, gecombineerd met een flexibele economie en een beroepsbevolking die aansluit op de wensen van een vergrijzende samenleving.

Deze opgave haakt aan op trends en ontwikkelingen rondom demografie, verdeling van de welvaart, de kwaliteit van de leefomgeving, voorzieningen, gezondheid, veiligheid en economische ontwikkeling.

Opgaven en participatie
In de drie opgaven komen ook de onderwerpen die wat inwoners, ondernemers en organisaties betreft extra aandacht vragen duidelijk naar voren. In de denkrichting werden genoemd:

1. Versterken van de groene kwaliteiten van de stad en het buitengebied.
2. Nieuwe prioriteiten stellen in de openbare ruimte en geleidelijke afwaardering van de rol van de auto.
3. De energie en klimaattransitie inpassen, bij voorkeur binnen de stad.
4. Bouwen aan sterke, inclusieve wijken met wonen, werken en voorzieningen. Dat gebeurt vanuit bestaande kwaliteiten en gemeenschappen.

Samen met de denkrichtingen uit hoofdstuk 2 zijn ze de basis voor hoofdstuk 4: visie 2040.

Het vijfde onderwerp dat om extra aandacht vraagt, komt terug in het laatste hoofdstuk 5: komen tot een voortdurend gesprek over de toekomst tussen gemeente, inwoners en organisaties.

4. Visie 2040

4.1 Inleiding

“Hilversum wordt om veel redenen gewaardeerd. Voor inwoners springen drie waarden eruit: het groen in en om Hilversum, de karakteristieke architectuur van Dudok en het ‘dorpse’ karakter met tegelijk ‘stadse’ voorzieningen. Stad of dorp, daar zijn Hilversummers niet over uit. En dat is ook een deel van de identiteit. Het dorpse zit hem in zaken als kleinschaligheid, menselijke maat – alles is dichtbij – en laagbouw in de wijken. Maar ook in de vriendelijke sfeer en in de betrokkenheid van inwoners en ondernemers. Buren groeten en helpen elkaar en dankzij een groot aantal vrijwilligers zijn allerlei activiteiten mogelijk. Het stedelijke zit hem vooral in goede voorzieningen: onderwijs, ziekenhuis, sport, winkels, uitgaan en cultuur naar ieders smaak. Wat ook duidelijk is, is dat Hilversum een woon- én een werkgemeente is, waarbij kleine én toonaangevende bedrijven zoals op het Media Park belangrijk zijn. En duidelijk is dat Hilversum als centrumgemeente voor Gooi en Vechtstreek geen eiland is. Hilversum is een gemeente met een grote diversiteit in bevolking en bebouwing. Die spanning is een deel van de Hilversumse identiteit”.

Ruimtelijke keuzes en toekomstbeeld 2040
De voorgaande tekst komt uit de denkrichting die is opgesteld naar aanleiding van de participatie (bijlage B). Die denkrichting ligt aan de basis van de visie op de ontwikkeling van Hilversum tot 2040, die in dit hoofdstuk wordt beschreven. We doen dat in twee stappen.

Het eerste deel van de visie bestaat uit een aantal ruimtelijke keuzes op hoofdlijnen. Keuzes dus die bepalend zijn voor heel Hilversum. Het zijn grote, integrale én ingrijpende keuzes. Keuzes die passen bij de omvang en complexiteit van de opgaven waar Hilversum voor staat. Tegelijkertijd doen ze recht aan de historische en moderne kwaliteiten en waarden van Hilversum.

Het tweede deel van de visie bestaat uit het beschrijven van een toekomstbeeld 2040. We doen dit vanuit de onderwerpen duurzaam, actief en meedoen. Aan dit toekomstbeeld zijn concrete maatregelen gekoppeld.

4.2 Ruimtelijke keuzes voor heel Hilversum

1. Hilversum zet in op het beste van twee werelden
Al in de Structuurvisie uit 2013 is de nodige aandacht besteed aan de discussie of Hilversum een dorp of een stad is. En ook tijdens de participatie voor deze Omgevingsvisie kwam het onderwerp vaak aan bod. Als erop doorgevraagd wordt, dan blijkt het mensen niet zozeer om de term dorp of stad te gaan, maar vooral om de kwaliteiten die erachter schuilgaan. Het dorpse staat voor rustig wonen, voorzieningen dichtbij in de wijken en een sterk sociaal netwerk. Het stadse richt zich vooral op een ziekenhuis, cultuur, een levendig centrum en diverse mogelijkheden om te sporten. Bij nog verder doorvragen blijken veel Hilversummers beide kwaliteiten te waarderen en eigenlijk het beste van twee werelden te willen.

En het beste van twee werelden is precies waar deze Omgevingsvisie op inzet. Hilversum is stad en dorp tegelijk. Hilversum wil daarom ook in de toekomst een volwaardige regionale centrumgemeente zijn, inclusief de bijbehorende centrumvoorzieningen. Tegelijkertijd wil Hilversum een veelheid aan aantrekkelijke woonmilieus blijven aanbieden. Woonmilieus met een menselijke maat en voorzieningen dichtbij in de wijken. Daar horen ook werkmilieus bij. Dat betekent dat Hilversum voortdurend op zoek moet naar de juiste balans. Dat doen we door op wijkniveau te kijken naar de kwaliteiten, wat past én nodig is.

KIOSK
Hungry Jake
OLDENHOF

2. Een zekere mate van groei is nodig om vitaal te blijven
Uit de participatie blijkt geen draagvlak voor een fors groeiscenario. Tegelijkertijd is er net zo weinig draagvlak voor een stilstand-scenario. Bij een stand-still scenario raakt bovendien de economie op slot en verliest vitaliteit.

Tegelijkertijd is er ook de realiteit van een voorspelde autonome groei van de bevolking, een (landelijke én lokale) zeer forse druk op de woningmarkt en demografische ontwikkeling, die om aanvulling en vernieuwing van de woningvoorraad en de voorzieningen vragen. Binnen dit krachtenveld kiest Hilversum nadrukkelijk voor een weloverwogen ontwikkeling en gericht ruimte beschikbaar stellen. Ruimte voor werk, ruimte voor groen, ruimte voor energietransitie, ruimte voor huisvesting voor werknemers voor kritische economische sectoren, levensloopbestendige woningen of woonvormen waarin ouderen langer zelfstandig thuis kunnen wonen en sterke wijken met meer voorzieningen (huisartsen en wijkzorg, ontmoetingsplekken, sport en cultuur, beweegvriendelijke openbare ruimte).

Door gericht woningen, werk en voorzieningen te ontwikkelen en vernieuwen, blijft de stad levendig en de wijken gezond. Het bevordert doorstroming op de woningmarkt, houdt de stadse voorzieningen én de voorzieningen in de wijken levensvatbaar en helpt om de uitgaven van de gemeente in het sociaal domein beheersbaar te houden.

Hilversum wil daarbij het concept groei graag anders definiëren: van 'meer' naar 'van toegevoegde waarde'. Groei van inwoneraantal, aantal woningen of aantal bedrijven staat niet op zichzelf, maar zijn nadrukkelijk verbonden aan het behoud of het verbeteren van het welzijn van inwoners, de ruimtelijke kwaliteit, identiteit, landschap en natuur en een gezonde economische structuur.

De omvang van de groei (ruimtebeslag van deze visie) is uitgewerkt in paragraaf 4.6.

3. Hilversum ontwikkelt zich vooral binnen de bestaande stad
We koesteren de natuur en het idee van de compacte Tuinstad. Daarom revitaliseert, versterkt, vernieuwt en ontwikkelt Hilversum vooral binnen de bestaande stadsgrenzen. Daarmee wordt niet nog meer druk op het landschap gelegd, zodat we de kans hebben om ook daar de basis op orde te brengen. Dat landschap is in het verleden bewust zo vormgegeven dat je eindeloos ver kan kijken zonder bebouwing te zien. Dit wordt ook wel het illusielandschap genoemd. Ook dat is een kwaliteit die we graag zo houden. Dat betekent echter niet dat er niets moet veranderen in het buitengebied: ook dat vergt onderhoud en verbeteringen. Ruimtelijke ontwikkelingen buiten de bestaande stad zijn alleen mogelijk als ze bijdragen aan een beter of duurzamer gebruik van de ruimte, zoals op landgoederen. Bij ontwikkelingen binnen de stad bouwen we voort op de Hilversumse traditie om stedenbouw, architectuur en buitenruimte in samenhang te ontwikkelen. Elke ontwikkeling moet kwaliteiten versterken of toevoegen: sociaal, ruimtelijk en/of economisch. Passend bij de diversiteit in Hilversum en het idee van de Tuinstad.

4. Meervoudig ruimtegebruik wordt de norm
Kiezen voor ontwikkeling binnen de bestaande stad betekent ook dat Hilversum anders met de beschikbare ruimte om moet gaan. We zetten daarom structureel in op dubbel of driedubbel ruimtegebruik, bijvoorbeeld door ruimte op daken te benutten of onder gebouwen ruimte te maken voor waterberging. Ook kijken we rondom OV knooppunten naar beide kanten van het knooppunt/spoor. Hoogte is op zulke plekken en op campussen en werklocaties geen doel op zich, maar een manier om zuinig en passend met de ruimte om te kunnen gaan, zeker als tegelijk de kwaliteit van het buitengebied wordt versterkt. In het algemeen geldt dat de best functionerende OV knooppunten zijn omgeven door meer 'stadse' woon-werkmilieus. Dit moet leiden tot het integreren van initiatieven en het opstellen van gebiedsvisies waarbij rekening wordt gehouden met alle relevante eisen en de samenhang. Alleen zo kunnen we de schaarse ruimte optimaal benutten en maatwerk leveren.

Kadertekst: raadsinspiratiesessie groei en voorzieningen

Op 5 november 2022 organiseerde de gemeenteraad een inspiratiesessie over ‘groei in relatie tot voorzieningen'. Sprekers waren prof. Dr. Jan Latten (socioloog en demograaf), Drs. Matthijs de Boer (stedenbouwkundige), Dr. Marco Bontje (stadsgeograaf, hoogleraar UvA) en René Vierkant (Vierders, centrumontwikkeling en vastgoed). De aanbevelingen van de sprekers zijn hier samengevat.

‘Hoeveel moet Hilversum groeien voor behoud van voorzieningen?’ is een te brede en te algemene vraag, die bovendien niet te beantwoorden is. De centrale vraag moet zijn: moet het voorzieningenaanbod op orde worden gebracht en/of aangepast worden aan de veranderende bevolkingssamenstelling? Wees duidelijk over welke voorzieningen je het hebt. ‘Voorzieningen’ kan je smal of breed zien. In de brede definitie zijn groen, mobiliteit, werk en levendigheid ook voorzieningen, naast zorg, welzijn, winkels, horeca, cultuur en sport. Daarnaast heeft elke voorziening zijn eigen doelgroep en invloedssfeer: lokaal, regionaal en (boven)regionaal.

Hilversum is gemiddeld Nederland, met een klein accent op een vermogende top. Een ‘nulgroei’ van Hilversum zal leiden tot versnelde vergrijzing, huishoudensverkleining, bevolkingsafname, afname van de beroepsbevolking en afnemend draagvlak voor/druk op bestaande voorzieningen. Er komt meer ‘woonobesitas’: inwoners gebruiken steeds meer vierkante meters voor zichzelf. Vrijkomende woningen door overlijden worden in bezit genomen door mensen met kapitaal, die niet in de buurt geworteld zijn. De juiste woningen bouwen is nodig om doorstroming te bevorderen en de bevolking op peil te houden.

De veranderende bevolkingssamenstelling is van grotere invloed op de vraag naar voorzieningen dan verandering in de bevolkingsomvang. De vraag naar voorzieningen verandert vooral door dubbele vergrijzing naar meer comfort en betere bereikbaarheid: zorg, wellness en andere woonvormen (klontering in hogere dichtheden met voorzieningen). Let op dat die niet alleen bereikbaar zijn voor hen die het kunnen betalen.

Er komt ook meer vraag naar vergroening in de openbare ruimte. Daarvoor is het nodig om:

- *Het autogebruik terug te dringen: dat is een traject van de lange adem die vraagt om consequent zijn en in de buurten uitleggen wat de baten zijn.*
- *Rond de stations de compacte stad verder te ontwikkelen en wonen te mixen met voorzieningen en werk. Stelling: 2500 woningen per station in NL. Maak daar appartementen om starters en ouderen te bedienen en doorstroming te bevorderen. Maak het aantrekkelijk, door voorzieningen in de plint. Stapeling/compact bouwen is zinnig om op het maaiveld meer groene ruimte te kunnen maken.*

Maak een krachtig en compact centrum dat aansluit bij de identiteit van Hilversum én de centrumfunctie voor de regio. Doe dat met alle betrokkenen.

Knoppen waar de gemeenteraad aan kan draaien, zijn afhankelijk van ‘wat voor stad wil Hilversum zijn (‘doorsnee’, ‘bovenkant’, ‘onderkant’)? Een visie moet een manier van denken zijn die richting geeft. Voorkom ‘voorsukkelen’. Het is van belang je identiteit goed te definiëren en je zelfvertrouwen te permitteren om daar langere tijd aan vast te houden. Haalbaarheid is daarbij van minder groot belang; dat komt bij de uitwerking aan de orde.

Een stevige inzet op meervoudig ruimtegebruik biedt mogelijkheden voor alternatieven voor de auto. Dat kan leiden tot ruimtewinst in de openbare ruimte. Ook in andere gemeenten in Nederland neemt de auto veel ruimte in beslag, maar in Hilversum is de auto wel heel erg aanwezig. Zo is het bijvoorbeeld nergens anders in Nederland zo vanzelfsprekend om op de stoep te parkeren. Door betere alternatieven aan te bieden voor de auto kan ruimte worden vrijgespeeld voor groen, klimaatadaptatie, spelen, fietsen en ontmoeten.

Meervoudig ruimtegebruik vraagt in eerste instantie vaak om een grotere investering dan bij meer traditionele bouw. Denk bijvoorbeeld aan ondergronds parkeren, ruimte voor waterberging of daken die een groter gewicht kunnen dragen. Op de wat langere termijn kan hier echter van geprofiteerd worden. De rechtvaardigt de inrichting van een compensatiefonds om meervoudig ruimtegebruik te stimuleren. De Omgevingswet biedt hiervoor mogelijkheden.

5. Versterken en ontwikkelen doen we passend bij de kwaliteiten van de wijken

Versterken, vernieuwen en ontwikkelen doet Hilversum op basis van wat kan en nodig is in de verschillende delen van de stad. We stellen daarvoor de komende jaren Gebiedsagenda's op en doen dat in samenspraak met inwoners en organisaties. De wensen en eisen verschillen daarbij per gebied. Dat betekent in principe ontwikkeling in alle wijken en werklocaties, maar wel in elk gebied op basis van de eigen identiteit, wensen, opgaven én de juiste balans in de bevolkingsopbouw.

Voor zo'n juiste balans bestaat niet één vast omkaderd, wetenschappelijk optimum. Het gaat vooral om het voorkomen van disbalans tussen de bevolkingsopbouw, de woningvoorraad en de bereikbaarheid van werk en voorzieningen. Verschillen mogen er natuurlijk zijn, maar té grote verschillen zorgen voor onvrede en een verlies aan cohesie in de wijken.

Kadertekst: meervoudig ruimtegebruik

Meervoudig ruimtegebruik kan op veel verschillende manieren worden toegepast. Bekende wat kleinere voorbeelden zijn het benutten van daken voor groen, buitenruimte en het opwekken van energie. Ook parkeren onder gebouwen is een vorm van meervoudig ruimtegebruik. Naast deze vormen van 'stapelen' kunnen ook gevels op steeds meer manieren worden gebruikt, bijvoorbeeld door ze te vergroenen. Meervoudig ruimtegebruik kan ook op grotere schaal worden toegepast. Denk bijvoorbeeld aan de kantoren over de Utrechtsebaan in Den Haag, de Groene Loper boven de A2 in Maastricht en de Luchtsingel in Rotterdam. Vertaald naar de Hilversumse situatie liggen er op grote bedrijfsdaken in het Havenkwartier wellicht kansen voor het realiseren van extra sportvelden in aanvulling op sportpark Berenstein. Vooral sporten met wat kleinere velden, als tennis, padel en handbal, lijken hiervoor geschikt. Padel is zelfs op deze manier ontstaan! Andere opties zijn nieuwe parken en speel- en ontmoetingsplekken in de spoorzone.

Kadertekst: Hilversumse hoogte

Ontwikkelen binnen de bestaande stad leidt in Hilversum vaak tot een discussie over de hoogte van gebouwen bij besluitvorming over gebieds- en locatieontwikkelingen. Ook tijdens de participatie is 'hoogte' onderwerp vaak genoemd; soms als een risico of dreiging, soms als een kans om bijvoorbeeld meer woningen te bouwen en op maaiveld ruimte te houden voor goede openbare ruimte. Iets vergelijkbaars geldt voor het onderwerp 'dichtheid'. Veel deelnemers hopen dat de Omgevingsvisie een heldere uitspraak doet over de plekken waar hoger, lager, dichter of dunner gebouwd en vernieuwd mag worden.

Bij de Structuurvisie 2030 was hoogte ook al een thema. In de Structuurvisie stond: "In de jaren negentig is bij de overdracht van natuurgebieden aan het GNR afgesproken niet meer in het buitengebied te bouwen. Sindsdien is in deze natuurgebieden niet gebouwd. De gemeenteraad van Hilversum heeft in de jaren negentig ook besloten om de gewestelijke richtlijn van maximaal 20 meter hoog bouwen te verlaten. Op een aantal plekken in de stad is in 2030 hoogbouw gerealiseerd. Dit om eenvormigheid in nieuwe bebouwing te voorkomen, bepaalde gebieden in de stad te accentueren en voldoende en aantrekkelijke openbare ruimte over te houden". Voor een aantal locaties – zoals het stationsgebied (38-45 meter), Media Park en Arenapark (30 meter), de Van Linschotenlaan (35 meter), Villa Industria (42 meter) en Kerkelanden (50 meter) bevatte de Structuurvisie specifieke hoogtes. Deze plekken liggen vaak in meer 'dynamische gebieden' van de stad. Bij overige nieuwbouwprojecten is de maximale bouwhoogte in de Structuurvisie tot maximaal 25 meter beperkt, vooral bij de groene grenzen van de stad. Dit komt overeen met zo'n 8 bouwlagen.

De Structuurvisie bood dus veel ruimte voor hoogte. In de praktijk zien we dat we daarmee in Hilversum niet dogmatisch omgaan, maar dat we zorgvuldig kijken naar wat nodig en passend is, ook in relatie tot het gekoesterde 'illusielandschap'. Zo wordt het Stationsgebied 8 lagen (zo'n 25 meter) en wordt niet de maximale hoogte benut. Tegelijk wordt bij het Arenapark juist iets meer hoogte gezocht, voor een gebiedsontwikkeling met veel ambities op het gebied van wonen, werken, duurzaamheid en voorzieningen. Bij 'overige nieuwbouwprojecten' is alleen sprake van grotere hoogte als dat ook leidt tot kwaliteit en betere openbare ruimte in de buurt. Recente voorbeelden zijn enkele ontwikkellocaties in 1221. Voor 'overige nieuwbouwprojecten' heeft de Adviescommissie Ruimtelijke Kwaliteit al eens 5 á 6 lagen als 'passend' voor Hilversum geadviseerd.

In deze Omgevingsvisie zijn de ruimtelijke hoofdkeuzes leidend: een zekere groei voor vitaliteit, ontwikkeling binnen de bestaande stad, meervoudig ruimtegebruik als norm en versterken/ontwikkelen passend bij de kwaliteiten van gebieden. Het is dus zoeken naar balans tussen wat past en wat nodig is, op niveau van de stad en in de wijken en werklocaties. In gebiedsagenda's gaan we met dit vraagstuk concreet aan de slag. Voor het gesprek daarover hanteren we de volgende uitgangspunten:

- De door de raad vastgestelde bestemmingsplannen.
- Stevige hoogte is legitiem rondom OV knooppunten, op campussen, in de spoorzone en op plekken waar al stevige hoogte is. De hoogtes in de Structuurvisie 2030 blijven we aanhouden.
- In wijken en op overige werklocaties kijken we waar 2 tot 4 woonlagen goed aansluiten bij de omgeving en waar 5 tot 6 lagen passend kan zijn, hetgeen aansluit bij het advies van de Adviescommissie Ruimtelijke Kwaliteit. We handhaven de 25 meter uit de Structuurvisie als maximum in wijken en op overige werklocaties.

Soms zal de conclusie van een uitwerking op gebiedsniveau zijn dat best wat verdicht kan worden of hoger kan worden gebouwd, terwijl dit op andere plekken niet mogelijk zal zijn. We houden daarbij rekening met de kwaliteiten van de compacte Tuinstad, de diversiteit van Hilversum (sociale waarde) en het landschap rondom de stad.

Deze Omgevingsvisie biedt de kaders op hoofdlijnen waarbinnen de gebiedsagenda's worden opgesteld. Zo komen ruimtelijke keuzes op de schaal van heel Hilversum en de kwaliteiten, opgaven en kansen in de wijken bij elkaar. En we doen niet alles overal tegelijk, maar gefaseerd. De looptijd van de Omgevingsvisie beslaat immers vijf bestuursperiodes. Daarbij wordt tussentijds gemonitord en zo nodig bijgestuurd.

6. De basis op orde brengen
Tenslotte vestigen we expliciet aandacht aan het op orde brengen van de basis: een goede water-, bodem-, geluid- en luchtkwaliteit. Dit is de basis voor een gezonde dagelijkse leefomgeving en een voorwaarde voor verdere ontwikkeling van Hilversum. Omgekeerd kan ontwikkeling juist bijdragen aan het op orde brengen van de basis, bijvoorbeeld door saneringen of toepassing van betere materialen. Bij water, bodem, geluid en lucht gaat het in de meeste gevallen over een (veel) grotere schaal dan die van Hilversum ver overstijgen. Denk aan stikstof en fijnstof van buiten Hilversum, waar we in Hilversum de gevolgen van merken. Opgaven op dit gebied moeten daarom ook aangepakt worden in samenwerking met rijk, provincie en regio.

Na de hiervoor genoemde ruimtelijke keuzes voor heel Hilversum, werken we in de volgende paragrafen de drie opgaven verder uit.

4.3 Duurzaam Hilversum 2040

We willen de negatieve effecten van een verslechterende leefomgeving beperken voor de volgende generatie. Transities op het gebied van energie, klimaat, mobiliteit en grondstoffen worden daarbij ingepast.

4.3.1 Inleiding
We wonen en werken in Hilversum in een relatief gezonde omgeving met op veel plekken een hoge ruimtelijke kwaliteit. Het landschap en de natuur die Hilversum omringen worden door veel mensen sterk gewaardeerd. Het biedt ruimte voor recreatie en levert ons schoon drinkwater. Maar die kwaliteiten staan onder druk: we zullen moeite hebben om aan de nieuwe Kaderrichtlijn Water te gaan voldoen, de biodiversiteit neemt af en de natuur heeft last van het intensieve gebruik, de gevolgen van klimaatverandering en stikstofdepositie.

Ook de openbare ruimte in de stad - de ruimte van ons allemaal - staat onder druk. Oudere Hilversummers herinneren zich goed hoe Hilversum landelijk bekend stond om een hoge kwaliteit van de openbare ruimte en slimme oplossingen. Zo is het voor Nederland unieke systeem van rabat-parkeren ooit in Hilversum ingevoerd om de schaarse ruimte optimaal te gebruiken: overdag was er op de stoepen ruimte om te spelen en te wandelen, in de avond en nacht was er ruimte voor parkeren. Die 'oude' oplossingen werken niet meer. De druk op de openbare ruimte neemt toe en dat komt vooral door toenemend autobezit en autogebruik. Stoepen zijn tegenwoordig op veel plekken in de stad 24/7 het domein van de auto. Het gaat dan vooral om de wat oudere wijken. Daarnaast leggen we in de openbare ruimte steeds meer nutsvoorzieningen aan: voor overtollig water van daken, afvalcontainers en extra trafo's doordat steeds meer mensen zonnepanelen en laadpalen hebben. De openbare ruimte is zo op een aantal plekken de afvoer van problemen die ook goed in private ruimte zouden kunnen worden opgelost.

Ook onder de grond wordt het steeds drukker. We staan er niet elke dag bij stil, maar er liggen net als in andere steden onder een groot deel van de openbare ruimte in Hilversum talloze kabels en leidingen en er komen er steeds meer bij. Dat maakt het op veel plekken bijvoorbeeld vrijwel onmogelijk om nieuwe bomen aan te planten of een ondergrondse afvalcontainer in te passen. Terwijl juist extra bomen een positieve impact hebben op gezondheid en leefbaarheid.

4.3.2 Toekomstbeeld 2040

In de periode tot 2040 wil Hilversum op een aantal belangrijke onderwerpen grote veranderingen doorvoeren. Op sommige onderwerpen heeft Hilversum al ambitieuze doelen. Denk bijvoorbeeld aan de energietransitie. Hier is het minder de vraag 'of', maar veel meer 'hoe' en 'in welk tempo'. Op andere onderwerpen bevat deze Omgevingsvisie een nieuwe of aangescherpte visie. Het gaat dan bijvoorbeeld om de openbare ruimte, landschap en de landbouw. Als we al deze 'transities' goed doen, schenken we onszelf én de volgende generaties een betere en gezondere leefomgeving.

Openbare ruimte

De openbare ruimte is een belangrijk, maar tegelijk een beperkt deel van de totale ruimte in Hilversum. Voor realisatie van het hier geschetste toekomstbeeld zal daarom ook een beroep moeten worden gedaan op inwoners en organisaties om meer openbare ruimte te creëren, bijvoorbeeld door meervoudig grondgebruik. Maar de grootste winst zit in het realiseren van een betere openbare ruimte. Dat kan alleen als het ruimtebeslag van de (stilstaande) auto in de stad afneemt. Voor de openbare ruimte ziet het toekomstbeeld 2040 er als volgt uit:

- Meer ruimte voor groen en bomen. Dat verbetert de bestaande groenstructuur en tegelijkertijd de leefkwaliteit, bijvoorbeeld door minder hittestress tijdens warme periodes. Iedereen heeft recht op een koele plek op loopafstand. Juist in de meest verdichte wijken, met de meeste sociale problemen zijn die plekken er te weinig.
- Meer ruimte in de directe woonomgeving om te verblijven, te spelen en elkaar te ontmoeten. Dit vergroot de leefbaarheid in wijken, leidt tot een sterkere sociale samenhang, nodigt mensen uit tot bewegen en biedt kansen om de openbare ruimte toegankelijker te maken voor mensen met een beperking.
- Meer ruimte voor wandelen, fietsen, openbaar vervoer en deelmobiliteit: dit zijn gezonde en veilige manieren om te bewegen en bovendien goede alternatieven voor de auto in een compacte stad als Hilversum.
- Meer ruimte om overtollig water bij extreme neerslag op te vangen en vast te houden. Hiermee voorkomen we wateroverlast en bufferen we water voor gebruik in droge perioden.
- Meer ruimte voor maatregelen op het gebied van duurzame energie.

Duurzame energie

We gaan in de komende twintig jaar fundamenteel anders om met het opwekken en gebruiken van energie. In 2050 willen we CO2-neutraal zijn, met als tussenstap 55% CO2-reductie in 2030. We maken de omslag van fossiele energie naar duurzaam opgewekte energie en willen dat ruimtelijke ontwikkelingen altijd energieneutraal of –positief zijn. We kijken voor het opwekken van energie eerst naar het bestaande stedelijke gebied en pas naar het buitengebied als het niet anders kan. De regionale energiestrategie is gericht op zonne-energie op alle grote daken in 2030. Daarmee kunnen we in circa 10% van de huidige elektriciteitsbehoefte voorzien. In 2040 zijn alle gebouwen energie-efficiënter, waardoor de warmtevraag kleiner wordt. We zetten door isolatie en zonnepanelen stappen op weg naar een duurzaam energiesysteem, maar er is nog veel meer nodig. Waar halen we onze duurzame energie vandaan? Het grootste deel van de energievraag is warmte. Mogelijk kunnen geothermie (kilometers diep) en afvalwater in

een deel van deze warmte gaan voorzien, met nieuwe collectieve systemen. Dit kan voor een beperkt deel van Hilversum een oplossing zijn. Voor het grootste deel zijn we voor warmte aangewezen op technieken die gebruik maken van de warmte in lucht, bodem (tientallen meters diep) en (grond) water, via een warmtepomp. Dit kan op verschillende schalen, per woning, woningblok of buurt. Hiervoor is elektriciteit nodig, waardoor de vraag naar elektriciteit zal toenemen. De energie-infrastructuur verandert de komende 20 jaar, van een centraal, uniform en fossiel systeem, naar een decentraal, meer divers en duurzaam systeem. Daarbij zijn de lokale vraag en aanbod van energie bij voorkeur zoveel mogelijk in evenwicht, bijvoorbeeld door opslag duurzaam opgewekte stroom. In Buurtschap Crailo wordt de komende jaren al een 'future grid' gerealiseerd, als onderdeel van deze energiepositieve wijk.

Circulaire economie
Er is internationaal en nationaal overeenstemming dat we fundamenteel anders willen omgaan met natuurlijke hulpbronnen en dat onze economie meer gericht moet zijn op duurzaamheid en hergebruik. Dit wordt ook wel een circulaire economie genoemd. Hilversum ondersteunt de Europese ambitie van een 100% circulaire economie in 2050. Hilversum gaat deze omslag maken door bedrijven op dit gebied zo veel mogelijk te ondersteunen. Dat begint met het behouden en creëren van ruimte voor nieuwe bedrijvigheid op de bestaande bedrijventerreinen.

Natuur, water en bodem
We keren de achteruitgang van de kwaliteit van de natuur in en rond Hilversum. Dat betekent onder andere dat we de kwaliteit van water en bodem op orde brengen en waar nodig onderscheid zullen maken tussen groengebieden die wat drukker kunnen zijn en groengebieden waar we het juist zo rustig mogelijk houden.

4.3.3 Doelen

Bij de uitwerking van dit toekomstbeeld horen de volgende doelen:

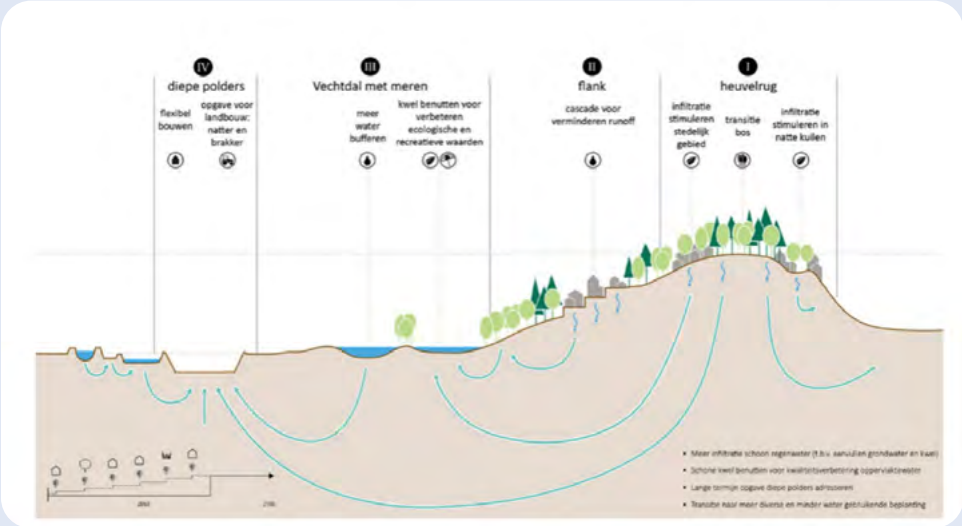
1. Lucht, water en bodem voldoen in 2040 aan de milieunormen.
2. Versterken biodiversiteit door het verbeteren van de kwaliteit van het buitengebied en de verbindingen met het groen in de stad.
3. Het tegengaan van hittestress en overlast door te veel of juist te weinig water.
4. De overgang naar een voor iedereen toegankelijk duurzaam energiesysteem versnellen en intensiveren.
5. De overgang naar een duurzamer systeem van mobiliteit versnellen en intensiveren.
6. Verantwoord en toekomstbestendig (her)gebruik van materialen.
7. Een betere gebruiks- en verblijfskwaliteit van de openbare ruimte realiseren. Parkeren, met ruimte voor groen, ontmoeten, wandelen, fietsen, deelmobiliteit, spelen en klimaatmaatregelen. We zetten daarbij in op meervoudig ruimtegebruik.

Deze doelen worden hierna uitgewerkt in concrete maatregelen.

4.3.4. Maatregelen

1. Lucht, water en bodem voldoen in 2040 aan de normen
Lucht, water en bodem moeten in aan de milieu- en natuurbeschermingsnormen voldoen. Denk daarbij aan de stikstofnormen voor Natura 2000-gebieden (2030) en de kaderrichtlijn water (KRW, 2027). Dat is niet alleen goed voor mens en natuur, maar voorkomt ook dat ontwikkelingen, zoals het vernieuwen of bouwen van woningen stil komen te liggen. In de omslag komen opgaven voor bodem, water, klimaat, biodiversiteit, gezondheid, economie en leefbaarheid samen. De gemeente is niet altijd het bevoegde gezag.

De doelen voor de kaderrichtlijn Water zijn Europees, de eindverantwoordelijkheid ligt bij het Ministerie van I&W en Waterschappen zijn penvoerder. De implementatie is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van Rijk, provincies, waterschappen en (ook) gemeenten. Alle partijen leggen hun inspanningen vast in eigen waterprogramma's en werken aan gezamenlijke inspanningen. De gemeentelijke verantwoordelijkheid gaat vooral om de invulling van de afvalwater-, hemel- en grondwaterzorgplicht en de gevolgen daarvan voor de oppervlaktewaterkwaliteit. Hilversum steunt de ambitie van alle partijen om het oppervlaktewatersysteem met alle betrokken partijen te optimaliseren met oog op waterkwaliteit, biodiversiteit en klimaatadaptatie en geeft uitvoering aan reeds afgesproken maatregelen, zoals met Waternet over het onderzoek naar een toekomstbestendige Heuvelrug (kadertekst) en het beheer van oppervlaktewateren in Hilversum. Een van de maatregelen daarbij is het terugnemen van milieubelastende stoffen door regelmatig onderhoud aan wateren (ecologisch baggeren). Zie verder maatregel 3.

De watermotor van Hilversum. Bron: Defacto - Resilience by Design MRA, 2020)

Kadertekst: samenwerken aan een toekomstbestendige Heuvelrug

Waterschap, provincie, MRA, drinkwaterbedrijven en gemeenten (waaronder Hilversum) zijn recent gestart met onderzoek naar het robuust/toekomstbestendig maken van het unieke kwelsysteem van de Heuvelrug. Dit is een belangrijke basis voor de unieke landschappelijke- en natuurwaarde van Hilversum en omgeving (het plassengebied aan de westzijde) en de 'watermotor' voor Hilversum. Een robuuster systeem is nodig voor de toenemende drinkwatervraag, klimaatverandering, biodiversiteitsherstel en het verbeteren van de waterkwaliteit. Het gebied loopt nu al tegen grenzen aan door keuzen die in het verleden gemaakt zijn, vaak te veel vanuit lokale landgebruikswensen en te veel afhankelijk van techniek. De ambitie is een adaptiever gebied, waarin de unieke systeemeigenschappen beter tot hun recht komen (natuurlijk systeemherstel). Denk aan hemelwater zo veel als mogelijk schoonhouden en in de bodem infiltreren, om daarmee de grondwatervoorraad aan te vullen. Om bij groen- en vegetatiekeuzen rekening te houden met de effecten op het geohydrologische systeem. En een goede ruimtelijke ordening die past bij het systeem. Het komende half jaar werken de partijen samen aan een ontwerpend onderzoek om te komen tot een handelingsperspectief voor de integrale ontwikkeling. Onderzoeken als dit kunnen op termijn leiden tot actualisering van de Omgevingsvisie.

De doelen voor stikstof zijn Europees en Rijk en provincie zijn verantwoordelijk voor het nemen van maatregelen zoals gebiedsbescherming in Natura2000 gebieden. Hilversum ondersteunt waar mogelijk maatregelen die zij treffen. Binnen de stadsgrenzen is Hilversum aan zet. Voor bodem geld dat bij ontwikkelingen altijd (bron)maatregelen genomen moeten worden om verontreiniging van bodem en grondwater te voorkomen. Voor lucht liggen bronnen voor het grootste deel buiten de invloedssfeer van de gemeente Hilversum.

2. Versterken biodiversiteit door het verbeteren van de kwaliteit van het buitengebied en de verbindingen met het groen in de stad
Stad en landschap zijn in samenhang vormgegeven. We kunnen constateren dat de stad zich in de afgelopen decennia heeft ontwikkeld en het landschap minder, of minder snel. Het landschap staat voor uitdagingen, zowel qua gebruik (recreatiedruk) als wat betreft (bio)diversiteit, natuurwaarden en het ecologisch systeem.

Het landschap om Hilversum kan worden ontlast door op plekken aan de randen wat intensiever en andere delen wat minder intensief te gebruiken. Dus: meer groene buitenruimte in en aan de randen van de stad maken, of de toegankelijkheid en kwaliteit verbeteren. Groen in een ring om de stad dat tegen een stootje kan en is berekend op recreatie. Hier mag het wat drukker zijn. Kwetsbaardere delen van de natuur kunnen dan rustiger worden. Wat betreft de natuurgebieden zelf, is de vraag hoe we de natuurgebieden op een duurzame manier in stand kunnen houden als gevolg van het veranderende klimaat en de negatieve effecten van o.m. landbouw, industrie en mobiliteit. Daarbij moeten we oog hebben voor de kwetsbaarheid van onze natuur als gevolg van het veranderende klimaat:

er is op de open heide en in de naaldbossen in toenemende mate kans op droogte, hitte en daardoor natuurbranden. We moeten goed kijken op welke plekken meer biodiversiteit nodig is.

De natuur aan de westzijde van Hilversum kan worden versterkt door optimalisatie van het (grond)watersysteem. Door hogere (grond) waterstanden kan schone kwel worden bevorderd. Locaties waar nu al sprake is van wateroverlast of een ondiepe grondwaterstand moeten als eerste worden bekeken. In samenwerking met de gebiedspartners gaan we onderzoeken wat de beste oplossing is.

Hilversum heeft een beperkt aantal agrarische bedrijven, vooral rondom de Hilversumse Meent. In en om de stad zijn ook stadslandbouwachtige activiteiten, zoals de wijngaard en Urban Farming projecten. Waar sprake is van landbouw willen we de omslag maken naar kringlooplandbouw: een duurzame landbouw, zonder negatieve gevolgen voor de omgeving. Dat betekent extensivering, tot een niveau waarop landbouw en omgeving in balans zijn. De rol van de gemeente is daarbij het toelaten van (andere) bestemmingen die zich goed verhouden tot het karakter van het gebied en het stimuleren van samenwerking in de regio. In de participatie hebben de houders van de agrarische bedrijven in het buitengebied van de Hilversumse Meent aangegeven een gebiedsvisie te willen maken voor een duurzame toekomst van het gebied in bredere zin, denk bijvoorbeeld aan biodiversiteit, kringlooplandbouw, energietransitie, recreatie en voedselvoorziening. Dat honoreren we graag. Iets vergelijkbaars is ook nodig voor de landgoederen Zonnestraal, Hoorneboeg en Zwaluwenberg, waar sprake is van unieke situaties en is dus maatwerk per locatie nodig. We hanteren daarbij als uitgangspunten:

- Een goede balans tussen maatschappelijke waarde voor bewoners, omwonenden en de waarde van het landschap, waarbij:
    - Het cultuurlandschap zo veel mogelijk behouden wordt.
    - De bodemkwaliteit verbetert.
- Landbouwproducten zo veel mogelijk lokaal of regionaal afzetten (stads-/regiolandbouw, afspraken met lokale afnemers enz.).

- Zorgvuldig omgaan met woningbouw om landgoederen rendabel te maken (Hilversum ontwikkelt binnen bestaand stedelijk gebied). Beperkte vormen van verblijfsrecreatie zijn wellicht mogelijk.

3. Tegengaan van hittestress, droogte en wateroverlast
Groen helpt bij het tegengaan van hittestress. Hiervoor is al beschreven wat de mogelijkheden zijn buiten de stad. In de stad is het meeste groen in privaat eigendom (ten opzichte van de openbare ruimte). De grootste winst kunnen we behalen met het stimuleren van allerlei maatregelen zoals 'operatie steenbreek' en het zelf opvangen van hemelwater. Voor het versterken van de groenstructuur in de stad kijken we naar slimme combinaties met hoogwaardige fiets- en wandelroutes. Als er groen wordt aangeplant zetten we in op soorten die beter bestand zijn tegen warmte en droogte, die gebiedseigen zijn en passen bij het grondwatersysteem. Bij het realiseren van nieuwe boomrijen langs straten (laanbomen) zetten we in op het toepassen van het mengen van soorten, zodat bij boomziekten niet gelijk een hele laan uitvalt. We zetten in op het invoeren van een groennorm, zodat bij elke ruimtelijke ontwikkeling ook groen wordt gerealiseerd en koele, groene plekken voor alle Hilversummers binnen 300 meter bereikbaar zijn. Om substantieel bomen te kunnen toevoegen moeten we op een andere manier omgaan met ondergrondse infrastructuur. Onderzocht wordt wat de mogelijkheden zijn om kabels en leidingen anders te ordenen.

Op verschillende plekken in Hilversum is regelmatig sprake van wateroverlast. Het gaat dan vooral om het centrum, 1221 en het Havenkwartier. Tegelijkertijd is ook steeds vaker sprake van watertekorten. We moeten daarom toewerken naar meer 'watermeedoen bouwen' en een robuuster watersysteem, waarin het de eerste voorkeur heeft hemelwater lokaal vast te houden en de tweede voorkeur is hemelwater af te voeren naar gebieden voor wateropslag, zoals de omliggende natuurgebieden. Hiervoor zijn twee maatregelen in beeld: het afkoppelen van de hemelwaterafvoer van het riool en het vinden van gebieden voor wateropslag. Het gaat dan bijvoorbeeld om het afkoppelen van regenpijpen van woningen, door het water op te vangen, te bergen en te hergebruiken (voor bijvoorbeeld sproeien van de tuin of het doorspoelen van toiletten). Dit kan op daken, onder wegen en gebouwen, in tuinen en plantsoenen. Er zijn ook grotere gebieden nodig om schoon hemelwater te bufferen. Hierbij kan bijvoorbeeld worden gezocht naar combinaties met meer intensief te gebruiken groengebieden direct rond de stad of oppervlaktewater in de stad. Als het water eenmaal is opgevangen, dan moet het de tijd krijgen om in de bodem te infiltreren. De voorkeur gaat uit naar natuurlijke voorzieningen, zoals greppels, wadi's en vijvers. Op deze manier kan de grondwatervoorraad continu worden aangevuld. Ondergrondse infiltratievoorzieningen zijn gevoeliger voor verstoppingen en vragen meer onderhoud. In de zomer zijn de bovengrondse waterbuffers meestal leeg. Voor bijvoorbeeld bluswater kan in Hilversum gelukkig ook heel goed grondwater worden gebruikt. Reden te meer om de grondwatervoorraad zo veel mogelijk aan te blijven vullen.

4. Overgang naar een voor iedereen toegankelijk duurzaam energiesysteem versnellen en intensiveren
Hilversum heeft recent stevig beleid vastgesteld in de vorm van de Transitievisie Warmte en de Regionale EnergieStrategie 1.0. In de huidige aanpak brengen we de 'all-electric' aanpak actief naar inwoners met inzet van intermediaire organisaties, zetten fors in op 'zon-op-dak', doen onderzoek naar geothermie, collectiviteit/restwarmte in Kerkelanden, Oost (RWZI) en het Mediapark en ondersteunen particuliere initiatieven voor besparen en opwekken van energie waar mogelijk. We richten ons deze bestuursperiode het uitvoeren van vastgestelde plannen; er ligt voldoende om mee aan de slag te gaan. Als initiatieven aanleiding geven om te versnellen, dan nemen we bestuurlijk die ruimte. We weten dat we – net als alle gemeenten in Nederland – richting 2030 de beweging moeten vergroten. Onze inzet bepalen we bij de actualisatie van de Transitievisie

OLDENHOF
OLDENHOF

Warmte in 2026, die we vanaf 2025 voorbereiden. Dan is ook landelijk meer duidelijkheid over financiering en benodigde wetgeving; daar zitten thans de grootste belemmeringen.

Maatregel 4.1 Energie-efficiëntie door isolatie
We ondersteunen bewoners en ondernemers om hun woning, kantoor of bedrijfspand te isoleren. We werken samen met o.a. energiecoöperaties, het regionale energiedienstenbedrijf, woningcorporaties en bedrijvenverenigingen. Er is een link met circulair en natuur-meedoen bouwen, door het gebruik van milieuvriendelijke, herbruikbare of gebruikte materialen om te isoleren en het blijven bieden van voldoende nestelgelegenheid voor dieren.

Maatregel 4.2 Duurzame stroom opwekken
We streven naar zonnepanelen op alle daken waar dat mogelijk is, ondersteunen bewoners en ondernemers om dit te realiseren en werken samen met hun verenigingen. Nieuwbouw en renovatie van scholen zijn energieneutraal. Daarnaast stimuleren we initiatieven voor zonnepanelen op andere geschikte locaties, zoals zonnecarports op grote parkeerplaatsen, die ook dienen als laadplein voor elektrische deelauto's. Dit vergt ook aanpassing van het elektriciteitsnet, zoals meer kabels en onderstations.

Maatregel 4.3 Warmtetransitie naar aardgasvrij
Het gaat om het vervangen van aardgas door duurzame en betaalbare energiebronnen voor alle Hilversummers. Vorig jaar is hiervoor de eerste Transitievisie Warmte opgesteld, die we vijfjaarlijks actualiseren. De komende jaren stimuleren we lokale energie-initiatieven rondom thermische energie uit oppervlaktewater (TEO, ook wel bekend als aquathermie) en thermische energie uit afvalwater (TEA, bij rioolwaterzuivering Anna’s Hoeve), bouwen we kennis en ervaring op in de Proeftuin Aardgasvrije Meent en we verwachten meer inzicht in de haalbaarheid van diepe geothermie in Hilversum. Als geothermie haalbaar is, dan is de eerste inschatting dat hiermee 5.000-10.000 woningen kunnen worden verwarmd. Daarvoor is ruimte nodig voor 1 of 2 locaties met boorinstallatie plus warmtestation, ter grootte van 1 à 2 hectare per stuk en ruimte in de straat voor een warmtenet. Voor het grootste deel van de warmtetransitie zijn we aangewezen op technieken die gebruik maken van warmte in lucht, bodem (tientallen meters diep) en (grond)water, via een warmtepomp. Dit kan op verschillende schalen, bijvoorbeeld per woning, woningblok of buurt. Ook kan de bodem worden gebruikt om warmte uit de zomer en koude uit de winter in te bufferen, via Warmte-Koude Opslag (WKO). Dit is voor kantoren al een gangbaar systeem, vooral omdat zij ook een koudevraag hebben in de zomer.

Maatregel 4.4 Regie op de energie-infrastructuur, ook in de ondergrond
Uit de bovenstaande maatregelen vloeit voort dat de energie-infrastructuur verandert en er meer ruimte nodig is, boven en onder de grond voor energie-infrastructuur. In de nieuwe woonwijk Buurtschap Crailo wordt een nieuwe, energiepositieve wijk aangelegd, met een ‘future grid’, zodat de energie ook zoveel mogelijk in de wijk zelf kan worden gebruikt. In bestaande wijken gaat dat niet, of in elk geval niet in één keer. De grote veranderingen daar zijn verzwaring van het elektriciteitsnet met extra transformatorhuisjes en ondergrondse kabels, lokale opslag van opgewekte energie (ook om piekbelasting van het systeem te dempen), het toevoegen van collectieve warmtesystemen (buizen en warmte-installaties) in sommige wijken/buurten en het intensievere gebruik van de bodem voor Warmte-Koude Opslag (WKO). Dit vergt ruimte, inpassing, investeringen en beheer van deze (nieuwe) eigendommen. In de voorlopige versie van de nieuwe Wet Collectieve Warmte is het beheer van grotere transportnetten voor warmte een publieke taak, die bijvoorbeeld door een gemeente, waterschap, netbeheerder of provincie uitgevoerd kan worden.

Tot de volgende Transitievisie Warmte is het zaak in de gaten te houden dat individuele en gezamenlijke belangen elkaar niet in de weg gaan zitten. Dat kan bijvoorbeeld het geval zijn als aan particulieren vergunningen worden afgegeven voor warmte-koude opslag (wko), waardoor

gezamenlijke wko-oplossingen niet meer mogelijk zijn. Merk daarbij op dat het grondwaterbeheer een taak van de Provincie Noord-Holland is. Wat Hilversum wel kan doen, is het stimuleren van het ontwikkelen van bodemenergiestrategieën voor gebiedsontwikkelingen. Dat doen we al, bijvoorbeeld voor het Arenapark. Ook denkbaar is het ondersteunen van collectieven van particulieren of corporaties of een verplichting voor alle ontwikkelingen van meer dan 25 woningen om te voorzien in een wko, met een verkenning naar het aanhaken van omliggende straten. Een collectieve wko kost overigens ook minder energie dan verschillende individuele.

5. Overgang naar een duurzamer systeem van mobiliteit versnellen
Deze transitie is in alle grote en middelgrote steden in Nederland aan de orde en de essentie van de vastgestelde Mobiliteitsvisie Hilversum 2040. Voor de overgang naar een duurzamer systeem van mobiliteit is het nodig om gelijktijdig alternatieven voor het autobezit te ontwikkelen, parkeernormen naar beneden bij te stellen, het parkeren in de openbare ruimte vaker te beprijzen en passende vormen van handhaving in te zetten. Zo'n transitie is spannend, maar niet uniek voor Nederland en Hilversum. Grotere steden die Hilversum voorgingen zoals Amsterdam, Utrecht en Amersfoort ervaren een fors verbeterde leefbaarheid. Het gaat altijd om een combinatie van maatregelen.

Maatregel 5.1 het invoeren van betaald parkeren, te beginnen in de gebieden tot aan de buitenring
Een systeem van beprijzen van parkeren is goed verdedigbaar: wie gebruik wil maken van de openbare ruimte - de ruimte die van ons allemaal is - mag daar best iets voor betalen. Voorwaarde is wel dat de opbrengsten weer worden geïnvesteerd in nieuwe mobiliteitsoplossingen. Gezien de geringe omvang van Hilversum moet betaald parkeren eigenlijk in de hele stad worden ingevoerd, anders verplaatst het probleem zich alleen maar. Keuzes in Bussum zijn bepalend voor wat er in De Meent kan.

Maatregel 5.2 het gelijktijdig invoeren van vergunningparkeren voor bewoners
De eerste auto is relatief goedkoop, daarna wordt het snel duurder. En in sommige gebieden is het door een gebrek aan ruimte zelfs niet eens mogelijk om een tweede vergunning af te geven. Er moeten gepaste oplossingen komen voor mensen met een beperking en andere mensen die hun auto echt nodig hebben (zoals bijvoorbeeld een arts of verloskundige). Dat vraagt tegelijkertijd om meer inzet op handhaving, bijvoorbeeld door de inzet van een camera-auto. Als mensen ruimte hebben voor parkeren op de eigen oprit, dan moet die ruimte ook worden benut.

Maatregel 5.3 het realiseren van allerlei maatregelen die vallen binnen wat Mobility as a service (MaaS) wordt genoemd
MaaS gaat om het inzetten van technologie om vervoer zo efficiënt mogelijk te maken. Het gaat om het optimaal benutten van deelfietsen, deelauto's, deelscooters en openbaar vervoer. Maar vooral ook de combinaties van al deze soorten vervoer. Door voertuigen te delen kunnen ze efficiënter worden gebruikt en zijn er minder voertuigen nodig. De ruimte die vrijkomt wordt benut voor een kwaliteitsslag van de openbare ruimte.

Maatregel 5.4 het tegelijkertijd verbeteren van de alternatieven voor de auto
Bijbehorende deelmaatregelen zijn:

- Stimuleren van wandelen en het fietsgebruik. In Hilversum wordt al veel gefietst. Onze compacte stad biedt alle kansen voor een verdere groei van het fietsgebruik: vanaf vrijwel elke plek in de stad is het maximaal twee tot drie kilometer fietsen naar het centrum. Of andersom: maximaal twee tot drie kilometer fietsen naar het groen rond de stad. Dat zijn afstanden die met de fiets voor bijna iedereen prima te doen zijn. Door de opkomst van elektrische fietsen en betere regionale

fietsroutes wordt de fiets bovendien ook voor woon-werkverplaatsingen van en naar Hilversum interessanter. Om deze potentie te benutten zetten we in op:

- Duidelijker en veiliger fiets- en wandelroutes in de stad, naar sportcomplexen en rondom scholen. Ze zijn nu vaak onlogisch en de beschikbare ruimte is in veel gevallen beperkt. Maak waar mogelijk bredere wandel- en fietspaden en fietsstraten. Neem maatregelen om het snelheidsverschil tussen de verschillende soorten fietsers te reguleren.
- Goede fietsroutes om het centrum in combinatie met parkeervoorzieningen voor de fiets aan de randen van het centrum. Maak het centrum zelf zo veel mogelijk auto- en fietsvrij.
- Goede fietsverbindingen richting het centrum en de stad uit. Gebruik daarvoor de radialen van Dudok en sluit aan op het regionale netwerk van snelfietspaden.

- Overleg met aanbieders van routeplanners om bepaalde routes door de stad niet meer op te nemen. Ogenschijnlijk korte ritten dwars door het centrum kunnen daarmee worden voorkomen.
- Alle nieuwbouwprojecten stimuleren om o.b.v. gelijkwaardigheid geen individuele bergingen te maken, maar een goed bereikbare collectieve fietsenberging met voldoende capaciteit en voorzieningen voor opladen (zie beleid Haarlem en Amsterdam).
- Het vergroten van de verkeersveiligheid voor voetgangers en fietser in samenspraak met bewoners en het aanpakken van racegedrag.
- Het realiseren van een fietsbrug over het spoor parallel aan het viaduct op de Johannes Gerardtsweg.
- Het realiseren van een 30-km zone op en binnen de binnenring.
- Verbeteren van het fijnmazig en regionaal openbaar vervoer. Daarbij past een strategie voor het versterken van de drie stationsgebieden, door verdichten, het beter vormgeven van de ‘last mile’ tussen station en woon/werkplek en het verbeteren van de buitenruimte. Ook zetten we in op het beter benutten van de kansen rond HOV-haltes en andere buslijnen, zoals bij Monnikenberg / Tergooi en knooppunt Crailo.

Aanvullend op bovenstaande maatregelen gaan we ook het gesprek aan met werkgevers om het autogebruik terug te dringen.

Maatregel 5.5 richt zich op de parkeernormen
Per gebied wordt bekeken of en hoever parkeernormen naar beneden kunnen. Gezien de ruimtedruk op veel plekken in Hilversum zullen we op die plekken toe moeten naar gemiddeld minder dan 1 vergunning per woning. Tegelijkertijd moeten er nieuwe normen komen voor alternatieven als deelauto’s en deelfietsen. Belangrijk is daarbij te kijken naar de effecten op omliggende gebieden. Het gevolg zal zijn dat business cases voor ontwikkeling en vernieuwing van locaties haalbaarder worden.

Het aanleggen van grootschalige auto-infrastructuur, zoals een rondweg langs of over de hei, zelfs als dat in de vorm van een tunnel is, past niet bij deze mobiliteitstransitie. Het geld kan beter worden besteed aan het bevorderen van andere vormen van vervoer en slim gekozen ‘mobiliteitshubs’ voor uitwisseling van personen- en goederenvervoer aan de randen van de stad. Ook zal onderzoek worden gedaan naar het instellen van zero-emissiezones voor vrachtwagens.

6. Verantwoord en toekomstbestendig (her)gebruik van materialen
Bij het vernieuwen en ontwikkelen van de stad denken we toekomstgericht en circulair: gebouwen moeten zoveel mogelijk aanpasbaar en klimaatadaptief zijn. We denken bij bouwen en inrichten/beheer van de openbare ruimte qua materiaal altijd aan circulair, natuur-meedoen en CO2-neutraal. De door Hilversum ondertekende, MRA-brede intentieovereenkomst klimaatbestendige nieuwbouw is daarvoor een bruikbare leidraad. Door circulariteit aan bijvoorbeeld wonen, werk en

mobiliteit zijn allerlei innovaties denkbaar. Daarvoor zijn vakmensen, gericht onderwijs, ruimte voor innovatie nodig. Op dit moment heeft Hilversum de bedrijven en de mensen niet en leunen we zwaar op andere plekken in het land. Landelijk worden verdere tekorten verwacht. Willen we verandering hierin een plek geven, dan lijkt dit goed te kunnen passen bij het profiel van de werklocaties ZuidWest (Havenkwartier, Kerkelanden en Zeverijnstraat), het MOB terrein (tijdelijke opslag van materialen) en het onderwijs dat nu al op het ROC wordt gegeven. Vanuit de Hilversum 100 is er al een community circulaire economie als voedingsbodem. Circulariteit is bij uitstek ook een regionaal thema, omdat kringlopen zich vaak op regionaal niveau kunnen sluiten.

7. Realiseren van een betere openbare ruimte
Hilversum zet hierop vooral in op plekken waar sprake is van transformatie, waar kansen liggen om functies te combineren en waar passend bij de omgeving extra hoogte of verdichting gerealiseerd kan worden. In het algemeen geldt het principe dat er geen elementen (meer) in de openbare ruimte geplaatst moeten worden die inpandig of op eigen terrein van particulieren kunnen worden opgelost. Denk aan trafo's, WKO-installaties, kasten voor nutsvoorzieningen en afvalcontainers. Verder is er in Hilversum geen ruimte meer voor grote monofunctionele ruimtegebruikers. Meervoudig grondgebruik is de norm. Denk bijvoorbeeld aan schoolpleinen als buurtpark en daken als buitenruimte en voor wateropvang. In het algemeen geldt dat in de openbare ruimte groen en water de eerste prioriteit hebben. Ontmoetingsplaatsen staan op twee, gevolgd door ruimte voor voetganger, fiets en deelvervoer. Dat is ruimte die uitnodigt tot bewegen. Ruimte voor de auto is het sluitstuk. Goede voorbeelden kennen we al in Hilversum, zoals bij de ontwikkellocaties in 1221 en het Lucent terrein.

In combinatie met deze maatregelen moeten we nadenken over een betere manier om kabels en leidingen te ordenen, zodat er meer ruimte komt voor het planten van bomen of het aanleggen van bijvoorbeeld een warmtenet. Geen enkele oplossing wordt daarbij op voorhand uitgesloten. Denk bijvoorbeeld aan het concentreren van kabels en leidingen onder de rijbaan in plaats van onder de stoep. Juist in de stoepen willen we namelijk bomen realiseren. Een andere opties is het realiseren van (tijdelijke) netverzwaring boven de grond. Bij al deze opties moeten ook de ruimteclaims in de diepere ondergrond worden meegenomen. Het gaat feitelijk om de vraag wat voorrang heeft. Dit kan op termijn wellicht vertaald worden in een wijkgericht ondergrond plan.

Waarvoor de openbare ruimte wordt ingezet, verschilt in Hilversum per gebied. In de Gebiedsagenda's zullen we dat - na vaststelling van de Omgevingsvisie - nader gaan onderzoeken, in samenspraak met inwoners, ondernemers en organisaties. Op de schaal van de stad zien we op hoofdlijnen ruimte voor een aantal accenten. Zo ligt het realiseren van meer ruimte voor water en groen meer voor de hand in de meest verdichte buurten. En in buurten met de meeste sociale vraagstukken ligt het voor de hand in te zetten op ruimte voor spelen en ontmoeten. De daadwerkelijke behoefte en kansen bepalen we op het niveau van de wijken.

4.3.5 Partners
De gemeente kan het toekomstbeeld en de maatregelen niet zelf realiseren. Belangrijke partners van de gemeente binnen de regio zijn bijvoorbeeld het Goois Natuurreservaat, Natuurmonumenten, het waterschap, Hoogheemraadschap, Omgevingsdienst, drinkwaterbedrijven, netbeheerders, vervoerbedrijven, belangenvertegenwoordigers als LTO en de provincie. Lokale partners zijn bijvoorbeeld H100, energiecorporaties, erfgoedverenigingen, de fietsersbond en natuurorganisaties. De Omgevingsvisie is voor de gemeente het vertrekpunt voor het versterken van bestaande samenwerkingen en het aangaan van nieuwe.

Duurzaam Hilversum 2040

verbeteren lucht, water & bodem

lucht, water & bodem voldoen in 2040 in de hele gemeente aan de milieunormen
oppakken in samenwerking met rijk, provincie en regio

versterken groen & biodiversiteit

- herstellen biodiversiteit, diverser groen en meer mogelijkheden voor waterberging
- tegengaan verdroging
  gebiedsgericht opzetten waterpeil
- groene ring rond de stad
  hier wat drukker, daardoor elders rustiger
- rondje Hilversum als mogelijke begrenzing
  nader uit te werken
- zoekgebied afronden rondje Hilversum
- versterken landschappelijke schakels
- koele groene routes maken in de stad
- groen-blauwe verbindingen
- verbindingszone stadsecologie
  bomen en bos
- verbindingszone stadsecologie
  (schraal) grasland

klimaatadaptatie

- overlast bij hevige neerslag aanpakken
  zoekgebieden hemelwaterinfiltratie
- verkoelen door groen of water
  zoekgebieden

overgang naar duurzaam energiesysteem versnellen

- zonne-energie op daken
- zonne-energie op geluidschermen
- kleinschalige zonne-energie
  aandachtspunt: beschermde stadsgezichten
- beschermde stadsgezichten
- transformatie
  kansen voor verduurzaming energie + warmte

overgang naar duurzame mobiliteit versnellen

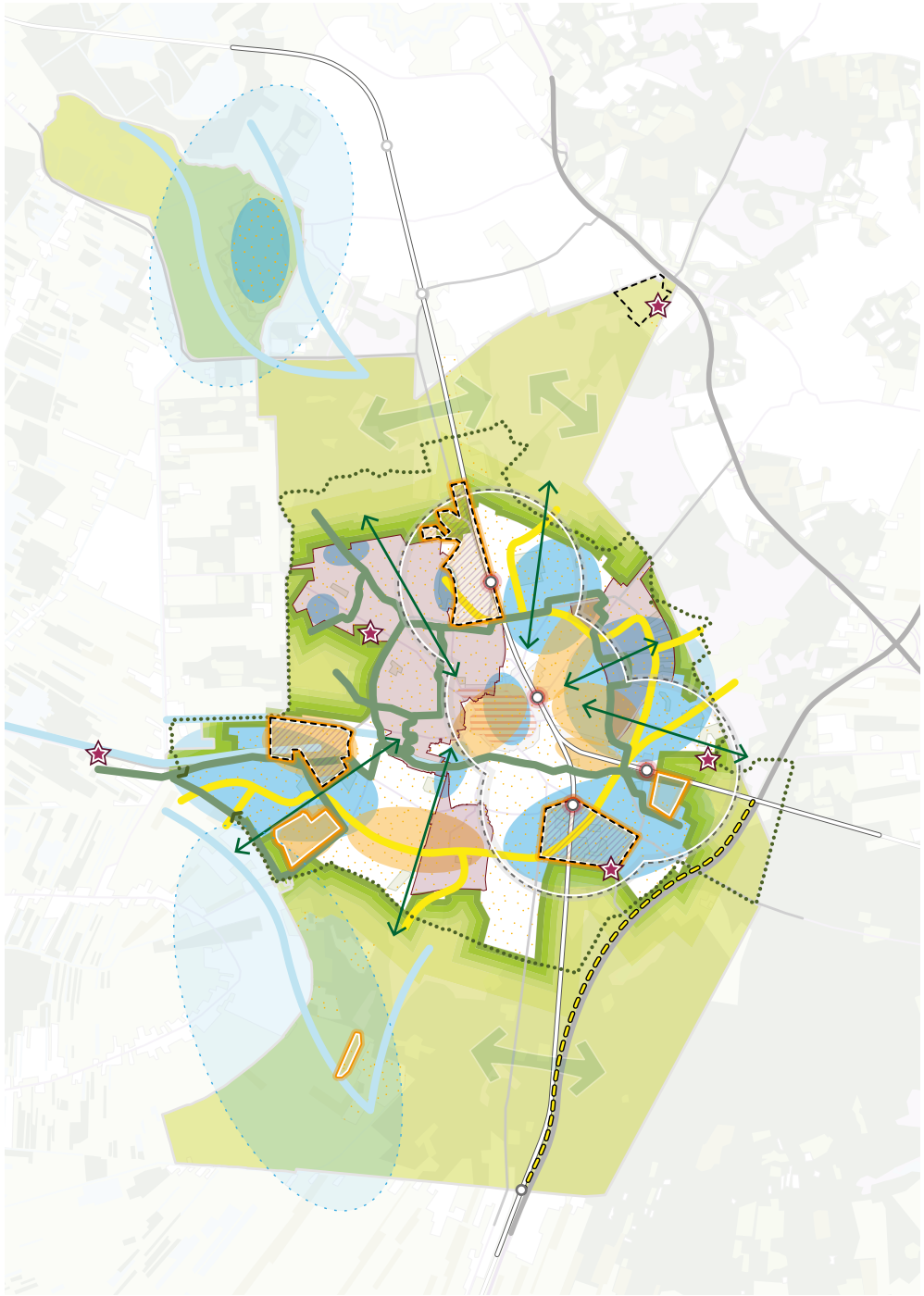
- ontwikkelen aantrekkelijke, snelle en veilige fiets- en wandelroutes van en naar het centrum
- versterken tweezijdige oriëntatie OV-knooppunten
- inzet op fietsen, wandelen en deelmobiliteit
  in de hele stad en extra inzet rond de stations
- autoluwe binnenstad
- zoeklocaties mobiliteitshubs
  overstap van auto op fiets en openbaar vervoer

bevorderen hergebruik van materialen

in de hele gemeente: circulair bouwen / innovatie in combinatie met onderwijs
oppakken in samenwerking met rijk, provincie en regio

verbeteren kwaliteit openbare ruimte

in de hele gemeente meer ruimte voor groen, spelen, ontmoeten, waterberging en deelmobiliteit / minder ruimte voor de auto

0 0,5 1 2 km

Duurzaam Hilversum 2040

4.3.6 Aanvullend onderzoek

Om deze maatregelen zo gericht mogelijk uit te voeren is op onderdelen aanvullend onderzoek nodig. We denken daarbij aan:

1. In samenwerking met de gebiedspartners moeten we onderzoeken wat de beste oplossing is voor het toevoegen van klimaatbestendig groen rond Hilversum.
2. Opties voor het inzetten van een groennorm.
3. De ruimtevraag vanuit mobiliteit en de potenties van vrijkomende ruimte door minder parkeren.
4. Onderzoeken van de mogelijkheden om kabels en leidingen op een andere manier te ordenen, zodat meer ruimte ontstaat voor groen.
5. Onderzoek naar de benodigde (ondergrondse) infrastructuur voor de energietransitie.
6. Kwaliteit van grond- en oppervlaktewater i.r.t. de nieuwe kaderrichtlijn water.
7. Onderzoek naar de haalbaarheid WHO-adviesnormen voor lucht en geluid, gezien de beperkte invloed van gemeente (op met name lucht).
8. Onderzoek naar de noodzaak en de werking van zuiverende voorzieningen voor de afvoer en infiltratie van hemelwater uit de stad.
9. Onderzoek naar de mogelijkheden om hemelwater te bufferen in de bodem, zodat dit in tijden van droogte kan worden hergebruikt.

4.3.7 Visiekaart duurzaam

De visiekaart duurzaam bevat een ruimtelijke verbeelding van de hiervoor genoemde maatregelen voor duurzaam. De pijlen en vlakken zijn globale duidingen, geen exacte locaties.

4.4 Meedoen in Hilversum 2040

Hilversum zet erop in dat iedereen kan meedoen en prettig in Hilversum kan leven. We willen de brede welvaart zo goed mogelijk verdelen. Meer kansengelijkheid, passende woningen en sterke buurten met goede voorzieningen zorgen ervoor dat mensen meer grip hebben op hun eigen leefomgeving en het maakt ze weerbaarder bij de steeds snellere opeenvolging van crisissen.

4.4.1 Inleiding

Gemiddeld genomen gaat het – ten opzichte van andere gemeenten in Nederland – met veel inwoners en buurten in Hilversum goed. Er zijn veel inwoners die prima in staat zijn hun leven zelf in te richten en die hun woonomgeving als prettig ervaren. Tegelijkertijd zijn er binnen Hilversum ook verschillen tussen groepen inwoners en buurten. Er zijn groenere buurten en meer versteende buurten. Buurten met meer en minder hoge bebouwingsdichtheid en groen. Buurten met grotere en kleinere verschillen in leeftijdsopbouw en sociaaleconomische status; buurten waar meer of minder beroep wordt gedaan op de voorzieningen van de overheid en buurten waarin sprake kan zijn van energiearmoede. Er zijn buurten met actieve bewonersverenigingen en buurten waar sociale cohesie wel een zetje kan gebruiken. In alle buurten komt verborgen problematiek als (on-) gezondheid, eenzaamheid, criminaliteit of schulden voor.

De neiging kan zijn vooral te kijken naar buurten waar relatief vaak sprake is van inwoners ‘stapeling’ van problemen: én geen werk én een slecht huis én schulden én een slechte gezondheid én een lage opleiding én een minder aantrekkelijke woonomgeving. Het is goed om daar oog voor te hebben; grote verschillen worden immers ervaren en kunnen tot spanning leiden. Tegelijk willen we voorzichtig zijn met ‘problematiseren’. Liever kijken we naar de toekomst vanuit een positieve invalshoek, blijven uitgaan van de kracht van inwoners en in het besef dat geen enkele buurt al helemaal ‘klaar’ is voor 2040.

4.4.2 Toekomstbeeld 2040

Hilversum wil een gemeente zijn waar welvaart goed verdeeld is en maatschappelijke voorzieningen bereikbaar zijn. Kunnen meedoen en sociale samenhang zijn twee kanten van dezelfde medaille. Goed wonen, werken en je verbonden voelen geeft het gevoel dat je grip hebt op je leven en op je leefomgeving en leidt tot meer mentaal welbevinden en betere zorg voor elkaar. Sterke buurten zijn weerbaar en voorkomen verloedering, sociaal isolement en sociale problematiek zoals criminaliteit en overlast.

In 2040 beschikken zoveel mogelijk Hilversummers over voldoende middelen voor levensonderhoud. Niet iedereen hoeft daarbij precies evenveel te hebben, maar iedereen heeft wel recht op bestaanszekerheid en gelijke kansen en de mogelijkheid om mee te doen in de samenleving. Hilversummers, ook zij met minder geld, wonen passend en prettig in groene wijken die uitnodigen tot bewegen en ontmoeten. Ze hebben belangrijke voorzieningen dichtbij, zoals huisartsen, fysio's en tandartsen, scholen, kinderopvang, een wijkcentrum, sport en buurthoreca en ook werk is bereikbaar. Voor ouderen zijn er meer toegankelijke woningen met wijkzorg in de buurt en – voor als het nodig is - verpleeghuizen voor goede zorg in de laatste jaren.

Omdat elke wijk en buurt verschilt, zet Hilversum in op het opstellen van Gebiedsagenda's. Zo krijgt de Omgevingsvisie een verdere uitwerking op wijk- en buurtniveau. We vinden het belangrijk dat zo'n agenda wordt opgesteld met inwoners, ondernemers en organisaties.

De Gebiedsagenda's kunnen de opgaven en kansen in samenhang in beeld brengen en zo inzicht verschaffen in verschillen tussen wijken en handvatten bieden voor prioritering. De eerste gebiedsagenda's worden gemaakt voor De Meent en Kerkelanden en een aantal werklocaties. Dit wordt in hoofdstuk 5 verder uitgewerkt.

4.4.3 Doelen

Bij de uitwerking van dit toekomstbeeld horen de volgende doelen:

1. Het realiseren van voldoende geschikte en betaalbare woningen en goede voorzieningen.
2. Het verkleinen van sociaaleconomische en gezondheidsverschillen binnen en tussen buurten.
3. Het versterken van de sociale samenhang in buurten.
4. Waarborgen en versterken van de sociale veiligheid in gebieden.

Deze doelen worden hierna uitgewerkt in concrete maatregelen.

4.4.4 Maatregelen

1. Het realiseren van voldoende, geschikte en betaalbare woningen en goede voorzieningen

Hilversum hoeft niet zo nodig 'te groeien om het groeien'. Tegelijk kunnen we onze ogen niet sluiten voor huidige situatie van woningnood voor veel doelgroepen. Er is een bepaalde mate van groei nodig om ervoor te zorgen dat er voldoende geschikte en betaalbare woningen zijn voor de huidige en toekomstige inwoners. Daarbij is vooral behoefte aan wat kleinere, levensloopbestendige woningen. Daarnaast hebben we oog voor huisvesting van werknemers in kritische maatschappelijke en economische sectoren. De gemeente ontwikkelt niet zelf, maar kan wel eisen en randvoorwaarden stellen in overleg met ontwikkelende partijen. Voor de kortere termijn kan onderzocht worden wat het effect is van het inzetten op tijdelijke en flexibele woonconcepten. De volgende maatregelen zijn in beeld:

- Veel oudere 1 en 2 persoons huishoudens wonen in relatief grote woningen. De kinderen zijn allang de deur uit en ze willen vaak best verhuizen, maar kunnen geen geschikte en betaalbare kleinere woning vinden met het comfort waar ze naar op zoek zijn. Om de doorstroming op gang te brengen wil Hilversum daarom meer kleinere woningen voor deze doelgroep realiseren. Dat maakt ruimte vrij voor jonge gezinnen.
- Er moeten betaalbare woningen worden gerealiseerd voor mensen die werken in kritische sectoren als de zorg, de huishoudelijke hulp, het onderwijs en veiligheid (politie, brandweer enz.). Zeker bij een vergrijzende bevolking zijn deze groepen cruciaal voor het functioneren van Hilversum.
- Er is behoefte aan betaalbare woningen voor starters. Alleen zo kunnen (eigen) jongeren aan de stad worden gebonden.
- Tijdelijke en permanente locaties voor 'onzelfstandige woonruimtes', voor opvang van vluchtelingen en spoedzoekers, verspreid over alle wijken.
- Sociale huurwoningen zijn verspreid over alle wijken. Toewijzing leidt niet meer tot opeenstapeling van problemen in een wooncomplex.
- Er is nieuwe wetgeving in voorbereiding waarbij gemeenten kunnen bepalen hoeveel koopaanbod beschikbaar moet zijn voor eigen bewoners of juist voor specifieke arbeidsdoelgroepen zoals leraren en zorgpersoneel. Hilversum wil gebruik gaan maken van deze wetgeving en gaat onderzoeken hoe deze zo effectief mogelijk kan worden ingezet.

Voor een schatting van aantallen grijpen we terug op de ruimtelijke hoofdkeuze 'gematigde groei voor vitaliteit', de geschetste demografische ontwikkeling in hoofdstuk 3 en de trend van afname van huishoudensgrootte (nu 2,11 per woning en dalend). Ook zien we een bijzondere en toenemende vraag naar woonvoorzieningen in het kader van bescherming en opvang en jeugd. In de PlanMER en in paragraaf 4.9 onderbouwen we zodoende een aantal van 6.000 woningen tot 2040. Dat betekent dat de bestaande opgave uit de Woonvisie richting 2030 (3.000 woningen, bouwtempo 300-350 woningen per jaar) naar 2040 wordt doorgetrokken. Ook blijkt uit de PlanMER en paragraaf 4.6 dat de opgave al grotendeels wordt gedekt door onze bestaande plancapaciteit van zo'n 5.000 woningen.

Bij deze aantallen zal zeker sprake zijn van nieuwbouw, maar niet alleen. Binnen de bestaande gebouwen in Hilversum is er nog veel mogelijk in termen van vernieuwing en transformatie. Denk aan het wonen boven winkels in winkelgebieden in Hilversum en aan de mogelijkheid voor meervoudige bewoning of splitsing van grote woningen. Daarbij kan wel sprake zijn van verschillen tussen gebieden: meervoudige bewoning geeft in het ene gebied kans op overlast, terwijl het in het andere gebied juist bijdraagt aan bijvoorbeeld het verminderen van eenzaamheid.

Wat er in Hilversum aan (boven-)regionale / stedelijke voorzieningen en wijkvoorzieningen nodig is (onderwijs, gezondheidszorg, sport, cultuur etc), is sterk afhankelijk van het bestaande voorzieningenaanbod in en om Hilversum en de huidige en toekomstige demografische opbouw in heel Hilversum en per wijk. In 4.4.6. wordt voorgesteld in om nader onderzoek te doen, ook met oog op de op te stellen gebiedsagenda's. Een inventarisatie van bestaande voorzieningen is al gestart. In de visiekaart bij deze paragraaf zijn vooruitlopend daarop mogelijke accenten per wijk aangegeven, gebaseerd op de vastgestelde woonvisie en input vanuit de participatie.

In het algemeen kunnen we stellen dat Hilversum als centrumgemeente van Gooi en Vechtstreek de passende plek is voor stedelijke voorzieningen met een (boven-)regionale doelgroep. Denk aan een compleet ziekenhuis, een aantrekkelijk centrum, een bereikbare bibliotheek en kenmerkende 'trekkers', zoals Beeld en Geluid. Maar ook het oogpunt van Bescherming en Opvang en Jeugd heeft Hilversum een verantwoordelijkheid voor het huisvesten van regionale functies Denk aan beschermd en geclusterd wonen met begeleiding, GGZ locaties die onder de Wlz vallen, gezinshuizen als

Kerkstraat
YOU HAD
ME AT
Cool

alternatief voor Jeugd Verblijf, locaties voor Jeugd Verblijf en respijtzorg en andere – permanente of tijdelijke – opvanglocaties. Ook los van de regionale functie, verwachten we dat de aantallen in Hilversum zullen stijgen en op meer plekken in Hilversum locaties nodig zullen zijn. Meer plekken en een betere spreiding helpen bij het voorkomen van overlast in de wijken.

In de wijken zal zeker de (dubbele) vergrijzing van invloed zijn op de vraag naar voorzieningen. Er ligt een sterke relatie tussen wonen, voorzieningen en openbare ruimte. In een nieuwe woonzorgvisie kijken we breed naar:

- Duurzaam veilig en betaalbaar wonen en daarbij experimenteerruimte voor voorzieningen aan huis en alternatieve woon-zorgvormen
- Leeftijdsvriendelijke vitale wijkinfrastructuur, waar ook mobiliteit/ bereikbaarheid bij hoort.
- Ruimte voor ontmoeting en het ontwikkelen van een sociale netwerkstructuur. Vitale en levendige ontmoetingsplekken, formeel (buurtcentra) en informeel (in de openbare ruimte). Het meest kansrijk zijn plekken waar wonen, werken en voorzieningen gemengd zijn. Dit zorgt voor samenhang en levendigheid in de wijken. Het gaat dan bijvoorbeeld om voorzieningen op het gebied van zorg, welzijn, jeugd, onderwijs, sport en cultuur.
- Gezondheidscentra met een breed scala van voorzieningen en ondersteunings- en medische behandelmogelijkheden en zware verpleeghuiszorg geïntegreerd in de wijk.

Hilversum bouwt zo voort op de principes van de Tuinstad: de wijk als sociaaleconomisch concept, met zorg in de buurt, functiemenging en veel aandacht voor ruimtelijke kwaliteit.

2. Verkleinen sociaaleconomische en gezondheidsverschillen
Het verkleinen van verschillen gebeurt vooral door het vergroten van kansen voor kwetsbare groepen inwoners. Kansen op goed onderwijs, op geschikte en betaalbare huisvesting, op geschikte en bereikbare banen en op toename van een gezonde levensverwachting.

Op het niveau van de Omgevingsvisie betekent dat het gelijktijdig inzetten op:

- Het versterken van de ingezette beweging van het (vooral) bekostigen van maatwerk en zorg naar (vooral) bekostiging van preventie en collectieve voorzieningen. Het adagium kan zijn ‘zo zwaar als nodig en zo licht als mogelijk’.
- De omslag maken van een vooral individuele benadering van de energietransitie naar meer collectieve vormen en hierbij actief inwoners ondersteunen bij de uit te voeren maatregelen. Dit maakt het ook voor kwetsbare groepen mogelijk aan de energietransitie mee te kunnen doen. Het biedt voor deze groep bovendien kansen om financieel robuuster te worden, doordat de vaste energielasten lager worden.
- Een vitalere economie en daarmee samenhangend meer werkgelegenheid, met een extra accent op praktijkgeschoold werk. Het stimuleren van transitie, ondernemerschap en innovatie en het

Kadertekst: cultuur als kans

Goede cultuurvoorzieningen in de stad en in de wijk zijn bij uitstek geschikt nieuwe en steviger verbindingen te maken tussen bevolkingsgroepen, zeker als ze gekoppeld zijn aan bijvoorbeeld ontmoetingsplekken, broedplaatsen en horeca. Zo wordt het gezelliger in de buurt. Daarnaast zien we dat Hilversum veel technologische faciliteiten en goede arbeidskrachten heeft, maar nog weinig cultureel-economische dynamiek. Hier liggen kansen.

Kadertekst: meedoen in een gezonde omgeving

'Gezondheid' is een thema dat in veel Omgevingsvisies als leidraad wordt gekozen. Het Planbureau voor de leefomgeving adviseert in zijn tweejaarlijkse rapportage vier belangrijke thema's aan de orde te laten komen: gezondheidsbescherming, gezondheidsbevordering, gezondheidsachterstanden en vergrijzing.

Vergrijzing is een demografische ontwikkeling, waar rekening mee gehouden moet worden in het voorzieningenaanbod. Voor het duurzaam terugdringen van gezondheidsverschillen tussen groepen met een hoge en een lage sociaaleconomische status of positie is behalve gezondheidsbescherming (waarvoor al veel normen zijn) juist ook gezondheidsbevordering en de toegankelijkheid van voorzieningen van belang. Gemeenten kunnen een gezonde leefomgeving juist voor mensen in een lagere sociaal-economische positie en in kwetsbare wijken extra stimuleren door in de Omgevingsvisie en omgevingsplannen te verwijzen naar ambities om gezondheidsverschillen terug te dringen of ambities op het gebied van kansengelijkheid.

Hilversum kiest in deze Omgevingsvisie voor het koppelen van gezondheid aan andere thema's, zoals het investeren in ontmoetingsplekken en veilige routes, klimaatadaptatie, biodiversiteit, beweegvriendelijke openbare ruimte, sport- en cultuurparticipatie in de wijk, groen in en om de stad, de mobiliteitsopgave, bestaanszekerheid en kansengelijkheid. Dit zijn 'meekoppelkansen' voor het gezondheidsdomein. Gebiedsagenda's zijn bij uitstek aanleiding om te overleggen met inwoners en organisaties het verkleinen van gezondheidsverschillen in gebieden.

creëren van ruimte voor werk helpen daarbij. Dit stimuleert tevens het draagvlak en de betaalbaarheid van voorzieningen die juist ook voor kwetsbare inwoners toegankelijk moeten zijn.

- Het behouden en realiseren van bereikbaar, toegankelijk en divers onderwijs op verschillende niveaus. Hieronder verstaan we een goede spreiding over de wijken en voldoende capaciteit voor nu en in de toekomst.
- Het bij elkaar brengen van instanties en plekken voor het bieden van werk en het verstrekken van een uitkering zodat mensen niet onder de radar blijven en problemen en kansen beter bij elkaar gebracht worden.
- Het creëren van een lokale afzetmarkt voor het verbouwen van gezonde, betaalbare voeding.

Dit is een zaak van de lange adem. Financiële en maatschappelijke baten door gezondheidswinst, het verminderen van eenzaamheid en het hebben van werk zijn pas na verloop van tijd merkbaar, maar kunnen substantieel zijn.

3. Versterken van de sociale samenhang in buurten

Het versterken van de sociale samenhang vraagt om gerichte ingrepen per buurt of wijk. Op hoofdlijnen zijn daarbij de volgende maatregelen in beeld:

- Het inrichten van een leefomgeving die uitnodigt tot bewegen, ontmoeten en die veilig is. Dat betekent vooral dat gezocht wordt naar mogelijkheden om de rol van de auto in de openbare ruimte te verkleinen. De vrijkomende ruimte kan worden benut voor spelen, sporten, ontmoeten en groen. Ter stimulering van het actief bewegen worden ook meer kleinschalige sportevenementen zoals buurtspelen in de wijken georganiseerd.
- Als gemeente waar mogelijk regie nemen om de demografische samenstelling van wijken te optimaliseren en voorzieningen voor kwetsbare groepen over de stad te verdelen. Daarmee bedoelen we dat de bevolkingsopbouw van wijken in 2040 zodanig is dat jongeren,

middelbaren en ouderen op elkaar kunnen terugvallen, zodat een extra beroep op overheidsvoorzieningen voorkomen wordt. De 'markt' zorgt hier niet als vanzelf voor. Dit vraagt dan ook om het stimuleren van het bouwen en of vernieuwen van de juiste woningen. Concreet betekent dit: in alle wijken sociale huurwoningen, zodat ook de toewijzing van urgenten veel beter over de wijken verdeeld kan worden. Dit geldt ook voor andere voorzieningen voor kwetsbare groepen.
- Wijkvoorzieningen, zoals genoemd bij maatregel 1.
- Het waar mogelijk versterken van de sociale samenhang en sociale controle ('ogen op straat' en 'eigenaarschap'). Plekken waar dit op orde is zijn vaak veiliger en minder vatbaar voor criminaliteit.

4. Waarborgen en versterken van de sociale veiligheid
Hilversum wil graag de sociale veiligheid (verder) versterken. In het Integraal Veiligheidsplan (IVP) zet Hilversum in op een integrale aanpak van criminaliteit, overlast en onveilige situaties. Samen met inwoners en veiligheidspartners willen we ervoor zorgen dat het veiligheidsgevoel toeneemt en de overlast afneemt. Hier ligt een duidelijke link met de tuinstadgedachte, die altijd al gericht was op het versterken van de sociale samenhang. De volgende maatregelen zijn in beeld:

- We moeten kijken naar de hele keten: het gaat steeds over preventie, signaleren, ingrijpen en handhaven. Aandachtspunten zijn en blijven: ondermijning, jeugd en veiligheid, drugsoverlast, verwarde personen en de verkeersveiligheid.
- Inzetten op slimme functiemenging, zodat op cruciale plekken sprake is van levendigheid en voldoende ogen op straat. Achterkantsituaties moeten worden voorkomen, zeker langs belangrijke doorgaande routes en in de buurt van voorzieningen. Dat betekent dat in alle ruimtelijke ontwikkelingen de verblijfsruimte en toegang gericht moet zijn naar het openbaar gebied.

4.4.5 Partners
De gemeente kan toekomstbeeld en de maatregelen niet zelf realiseren. Zo bouwt de gemeente bijvoorbeeld zelf geen woningen. Belangrijke partners van de gemeente zijn bijvoorbeeld bewonersorganisaties, welzijnsorganisaties als Versa, woningcorporaties, de veiligheidsregio, GGD, politie en brandweer, het sportberaad, het cultuurnetwerk en grote culturele instellingen, gezondheidszorgorganisaties waaronder Tergooi, religieuze organisaties en Hilversum One. De Omgevingsvisie is voor de gemeente het vertrekpunt voor het versterken van bestaande samenwerkingen en het aangaan van nieuwe.

4.4.6 Aanvullend onderzoek
Om deze maatregelen zo gericht mogelijk uit te voeren is op onderdelen aanvullend onderzoek nodig. We denken daarbij aan:

- Onderzoek naar de bestaande en toekomstige demografische opbouw per wijk.
- Onderzoek naar de benodigde voorzieningen per wijk (met het oog op de demografische ontwikkeling). Hierbij heeft inzicht in de benodigde onderwijsvoorzieningen per wijk een hoge prioriteit.
    - Richtinggevende normen te ontwikkelen per (maatschappelijke) voorziening. Een referentie is bijvoorbeeld te vinden bij de gemeente Utrecht.
    - Deze richtinggevende normen in de omgevingsvisie op te nemen als basis voor het "maatwerk" in de gebiedsagenda's.
    - Het voorzieningenniveau en de bereikbaarheid van de voorzieningen periodiek te evalueren en maatregelen te nemen indien nodig.
- Onderzoek naar de kwalitatieve en kwantitatieve woonvraag in verschillende gebieden, in relatie tot bevolkingsontwikkeling en voorzieningenniveau.

Meedoen Hilversum 2040

realiseren voldoende geschikte en betaalbare woningen

realiseren van voldoende woningen
met name inzet op betaalbaarheid

realiseren van voldoende woningen
met name inzet op zorg

verkleinen van de sociaaleconomische en gezondheidsverschillen

realiseren van voldoende zorgvoorzieningen in de wijk

realiseren van voldoende groen en openbare ruimte

versterken van de sociale samenhang in buurten

realiseren van voldoende ontmoetingsvoorzieningen

realiseren van voldoende woningen
met name inzet op divers aanbod

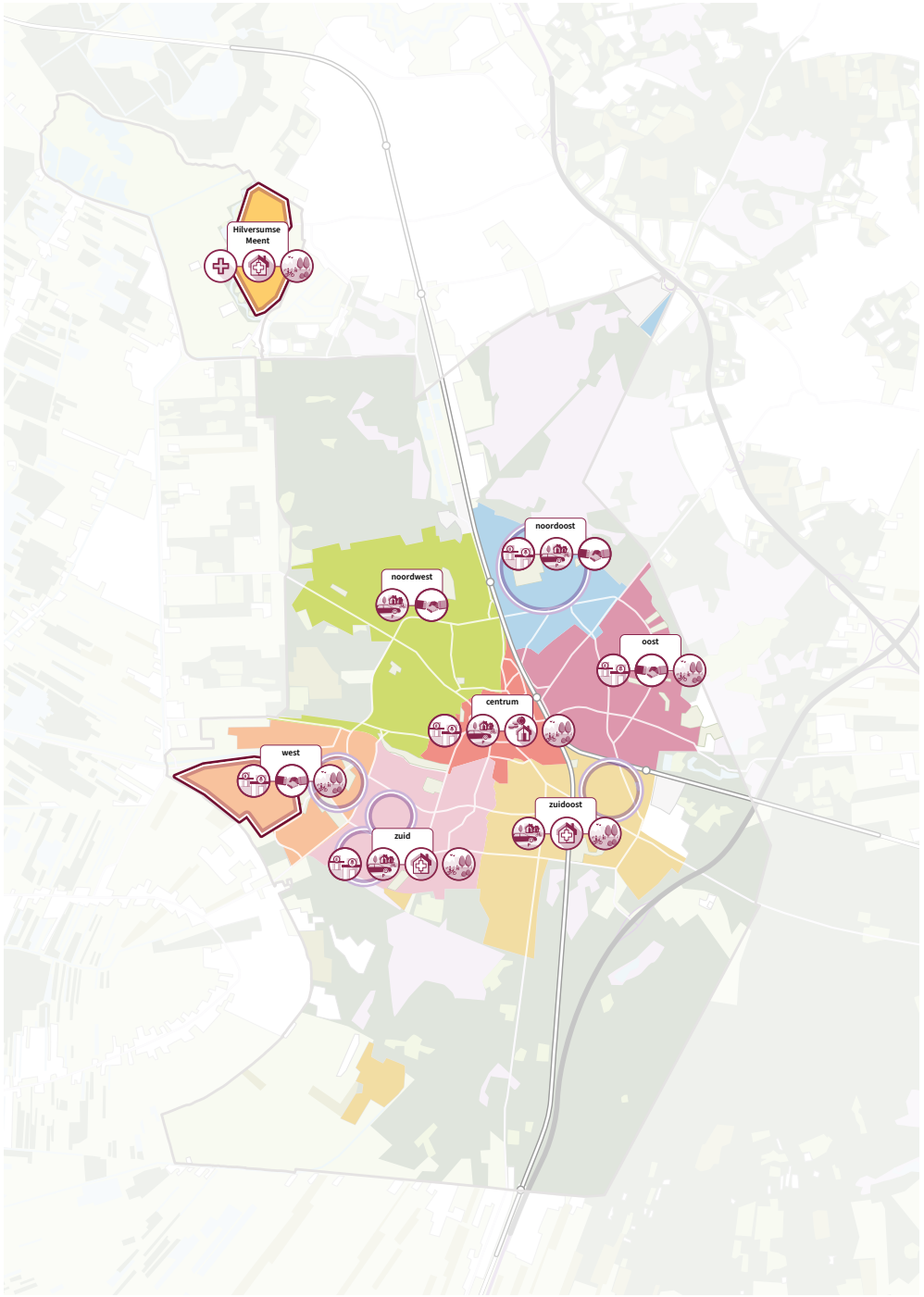
versterken van de sociale veiligheid

verbeteren van de ruimtelijke kwaliteit / verkeersveiligheid

algemeen (binnen alle doelen)

eerste prioriteitsgebieden gebiedsagenda's
op basis van coalitieakkoord

volgende prioriteitsgebieden gebiedsagenda's

Meedoen in Hilversum 2040

4.4.7 Visiekaart Meedoen in Hilversum

De visiekaart meedoen in Hilversum bevat een ruimtelijke verbeelding van de hiervoor genoemde maatregelen voor meedoen. De kaart noemt per wijk een aantal accenten, op basis van de participatie-uitkomsten en onderzoek in het kader van de woonvisie. Dit kan als vertrekpunt voor gesprekken over de Gebiedsagenda's dienen.

4.5 Actief Hilversum 2040

Hilversum zet in op reële groei en een duurzame, weerbare economie zonder daarbij inbreuk te doen op de leefomgeving. De mogelijke negatieve effecten van ontwikkelingen in de opbouw van de Hilversumse bevolking moeten worden voorkomen.

4.5.1 Inleiding

Economie en wonen zijn nadrukkelijk verbonden met welzijn, welvaart en het voorzieningenniveau in Hilversum. Hilversum heeft een redelijk goede uitgangspositie met schone werkgelegenheid, nationale en internationale bedrijvigheid op o.a. het Media Park en Arenapark, een regionaal centrum en goede gezondheidszorgvoorzieningen op Monnikenberg. De hoeveelheid ruimte voor werk en voorzieningen sinds het begin van deze eeuw echter substantieel afgenomen, vaak door transformatie naar wonen. We zien een forse woon-werkpendel, waarbij op dit moment de inkomende pendel iets groter is dan de uitgaande. Vooral in de uitgaande pendel is de auto dominant. Tegelijk verandert de bevolkingsopbouw en is het voor werknemers in kritische sectoren zoals gezondheidszorg en onderwijs lastig om in Hilversum betaalbare woonruimte te vinden. Ook de economie verandert, wordt duurzamer en steeds meer circulair. Dat vraagt om ruimte en van bedrijven en werknemers om mee te veranderen om zo ook in de toekomst flexibel en vitaal te blijven. Investeringen en een nieuwe agenda voor het centrum zijn nodig om het op termijn van betekenis te laten blijven voor Hilversum en de regio.

4.5.2 Toekomstbeeld 2040

Hilversum wil zowel een prettige woon- als werkstad zijn. Dat vraagt om ruimte voor verschillende soorten bedrijvigheid, waarbij op hoofdlijnen duidelijk is welke gebieden zich het beste lenen voor het toevoegen van woningen en werk. Het gaat daarbij altijd om groei op Hilversumse schaal, passend bij de kwaliteiten van de wijk. Een belangrijke conclusie is dat de verschillende functies in Hilversum over het algemeen op de goede plek liggen. Er is geen aanleiding voor grootschalige transformatie. Er is op een aantal plekken wel aanleiding voor gebiedsontwikkeling om een antwoord te kunnen geven op vraagstukken die we op ons af zien komen, het gebied een impuls te geven en zo toekomstbestendig te maken. Het gaat dan onder andere om het Arenapark, het Stationsgebied, het Media Park en het Circusterrein en op de wat langere termijn mogelijk vernieuwingen in Noord, Zuidwest en De Meent.

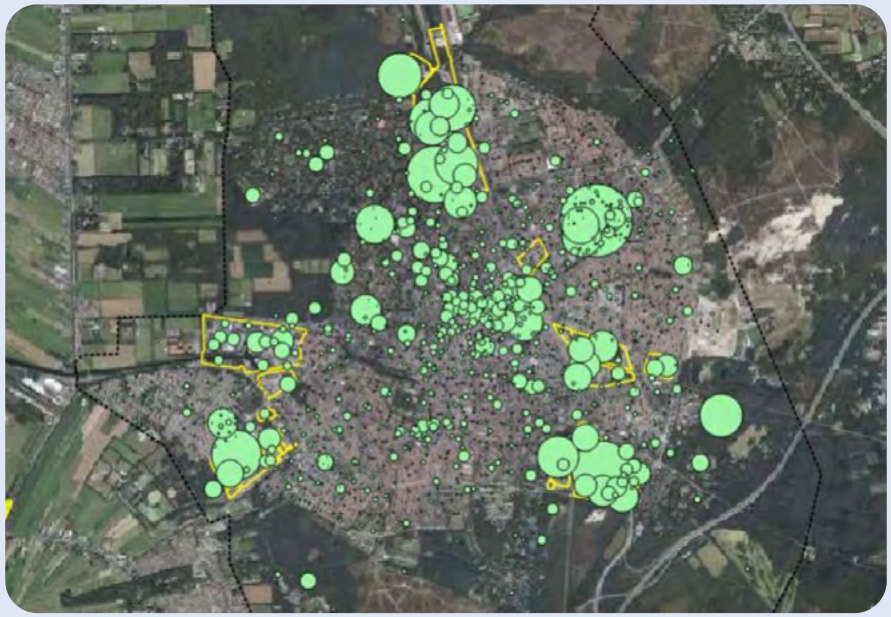
De komende twintig jaar gaat er veel extra aandacht naar het behouden en realiseren van ruimte voor praktijkgeschoolde werkgelegenheid. De ruimte die in Hilversum voor dit soort werkgelegenheid beschikbaar is, wordt niet verder beperkt. Hiermee wil Hilversum zowel banen aanbieden voor praktijkgeschoolde inwoners, als ruimte reserveren voor de bedrijvigheid die nodig is om de omslag te gaan maken naar het opwekken van duurzame energie en een circulaire economie. Ook onderwijs en innovatie spelen daarin een belangrijke rol. Daarnaast wil Hilversum zich binnen de regio blijven onderscheiden door het aanbieden van aantrekkelijke kantoorlocaties en een levendig en compact centrum.

Kadertekst: Hilversumse economie drijft op de mediasector

Het kan weinigen ontgaan: met name de specialisatie in media en ICT is op dit moment een grote troef en kenmerkend voor Hilversum. We noemen dat tot nu toe in een woord: Mediastad. Dat is terecht: Media en ICT zijn 5,3 maal zoveel vertegenwoordigd in vergelijking met het Nederlandse gemiddelde. Het levert Hilversum ook wat op: een groot deel van de € 5 miljard die in 2019 werd verdiend kwam van ondernemingen rondom Media & ICT en andere vormen van zakelijke dienstverlening (met name op Media Park, Arenapark).

Een gouden regel binnen de economie is dat doorontwikkeling binnen huidige sterkten een veel grotere slagingskans heeft dan investeren in sectoren die relatief weinig verbonden zijn met het huidige economische DNA. Met name doorontwikkeling op nieuwe innovatieve, maar deels aan bestaande activiteiten gerelateerde verdienmodellen ('related variety') leidt veelal tot economische groei. Het Economisch Perspectief (2021) schetst dat hier vooral voor nodig zijn:

- De beschikbaarheid van voldoende technologisch talent (audio-video, programmeren, netwerkinfrastructuur).
- Herijking van de branding waarmee Hilversum zich wil positioneren. Een generieke promotie als 'mediastad' trekt de aandacht van ICT-investeerders onvoldoende trekt. Het promoten van het Media Park als 'high tech campus voor AI' wordt door de sector genoemd als effectievere methode. Deze propositie werken we met partners al enige tijd uit.
- Verhoging van de aantrekkelijkheid en verblijfswaarde van de hotspots. Met name het Media Park wordt nog onvoldoende gezien als aantrekkelijke vestigingslocatie door het ontbreken van sfeer verhogende voorzieningen, zoals horecafaciliteiten en verblijfsmogelijkheden. Dit is aanleiding om voor het Mediapark aan een gebiedsagenda te werken.

Herkomst van het bruto stedelijk product (toegevoegde waarde) binnen Hilversum in 2019, Economisch Perspectief 2040

Op het gebied van woningbouw is het belangrijk om zowel keuzes te maken op de schaal van de wijken als op de schaal van de stad. Op de schaal van de wijken gaat het vooral om het aanbieden van voldoende betaalbare woningen en het op gang brengen van de doorstroming. Dat vraagt erom per buurt te onderzoeken aan wat voor type woningen behoefte ontstaat. Op hoofdlijnen zal dit vooral betekenen dat wat kleinere woningen worden gebouwd voor ouderen en starters en dat gebieden worden aangewezen die goede aangrijpingspunten bieden voor toevoeging van woningbouw. In de volgende paragraaf wordt hier nader op ingegaan. Als je Hilversum op de schaal van de regio en de stad bekijkt, dan zijn verschillende plekken aan te wijzen die erg geschikt zijn voor het toevoegen van woningen. Bijvoorbeeld omdat ze erg goed bereikbaar zijn. De strategie op hoofdlijnen is om vooral woningen toe te voegen in het centrum en in de buurt van de drie NS-stations, de HOV-haltes en de belangrijkste bushaltes. In gebiedsagenda's worden deze strategieën uiteindelijk bij elkaar gebracht.

4.5.3 Doelen

Bij de uitwerking van dit toekomstbeeld horen de volgende doelen:

1. Meer ruimte voor werk op bestaande werklocaties, in het centrum en in de wijken.
2. Bevorderen van innovatie en het versterken van de relatie tussen bedrijven en onderwijs.
3. Binden en boeien van jongeren en middengroepen.
4. Een compact en aantrekkelijk centrum voor Hilversum en de regio.

Deze doelen worden hierna uitgewerkt in concrete maatregelen.

4.5.4 Maatregelen

1. Meer ruimte voor werk

Op dit moment is 35% van de werkgelegenheid in Hilversum te vinden op een formele werklocatie. Dat betekent tegelijkertijd dat 65% van de werkgelegenheid in de buurten is terug te vinden. Het gaat dan om bedrijven aan huis, maar bijvoorbeeld ook kleine kantoren en bedrijven in de buurt en om werkgelegenheid binnen maatschappelijke voorzieningen als huisartsen, tandartsen, kinderdagverblijven, scholen en bso's. Voor de toekomst ziet Hilversum aanvullende kansen voor werken in de buurten en in het centrum. Meer werk in de buurten en in het centrum moet echter niet leiden tot extra druk of overlast, maar juist van betekenis zijn voor het betreffende gebied. Rondom werk kunnen bijvoorbeeld voorzieningen voor de buurt ontstaan en gedijen, als nieuwe brandpunten in de buurt. Om in alle buurten ruimte voor werken te behouden, blijven we in Hilversum kritisch kijken naar het omzetten van kantoorvilla's naar wonen. Dat staat los van de kansen die we in de villawijken zien in het splitsen van grote woningen in een aantal kleinere woningen voor ouderen, starters of beide.

De huidige functionele bedrijventerreinen – met veelal praktijkgeschoolde banen en maakindustrie (reparatie en handel) zoals de werklocaties ZuidWest – worden behouden en waar mogelijk uitgebreid en verder ingezet voor het huisvesten van bedrijven gericht op praktijkgeschoold werk. Wellicht kan zelfs wat extra ruimte worden gecreëerd door bedrijven te stapelen of de op deze terreinen aanwezige kantoorfuncties uit te plaatsen naar andere delen van de stad. Kantoren zijn immers prima te mengen met andere functies. Werklocaties voor praktijkgeschoold werk veroorzaken soms overlast voor de directe omgeving (denk bijvoorbeeld aan een garage). Ook dit pleit voor concentratie in een beperkt aantal gebieden. We gaan werken met profielen voor onze werklocaties en geven op die manier sturing en richting aan het type en de omvang van bedrijven dat gewenst is. Daarnaast geven deze profielen een beeld van de vormen van

functiemenging die van toegevoegde waarde kunnen zijn. Dit geldt niet alleen voor de bestaande werklocaties, maar ook voor die gebieden waar bedrijvigheid relatief weinig aanwezig is en dit met het oog op vitale wijken wel gewenst is. Als dat goed gebeurt, ontstaan prettige plekken met meer openbare ruimte en mogelijk meer 'meters' voor werk, in het bijzonder voor start-ups en doorgroeiende (scale-ups) bedrijven en 'meters' voor wonen die ten dienste staan van de aanwezige werkgelegenheid. Wat grotere locaties die in beeld zijn voor functiemenging zijn de 'campussen' op het Media Park, Arenapark en Monnikenberg, waar wonen en werken gemengd zijn. Kansen liggen er ook in de spoorzone. Hier is wellicht ruimte om een deel van de kantoren uit de traditionele werklocaties op te nemen, die op hun beurt weer kunnen worden ingezet voor praktijkgeschoold werk. Deze schuifruimte is heel belangrijk om een gezonde bedrijvendynamiek te realiseren. De meeste groei die bedrijven doormaken is als ze verhuizen. Daarmee landen bedrijven op de beste plek voor dat moment en kunnen we ervoor zorgen dat bedrijven niet uit Hilversum vertrekken als ze willen groeien (dit is in de afgelopen jaren veelvuldig gebeurd).

Hilversum heeft op dit moment twee bedrijven binnen de gemeentegrenzen met een milieucontour. Deze bedrijven hoeven niet weg, maar we constateren wel dat de compacte stad Hilversum niet erg geschikt is voor dit soort bedrijven. Er zullen daarom geen nieuwe bedrijven met een milieucontour worden toegelaten.

Ook het toevoegen van wonen en voorzieningen voor werknemers is belangrijk. Dat geldt voor starters op de arbeidsmarkt die bijvoorbeeld in de media werken of bij Nike en zeker ook voor werknemers in kritische sectoren en praktijkgeschoold werk. Het mes snijdt daarbij aan twee kanten: er ontstaat ruimte voor het invullen van functies in de detailhandel, zorg, onderwijs of veiligheid én werknemers die in Hilversum wonen veroorzaken minder woon-werkverkeer en dragen daarmee bij aan een succesvolle mobiliteitstransitie. Er is nieuwe wetgeving in voorbereiding die beleidsruimte geeft om wonen voor specifieke doelgroepen te realiseren. Hilversum wil die ruimte pakken, vooral voor de 'campussen' op het Arenapark, Media Park en Monnikenberg.

2. Bevorderen van innovatie en relatie tussen bedrijven en onderwijs
Op het gebied van werkgelegenheid heeft Hilversum een duidelijk profiel, met een aantal sterke punten: media, onderwijs, zorg en innovatie. Hilversum heeft daarmee vooral een diensteneconomie. Het bevorderen van innovatie en het versterken van de relatie tussen bedrijfsleven en onderwijs begint bij de sectoren waar Hilversum sterk in is. Voorbeelden zijn:

- Het toepassen van gaming en kunstmatige intelligentie (AI) in de media-industrie.
- Technologische toepassingen en vaardigheden in onze zorgeconomie vergroten en benutten voor o.a. zorg in de wijk.

Met name op de eerdergenoemde 'campussen' op het Media Park, Arenapark en de Monnikenberg kan innovatie letterlijk de ruimte krijgen. Op de werklocaties ZuidWest en locaties in de spoorzone gaat het vooral om het benutten van kennis en data van onderzoeksinstituten voor ontwikkelopgaven. Vanuit het MBO zijn er al verschillende leerwerktrajecten, lopen veel studenten stage en wordt kennis en kunde van onze onderwijsinstellingen ingezet om bedrijven te ondersteunen, bijvoorbeeld in de transities die de economie doormaakt (verduurzaming, digitalisering, circulair enz.). Maar het gaat ook om het creëren van meer ruimte voor onderwijs. Dat willen we bewust doen nabij de bedrijven op de campussen.

We moeten ook zoeken naar manieren om de beroepsbevolking in te zetten bij deze transities. Dat biedt kansen voor praktijkgeschoold werk. We willen de inzetbaarheid van mensen die nu aan de kant staan vergroten. Daarbij denken we aan:

- Het beschikbaar krijgen van voldoende gekwalificeerd personeel om de energietransitie vorm te geven.
- Inzet van nieuwe technologie voor mobiliteitsvraagstukken.
- Toepassen van kennis en kunde uit de gaming en mediawereld voor zorgvraagstukken zoals bijvoorbeeld zorg op afstand.
- Circulaire economie, over het gebruik van reststromen en lokale samenwerkingen.

Overigens ontstaat door extra bedrijvigheid in bijvoorbeeld de diensten- of financiële sector vaak ook dienstverlening die leidt tot veel praktijkgeschoolde werkgelegenheid (schoonmaak, onderhoud, transport, bewaking, horeca).

3. Binden en boeien van jongeren en middengroepen
Hilversum krijgt de komende jaren te maken met vergrijzing en tegelijkertijd zal de beroepsbevolking afnemen. Vanuit die optiek is het belangrijk om jongeren en middengroepen aan de stad te binden. Dat gebeurt op drie manieren.

De gemeente zet zich ten eerste in om samenwerking tussen onderwijs, kennisinstellingen en bedrijfsleven te verbeteren en - in regionaal verband - voor innovatiebudgetten. Een grote wens is het aantrekken van een reguliere HBO-instelling. Dat moet leiden tot stageplekken, banen en een zo breed mogelijk aanbod aan onderwijsinstellingen. Ten tweede is het woonbeleid van Hilversum steeds meer gericht op het bieden van kansen aan starters en werknemers in kritische sectoren als de zorg en het onderwijs. Dat doen we onder andere door de doorstroming van ouderen te bevorderen en meer aandacht te besteden aan studentenhuisvesting. Daarbij helpt de eerdergenoemde wetgeving die beleidsruimte geeft om wonen voor specifieke doelgroepen (zoals jongeren en middengroepen) te realiseren. Hilversum wil die benutten om bekende woningbouwaandelen (33% sociaal, 50% midden, 17% duur) te verbijzonderen naar specifieke woonproducten voor doelgroepen, passend bij het gebied.

Ten slotte past bij het binden en boeien een hoog voorzieningenniveau. Dit past ook bij de centrumfunctie die Hilversum voor de regio Gooi en Vechtstreek heeft en wil behouden. Daartoe rekenen we:

- Voorzieningen voor gezondheid, sport, veiligheid, welzijn, onderwijs en cultuur, winkels, leisure en horeca. Er zijn mogelijk slimme combinaties te maken tussen bijvoorbeeld horeca, cultuur en ontmoetingsplekken in de buurt.
- Station Hilversum als zwaartepunt in het regionale OV-systeem en goed functionerende OV knooppunten bij Mediapark en Sportpark.
- Een bovengemiddeld deel van de (betaalbare) woningen, inwoners en arbeidsplaatsen in economische centra en woonwijken.

4. Een compact en aantrekkelijk centrum voor Hilversum en de regio
Bij een hoog voorzieningenniveau hoort een aantrekkelijk centrum, dat ook voor de regio van betekenis is. De huidige ontwikkelingen in de economie betekenen dat we inzetten op het compacter maken van het winkelgebied van het centrum en dat we voor het versterken van de levendigheid werkruimte, dienstverlenende functies en woningen aan het centrum willen toevoegen. Goede voorbeelden zijn het besluit om de bibliotheek te verhuizen naar de Kerkbrink en het wonen boven winkels. De buurt- en wijkwinkelcentra zijn en blijven van belang voor de buurt. In gebiedsagenda's kan worden onderzocht in hoeverre deze functies met voorzieningen en wonen kunnen worden versterkt.

4.5.5 Partners
De gemeente kan dit toekomstbeeld en de bijbehorende maatregelen niet zelf realiseren. Belangrijke partners van de gemeente zijn bijvoorbeeld de Economic Boards in Utrecht en Amsterdam, de MKB bedrijven, het platform Economie, BV Hilversum, ondernemersverenigingen, grote bedrijven op het Mediapark en Arenapark, onderwijsinstellingen als het ROC en

de (internationale) scholen, Tomin, UWV, het stadsfonds en Hilversum Marketing. De Omgevingsvisie is voor de gemeente het vertrekpunt voor het versterken van bestaande samenwerkingen en het aangaan van nieuwe.

4.5.6 Aanvullend onderzoek

Om deze maatregelen zo gericht mogelijk uit te voeren is op onderdelen aanvullend onderzoek nodig. We denken daarbij aan:

- Onderzoek naar de mogelijkheden voor de vestiging van een HBO opleiding bijvoorbeeld op het gebied van Media en Innovatie samen met de relevante partners op onder andere het Mediapark.
- In beeld brengen van de behoefte aan arbeidsplaatsen vanuit bevolkingsgroei en vraagontwikkeling bedrijven. Daarbij is een onderscheid interessant tussen de algemene arbeidsvraag in de periode tot 2040 en de arbeidsvraag gericht op het inzetten van mensen die nu aan de kant staan.

Kadertekst: de rol van de Milieu Effect Rapportage

In hoofdstuk 1 is de rol van de Milieu Effect Rapportage bij het opstellen van de Omgevingsvisie kort beschreven. Ter ondersteuning van de visievorming en besluitvorming over de Omgevingsvisie doorloopt Hilversum de uitgebreide procedure van de Milieu Effect Rapportage (MER). Hilversum maakt daarvoor een zgn. PlanMER: een strategisch onderzoeksrapport dat in beeld brengt in hoeverre ambities van de gemeente in samenhang realiseerbaar zijn en wat dan de effecten van de Omgevingsvisie op de fysieke, economische en sociale leefomgeving zijn. Het ontwerp van de planMER is bijgevoegd als bijlage E. Hilversum heeft er voor gekozen een beoordeling uit te voeren op de Ontwerp-Omgevingsvisie die ambtelijk tot stand is gekomen, tot aan de bestuurlijke behandeling. Uit de PlanMER volgen aanbevelingen voor het bestuur over het aanscherpen van de visie of voor vervolgbesluiten. De PlanMER speelt zo de rol van spiegel: het helpt bij het bestuurlijk agenderen van belangrijke issues. Het moet niet verward worden met een ‘rapportcijfer’ of ‘normenkader’ om de Omgevingsvisie te kwalificeren.

De PlanMER bevat allereerst een toetsingskader: hoe worden de effecten in beeld gebracht? Vervolgens is voor verschillende thema’s de huidige situatie objectief in beeld gebracht (op basis van de Foto van Hilversum en aanvullende databronnen), is beoordeeld wat de ontwikkeling zonder de Omgevingsvisie zou zijn (de autonome ontwikkeling) en wat de effecten van de maatregelen uit de Omgevingsvisie zijn (het ‘doelbereik’). Er worden scores van -/- tot +/+ gebruikt om de ontwikkeling te duiden. Daarnaast heeft Arcadis de effecten van de verschillende maatregelen op elkaar beoordeeld, het ruimtebeslag van alle maatregelen berekend en de ‘passende beoordeling’ gedaan. Bij die laatste beoordeling gaat het specifiek over de milieudruk van de maatregelen op Natura2000 gebieden.

Het algemene beeld van de PlanMER is dat de Omgevingsvisie een aantal negatieve autonome ontwikkelingen ombuigt naar positieve effecten, maar ook dat er aandachtspunten zijn. De conclusies en aanbevelingen zijn verwerkt in paragraaf 4.6 en 4.7. Paragraaf 4.9 beschrijft hoe het college tegen die conclusies en aanbevelingen aankijkt.

De PlanMER wordt – na advies van de landelijke commissie MER – tegelijk met de Ontwerp-Omgevingsvisie ter inzage gelegd is onderdeel van de uiteindelijke besluit-vorming door de gemeenteraad over de Omgevingsvisie.

- Onderzoek doen naar de mogelijkheden om bedrijven te verleiden te verhuizen naar een beter passende locatie om zo ruimte vrij te spelen voor ander typen bedrijvigheid. Het gaat dan bijvoorbeeld om het verhuizen van kantoorachtige bedrijvigheid van de bedrijventerreinen naar het Arenapark, het station en het centrum om zo meer ruimte te bieden voor praktijkgeschoolde activiteiten op het bedrijventerrein.
- De consequenties van extra ruimte voor bedrijvigheid in beeld brengen voor andere ruimtevragers (o.a. wonen, mobiliteit en groen).

4.5.7 Visiekaart actief

De visiekaart actief bevat een ruimtelijke verbeelding van de hiervoor genoemde maatregelen voor actief. Daarbij is ook de tweezijdige oriëntatie vanuit de grootste OV-knooppunten weergegeven.

Projectnaam	Totaal	Afgerond totaal	Projectnaam	Totaal	Afgerond totaal
Arenapark	1000	1000	Bruisend Hart / Oosterspoorplein	80	80
Circusterrein	550	550	Grote Sigarenfabriek	77	80
Monnikenberg	350	350	Zuiderweg / Lijsterweg	69	70
Stationsgebied	325	350	Koornstraat / KPN	59	60
Hunkemöller	295	300	Wybertjesfabriek	54	50
Korte Noorderweg	278	300	Werf35	51	50
Anna's Hoeve	274	250	Kapelplaats	50	50
Crailo	270	250	Locatie niet openbaar	196	200
Voorm. Philipslocatie	240	250	Locatie niet openbaar	96	100
Van Son	174	150	Locatie niet openbaar	87	90
Schapenkamp 2 / Silverpoint	145	150	Locatie niet openbaar	61	60
P-garage Noordse bosje	102	100	*Totaal*	*4.883*	*4.890*

Concept lijst woningbouwplannen 50+ locaties (2022). Opmerking: Arenapark wordt in het stedenbouwkundig plan afgeschaald. De inzet van het college is 850-900 woningen. Voor het Circusterrein zal eerst gewerkt worden aan 250 tijdelijke woningen.

4.6 Programmatische consequenties / ruimtebeslag

De hiervoor beschreven doelen en maatregelen schetsen een ambitieuze visie op 2040. Dat is in Hilversum niet voor het eerst. Stadsarchitect Dudok stond zo'n 100 jaar geleden voor de grote opgaven van zijn tijd en pakte die innovatief en met lef aan. Anno 2022 gaat een belangrijk deel van het maatschappelijke en politieke debat over de mate waarin de opgaven waar Hilversum voor staat vormgegeven kunnen worden met behoud (en verbetering) van de breed erkende kwaliteiten van de stad. Daarnaast moeten de gekozen maatregelen passen bij de beschikbare hoeveelheid ruimte.

In de Milieu Effect Rapportage krijgen we daarvan een indruk. Het externe bureau Arcadis heeft voor de gemeente daarin doelen en maatregelen zijn vertaald in aantallen en ruimtebeslag voor openbaar groen, woningen, voorzieningen, energietransitie, werklocaties en onderwijs.

Aantallen en ruimtebeslag

De denkrichting die het resultaat is van de participatie spreekt over 'gematigde groei om Hilversum vitaal te houden'. Arcadis heeft op basis van de Foto van Hilversum en andere databronnen een programmatische vertaling gemaakt: welk ruimtebeslag brengen de ambities met zich mee?

Voor openbaar groen is een theoretische norm uit de Atlas voor de Leefomgeving voor groen voor nieuwbouwlocaties genomen: 75m per woning. De huidige hoeveelheid groen per woning is in Hilversum thans ca 58m2. Om voor de bestaande voorraad woningen aan deze norm te voldoen, is ongeveer 74 hectare extra groen nodig. Nieuwbouw (zie wonen) leidt tot een extra vraag van ca 31 hectare extra groen. In totaal gaat het dus om 105 hectare nieuw openbaar groen als de norm wordt gevolgd. Voor woningbouw vertaalt Arcadis 'gematigde groei' naar de autonome ontwikkeling van het aantal huishoudens. De berekening leidt tot een woningbouwopgave tot 4.900 woningen tot 2040, verdeeld over

Actief Hilversum 2040

meer ruimte voor werk

- ontwikkeling campussen
  Media Park, Tergooi & Arenapark / Laapersveld
- behoud bedrijvigheid
- ontwikkelen gemengde woon-werk-voorzieningen milieus
- potentiële ontwikkellocaties werken
- ruimte voor kleinschalig werken in de wijk
- onderzoeksgebied vitale landgoederen
  vliegveld / MOB / landgoederen

bevorderen innovatie en versterken relatie tussen bedrijven en onderwijs

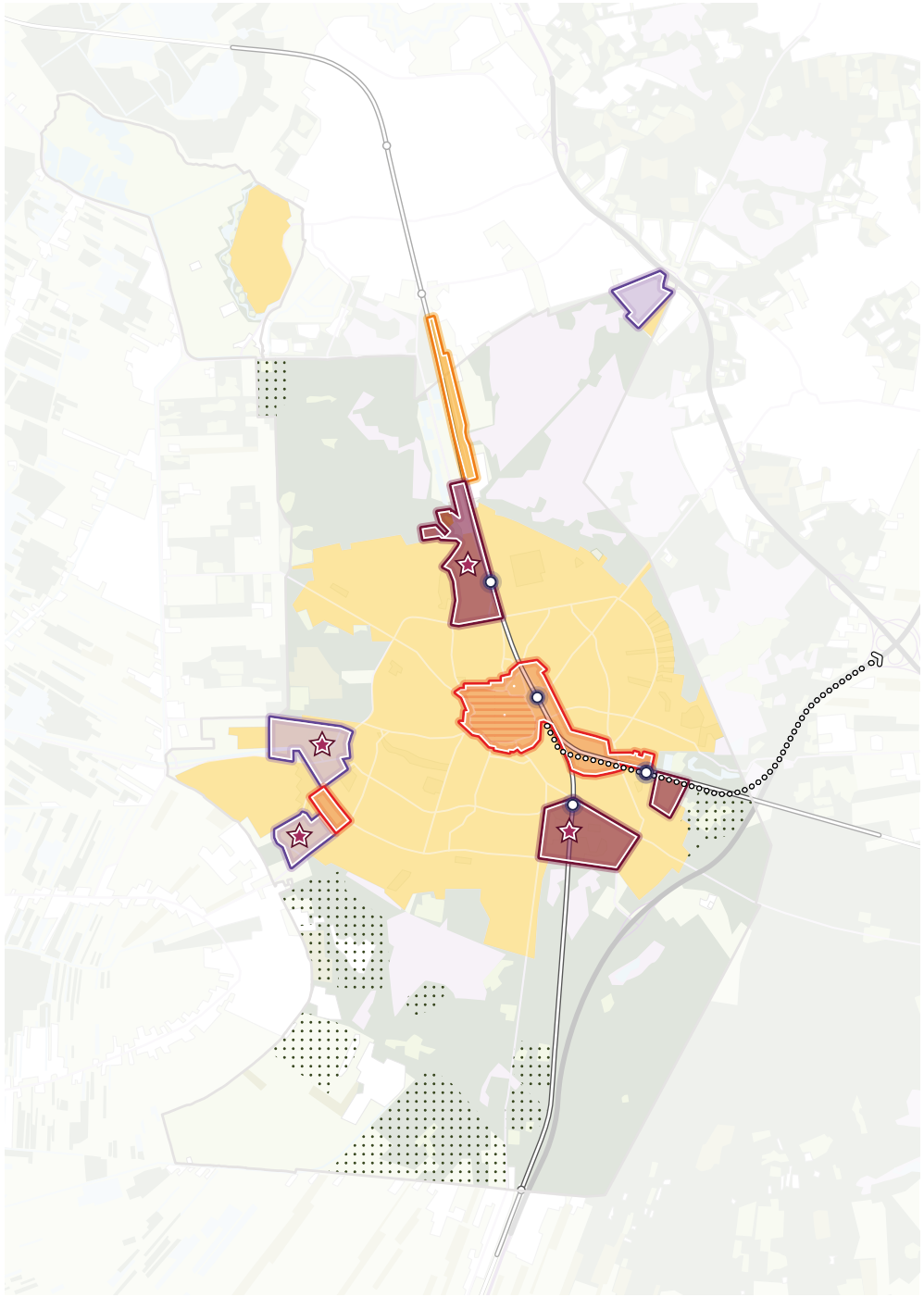
- innovatiecluster bedrijven, voorzieningen en kennisinstellingen

binden en boeien van jongeren en middengroepen

in de hele gemeente, o.a. door aanbieden geschikte woningen, onderwijs en voorzieningen

compact en aantrekkelijk centrum voor Hilversum en de regio

- compact en aantrekkelijk centrum
- HOV-lijn Hilversum - Huizen
  vrijwel gereed
- ontwikkelen hov-haltes en omgeving / opheffen spoorse doorsnijding

0 0,5 1 2 km

Actief Hilversum 2040

verschillende woonmilieus (20, 35 en 60 woningen per hectare). De plancapaciteit van Hilversum is zo'n 5.000 woningen (zie de onderstaande tabel met 50+ locaties), waarbij het merendeel 'zachte' plannen betreft. Ervaring is dat niet alle plannen gerealiseerd zullen worden. De in Nederland gebruikelijke inschatting is dat de plancapaciteit 130% is. 100% is dan zo'n 4.100 woningen. Het ruimtebeslag is afhankelijk van het woonmilieu 68 tot 205 ha. Voor dit ruimtebeslag is (dus) al plancapaciteit: het is dus niet 'extra'.

Op basis van het zgn. 'Amsterdamse referentiemodel' heeft Arcadis berekend dat de nieuwbouw circa 2,6 tot 3,7 hectare nieuwe voorzieningen vraagt voor gezondheidszorg, sport, ontmoeten, spelen, jeugd cultuur etc. Specifiek voor onderwijs is 1,2 tot 2,3 hectare nodig, om huidige tekorten weg te werken en capaciteit uit te breiden vanwege nieuwbouw van woningen.

Voor werk en economie heeft Arcadis de bouwsteen '1% economische groei' uit de bouwsteen Economisch Perspectief doorgerekend: hoeveel ruimte is nodig om voldoende schuifruimte ('strategische voorraad') en 1% economische groei te bewerkstelligen. Dit leidt tot een ruimteclaim van 51,5 hectare.

Voor de energietransitie gaat Arcadis er vanuit dat alle beschikbare grote daken in Hilversum worden benut voor zon-op-dak. Dat is 32 hectare. Om de energiedoelen te halen moet echter veel meer energie opgewekt worden. Om een inschatting van het ruimtebeslag te maken, heeft Arcadis aangenomen dat dit in de vorm van zon-op-land gebeurt. Dat vergt dan 66 tot 131 hectare ruimte.

Voor mobiliteit en parkeren bleek de ruimteclaim niet te berekenen. Geadviseerd is om daar nader onderzoek naar uit te voeren.

Onderstaande tabel bevat alle ruimteclaims. Opgeteld leiden de doelen en maatregelen uit hoofdstuk 4 tot een indicatieve ruimteclaim van 326 tot 531 hectare.

Deze getallen staan niet op zichzelf, maar moeten in het juiste perspectief worden beoordeeld. Er zijn drie perspectieven. Ten eerste zijn de getallen gebaseerd op een klassieke stadsuitbreiding: ze gaan uit van het onbebouwde oppervlak op maaiveld dat nodig is om deze aantallen te realiseren. Zo gebeurt dat in de regel in MER's. In Hilversum is echter vrijwel uitsluitend sprake van inbreiding, waarbij er goede mogelijkheden zijn voor meervoudig ruimtegebruik, herstructurering en transformatie, bijvoorbeeld van de openbare ruimte. Ook hoogte is belangrijk: hoogte leidt tot minder benodigd oppervlakte op maaiveld.

Type ambitie	Indicatieve ruimteclaim
Openbaar groen	105 ha
Woningbouw	68 – 205 ha, afhankelijk van het woonmilieu
Voorzieningen nieuwbouw	2,6 – 3,7 ha
Energietransitie (zon op dak)	32 ha
Energietransitie (zon op land)	66- 131 ha
Werklocaties	51,5 ha
Mobiliteit en parkeren	Onbekend
Onderwijs	1,2 – 2,3 ha

Ten tweede moeten we ons realiseren dat het ruimtebeslag voor wonen al grotendeels in onze planvoorraad zit. Deze Omgevingsvisie vraagt dus daarvoor niet extra. Als we wonen uit de ruimteclaim halen, resteert een claim van 258-294 ha voor groen, voorzieningen, werk, onderwijs en de energietransitie.

Ten derde moeten we het ruimtebeslag afzetten tegen de huidige ruimte. Het grondgebied van Hilversum beslaat nu 4.635 hectare, waarvan zo'n 1.800 hectare in de bebouwde kom. Daarvan is 486 hectare openbare ruimte (groen en grijs). Van de grijze openbare ruimte is ca 40 ha openbare parkeercapaciteit op straat. De voorlopige conclusies zijn dat:

- De ruimte voor voorzieningen en onderwijs (3,8 – 6,0 hectare) relatief beperkt is en waarschijnlijk inpasbaar.
- Het realiseren van veel extra openbaar groen niet gaat in de openbare ruimte zonder de ruimte voor grijs te beperken.
- De ruimte voor werk gezocht moet worden in hoogte/verdichting op bestaande werklocaties en werk in de wijken (meervoudig ruimtegebruik). Dit is een stevige uitdaging.
- Er ruimte voor de energietransitie moet worden gecreëerd, maar dat pas goed kan bij de actualisatie van de Transitievisie Warmte.

In paragraaf 4.9 geeft het college verder aan hoe zij hier naar kijkt.

Oppervlakteverdeling gemeente Hilversum (ha)

Water	73	Buiten bebouwde kom	2.836
Land	4.561	Binnen bebouwde kom	1.798
Totaal	4.634	Totaal	4.634

Oppervlakteverdeling binnen de bebouwde kom (ha)

Groene openbare ruimte	160		
Grijze openbare ruimte	326	waarvan 40 ha parkeerplaatsen (36.000 parkeerplaatsen t.o.v. 41.000 auto's (2019))	
Bebouwing	403	corporatiewoningen overig wonen niet wonen	50 124 229
Overig	909		
Totaal	1.798		

4.7 Conclusies toets MER

De PlanMER is een veelomvattend en gedetailleerd rapport. De figuur op de volgende bladzijde geeft in één oogopslag een samenvatting van de toetsing. In drie raderen zijn de huidige situatie, de autonome ontwikkeling (zonder Omgevingsvisie) en het doelbereik van de maatregelen uit de Omgevingsvisie weergegeven.

Beoordeling per beleidsveld
Arcadis oordeelt dat in de gemeente Hilversum voor een aantal beleidsvelden de gewenste situatie onder druk staat bij autonome ontwikkeling, dat wil zeggen: een situatie zonder Omgevingsvisie. Dit geldt voor vrijwel alle beleidsvelden. Dit is te zien aan de rode pijlen die de situatie van huidige situatie naar autonome ontwikkeling verbeelden. Uitzondering zijn geluid en lucht waarvoor autonoom een verbetering beoordeeld.

De maatregelen uit de Omgevingsvisie keren voor een aantal beleidsvelden de negatieve trend, die zou optreden zonder dat voorgenomen beleid: natuur, groen, water, klimaatadaptatie, wonen en veiligheid. Dat is te zien aan de groene pijlen in de figuur met het doelbereik.

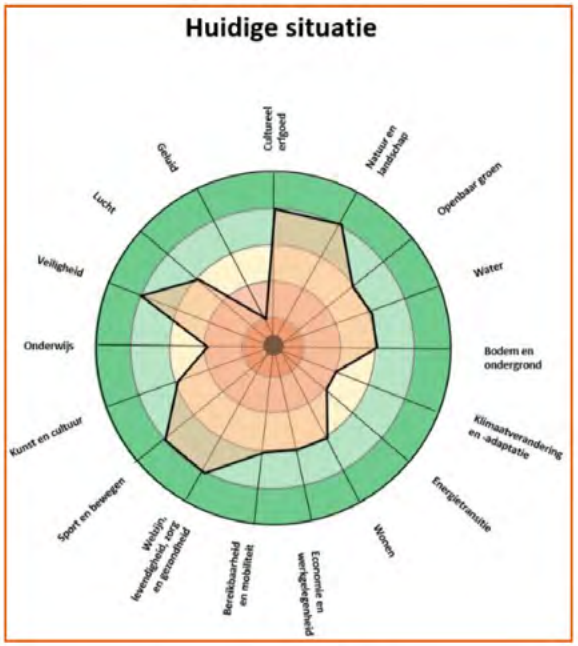
Arcadis constateert verder dat er nog voor een aantal beleidsvelden verbeteringen nodig zijn. Dit geldt met name voor geluid, bodem en ondergrond, klimaatverandering en -adaptatie, energietransitie, economie en werkgelegenheid, kunst en cultuur en onderwijs. Dat vraagt om meer maatregelen dan nu zijn geformuleerd. Arcadis adviseert voor drie typen maatregelen nader discussie te voeren:

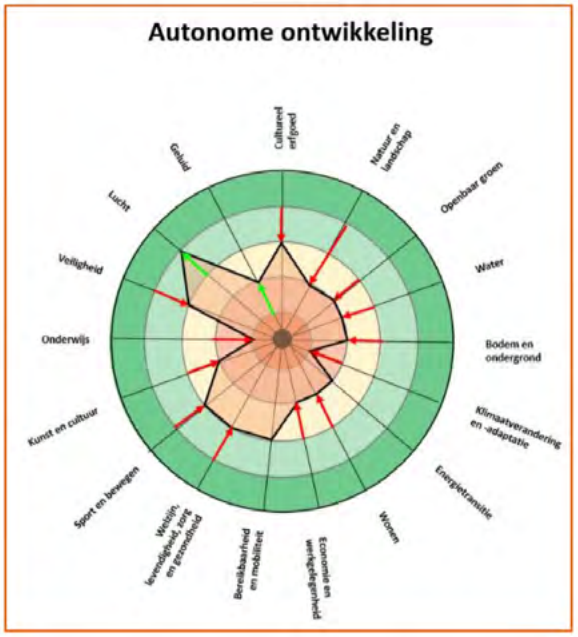
- Energietransitie: maak scherper hoe de maatregelen bijdragen aan vermindering van het energiegebruik en het bereiken van de doelen voor energieopwekking in 2040 en zoek naar aanvullende maatregelen om de doelen te halen.
- Klimaatadaptatie: maak de maatregelen om hittestress te voorkomen, klimaatadaptief bouwen en omgaan met waterinfiltratie/hemelwater ontkoppelen concreter en formuleer maatregelen tegen natuurbranden.
- Balans in ruimteclaims: Arcadis wijst op de forse ruimtevraag en constateert dat de ruimtedruk vanwege woningbouw beperkt kan worden door bouwen in hogere dichtheden.

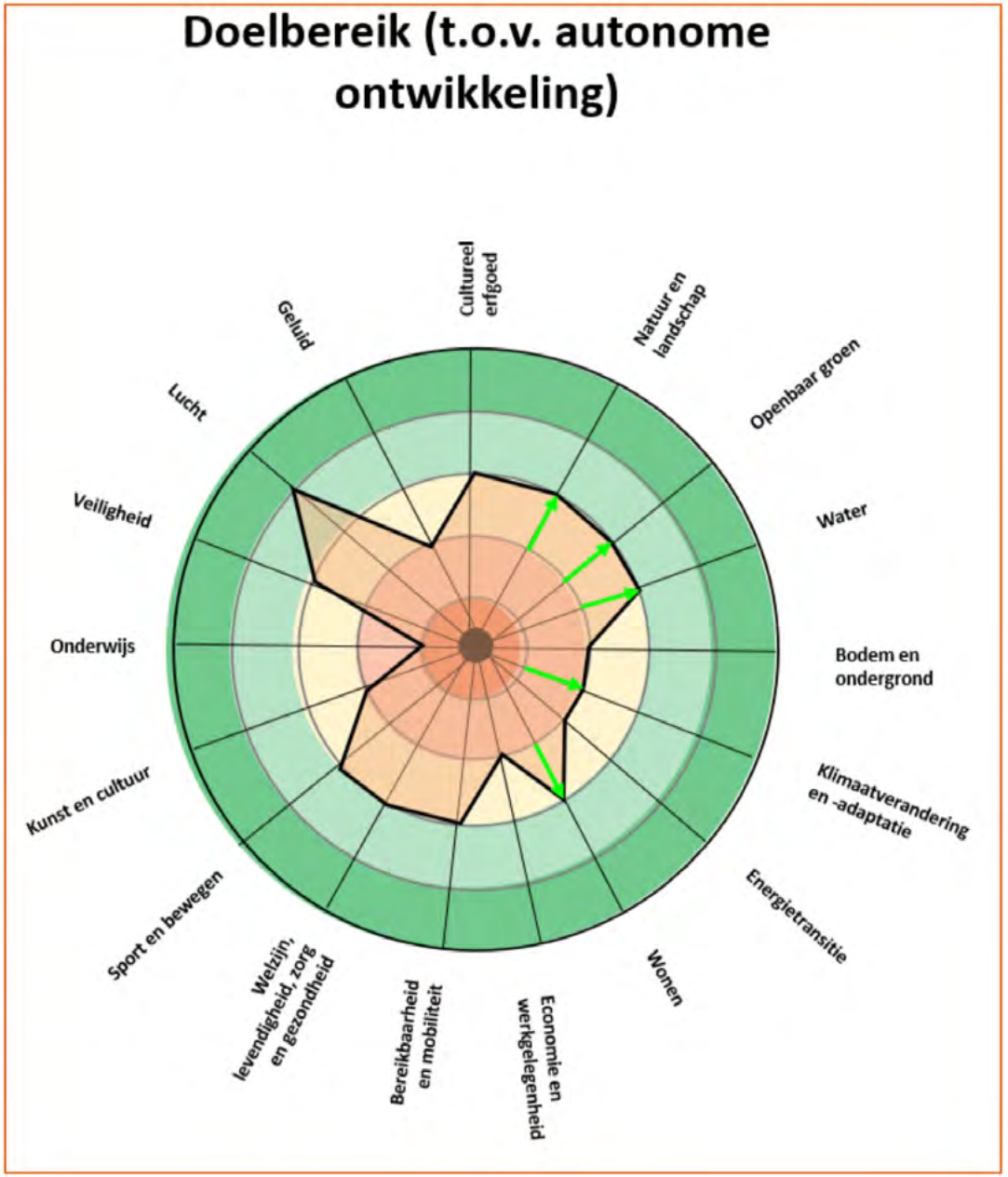
Arcadis heeft gekeken in hoeverre deze drie onderwerpen spelen bij andere gemeenten. Uit vergelijkbare planMER'en voor 12 omgevingsvisies van andere gemeenten komen deze punten ook dikwijls als issues naar voren. Dit is inherent aan het feit dat er twee betrekkelijk nieuwe problematieken in de omgevingsvisies op tafel liggen, namelijk energietransitie en klimaatadaptatie. Verder speelt het issue van de ruimteclaims ook in veel andere gemeenten omdat de ruimte beperkt is, omdat de energietransitie en klimaatadaptatie nieuwe ruimteclaims omvatten en omdat er een forse woningbouwopgave ligt in Nederland.

Beoordeling uit de 'botsproeven'
De maatregelen per beleidsveld zijn ook in samenhang bekeken. Versterken zij elkaar of kunnen maatregelen aan meerdere doelen tegelijk bijdragen? Of betekent een verbetering in het ene beleidsveld een verslechtering in een ander beleidsveld?

Uit de botsproeven blijkt dat de meeste maatregelen elkaar versterken. Denk aan maatregelen rond klimaatadaptatie, groen en water die het hitte-effect tegengaan, of mobiliteitsmaatregelen die de luchtkwaliteit helpen verbeteren en geluidsoverlast verminderen. Omdat de MER kritisch van aard is, is in de tekst vooral nadruk gelegd op 'botsingen'. De belangrijkste zijn:

Overzicht van de raderen voor de leefomgeving, de huidige situatie en autonome ontwikkelingen, alsook de beoordelingen op doelbereik, voor 17 beleidsvelden voor de Ontwerp-Omgevingsvisie Hilversum.

- Isolatie en architectonische waarde.
- Duurzaam stroom opwekken en landschappelijke waarden.
- Meer ruimte voor de fiets en voetganger en afname van ruimte voor de auto (negatief voor ‘autobereikbaarheid’).
- Terughoudend zijn met transformatie van kantoorvilla’s (positief voor werk, minder mogelijkheden voor wonen).
- Geluidsoverlast in/door een compacter centrum.
- Het realiseren van wonen voor specifieke doelgroepen en het verminderen van mogelijkheden voor andere doelgroepen.

En er zijn botsingen die goed te voorkomen zijn, hittestress en droogte in het buitengebied die kan worden voorkomen door de juiste soorten groen aan te planten. Een ander voorbeeld is het uitbreiden van (praktijkgeschoolde) bedrijvigheid zonder het aantrekken van bedrijven met negatieve milieueffecten.

Passende beoordeling

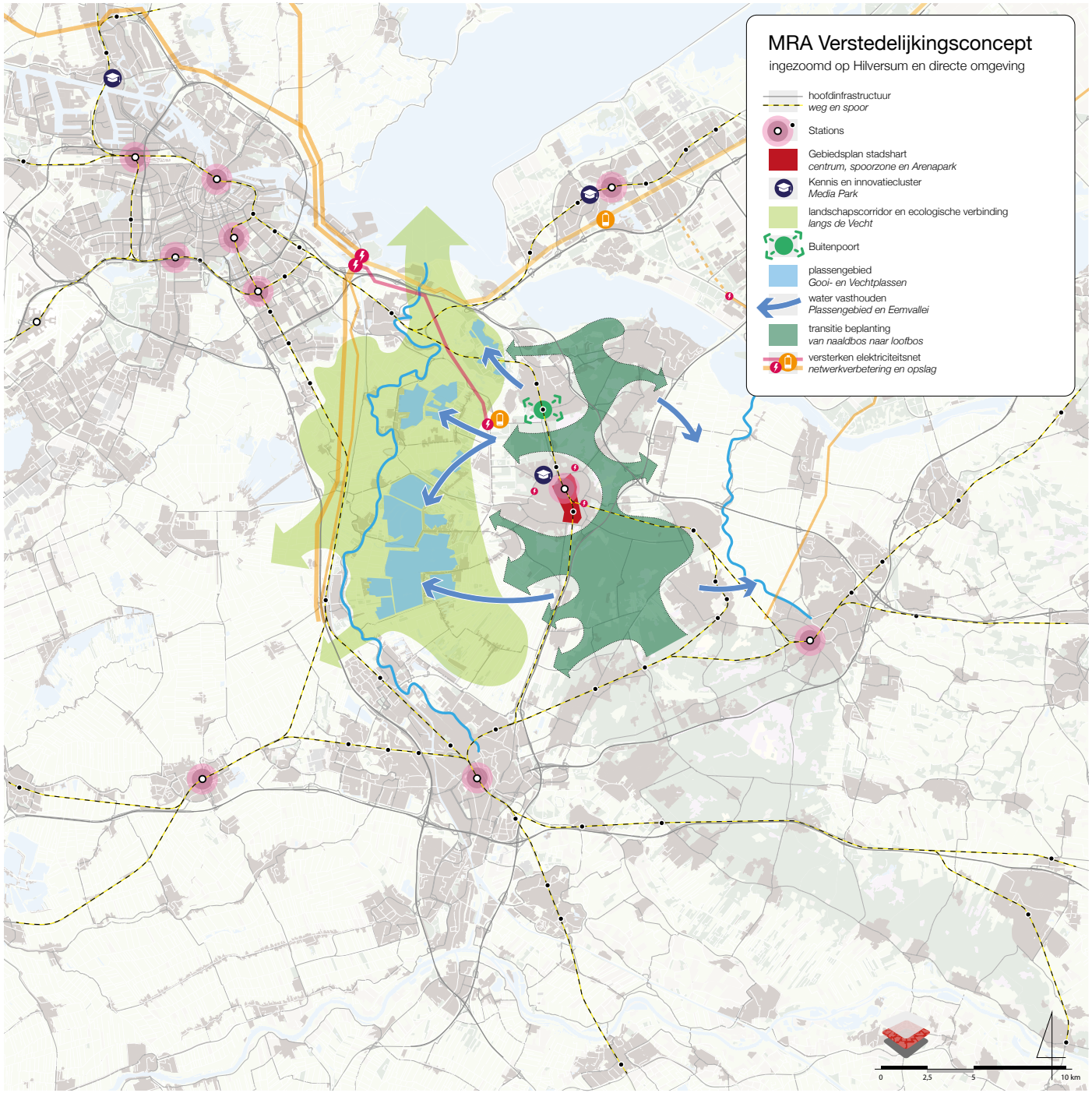
In de zgn. Passende Beoordeling schat de PlanMER de mogelijke 19 effecten van de Omgevingsvisie op de natuurlijke kenmerken van de Natura 2000-gebieden Oostelijke Vechtplassen en Naardermeer. De hoofdconclusie is dat de Omgevingvisie uitvoerbaar is in het kader van de Wet natuurbescherming, mits bij nadere uitwerking van plannen en projecten rekening gehouden wordt met een beperkt aantal gesignaleerde risico’s of effecten op Natura 2000-gebieden. Dit vergt bij concrete plannen opnieuw een Passende Beoordeling en het verkennen van mitigerende maatregelen.

Kennisleemten

In de eerste paragrafen van dit hoofdstuk is per opgave aangegeven waar nog kennisleemten zijn en nader onderzoek nodig is. Arcadis heeft dit voor de PlanMER ook gedaan. Aanbevolen wordt om nadere dataverzameling door te voeren of nader onderzoek te doen naar:

- Een visie op landgoederen.
- Met betrekking tot biodiversiteit detailinformatie over de voorkomende soorten in Hilversum.
- Prognoses over de toekomstige netto energievraag naar elektriciteit en warmte voor Hilversum.
- Gemeentelijk beleid op energiebesparende maatregelen bij bedrijven/ kantoren/maatschappelijk vastgoed.
- Trends en ontwikkelingen met betrekking tot fietsverkeer, wandelen en verkeersveiligheid en specifiek de situatie voor voetgangers in het stationsgebied.
- Trends en ontwikkelingen met betrekking tot gezondheid in Hilversum en met betrekking tot de groei, toegankelijkheid en het aanbod van voorzieningen. Specifiek aandacht voor problemen met huisvesting van huisartsen.
- Een onderzoek naar de omvang van de ruimtevraag van sporten in de openbare ruimte.
- Ontwikkelingen met betrekking tot externe veiligheid
- Gegevens over de stapeling van geluid (door o.a. evenementen, horeca, burenlawaai etc.).

In paragraaf 4.9 reflecteert het college op deze conclusies en aanbevelingen.

MRA Verstedelijkingsconcept

4.8 Conclusies beleids- en projectentoets

In de Omgevingsvisie mogen alle onderwerpen die van belang zijn voor de toekomst van Hilversum aan de orde komen. Hoewel het gesprek met de samenleving bewust open is gestart met vragen naar de identiteit, kwaliteit en verbeterpunten van Hilversum en de Omgevingsvisie de integrale visie van Hilversum op de toekomst wordt, is er natuurlijk ook een bestaande situatie waartoe de Omgevingsvisie zich moet verhouden:

- De gemeenteraad van Hilversum heeft al veel beleid vastgesteld.
- Lopende het proces van de Omgevingsvisie werkt de gemeente aan actualisatie of nieuw beleid en projecten, zoals die zijn opgenomen in de programmabegroting en het coalitieakkoord. Denk aan het stedenbouwkundig plan voor het Arenapark, de gebiedsagenda centrum of het programma groen.

Bij het vaststellen van het bestuurlijk plan van aanpak voor de Omgevingsvisie (gemeenteraad maart 2021) heeft de gemeenteraad aangegeven niet het beleid en lopende planvorming in Hilversum te willen stilleggen in afwachting van de Omgevingsvisie. Er wordt (dus) gelijktijdig gewerkt aan een integrale visie (de Omgevingsvisie) en voorbereiding en uitvoering van meer sectoraal beleid en projecten.

In amendement A22-59 (gemeenteraad juli 2022) heeft de gemeenteraad gevraagd eventuele discrepanties te signaleren en bij het vaststellen van de Omgevingsvisie voorstellen te doen hoe daarmee om te gaan. Daarnaast is bij de besluitvorming over het ‘verstedelijkingsconcept MRA’ (gemeenteraad februari 2022) aangegeven dat over de doorwerking ervan bij de Omgevingsvisie wordt besloten. De lijn daarbij is: mocht de Omgevingsvisie verandering van reeds vastgesteld beleid of projecten betekenen, dan wordt dat meegenomen bij de volgende actualisatie van het betreffende beleid/project. Als de Omgevingsvisie is vastgesteld, prevaleert die. Tot het vaststellen van de Omgevingsvisie gaan we – bijvoorbeeld bij projecten – uit van vastgesteld beleid.

Bijlage D bevat drie toetsen over de verhouding met de Omgevingsvisie: voor beleid, voor gebieds- en locatieontwikkelingen en voor het verstedelijkingsconcept MRA. De conclusies daaruit zijn als volgt.

Het bestaande beleid past in de Omgevingsvisie. Of omgekeerd: er is geen beleid door de gemeenteraad vastgesteld dat niet in de Omgevingsvisie past. Wel is de Omgevingsvisie aanleiding om onderdelen van het beleid:

- In de toekomst meer samenhangend of integraler op te stellen, zoals rondom voorzieningen en de verbinding vanuit het sociaal domein met het fysiek en economisch domein. Hoofdstuk 5 doet daar een voorzet voor.
- Leemtes aan te vullen: erfgoed, economische ontwikkeling (m.n. het lange termijnperspectief) bodem, lucht en geluid. De Omgevingsvisie kan daar een goed vertrekpunt voor zijn.

Of beleid geïntensiveerd moet worden (halen we met dit beleid de doelen?) is onderdeel van de MER-beoordeling.

Alle lopende projecten en initiatieven passen in de Omgevingsvisie, of beter: de Omgevingsvisie is geen aanleiding om deze projecten en initiatieven stop te zetten. Integendeel: in veel projecten zijn de grote opgaven uit hoofdstuk 3 en de maatregelen uit hoofdstuk 4 aan de orde en wordt integraal gekeken. Denk aan de plannen voor het Stationsgebied of het Arenapark. In projecten altijd een gezonde spanning. Aan de ene kant zijn projecten bij uitstek geschikt om doelen uit de Omgevingsvisie vorm te geven en te versnellen. Aan de andere kant kunnen we niet eindeloos ambities

stapelen: business cases moeten wel sluiten en de ruimte is niet oneindig. Het opplussen van ambities in reeds ingekaderde projecten verdient geen aanbeveling. Wel kunnen we in projecten waar planvorming nog loopt mogelijk extra inzetten op de doelen uit de Omgevingsvisie. We denken aan:

- In Arenapark maximaal inzetten op duurzaamheidsmaatregelen (d.w.z. op een hoger niveau dan het wettelijk minimum of de BENG) en het functioneren van/investeren in het OV knooppunt en maatschappelijk vastgoed (school en integraal sportcomplex).
- In het stationsgebied de ruimte voor de auto beperken. Hierbij doelen we vooral op het afwaarderen van de centrumring, met als gevolg meer ruimte voor voetgangers en fietsers en stimuleren van alternatieven voor de auto.
- In 1221 moeten we voor verschillende locaties nog Locatie Ontwikkelplannen met initiatiefnemers overeenkomen. Hierin kunnen we de reeds in gang gezette beweging naar minder verstening/meer groen/betere openbare ruimte versterken door minder parkeren te realiseren. Dit maakt de plannen (nog) beter en maakt de business case waarschijnlijk haalbaarder.

De programma's uit hoofdstuk 5 bieden de projecten meer houvast om beleid te concretiseren naar het niveau van projecten. We denken daarbij specifiek aan:

- Het hebben van heldere ambities voor de energie/warmtetransitie, een heldere rolneming door de gemeente en het uitwerken van doelen en mogelijkheden in concrete toepasbare oplossingen.
- Meer toepasbaarheid geldt ook voor het thema wonen. Voor de projecten helpt om de huidige verdeling 33-50-17 uit te werken naar concrete(re) woonproducten voor concrete doelgroepen. Voor het versnellen van woningbouw helpt het harder maken van de planvoorraad of het innemen van grondposities door de gemeente.
- Heldere ontwikkelregels voor parkeren en het gebruik van de openbare ruimte.
- Een nota bovenwijks kostenverhaal. Het idee is dat de markt meer kan bijdragen aan bovenwijkse voorzieningen en dat vormen van 'uitruil' projecten kunnen versnellen. Als voorbeeld: in projecten kunnen meer duurzaamheids/energieambities worden gerealiseerd ('een stap extra') als er concrete mogelijkheden en financiering is.

Wanneer de Omgevingsvisie is vastgesteld, kan een analyse gemaakt worden in welke projecten eventueel extra doelen gerealiseerd kunnen worden, of projecten versneld kunnen worden.

Ook de Omgevingsvisie Hilversum 2040 en het verstedelijkingsconcept MRA sluiten goed op elkaar aan. Veel onderwerpen en maatregelen uit hoofdstuk 3 en 4 van de Omgevingsvisie die bovenlokaal van karakter zijn – denk aan water, bodem, mobiliteit en landschap – zijn ook onderdeel van het verstedelijkingsconcept. Zowel de Omgevingsvisie als het verstedelijkingsconcept behoeven geen aanpassing.

4.9 Politieke beschouwing

In 2021 en 2022 hebben we het beeldvormende gesprek met de gemeenteraad en de samenleving over de toekomst van Hilversum intensief gevoerd. De Denkrichting uit de participatie schetste een helder beeld hoe de samenleving naar die toekomst kijkt. De identiteit en de te koesteren waarden zijn goed verwoord en er zijn vier bakens gezet:

- Dorp én stad. Hilversum is een regionale centrumgemeente in balans die het beste van twee werelden biedt: dorps karakter (voorzieningen dichtbij in de wijken) en stadse voorzieningen (cultuur, ziekenhuis, centrum, sport). Hilversum is een woon- én een werkgemeente.
- Ontwikkelen binnen de bestaande stad. We koesteren de natuur en het idee van de compacte tuinstad. Daarom vernieuwen en ontwikkelen we alleen binnen de bestaande stadsgrenzen en niet daarbuiten.
- Gematigde groei voor vitaliteit. Een zekere mate van groei is wenselijk met oog op een vitale toekomst van Hilversum. Door te ontwikkelen blijft de stad levendig en de wijken en buurten gezond. Het bevordert doorstroming op de woningmarkt en houdt voorzieningen in buurten levensvatbaar. Uit de participatie blijkt geen draagvlak voor een fors groeiscenario, opgelegd van bovenaf. Er is net zo weinig draagvlak voor een ‘stand-still’ scenario. Wat dan resteert is een scenario van gematigde groei. Dat past bij Hilversum.
- Vernieuwen passend bij kwaliteiten. Vernieuwen en ontwikkelen doen we passend bij de kwaliteiten van de gebieden, in gesprek met inwoners en organisaties en op basis van onderzoek wat kan en nodig is. Dat betekent in principe ontwikkeling in alle wijken en werklocaties, maar wel in elk gebied op basis van de identiteit, wensen en opgaven. We doen niet alles overal tegelijkertijd, maar gefaseerd. De looptijd van de Omgevingsvisie beslaat immers 5 bestuursperiodes.

Om te komen tot het voorliggende ontwerp van de Omgevingsvisie, is dit beeld verrijkt met trends en ontwikkelingen, het reeds door de gemeenteraad vastgestelde beleid en de politieke afspraken uit het coalitieakkoord 2022-2026. De voorliggende Ontwerp-Omgevingsvisie werd daarmee een brede, veelomvattende visie, die richting geeft aan de toekomst van Hilversum.

Hilversum is een sterke, dynamische centrumgemeente in een omgeving van grote steden. Die grote steden groeien in rap tempo door, waardoor Hilversum relatief gezien kleiner wordt. Hilversum wil zich ontwikkelen en vernieuwen om sterk te blijven en koestert tegelijk de breed erkende kwaliteiten. Dat geldt voor het sociale weefsel, voor de economie en de fysieke leefomgeving.

De brede Ontwerp-Omgevingsvisie gaat over meer onderwerpen dan alleen de vijf onderwerpen die in de participatie als ‘verbeterpunten’ werden genoemd (versterken groene kwaliteiten, nieuwe prioriteiten in de openbare ruimte, inpassen van de energie- en klimaattransitie en bouwen aan sterke, wijken vanuit bestaande kwaliteiten en gemeenschappen). Alle onderwerpen uit de Ontwerp-Omgevingsvisie zijn wat het college betreft relevant voor de verdere ontwikkeling en vernieuwing van Hilversum.

De spiegel die de PlanMER ons voorhoudt, laat zien dat het goed mogelijk is de benodigde ontwikkeling en vernieuwing in Hilversum vorm te geven op basis van de eigen identiteit en met behoud en verbetering van de leefkwaliteit. En zelfs dat die ontwikkeling en vernieuwing nodig zijn om autonome ontwikkelingen ten positieve bij te sturen: stilzitten betekent kwetsbaarder worden. Tegelijk laat de PlanMER duidelijk zien dat er in de Omgevingsvisie nog spanning is: dilemma’s die om politieke richting vragen. Ook die spanning is een deel van de Hilversumse identiteit.

De Ontwerp-Omgevingsvisie en de PlanMER – met al hun doelen, maatregelen en scores – kan een sterk gevoel van 'maakbaarheid' oproepen. Het college ziet richting 2040 juist veel onzekerheden over hoe de economie, het klimaat en de samenleving zich zullen ontwikkelen. Afwachten is wat het college betreft echter geen optie: hoe robuuster we worden, hoe beter we de opgaven in 2040 en verder aankunnen. De Omgevingsvisie geeft daarvoor nu de benodigde richting en klikt een aantal zaken vast. Maar het is ook nodig periodiek bij te sturen, ruimte te laten voor nieuwe coalities en langzamerhand ook naar de periode na 2040 te gaan kijken. Voor het bijsturen heeft de politiek het primaat.

Ruimteclaims

Een belangrijke conclusie is dat de verschillende functies in Hilversum over het algemeen op de goede plek liggen. Er is wat dat betreft geen aanleiding voor grootschalige transformatie. Wel bevat de Omgevingsvisie veel ruimteclaims, die ergens in de stad een plek moeten krijgen. De PlanMER roept op tot duidelijkheid over hoe we naar die ruimteclaims kijken. Er is daarbij geen regel die zegt dat de Omgevingsvisie nu een puzzel moet opleveren die 'past'. Bovendien moeten nog veel zaken geconcretiseerd worden voordat de puzzel goed gelegd kan worden. Wij denken dat het goed is om nu een aantal ruimteclaims vast te klikken door ambities te formuleren, bijvoorbeeld voor wonen en werken, ook om duidelijkheid te geven naar onze partners in de stad. Voor een aantal andere ruimteclaims – met name in de openbare ruimte – is het eerder zaak om stap-voor-stap te gaan: perspectief schetsen, eerste stappen zetten en goed evalueren hoe dat uitpakt.

Wat klikken we vast?

Werk, economische vitaliteit en wendbaarheid zijn belangrijk voor het sterk houden van Hilversum. Er is een nadrukkelijke link tussen de economische en sociale agenda van Hilversum. Economische vitaliteit is geen vanzelfsprekendheid. We zien dat het verder benutten van onze sterke sectoren kansrijk is, maar ook dat ons economische profiel robuuster, diverser en wendbaarder moet worden: naast media ook zorg/health en praktijkgeschoold werk. Dat vraagt meer ruimte, voor doorgroei en innovatie. Het berekende ruimtebeslag voor economie en werk (51,5 ha) zien wij als indicatief. Wij klikken vast dat een groot deel van deze ruimte gevonden moet worden door te intensiveren op bestaande werklocaties, zoals het Arenapark, Crailo en in de gebiedsagenda's Zuidwest en Mediapark. Een ander deel vinden we door werk in de wijk goed in stelling te brengen en kritisch te blijven op transformatie van werklocaties naar wonen. Nieuwe grootschaliger werklocaties komen richting 2040 alleen aan de orde wanneer het ons niet lukt de benodigde ruimte op bestaande locaties te vinden. We geven hier verder handen en voeten aan in een langjariger economische visie, het stedenbouwkundig plan Arenapark en gebiedsagenda's voor Zuidwest en het Mediapark.

Voor wonen is de boodschap: we gaan iets aan de woningnood doen, maar het is onmogelijk alle nood op te lossen. Dat het toevoegen van woningen leidt tot meer drukte, is onvermijdelijk. Onze ambitie is 6.000 woningen in 2040. Dit aantal ligt in lijn met het historische tempo van woningbouw in Hilversum (zo'n 350 per jaar in de afgelopen 5 tot 10 jaar). Voor zo'n 5.000 woningen hebben we al een hele lijst: dit vraagt geen 'extra' ruimte. Daarnaast kijken we naar wonen op het Mediapark en naar meer wonen in 'bestaande stenen': boven winkels en in gebiedsagenda's, gericht op het kunnen blijven wonen in de wijk. Het college noemt daarbij een extra woonambitie van 1.000 betaalbare woningen, in alle wijken van Hilversum te realiseren. Zo geven we invulling aan de ambitie sociale woningbouw over alle wijken van Hilversum te spreiden.

We zien daarbij als uitdaging om de vele 'zachte' plannen harder te maken: dat is aan de raad. En we realiseren ons dat naast de aantallen en betaalbaarheid van woningen er ook een grote klimaatadaptatie- en verduurzamingsopgave is voor bestaande betaalbare woningen,

zeker wat betreft de vooroorlogse bouw. Daarmee is de woon- en verduurzamingsopgave ook een sociale opgave. We gaan daarvoor werken met gebiedsagenda's en nodigen partners uit om daar aan mee te doen. Eerst in de Meent en Kerkelanden, daarna op andere locaties. Zie hiervoor de visiekaart 'meedoen'. Onze ervaring in eerdere vernieuwingstrajecten in bijvoorbeeld Noord en Liebergen is dat dit ook bijdraagt aan een steviger sociaal weefsel.

In de gebiedsagenda's hanteren we voor het gesprek over 'hoogte' – zeker met oog op het behoud van het 'illusielandschap' – de volgende uitgangspunten:

- De door de raad vastgestelde bestemmingsplannen.
- Stevige hoogte is legitiem rondom OV knooppunten, op campussen, in de spoorzone en op plekken waar al stevige hoogte is. De hoogtes in de Structuurvisie 2030 blijven we aanhouden.
- In wijken en op overige werklocaties kijken we waar 2 tot 4 woonlagen goed aansluiten bij de omgeving en waar 5 tot 6 lagen passend kan zijn, hetgeen aansluit bij het advies van de Adviescommissie Ruimtelijke Kwaliteit. We handhaven de 25 meter uit de Structuurvisie als maximum in wijken en op overige werklocaties.

Het ruimtebeslag voor voorzieningen is te overzien. Van extra ruimte voor voorzieningen vanwege nieuwbouw profiteert ook de bestaande stad. De noodzaak om extra ruimte te creëren voor onderwijshuisvesting onderstrepen wij in het bijzonder. In de gebiedsagenda's gaan we per gebied bekijken wat nodig is. Wij zien daarbij aantrekkelijke combinaties van functies voor ons: onderwijs, cultuur, zorg, ontmoeting en horeca, als levendige en gezellige wijkcentra. Dit is bij uitstek een onderwerp voor de gebiedsagenda's en gesprek met onze maatschappelijke partners.

Wat doen we meer stap-voor-stap?
In de openbare ruimte liggen veel en forse ruimteclaims: voor de energietransitie, groen, klimaatadaptatie, mobiliteit en ontmoeting. We weten dat alle claims niet in de openbare ruimte passen: de puzzel kan niet gemakkelijk worden gelegd. Voor deze onderwerpen past meer het schetsen van de beweging en een aanpak waarbij we stap voor stap kijken of en hoe het werkt.

Groen is in de participatie het vaakst genoemd als kwaliteit én verbeterpunt. Groen geeft is niet alleen voorwaarde voor een prettige leefomgeving; het is ook belangrijk als antwoord op klimaatverandering en voor gezondheid. Om een indruk te krijgen van het ruimtebeslag is in de planMER een groennorm gehanteerd. We willen met deze Omgevingsvisie inzetten op meer groen, maar vinden de gehanteerde generieke norm niet passend bij de stedenbouwkundige opzet van Hilversum, waarbij Dudok nadrukkelijk ook het groen in de buitengebieden vanuit de compacte stad bereikbaar wilde maken. We zien ook dat er al veel groen in tuinen/op privéterrein is. Tegelijk zijn er in Hilversum meer versteende buurten, waar een groenimpuls meer dan noodzakelijk is. Wij geven dit verder handen en voeten in het programma Groen en in de gebiedsagenda's.

Voor de energietransitie spiegelt de PlanMER ons voor dat we de energiedoelen in 2040 niet halen met alleen de huidige maatregelen. Dat is niet verrassend en verre van uniek in Nederland. We houden daarom vast aan de ingezette plannen in de Transitievisie Warmte en de RES en richten ons eerst op uitvoering ervan. Het laatste wat we willen is dat de uitvoering vertraagt door een fundamentele heroriëntatie. Bijstelling van de plannen en het zoeken naar aanvullende maatregelen om de doelen te halen is logisch bij de actualisatie van de Transitievisie Warmte in 2026. De vingeroefening in de PlanMER (stel dat aanvullende maatregelen de vorm krijgen van zon-op-land) geeft ons een indruk van de ruimtelijke opgave, maar is gegeven de kwaliteit van het buitengebied op voorhand geen ultieme oplossing.

In de Ontwerp-Omgevingsvisie is veel gezegd over mobiliteit en de rol van de auto: ruimte voor andere doelen (lopen/fietsen, ontmoeten, deelmobiliteit) gaat op termijn ten koste van ruimte voor de auto. Ervaringen in andere steden leren dat dit soort transities aan de hand zijn en misschien wel 20 tot 30 jaar kosten. Wij willen waken voor een gepolariseerde discussie en denken dat de auto in de komende jaren nog een belangrijke sociaaleconomische functie heeft. We gaan wel eerst stappen zetten door het bijstellen van parkeerbeleid, de aanleg van snelfietspaden en beschikbaar stellen van vormen van deelvervoer. Het uitvoeringsprogramma Mobiliteit zal daarin verdere prioriteiten stellen. Daarbij leggen we een direct verband met de te actualiseren visie Hilversum Buiten, de handboeken voor de openbare ruimte en de wijkgerichte aanpak zoals onder meer beschreven in de Woonvisie.

Hiervoor maken we gebruik van de ABC-mobiliteitsmilieus en het STOMP-ontwerpprincipe[1] om de verschillende mogelijkheden en behoeften in een wijk mee te nemen en verbinden we verdichten en mobiliteitsingrepen met wijkverbetering. Stip aan de horizon hierbij is het 15-minuten-loop-en-fiets-stad principe: voorzieningen, centrum en natuur zijn vlot en op veilige wijze te voet of per fiets bereikbaar.

Sociaal weefsel

Het versterken van het sociaal weefsel krijgt niet alleen vorm via fysieke en economische agenda's. Het sociaal weefsel wordt ook versterkt via de nieuwe visie Sociaal Domein, die focust op sterke wijken, bestaanszekerheid, kansengelijkheid en gezondheid als voorwaarden. Bovenop de fysieke en economische agenda's zetten we in op het versterken van informele netwerken in de buurt (eenzaamheid, vrijwilligers, mantelzorg), ook in het licht van de houdbaarheid van de vangnetfunctie. Naast de visie sociaal domein geven we handen en voeten aan dit onderwerp in een woonzorgvisie, in actieprogramma's voor eenzaamheid, mantelzorg/vrijwilligers en 'ouder worden' en beleidskaders voor jeugd, bestaanszekerheid en schuldhulpverlening.

Gesprek met de raad

Wat het college betreft staan de onderwerpen in deze paragraaf (4.9) centraal in het raadsdebat over dit ontwerp. In het raadsdebat horen wij graag hoe de raad kijkt naar de conclusies uit 4.6 tot en met 4.8, of men de politieke beschouwing uit paragraaf 4.9 in hoofdlijnen kan steunen en of er 'showstoppers' in de stukken zitten die geamendeerd moeten worden voordat het ontwerp de inspraak in gaat.

---

1. ABC-mobiliteitsmilieus: recent onderzoek van KAW Architecten, Goudappel en Ecorys laat zien dat het loont om wijkvernieuwing en principes van duurzame mobiliteit te combineren. Dit levert winst op bij verschillende maatschappelijke opgaven. In deze aanpak wordt uitgegaan van verschillende mobiliteitsmilieus: A = Centrumlocaties (zeer goed bereikbaar met hoogwaardig openbaar vervoer, gemiddeld laag autobezit), B = Gemengde stad (meer autobezit, maar nog steeds goed bereikbaar met OV en fiets) en C = Lagere dichtheden (buitenwijken, gericht op automobiliteit als primaire vervoersmiddel).

STOMP-ontwerpprincipe: STOMP staat voor Stappen – Trappen – Openbaar vervoer – Mobility as a Service (MaaS) - Particuliere auto (bron: www.verkeerskunde.nl/artikel/met-het-ontwerpprincipe-stomp-krijgen-voetganger-en-fietser-de-ruimte).

5. Toepassing van de Omgevingsvisie

Hoofdstuk 1 beschreef de verschillende toepassingen van de Omgevingsvisie: als stip op de horizon en als basis voor een toetsingskader voor initiatieven, uitwerking in programma's, kostenverhaal en monitoring. Deze toepassingen zijn deels al mogelijk met de bestaande manier van werken, deels vragen ze om een nieuwe manier van werken. Dit hoofdstuk beschrijft hier de hoofdlijnen van, die na vaststelling van de Omgevingsvisie verder concreet kunnen worden gemaakt.

5.1 De Omgevingsvisie als stip op de horizon: samen bouwen aan Hilversum 2040

De Omgevingsvisie Hilversum 2040 vervangt na vaststelling door de gemeenteraad de Structuurvisie Hilversum 2030 als richtinggevend kader voor de ontwikkeling van Hilversum op de lange termijn. Beleid van de gemeente en initiatieven uit de samenleving worden daarop afgestemd en getoetst. Op basis van de Omgevingsvisie ontwikkelen we allerlei instrumenten, zoals het Omgevingsplan en een toetsingskader voor initiatieven. Mochten die bij initiatieven geen uitsluitsel geven, dan is de Omgevingsvisie het 'hoogste' beleidskader waaraan getoetst wordt.

De Omgevingsvisie biedt niet alleen perspectief op hoe Hilversum er in 2040 uit ziet, maar ook hoe inwoners, ondernemers, organisaties en gemeente samen kunnen bouwen aan Hilversum 2040. Daarover zijn in het participatieproces veel goede suggesties gedaan, die zijn samengevat in de eerste vier principes in de Denkrichting voor de Omgevingsvisie (bijlage B).

1. De gemeente neemt regie op het collectief belang, die oproept als overheid te werken vanuit een integrale visie en durf om regie te nemen op opgaven die het algemeen belang (collectief) aangaan, juist als het gaat om moeilijke keuzes.
2. We gebruiken de Omgevingsvisie actief, door er vaak op terug te grijpen, als toetsingskader bij nieuwe ontwikkelingen en als basis voor een actieve lobby richting Rijk en Provincie om maatregelen ook te kunnen realiseren. Maar ook in het besef dat de toekomst nieuwe uitdagingen brengt die we nu nog niet voorzien. Afwijken van de Omgevingsvisie moet soms en mag als keuzes duidelijk onderbouwd zijn. Bij fundamentele veranderingen kunnen gemeenteraad en college besluiten de Omgevingsvisie tussentijds bij te stellen.
3. We blijven in gesprek; Gemeente, inwoners en organisaties blijven het gesprek over de toekomst van Hilversum voeren in wijken (van onderop) en op het niveau van de stad.
4. We geven initiatieven de ruimte, door procedures makkelijker en sneller te maken, zodat inwoners en organisaties eerder zelf aan de slag kunnen.

Deze principes passen goed bij de bedoeling van de Omgevingswet: meer integraal en op een open manier aan de toekomst van Hilversum werken is dé manier om de complexe opgaven uit hoofdstuk 3 en 4 succesvol aan te gaan.

5.1.1 Een voortdurend gesprek over de toekomst

Inwoners, ondernemers, organisaties en de gemeente hebben veel tijd en energie geïnvesteerd om tot de Omgevingsvisie te komen. Het is belangrijk om die energie en betrokkenheid vast te houden en het gesprek over de toekomst van Hilversum voort te zetten. We zijn ervan overtuigd dat wanneer dat gebeurt, het eigenaarschap en de verantwoordelijkheid voor

de toekomst van Hilversum sterker gevoeld wordt, er meer initiatieven ontstaan die bijdragen aan de doelen van de Omgevingsvisie en die op meer draagvlak kunnen rekenen.

Een eerste vervolggesprek tussen overheid en samenleving is na de raadsbehandeling van de ontwerp Omgevingsvisie door de gemeenteraad. De gemeente zal goed moeten uitleggen hoe de inbreng van inwoners, ondernemers en organisaties in de Omgevingsvisie is opgenomen. Welke keuzes zijn gemaakt en waarom?

Na het vaststellen van de Omgevingsvisie is het zaak het gesprek over de toekomst structureler in te vullen. Daarbij geldt dat niet alleen de gemeente het gesprek over de toekomst organiseert en dat we niet vanaf nul beginnen. Organisaties als de H100, hilversummers.nl, stichting Architectuurprijs en het Dudok Architectuur Centrum organiseren zulke gesprekken immers al langer, wat soms leidt tot grote initiatieven. En op buurt- en straatniveau spreken bewoners, bewonersverenigingen en wijkregisseurs voortdurend over nu en straks en kleinere initiatieven. Met alle betrokkenen willen we na vaststelling van de Omgevingsvisie verkennen hoe gesprekken over de toekomst blijvend samenhangend gevoerd kunnen worden: een agenda ‘samen bouwen aan Hilversum 2040’, die niet alleen gebaseerd is op meningen, maar ook op goed in-zicht in trends en ontwikkelingen.

De bijdrage van de gemeente kan daarbij zijn:

- Het organiseren van een jaarlijks terugkerend stadsgesprek over de Omgevingsvisie waarbij ‘zijn we nog op koers?’ de centrale vraag is. Dit kan goed in het begin van het jaar, voorafgaand aan de voorjaarsnota.
- Het beschikbaar stellen van data op Open Hilversum en opstellen van producten als een datamonitor en trendstudies (zie verder).
- Een herkenbaar, digitaal platform voor het gesprek over de toekomst.
- Met inwoners, ondernemers en organisaties opstellen van gebiedsagenda’s, als concrete, gebiedsgerichte uitwerking van de Omgevingsvisie (zie verder).

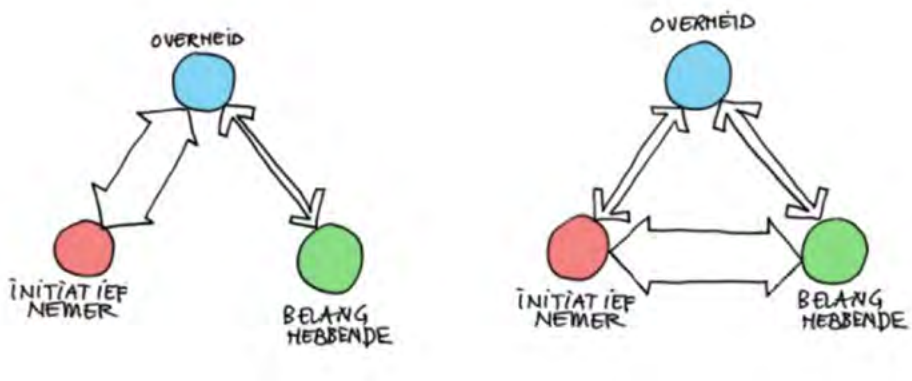
5.1.2 Initiatieven en participatie

De doelen uit de Omgevingsvisie zijn niet alleen van de gemeente, maar van gemeente en samenleving. Inwoners, ondernemers, organisaties en de overheid werken ieder vanuit hun eigen bevoegdheden en mogelijkheden aan het dichterbij brengen van de doelen. Deze visie is met inwoners, ondernemers en organisaties tot stand gekomen en daarmee een directe uitnodiging aan de samenleving tot samenwerking en het nemen van initiatieven die bijdragen aan de doelen.

Ook zonder de Omgevingsvisie zijn er in Hilversum al volop initiatieven. In het Meerjarenperspectief Gebiedsontwikkeling (gemeenteraad 2021) werd al geschetst dat het aantal ruimtelijke initiatieven gestaag toeneemt. En ook op het niveau van buurt en straat zien we steeds meer initiatieven ontstaan. We verwachten dat die trend zich doorzet en richting 2040 op meer plekken initiatieven ontstaan, waarbij:

- Steeds meer belanghebbenden geraakt worden.
- Initiatieven complexer worden en sprake is van stapeling van eisen en wensen die in beperkte ruimte moeten worden gecombineerd.
- Meer diversiteit in de stad ontstaat, zodat een grotere diversiteit in het ‘samen Hilversum 2040 maken’ nodig is.

In de participatie werden twee duidelijke oproepen uit de samenleving gehoord. Als eerste: kies als overheid een participerende rol, die past bij de dynamiek en energie van de samenleving. Zorg tegelijk voor inwoners die zorg nodig hebben én let op het algemeen belang. En als tweede: betrek inwoners, ondernemers en organisaties bij besluitvorming over wat

De veranderende verhouding tussen overheid en samenleving

er in Hilversum gebeurt. Beide oproepen gaan over de verhouding tussen de overheid en de samenleving. Die verhouding verandert met de tijd. Mede daarom wordt in de Omgevingswet de beweging van een klassieke ‘presterende’ en 'rechtmatige overheid’ naar een ‘participerende’ overheid gemaakt.

De figuur hierboven laat zien hoe die beweging eruitziet. Het linker plaatje schetst dat de overheid nu vaak positie moet kiezen 'tussen’ initiatiefnemers en belanghebbenden. Er is vaak veel contact met initiatiefnemers. Belanghebbenden vinden vaak dat er juist te weinig contact met hen is en spreken daar de overheid op aan. Het rechterplaatje schetst een overheid die erop aanstuurt dat initiatiefnemers en belanghebbenden vooral met elkaar het goede gesprek voeren.

De Omgevingswet onderstreept het belang van goede participatie bij initiatieven, vanuit de wens inwoners beter te willen betrekken bij initiatieven in hun leefomgeving. Tegelijk maakt de Omgevingswet dat niet concreet: de wet schrijft voor dát er participatie moet zijn, maar niet hoe die moet worden ingevuld. Ook schrijft de wet voor dat gemeenten geen aanvullende eisen mogen stellen aan participatie, bijvoorbeeld bij het verlenen van omgevingsvergunningen. De beweging van links naar rechts hebben we in Hilversum al enkele jaren geleden ingezet, bij onze plannen voor de invoering van de Omgevingswet. We gebruiken sinds 2018 een ‘leidraad participatie’ om initiatiefnemers te inspireren het participatieproces goed vorm te geven. De leidraad is zowel van toepassing op initiatieven uit de samenleving als op initiatieven van de gemeente.

Hoewel principes uit de leidraad breed gedeeld worden, blijkt de praktijk weerbarstig. Dat leidt tot maatschappelijk en politiek debat: wanneer zijn het participatieproces en de communicatie 'goed'? Waar zijn initiatiefnemers, belanghebbenden en gemeente op aanspreekbaar?

Kadertekst – Zes principes voor participatie uit de leidraad

De leidraad noemt als zes belangrijkste principes voor participatie:

5. Wees transparant: gebruik begrijpelijke taal en communiceer open en eerlijk.
6. Wees volledig: betrek een mix van alle mogelijke betrokkenen uit de omgeving.
7. Geef zowel voor- als tegenstanders de ruimte: het gesprek met tegenstanders kan andere creatieve oplossingen doen ontstaan.
8. Duidelijk zijn over zeggenschap: laat weten waarover belanghebbenden kunnen meebeslissen, meepraten en adviseren. En wees ook duidelijk waarover dit niet kan.
9. Creëer samenspraak: plannen die op basis van een uitwisseling van argumenten ontstaan of aangescherpt worden, zijn vaak het breedst gedragen.
10. Heb vertrouwen: participatie werkt alleen op basis van vertrouwen in elkaars goede intenties.

Er wordt spanning gevoeld tussen het belang dat we in Hilversum aan participatie hechten, de mate waarin de gemeente op dit moment grip heeft op de kwaliteit van de participatie die door initiatiefnemers is georganiseerd en de mate waarin alle belanghebbenden bereikt en betrokken worden. Die spanning leidde recent tot twee moties die oproepen tot meer participatie-instrumentarium (M21-145) en het versterken van de positie van ‘belanghebbenden zonder macht’ (M22-39).

Als instrument zien we de bestaande participatieleidraad ‘betrek de buurt (gemeenteraad 2021) nog steeds als een goede basis. Na vaststelling van de Omgevingsvisie in 2023 willen we de leidraad 'betrekt de buurt’ en de daarin opgenomen principes actualiseren en daarbij de aanvullingen, verduidelijkingen en suggesties gebruiken die in het participatieproces voor de Omgevingsvisie zijn gedaan over het doel van participatie, de betekenis van het algemeen belang, de rol van de gemeente en goede communicatie. We kijken naar inspirerende voorbeelden, zoals het Groninger participatiewerkboek, dat in samenwerking met inwoners, organisaties en kennisinstellingen is opgesteld. Dat moet meer handvatten voor de gemeenteraad opleveren om de kwaliteit van de participatie te kunnen beoordelen, zonder die te verplichten (vanwege het ontbreken van een wettelijke grondslag). Ten slotte willen we voor de participatieprocessen van de gemeente zelf kijken hoe deze minder gefragmenteerd kunnen zijn: nu betrekken we inwoners, ondernemers en organisaties vaak per project of beleidstraject, waardoor belanghebben-den vaak gevraagd worden ‘op te draven’ en de gemeente veel tijd en energie besteedt aan het uitleggen van de samenhang tussen de verschillende participatieactiviteiten.

De participatie voor de Omgevingsvisie leverde onderstaande goede suggesties voor een aantal verduidelijkingen op.

Het doel van participatie is: het goed in beeld brengen van alle belangen die geschaad of gediend worden. Dit geeft het gemeentebestuur de mogelijkheid om een afweging te maken binnen de speelruimte van zijn bevoegdheden en een afweging in het kader van het ‘algemeen belang’. Initiatiefnemers moeten zich inspannen om die belangen volledig in beeld te brengen. Participatie betekent niet dat iedereen die meedoet gelijk kan krijgen; wel dat er duidelijkheid is over de afweging van alle belangen en de besluitvorming.

Het algemeen belang is: datgene dat voor het welzijn van de bevolking in het algemeen nuttig, gewenst of nodig is. Wát dat is, is voor het grootste deel geborgd in de Omgevingsvisie zelf en is de reden dat er zoveel tijd en energie is gestoken in het participatieproces: om te komen tot draagvlak. Tegelijk geeft de Omgevingsvisie ruimte en kaders aan initiatiefnemers en belanghebbenden om met elkaar tot gedragen initiatieven te komen, die zich goed tot het algemeen belang verhouden. Toetsen aan het algemeen belang is (dus) toetsen aan de Omgevingsvisie.

De rol van de gemeente is niet bij elk initiatief dezelfde. De gemeente is immers niet verantwoordelijk voor alles wat er in Hilversum gebeurt en is lang niet altijd ‘bevoegd gezag'. De rollen die de gemeente kan hebben, zijn:

- Zelfpresterend/uitvoerend: niemand anders dan de gemeente kan het doen. Denk aan het uitvoeren van een wettelijke taak, zoals het uitgeven van paspoorten.
- Opdrachtgever: De gemeente heeft een duidelijke verantwoordelijkheid en stelt voorwaarden aan de inhoud. Derden gaan binnen deze voorwaarden over de wijze van uitvoering (het ‘hoe’). Denk bijvoorbeeld aan het vervangen van de riolering in buurten door aannemers.
- Regisseur: De gemeente bepaalt zijn ambities en de grenzen van het speelveld (kaders). Binnen dat systeem voeren andere partijen het proces (‘het hoe’) en bepalen de inhoud (‘het wat’). De gemeente beoordeelt of het spel binnen de kaders gespeeld wordt en past wanneer nodig kaders aan. Denk bijvoorbeeld aan het uitvoeren van wettelijke regelingen in het sociaal domein.

- Co-producent: De gemeente heeft een wens en de realisatie daarvan doet ze vanuit een gelijkgestelde positie in samenwerking met andere partijen. Deze gelijkgestelde positie moet door alle partijen geaccepteerd en geborgd worden. Het initiatief kan van buiten komen of van binnenuit. Denk bijvoorbeeld aan de gebiedsontwikkeling Arenapark.
- Supporter: Anderen bepalen doelen en context. De gemeente is supporter en beweegt mee omdat zij het belang ziet van het maatschappelijk effect of hierop wordt aangesproken. Er zijn geen tegenstrijdigheden met wettelijke of gemeentelijke kaders. Denk bijvoorbeeld aan het ondersteunen van evenementen.
- Toeschouwer: De gemeente heeft geen verantwoordelijkheid voor het onderwerp. De gemeente zet dus geen middelen in, bepaalt geen resultaten en oefent geen invloed uit op andere partijen. Dit kan alleen als het zo geaccepteerd wordt door de omgeving.

Bij elk initiatief is het nodig om de rol van de gemeente goed te duiden en te communiceren. Door goed te communiceren, kan de gemeente zich ook beter aan haar rol houden. Bij een rol hoog in de lijst is de gemeente aanspreekbaar op/verantwoordelijk voor een goed participatieproces en communicatie daarover. Lager op de lijst ligt die verantwoordelijkheid bij initiatiefnemers. De gemeente bepaalt haar rol door toepassing van het toetsingskader (paragraaf 5.2). Daaruit volgt ook de rol van het bestuur (college en gemeenteraad) bij participatieprocessen.

Goede communicatie is uitdagend, ook vanwege de toenemende diversiteit in Hilversum. Het vergt van gemeente en initiatiefnemers naar de toekomst toe meer en meer diverse inspanningen om alle belanghebbenden gelegenheid te geven aan het participatieproces mee te doen. Partijen moeten oog hebben voor de reikwijdte en de grenzen van participatie: mensen hebben meer te doen en er komt veel op ze af. Bovendien is niet iedereen even mondig. Dit kan leiden tot onvolledige en niet-representatieve participatie. Tegelijk hebben we tijdens de

Rol gemeente bij participatie	Rol bestuur bij participatie
Zelfpresterend/uitvoerend	Procesontwerper: benoemen van participatieaanpak, inhoudelijke kaders en uitgangspunten
Opdrachtgever	
Regisseur	(mede-) Koersbepaler: benoemen van participatieaanpak en democratische uitgangspunten óf Belangenafweger: kiezen uit opgehaalde standpunten en inzichten
Co-producent	
Supporter	Verbinder: bevorderen dat inbreng van alle betrokkenen op tafel komt of het verstrekken van subsidies
Toeschouwer	Geen

Mogelijke rollen van de gemeente en het bestuur bij participatie

coronalockdowns vaker en met succes digitale toepassingen in kunnen zetten die voor sommige groepen in de samenleving het participeren juist ge-makkelijker maken. Het participatieproces voor de Omgevingsvisie en in het bijzonder de evaluatie van de Klankbordgroep bieden praktische aanbevelingen:

- Neem de tijd voor het participatieproces. Tijdsdruk is niet helpend.
- Kom als initiatiefnemer op plekken waar de mensen zijn, in plaats dat de mensen moeten komen waar de initiatiefnemer is.
- Organiseer onafhankelijkheid door inzet van onafhankelijke gespreksleiders en verslagleggers. Zo komen ideeën en belangen goed op tafel en op papier.
- Zie 'representativiteit' als een inspanningsverplichting, niet als resultaatverplichting. Span je wel in om zoveel mogelijk inwoners en organisaties in staat te stellen mee te doen. Analyseer tussentijds of er groepen ondervertegenwoordigd zijn. Heb oog voor Hilversummers die minder vanzelfsprekend of makkelijk meedoen, zoals jongeren, laaggeletterden en mensen met een migratieachtergrond.
- Zorg in elk gezelschap voor een diverse samenstelling in leeftijd, achtergrond en belang.
- Communicatie is key. Zorg dat de communicatie met elke doelgroep aansluit bij de voorkeursstijl van elke doelgroep.
- Houd de toonzetting positief. Vraag: hoe wil je het? Breng daarna de consequenties in beeld.
- Geef uitleg en koppel steeds transparant terug: dit hebben we gezien/ gehoord -> zo zijn we er mee omgegaan -> dat leidt hiertoe. Dit is arbeidsintensief, maar transparantie komt het vertrouwen in het proces ten goede.

Kadertekst: Aan de slag met concrete ideeën

De participatie voor de Omgevingsvisie heeft 143 concrete ideeën opgeleverd voor de stad of voor specifieke gebieden. Veel daarvan zijn opgeschreven in het participatierapport 'inwoners aan het woord'.

- 65 daarvan zijn meegenomen bij het schrijven van deze visie, zoals 'aandacht voor mooie ontmoetings- en recreatieplekken', 'ruim baan voor de fiets' en 'investeer in kenniseconomie en stimuleer omscholing'. 17 kunnen (alleen) door de gemeente worden opgepakt, zoals 'fontein marktplein alle dagen open' of het 'waterwerk op het Laapersveld energieneutraal maken'.
- 51 zijn gebiedsspecifiek en kunnen goed gebruikt worden als inspiratie voor op te stellen gebiedsagenda, zoals 'de Oude Haven opknappen', 'de Havenstraat als fietsstraat', 'wonen boven winkels' of 'het maken van een voedselbos'.
- Een deel van de gebiedsspecifieke ideeën en overige ideeën kunnen nu al goed door inwoners en ondernemers zelf worden opgepakt, in samenwerking met diverse maatschappelijke organisaties. Door gezamenlijk initiatieven te nemen wordt Hilversum mooier en worden de onderlinge verbanden in de samenleving versterkt. Hilversum onderzoekt met maatschappelijke organisaties als Hilversummers. nl naar pilots om zulke maatschappelijke co-creatie initiatieven te ondersteunen/op weg te helpen, netwerken te verbinden en daar van te leren.

5.2 De Omgevingsvisie als toetsingskader

Uit het vaststellen van de Omgevingsvisie vloeit voort dat Hilversum nieuwe initiatieven van inwoners, ondernemers en organisaties toetst aan de inhoud van de Omgevingsvisie en de wettelijke regels. Als initiatieven passen binnen de kaders, dan werkt Hilversum mee aan de uitvoering daarvan. Als dat niet zo is, kan de gemeente meedenken hoe initiatieven wel in het toekomstbeeld kunnen passen, of besluiten dat er geen plek voor is in Hilversum.

In het Meerjarenperspectief Gebiedsontwikkelingen (gemeenteraad 2021) is aangegeven dat de gemeente hiervoor een toetsingskader opstelt op basis van de Omgevingsvisie en in de tussentijd werkt met voorlopige kaders op basis van bestaand beleid. Hilversum toetst initiatieven daarom al aan het vastgestelde beleid en regels: in welke mate draagt het bij aan doelen op het gebied van klimaat, landschap, energie, wonen, economie, mobiliteit, gezondheid etc.? Ook wordt getoetst op eerdere afspraken (zijn er bijvoorbeeld convenanten of intentieovereenkomsten afgesloten?), bestuurlijk draagvlak (is het initiatief onderdeel van het coalitieakkoord of de programmabegroting?) en zakelijke argumenten. Zo werken we als gemeente alleen aan initiatieven die de stad ook echt verder helpen. Het toetsingskader moet ook helpen om de inzet van de gemeente te kunnen prioriteren. De gemeente kan niet alles tegelijk.

De gemeenteraad heeft in amendement A22-59 (juli 2022) gevraagd een concept Hilversums toetsingskader op te stellen. Voor het Hilversums toetsingskader wordt aangesloten bij het toetsingskader van de Milieu Effect Rapportage. Bijlage F bevat een aanzet daartoe. Na politieke oordeelsvorming wordt het toetsingskader verder uitgewerkt in deze paragraaf van de Ontwerp Omgevingsvisie.

5.3 De Omgevingsvisie als basis voor uitwerking in programma's, agenda's en het Omgevingsplan

Hilversum kent veel vormen om tot beleid en uitvoering te komen. In sommige gevallen schrijft de wet voor dat de gemeenteraad sectoraal beleid vaststelt (zo is er bijvoorbeeld een wettelijke plicht om als gemeente een Transitievisie Warmte te hebben), maar in veel gevallen heeft de gemeente veel vrijheid in hoe beleid en andere plannen vorm krijgen. De diversiteit in Hilversum is groot: structuurvisies, visies, beleidsnota's, kader- en uitvoerings-/uitwerkingsnota's, programma's, handboeken, masterplannen, projecten, agenda's, regelingen, handboeken, actieplannen, verordeningen en andere regelgeving. Het kost soms veel tijd en energie om duidelijk te maken hoe ze samenhangen.

De Omgevingswet biedt het nodige instrumentarium om de uitvoering van de Omgevingsvisie te vereenvoudigen. Een duidelijker en eenvoudiger aantal instrumenten helpt bij het sturen op de integrale opgaven, het vinden van synergie en het stellen van prioriteiten/inzet van tijd, geld en capaciteit. Het helpt ook om initiatieven beter te faciliteren, door duidelijker en meer integrale kaders en regels. Nu zijn kaders en regels vaak 'sectoraal' en maakt de stapeling daarvan het initiatieven en projecten vaak niet gemakkelijk.

5.3.1 Kerninstrumenten uit de Omgevingswet

De Omgevingswet kent zes 'kerninstrumenten' voor het voeren van ruimtelijk beleid en het realiseren van activiteiten in de ruimtelijke omgeving. Voor de gemeentelijke beleidsontwikkeling zijn er drie relevant: de Omgevingsvisie, het (Omgevings-)Programma en het Omgevingsplan.

- Voor de Omgevingsvisie is de gemeenteraad bevoegd gezag. De Omgevingsvisie is zelf-bindend voor het bestuursorgaan dat hem vaststelt en stelt kaders: wat willen we bereiken en waartoe? Het is een visie hoofdlijnen over het te voeren integrale beleid, over de kwaliteit van de leefomgeving en de hoofdrichtingen voor de voorgenomen ontwikkeling, gebruik, beheer en bescherming van het grondgebied. Het integreert de visievorming op verschillende terreinen, zoals ruimtelijke ontwikkeling, verkeer, water, milieu en erfgoed, maar ook de sociaal-economische visievorming. De Omgevingsvisie vervangt de Structuurvisie Hilversum 2030 en gebiedsdekkende structuurvisies.
- Het Programma werkt de doelen uit de Omgevingsvisie uit in maatregelen: hoe gaan we de doelen bereiken? Ook de programma's zijn zelf-bindend. De gemeenteraad benoemt welke programma's er zijn, het college vult ze in, bijvoorbeeld op basis van het coalitieakkoord. De gemeente kan meerdere programma's vaststellen, die zowel thematisch als gebiedsgericht kunnen zijn. De Omgevingswet onderscheidt ‘onverplichte’ en verschillende typen 'verplichte’ programma's, bijvoorbeeld volgend uit Europese regelgeving. Het programma kan sectoraal beleid en gebiedsvisies vervangen.
- De gemeenteraad is bevoegd gezag voor het Omgevingsplan. Het Omgevingsplan is een (1) plan voor alle regels van de gemeente voor de fysieke leefomgeving. Het is juridisch bindend, dus vatbaar voor bezwaar en beroep. Het omgevingsplan moet de geldende regelgeving permanent actueel weergeven, door digitalisering van het omgevingsplan. Per locatie is in het Omgevingsplan volledig te vinden welke regels daar gelden. De regels in het Omgevingsplan komen voort uit wettelijke regels, de Omgevingsvisie en de Programma's. Er is sprake van verbrede reikwijdte: dat betekent dat over veel meer onderwerpen en aspecten regels kunnen worden opgenomen dan nu onder de Wet Ruimtelijke Ordening. Het Omgevingsplan vervangt o.a. de bestemmingsplannen en een groot aantal verordeningen.

De andere instrumenten, zoals de Omgevingsvergunning gaan over uitvoeringsaspecten zoals de vergunningverlening. Die blijven hier buiten beschouwing.

Het ‘beleid’ van de gemeente hoort in de Omgevingsvisie en Programma's. Beleid in de Omgevingsvisie is op hoofdlijnen. Het moet op die hooflijnen integraal zijn en heeft een lange termijn scope. Beleidsuitwerking, gebiedsuitwerking en beleidsrealisatie horen in Programma’s. Het adagium uit de Omgevingswet is: “De Omgevingsvisie blijft, de Programma’s veranderen”. In de programma's wordt de toets met uitvoerbaarheid, tijd, geld en capaciteit gemaakt en worden uitvoeringsprioriteiten gesteld.

5.3.2 Kerninstrumenten in de Hilversumse praktijk

Het beleid van de gemeente Hilversum is op dit moment beschreven in ten minste 107 ‘kaderstellende nota's’ en een projectenportfolio van tientallen locatie- en gebiedsontwikkelingen van de gemeente of van derden.[1] Het gaat om visies, beleidsnota's, kader- en uitvoerings/uitwerkingsnota's, programma's, handboeken, masterplannen, projecten, agenda's, regelingen, actieplannen, verordeningen en andere regelgeving. Vaak themagericht en soms gebiedsgericht. Sommige nota's combineren het formuleren van beleidsdoelstellingen met uitvoeringsprogramma's; andere nota's houden dat juist uit elkaar. Elk van deze nota's heeft een andere looptijd, wijze van monitoring en termijn van actualisatie. In gebieds- en locatieontwikkelingen zijn vaak meerdere doelen en uitvoeringsprogramma's tegelijkertijd aan de orde, die om gebiedsgerichte afwegingen/prioriteiten vragen.

Het instrumentarium uit de Omgevingswet kan goed worden benut om het beleid van Hilversum integraler en overzichtelijker te maken. Dat begint met het vaststellen van de integrale Omgevingsvisie. De volgende stap is het benoemen van Programma's. Voor Hilversum zijn nu geen

1. Bron: concept programmabegroting 2023.

'verplichte' programma's in beeld, dus kan worden volstaan met het inrichten van 'vrijwillige' programma's, waarin beleid wordt uitgewerkt. Zulke programma's kunnen een thematisch karakter hebben waarbij het liefst sectorale thema's op een logische manier worden gecombineerd tot integrale thema's. De programma's kunnen ook gebiedsgericht zijn: daarmee wordt de beleidsmatige insteek op stadsniveau verbonden/ gedifferentieerd uitgewerkt in een gebiedsgericht programma. Ook uitvoeringsafspraken met inwoners, ondernemers en organisaties kunnen in het Programma worden opgenomen. In de Hilversumse praktijk lijkt het echter logischer die te maken in de vorm van kort-cyclischer 'agenda's', die uit de programma's voortkomen.

We zien goede mogelijkheden om het Hilversumse beleid overzichtelijk onder te brengen in een beperkt aantal Hilversumse kerninstrumenten:

	Inhoud	Regelgeving
Beleid	Omgevingsvisie	-
	Programma's	Verordeningen
Uitvoering	Agenda's	Omgevingsplan

Overzicht beleid en kerninstrumenten

Het idee bij de Omgevingsvisie is dat die al het integrale beleid bevat en dat 'sectorale visies' alleen worden opgesteld indien daarvoor een wettelijke verplichting bestaat.

5.3.3 Aanzet voor programma's

Uitgaande van de drie integrale opgaven uit hoofdstuk 3 en 4, ligt het in de rede om na vaststelling van de Omgevingsvisie te komen tot drie (vrijwillige) integrale thematische programma's: 'meedoen', 'duurzaam' en 'actief'. Aan vrijwillige programma's zijn weinig wettelijke eisen en er hoeft in principe geen koppeling te bestaan tussen de Omgevingsvisie en de programma's. In Hilversum zien we wel meerwaarde in zo'n koppeling, met oog op afstemming en samenhang tussen verschillende domeinen. Door bijvoorbeeld bestaand 'sectoraal beleid' en bestaande 'sectorale programma's' als 'groen', 'energietransitie' en 'mobiliteit' bij elkaar te brengen in een nieuw programma 'duurzaam', kan synergie en meerwaarde worden bereikt. Daarvoor hoeven we overigens niet helemaal opnieuw te beginnen: voor het programma 'duurzaam' is met het programma Duurzaamheid in het verleden al een goede start gemaakt. De eerste versies van de nieuwe thematische programma's zullen bestaan uit de Omgevingsvisie (visie, doelen, genoemde maatregelen, monitoring), een weergave van reeds vastgestelde beleid en een oplossing voor eventuele discrepanties of conflicten en een verbinding met agenda's voor deze bestuursperiode, zoals uit het coalitie-akkoord en de programmabegroting 2023.

Gebiedsgericht werken is niet nieuw in Hilversum. Wel kent het – analoog aan de thematische onderwerpen – vele vormen, variërend van buurt- en wijkagenda's, gebiedsagenda's (zoals voor het centrum, bedrijventerreinen of in postcodegebied 1221) tot masterplannen en beeld-kwaliteitsplannen voor ontwikkellocaties. Niet altijd is de relatie met bijvoorbeeld de structuurvisie of Omgevingsvisie helder. Twee gebiedsprogramma's kunnen de wens tot meer/beter gebiedsgericht werken bevorderen. Het eerste kan gaan over het portfolio van projecten (locatie- en gebiedsontwikkelingen). Dit is in feite het voortzetten van de programmatische aanpak voor het projectenportfolio, zoals beschreven in het Meerjarenperspectief Gebiedsontwikkelingen (gemeenteraad 2021). Het tweede gebiedsprogramma kan ontstaan vanuit de wens van inwoners,

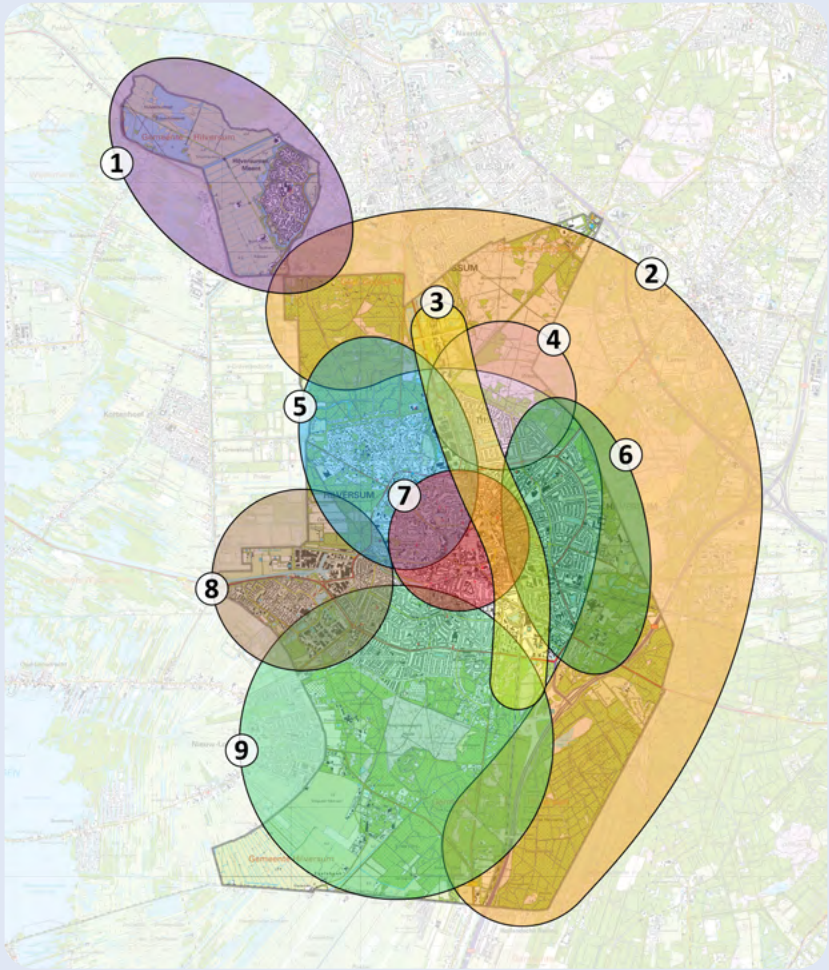
Kadertekst: wat is het goede schaalniveau voor gebiedsagenda's?

Voor de gebiedsagenda's zoeken we een schaalniveau waarop duidelijk ruimtelijke afhankelijkheden bestaan tussen ontwikkelingen, nieuwe kansen en opgaven in bestaande woonbuurten, werklocaties en gemengde gebieden. Dit onderzoek is nog niet klaar.

Traditioneel wordt in Hilversum apart naar de woongebieden ('wijken') en werklocaties gekeken, wat kan leiden tot 20 of meer agenda's. Tegelijk is juist een van de opgaven om wonen, werken en voorzieningen meer te mengen in grotere gebieden. Dit zou kunnen leiden tot deze gebieden:

1. De Meent en het veenweidegebied ten noordwesten daarvan. Zowel De Meent als het veenweidegebied zijn bijzonder. De eerste gezien de geografische positie en de tweede omdat het afwijkt van de rest van de buitengebieden van Hilversum (hei en bos).
2. Buitengebied, inclusief Crailo.
3. Spoorzone; een gebied met veel dynamiek ('dynamisch gebied' uit de Structuurvisie 2030), waarin het Media Park, Arenapark en het stationsgebied liggen.
4. Wijk Noord, die voor een belangrijk deel bestaat uit naoorlogse woningbouw.
5. De beschermde villagebieden van het Noordwestelijk Villagebied.
6. Het Oosten van het spoor, waarin de wijk 1221, het beschermd stadsgezicht van Oost, Anna's Hoeve en ontwikkelingen rondom het ziekenhuis.
7. Centrum, in samenhang met de aanloopstraten en de relatie met Oost.
8. Naoorlogse wijk Kerkelanden en de aangrenzende bedrijventerreinen.
9. De heidegebieden meedoen de bijzondere functies, zoals Zonnestraal en het vliegveld.

Het college hoopt uit de inspraak een beeld te krijgen in hoeverre inwoners zich met deze gebieden kunnen identificeren en zal bij de definitieve Omgevingsvisie een concreet voorstel te doen voor gebieden. Daarbij wordt meegewogen dat de huidige wijkindeling op basis van volledige postcodegebieden voor verschillende samenwerkingen (veiligheidsdiensten, welzijnsorganisaties) als bruikbaar wordt gezien, ook vanwege het bij elkaar brengen van data. In ieder geval moet er geen verwarring zijn door – bijvoorbeeld – dubbelingen in de naamgeving.

ondernemers en organisaties om de Omgevingsvisie gebiedsgericht uit te werken in gebiedsagenda's. Veel inwoners voelen zich meer betrokken bij de straat, buurt of wijk waarin zijn wonen, dan bij de stad als geheel en hebben in de participatie veel ideeën aangedragen die daarin een plek krijgen. Als we goede gebiedsagenda's hebben, is het gemakkelijker om tot passende initiatieven te komen, draagvlak te verwerven en de initiatieven goed te kunnen toetsen. Ook dit is niet nieuw: zo bestaan er al verschillende gebiedsagenda's voor woon- en werkgebieden en werken we nu concreet aan een gebiedsagenda voor het centrum.

Een gebiedsagenda schetst perspectief voor het versterken, vernieuwen en ontwikkelen van gebieden, passend bij en in overleg met inwoners, ondernemers en organisaties in het gebied, uitgaande van wat in het gebied kan en nodig is. Niet alle gebieden zijn gelijk, dus ook de aanpak per gebied kan verschillen, net naargelang wat in een gebied nodig is. Tegelijk helpt het als we aan alle gebiedsagenda's dezelfde kwaliteitseisen stellen, zoals een start met een Plan van Aanpak, waarin kaders/randvoorwaarden, werkwijze en niveau van participatie zijn opgenomen, een analyse van informatie over ruimtelijke structuren, culturele waarden, demografische en sociaal-economische opbouw, gebruik, milieu, klimaat, energie en eigendomssituatie en werkwijze waarin het wensbeeld, uitdagingen en kansen voor de toekomst van een gebied uit blijken.

Informatie voor de analyse is deels beschikbaar op Open Hilversum, uit de jaarlijkse Hilversum Monitor en natuurlijk uit de participatie voor de omgevingsvisie (rapport ‘inwoners aan het woord’). Dat laatste document bevat per wijk veel concrete ideeën en knelpunten om in de verschillende wijken mee aan de slag te gaan en die niet allemaal in de Omgevingsvisie zijn terug te vinden. Verder is van belang dat er voor de start van elke gebiedsagenda een goed participatieplan is gemaakt, zodat ook moeilijk bereikbare doelgroepen kunnen deelnemen en inwoners naar gelang van hun belangstelling kunnen meedoen. Uit eerdere ervaringen met ‘wijkagenda’s’ blijkt dat sommige inwoners overal bij betrokken willen zijn en sommige inwoners alleen behoefte hadden aan het kunnen noemen van prioritaire maatregelen.

Ten slotte is er (altijd) een ondersteunend programma nodig waarin de randvoorwaarden worden georganiseerd. Denk daarbij aan beleid en activiteiten rondom participatie, communicatie data/informatie, financiën en processen. Sommige van deze onderwerpen worden al programmatisch aangepakt, zoals het programma Transitie naar Datagedreven sturing en de bekende Planning & controlcyclus. We zien sterke meerwaarde in het meer in samenhang bezien van de onderwerpen participatie, communicatie en data.

De Hilversumse kerninstrumenten worden samengevat in de tabel op de volgende bladzijde. De tabel toont ook dat agenda's kunnen bijdragen aan meerdere programma's.

In termen van hiërarchie gaan de thematische programma’s boven de gebiedsgerichte programma’s. Het ondersteunende programma is volgend op de thematische en gebiedsgerichte programma’s. In de thematische programma’s staan immers de doelen die in het totaal van de locatie- en gebiedsontwikkelingen een plek moeten krijgen. Uiteraard moet ook vanuit de mogelijkheden en onmogelijkheden in gebieden worden gekeken. Eventuele conflicten worden op voorstel van het college door de raad beslecht.

Tot het vaststellen van de Omgevingsvisie en de daarbij behorende programma's is het zaak om:

- Terughoudend zijn in het formuleren van nieuwe ‘visies’, ‘beleidsnota' en ‘programma's voor enkelvoudige/‘sectorale’ onderwerpen.
- Consequent de rollen van raad en college in acht te nemen: de raad benoemt de programma's, het college vult ze in.
- Reeds geplande beleidsnota's en programma's waar mogelijk

te verbreden (denk aan de bestaande programma's groen en energietransitie), in de geest van de nieuwe programma's.

- De ervaring in reeds gestarte gebiedsplannen of - agenda's te benutten voor het verder ontwikkelen van de methodologie voor de gebiedsagenda's. Denk aan deestelde gebiedsagenda voor postcodegebied 1221. Ook starten we al in 2022 met het maken van een gebiedsagenda voor het Centrum in het kader van de corona herstelagenda. Verder zijn gebiedsagenda's voor de Hilversumse Meent, de werklocaties ZuidWest en het Media Park in het coalitieakkoord voorzien. Overigens is het voorstelbaar dat opnieuw gekeken wordt naar de prioritering; er valt ook iets te zeggen voor het starten bij de gebieden waarin sprake is van de grootste stapeling opgaven. Ook nieuwe initiatieven om 'wijkgericht' te werken (bijvoorbeeld voor cultuurhistorie, veiligheid, mobiliteit, energie en groen) kunnen daarbij worden betrokken. Zo maken we werk-met-werk.

<table>
<tr><td>Visie</td><td colspan="6">Omgevingsvisie</td></tr>
<tr><td></td><td colspan="3">Thematisch</td><td colspan="2">Gebiedsgericht</td><td></td></tr>
<tr><td>Programma's</td><td>Meedoen</td><td>Actief</td><td>Duurzaam</td><td>Locatie- en gebiedsontwikke-lingen</td><td>Gebiedsagenda's</td><td>Ondersteunend</td></tr>
<tr><td rowspan="3">Agenda's (voorbeeld)</td><td>Agenda eenzaamheid</td><td>Agenda economie
Agenda Cultuur</td><td>Agenda Openbare Ruimte</td><td rowspan="3">Stedenbouwkundig plan Arenapark
Gebiedsagenda Centrum</td><td rowspan="3">Gebiedsagenda A
Gebiedsagenda B</td><td rowspan="3">Datagedreven sturing
Participatie-agenda</td></tr>
<tr><td></td><td colspan="2">Agenda Warmtetransitie</td></tr>
<tr><td colspan="2">Agenda jeugd
Agenda werk</td><td></td></tr>
<tr><td>Regelgeving</td><td colspan="6">Omgevingsplan</td></tr>
</table>

Hilversumse kerninstrumenten voor de ruimtelijke ordening

5.3.4 Het omgevingsplan

Het omgevingsplan gaat na invoering van de Omgevingswet op een nieuwe manier alle regelgeving van de gemeente voor de fysieke leefomgeving structureren. Er komt één omgevingsplan voor heel Hilversum, dat voortdurend bijgesteld kan worden. Er komen generieke, stads-brede regels en gebiedsspecifieke regels. Indachtig principe 4 uit de Denkrichting (“We geven initiatieven de ruimte, door procedures makkelijker en sneller te maken, zodat inwoners en organisaties eerder zelf aan de slag kunnen”) is het uitgangspunt dat de gemeente zoveel mogelijk met algemene regels werkt waarin is aangegeven wat wel kan en zo weinig mogelijk met vergunningen. De Omgevingsvisie is de basis voor het omgevingsplan.

Als de Omgevingswet in werking treedt, gaat een groot deel van de bestaande regels ‘van rechtswege’ op in een tijdelijk omgevingsplan voor Hilversum. Denk aan bestemmingsplannen, voorbereidingsbesluiten, beheerverordeningen, inpassingsplannen van de provincie en Rijksregels die met de Omgevingswet een gemeentelijke bevoegdheid worden, zoals het activiteitenbesluit over milieu. Andere regels uit gemeentelijke verordeningen, zoals delen van de APV, de parkeerverordeningen en afvalstoffenverordening gaan niet direct op in het tijdelijk omgevingsplan, maar blijven nog een tijdje zelfstandig voortbestaan. Gemeenten hebben tot 31 december 2029 de tijd om deze regels in het (definitieve) omgevingsplan op te nemen en om Rijksregels die naar de gemeenten komen (de zgn. 'bruidsschat') inhoudelijk te actualiseren en integraal op elkaar af te stemmen.

Hilversum krijgt dus met de invoering van de Omgevingswet van rechtswege een (tijdelijk) omgevingsplan. Na het vaststellen van de Omgevingsvisie kan worden gestart met het opstellen van het definitieve omgevingsplan. Daarvoor zijn op hoofdlijnen 3 voorbereidende activiteiten nodig:

1. Het gebiedsgericht uitwerken van de Omgevingsvisie (zie 6.3.4).
2. Het doen van onderzoeken naar:

    A. Omgevingswaarden (bijvoorbeeld voor geluid).
    B. Enkele stads-brede regels (bijvoorbeeld rondom energie).
    C. Hoe de ‘bruidsschat’ geactualiseerd en integraal gemaakt moet worden in Hilversum.

3. Het inrichten van het werkproces rondom het werken met het Tijdelijk Omgevingsplan. Hierin moet o.a. het toetsen van initiatieven aan de Omgevingsvisie en het bijstellen van het tijdelijk omgevingsplan (bijvoorbeeld aan de onderzoeken, of voortschrijdend inzicht) worden ingericht.

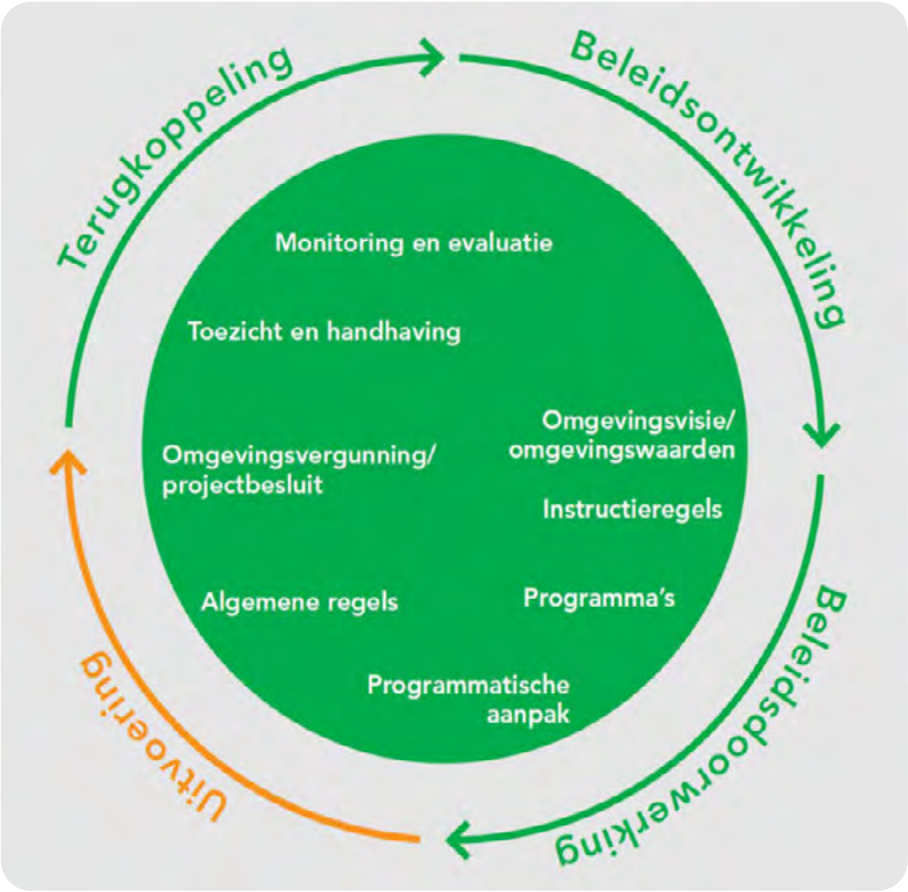
Het college zal in 2023 een Plan van Aanpak Omgevingsplan opstellen.

5.3.5 De beleidscyclus

In Hilversum werken we bij veel beleid al met de beleidscyclus. We ontwikkelen vaak meerjarig beleid, maken uitvoeringsplannen gekoppeld aan geld en capaciteit in de (jaarlijkse) programmabegroting, voeren uit en evalueren of monitoren de voortgang waarna we het beleid weer bijstellen. De Omgevingswet gaat ook uit van deze praktijk en brengt die in bijgaande in beeld. In deze beleidscyclus krijgt het sturen op ruimtelijke kwaliteit en samenhang tussen projecten en op het niveau van de stad en de regio vorm. Daarnaast maakt het ook de samenhang tussen omgevingsvisie, omgevingsprogramma, omgevingsplan en ruimtelijke projecten inzichtelijk.

We veronderstellen dat de Omgevingsvisie gedurende acht jaar (twee bestuursperioden) houvast moet kunnen bieden. Elke twee jaar bespreken we de voortgang met de gemeenteraad voor bijstellingen die passen binnen de kaders van deze Omgevingsvisie (het gaat dan vooral om de vijf principes en de doelen en maatregelen die gekoppeld zijn aan de opgaven op het

gebied van duurzaamheid, actief en meedoen). Het is niet de bedoeling dat om de twee jaar een hele nieuwe visie wordt ontwikkeld. De raad kan kleine bijstellingen in de Omgevingsvisie bijvoorbeeld in de vorm van een ‘addendum’ vaststellen.

De Hilversumse beleidscyclus in schema

Voor de programma's geldt dat ze vier jaar houvast moeten kunnen bieden. Elk jaar of elke twee jaar (afhankelijk van het tempo waarin ontwikkelingen zich voordoen) monitoren we de voortgang en stellen waar nodig de programma's bij. Verder leggen we daarin steeds expliciet de verbinding met de Omgevingsvisie: zijn er veranderingen die bijstelling van de Omgevingsvisie noodzakelijk maken?

De agenda's kunnen jaarlijks, of zoveel sneller als nodig, worden gemaakt, gemonitord en bijgesteld. Daarbij wordt zoveel mogelijk aangesloten bij de jaarlijkse P&C cyclus (begroting, jaarrekening, voorjaarsnota).

5.4 De Omgevingsvisie als basis voor kostenverhaal

De Omgevingsvisie die voorligt is een vergezicht, met daarin grote ambities en ingewikkelde transities. De vraag of deze ambities en transities 'betaalbaar’ zijn, is onmogelijk te beantwoorden. Een groot deel van de investeringen wordt immers ‘privaat’ gedaan: door inwoners wanneer zij hun huis verduurzamen, door corporaties die woningen vernieuwen en bouwen, door onderwijsinstellingen die onderwijs aanbieden etc. De grote transities zoals de energietransitie zijn nauwelijks te ramen en grotendeels afhankelijk van regelgeving en financiering van andere overheden of van het werk-met-werk maken wanneer bijvoorbeeld grondeigenaren een gebied transformeren.

De financiële inzet van de gemeente wordt bepaald in de programma's en in de programmabegroting. Daarin worden politieke keuzes gemaakt over waar middelen en capaciteit op worden ingezet en wordt geprioriteerd in de begroting en het gemeentelijke investeringsprogramma.

Veel van de investeringen in de toekomst van Hilversum komen dus voort uit maatschappelijk initiatief. Dit betekent dat de overheid niet alleen maar

beperkingen op kan leggen, maar ontwikkelingen (of 'haalbare business cases') wanneer ze binnen de Omgevingsvisie passen in het algemeen belang moet willen faciliteren. Het algemeen belang vereist ook dat de gemeente aan kostenverhaal doet. Wat we niet willen is dat ontwikkelende partijen flink winst maken op een gebiedsontwikkeling en de nadelige gevolgen en kosten afwentelen op de samenleving, maar juist bijdragen aan voorzieningen of investeringen die nodig zijn voor de stad (en waar het gebied van profiteert). Dit is niet alleen een wens, maar in de (vigerende) Wro een wettelijke verplichting die in de Omgevingswet enigszins gewijzigd zal worden voortgezet.

Onder de Omgevingswet blijft het reguliere kostenverhaal een wettelijke plicht en is kostenverhaal van financiële bijdrage een wettelijke bevoegdheid, die onderbouwd moet worden in de Omgevingsvisie of Omgevingsprogramma's. Het privaatrechtelijk kostenverhaal via een anterieure overeenkomst voorafgaand aan een planologisch besluit blijft als mogelijkheid bestaan en wordt door de wetgever als voorkeursoptie gezien. Het publiekrechtelijk kostenverhaal wordt gekoppeld aan regels in het Omgevingsplan, koppeling aan het projectbesluit of aan de Omgevingsvergunning voor buitenplanse omgevingsactiviteiten. In het Omgevingsplan moeten de kostenverhaalregels worden opgenomen. Inhoudelijk gezien komen onder de Omgevingswet meer kosten in beeld om te verhalen, zoals kosten voor klimaatadaptatie, energietransitie, nieuwe mobiliteitsconcepten en netwerkvoorzieningen en kwalitatieve verbeteringen van het landschap, natuur, water of stikstofbalans.

De gemeente Hilversum heeft de intentie om kosten te verhalen. In het Meerjarenperspectief Gebiedsontwikkeling (gemeenteraad 2021) is uitgesproken meer initiatieven te willen afwikkelen via intentie en anterieure overeenkomsten en minder via het vergunningtraject. Ook is aangekondigd dat Hilversum een nota kostenverhaal opstelt. Ook onder de Omgevingswet blijven we de de anterieure overeenkomst als voorkeursoptie zien. Wel wil Hilversum als stok 'achter de deur' alle overige

Mogelijkheid	Middel	Onderbouwing
Vrijwillige bijdrage ruimtelijke ontwikkeling voor instandhouding/verhoging ruimtelijke kwaliteit	Via een anterieure overeenkomst (privaatrechtelijk, afspraken voor vaststellen planologisch besluit)	Verplichte onderbouwing in Structuurvisie
Afdwingbaar kostenverhaal voor: 1. Gebiedseigen kosten (voor 1 gebied, bijvoorbeeld aanpassingen openbare ruimte) 2. Bovenwijkse voorzieningen (voor meerdere gebieden, bijvoorbeeld infra, groen en water) 3. Bovenplanse kosten/ verevening (over meerdere gebieden, bijvoorbeeld sociale woningbouw)	Publiekrechtelijk, via een exploitatieplan en posterieure overeenkomst	Nota kostenverhaal - Proportionaliteit - Verplichte onderbouwing in structuurvisie

De twee mogelijkheden voor kostenverhaal binnen de WRO

mogelijkheden voor kostenverhaal openhouden. In het verhalen van kosten moeten de Omgevingsvisie, de nota grondbeleid en de nota kostenverhaal met elkaar in verband staan. De Omgevingsvisie ligt nu voor. Daarin staan de doelen en programma's genoemd en wordt de ruimtelijke basis gelegd voor kostenverhaal door de ambities, doelen en mogelijke programma's te beschrijven. De nota grondbeleid beschrijft hoe de gemeente omgaat met eigen grondposities en geeft aan of de gemeente een actieve of faciliterende rol inneemt. De nota grondbeleid van Hilversum gaat uit van situationeel grondbeleid en dat past naar ons oordeel goed bij deze Omgevingsvisie.

In Hilversum passen we nu vooral de anterieure overeenkomst toe, omdat Hilversum nog geen door de raad vastgestelde Nota Kostenverhaal heeft. De nota zal aan de raad worden aangeboden vóór vaststelling van de Omgevingsvisie. Mogelijk richten we daarbij een aantal fondsen in, zoals een:

- Groenfonds
- Mobiliteitsfonds
- Fonds openbare ruimte
- Duurzaamheidfonds

Na vaststelling van de Omgevingsvisie en inwerkingtreding van de Omgevingswet zal deze moeten worden geactualiseerd en ondergebracht in het Omgevingsplan. Het werken met een Nota Kostenverhaal heeft als voordeel dat het kostenverhaal (onderbouwing, berekening en toepassing) periodiek geactualiseerd kan worden aan bijvoorbeeld marktontwikkelingen, zonder tegelijk de gehele Omgevingsvisie te moeten bijstellen. We zien nu geen noodzaak de nota Grondbeleid aan te passen, maar sluiten niet uit dat dat na vaststelling van de Omgevingsvisie nodig blijkt.

5.5 De Omgevingsvisie als basis voor monitoring

De Omgevingsvisie schetst een vergezicht van opgaven en doelen voor de lange termijn voor allerlei thema's als wonen, klimaat en gezondheid. We kijken in toenemende mate naar de samenhang van vraagstukken: wanneer gesproken wordt over toename van woningen, dan gaat het tegelijk ook over voldoende voorzieningen, groen en mobiliteit. Mede omdat de visie meerdere bestuursperiodes beslaat, is het van belang om zicht te houden op de opgaven en de haalbaarheid van de doelen. Tegelijk is het goed denkbaar dat gedurende de looptijd van de Omgevingsvisie allerlei omstandigheden veranderen: (geo-)politiek, economisch en sociaal.
Dat maakt dat de laatste stap in de beleidscyclus onlosmakelijk aan de Omgevingsvisie is verbonden: monitoring. Hoe ontwikkelen de opgaven in de Omgevingsvisie zich de komende jaren? Moeten we tijdens of na een bestuursperiode bijsturen op basis van trends en ontwikkelingen? En hoe faciliteren we het gesprek daarover in de gemeente en met de samenleving?

Het monitoren krijgt vorm in een monitor Omgevingsvisie. Dit instrument voor gemeenteraad, college en samenleving geeft inzicht in de voortgang van opgaven en in de doelen die gesteld zijn en op de trends en ontwikkelingen die daarop van invloed zijn.

Binnen het ondersteunende programma Transitie naar Datagedreven Sturing (2022-2025) wordt de komende jaren gebouwd aan de monitor Omgevingsvisie. De monitor is in eerste instantie kwantitatief van aard: maken we voldoende meters? Hoeveel woningen zijn er daadwerkelijk gebouwd? Hoe staat het met de werkloosheid en de cohesie in buurten? Daarnaast kijken we naar kwalitatieve aspecten: hoe tevreden bent u met het groen in uw buurt? Pakken we signalen uit de samenleving goed op? Gaan we de goede kant op? Naast de monitor Omgevingsvisie zijn het jaarlijkse stadsgesprek en de huidige Hilversum monitor (burgerpeiling) belangrijke ingrediënten.

We zijn al bezig. Veel kwantitatieve data is al bijeengebracht op het dataportaal Open Hilversum en stap voor stap ontwikkelen we monitorinstrumenten. Bij de verdere ontwikkeling betrekken we graag inwoners en organisaties in een panel om te komen tot een bruikbaar instrument.

Verschillende monitors
Het onderscheid tussen de Omgevingsvisie en programma's (6.2) betekent dat verschillende monitors nodig zijn.

	Inhoud	Regelgeving
Beleid	Omgevingsvisie	Monitor Omgevingsvisie
	Programma's	Monitor programma's
Uitvoering	Agenda's	-

Verschillende vormen van monitoring voor Omgevingsvisies en Programma's

Inzicht op niveau monitor Omgevingsvisie (eens per twee jaar – doen we de goede dingen?).

- Monitoring van de (integrale) doelen van de Omgevingsvisie gekoppeld aan opgaven. Deze doelen staan omschreven in Hoofdstuk 4. Het beoordelingskader van de MER zal daar waar het geschikt en toepasbaar is, als leidraad worden gebruikt.
- Trends en prognoses, ontwikkelingen waar Hilversum mee te maken krijgt. Een trendstudie op landelijk niveau zal tweejaarlijks uitgevoerd worden en deze trends zullen vertaald moeten worden naar de Hilversumse situatie/doelen.

Inzicht op niveau van Programma's - doen we de dingen goed?

- Monitoren van op het niveau van programma's vraagt meer inzicht en mogelijkheden tot bijsturen dan monitoring op omgevingsvisieniveau. Ook het integraal benaderen van doelen door bijvoorbeeld te kijken naar ruimtebeslag is belangrijk. Hoe benutten we de ruimte en kansen optimaal?
- Data en kaartmateriaal ten behoeve van gebiedsagenda's geven inzicht in de staat van een gebied op een moment. Periodieke foto's van een gebied brengen ontwikkelingen in beeld.

Inzicht op niveau van agenda's wordt op uitvoeringsniveau wel in beeld gebracht in de vorm van kaarten en cijfers, maar is doorgaans niet het niveau waar de monitor Omgevingsvisie naar kijkt. Uiteraard worden bij de uitvoering wel de open data en relevante monitoringsinstrumenten gebruikt.

Open data/ Hoe ziet de monitor eruit?
De data die gebruikt worden binnen de monitorinstrumenten worden transparant beschikbaar gesteld, zodat gemeenteraad, college, inwoners, ondernemers en organisaties over dezelfde informatie beschikken. Met een groeiend aantal databronnen brengen we Hilversum steeds beter in beeld (foto). Daarnaast komen steeds meer datasets en indicatoren beschikbaar waarmee we zicht krijgen op effect van uitgevoerde projecten en beleid. Denk hierbij aan bijvoorbeeld een woningbouwmonitor. Waar mogelijk worden de indicatoren uit het beoordelingskader (MER) gebruikt. Naast momentopnames in de tijd (2022-2040), bestaat ook de behoefte om trends te kunnen lezen over de jaren heen. Met de jaren zullen we van de voortgang van de programma's steeds beter de trends kunnen duiden. Om te komen tot een bruikbaar product voor vooral alle betrokkenen, betrekken we graag de stad en waar relevant het Stadspanel Data. Naar welke informatie is de inwoner op zoek? Missen we informatie? Hoe komen we tot een gedragen monitor Omgevingsvisie?

Voorwaarden
Het ontwikkelen van een monitor Omgevingsvisie is alleen mogelijk als een aantal randvoorwaarden geregeld is.

- Een monitor Omgevingsvisie vereist datakwaliteit en indicatoren die in de sectoren geborgd zijn. Dit vraagt organisatiebreed om voldoende aandacht, inzet en middelen. Sectorale data-ontwikkeling moet geborgd zijn binnen de afdelingen.
- Het programma Transitie naar Datagedreven Sturing (2022-2025) wordt ondersteunt met capaciteit om de monitor te ontwikkelen en om te werken aan de organisatieontwikkeling naar datagedreven sturen. De Omgevingsvisie gaat over een langere periode, dus voor de lange termijn moet ook doorontwikkeling van de monitor geborgd zijn.
- Ontwikkelcapaciteit voor monitoring van integrale vraagstukken zal aandacht blijven vragen. Monitoring vraagt om heldere indicatoren. Wat meet je, en wat zegt het resultaat. Overeenstemming over het gebruik van de juiste indicatoren (de MER kan daarbij leidraad zijn) is essentieel.
- Succes van een monitor hangt af van de mate waarin de monitor gezamenlijk gezien wordt als een bruikbaar instrument. Voor gedragenheid is afstemming met de stad essentieel. Je wil komen tot een situatie waarin we gezamenlijk naar dezelfde realiteit kijken, onderbouwd met feiten.

5.6 Fasering en prioritering

Uit de Omgevingsvisie komt veel voort: het werken met een nieuw toetsingskader, het inrichten van programma's, het opstellen van gebiedsagenda's, actualisatie van de participatieleidraad en het voeren van stadsgesprekken, datamonitoring, opstellen van het Omgevingsplan, werken met kostenverhaal, etc. Uiteraard kan niet alles tegelijk en zijn er afhankelijkheden (eerst dit voor dat). Op hoofdlijnen zien we de volgende fasering voor ons:

	Omgevingsvisie	Programma's	Omgevingsplan	Gebiedsagenda's	Participatie	Kostenverhaal	Monitoring
2022				Gebiedsagenda centrum		Nota kostenverhaal	
2023	Vaststellen Omgevingsvisie, MER en toetsingskader	Inrichten programma's	(vermoedelijk) tijdelijk Omgevingsplan van rechtswege PvA Omgevingsplan Start onderzoeken Omgevingsplan	Onderzoek naar optimale schaal gebiedsagenda's Gebiedsagenda's Meent, Kerkelanden, bedrijventerrein Zuidwest en Media Park	Inspraak Omgevingsvisie Agenda 'samen bouwen aan Hilversum' Start actualisatie leidraad participatie		Ontwikkelen Omgevingsmonitor Ontwikkelen programmamonitor
2024				Maken van 'foto's' t.b.v. prioritering overige gebiedsagenda's	stadsgesprek		Trendstudie
2025	Voortgang Omgevingsvisie				stadsgesprek		
2026	verkiezingen				stadsgesprek		Trendstudie
2027	Voortgang Omgevingsvisie	Evaluatie en herinrichting programma's			stadsgesprek		
2028					stadsgesprek		Trendstudie

	Omgevingsvisie	Programma's	Omgevingsplan	Gebiedsagenda's	Participatie	Kostenverhaal	Monitoring
2029	Voortgang Omgevingsvisie		Deadline vaststellen Omgevingsplan		stadsgesprek		
2030	verkiezingen Evalueren en bijstellen Omgevingsvisie				stadsgesprek		Trendstudie
2031		Evaluatie en herinrichting programma’s			stadsgesprek		

Colofon

Deze Ontwerp-Omgevingsvisie Hilversum is opgesteld door de gemeente Hilversum, in samenwerking met bureau Nieuwe Gracht. De Ontwerp-Omgevingsvisie is op 1 februari 2023 door de gemeenteraad vrijgegeven voor inspraak.

Hilversum Mediastad

BUREAU NIEUWE GRACHT
stedenbouw & landschap

Omgevingsvisie Hilversum

geactualiseerde samenvatting Omgevingsfoto Hilversum

Overzicht huidige situatie | trends en ontwikkelingen

11 maart 2021

Hilversum Mediastad

Inhoudsopgave

01. Inleiding 5
02. Hilversum in vogelvlucht 6
03. Cultureel erfgoed 11
04. Groen 13
05. Water 16
06. Bodem 19
07. Klimaatverandering en -adaptatie 21
08. Energietransitie 23
09. Wonen 25
10. Economie en werkgelegenheid 28
11. Bereikbaarheid en mobiliteit 31
12. Welzijn, zorg en gezondheid 34
13. Levendigheid 37
14. Sport en bewegen 40
15. Kunst en cultuur 42
16. Onderwijs 44
17. Veiligheid 47
18. Lucht 48
19. Licht 50
20. Geluid 51
Bronvermelding 53

1. Inleiding

1.1 Context

Hilversum werkt aan een Omgevingsvisie voor de periode tot 2040. Dat gebeurt aan de hand van een Bestuurlijk Plan van Aanpak (PvA). In dat Bestuurlijk PvA is een globale fasering aangegeven voor het proces van de Omgevingsvisie. Die fasering voorziet in een participatieronde vanaf mei van dit jaar. Die participatieronde maakt deel uit van Fase 2 van het opstellen van de Omgevingsvisie. Op verschillende manieren wordt in Fase 2 een zo breed mogelijk palet aan inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties benaderd.

Voorafgaand aan Fase 2 wil de gemeente in Fase 1 een zo feitelijk en concreet mogelijk beeld schetsen van de huidige situatie en de trends en ontwikkelingen voor de fysieke leefomgeving in Hilversum. Al in november 2019 heeft de gemeente Hilversum door Antea Group een Omgevingsfoto laten opstellen. Dit document is de geactualiseerde samenvatting van die Omgevingsfoto.

Net als in de oorspronkelijke Omgevingsfoto worden in deze geactualiseerde samenvatting 18 thema's belicht. Deze worden ingeleid met een beschrijving van de ontstaansgeschiedenis van Hilversum en lopende projecten en ontwikkelingen.

1.2 Aanpak

De Omgevingsfoto is gemaakt door een bundeling, samenvatting en analyse van bestaand materiaal. Op basis van bestaande beleidsstukken, verkenningen en databronnen van onder andere de gemeente Hilversum en de provincie Noord-Holland zijn voor 18 thema's de huidige situatie en de voor de toekomst relevante trends en ontwikkelingen belicht.

De huidige situatie is beschreven en toegelicht aan de hand van cijfers, tabellen en kaartbeelden. In deze notitie gaat het om een samenvatting. Voor het complete overzicht verwijzen we naar de originele Omgevingsfoto uit 2019.

Elk thema bevat een beschrijving van de trends en ontwikkelingen die een rol spelen. Dat zijn vaak niet alleen de ontwikkelingen 'binnen' het thema, maar ook de gevolgen van factoren die niet direct tot het thema behoren. Zo heeft klimaatverandering grote invloed op water, groen en gezondheid, zijn demografische ontwikkelingen bepalend voor de woningbouwopgave, enzovoorts. Deze integrale benadering zorgt ervoor dat rekening wordt gehouden met de complexe relaties in de fysieke leefomgeving.

De uitwerkingen van de 18 thema's zijn zelfstandig leesbaar. Dat betekent dat er soms sprake is van enige inhoudelijke overlap tussen de verschillende hoofdstukken.

Deze rapportage is gebaseerd op beschikbare informatie, maar is daarmee niet vanzelfsprekend volledig. Op verschillende onderwerpen, waaronder in ieder geval energie, groen en mobiliteit, wordt aanvullend onderzoek gedaan.

1.3 Coronacrisis

Een beschrijving van de huidige situatie in Hilversum kan niet voorbij gaan aan de coronacrisis. Al bijna een jaar lang heeft het coronavirus een grote impact op de samenleving. Ook in Hilversum. Onze inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties zijn getroffen door het virus of door de maatregelen die onze volksgezondheid moeten beschermen. De verwachting is helaas dat corona voorlopig nog onder ons is en dat de effecten mogelijk lang zullen naijlen. Bij sommige thema's in deze Omgevingsfoto is de impact van corona al heel zichtbaar, bij andere thema's is de impact nog moeilijk vast te stellen of klein. Daar waar de beïnvloeding door corona groot is en er feiten bekend zijn, is aan het betreffende thema een 'corona-alinea' toegevoegd.

2. Hilversum in vogelvlucht

2.1 Ontstaansgeschiedenis

Van ijstijd tot eerste bewoning

In de voorlaatste ijstijd wist het ijs tot Midden Nederland door te dringen. Aan de randen van de gletsjertongen werden landmassa's opgeschoven en ontstonden stuwwallen zoals de Utrechtse Heuvelrug. In de laatste ijstijd was sprake van een poolwoestijn zonder enige begroeiing. Daarna warmde het klimaat langzaam op en raakte het gebied dat nu Het Gooi heet bebost. 120.000 jaar geleden leefden Neanderthalers in het gebied. In de bronstijd (1800 tot 1200 voor Chr.) vestigden zich de eerste bewoners in Hilversum en omgeving.

Ontstaan van Hilversum

De heuvelrug is een veilige plek om te wonen. Met de groei van de bevolking verdwijnt het bos. Hier komt heide voor in de plaats. Op de lagere plekken bevindt zich water. Hilversum is net als Laren, Blaricum en Bussum ontstaan aan de rand van een drinkplaats. Deze drinkplaatsen waren bedoeld voor vee. Op de arme heidegronden werden voornamelijk schapen gehouden. Nabij het dorp lagen de engen (akkers). Veelal op afstand lagen de meenten (weidegronden). Een deel van het huidige stratenpatroon komt voort uit deze oude routes. Verschillende straten hebben hun naam hieraan te danken.

Verkrijgen van zelfstandigheid vanaf de Middeleeuwen

In 1424 krijgt Hilversum een zelfstandige status. Het wordt onafhankelijker van de stad Naarden. Hilversum kan de eigen nijverheid, verkoop en verwerking van schapenwol flink uitbreiden en groeit daarbij sterker dan de omliggende dorpen. De vrije boeren mogen hun schapen laten grazen op de gemeenschappelijke heide op basis van gebruiksrechten (erfgooier). De boeren zijn wel gebonden aan de regels van het marktbestuur. Vanaf 1500 worden de lage gronden aan de randen van Het Gooi langzaam maar zeker ontgonnen van veen en geschikt gemaakt voor landbouw. Net ten westen van Hilversum zijn hierdoor ook plassen ontstaan.

Verbindingen naar het ommeland zijn de zogenaamde schapendriften waarover de schapen dagelijks van de brink naar de heide worden geleid. De dodenwegen lopen naar de begraafplaatsen tussen de Gooise kernen. Beiden zijn nog herkenbaar in het dagelijkse stratenpatroon.

Gouden Eeuw

In de Gouden Eeuw verandert het landschap drastisch. Vanaf 1650 verdwijnen de natuurbossen voor scheepsbouw. Hilversum ontwikkelt zelfstandig de nijverheid van textiel, spinnerij en weverij. Het landelijke gebied in Het Gooi bestaat uit heide met een aantal bomen in de dorpskernen en bomenlanen langs de belangrijkste verbindingsroutes. Tijdens de Gouden Eeuw vestigen rijke Amsterdamse kooplieden en notabelen zich aan de westflank van Hilversum. Zij kopen gronden aan in 's Graveland als buitenplaats en tweede verblijf (1625).

Industrialisatie en verlichting

Het laatste kwart van de 19e eeuw is net als in de rest van Nederland een periode van grote rijkdom. Op landelijk niveau worden het Noordzeekanaal, de spoorlijnen en de industrie ontwikkeld. Tegelijkertijd leidt de snelle groei van steden tot gezondheidsproblemen. Beide ontwikkelingen doen zich ook in Hilversum voor.

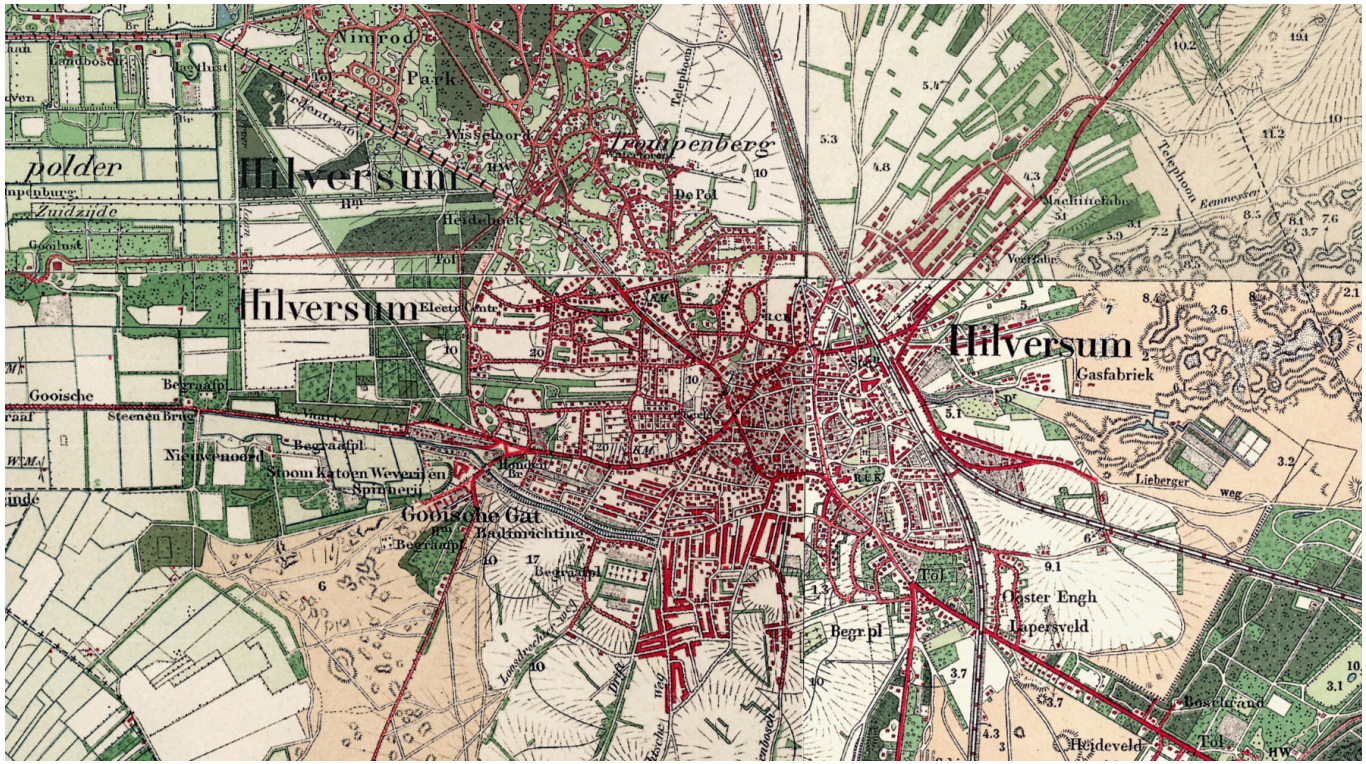
Ook ontstaat er een belangrijke link met de koloniën. Samen met het gemeentelijk bestuur zorgen de ondernemers van Hilversum ervoor dat de Oosterspoorlijn vanaf 1874 halteert in Hilversum. Dit is nodig voor voldoende arbeiders. Aan de westzijde van Hilversum is het doortrekken van de haven richting de Stoomkatoenweverij en de spinnerij van belang. In 1885 worden met behulp van de Gasfabriek straatlantaarns met kaarsverlichting vervangen door gasverlichting. Hierdoor kon het personeel langer doorwerken. Ook de industrie en de woningen aan de oostzijde van het spoor krijgen gasverlichting. Bij de latere elektrificatie wordt het gaslicht vanaf circa 1940 vervangen door elektrische verlichting.

In de loop van de 19de eeuw wordt gestart met de aanleg van villaparken en villawijken. Herstellingsoord Trompenberg wordt opgericht als eerste antwoord op de ongezonde omstandigheden in het centrum van Hilversum. Mens en vee leven op dat moment namelijk dicht op elkaar. Gezondheid als thema is één van de belangrijke grondleggers voor de huidige ruimtelijke structuur van de stad. Had Hilversum in 1850 nog 5.500 inwoners, in 1910 zijn dit er circa 31.500. Hilversum verandert van een forenzenstad voor de rijkere bewoners steeds meer naar een forenzenstad voor arbeiders. Tijdens de eerste wereldoorlog zorgt Hilversum voor de opvang van Belgische en Franse vluchtelingen.

Interbellum: groeiende industriestad wordt Tuinstad

Tussen de beide wereldoorlogen ontwikkelt Hilversum zich fors verder. Verschillende nieuwe bedrijven vestigen zich er, waaronder in 1918 de Nederlandse Seintoestellenfabriek aan de oostzijde van Hilversum. De fabriek ontstaat door een samenwerking tussen Philips, Marconi en Radio Holland. Deze laatste zorgt voor de eerste experimentele en uiteindelijk definitieve radioverbinding tussen Nederland en de koloniën van toen. Daarna begonnen meerdere radio-uitzendingen en volgde de vestiging van omroepen van alle gezindten. Elke zuil krijgt zijn eigen omroep. Verspreid door Hilversum zijn nog steeds verschillende karakteristieke omroepgebouwen te vinden.

Hilversum groeit snel. Aan het begin van de 20e eeuw wordt Hilversum zich er nog meer van bewust dat er regie met kwaliteit moet komen. Het uitbreidingsplan uit 1905 voldoet niet. In 1915 wordt Dudok aangesteld als directeur Publieke Werken en in 1928 wordt hij gemeentearchitect. Dudok zorgt voor de ontwikkeling van Hilversum als unieke Tuinstad, waarbij hij er naar streeft dat stad en ommeland met elkaar verbonden blijven door het creëren van zichtlijnen en plantsoenen. In de jaren 1915-1930 worden de tuindorpen gebouwd. Daarna neemt het aantal tuinwijken met kenmerkende jaren 30 architectuur toe. Dudok ontwerpt de meeste wijken, scholen, gemeentelijke gebouwen en parken.

Hilversum omstreeks 1910 (Topotijdreis.nl)

Een deel van de parken wordt gerealiseerd door werkverschaffingsprojecten gedurende de crisis. Hiervoor wordt onder andere het landgoed Anna's Hoeve aangekocht door de gemeente. Een ander park wordt ingericht als paardenrenbaan. Deze wordt in 1928 gebruikt voor het onderdeel ruitersport van de Olympische Spelen vanuit Amsterdam. Voor diamantbewerkers met TBC wordt het Sanatorium Zonnestraal opgericht. Hilversum groeit zo hard dat een groot deel van de engen bebouwd raakt. Ditzelfde geldt voor de omliggende Gooische dorpen. Om er voor te zorgen dat de dorpen niet aan elkaar zouden groeien en de heide behouden bleef, richtten gemeenten samen met de provincie in 1933 het Gooisch Natuur Reservaat (GNR) op. Het doel van GNR is om de natuur te beschermen.

Jaren '40

Gedurende de Tweede Wereldoorlog gebeurt er veel in Hilversum. Hilversum wordt het hoofdkwartier van het Duitse leger in Nederland. De Duitsers nemen het radioverkeer over, gebruiken het vliegveld Hilversum intensief en bouwen naast het vliegveld de Korporaal van Oudheusdenkazerne. De Trompenberg, het Nimrodpark en het Kannesheuvelpark worden ingekwartierd en krijgen beperkingen

(Sperrgebiet). Hier worden verdedigingswerken geplaatst met onder andere bunkers zoals de Blaskowitzbunker. Om de hele gemeente komt een tankgracht en een bunkerdorp bij Zonnestraal.

Tijdens de oorlog zijn er verschillende verzetsgroepen die onder andere de verdedigingswerken in kaart brengen en helpen bij het onderduiken van mensen. De Trompenberg, Nimrodpark en Kannesheuvelpark worden tijdens de oorlog gebombardeerd. Tijdens de oorlog gaat een rijke Joodse geschiedenis verloren. Vrijwel de gehele Joodse bevolking van 600 families en 1.000 vluchtelingen wordt vermoord. Slechts 200 Joden hebben de oorlog overleefd. Ook waren er veel verliezen onder de verzetsbeweging en andere stadsbewoners.

Wederopbouwperiode

De periode na de wereldoorlog staat tot 1970 in het teken van wederopbouw en herstel. Daarnaast breidt Hilversum zich aan de noord-, zuidoost en zuidwestzijde nog flink uit. De bevolking van Hilversum groeit verder en bereikt begin jaren 60 een hoogtepunt met meer dan 100.000 inwoners. Hilversum wordt in de jaren 50 de stad voor televisie en radio. De omroepen zijn hier vanaf de jaren 20 al neergestreken in eigen gebouwen. In de jaren ‘60 begint de ontwikkeling van het Omroepkwartier, de voorloper van het Mediapark. Daarnaast breiden bedrijven als de Melkfabriek, Son, IFF en Philips zich uit.

De stad wordt verder verdicht. Eind jaren 60 en jaren ’70 worden Kerkelanden en de Hilversumse Meent gebouwd. Beide wijken liggen buiten de voormalige engen.

Crisisjaren ‘80 en ‘90

Deze periode kenmerkt zich door achteruitgang. Veel bedrijven sluiten hun deuren. De bevolking neemt af naar 82.500 in 1999. Deze bevolkingskrimp komt met name doordat er weinig gebouwd wordt en doordat er steeds minder mensen in één huis wonen. Er wordt veel gesloopt en in het centrum is steeds meer leegstand van winkels. De toenemende automobiliteit gaat een steeds grotere rol spelen en veroorzaakt in toenemende mate verkeersproblemen. Er vestigen zich steeds meer media en technische creatieve bedrijven. Verschillende omroepen bundelen hun krachten en verlaten hun omroepgebouwen. Sommigen concentreren zich aan de ’s-Gravelandseweg en op het Mediapark.De gemeente start met een monumentenbeleid en vele jonge monumenten worden gerestaureerd, waarmee de bouwkundige staat van de monumentale bebouwing wordt verhoogd.

21e eeuw

Hilversum begint een kwaliteitsslag in de bebouwde kom. Verlaten bedrijfslocaties krijgen een nieuwe functie terwijl hun historie herkenbaar blijft (Melkfabriek, Lucent en Mout). Het Omroepkwartier bundelt nieuwe commerciële media en technische bedrijven. Tijdens de bankencrisis worden de plannen voor Anna’s Hoeve, de eerste gasloze woonwijk, voorbereid. Het idee is dat de gemeente de spelregels bepaalt en de groene contour legt. De ondernemers, woningcorporaties en particulieren gaan zelf, begeleid door de gemeente, hun eigen wijk ontwikkelen. Na de bankencrisis krijgt Hilversum een nieuwe impuls. In het centrum en op verschillende andere locaties wordt gewerkt aan de verdere transformatie van verouderde bedrijfslocaties, buurtcentra, het winkelgebied en een vernieuwing van de gezondheidszorg.

2.2 DNA van de stad

Hilversum is haar stad, het ommeland en de mensen. Het karakter en de inrichting van Hilversum is mede bepaald door de Erfgooiers (onafhankelijk, collectief, zelfstandig, opkomend voor het eigen recht), de nijverheid (doorzetter, vasthoudend, verantwoordelijkheidsgevoel), industrie en techniek (ondernemend, innovatief en creatief) en media (uniek). Dit gebeurt in de vaart der volkeren, een steeds veranderende omgeving en steeds meer internationale context. Ook al is een aantal stappen in de tijd definitief geschiedenis, het karakter waarvoor deze stappen de basis hebben gelegd is nog steeds herkenbaar in deze tijd en blijft herkenbaar in de toekomst.

2.3 Ruimtelijke en functionele structuur

Hilversum is vandaag de dag een compacte middelgrote stad temidden van een bijzonder en afwisselend landschap. Hilversum kent drie grote beschermde stadsgezichten, vele monumenten en bijzondere landschappen binnen haar gemeentegrenzen.

De Tuindorp-achtige, rustieke en veelal kleinschalige setting van de wijken maakt Hilversum een fijne stad om te wonen. In dichtbevolkte arbeiderswijken rondom het centrum doen zich echter (grootstedelijke) problemen voor, zoals achterstallig onderhoud, overlast van bewoners, parkeeroverlast, gebrekkig groen en te weinig speelaccommodaties.

In het opgeknapte compacte centrum met lokale en regionale voorzieningen bevinden zich het belangrijkste winkelgebied van de stad en de horecavoorzieningen. De transformatie van het centrum heeft zich grotendeels afgespeeld binnen het historische stratenplan. Met uitzondering van de stationsomgeving en de Centrumring (die deels nieuw is aangelegd) zijn de historische brinken en het historische stratenpatroon nog grotendeels intact. De essentie van de oude Hilversumse bouwblokken wordt gevormd door de ligging op zandgrond, de hoeken, de aanwezigheid van voetpaden en de losse ligging van de panden op korte afstand van de rooilijn.

Of een nieuwe ontwikkeling mogelijk is, wordt nu voor een belangrijk deel bepaald door de parkeernorm. Hilversum is een autostad. Gevolg hiervan is dat in grote delen van Hilversum geparkeerde auto's de openbare ruimte domineren. Het wegennet van Hilversum zit regelmatig tegen zijn grenzen aan. Vanuit de markt is er een sterke wens om bedrijfslocaties te transformeren naar wonen. De vierkante meter prijs voor wonen ligt sterk boven die van werklocaties.

2.4 Vigerende beleidskaders

Beleid van Rijk, provincie en gemeente

Hilversum dient als gemeente rekening te houden met de visies voor de fysieke leefomgeving van het Rijk en de provincie Noord-Holland. Zo zijn de belangrijkste thema's van het Rijk een duurzame en concurrerende economie, een klimaatbestendige en klimaatneutrale samenleving, een toekomstbestendige en bereikbare woon- en werkomgeving en een waardevolle leefomgeving. De speerpunten van de provincie zijn een economisch duurzame toekomst, benutten van de unieke ligging, verdere ontwikkeling van de metropool Amsterdam, sterke kernen en regio, energietransitie en een natuurlijke en vitale landelijke omgeving.

Daarnaast heeft de provincie Noord-Holland in de eigen Omgevingsvisie acht urgente ontwikkelingen beschreven:

- Klimaatverandering.
- Economische transitie.
- Energietransitie.
- Bodem, water en luchtkwaliteit.
- Mobiliteit.
- Biodiversiteit.
- Verstedelijking.
- Landschap.

Er is een separate beleidsverkenning gemaakt met samenvattingen van het meest relevante beleid van het Rijk, de provincie, de regio en de gemeente. Bij de verschillende thema's komen deze waar relevant inhoudelijk beknopt aan bod.

2.5 Ruimtelijke ontwikkelingen

Inleiding

Daarop aansluitend kent de gemeente Hilversum een aantal grote ruimtelijke ontwikkelingen. Dit zijn de ontwikkelingen rondom het Stationsgebied, Arenapark, gebied 1221, Crailo, Media Park, Philipshof, Anna's Hoeve en Monnikenberg.

Stationsgebied

De ruimtelijke ontwikkeling Stationsgebied centreert zich rond het Stationsplein, de Koninginneweg, de Leeuwenstraat, de Stationsstraat en de centrumring. Met een aantal pijlers waaronder warm thuiskomen in een levendig centrum', wordt het centrum van Hilversum verbeterd.

Arenapark

Het Arenapark is gelegen ten zuidoosten van Hilversum. De ontwikkelingen rondom Arenapark zijn gericht op een kwaliteitsverbetering op het gebied van verkeer, openbare ruimte en energie. De omgeving wordt groen, sportief

en gezond. Dit gaat gepaard met het stimuleren van de beweegvriendelijkheid van de fysieke leefomgeving. Er wordt ruimte gecreëerd voor wonen, werken, sport en leren. Er komen arbeidsplaatsen bij en er wordt een nieuw zwembad gebouwd.

1221

Met een horizon op 2030 is een kwaliteitsverbetering van de Geuzenbuurt, Electrobuurt en Kleine Driftbuurt ingestoken. Het doel is het versterken van de identiteit en het verbeteren van het woon-, werk- en leefklimaat.

Crailo

Het voormalige kazerneterrein Crailo is aangekocht door de gemeenten Gooise Meren, Hilversum en Laren. In de toekomst vindt hier de ontwikkeling plaats van 500 woningen en een deel bedrijventerrein. Bij de ontwikkelingen staan werken en leven in het groen centraal.

Media Park

Het Hilversumse Media Park is al decennialang het nationale mediacentrum. Het terrein is circa 30 hectare groot. Het is de basis voor een diversiteit aan media, creatieve en technisch aanverwante bedrijven.

Philipshof

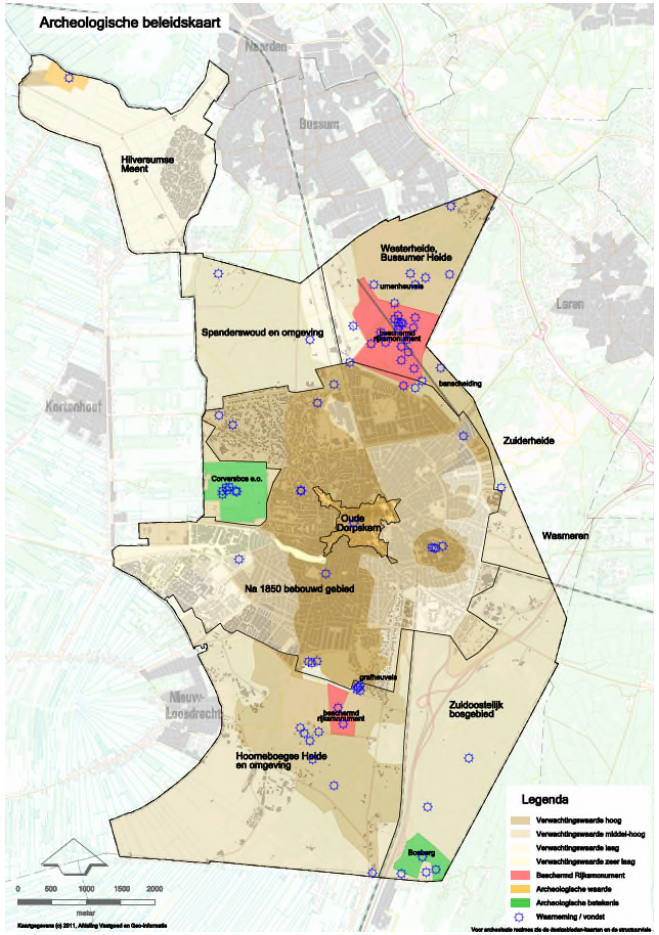
De voormalige bedrijfslocatie van Philips/NEC aan de Anton Philipsweg wordt de komende jaren getransformeerd naar een woonbuurt met gedifferentieerde woontypen voor verschillende doelgroepen.

Anna's Hoeve

Anna's Hoeve is een recreatiebos en natuurgebied aan de oostrand van Hilversum. Grote delen van dit gebied zijn eigendom van het Goois Natuur Reservaat (GNR). Op de voormalige locatie van de RWZI (rioolwaterzuiveringsinstallatie) wordt de woonwijk Anna's Hoeve voltooid. Het is een van de eerste grotendeels gasloze woonwijken in Hilversum. Anna's Hoeve wordt naast een woonwijk ook een locatie met diverse particuliere, coöperatieve en publieke initiatieven op het gebied van duurzaamheid.

Monnikenberg

Het nieuwe Landgoed Monnikenberg omvat het voormalige Klooster, het oude Landgoed van het bisdom Noord-Holland en het huidige ziekenhuis Tergooi, Merem en de Mytylschool. Tot en met circa 2025 transformeert het gebied naar een gezondheidspark. Hierbij zijn de gebouwen en gebruikers van het gebied te gast. De bestaande groenstructuur en het landgoed spelen hierin een wezenlijke rol. De monumentale kloostergebouwen blijven in het gebied behouden en krijgen een nieuwe functie.

Archeologische beleidskaart (gemeente Hilversum)

3. Cultureel erfgoed

3.1 Huidige situatie

Tuinstad Hilversum

Het vele erfgoed dat Hilversum rijk is bepaalt mede het aantrekkelijke leef- en vestigingsklimaat. De identiteit van Hilversum als tuinstad draagt hier in zeer belangrijke mate aan bij. De tuinstadgedachte begon in Hilversum met het ontstaan van de villaparken. De tuinstad als concept hebben we te danken aan W.M. Dudok, die van het gemeentebestuur de ruimte kreeg om de kwaliteit van de stad en het geluk van de inwoners voorop te stellen. Stad en de omliggende natuur vormen een harmonische eenheid en elke architectonische opgave werd in de stad als geheel geïntegreerd. Stedenbouw, architectuur en openbare ruimte zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. De tuinstad biedt een blijvende kwaliteit die zich heeft bewezen en Hilversum is daarmee een unieke stad in Nederland.

Aardkundige waarden

In de omgeving van Hilversum zijn diverse aardkundige monumenten en aardkundig waardevolle gebieden gelegen. Hilversum ligt grotendeels op de Utrechtse Heuvelrug, een stuwwal die in de voorlaatste ijstijd (het Saalien) is opgestuwd door oprukkend landijs. Alle aardkundig waardevolle gebieden ontlenen hun waarde aan de ligging op de stuwwal:

- Het Spanderswoud, Schaep en Burgh is een tamelijk gaaf en op provinciaal niveau zeldzaam fenomeen met stuwwallen, dekzand, stuifzand en droge dalen.
- De Bussumer- en Westerheide is een tamelijk gaaf, niet in ontginning gebracht heidegebied. De gronden zijn in gebruik als heide en bos ten behoeve van recreatie.
- De Zuiderheide en Witte Bergen en het Laarderwasmeer liggen op de flank van de stuwwal. De ligging leidt tot de aanwezigheid van dek- en actief stuifzand en vennen.
- De Hoorneboeg, Zwarte Berg e.o. is een gaaf bos- en heidegebied waar de fenomenen smeltwater en windvormingen zichtbaar zijn.
- Het Corversbos is een relatief weinig gaaf akkerbouw- en bosgebied.

Archeologische waarden

Onder de grond ligt ons archeologisch erfgoed. Bebouwing en werkzaamheden kunnen dit erfgoed vernietigen. Hierdoor kunnen zoveel historische lagen ongezien verdwijnen dat er geen mogelijkheid meer is om de historische context te behouden en te leren kennen. Hilversum heeft daarnaast uniek, zichtbaar erfgoed, zoals de grafheuvels. Door onjuist beheer kunnen deze waarden worden aangetast.

Uitgangspunt van de wetgeving en het archeologische beleid is bescherming en behoud van het archeologische erfgoed op de plek waar het ligt in de bodem: ‘in situ’. De reden hiervoor is dat opgraven ook vernietigen is, omdat de fysieke context niet behouden blijft. Voorwerpen, tekeningen en interpretatie blijven over, de gelaagdheid en de sporen in het landschap verdwijnen.

De gemeente is als bevoegd gezag verantwoordelijk voor het waar mogelijk beschermen en behouden van het erfgoed in situ. Hiervoor is een archeologische beleidskaart opgesteld. Op deze kaart zijn de bekende archeologische vindplaatsen en de verwachtingswaarde voor de onbekende plaatsen weergegeven. De verwachtingswaarde bepaalt wanneer onderzoek naar archeologische waarden vereist is.

Historische stedenbouwkundige waarden

Omdat grootschalige ontwikkelingen zich voornamelijk in de 19e en 20e eeuw voorgedaan hebben, dateert een groot gedeelte van de aanwezige monumenten uit de periode 1850-1940. Hilversum is daardoor een stad met relatief jonge stedenbouw, architectuur en monumenten. In de groeiende stad werd de moderne architectuur zowel door bewoners als de overheid omarmd. Hierdoor heeft Hilversum veel topmonumenten. Voorbeelden hiervan zijn het raadhuis, Zonnestraal, de voormalige omroepgebouwen, de Vituskerk, Gooiland, volkswoningbouwcomplexen en de belangrijke delen van het oeuvre van W.M. Dudok.

Architectuur

De architectonische traditie van Hilversum komt goed naar voren in de relatief grote hoeveelheid monumenten. Een gedeelte van de architectuur kenmerkt de rol van Hilversum als middelpunt van de Nederlandse moderne architectuur en omroepgeschiedenis. Hiernaast heeft Dudok een sterk stempel gedrukt op het gezicht van Hilversum. De stijl van Dudok kent invloeden van de Amsterdamse School en het modernisme. Dat betekent dat veel monumenten in baksteen opgetrokken zijn en dat versieringen in de gevels toegepast zijn. De gevels zijn vaak gevuld met ladervensters en kennen steile daken en worden soms met torentjes versierd. Het Raadhuis is een klassiek voorbeeld van Dudoks gedachtegoed.

Beschermde stadsgezichten en monumenten

De gemeente telt drie beschermde stadsgezichten, 250 rijksmonumenten, één provinciaal monument (grenspalen) en ruim 850 gemeentelijke monumenten.

Noordwestelijk Villagebied

Het Noordwestelijk Villagebied ligt ten noordwesten van het centrumgebied van Hilversum en bestaat uit de villawijken en -parken: Trompenberg (1875), Boomberg (vanaf 1830), Suzannapark (1879), Ministerpark (1897), Nimrodpark (1899), Kannesheuvelpark (1902) en Diergaardepark (1904). Het villagebied heeft een historische samenhang en vormt een geleidelijke overgang van het verstedelijkte centrum richting de bosgebieden ten noordwesten van Hilversum. Naast woonbebouwing is in het gebied andere bebouwing zoals scholen, kerken, het raadhuis van Dudok en drie voor Hilversum typerende studiogebouwen te vinden. Ondanks verdichting is het Noordwestelijk Villagebied als villapark goed bewaard gebleven.

Plan Oost

Het beschermd stadsgezicht Tuinwijk Oost is aan de oostzijde van Hilversum gelegen en wordt door het stadsdeel “Oude wijk over ’t spoor” gescheiden van de oude dorpskern. Het gebied is volgens het door Willem Dudok ontworpen uitbreidingsplan “Plan Oost” en het Beëindigingsplan uit 1933 aangelegd. Het gebied heeft een goed bewaarde planmatige structuur welke uit de periode 1927-1964 dateert. De basis van de wijk weerspiegelt ook de stedenbouwkundige ideeën van Dudok. Dudoks ideeën over de afronding van de stad en de relatie tussen de stad en het ommeland komen op deze plek goed tot uiting.

Hilversum-Zuid

Hilversum-Zuid bestaat uit de uitbreiding ten zuiden van de kern Hilversum, waarin drie perioden van Hilversumse stadsuitbreiding duidelijk herkenbaar zijn: arbeiderswoningen van rond de eeuwwisseling, het gebied rond de Egelantierstraat met kenmerkende woningen met gedeeltelijk gepleisterde gevels en Jugendstilachtige detaillering en volkswoningbouwcomplexen in tuinstadgedachte. De stedenbouwkundige hoofdopzet is gebaseerd op de tuinstadgedachte en gedeeltelijk op de herziening op het uitbreidingsplan uit 1915 van Dudok.

Historisch landschappelijke waarden

Hilversum is door de unieke ligging rijk aan historisch landschappelijke waarden. De ontwikkeling van de stad op een relatief smalle stuwwal leidt ertoe dat zich binnen tientallen kilometers verschillende landschapstypen voordoen: poldergebieden, hoger gelegen zand- en heidegebieden en veengebieden. Voor een gedeelte bestond de directe omgeving van Hilversum uit heidegrond en heideontginningen in de vorm van engen. Engen zijn open akkercomplexen op zandgronden. Van deze landschapsvorm is door de stormachtige groei van Hilversum in de periode 1850-1940 weinig overgebleven. De onontgonnen heidevelden werden al vroeg als natuurreservaat beschermd. Ook binnen de bebouwde kom speelt het groen een belangrijke rol door onder meer de plantsoenen, en de verbondenheid van groen binnen en om de stad.

De strategische ligging ten opzichte van Amsterdam maakt dat het Hilversums landschap op regionale schaal deel uitmaakt van de verdedigingswerken van Holland. Die verdedigingswerken waren gericht op inundatie van het landschap en lopen daarom om de hoger gelegen stuwwal heen. In het veengebied ten westen van Hilversum ligt de Nieuwe Hollandse Waterlinie en in het veengebied ten oosten van Hilversum de Grebbelinie.

Binnen de gemeente Hilversum liggen verschillende historische landgoederen. Net als in de rest van Nederland zoeken eigenaren en terreinbeheerders naar manieren om de landgoederen toekomstbestendig te houden en te maken.

3.2 Trends en ontwikkelingen

Meer aandacht voor erfgoed

Er is in de samenleving meer aandacht en waardering voor erfgoed. Erfgoed heeft zowel een economisch, maatschappelijk als cultureel belang. En dat belang neemt toe. Erfgoed, behouden en gebruikt, draagt bij aan de kwaliteit van het leef- en vestigingsklimaat.

Erfgoed draagt bij aan nieuwe opgaven

Steeds vaker wordt erfgoed betrokken bij het realiseren van de transities en opgaven in de leefomgeving. Erfgoed kan een ontwikkeling inspireren en verrijken en de uivoering naar een hoger kwaliteitsniveau tillen. Er wordt aangesloten bij bestaande initiatieven en de relatie tussen erfgoed en de leefomgeving wordt versterkt (OC&W, Erfgoed Telt, De Erfgoed Deal).

4. Groen

4.1 Huidige situatie

Compacte stad

In het stedenbouwkundig ontwerp dat stadsarchitect Dudok in de jaren 30 voor Hilversum maakte is gekozen voor een compacte stad met relatief weinig openbaar groen, mede met het oog op het vele groen buiten de stad. Toch heeft Hilversum ook binnen het stedelijk gebied een groen karakter. Dit komt doordat het groen vanuit het buitengebied in de stad doordringt, door de vele straat- en laanbomen en het groene karakter van particuliere tuinen.

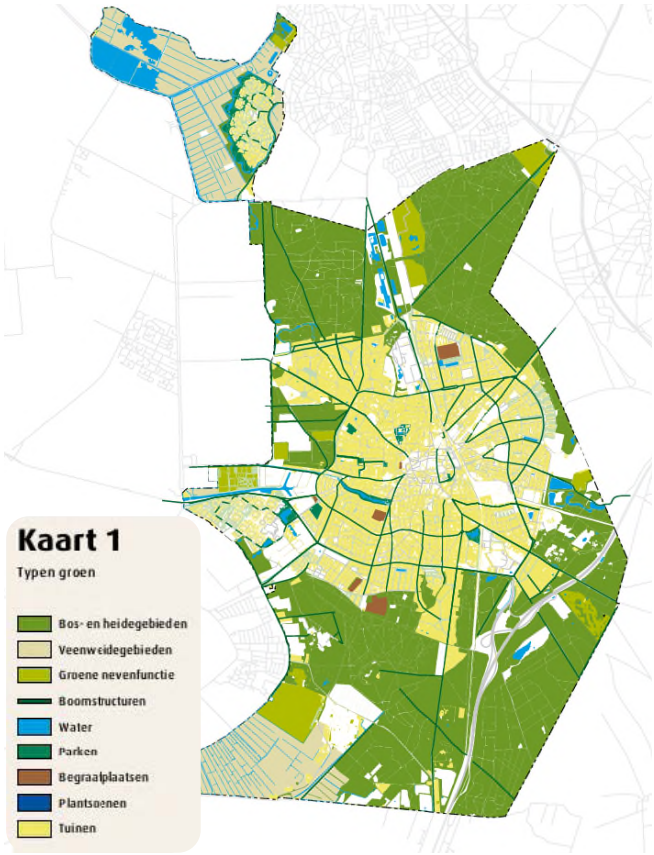
In de Hilversum Monitor is bewoners gevraagd hun mening te geven over het groen in de buurt. 79% van de respondenten is het eens met de stelling dat er voldoende groen is. Dit is een (lichte) teruggang ten opzichte van 83% in 2016.

Landschap en groen erfgoed

Het karakter van het groen in Hilversum wordt voor een belangrijk deel bepaald door de ligging op de overgang van hoge zandgronden en laaggelegen veen(weide)gronden. De van oudsher bij deze ondergronden behorende landschapstypen zijn grotendeels behouden en in veel gevallen nog herkenbaar aanwezig. Historische landschapsstructuren zijn vaak bepalend geweest bij de ontwikkeling van het stedelijk gebied van Hilversum. Zo zijn de schaapsdriften (waarlangs de schapen tussen het dorp en de heide liepen) en de brinken (waar het vee werd verzameld) nog altijd zichtbaar in de radiale wegenstructuur en driehoekige pleinen van Hilversum. Een aantal groene gebieden in Hilversum heeft een beschermde status in het kader van de monumentenwet.

Ecologie

Hilversum kent door de ligging op de overgang van hoge en lage gronden een grote diversiteit aan ecosystemen. De natuurwaarde van deze ecosystemen is vooral in de natuurgebieden in het buitengebied behouden gebleven. Hier zijn vaak zeldzame en beschermde dier- en plantensoorten te vinden, die specifiek zijn voor deze gebieden.

Type groen (Groenbeleidsplan Hilversum)

De natuurgebieden worden doorsneden door infrastructuur of andere voor flora en fauna onneembare hindernissen. Deze 'versnippering' van natuurgebieden zorgt voor verkeersslachtoffers onder dieren, vermindering van genetische uitwisseling en een versterkte kwetsbaarheid voor uitsterven van (meestal kleine) populaties. Door Rijk, provincie, gemeenten en natuurorganisaties wordt sinds 1990 gewerkt aan het oplossen van deze knelpunten door de aanleg van natuurverbindingen met grote en kleine faunapassages. Rond Hilversum wordt gestreefd naar het verbinden van alle onderdelen van de Heuvelrug. Ook wordt gewerkt aan het verbinden van de natte gebieden ten westen van Hilversum. Een belangrijk onderdeel van deze 'Natte as' is de verbinding Ankeveense plassen-Naardermeer, die gedeeltelijk binnen de gemeente Hilversum ligt.

Naast de in het oog springende ecoducten zijn er rond Hilversum tientallen kleine faunapassages. Deze maken een veilige oversteek van dassen, amfibieën en andere kleine dieren mogelijk en zijn nodig in vrijwel alle infrastructuur in het buitengebied rond Hilversum. Ook binnen het stedelijk gebied zijn natuurwaarden te vinden. De grootste biodiversiteit is te vinden in gebieden met veel groen zoals de villagebieden.

Natuurgebieden

Het noordwesten van de gemeente Hilversum is onderdeel van Natura 2000-gebied Naardermeer. In het uiterste zuidwesten van de gemeente is een klein gebied onderdeel van het Natura 2000-gebied Oostelijke Vechtplassen. Deze twee gebieden strekken zich gezamenlijk uit ten westen

van Hilversum. Grote delen van de bos- en heidegebieden rondom Hilversum zijn in eigendom van het Goois Natuurreservaat en Natuurmonumenten. Deze gebieden zijn onderdeel van het Natuurnetwerk Nederland (NNN).

De natuurgebieden ten westen van Hilversum bestaan hoofdzakelijk uit vochtminnende natuur, terwijl de bos- en heidegebieden rondom Hilversum meer droogteresistent zijn. De bos en heidegebieden kennen een groter natuurbrand-risico, terwijl voor de natte natuurgebieden geldt dat verzilting en verdroging een gevaar vormen. Van de respondenten in de Hilversum Monitor maakt 86% geregeld recreatief gebruik van natuurterreinen en bosgebieden. De favoriete gebieden zijn de Hoorneboegse Heide/Zonnestraal en omgeving, het Corversbos, de Zuiderheide (in de gemeente Laren), de Westerheide en Anna's Hoeve (Laarder Wasmeer). De natuurgebieden worden gewaardeerd met een rapportcijfer 8,6.

Groenstructuren

Hilversum is een boomrijke gemeente. In het buitengebied zijn grote bosgebieden te vinden die een aanzienlijk deel van het Hilversumse grondgebied beslaan. Het gaat om loofbossen, gemengde bossen en naaldbossen. Het grootste deel van de bossen heeft een natuurlijk en afwisselend beeld met variatie in boomsoorten en leeftijd, maar op diverse plaatsen zijn ook (restanten van) productiebossen te vinden.

Binnen de bebouwde kom van Hilversum zijn in verhouding tot andere steden veel bomen te vinden. Vanuit de lucht lijkt een deel van Hilversum zelfs in het bos te liggen. Hilversum heeft een zeer gevarieerd bomenbestand. In de straten van Hilversum zijn meer dan 700 soorten bomen (en cultuurvariëteiten van soorten) te vinden.

4.2 Trends en ontwikkelingen

Verlies van biodiversiteit

De biodiversiteit is wereldwijd al jaren aan het dalen. In Nederland is de biodiversiteit afgenomen tot circa 15% van de situatie van rond het jaar 1700. De biomassa van vliegende insecten, een belangrijke voedselbron voor vogels en vleermuizen, is in de afgelopen 27 jaar met 60-75% afgenomen. Momenteel wordt een kleine 40% van de Nederlandse dier- en plantensoorten bedreigd. Door beleidsinspanning herstelt sommige biodiversiteit zich, maar de prognoses gaan uit van een verder verlies van 10% in de komende 40 jaar. Volgens het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) moeten de oorzaken voor de achteruitgang van de Nederlandse natuur en biodiversiteit vooral gezocht worden in vermesting, verdroging, versnippering, verkleining van leefgebieden, verstoring, verschraling (monoculturen in de landbouw), vervuiling, het gebruik van gifstoffen en pesticiden, invasieve exoten en klimaatverandering.

Sinds de stikstofcrisis van 2019 staat stikstof volop in de belangstelling. Stikstof (N2) is een kleur- en reukloos gas dat overal om ons heen is. Ongeveer 78% van alle lucht bestaat uit stikstof. Stikstof is van zichzelf niet schadelijk voor mens en milieu. Maar er zijn ook verbindingen van stikstof in de lucht die wel schadelijk kunnen zijn. Dit zijn stikstofoxiden (NOx, een verbinding van stikstof en zuurstof) en ammoniak (NH3, een verbinding van stikstof en waterstof). De stikstofoxiden en ammoniak in de lucht komen uiteindelijk weer op de grond terecht. Dit heet stikstofdepositie.

De depositie van stikstofoxiden en ammoniak zorgt ervoor dat de bodem rijk wordt aan voedingsstoffen. Dat is vooral in natuurgebieden een probleem. Zeldzame planten die het juist goed doen op voedselarme grond, verdwijnen daardoor. Zo verdringen de brandnetels bijvoorbeeld de orchideeën. Daarmee verdwijnen ook dieren die van die zeldzame planten leven. Dit draagt bij aan de afname van de biodiversiteit (bron RIVM.nl/stikstof).

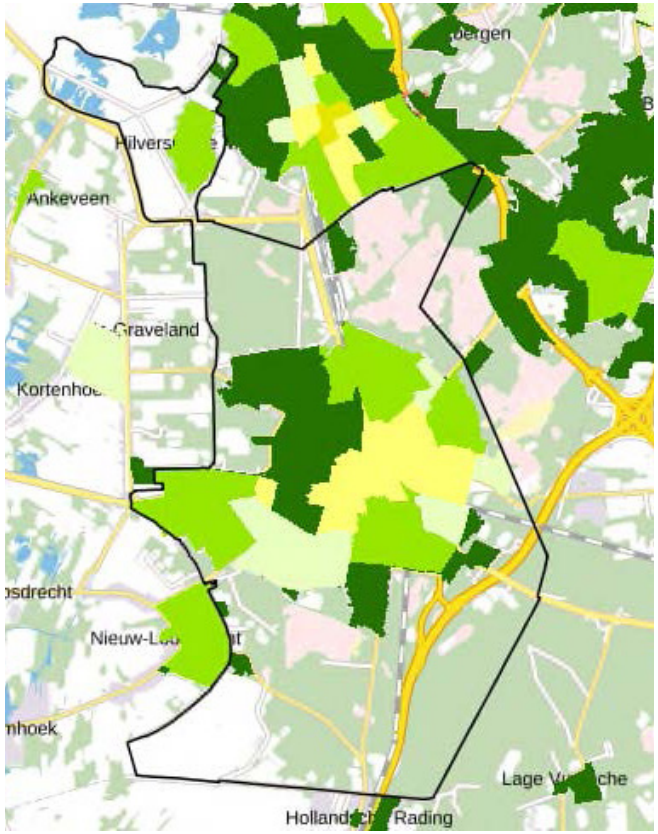
Water en klimaatverandering

De afgelopen jaren is verdroging een belangrijke factor geweest in de achteruitgang van groen. Oorzaken van droogte zijn klimaatverandering en de daarmee samenhangende weersomstandigheden, gecombineerd met een watersysteem met onvoldoende opslagcapaciteit om in droge periodes te blijven voorzien in de waterbehoefte. Bij toenemende droogte daalt de grondwaterspiegel en wordt meer drinkwater gewonnen. Waterschappen komen dan voor de keuze te staan welke functies het beschikbare water mogen benutten.

Met name op de grens van zand en veen heeft dit tot gevolg dat door afstroming van oppervlaktewater richting het veen en tekorten aan water de flanken van de heuvelrug niet van voldoende water kunnen worden

voorzien. Dit leidt snel tot verdroging, met gevolgen voor de lokale (relatief hoge) biodiversiteit in deze schaalgraslanden en natte heides.

In Hilversum heeft het grondwatersysteem een regionale relatie met de Vechtplassen, waar water dat op de hooggelegen zandgronden infiltreert als kwel boven komt. Dit schone water is nodig om de natuur in de Vechtplassen in stand te houden.

Percentage groen (Atlas Natuurlijk Kapitaal)

In drogere omstandigheden zijn inheemse boomsoorten kwetsbaar. Droogte leidt bijvoorbeeld tot achteruitgang van beuken en eiken en het afsterven van naaldbossen. Door veranderende klimatologische omstandigheden heeft de natuur en de stedelijke groenvoorziening bovendien te kampen met nieuw optredende ziektes en plagen. Plaagsoorten (zoals bijvoorbeeld de eikenprocessierups) krijgen door klimaatverandering en de afname aan natuurlijke vijanden de kans om zich in nieuwe gebieden te vestigen.

Ruimtelijke kwaliteit

Landschap en groen staan in toenemende mate onder druk. Oorzaken zijn onder andere de ruimtebehoefte van andere functies (zoals wonen, werken en mobiliteit) en het toenemende recreatieve en economische gebruik van het landschap. Het gevolg is dat de kwantitatieve en kwalitatieve beschikbaarheid van groen steeds meer onder druk komt te staan, terwijl de behoefte aan groen steeds groter wordt. Hilversum is als tuinstad bij uitstek een samenhangend geheel van stedelijk gebied en groene terreinen. Deze balans is een belangrijke kwaliteit voor de gemeente.

Om met de druk op de omgeving als gevolg van de grote ruimtelijke opgaven om te gaan worden op provinciaal en rijksniveau nieuwe beleidskaders ontwikkeld. Op het gebied van landbouw wordt ingezet op de transitie naar een natuurinclusieve, duurzame kringlooplandbouw.

5. Water

5.1 Huidige situatie

Geohydrologie

De Gooi en Vechtstreek heeft een complex watersysteem dat geohydrologisch en ruimtelijk diverse gezichten heeft. Kenmerkend is dat deze regio op de grens van hoog en laag ligt, tussen de Utrechtse Heuvelrug en het Vechtdal. De zandgronden kennen van nature een goede infiltratie. Het water zakt gemakkelijk weg en wordt grondwater. Door de hoogteverschillen stroomt het regenwater dat in de Heuvelrug in de grond zakt af naar het Vechtdal en komt aan de voet van de Heuvelrug weer aan de oppervlakte als kwel. Deze kwel is van hoge waterkwaliteit en biedt daarom kansen voor natuurontwikkeling. In Het Vechtdal zijn grotere en kleinere natuurgebieden aanwezig die typerend zijn voor het laagveenlandschap.

Het schone grondwater is ook aantrekkelijk voor drinkwaterwinning. Dit onttrekt water aan de bodem, waardoor de kwel in het Vechtdal is afgenomen. Bij de droogte en de grote drinkwatervraag in de zomer van 2018 werd duidelijk dat de huidige capaciteit niet voldoende lijkt te zijn.

De grondwaterhuishouding van Hilversum maakt deel uit van een regionaal systeem. Dit betekent dat ingrepen in het systeem op grote afstand invloed kunnen hebben op Hilversum. Een voorbeeld vormt de diepste polder in de regio, de Horstermeerpolder. Deze ligt op zo'n 3,50 m onder NAP en trekt brakke kwel aan. Er is constant bemaling nodig om de polder droog te houden. De polder onttrekt daardoor veel water van goede kwaliteit uit de omliggende gebieden.

Werking van de waterhuishouding op de overgang van de Utrechtse Heuvelrug naar de veenweidegebieden

In Hilversum liggen drie grondwaterbeschermingsgebieden. Het grondwater in deze gebieden wordt door de provincie beschermd. Een groot deel van bebouwd Hilversum is bovendien aangewezen als grondwaterreserve in het kader van de Structuurvisie Ondergrond van het rijk.

Oppervlaktewater

Hilversum kent weinig oppervlaktewater. De enige waterlopen zijn de Oude Haven / 's-Gravelandsevaart naar de 's-Gravelandsepolder en het Hilversums Kanaal naar de Kortenhoefsepolder, beide ten westen van Hilversum.

De Oude Haven en de Nieuwe Haven, die beide tot onder het niveau van het grondwater zijn gegraven, werken als een drain voor de directe omgeving. De rond de eeuwwisseling gedempte havenarm van de Nieuwe Haven is gedraineerd om grondwateroverlast, die in de omgeving na de demping ontstond, te voorkomen.

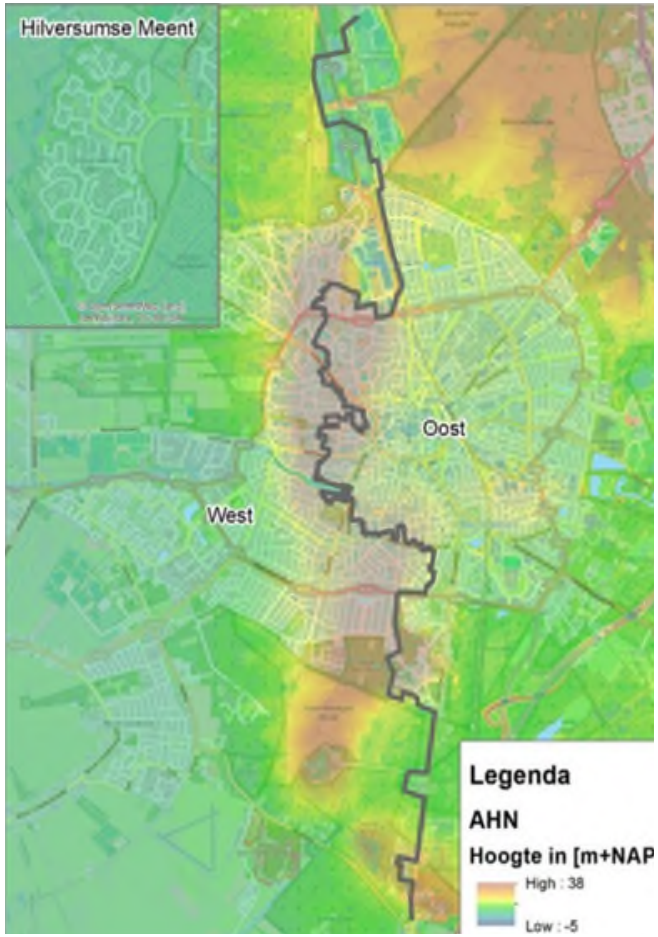
Door het ontbreken van oppervlaktewater in grote delen van de stad heeft Hilversum bij de groei van de stad in de verschillende uitbreidingswijken opvangbekkens aangelegd. Dit zijn vijvers die het water door de goed doorlatende zandgrond direct infiltreren in de ondergrond. Door de fluctuerende aan- en afvoer van water naar de vijvers, fluctueerde ook het waterpeil sterk. Dit is in de woonomgeving niet wenselijk en daarom wordt gestreefd naar vijvers met een vast waterpeil en schone oevers in een parkachtige sfeer. De bodem van de vijvers is om deze reden waterdicht gemaakt en er zijn beschoeiingen aangebracht. De meeste vijvers zijn met elkaar verbonden via duikers of de wijkriolering, zodat onderling aan- of afvoer van water kan plaatsvinden.

De bebouwde kom van de Hilversumse Meent heeft een vast polderpeil door de bemaling van de singel. De Arenavijver stort over naar 't Ven en is onderdeel van het watersysteem van Hilversum oost. De Berlagevijver en Kastanjevijver hebben geen verbinding met andere waterpartijen. Ook het Mediapark heeft lokale infiltrerende vijverpartijen voor de opvang van afstromend regenwater. De voorzieningen op het Mediapark behoren niet tot de openbare gemeentelijke infrastructuur.

De waterkwaliteit in het Hilversums kanaal en de polder Kortenhoef in het Vechtplassengebied is niet voldoende. De hoge belasting met nutriënten leidt tot hoge algengroei, afname in diversiteit aan organismen en accumulatie van organisch materiaal op de bodem van de plassen. Het waterschap neemt hier maatregelen om de waterkwaliteit te verbeteren.

Vuil- en hemelwaterafvoer

De huidige riolering in Hilversum bestaat voor 64 km uit een gemengd stelsel. Verder is er 196 km vuilwaterriolering en 199 km hemelwaterriolering in de stad aanwezig. Tevens ligt er 16 km druk- en persleidingen in de stad. Er is sprake van 1 overstort in de gemeente en 54 pompen en gemalen. Het rioleringsstelsel is onderverdeeld in drie gebieden, te weten: Oost, West en Noord/Hilversumse Meent. Zowel in het vuilwatersysteem als in het hemelwatersysteem is deze scheiding opgenomen.

Waterscheiding in het rioolstelsel (gemeente Hilversum)

In de oostelijke gebieden voeren de rioolstelsels het verzamelde afvalwater af naar RWZI Hilversum van het hoogheemraadschap Amstel, Gooi en Vecht (AGV). In de westelijke gebieden wordt afvalwater afgevoerd naar het hoofdrioolgemaal van AGV aan de Diependaalselaan (met verdere afvoer naar de RWZI Horstermeer). Achter het hoofdrioolgemaal ligt een ruim overstortbassin, met overstort op de Kerkelandevijver. Het afvalwater van de Hilversumse Meent wordt met een rioolgemaal verpompt naar het rioolstelsel van de gemeente Bussum. Tenslotte zijn enkele percelen in het zuiden van Hilversum aangesloten op de riolering van Hollandse Rading (gemeente De Bilt). In het westen van Hilversum zijn enkele panden aangesloten op het persriool van de gemeente Wijdemeren.

In deelgebied Oost wordt afvloeiend regenwater via de gescheiden stelsels op de verschillende stadsvijvers geloosd. Wanneer de waterstand boven het streefpeil komt, wordt het water afgevoerd naar de vijvers van Anna's Hoeve waar het water kan infiltreren in de bodem. De gemeente Hilversum richt de komende jaren een nieuw waterbergingsgebied in bij de Huydecopersweg. Dit terrein komt beschikbaar bij de reconstructie van de A27.

Het regenwater van de gescheiden stelsels van deelgebied West wordt geloosd (al dan niet via stadsvijvers) op de wateren van de Kortenhoefsepolder (Hilversums kanaal) of op de wateren van de 's-Gravelandsepolder. In de villawijken Trompenberg, Raadhuisbuurt en Boomberg zijn daken afgekoppeld van het vuilwaterriool. Het dakwater is aangesloten op infiltratieputten aan de voor- en achterzijde van de woningen.

Waterbeheer

De gemeente Hilversum, waterschap Amstel, Gooi en Vecht en Waternet zijn de waterbeheerders in de ruimtelijke ordening van Hilversum. De gemeente Hilversum heeft in 2020 het gemeentelijk rioleringsprogramma 2021-2026 (GRP) vastgesteld. Hierin is ook het beleid omtrent klimaatadaptatie en duurzaamheid opgenomen. In het nieuwe GRP worden ook zoekgebieden voor ruimte voor water aangeduid.

Wateroverlast

Hevige neerslag over een korte periode kan lokaal zorgen voor wateroverlast. Dit type wateroverlast komt het meest voor bij wolkbreuken in de zomer. In Hilversum treden vooral problemen op in het gemengde rioolstelsel in het centrum en bij de Lorentzweg/Kleine Drift in postcodegebied 1221. In het Watermanegementplan zijn maatregelen opgenomen om deze overlast te verminderen. Dat water op straat staat is niet te voorkomen bij zulke intensive buien, maar schade aan gebouwen moet worden voorkomen.

Ook bij het Havenkwartier en de Laaperveldweg staat flink water op straat. Oplossingen hiervoor moeten worden onderzocht, onder andere met behulp van rekenmodellen. Bij elke nieuwe ontwikkeling is toetsing op voldoende waterberging op straat noodzakelijk.

Overstromingsrisico

Inzicht in de plaatsgebonden overstromingskans is waardevol, omdat er binnen een gebied grote verschillen kunnen bestaan in overstromingskansen. Dit betekent dat ook de noodzaak en mogelijkheden voor gevolgbeperkende maatregelen lokaal sterk kunnen verschillen. De plaatsgebonden overstromingskans gaat over de kans dat één persoon op één locatie in één jaar te maken krijgt met een bepaalde overstroming. De overstromingskansen zijn gebaseerd op de veiligheidseis (norm) van de betreffende waterkering. De kans op overstromingen van groter dan 20 centimeter is in Hilversum niet significant of klein.

5.2 Trends en ontwikkelingen

Bodemdaling

Bodemdaling is een regionale trend in de veenweidegebieden van de Gooi- en Vechtstreek. In Hilversum speelt dit vooral in de laaggelegen gebieden, met name in de Hilversumse Meent en in het zuidwesten van de gemeente. Diepe ontwatering ten behoeve van de landbouw leidt tot veenoxidatie. Naast bodemdaling zorgt dit voor CO2-emissies en verslechterde waterkwaliteit. Bodemdaling en diepe grondwaterstanden leiden tot grotere overstromingsrisico's en minder droogteresistentie.

Vaker hevige neerslag

De landelijke trends voor watermanagement zijn gerelateerd aan klimaatverandering en beleid om de leefomgeving daarop in te richten (klimaatadaptatie). In alle KNMI'14-klimaatscenario's blijkt dat in de toekomst vaker hevige neerslag verwacht wordt. In de zomer kan vaker kortdurende hevige neerslag optreden en in de winter is meer kans op langdurige neerslag. Als gevolg hiervan kan wateroverlast optreden. Wateroverlast als gevolg van kortdurende hevige neerslag komt met name voor in bebouwde gebieden. Bij piekbuien kan het riool het water niet meer allemaal afvoeren. Het verzamelt zich in de lage delen op straat.

Drogere en warmere zomers

Tevens worden in de toekomst drogere en warmere zomers verwacht. Dit zal leiden tot toenemende hittestress in steden en schade aan groen, door te weinig hemelwateraanvoer en daling van grondwaterstanden. Open water in de stad kan sterker opwarmen, afhankelijk van de waterdiepte en de omgevingsfactoren. Dit kan leiden tot de ontwikkeling van o.a. blauwalg.

Tegelijkertijd neemt in drogere periodes de watervraag toe, terwijl de aanvoer van water via rivieren afneemt. De drinkwaterkwaliteit vraagt in deze situaties speciale aandacht op warme plekken in de stad.

6. Bodem

6.1 Huidige situatie

Bodemsamenstelling

Hoogteverschillen

Binnen de gemeentegrenzen zijn relatief grote hoogteverschillen aanwezig die terug te leiden zijn tot de bodemsamenstelling. De westkant van de gemeente ligt aanzienlijk lager dan het centrum en de oostzijde. Richting de Loosdrechtse Plassen ligt het maaiveld zelfs onder NAP. Hier beginnen ook de veengronden. Richting het centrum van Hilversum en verder naar het oosten komen we zandgronden tegen.

Bodemopbouw

Het gebied rond Hilversum is een van de weinige reliëfrijke gebieden in Noord-Holland én is ook de enige locatie in Noord-Holland waar dekzandmorfologie en stuifduinen voorkomen. De fenomenen in het gebied zijn ontstaan in de ijstijd en gedurende de klimaatopwarming erna. De grote verscheidenheid en de gaafheid van de verschijnselen maakt het gebied bijzonder interessant. Vergelijkbare gebieden zijn de overige delen van de Utrechtse Heuvelrug en de Veluwse stuwwallen.

Zetting

De verschillen in de opbouw van de bodem zorgen ook voor verschillen in bodembeweging. De gevoeligheid voor zetting is groot op de veengronden aan de westzijde. Op de zandgronden is dit nauwelijks aanwezig. De stedelijke gebieden van Hilversum hebben hierdoor nauwelijks te maken met funderingsproblemen of verzakkingen.

Bodemkwaliteit

Door eeuwenlang gebruik van de bodem is deze, in het bijzonder in het centrum van Hilversum, diffuus verontreinigd geraakt met diverse bodemvervuilende stoffen. De diffuse verontreiniging met lood is een actueel thema. De schadelijkheid van lood is al lang bekend en maatregelen in het verleden hebben ervoor gezorgd dat de blootstelling van de mens aan lood in hoge mate is gereduceerd. Denk hierbij bijvoorbeeld aan het vervangen van loden drinkwaterleidingen en het verbod op lood in benzine en verf. Niettemin zijn nog resten van lood als diffuus verspreide verontreiniging aanwezig in de toplaag van de Nederlandse bodem.

Recent is duidelijk geworden dat ook lage concentraties lood bij een zeer hoge mate van blootstelling een negatief effect kunnen hebben op de leerontwikkeling van kinderen van nul tot zes jaar. Jonge kinderen zijn extra gevoelig voor lood omdat ze het makkelijker opnemen dan volwassenen. Bovendien stoppen ze vaker vuile vingers of speelgoed in hun mond en komen zo eerder met vervuilde grond in aanraking.

Met name in de oudere wijken van Hilversum bestaat de kans dat in de bovengrond loodgehalten boven 90 mg/kg worden aangetroffen. Hiermee is dit een aandachtsgebied voor diffuus lood in de bodem.

Naast de loodverontreiniging zijn in de bodem diverse andere verontreinigende stoffen aanwezig. Deels zijn dit stoffen waarvan de aanwezigheid en gevolgen al lange tijd in beeld zijn en waarmee rekening gehouden dient te worden bij werkzaamheden in de bodem en bij functiewijziging. Er worden echter ook nog steeds nieuwe gevallen van verontreiniging ontdekt.

Ook in het buitengebied is sprake van bodemvervuiling. De voornaamste oorzaak is de huidige intensieve manier van landbouw bedrijven, met vermesting en gebruik van kunstmest en bestrijdingsmiddelen. Dit heeft blijvende negatieve gevolgen voor de waterkwaliteit, het grondwater, de biodiversiteit, de natuur en onze gezondheid. Rijk en provincie zetten daarom in op kringlooplandbouw.

Grondwaterkwaliteit

Verontreinigingen en andere karakteristieken van de bodem kunnen via het grondwater de kwaliteit van oppervlaktewater en drinkwater aantasten. Het grondwater is in het bebouwd gebied van Hilversum door de verschillende activiteiten in het verleden verontreinigd geraakt. Aangezien Hilversum tot 100 meter diepte geen afscheidende lagen heeft, is individuele aanpak van grondwaterpluimen niet mogelijk. Daarom is een gebiedsgericht beheer ingesteld met de regiogemeenten, het waterschap, de drinkwaterbedrijven en de provincie. Hiermee worden de drinkwaterwinningen, natuurgebieden en oppervlaktewateren beschermd.

6.2 Trends en ontwikkelingen

Toename van gebruik van de ondergrond

Door de schaarse ruimte bovengronds, worden steeds meer functies in de ondergrond ondergebracht. In de ondergrond bevinden zich veel kabels en leidingen en zaken als gesloten warmtekoudeopslagsystemen, funderingen en regenwaterinfiltratieleidingen. Bovendien is steeds meer sprake van ondergronds bouwen van bijvoorbeeld parkeergarages, (fiets)tunnels, kelders van woningen op gehele kavels (dus ook onder de tuin) en afvalcontainers. Daarnaast vragen wortels van bomen en stedelijk groen om ruimte. De bodem bevat ook archeologie en aardkundige waarden en soms niet gesprongen explosieven of verontreinigingen waarmee rekening gehouden moet worden.

Dit heeft twee belangrijke ontwikkelingen tot gevolg. Enerzijds wordt hierdoor in de ondergrond de ruimte steeds beperkter en groeit de behoefte aan een goede ruimtelijke ordening van de ondergrond. Anderzijds leidt het gebruik van de ondergrond tot (nieuwe) effecten en een behoefte aan inzicht over de bovengrondse consequenties van ondergronds aanwezige zaken.

Invoering Omgevingswet

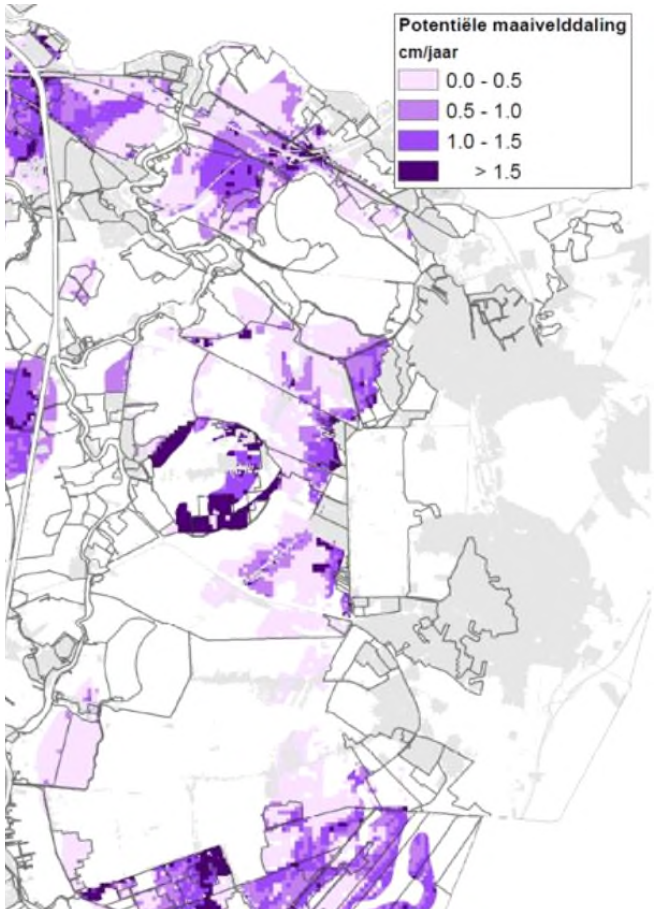
Met de invoering van de Omgevingswet, voorzien voor 2022, dragen provincies een deel van hun taken en bevoegdheden op het gebied van bodem en ondergrond over aan gemeenten. Taken van de gemeenten na inwerkingtreding van de wet zijn o.a.:

- Bevoegd gezag voor de bodemkwaliteitszorg.
- Bodembeleid vastleggen in Omgevingsvisie en -plan.
- Ontwikkelen van een gebiedsgerichte aanpak.
- Beheren van de lijst van ernstig verontreinigde locaties.
- Toepassen van grond, baggerspecie en bouwstoffen op of in de bodem.
- Beheren van het ‘brede’ bodeminformatiebeheer.
- Vastleggen aandachtsgebieden bodemonderzoek.

Dit betekent onder andere dat de gemeente een afweging moet maken over de aanpak van diffuse bodemverontreinigingen. Per toekomstige functie moet worden bepaald welke bodemkwaliteit daarvoor geschikt is, bijvoorbeeld voor het ontwikkelen van nieuwe natuur. Om hierop te sturen via het omgevingsplan is een herziening van de bodemkwaliteitskaart nodig. Via dat spoor kunnen lokale (omgevings)waarden voor de bodem worden vastgesteld. Hierbij speelt ook de doorontwikkeling van kennis over bodemverontreinigende stoffen.

Verder wordt de gemeente verantwoordelijk voor de zogenaamde opkomende stoffen in de vaste bodem. Dit zijn stoffengroepen als PFOS, PFOA en PFAS, die veel worden gebruikt in de industrie, steeds vaker in de grond worden aangetroffen en risico’s voor de gezondheid of ecologie vormen. Voor deze stoffen zijn de regels en normering nog in ontwikkeling.

Het gebiedsgericht bodembeheer wordt na het overgangsrecht een vrijwillig programma onder de Omgevingswet. Verder blijft de kwaliteit van het grondwater onder de Omgevingswet een verantwoordelijkheid van de provincie, maar moet de gemeente wel afspraken maken over aan het grondwater naleverende bodemverontreinigingen die mogelijk nog ontdekt worden (toevalsvondsten).

Verwachte bodemdaling in het veenweidegebied (Waterschap Amstel, Gooi en Vecht)

7. Klimaatverandering en -adaptatie

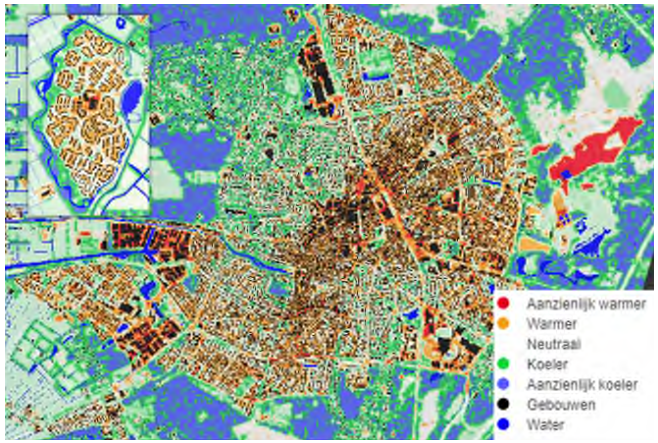
7.1 Huidige situatie

Inleiding

Het klimaat verandert doordat de temperatuur op aarde stijgt. Dat komt doordat er steeds meer broeikasgassen zoals CO2 in de lucht komen. Een veranderend klimaat heeft belangrijke gevolgen voor ons dagelijkse leven.

Hittestress

Blootstelling aan hoge temperaturen zorgt voor gezondheidsrisico's. Dit wordt hittestress genoemd. Langdurig aanhoudende hitte kan leiden tot klachten als vermoeidheid, concentratieproblemen en hoofdpijn. Er bestaat ook risico op uitdroging en oververhitting. De kans op hittestress in Hilversum is in de klimaateffectatlas in beeld gebracht. Het luchttemperatuurverschil tussen stedelijk gebied en omliggende landelijke gebieden kan flink oplopen. Dit wordt het stedelijk hitte-eiland effect genoemd. Het stedelijk hitte-eiland effect is 's nachts het sterkst.

Hittestresstest stedelijk gebied (Klimaatatlas.nl)

Het stedelijk hitte-eiland effect is voor Hilversum in beeld gebracht op basis van verschillende onderliggende gegevens: de bevolkingsdichtheid, windsnelheid, hoeveelheid groen, water en verharding. Het effect treedt voornamelijk op in het centrum van Hilversum en Hilversum-Oost. Hier kan de luchttemperatuur 's nachts ruim twee graden hoger zijn dan in het buitengebied. Ook de verschillende bedrijventerreinen scoren hoog. Van hittestress door warme nachten is gemiddeld 2 tot 6 dagen per jaar sprake (situatie 2010). Het gaat dan om tropische nachten, waarbij de temperatuur 's nachts niet onder de 20 °C komt. Dit kan risico's hebben voor de gezondheid, in het bijzonder voor gevoelige doelgroepen. Ten opzichte van de huidige situatie zal in 2050 het aantal warme nachten in Hilversum verdrievoudigden.

Droogtestress

Droogtestress ontstaat op het moment dat er langdurige perioden met geen of weinig neerslag voorkomen. Droogte zorgt ervoor dat het ondiepe grondwater steeds verder wegzakt en de bodem uitdroogt. Dit kan grote gevolgen hebben voor natuur en landbouw. Vegetatie kan doodgaan en op de lange termijn zelfs helemaal verdwijnen en oogsten kunnen mislukken. Dit verschijnsel wordt ook wel droogtestress genoemd. Naast neerslag heeft ook de bodemsamenstelling en inrichting invloed op droogtestress. Droogtestress komt vooral voor op bodems met een diepe grondwaterstand beneden het maaiveld en met een grove textuur, zoals grof zand. Op zware kleigrond (vooral komklei) ontstaat echter ook makkelijk droogtestress. Op verschillende terreinen kan droogtestress tot knelpunten leiden.

De hoeveelheid zonnestraling is tussen 1980 en 2013 met 9% toegenomen. Daarmee is ook de hoeveelheid verdamping toegenomen: tussen 1958 en 2013 met 12%. Dit draagt bij aan het versterken van droogtestress.

In de landbouw leidt droogtestress tot een afname van de gewasopbrengst. Gewassen die slecht tegen droogte kunnen zijn bijvoorbeeld groenten, aardappelen en bieten. Boeren zullen opbrengstderving proberen te voorkomen door hun gewassen te beregenen of water toe te voegen via ondergrondse irrigatie. In tijden van extreme droogte kan het echter voorkomen dat waterschappen besluiten beregeningsverboden in te stellen. De risico's op droogtestress rondom Hilversum zijn matig tot hoog en nemen naar verwachting toe in de periode tot 2050.

In gebieden rijk aan natuur kan langdurige droogte betekenen dat het risico op natuurbranden significant toeneemt. De risicogebieden voor natuurbranden in de gemeente Hilversum zijn met name de Westerheide, het Spanderswoud en Einde Gooi. Over het algemeen is de natuur in Hilversum relatief droogteresistent, met uitzondering van de laaggelegen gebieden in de Hilversumse Meent. Niettemin kan ook in meer droogteresistente natuur achteruitgang optreden bij langdurige periodes van droogte.

De beplanting van Hilversum in de bebouwde kom kent ook droogtestress. Dat komt vooral doordat in de meeste hoger gelegen delen van Hilversum beplanting afhankelijk is van hemelwater omdat het grondwater te diep zit. De laatste jaren is er door droogte ook veel uitval van met

name jonge aanplant. De extremere situaties als gevolg van klimaatverandering - meer periodes van droogte én heviger neerslag - vragen om zoveel mogelijk infiltratie van hemelwater in natte periodes, om met de waterreserves effecten van langdurige droogte te kunnen mitigeren.

Stormschade

Klimaatverandering leidt mede tot het vaker optreden van extreme weersomstandigheden, waaronder ook storm. Bij vaker en buiten het gebruikelijke jaargetijde optreden van stormachtig weer kan schade ontstaan door bijvoorbeeld losgewaaide dakpannen en andere onderdelen, omgevallen bomen en/of de met de storm gepaard gaande neerslag (hagel). De schade kan optreden in de openbare ruimte, die door deze schade onveilig, onbruikbaar of onaantrekkelijk wordt. Ook kunnen dagelijkse processen worden verstoord, bijvoorbeeld door in de weg liggende takken. Losgewaaide takken, omvallende bomen en rondvliegende onderdelen zoals dakpannen kunnen bovendien leiden tot schade aan auto's, woningen en infrastructuur en tot gevaarlijke situaties voor voorbijgangers.

Er is nog weinig bekend over het risico op en de omvang van stormschade in Hilversum. Ter indicatie: in 2018 bedroeg de (financiële) stormschade ca. €200.000. Een en ander houdt in ieder geval verband met de onderhoudssituatie van bomen en woningen en de klimatologische omstandigheden. Zo zal bijvoorbeeld een slecht onderhouden boom na een periode van droogte slechter bestand zijn tegen een storm, dan een gezonde boom. De onderhoudssituatie van bomen in Hilversum is goed. Dit verkleint de kans op stormschade.

7.2 Trends en ontwikkelingen

Ontwikkeling hittestress

Het aantal zomerse en tropische dagen en nachten neemt toe. We spreken van een zomerse dag bij een maximumtemperatuur van tenminste 25 °C en van een tropische dag bij een maximumtemperatuur van minimaal 30°C. Dit maakt dat het stedelijke gebied van Hilversum op warme dagen tot maximaal 7 graden warmer kan worden in vergelijking met het gebied buiten de stad. Dit kan negatieve effecten hebben op bijvoorbeeld flora, fauna, functioneren van netwerken (wegen, elektriciteit), maar zeker ook op het comfort dat wordt ervaren door de mensen in de stad (buiten en binnen). Knelpunten binnen een stedelijke omgeving rondom hittestress zijn bijvoorbeeld plaatsen met tehuizen voor bejaarden, ziekenhuizen, kinderopvangcentra, scholen, bruggen en elektriciteitshuisjes. Hittestress doet zich voornamelijk voor op plaatsen waar veel verhard oppervlak en weinig groen aanwezig is.

Ontwikkeling droogtestress

Een aantal klimaatscenario's laat in de komende decennia een duidelijke toename zien in het aantal droge perioden. Deze perioden kennen een neerslagtekort waarbij de gemiddelde verdamping van water vanuit de bodem of het groen groter is dan de gemiddelde neerslag. Dit neerslagtekort is in de groeiperiode (april t/m september) in de referentieperiode (1981-2010) maximaal 144 mm. In 2020 was het neerslagtekort in de groeiperiode 209 mm. In het meest ongunstige KNMI-scenario neemt het tekort toe met 30%.

Ontwikkeling stormschade

Vanwege de potentiële impact op de veiligheid, economie en ruimtelijke kwaliteit is het aan te bevelen om stormschade goed te monitoren en in beeld te brengen. Dat maakt duidelijk of het in Hilversum noodzakelijk is maatregelen te treffen om de risico's te beperken. De verwachting is overigens dat het stormschaderisico in Hilversum niet vraagt om ingrijpende maatregelen.

Extreem weer

Een vorm van extreem weer waar Hilversum tot nu toe niet mee te maken heeft gehad, maar die mogelijk ernstige gevolgen kan hebben, is extreme sneeuwval. Doordat weersystemen langer op één plek blijven hangen, kan het langer en heviger doorregenen en in een koude perioden sneeuwen. Veel dakconstructies zijn daar niet op berekend.

Verduurzaming van de samenleving

In de samenleving is steeds meer aandacht voor klimaatadaptatie. Zo zijn er steeds meer aanpassingen in de fysieke leefomgeving die als doel hebben om bijvoorbeeld hittestress of wateroverlast tegen te gaan. Verder zijn er ontwikkelingen die bijdragen aan de verduurzaming van de samenleving in het algemeen, zoals de opkomst van de circulaire economie, waarbij duurzamer met grondstoffen wordt omgegaan.

8. Energietransitie

8.1 Huidige situatie

Energietransitie

Wetenschappers zijn het erover eens dat de mens grotendeels verantwoordelijk is voor de opwarming van de aarde. Door om te schakelen naar duurzame energiebronnen kan klimaatverandering zo veel mogelijk afgeremd worden. Dit heet energietransitie. Het vervangen van fossiele brandstoffen door duurzame energiebronnen wordt daarbij gekoppeld aan een significante energiebesparing.

Energiegebruik

De energievraag in Hilversum ligt op circa 5.700 TeraJoules (TJ) per jaar (peiljaar 2018, bron Klimaatmonitor ministerie Infrastructuur en Waterstaat). Deze vraag is als volgt opgebouwd:

- Woningen: met een inwoneraantal van 91.207 en 42.324 woningen is het verbruik 2.600 TJ. Dit cijfer is gebaseerd op gas- en elektriciteitslevering via het net.
- Voor gebouwen voor commerciële en publieke dienstverlening, zoals kantoren, scholen, winkels, ziekenhuizen en horeca is het verbruik 1.492 TJ. Dit cijfer is gebaseerd op gas- en elektriciteitslevering via het net.
- Transport: met het huidige wegverkeer en mobiele werktuigen is het verbruik 1.423 TJ. Dit cijfer is gebaseerd op een modelmatige verdeling van het Nederlands energiegebruik t.b.v. verkeer en vervoer.
- Industrie: met het huidige verbruik van de industrie in Hilversum is de energievraag 176 TJ. Dit cijfer is gebaseerd op gas- en elektriciteitslevering via het net.

In de huidige Hilversumse energievraag wordt voorzien door middel van het volgende aanbod (Servicepunt Duurzame Energie 2018, cijfers 2016):

- 41,1 % gas in de gebouwde omgeving.
- 25,4 % benzine / diesel / LPG.
- 21,4 % elektriciteit.
- 5,9 % biomassa en -brandstof .
- 5,9 % gas overige, o.a. industrie.
- 0,2 % collectieve warmte, o.a. warmtepompen.
- 0,1 % individuele zonthermie.

Energieopwekking

Elektriciteit kan worden geïmporteerd. Het kan ook worden opgewekt met behulp van zon of wind. Er zijn in Hilversum in de Regionale Energiestrategie (RES) uiteindelijk geen potentiële locaties voor windturbines opgenomen. Omdat de windsnelheid rond Hilversum relatief laag is en er binnen de gemeente weinig ruimte is voor turbines met de hoogste rotorhoogte was de opbrengstpotentie op de potentiële locaties ook relatief laag. Voor het opwekken van zonne-energie is veel ruimte nodig. In de RES is het merendeel hiervan toebedacht aan de grote daken. De platte daken op bedrijventerreinen lenen zich hier goed voor. Verder onderzoekt Hilversum de mogelijkheid voor een zonneveld op vliegveld Hilversum, in samenwerking met o.a. de Stichting Vliegveld Hilversum en de participatiecoalitie.

Het nadeel van elektriciteitsopwekking door energie uit zon ligt in de grote piekbelasting. Daarom moet er ook naar investeringen in het energienet en energieopslag worden gekeken.

De transitie naar een duurzaam warmtesysteem is onderwerp van de Transitievisie Warmte, die Hilversum eind 2021 gereed heeft. De warmtevraag kan deels naar beneden worden gebracht door besparing. Voor de restvraag zijn nog alle alternatieve warmtebronnen denkbaar (met uitzondering van grootschalige biomassaverbranding), zolang deze uiteindelijk klimaatneutraal zijn en bijdragen aan een verbetering van de luchtkwaliteit. De mogelijkheden per buurt worden in het kader van Transitievisie Warmte verder onderzocht, waarbij bovengemeentelijke bronnen afgestemd en afgewogen worden in de Regionale Structuur Warmte, als onderdeel van de regionale energiestrategie (RES).

Besparingsmogelijkheden

Het gemiddelde besparingspotentieel in een woning noemen we de energiebesparingspotentie. Dit is de besparing op het energieverbruik die behaald kan worden wanneer alle energiebesparende maatregelen die nog kunnen worden toegepast in een woning worden gerealiseerd. Het gaat daarbij om bouwfysische maatregelen (isolatie van vloeren, isolatie van daken, isolatie van gevels, kierdichting en HR-beglazing) en installatietechnische maatregelen (zonneboiler, zonnepanelen en HR-combiketel).

Voor de besparingspotentie voor heel Hilversum wordt gekeken naar de samenstelling van de koopwoningen binnen de gemeente en de bereidheid tot investen van de woningeigenaren. Daarbij wordt rekening gehouden met factoren zoals eigenaren die een korte tijd in een woning wonen, eigenaren met ervaring in energiebesparende maatregelen en eigenaren in de juiste leeftijdscategorie. Ouderen en jongeren zijn namelijk minder bereid te investeren. De besparingspotentie wordt geschat op 40% van de warmtevraag (Servicepunt Duurzame Energie provincie Noord-Holland, 2016). Dat komt neer op circa 900 TJ per jaar.

8.2 Trends en ontwikkelingen

Veranderend energiegebruik

De verwachting is dat het totale energiegebruik in de komende jaren autonoom zal dalen als gevolg van het energie-efficiënter worden van dagelijkse processen. Met de energietransitie zal het type energie dat wordt gevraagd verschuiven. Door toename van het gebruik van elektrische auto's neemt bijvoorbeeld de elektriciteitsvraag toe, terwijl isolerende maatregelen aan gebouwen vooral impact hebben op de warmtevraag.

Een belangrijke reden voor veranderend energiegebruik is de voorgenomen afkoppeling van aardgas. Met een transitievisie warmte moeten gemeenten een plan maken voor het aardgasloos maken van hun wijken. Dit vergt een gedegen planning van investeringen en werkzaamheden, waarbij tijdig alternatieven voor het aardgas beschikbaar moeten zijn. Deze alternatieven verschillen per wijk en zijn afhankelijk van bijvoorbeeld de dichtheid, het bouwjaar en de huidige energielabels. De Hilversumse Meent is de eerste bestaande wijk in Hilversum waar wordt verkend wat er allemaal moet gebeuren om de woningen klaar te maken voor een aardgasvrije toekomst.

Om te voorzien in warmte na afkoppeling van het gas, bieden warmtenetten potentie. Een warmtenet gebruikt warmtebronnen, zoals geothermie of restwarmte, om een gehele wijk van warmte te voorzien. Om te voorzien in restwarmte zijn de in Hilversum aanwezige datacentra de meest kansrijke bron.

Wanneer er een hoge warmtevraag en een hoge dichtheid in de bebouwde omgeving is kan geothermie een goede oplossing zijn. Zo zullen de investeringen voor het aanleggen van een warmtenet zich sneller terugwinnen. Dit moet echter altijd gebeuren in combinatie met besparende maatregelen.

De capaciteit van de energie-infrastructuur is belangrijk om mee te nemen in de energietransitie, omdat het huidige net nog niet berekend is op decentrale productie en op de toekomstige energiemix.

Regionale Energie Strategie (RES)

In het klimaatakkoord is een CO2-reductie van tenminste 49% in 2030 vastgelegd (ten opzichte van het jaar 1990). Om aan dit doel bij te dragen door het grootschalig opwekken van duurzame energie is Nederland opgedeeld in 30 RES (Regionale Energie Strategie) regio's. De gemeente Hilversum is onderdeel van de energieregio Noord-Holland Zuid (NHZ).

Het proces van de Regionale Energie Strategie (RES) loopt parallel aan het proces van de Omgevingsvisie. In de RES wordt in regionaal verband onderzocht hoe de regio duurzame energie kan gaan opwekken. In Hilversum ligt daarbij de nadruk op zonne-energie. De RES heeft als planhorizon het jaar 2030 met een doorkijk naar 2050.

De RES is geen integraal afwegingskader in de zin van het ruimtelijk beleid, maar een voornemen waaraan de betrokken partijen zich committeren. De integrale afweging wordt gemaakt in het proces van de Omgevingsvisie.

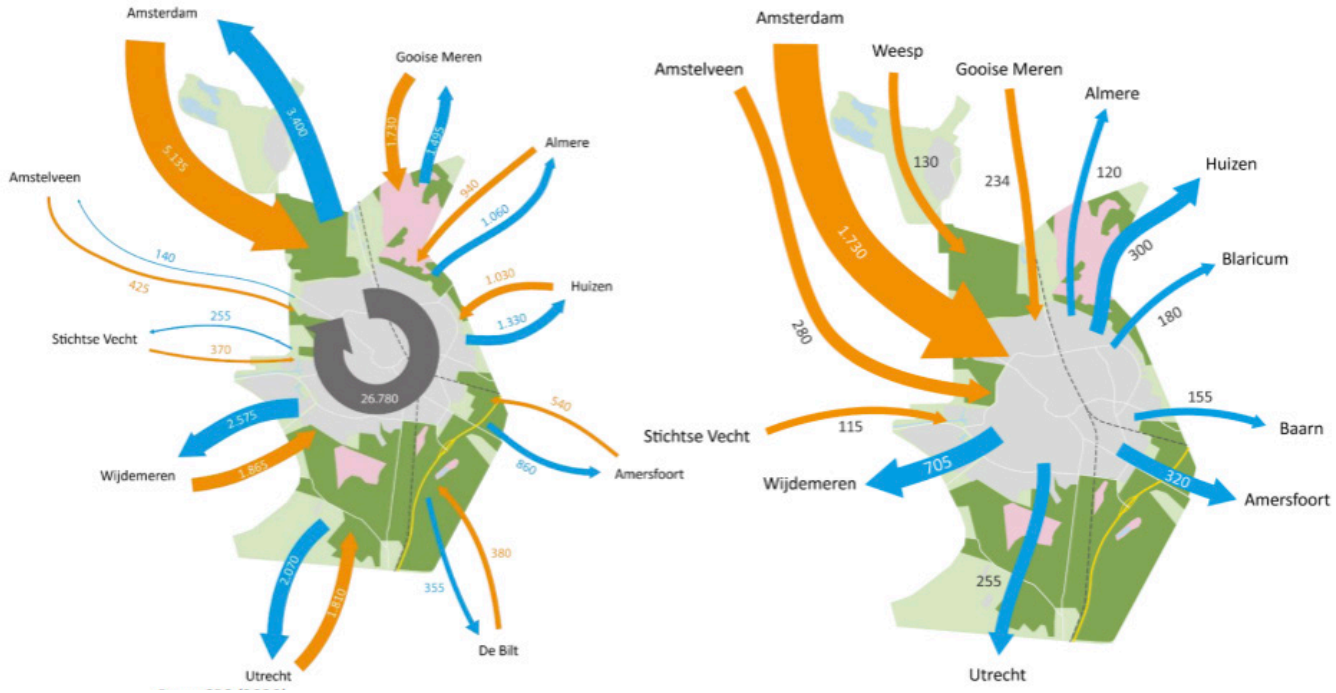
9. Wonen

9.1 Huidige situatie

Regionale samenwerking

De woningmarkt is een regionale markt. Om het beleid af te stemmen werkt de gemeente Hilversum daarom nauw samen met de gemeenten in de regio Gooi en Vechtstreek. Sinds 2007 hebben de regiogemeenten een gezamenlijke woonvisie en er is al sinds tientallen jaren een gezamenlijk beleid op woonruimteverdeling. Naast deze regionale samenwerking vindt afstemming plaats binnen de Metropool Regio Amsterdam (MRA).

Het beleidsveld wonen omhelst meer dan alleen huizen bouwen en renoveren. Er liggen nadrukkelijke relaties met andere beleidsterreinen, zoals economie, energietransitie en levendigheid. Ook wonen en het sociaal domein zijn thema's die elkaar beïnvloeden. Denk aan wonen voor specifieke doelgroepen, de zorgvraag en de sociale woningen.

Top 10 verhuisrelaties (links) en vestigings- en vertrekoverschotten (rechts), 2015-2019 (CBS)

Woningbehoefte

Net als in andere stedelijke gebieden is in Hilversum sprake van een hoge druk op de woningmarkt. De aantrekkelijke leefomgeving en de gunstige ligging van de regio heeft tot gevolg dat de behoefte aan woonruimte schier oneindig is. Om de kwaliteiten van Hilversum te behouden kan echter maar in een deel van de woningbehoefte worden voorzien.

Tussen 2010 en 2020 was voor de regio Gooi en Vechtstreek in totaal sprake van een netto vastgestelde uitbreidingsopgave van circa 750 woningen per jaar. Vanaf 2020 zijn dit 550 woningen netto per jaar. Hilversum levert nu jaarlijks een bijdrage van circa 250 woningen. Daarmee is de lokale behoefte aardig gedekt, want juist door die nieuwbouw weet Hilversum de laatste jaren zijn jongeren en jonge gezinnen beter aan zich te binden. De groei van de Hilversumse bevolking lijkt hoofdzakelijk te komen vanuit instroom, zowel vanuit de Metropoolregio Amsterdam en Utrecht, als vanuit internationale migratie.

Doorstroming

In de regio Gooi en Vechtstreek bestaat al een aantal jaar een wachtlijst voor sociale huurwoningen. Gemiddeld komen jaarlijks 1.400 tot 1.500 woningen vrij, tegenover meer dan 34.000 geregistreerde woningzoekenden. Ruim 11.000 daarvan zijn actief woningzoekenden. De vrijkomende woningen worden via Woningwet regionaal aangeboden. 60% hiervan wordt verhuurd aan starters en 40% aan doorstromers.

Bij de meeste woningcorporaties in de regio maakt verkoop van sociale huurwoningen deel uit van de strategie. Met deze verkoop komen namelijk investeringsmiddelen vrij voor nieuwbouw, renovatie en verduurzaming. Hiermee kan de kwaliteit van de voorraad worden verhoogd. Er is echter nog steeds veel vraag naar sociale huurwoningen.

De doelstelling van de gemeente Hilversum is om een derde van de nieuwbouw in het betaalbare segment te realiseren. Het gaat dan om koopwoningen tot €180.000,- en huurwoningen met een maandhuur tot €710,-. Deze doelstelling is in 2016 niet gehaald. In 2015 en in 2017 is dit wel gelukt. De afgelopen jaren nam het aantal actief woningzoekenden (mensen die minimaal één keer per kwartaal op een woning reageren) toe. In 2016 waren dit er nog zo'n 2.000. Begin 2019 waren dit er zo'n 2.400. Het aantal verhuringen nam de afgelopen jaren ook toe – met name doordat er nieuwe sociale huurwoningen werden opgeleverd. De kans dat een woningzoekende een woning krijgt als hij of zij reageert nam de afgelopen jaren af van zo'n 4,4% in 2016 naar 2,5% in 2018 (woningnet gegevens Corporaties).

Naast het gebrek aan sociale huurwoningen is in Hilversum een structureel tekort aan woningen voor de middeninkomens. Verhuizen is alleen een optie als het aanbod beschikbaar is en afgestemd op de woonwensen en financiële mogelijkheden (Gemeente Hilversum, 2016). Door dit tekort komt de doorstroming binnen Hilversum onder druk te staan.

In de regio zijn voldoende toegankelijke woningen voor zorgbehoevenden aanwezig. Deze woningen zijn belangrijk voor senioren die thuis willen blijven wonen.

Ruimtelijke differentiatie

Alle wijken en buurten in Hilversum zijn relatief gewild. Er zijn wel wat verschillen. Zo is er meer aanbod dan vraag in de naoorlogse woonwijken (periode '50 tot en met '80). Ook zijn er buurten waar een concentratie is van lagere inkomens: de naoorlogse wijken en de vooroorlogse wijken ten oosten van het spoor. Verschillende delen van Hilversum zijn beschermd stadsgezicht, waardoor grootschalig bouwen wordt beperkt: Plan Oost, Hilversum-Zuid en het Noordwestelijk Villagebied.

De woningmarkt van Hilversum kan gedifferentieerd worden op wijkniveau. Er blijken grote (prijs)verschillen te zijn tussen de wijken in Hilversum. Noordwest is bijvoorbeeld een relatief dure wijk met een hoog aandeel koopwoningen en een hoge woningwaarde. Noordoost heeft een hoog percentage sociale huurwoningen. Het centrum van Hilversum heeft een relatief hoog aandeel overige huur. Het landelijke gebied heeft het laagste aandeel bewoond.

Ook qua bevolkingsopbouw verschillen de Hilversumse wijken. Het centrum heeft relatief veel bewoners van middelbare leeftijd. In de wijken zuidwest en Hilversumse Meent wonen veel senioren. In oost en zuidoost zijn relatief veel jongeren te vinden. Het aantal sterftegevallen is relatief zeer hoog in het landelijk gebied. Dit hangt vermoedelijk samen met de aanwezigheid van woonzorgvoorzieningen voor ouderen in het buitengebied. Het aantal geboortes is in oost en noordoost relatief hoog. De woontevredenheid is relatief hoog in noordwest.

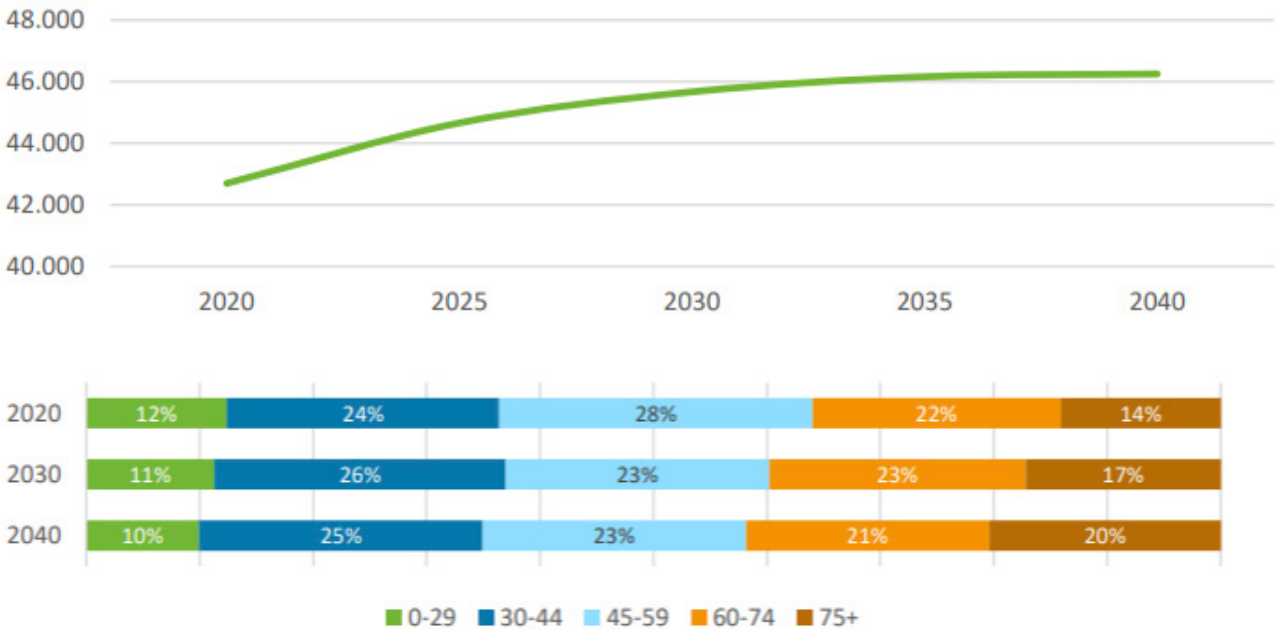
Verduurzaming

Ook Hilversum staat voor de opgave het energieverbruik terug te dringen. Het gebruik van huishoudens is hier een onderdeel van. Als gekeken wordt naar de energielabels van bestaande woningen valt op dat er grote verschillen zijn tussen het energieverbruik. Daarnaast vormt ook de grote hoeveelheid monumenten een aandachtspunt bij het verduurzamen van de bebouwde omgeving.

9.2 Trends en ontwikkelingen

Gestage groei

De Gooi en Vechtstreek en de MRA als geheel zijn groeiregio's. De regio Gooi en Vechtstreek groeide de afgelopen jaren per saldo gestaag tot een kleine 250.000 inwoners in 2015. Vooral de gemeentes langs het spoor laten groei zien, de andere gemeentes groeien nauwelijks of gaan krimpen. Hilversum blijft ook na 2030 doorgroeien. De gemeente telt eind 2020 91.250 inwoners en zal in 2040 naar verwachting 7.500 inwoners en 3.400 huishoudens meer tellen dan in 2019 (Bevolkingsprognose Noord-Holland 2019-2040).

Huishoudensprognoses, 2020-2040 (boven) & Ontwikkeling huishoudens naar leeftijd, 2020-2040 (onder) (provincie NH)

Veranderende samenstelling huishoudens

Ook door veranderingen in de samenstelling van huishoudens zal de woningbehoefte in de regio toenemen. Zo lag in 2016 de gemiddelde huishoudensgrootte in Noord-Holland op 2,09. Dit getal daalt al decennia en blijft in alle prognoses ook in de toekomst dalen, tot naar verwachting tussen 2 en 2,07. Ook als gevolg van de verder dalende huishoudensgrootte zijn meer woningen nodig. In Hilversum steeg de gemiddelde huishoudensgrootte van 2,11 (2010) naar 2,13 (2020) (CBS, lokale monitor wonen 2020).

Kwalitatieve aspecten

Naast deze kwantitatieve vraag zullen kwalitatieve aspecten van de woningmarkt belangrijker worden in de toekomst. Door de sterke economische groei en het toenemende aantal inwoners zijn de huizenprijzen gestegen. Huishoudens met lage en middeninkomens hebben moeite om in de dichtbevolkte steden woonruimte te vinden. In grote delen van de MRA zijn de huizenprijzen zo hoog dat huishoudens met een modaal inkomen worden verdrongen. Doordat de gemiddelde woningbezetting steeds verder afneemt bestaat het grootste deel van de vraag uit een- en tweepersoons-huishoudens. Dat heeft gevolgen voor het type woningen waar vraag naar is.

Veranderende regelgeving

De huurmarkt is de afgelopen 10 jaar sterk veranderd. Door de kabinetten Rutte 1 en 2 zijn ingrijpende systeemwijzigingen doorgevoerd. Zo is de hypotheekrenteaftrek ingeperkt, hebben verhuurders te maken gekregen met een verhuurdersheffing en is een reeks nieuwe wetten ingevoerd. Daarnaast zijn sinds 2011 de regels voor toewijzing van sociale huurwoningen aangescherpt. De instroom van hogere inkomens naar de sociale huursector en het aantal dure scheefwoners is daardoor afgenomen, maar de druk op een alternatief voor de middeninkomens is toegenomen. Dit uit zich in een toename van de vraag naar goedkope en middeldure koopwoningen (prijsklasse tot € 200.000) en naar vrije sector huurwoningen met een prijs net boven de liberalisatiegrens.

Langer zelfstandig wonen

Ouderen willen langer zelfstandig blijven wonen (extramuralisering). In combinatie met vergrijzing leidt dit tot een toenemende vraag naar woningen die volledig gelijkvloers zijn en geschikt om zorg aan huis te leveren. Tegelijkertijd zorgt langer thuis blijven wonen ervoor dat woningen minder snel beschikbaar komen. Omdat het daarbij vaak om gezinswoningen gaat, belemmert dit de doorstroming.

10. Economie en werkgelegenheid

10.1 Huidige situatie

Banen

De economie van Hilversum is een duidelijke dienstenecono-mie. Ongeveer 91 procent van de werkgelegenheid in de gemeente komt voor rekening van bedrijfstakken in de dienstverlening.

Het aantal banen in Hilversum lag in 2019 op 48.170. In 2010 was dit nog 49.270. Een verklaring voor het moei-zame herstel na de economische crisis is een gebrek aan fysieke ruimte voor werken. Een andere verklaring komt voort uit het economische profiel van de stad. Hilversum wordt gekenmerkt door de sterk aanwezige mediasector. Sinds 2009/2010 zijn er met name bij de publieke omroe-pen verschillende bezuinigingsrondes geweest.

Ondanks deze ontwikkelingen is de werkloosheid uitzon-derlijk laag en de krapte op de arbeidsmarkt neemt sinds 2013 sterk toe door toenemende vraag naar hoger opge-leiden. De participerende beroepsbevolking is nagenoeg volledig ingezet. Het zijn echter wel vooral hoger opgelei-den die het goed doen met een werkloosheidspercentage van ca. 2,2% in 2019. De werkloosheid onder laag opgelei-den kwam namelijk in 2018 en 2019 uit op respectievelijk 8,4 en 6,4 procent, terwijl een gemiddelde stad ter grootte van Hilversum uitkwam op respectievelijk 6,6 en 5,7 pro-cent. Dit is iets van de laatste jaren, want daarvoor was er geen significant verschil zichtbaar.

Afhankelijk van het verloop van de coronacrisis en de mate waarin de Rijksoverheid gemeenten blijft compen-seren kan de coronacrisis leiden tot extra bijstandslasten voor de gemeente. Op de lange termijn kan de corona-crisis ook leiden tot her- of omscholing van ZZP'ers en andere werknemers om het tekort aan gekwalificeerd personeel in andere sectoren op te vangen. De gemeente treft hier al voorbereidingen voor.

De sectoren ICT en Media, Zorg (ziekenhuizen) en Groot-handel (m.n. Nike en Hunkemöller) waren in 2018 en 2019 de belangrijkste regionale aanjagers van de recente economische groei. De grootste sector in Hilversum is de zakelijke dienstverlening gespecialiseerd in informatie en communicatie (21%). Dit is niet verrassend, Hilversum staat als 'Mediastad' bekend om zijn media en entertain-ment cluster. Ook zijn in de handelssector en de gezond-heids- en welzijnszorg relatief veel mensen werkzaam (respectievelijk 17% en 13%).

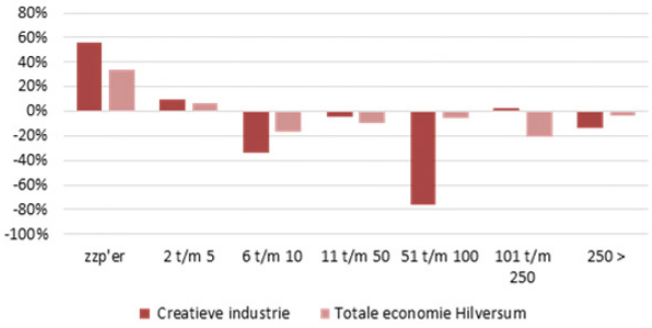
Uit de bewonersenquête van 2018 blijkt dat 33% van de bevolking voornamelijk in Hilversum werkt. Dit is lager dan het landelijk gemiddelde van 38% (CBS, 2017).

Bedrijven

Het aantal bedrijven in de stad stijgt stabiel vanaf 2012 (van 7.000 in 2012 tot 9.700 in 2019). De groep zelfstandi-gen groeit het hardst. Deze enorme groei van het aantal zzp'ers past in het landelijke beeld en de transitie richting flexibilisering die de creatieve sector heeft doorgemaakt. Het aantal bedrijven met meer dan 6 fte in dienst neemt echter af. Dit is opvallend omdat het MKB vaak als motor van de economie wordt gezien. Deze categorie bedrijven is belangrijk voor de economie, maar wordt in Hilversum dus schaarser.

De Gooi en Vechtstreek is een aantrekkelijke toeris-tisch-recreatieve bestemming voor verschillende doel-groepen: recreanten uit de regio, dagrecreanten uit de Randstad, toeristen uit eigen land en internationale toeris-ten. Het aantal recreanten uit de eigen regio zal als gevolg van de vergrijzing verder groeien. Recreatie en toerisme is tevens een groeisector door de opkomst van de vrijetijds-economie.

De detailhandelsstructuur van Hilversum is nog steeds goed. De winkelleegstand is in Hilversum al langere tijd gunstiger dan in vergelijkbare gemeenten en sinds 2020 heeft het leegstaand oppervlak zich zelfs tot onder het landelijk gemiddelde weten te ontwikkelen, tot een win-kelleegstandspercentage van 4,7%. De coronacrisis zal dit beeld naar verwachting wel veranderen. De structuur staat wel onder druk. De meeste winkelgebieden in Hilversum functioneren goed, al hebben de kleinere winkelgebieden last van concurrentie van de grotere winkelgebieden. Op basis van de voorspelde bevolkingsontwikkeling en de ontwikkelingen met betrekking tot internet en de steeds sterker wordende positie van Amsterdam en Utrecht valt

Ontwikkeling bedrijfsvestigingen, naar werkzame personen (2010-2019 / index: 2010=100) (gemeente Hilversum)

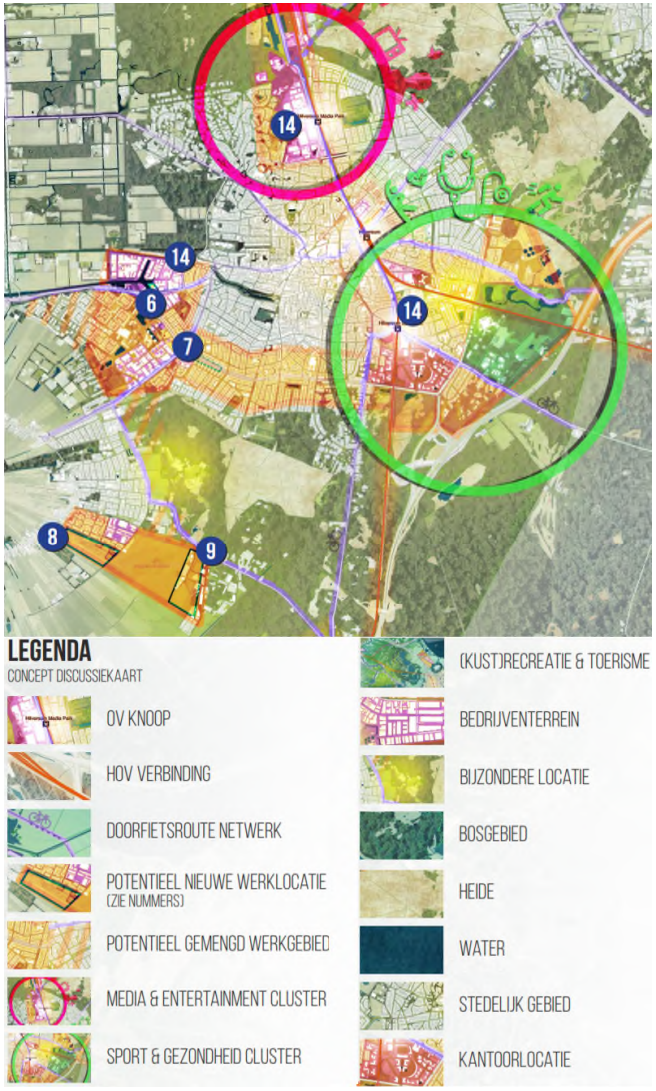
geen kwantitatieve uitbreidingsvraag te verwachten in Hilversum (detailhandelskader Hilversum 2017).

Werkplekken

Bijna 60 procent van alle banen in Hilversum is te vinden op informele werklocaties, met name in het stedelijk weefsel (centrum en de woonwijken). De bedrijventerreinen zijn goed voor 25 procent van de werkgelegenheid, wat het resterende deel op de formele kantoorlocatie Arenapark brengt op 16,6 procent.

Binnen de regio Gooi en Vechtstreek is circa 70% van het aantal banen gelegen op de informele werklocaties en circa 30% bevindt zich op de formele werklocaties (bedrijventerreinen en kantoorlocaties). Dit is bovengemiddeld hoog ten opzichte van veel andere MRA- deelregio's en vormt daarmee een belangrijk kenmerk van de economie in Hilversum en de regio.

De Hilversumse bedrijventerreinen zitten zo goed als vol. De beschikbaarheid van bedrijfsruimten is de afgelopen jaren verder teruggelopen. Met een leegstand van 1% is sprake van een krappe markt. Consequentie is dat er voor ondernemers weinig mogelijkheden zijn om uit te breiden of zich nieuw te vestigen in Hilversum. Ook is verdere intensivering van de bestaande werkplekken nauwelijks mogelijk. Bij de gemeente zijn diverse bedrijven bekend die om die reden naar elders uitwijken (Monitor Leegstand, 2019) en ook onderzoek van Ecorys toont aan dat veel bedrijven uit Hilversum zijn verhuisd en er weinig interne verhuisbewegingen zijn.

Werklandschappen regio Gooi- en Vechtstreek (regio Gooi- en Vechtstreek)

De leegstand van kantoren in Hilversum is sinds 2017 afgenomen met bijna 40.000 m2 (Monitor Leegstand, 2019). Dit komt neer op ongeveer 8% van de totale voorraad. Dat is onder het kritische niveau, met als gevolg dat het aanbod van geschikte leegstaande werkplekken lager is dan benodigd voor het goed functioneren van de markt. Kleinere kantoorruimtes (< 200 m2) zijn vaak nog wel te vinden. Voor bedrijven die zoeken naar grotere metrages zijn de mogelijkheden minimaal.

Economische dynamiek naar type werklocatie

De tabel hieronder laat zien dat er een polarisatie gaande is waarbij de werkgelegenheid in het centrum (en op de informele werklocaties) sterk afneemt, met ca. 9.220 banen. De formele werklocaties (bedrijventerreinen en Arenapark) fungeren juist als motor van de Hilversumse economie, met een toename van 8.120 banen.

Type werklocatie	Banen in 2010	Banen in 2019	Groei (%)
Informele werklocaties	37.400	28.180	- 25
bedrijven terreinen	8.200	12.040	+ 47
Kantoren (Arenapark / Laapersveld)	3.670	7.950	+ 117
Totaal	**49.270**	**48.170**	**- 2**

Banen en economische groei 2010-2019 per werklocatie in Hilversum (absolute getallen afgerond op tientallen) (LISA)

10.2 Trends en ontwikkelingen

Uitsortering van wonen en werken

In de regio Gooi en Vechtstreek en Hilversum in het bijzonder is een toenemende ruimtelijke spreiding van wonen en werken te zien. Hierdoor ontstaat een forse en groeiende pendel van mensen die vaker en verder moeten reizen van huis naar werk. Anderzijds wordt er ook steeds meer thuisgewerkt. Desondanks is er per saldo sprake van een toename van pendelstromen, met als gevolg een toenemende druk op het wegennet.

Mediasector in transitie

Hilversum kent een hoge specialisatiegraad in de mediasector. Dit maakt de sector en clustering enerzijds krachtig, maar ook economisch kwetsbaar. Veel werkgelegenheid in de sector betreft deeltijdwerk en er wordt veel gebruik gemaakt van inhuur van zelfstandigen op projectbasis. Bij slechter economisch tij zijn deze groepen kwetsbaar. De sector opereert in een snel veranderende wereld van digitalisering en wijze van mediaconsumptie: van lineaire tv naar social media en nieuwe technieken. Het aantal banen is in de mediasector door bezuinigingen, digitalisering en globalisering de afgelopen jaren gedaald (creatieve destructie). De trends van digitalisering en mediaconsumptie bieden aan de andere kant ook weer kansen voor cross-sectorale mediatoepassingen, zoals in de gezondheidszorg.

Mismatch op arbeidsmarkt

In toenemende mate komen activiteiten voor praktijkgeschoolden klem te zitten door een gebrek aan ruimte voor groei of ontstane overlast voor de woonwijken (bv. geluid, lucht, vervoersstromen). Bij het niet blijvend kunnen faciliteren van dit type bedrijven neemt de beschikbaarheid van banen voor praktijkgeschoolden op een acceptabele woon-werkafstand verder af. De kans op een grotere werkloosheid in deze doelgroep neemt daarmee verder toe. Dit zorgt voor een mismatch op de arbeidsmarkt, met als gevolg een relatief hoge structurele werkloosheid onder lager opgeleiden.

Door automatisering zullen veel arbeidsextensieve werkzaamheden worden vervangen. De nadruk van de economie komt steeds verder op diensten te liggen, waardoor de mismatch zal toenemen.

Behoefte aan informele werklocaties

Er is sprake van een toenemende behoefte aan werken op informele werklocaties. Van broedplaatsen, hotspots, centrumlocaties, OV-knooppunten tot concentraties van bedrijven op uitvalswegen of werklocaties die een eigen specifiek milieu kennen.

Behoefte aan ruimte om te werken

In de toekomst zal ook de behoefte aan formele werklocaties toenemen. Crailo, het Arenapark en het stationsgebied zijn grootschalige ontwikkelingslocaties in Hilversum, waar werken hand in hand gaat met andere functies.

11. Bereikbaarheid en mobiliteit

11.1 Huidige situatie

Gemotoriseerd verkeer

De hoofdstructuur voor het gemotoriseerde verkeer bestaat in Hilversum uit een dubbele ringstructuur, aangevuld met radialen. De externe ontsluiting van Hilversum is vooral georiënteerd op de A1 en de A27 en via de N201 ook richting de A2. Hilversum is daarnaast ook via provinciale wegen verbonden met Gooise Meren, Baarn en Utrecht.

De gemeente Hilversum heeft een regionale centrumfunctie, met bijvoorbeeld een winkelgebied in het centrum met Leisure functies, bedrijventerreinen, etc. Het centrum is omringd door een Centrumring en is daarbinnen deels autovrij en deels autoluw. Juist ten noorden van de noordelijke buitenring ligt het Media Park. Door de landelijke functie trekt deze locatie veel werknemers en bezoekers van binnen en buiten de regio.

Hoofdnet auto in de gemeente Hilversum (Structuurvisie Verkeer & Vervoer 2030)

De gemeente Hilversum kent verschillende zones met een parkeerregime. Het gaat om de zone binnen de Centrumring, de schil rondom het centrum en een aantal buitengebieden. Het centrum van Hilversum kent 5 parkeergarages (Gooische Brink, Gooiland, Markt, Hilvertshof, City Parking), deels privaat eigendom, met in totaal ruim 2.000 parkeerplaatsen.

Goederenvervoer

Voor vrachtverkeer zijn op het Hilversumse wegennet geen routebeperkingen van kracht. Wel noodzaken hoogtebeperkingen bij viaducten en tunnels een deel van het vrachtverkeer tot het vermijden van deze routes. Voor vervoer van gevaarlijke stoffen is in Hilversum wel een hoofdroutenetwerk ingesteld, bestaande uit enkele specifiek aangewezen routes.

Beleid op schone en/of slimme stadsdistributie is nog niet aanwezig in Hilversum.

Openbaar vervoer

Het openbaar vervoernetwerk van Hilversum bestaat uit een treinennetwerk en een busnetwerk. Een HOV-busnetwerk is in aanbouw. De basis voor de reizigers zijn de treinstations en de (HOV-)bushaltes. Deze vormen de ‘ov-knooppunten’. De treinstations zijn Hilversum Centraal Station, Hilversum Media Park en Hilversum Sportpark. Het busnetwerk sluit aan op dit spoornetwerk en vormt de ov-verbinding tussen de ov- knooppunten en de wijken.

Fietsverkeer

Het aandeel van de fiets in de totale mobiliteit is in Hilversum behoorlijk hoog. De belangrijke ontsluitingswegen in Hilversum beschikken allemaal over aparte fietsvoorzieningen. Daarnaast is een belangrijk deel van het fietsnetwerk gericht op de stations. In regioverband heeft de gemeente Hilversum zich aangesloten bij het netwerk van snelfietsroutes (MRA-routes) en doorfietsroutes. Dit netwerk is in ontwikkeling. Daarnaast worden vanuit de provincie Utrecht een zevental snelfietsroutes ontwikkeld, waarvan één route ook Hilversum aangaat (Amersfoort - Baarn - Hilversum).

Voetgangers

Voetgangersverkeer in Hilversum is met name gericht op korte afstanden en als onderdeel van een ketenverplaatsing, bijvoorbeeld tussen parkeerplaats en winkelcentrum. Daarnaast kent de gemeente ook een recreatief netwerk met knooppunten voor voetgangers. Dit netwerk sluit aan bij het bovenlokale voetgangersnetwerk van de provincie Noord-Holland.

Registratie van verkeersongevallen

In de periode 2015 t/m Q2 van 2020 zijn in totaal 2.404 verkeersongevallen geregistreerd op wegen die in beheer waren bij de gemeente Hilversum. Hierbij vielen 386 gewonden en 5 dodelijke slachtoffers. In verband met onderregistratie is dit beeld niet volledig. Ongevallen vinden verspreid over de gemeente plaats, met name op de hoofdwegen. Wel wordt geconstateerd dat er op de locaties waar de hoofdwegenstructuur de fietsstructuur kruist meer slachtoffers vallen.

Uit de slachtofferstatistieken blijkt dat het aantal slachtoffers in de leeftijdsgroep 16 tot en met 20 jaar relatief hoog is. De meeste slachtoffers vallen bij fiets- en bromfietsongevallen.

Trends met invloed op verkeersveiligheid

De elektrische fiets of e-bike wint al jaren terrein. Het imago van de e-bike is sterk verbeterd en de verkopen en het gebruik stijgen sterk. Daardoor maken niet alleen ouderen, maar ook scholieren en forenzen in toenemende mate gebruik van de e-bike. De snelheden die gehaald worden met de e-bike zijn hoger dan met een normale fiets. De gevolgen van ongevallen zijn dan ook groter, voornamelijk onder ouderen. Ook blijven ouderen met de e-bike langer doorfietsen, waardoor het aantal eenzijdige ongevallen toeneemt.

In de afgelopen jaren is het gebruik van de smartphone in het verkeer toegenomen, vooral tijdens het fietsen. Verkeersdeelnemers zijn zich hierdoor minder bewust van hun omgeving, wat de verkeersveiligheid negatief beïnvloedt. Cijfers hierover zijn nog niet beschikbaar, evenals de verdeling tussen ouderen en jongeren en de precieze gevolgen ten aanzien van verkeersveiligheid.

11.2 Gemeentelijke verkeersknelpunten

Het Integraal BereikbaarheidsPlan (IBP) en andere infrastructurele ingrepen hebben heel wat knelpunten in het Hilversumse verkeerssysteem weggenomen of verminderd. Niettemin bestaan ook nu nog verkeersknelpunten, hierna volgt een overzicht.

Doorstroming wegverkeer

De doorstroming van het verkeer op de Buitenring-Noord is in de huidige situatie niet optimaal. Het besluit om in 2023 de Kleine Spoorbomen (spoorwegovergang Hoge Larenseweg) af te sluiten voor gemotoriseerd verkeer zal waarschijnlijk leiden tot meer verkeer op de Buitenring-Noord. Dit leidt ook tot een beperking van de doorstroming van het verkeer van en naar het Media Park.

De bereikbaarheid van het kantorengebied Laapersveld staat in de ochtend- en middagspits onder druk, doordat gemotoriseerd verkeer moeilijk de rotonde Utrechtseweg – Laapersweg kan passeren. Belangrijkste oorzaak zijn alle fietsers in de richting van station Hilversum Sportpark en de scholen in het gebied. De bereikbaarheid van het centrum van Hilversum met de auto staat onder druk. Het imago van de bereikbaarheid is nog slechter. Op woensdagen en zaterdagen (marktdagen) is de doorstroming op de Centrumring ter hoogte van het marktterrein (Stationsstraat/Naarderstraat) slecht. Wachtrijen slaan terug tot voorbij het Achterom. In het kader van de herontwikkeling van het Stationsgebied is besloten om de Centrumring om het marktterrein te leggen naar het Melkpad. De Stationsstraat wordt dan autoluw gemaakt.

Verkeersveiligheid

Specifieke locaties met ongevallenconcentraties komen op het Hilversumse wegennet niet (meer) voor. Beleidsmatig wordt nu een gezamenlijke aanpak gehanteerd, vanuit ongevallengegevens, klachten en snelheidsmetingen. Binnen de gemeente is een prioriteitenlijst aanpak verkeersonveilige situaties vastgesteld, waarbij de top 10 van de groslijst van wegen waar de afgelopen jaar veel verkeersongevallen hebben plaatsgevonden. De komende jaren worden deze verkeersonveilige situaties aangepakt.

De snelheid op de Buitenring, de Centrumring en de radialen is in zijn algemeenheid een punt van zorg van inwoners, met name in de avond en nacht. Hoewel snelheidsmetingen uitwijzen dat het merendeel van de automobilisten (85%) niet harder rijdt dan 55 km/uur, rijdt een aanzienlijk deel (15%) te hard.

Vrachtverkeer

Bewoners ervaren overlast van doorgaand (nachtelijk) vrachtverkeer op de Hilversumse Buitenring, met name op de Diependaalselaan en de Johannes Geradtsweg. Daarnaast levert vrachtverkeer in het centrum van Hilversum bij tijd en wijle knelpunten op, vanwege fysieke hinder bij laden en lossen en in combinatie met de leefbaarheid en de verkeersveiligheid van aanwezig langzaam verkeer (voetgangers, fietsers).

Fietsverkeer en voetgangers

Langs de Buitenring-Zuid (Diependaalselaan) is de verkeersdruk zo hoog dat, ondanks de vier geregelde oversteekplaatsen, er lang moet worden gewacht. De Diependaalselaan is, zeker op het middendeel, erg smal en verwerkt een grote hoeveelheid verkeer. Een belangrijk knelpunt voor fietsers is de oversteek bij de rotonde Utrechtseweg - Diependaalselaan. Ook vormt de oversteekbaarheid van de Buitenring-Noord, met name in de spitsperioden, een knelpunt voor fietsers. De Eindevaluatie IBP laat zien dat de oversteekbaarheid van de Diependaalselaan van/naar de Admiraal de Ruyterlaan aan de oostzijde van het voorrangsplein een knelpunt vormt. Ook de oversteekbaarheid op de Oosterengweg, specifiek het smalle deel bij de spoorwegovergang wordt hier genoemd als knelpunt.

Openbaar vervoer

De ligging van het huidige perron van NS Station Sportpark en de gebrekkige aansluiting met het Arenapark vormen vooral een sociaal veiligheidsprobleem. Dat komt vooral door donkere en afgelegen looproutes en perrons. Op en rond de overweg is sprake van een verkeersveiligheidsprobleem doordat reizigers de drukke Soestdijkerstraatweg moeten oversteken. Inzet is perronverplaatsing, waarbij beide zijden van het perron aan de zuidkant van de Soestdijkerstraatweg komen te liggen.

De dienstregeling van de NS voor Hilversum buiten de spitsuren laat nog enigszins te wensen over. Zo is de frequentie van de Gooilijn (traject Amsterdam - Amersfoort) in de avonduren een knelpunt en in 2019 is de gemeente Hilversum met de NS overeengekomen om in het weekend één nachttrein te laten rijden tussen Utrecht – Hilversum – Amsterdam - Hilversum- Utrecht. Daarmee wordt aangesloten op het nachtnet. Echter, door de uitbraak van de Covid-19 pandemie heeft de nachttrein nog niet gereden. Niet alle buurten van Hilversum worden momenteel via de bus ontsloten. Onduidelijk is vooralsnog of met de komst van de nieuwe afspraken, per 2021, meer of minder buurten per bus ontsloten zullen worden.

Parkeren

Op veel plaatsen in Hilversum is de parkeerdruk hoog. Oorzaken zijn het hoge autobezit, de smalle straten en het beperkte aantal parkeergelegenheden. Dit speelt met name in de randen van het betaald parkeren gebied. De problematiek is het hoogst in de zuidelijke wijken en het centrum.

Wat betreft fietsparkeren is het NS station in Hilversum een prominent knelpunt. Ook de mogelijkheden om de fiets te parkeren in het centrum blijft een aandachtspunt.

12. Welzijn, zorg en gezondheid

12.1 Huidige situatie

Gezonde leefomgeving

Het is steeds meer duidelijk dat de inrichting van de fysieke leefomgeving een bijdrage levert aan welzijn, zorg en gezondheid. Direct, in de vorm van de kwaliteit van bodem, lucht, geluid, licht en water. Maar ook indirect in de vorm van het creëren van ruimte voor ontmoeting en beweging, toegankelijkheid van voorzieningen en groen in de leefomgeving. In een gezonde leefomgeving worden mensen verleid om gezonde keuzes te maken. Zo zijn er gezonde alternatieven voor fast food, zijn speelplekken rookvrij en is de toegankelijkheid van groene gebieden zo ingericht dat de infrastructuur uitnodigt om de auto te laten staan.

Dit is belangrijk omdat steeds meer mensen in Nederland lijden aan overgewicht. De toename is vooral groot bij volwassenen. Tussen 1990 en 2018 nam het percentage volwassenen met overgewicht toe van 35 tot 50%. Positief is dat een groeiend percentage van de volwassenen voldoet aan de beweegrichtlijnen. Onder jongeren is op dat gebied echter sprake van een daling (bron: volksgezondheidenzorg.info).

Belangrijke aspecten voor iedereen in een gezonde leefomgeving zijn de aanwezigheid van plekken voor ontmoeting en de toegankelijkheid voor mindervaliden. Om openbare ruimtes te gebruiken en ontmoetingen te stimuleren is het van belang om inzicht te krijgen in de beschikbaarheid van zitmeubilair in de openbare ruimte. Voor ouderen is het van belang dat zij bij het maken van een wandeling ergens kunnen rusten. Op die manier wordt hun bereik vergroot en worden zij gestimuleerd om te wandelen. Dit draagt onder andere bij aan ontmoeting en aan het voorkomen van eenzaamheid.

Langer gezond maar ook meer chronische aandoeningen

Hoewel de levensverwachting stijgt en de extra gezonde levensjaren toenemen, stijgt tegelijkertijd het aantal mensen met een chronische aandoening. Zo zijn er in de toekomst meer mensen met artrose, diabetes en is dementie naar verwachting in 2040 verantwoordelijk voor het hoogste sterftecijfer. 76% van de Hilversumse bevolking ervaart de gezondheid als (zeer) goed (RIVM, 2016). Uit de Monitor Hilversum volgt een vergelijkbaar beeld: 78% van de bewoners ervaart de eigen gezondheid als (zeer) goed (RIVM, ervaren gezondheid).

Langer thuis wonen

De inwoners van de gemeente Hilversum blijven steeds langer thuis wonen. Dat speelt zowel bij ouderen als mensen met een fysieke beperking en zorgt voor een verschuiving van zorg in instellingen naar zorg thuis. Ook bij de tweedelijnszorg (Tergooi) zie je een verschuiving naar zorg thuis. Wanneer de zorgvraag thuis toeneemt wordt een groter beroep gedaan op mantelzorgers. Tegelijkertijd zien we dat het aantal mantelzorgers ten opzichte van het aantal zorgvragers afneemt (Kooiker, Verbeek-Oudijk, & de Boer, 2019). Ook het aantal professionals in de zorg neemt af (Botman & van Kampen, 2020). Zorg aan huis vraagt bovendien om een geschikte woning.

De bereikbaarheid van voorzieningen

Wanneer mensen zorg nodig hebben, speelt bereikbaarheid van voorzieningen een belangrijke rol. Om inzicht te krijgen in de bereikbaarheid van bepaalde voorzieningen rondom welzijn, zorg en gezondheid wordt onderscheid gemaakt tussen de volgende voorzieningen: huisartsenpraktijken, apotheken, ziekenhuizen en de mogelijkheid tot fysiotherapie. Deze voorzieningen zijn vanuit alle (woon)wijken van Hilversum op korte afstand te bereiken (binnen 1 km). Een uitzondering vormt de Hilversumse Meent, waar de afstand tot het ziekenhuis groter is dan 5 km.

Ontmoetingscentra

De gemeente Hilversum heeft meer dan 50 ontmoetingscentra, waar mensen een kopje koffie kunnen drinken, tuinieren, vergaderen, dagbesteding hebben of deelnemen aan creatieve, sportieve of educatieve activiteiten. Deze locaties dragen bij aan de contacten van bewoners onderling, de betrokkenheid van bewoners bij hun omgeving en het aanbod van culturele activiteiten. Onder ontmoetingsplaatsen vallen ook kerken, sportlocaties en bijvoorbeeld de koffiecorner van de plaatselijk supermarkt. De aanwezigheid van voldoende ontmoetingscentra in de wijk is en blijft een uitdaging.

Gevolgen coronacrisis

Landelijk wordt er inmiddels naast de coronacrisis gesproken van een welzijnscrisis waarbij met name jongeren de rekening lijken te betalen. Zowel op sociaal niveau als vanuit het onderwijs spreekt men over het ontwikkelen van (psychosociale) achterstanden die steeds lastiger worden

om in te halen. Vooralsnog probeert de gemeente hierin zo goed als het kan te interveniëren door het gesprek met jongeren en andere kwetsbare doelgroepen (bijvoorbeeld eenzame ouderen) aan te gaan.

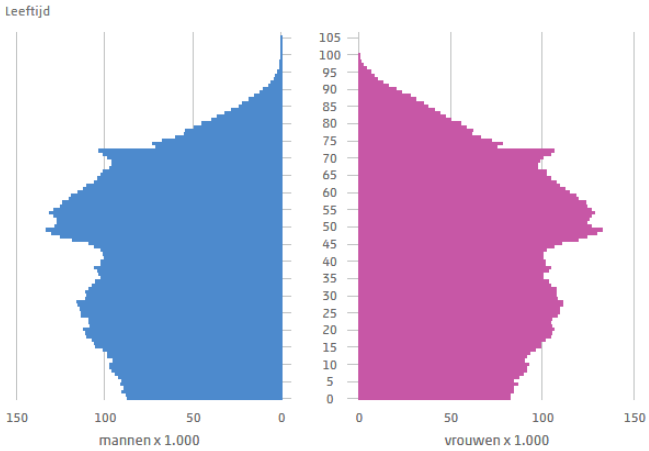
Sociaal economische status

Met de sociaal economische status (SES) wordt de positie van een gezin of een gemeenschap op de welvaartsladder bedoeld. Op latere leeftijd heeft SES ook invloed op de gezondheid. Mensen met een lagere SES hebben vaker een ongezondere levensstijl en meer sociale problemen. De actoren die invloed hebben op deze status zijn inkomen, opleidingsniveau, de buurt waarin men woont en de kwaliteit van de woning.

Trillingen en straling

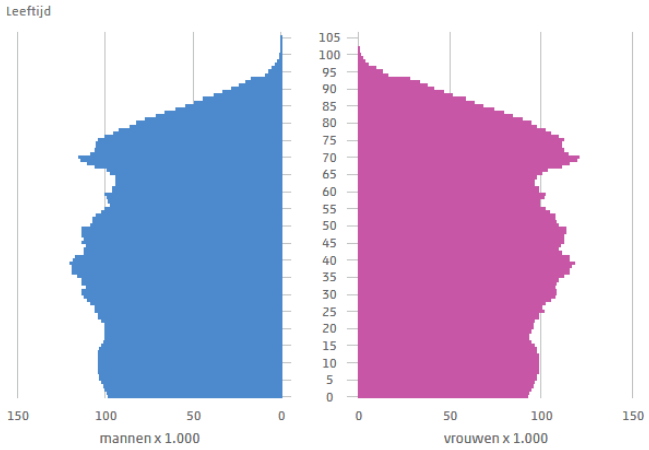
In het kader van trillingen zijn geen onderzoeken uitgevoerd. Binnen Hilversum spelen trillingen vooral een rol bij transport over de weg, goederenvervoer over het spoor en bij industrie.

In Hilversum zijn verschillende bronnen van straling aanwezig. De belangrijkste bronnen zijn het G4 netwerk en in de toekomst het G5-netwerk voor de telecommunicatie. Verder heeft Hilversum de Omroeptoren, een grote zendmast ten behoeve van het Media Park. Het Stralingsbureau van de rijksoverheid voert regelmatig onderzoek uit naar de stralingsbonnen. Hieruit blijkt dat er geen negatieve gezondheidseffecten zijn.

Leeftijdsopbouw Nederland 2019 (17.285.000 inw.) (CBS)

Leeftijdsopbouw Nederland 2040 (18.420.000 inw.) (CBS)

Veilige leefomgeving

Veiligheid is een van de basisbehoeften van inwoners. Prettig wonen in een fijne leefomgeving is de basis voor het veilig voelen. De criminaliteitscijfers in Hilversum dalen, het veiligheidsgevoel stijgt gestaag. De traditionele criminaliteit (woninginbraken, zakkenrollen en fietsendiefstal) verandert naar een andere vorm, namelijk digitale fraude en ondermijnende criminaliteit. Een deel van deze vorm van criminaliteit blijft buiten beeld, want de aangiftebereidheid op deze onderdelen is laag.

Deze vormen van onveiligheid worden opgepakt binnen het Integraal Veiligheidsplan (IVP) 2018-2022. Binnen het IVP is ook aandacht voor overlast veroorzaakt door jongeren. Naast aanpak van de problematiek wordt ook gekeken naar de mogelijke oorzaken. Een andere specifieke groep waarvoor binnen het IVP aandacht is zijn personen die verward gedrag vertonen. Het beleid is er op gericht deze mensen zo lang mogelijk thuis te laten wonen, met ambulante hulpverlening. Dit kan leiden tot onrust in de buurt.

Een link met gezonde leefomgeving is ook aanwezig op het gebied van drugsgebruik en dealen. Jongeren experimenteren met drugsgebruik. Ook criminelen maken graag gebruik van jonge dealers om hun waar te verspreiden. Criminele netwerken stukmaken om jongeren niet te laten afglijden in de zwaardere criminaliteit is een prioriteit.

12.2 Trends en ontwikkelingen

Vergrijzing en langer thuis wonen

Ook in de toekomst is vergrijzing een trend. De levensverwachting en het aantal mensen met een chronische aandoening stijgt. Dat de gemiddelde levensduur toeneemt, betekent ook dat mensen ernaar streven om langer en fijner thuis te wonen. Dat vraagt om een gezonde leefomgeving, voldoende levensloopgeschikte woningen en de beschikbaarheid van thuiszorg en dagbesteding.

Daarnaast wordt meer focus gelegd op elkaar ontmoeten in de wijk. Healthy ageing voor alle leeftijden is hierbij een terugkerend concept.

Geschikte woningen

In eerste instantie werd de zorg binnen zorginstellingen (intramuraal) aangeboden, terwijl nu de focus op de wijk ligt (extramuralisering). In iedere wijk moeten daarom voldoende betaalbare levensloopgeschikte woningen zijn. Vernieuwende woonconcepten zijn nodig om inwoners langer thuis te laten wonen. Denk hierbij bijvoorbeeld aan geclusterd wonen, een woonvorm van een aantal (tussen de 6 en 10) woningen/appartementen, waar mensen zelfstandig wonen, maar waar ook een gezamenlijke ruimte aanwezig is waar ze elkaar kunnen ontmoeten.

Niet alleen geschikte woningen voor deze groep zijn belangrijk. Dat geldt ook voor mensen die bijvoorbeeld structurele overlast veroorzaken en daardoor in een wijk niet te handhaven zijn. Denk hierbij aan personen met verward gedrag.

Ontmoeten in de wijk

Zorg wordt steeds meer georganiseerd in de wijk, dichtbij de inwoners. Hierbij is de afstand tot voorzieningen van belang. Zo zijn ouderen vaak niet fysiek in staat om lange afstanden af te leggen en hebben mensen met schulden vaak niet de financiële middelen om te reizen. Om die reden is het belangrijk dat er in de nabije omgeving vrijetijdsactiviteiten aanwezig zijn. Deze activiteiten worden veelal georganiseerd vanuit wijkcentra. De aanwezigheid van voldoende ontmoetingscentra in de wijk is noodzakelijk om ontmoetingen te stimuleren. Andere ontmoetingsplekken zijn bijvoorbeeld groene openbare ruimtes (met zitmeubilair) en speeltuinen.

Er is steeds meer sprake van tegenstellingen in de samenleving: we kennen elkaar niet meer en ervaren overlast van de buren. De verschillen worden groter. Ontmoeten en sociale cohesie zorgt voor een veilige woonomgeving: er wordt naar elkaar omgekeken en er is sociale controle.

Toegankelijkheid

De toegankelijkheid van de buitenruimte is van groot belang voor ouderen en mensen met een beperking. Als trottoirs en kruispunten hierop afgestemd zijn is deze groep in staat is om zo zelfstandig mogelijk te kunnen bewegen. Bij nieuw in te richten buitenruimte moet voldoende rekening worden gehouden met de toegankelijkheid.

Digitale toegankelijkheid is belangrijk om mee te kunnen blijven doen in de samenleving. Ook dit is niet zonder gevaren: cybercriminaliteit en digitale fraude liggen op de loer.

Groen

Naast dat groen zorgt voor ontmoeting, heeft groen een positief effect op stress. Mensen hebben behoefte aan groene, rustige plekken om te kunnen ontspannen. Het effect van groen is het grootst wanneer groen in de directe woonomgeving van mensen aanwezig is. In wijken waar mensen met een lage SES wonen zou het effect van groen het grootst zijn.

De gezonde wijk

Om van een prettige leefomgeving ook een gezonde leefomgeving te maken moeten mensen verleid worden om gezonde keuzes te maken (nudging). Zo zou er in een woonwijk geen drukke autoweg moeten lopen. Dit zorgt enerzijds voor minder uitlaatgassen en anderzijds voor meer veiligheid.

Naast groen en uitlaatgassen hebben meer fysieke onderwerpen raakvlakken met gezondheid. Echter is niet van al deze onderwerpen bekend wat het precieze effect zou zijn. Voorbeelden hiervan zijn het 5G netwerk en de opwarming van de aarde.

Ondermijning

In verschillende gebieden in Hilversum is er gelegenheid voor ondermijnende criminaliteit, met name in en rond winkelstraten waar vooral hetzelfde aanbod aanwezig is met bijvoorbeeld veel telefoonwinkels en kappers (winkels kunnen gebruikt worden voor witwassen). Ook gebieden waar woningen langer leeg staan zijn riskant op dit gebied: een hennepkwekerij is makkelijk opgezet. Dit speelt ook in het buitengebied. In alle gevallen is sociale cohesie en controle van belang voor het voorkomen van criminaliteit.

13. Levendigheid

13.1 Huidige situatie

Aantal evenementen

Het bedrijfsleven, lokale verenigingen en stichtingen binnen en buiten Hilversum gebruiken evenementen als podium om hun activiteiten aan de stad te presenteren. Evenementen dragen bij aan de onderlinge verbondenheid en aan een sterke sociale cohesie en identiteit in de buurten. Evenementen zorgen voor nieuwe contacten en nieuwe ideeën. Tegelijkertijd zijn er zorgen over de hinder en overlast die evenementen met zich mee kunnen brengen. Dit vraagt om balans tussen levendigheid en leefbaarheid.

In de afgelopen 10 jaar is het aantal evenementen en het aantal bezoekers per evenement fors toegenomen. Vanaf 2014 is dit aantal gestabiliseerd rond de 160, met 125 evenementen in 2018 als uitschieter naar beneden. Het maatschappelijk en economisch belang van evenementen is toegenomen. Combinatiebezoeken tussen winkels, horeca en culturele instellingen worden gestimuleerd. Met evenementen worden bezoekers getrokken die langer blijven, meer besteden, Hilversum blijvend waarderen en uiteindelijk ook weer terugkeren.

Het merendeel van de evenementen is kleinschalig van aard. Het aanbod is divers, maar markten en braderieën voeren de boventoon. Dit soort evenementen neemt ten opzichte van de voorgaande jaren in aantal af, terwijl ééndaagse evenementen op het marktplein, zoals bier- en wijnfestivals, sterk in aantal groeien. Ook waren er de afgelopen jaren relatief veel sportevenementen, maar ook hiervan daalt het aantal licht. Het aantal muziekfestivals is laag. Dit is onder andere te verklaren door de locatie van evenemententerreinen nabij woningen, die overlast ervaren van harde muziek.

Evenement	Aantal	In %
Markten en Braderieën	25	20
Sport	22	17,6
Cultuur	20	16
Volksfeesten	8	16,4
Media	7	5,6
Muziek	7	5,6
Overig	36	28,8
Totaal	**125**	**100**

Evenementen naar thema (jaar 2018)

Waardering van evenementen

Over het algemeen worden de evenementen goed gewaardeerd. Uit de bewonersenquête van 2019 (Monitoring Hilversum op basis van evenementen uit 2017) blijkt dat net zoals in 2016 de helft (49%) van de inwoners in Hilversum tevreden is over het evenementenaanbod in Hilversum. In 2017 en 2018 was een iets groter deel tevreden over het aanbod. Tegelijk zijn er maar weinig inwoners echt ontevreden over het evenementenaanbod.

Ruimtelijke spreiding van evenementen

Bij afwegingen rondom de wenselijkheid van evenementen wordt rekening gehouden met de leefbaarheid in de stad. Een evenement met een hoog geluidsniveau en een late eindtijd is in het centrum of op een werklocatie meer toelaatbaar dan in een woonwijk of een natuurgebied. Hilversum wil (grotere) evenementen zoveel mogelijk in het centrum faciliteren of met het centrum verbinden. Het centrum is immers het levendige hart van de stad.

Voor locaties waar frequent (middelgrote en grote) evenementen plaatsvinden worden locatieprofielen vastgesteld. Daarbij wordt ook gekeken naar locaties waar regelmatig evenementen in gebouwen plaatsvinden. Deze profielen geven helderheid voor organisatoren, bewoners en andere belanghebbenden over de kansen en beperkingen van de locatie.

De belangrijkste buitenlocaties voor evenementen in het centrum van Hilversum op een rij:

- Het Marktplein is de grootste locatie waar evenementen in de stad georganiseerd kunnen worden in goed overleg met de markt. Deze locatie biedt de meeste faciliteiten, ruimte en mogelijkheden voor grotere evenementen. Naast grootschalige evenementen kunnen er ook kleinschalige (eendaagse) evenementen worden georganiseerd waarbij de opbouw dezelfde dag of na de markt kan plaatsvinden.
- De Groest kenmerkt zich door winkels en de vele terrassen van horecaondernemers. Er komt veel publiek op de Groest af waardoor het (vooral in het weekend) een bruisende straat is. De locatie leent zichvoornamelijk voor horecagerichte evenementen. Daarnaast kunnen markten het aanwezige winkelaanbod aanvullen.

- Het Herenplein is een plein met een Filmtheater, enkele horecagelegenheden, winkels en woningen. Het plein is geschikt voor kleinschalige evenementen met een culturele of horeca achtergrond.
- Het Keiplein is een plein met winkels, horeca en woningen. Het plein is geschikt voor kleinschalige activiteiten die gerelateerd zijn aan horeca, zoals proefevenementen of muziek voor de terrassen van de horecaondernemers.
- De Biersteeg is een plein met horecabedrijven en woningen. Geschikt voor evenementen van geringe omvang en van culturele aard of gericht op de aanwezige horeca.
- Voor de Kerkbrink vindt een verkenning plaats naar de mogelijkheden het gebied een grotere culturele aantrekkingskracht te geven, zowel met de toekomstige invulling van de panden als met het aanbod van evenementen. De Kerkbrink is daarnaast ook geschikt voor andere kleinschalige evenementen zoals braderieën en sportevenementen.

In 2019 zijn circa 120 evenementen in Hilversum georganiseerd, vrijwel gelijk aan 2018. Cijfers over 2020 geven vanwege de coronacrisis geen goed beeld. Alleen in de eerste maanden van 2020 hebben evenementen doorgang kunnen vinden. De meeste evenementen in 2019 vonden plaats in het centrumgebied van Hilversum. De populairste locaties in het centrumgebied zijn het Marktplein en de Kerkbrink. In het buitengebied worden op Werf35 en Landgoed Zonnestraal de meeste evenementendagen gehouden. De spreiding wordt daarnaast sterk beïnvloed door het seizoen. In de lente en zomer zijn er relatief veel evenementen.

In Hilversum ontbreekt een aantrekkelijke locatie voor een ijsbaan. De nieuwe schaatslocatie zal vooral voor jongeren zijn. Zij hebben een ander uitgavenpatroon en willen het schaatsen combineren met andere voorzieningen in de stad. De schaatsbanen in de omgeving worden voornamelijk gebruikt door gezinnen en jonge kinderen.

Locatie	Dagen	In %
Marktplein	58	19,4
Kerkbrink	58	19,4
Groest	48	16,1
Biersteeg	28	9,4
Stationsplein	21	7,0
Leeuwenstraat	15	5,0
Kerkstraat	15	5,0
Weversplein	15	5,0
Keiplein	15	5,0
Herenplein	15	5,0
Wagenmakersplein	11	3,7
Totaal	**299**	**100**

Evenementenlocaties (gemeente Hilversum)

13.2 Trends en ontwikkelingen

Aantal evenementen

In Nederland heeft de afgelopen jaren een sterke toename van festivals en evenementen plaatsgevonden. De laatste twee tot drie jaar stabiliseert deze toename. Festivals zijn tegenwoordig meer dan alleen een goede muzikale line-up. Verschillende food en drank festivals worden steeds populairder en er komen steeds vaker evenementen voor een specifieke doelgroep. Daarnaast wordt de sector steeds professioneler. Zo is er meer aandacht voor duurzaamheid en zijn betaalde evenementen meer in trek dan gratis festivals. Er is daardoor een sterkere basis voor grote commerciële evenementen.

Met de coronacrisis heeft de evenementenbranche een flinke klap gekregen. Het is afwachten hoe deze zal herstellen en in welke vorm (blijven we nog lang in een anderhalve meter-samenleving?). Voor de crisis was het beeld dat door de groei van het aantal evenementen en het aantal bezoekers per evenement aspecten rondom de beheersbaarheid van evenementen steeds meer aandacht vroegen. Beheersbaarheid beslaat zowel overlast en hinder als veiligheidsaspecten.

Overlast en hinder zijn door het groeiende aantal evenementen toegenomen. Vanuit de samenleving wordt hier in toenemende mate aandacht voor gevraagd. Veelal gaat het om geluid, maar ook andere aspecten als vervuiling, verkeersaantrekkende werking en toegankelijkheid zorgen voor overlast. In toenemende mate wordt de overlast van geluid veroorzaakt door gebruik van lage tonen (basto-

nen). Voor evenementen in de nabijheid van beschermde flora en fauna, zoals in Laapersveld en in de Oude Haven, worden dan ook natuurtoetsen uitgevoerd.

Daarnaast zijn veiligheidsaspecten belangrijker geworden tijdens evenementen. Door terroristische dreiging worden er meer en betere veiligheidsmaatregelen genomen. Denk daarbij bijvoorbeeld aan de grote betonnen blokken die worden neergezet bij ingangswegen. Deze zijn geborgd in evenementenvergunningen, waarin de veiligheidsaspecten omtrent EHBO, verkeersregelaars en dergelijke beschreven zijn. Het groeiende aantal evenementen heeft tot gevolg gehad dat beveiligingsbedrijven een belangrijkere rol spelen.

In Hilversum leek in 2019 het plafond qua (grotere) evenementen bereikt als gevolg van de toenemende eisen waaraan evenementen moeten voldoen. Hierdoor konden sommige bestaande en nieuwe initiatieven niet doorgaan. Er zijn bovendien steeds minder evenementen voor de jeugd, mede door de hogere veiligheidseisen en de leeftijdsverhoging omtrent alcohol. Hilversum wil met heldere locatieprofielen voor evenementen in de binnenstad meer evenementen gaan toestaan op deze locaties. Een andere trend in Hilversum is dat er steeds meer eendaagse evenementen zijn op het Marktplein.

Beleving van evenementen

Evenementen komen en gaan. De waardering van evenementen kan afnemen als gevolg van de toegenomen hinder en overlast of doordat een activiteit minder populair wordt. De Kermis was in de afgelopen jaren het populairste evenement onder de bewoners van Hilversum.

Inwoners vinden dat er steeds meer te doen is in Hilversum. Dit komt mede door een duidelijke evenementenkalender/uitagenda en doordat er meer gebruik wordt gemaakt van social media. Het aantal evenementen is namelijk niet toegenomen.

Ruimtelijke spreiding van evenementen

Het centrum van Hilversum wordt al volop gebruikt voor evenementen. Om evenementen te kunnen spreiden wordt nadrukkelijk gekeken naar andere locaties, waar kleinschalige evenementen kunnen plaatsvinden. Ook ziet de gemeente steeds meer activiteiten op het Media Park en neemt het aantal initiatieven op het Arenapark toe.

14. Sport en bewegen

14.1 Huidige situatie

In Hilversum ligt de sportparticipatie rond de 63% (Hilversum Monitor, 2018). Dat wil zeggen dat ongeveer 2/3e van alle inwoners regelmatig sport. De frequentie van sporten loopt daarbij uiteen van twee tot meer dan tien keer per maand. Ongeveer 25% daarvan doet dat uitsluitend in verenigingsverband. Maar liefst 75% doet dat geheel buiten verenigingsverband of zowel binnen als buiten verenigingsverband. Buiten verenigingsverband verwijst dan naar georganiseerd commercieel of anders georganiseerd sporten in de openbare ruimte. 69% van de inwoners is tevreden over de sportvoorzieningen in Hilversum.

Op dit moment zijn de mogelijkheden voor sport als gevolg van corona beperkt. Afhankelijk van het afbouwen van de geldende maatregelen kan er weer meer ruimte ontstaan om activiteiten te organiseren.

Sportakkoord

In het verlengde van gezondheid is er toenemende aandacht voor sport en bewegen in de openbare ruimte en via specifieke sportvoorzieningen. In Hilversum is eind 2019 een sportakkoord gesloten. Ambities binnen het sportakkoord zijn een inclusieve en duurzame sportomgeving, vitale sportaanbieders, jong vaardig in bewegen en het vergroten van de beweegvriendelijkheid van de openbare ruimte. Hilversum is een Jongeren Op Gezond Gewicht (JOGG) gemeente en onderschrijft de ambities van het manifest 'buitensport en natuur' van de Vereniging Sport en Gemeenten (VSG).

Kernindicatoren Sport en Bewegen

In 2014 zijn kernindicatoren Sport en Bewegen benoemd door de minister van Volksgezond, Welzijn en Sport om de stand van zaken op dit terrein te kunnen volgen. Indicatoren die relevant zijn voor de gemeente Hilversum zijn de sportvoorzieningen en de beweegvriendelijkheid van de openbare ruimte, daarnaast zijn ook de tevredenheid over het huidige sport- en beweegaanbod en het clublidmaatschap interessante indicatoren voor de huidige situatie van Hilversum.

De beweegvriendelijke omgeving

De indicator beweegvriendelijke omgeving laat zien hoe de publieke ruimte in de fysieke woonomgeving scoort op een schaal van 1 tot 5 per 10.000 inwoners. De gemeente Hilversum scoort hierop een 2,50. Deze kernindicator is opgebouwd uit verschillende deelindicatoren, namelijk: speelplekken, sportvoorzieningen, routes, buitengebied en nabijheid.

Kernindicator beweegvriendelijke omgeving	2,50
Speelplekken	1,00
Sportvoorzieningen	1,30
Routes	2,30
Buitengebied	3,50
Nabijheid	5,00

Verdeling deelindicatoren beweegvriendelijke omgeving

Hilversum scoort hoog op het buitengebied. Bijzonder aan Hilversum is dat het diverse landschappen binnen haar gemeentegrenzen heeft liggen. Daarnaast scoort de deelindicator nabijheid, die betrekking heeft op de gemiddelde afstand naar voorzieningen, maximaal. Deze hoge score draagt positief bij aan de beweeg-vriendelijke omgeving.

Op het gebied van speelplekken en sportvoorzieningen is nog winst te behalen. Dat lijkt vooral te gelden voor voorzieningen in de openbare ruimte.

Sportlocaties

Rondom Hilversum zijn diverse sportparken waar verschillende soorten sporten worden beoefend. Naast deze sportparken zijn er in Hilversum ook diverse locaties met sportaccommodaties. Op basis van de gemeente-grootte van Hilversum is de verwachting dat circa 26,9% van de inwoners een lidmaatschap bij een sportvereniging heeft (Kernindicator lidmaatschap sportvereniging 2018), in dit jaar had Hilversum 89.520 inwoners. Naast deze sportaccommodaties beschikt de gemeente Hilversum over 147 openbare speelplekken (playadvisor).

Naast reguliere sportlocaties worden in Hilversum diverse sportevenementen georganiseerd, waarbij gebruik wordt gemaakt van evenementenlocaties, de openbare ruimte en/of sportparken. De inrichting van de openbare ruimte is belangrijk voor de voortzetting van deze evenementen.

Arenapark

Het Arenapark ontvangt dagelijks duizenden mensen die hier komen werken, leren en sporten. Een groot deel van de openbare ruimte is niet aangelegd of heeft een tijdelijke inrichting. Daarom is het project Masterplan Arenapark

gestart om een doorontwikkeling van het gebied op te starten tot circa 2035. In het plangebied wordt een Sport- en Onderwijscluster gerealiseerd, waarbij de inrichting van het Arenapark uit moet nodigen om te sporten en te bewegen.

Fiets- en wandelroutes

In en rond Hilversum lopen verschillende (lange afstands) wandelroutes. Het is lastig om inzicht te krijgen in het aantal mensen dat gebruik maakt van deze routes, maar tijdens de coronacrisis is het gebruik ervan nadrukkelijk toegenomen.

14.2 Trends en ontwikkelingen

Verschuiving van bevolkingsgroepen

Als gevolg van een toenemende vergrijzing en migratie verandert de opbouw van de bevolking. Dat leidt tot een verandering in de wensen en voorkeuren wat betreft sport en bewegen.

Commercialisering

Ondanks het feit dat de sportbehoefte verandert blijft sport nog steeds erg belangrijk. Een gezonde leefstijl blijft een rol spelen in de mate waarin we sporten beoefenen. Veel nieuwe vormen van sport komen naar voren en zowel sporten in de openbare ruimte als de commercialisering van sport zal toenemen. Dit vraagt om flexibiliteit.

Individualisering

Naast de verschuiving van bevolkingsgroepen en de veranderende behoefte in sport is er nog een ontwikkeling te zien: de individualisering in sport. Men wordt zich steeds bewuster van het belang van een gezondere levensstijl en de eigen verantwoordelijkheid hiervoor (sport en bewegen in cijfers). Mensen gaan steeds meer individueel of in zelfgeorganiseerde groepen sporten en juist minder in clubverband. Denk hierbij aan hardloopgroepen, bootcamp en fietsclubjes. Om georganiseerde sport te stimuleren is het van belang dat de gemeente Hilversum verenigingen blijft ondersteunen.

Technologische ontwikkelingen

Het zelf organiseren van sportactiviteiten gaat door technologische ontwikkelingen steeds gemakkelijker. Via Social Media of een ander medium kan men makkelijker met elkaar afspraken maken of sportprestaties online delen. Met de groeiende behoefte aan ongeorganiseerde sport zal er ook minder behoefte zijn aan sportaccommodaties.

De openbare ruimte komt daarmee steeds meer in beeld als geschikte sportlocatie. Om de openbare ruimte zo aantrekkelijk mogelijk te maken voor spelen, sport en bewegen is het creëren van een veilig sportmilieu essentieel. Daarnaast kunnen kleine fysieke ingrepen in de openbare ruimte bijdragen aan de aantrekkelijkheid om erin te sporten. Denk aan goed onderhouden fiets- en wandelpaden, verlichting, bankjes en watertappunten. Ook kunnen bestaande sportlocaties efficiënter omgaan met de beschikbare ruimte, door bijvoorbeeld multifunctioneel gebruik of door ruimere openingstijden.

15. Kunst en cultuur

15.1 Huidige situatie

Kunst in de openbare ruimte

Kunst heeft een sterk ruimtelijke component, omdat het een belangrijk aspect is van de manier waarop mensen de openbare ruimte beleven. De toevoeging van kunst en cultuur brengt levendigheid en dynamiek voor inwoners en bezoekers. Daarnaast is de openbare ruimte een plek voor kunstenaars om zich te presenteren aan een breed publiek. Hilversum heeft onder andere een beeldencollectie en de aanwezigheid van poëzie in de openbare ruimte is de afgelopen jaren gegroeid met de plaatsing van diverse gedichten op muren in de stad. Er zijn 55 kunstwerken in de openbare ruimte die gelijkmatig verspreid zijn over de stad. Alleen in het Dudokpark is een concentratie van kunstwerken te vinden. In het landelijk gebied zijn geen openbare kunstwerken aanwezig.

Er zijn verschillende locaties in de stad waar amateurkunst kan worden beoefend. In culturele centra, wijkcentra, scholen en kerken zijn zalen en werkruimten beschikbaar voor repetities en optredens. Het huidige aanbod van deze zalen en werkruimten is echter te beperkt om in de vraag te kunnen voorzien. In de gemeente is daarom een tekort aan ruimten waar amateurkunst wordt beoefend, waar culturele activiteiten kunnen plaatsvinden en waar kunstenaars kunnen werken (ateliers/broedplaatsen). Er wordt specifiek gezocht naar mogelijkheden om broedplaatsen te creëren voor cultuur en creatieve industrie, eventueel in combinatie met (herbestemming van) erfgoed. Ook werkruimten voor amateurkunst en als atelier voor kunstenaars zijn gewenst.

Culturele voorzieningen

Hilversum heeft overwegend een goed cultureel voorzieningenniveau, dat past bij het huidige inwoneraantal. Zo heeft de stad onder andere een museum, een bibliotheek, het MCO (Muziek Centrum van de Omroep), een poppodium (De Vorstin), een Filmtheater (artfilms), een reguliere bioscoop (Vue), een Architectuurcentrum, een organisatie voor cultuureducatie (Globe), een Grafisch Atelier en een theater (Gooiland). Wat in deze opsomming mist voor een stad van deze omvang is een voorziening voor beeldende kunst, werkruimten en broedplaatsen, een volwaardige theatervoorziening, een presentatie instelling, een multifunctionele zaal en een werkplaats/productiehuis.

Ook nationale instellingen, zoals Beeld&Geluid en het Metropole Orkest (gehuisvest in MCO), bepalen het culturele profiel van Hilversum. Ze bevinden zich in toonaangevende gebouwen in de stad en een aantal is gevestigd in panden die tot het cultureel erfgoed behoren.

Hilversum heeft 4 wijkcentra en één buurtkamer (ook wel buurthuizen genoemd) die bijdragen aan het aanbod van culturele activiteiten.

Op het gebied van culturele voorzieningen vervult de gemeente ook een regionale rol. Als centrumgemeente van de regio streeft de gemeente naar een clustering van (een uitgebreid aanbod aan) culturele voorzieningen.

Acht op de tien inwoners zijn (enigszins) bekend met het culturele aanbod van Hilversum. Van deze inwoners is de helft tevreden over het culturele aanbod. Tussen 2016 en 2018 nam deze tevredenheid toe (van 51% naar 57%). In 2019 is de tevredenheid wat gedaald, van 57% in 2018 naar 49% in 2019. Tevens is een verschuiving in de populariteit van bepaalde instellingen en evenementen te zien. Over het algemeen raken bewoners wat meer bekend met het cultureel aanbod in Hilversum en de waardering ervan neemt toe. Daarnaast bezoeken steeds meer inwoners bestaande culturele voorzieningen in Hilversum (Hilversum Monitor, 2019).

Coronacrisis

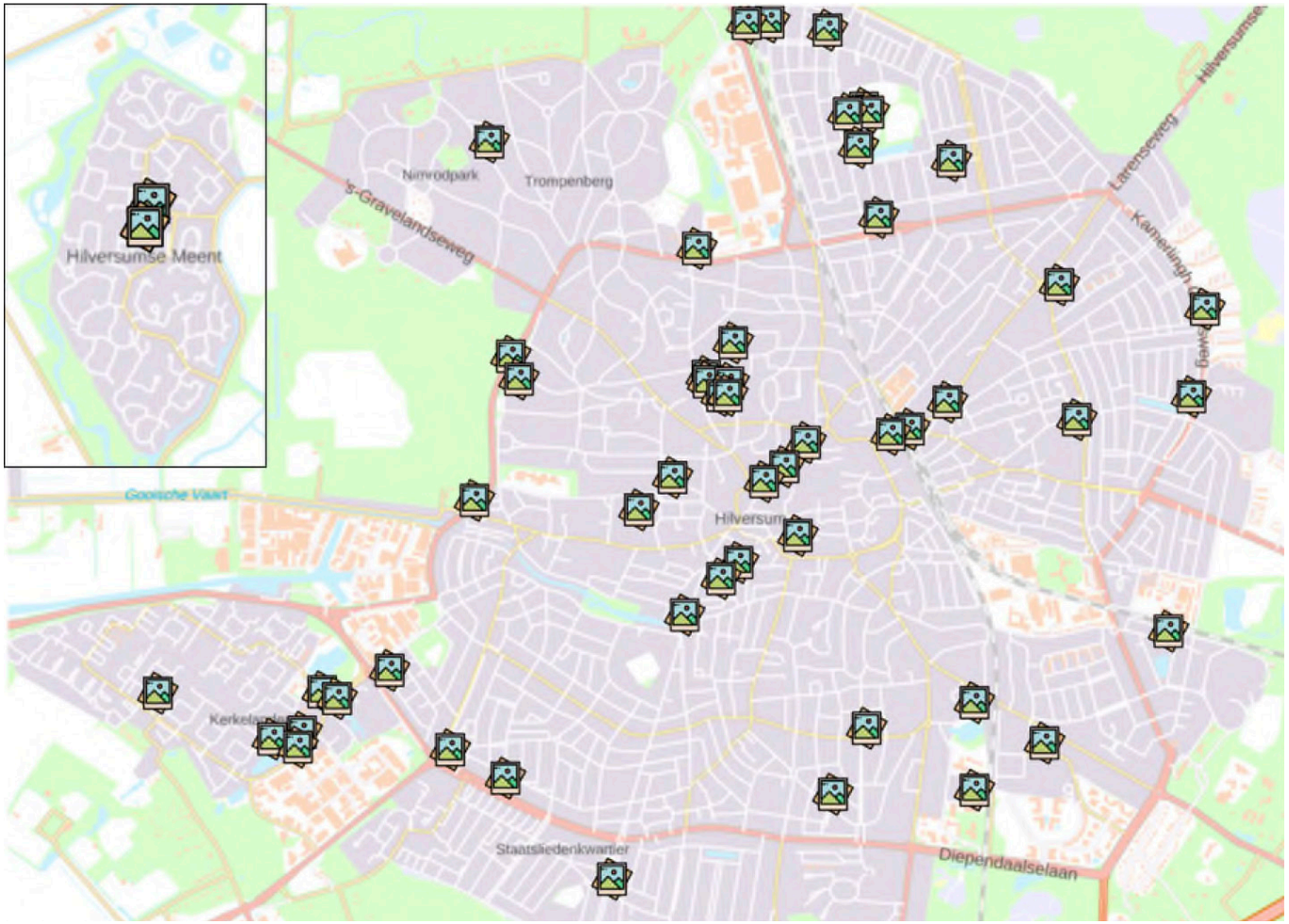
Op dit moment zijn de mogelijkheden op cultureel gebied als gevolg van corona beperkt. Afhankelijk van het afbouwen van de geldende maatregelen kan er voor deze sector weer meer ruimte ontstaan om activiteiten te organiseren. De sector is daarbij onder andere afhankelijk van de mate van compensatie door het Rijk.

15.2 Trends en ontwikkelingen

Er is een grote behoefte aan continuïteit in de artistieke ontwikkeling en bedrijfsvoering. De huisvesting is in deze context in toenemende mate een probleem geworden. Het gaat dan vooral om betaalbare ateliers en broedplaatsen. De voorheen actieve maatschappelijke rol van corporaties op het terrein van beschikbaar stellen van vastgoed voor culturele doeleinden is sterk verminderd. Het is daarom van nog groter belang vanuit de overheid het vestigings-

klimaat voor creatieve starters te versterken, bijvoorbeeld door het beschikbaar stellen van broedplaatsen/werkruimtes tegen lage kosten.

Daarnaast is op basis van de Veranderagenda Cultuur zowel bezuinigd als hervormd in de culturele sector. Er is een stevig beroep gedaan op culturele organisaties om organisatorische veranderingen en/of bezuinigingen te verwerken en tegelijkertijd het culturele aanbod in de stad op peil te houden. Gezien de verwachte groei van het inwoneraantal zal het aanbod aan culturele voorzieningen moeten groeien. Het huidige voorzieningenniveau volstaat niet voor de toekomst.

Kunstaanbod in Hilversum (virtuele-stad.nl)

16. Onderwijs

16.1 Huidige situatie

Beschikbaarheid onderwijs

Goed onderwijs is een belangrijk fundament van de samenleving. Elke school vormt een ontmoetingsplek en maakt deel uit van een netwerk van voorzieningen. Het grondwettelijk recht van vrijheid van onderwijs maakt dat scholen zelf vooral gaan over hoe zij onderwijs geven. De rol van de gemeente in het onderwijsbeleid richt zich vooral op aanverwant beleid, over het voorkomen dat leerlingen met een achterstand het onderwijs instromen, in de verbinding van passend onderwijs met jeugdzorg en over het halen van een startkwalificatie.

De gemeente heeft een zorgplicht voor bekostiging van de huisvesting van het primair-, voortgezet- en speciaal onderwijs. Daarnaast richt de gemeente zich ook op het aanbod van en samenwerking met middelbaar en hoger beroepsonderwijs, omdat dit van grote invloed is op het vestigingsklimaat van Hilversum. Hiervoor is geen huisvestingsplicht. Het onderwijsaanbod in Hilversum is divers:

- Het landelijk register kinderopvang telt voor Hilversum 48 registraties voor kinderdagopvang en 33 voor buitenschoolse opvang.
- In Hilversum zijn 36 reguliere basisscholen, 2 scholen voor internationaal basisonderwijs (primary years programme) en 3 scholen voor speciaal basisonderwijs.
- Er zijn 11 reguliere scholen voor voortgezet onderwijs, 1 school voor internationaal voorgezet onderwijs en 5 scholen voor (voortgezet) speciaal onderwijs.
- Tenslotte zijn er 6 beroepsonderwijsinstellingen, waarvan 1 groot, breed mbo (MBO College Hilversum, onderdeel ROC van Amsterdam), 1 kleiner mbo (MBO Utrecht met BBL-zorgopleidingen), 1 masteropleiding (Media Innovation, Breda University of Applied Science), 1 vestiging voor Leven Lang Ontwikkelen (Hogeschool van Amsterdam), 1 grote particuliere opleider mbo/hbo/wo (NCOI-groep) en 1 particulier mbo/hbo (Business School Notenboom). Bovendien zijn de verschillende universiteiten, hogescholen en mbo's in Almere, Amersfoort, Utrecht en Amsterdam goed bereikbaar vanuit Hilversum.

Hilversum is een gemeente met een rijk cultureel erfgoed in haar gebouwde omgeving. Maar liefst 20 van de 70 schoolgebouwen hebben een monumentale status. Onderhoud en verduurzaming van deze gebouwen is complexer en er zijn hogere kosten aan verbonden.

Het starten en sluiten van een school als voorziening is vooral een taak van ouders en schoolbesturen. Via wettelijke trajecten als het Plan van Scholen (primair onderwijs), het Regionaal Plan Onderwijsvoorzieningen (voortgezet onderwijs) en vanaf 2021 via de nieuwe wet Meer Ruimte voor Nieuwe Scholen kunnen ouders en schoolbesturen nieuwe initiatieven starten. In enge zin is de rol van de gemeente om de plannen te toetsen en te adviseren aan de Minister van Onderwijs en vervolgens om voor huisvesting te zorgen. In ruime zin heeft de gemeente wel invloed als er signalen zijn over een andere vraag naar onderwijs dan het huidige onderwijsaanbod.

Aanbod en vraag

Goede onderwijsvoorzieningen dragen bij aan een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor mensen en bedrijven, ook van buiten onze landsgrenzen. Daarmee wordt een belangrijke bijdrage aan de lokale economie en de vitaliteit van de gemeente geleverd. Daarnaast is onderwijs de belangrijkste preventieve voorziening voor achterstanden op de arbeidsmarkt.

In het primair-, voortgezet en speciaal onderwijs sluit het kwantitatieve aanbod aan op de vraag. In het primair onderwijs zijn in iedere wijk meerdere scholen en is keuzevrijheid voor ouders. Voor het voortgezet onderwijs is er eveneens een gevarieerd aanbod.

Kwalitatief zijn er geen signalen dat er behoefte is aan ander aanbod dan nu beschikbaar is. Wel is er behoefte aan meer zicht hierop.

Demografische ontwikkelingen en ontwikkelingen in de woningbouw zijn van grote invloed op de noodzaak om kwantitatief uit te breiden. De bestaande huisvesting is over geheel Hilversum bezien passend, echter vooral in Hilversum Oost zien we groei. Keuzes in de woningbouwopgave hebben dan ook consequenties voor de behoefte aan onderwijs en onderwijsruimte.

Kwalitatief zijn verschillende gebouwen toe aan renovatie of vervanging. Daarbij zal soms ook de omvang worden verkleind of vergroot.

De kaders voor onderwijsbeleid en onderwijshuisvesting zijn:

- De Hilversumse Educatieve Agenda.
- Het integraal Huisvestingsplan Onderwijs 2020-2035.

Het vmbo staat onder druk, onder andere als gevolg van de continu veranderende arbeidsmarkt, van opwaartse druk, de mate van betrokkenheid van het bedrijfsleven en de problemen rond het vinden van voldoende goede docenten.

Als het gaat om vraag en aanbod bij beroeps- en hoger onderwijs, is Hilversum kwantitatief goed bedeeld met 6 onderwijsinstellingen en met name vanuit het Media Park veel contacten met instellingen elders in Nederland. Kwalitatief blijft het een continue uitdaging om het mbo en hbo zo in te richten dat ontwikkelingen in de samenleving en economie worden vertaald. De samenwerkingsagenda's van de gemeente met het MBO College Hilversum en de Hogeschool van Amsterdam zijn er dan ook op gericht om het aanbod af te stemmen op de vraag, met de Media & ICT-sector als aandachtspunt. Als het gaat om aanbod voor 'leven lang ontwikkelen' (onderwijs voor werkenden/werkzoekenden) ligt er nog een opgave.

Coronacrisis

Al een jaar hebben we nu te maken met grote beperkingen in het organiseren van fysiek onderwijs als gevolg van corona. Door het inzetten van digitale oplossingen wordt erger geprobeerd te voorkomen. Het risico op blijvende leerachterstanden is groot. Ook blijft het lastig voor kwetsbare jongeren om geschikte stageplekken te vinden en daarmee startkwalificaties te behalen.

Door digitalisering en de economische crisis als gevolg van corona zal een groot deel van de beroepsbevolking zich moeten bij- en omscholen om inzetbaar te blijven.

16.2 Trends en ontwikkelingen

Het aantal leerlingen in het basisonderwijs zal naar verwachting stijgen naar circa 8.300 in 2040. Ten opzichte van 2018 zijn dit ongeveer 350 leerlingen meer. In het voortgezet onderwijs worden in 2040 8.550 leerlingen verwacht, 50 minder dan in 2018. Deze groei in het primair onderwijs is vooral het gevolg van woningbouwplannen en inwoners die uit grote steden naar Hilversum verhuizen. De krimp in het voortgezet onderwijs is vooral een gevolg van daling van het aantal leerlingen in omliggende gemeenten.

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2029	2034	2039
Basisonderwijs	7818	7938	8184	8254	8321	8362	8384	8491	8595	8693
Voortgezet onderwijs	8681	8700	8827	8856	8850	8913	8938	8965	8858	9005

Leerlingenprognoses Hilversum (2019-2039) (gemeente Hilversum)

Een belangrijke ontwikkeling op onderwijsgebied is het wetsvoorstel 'meer ruimte voor nieuwe scholen'. Deze wetswijziging heeft tot gevolg dat er meer wettelijke ruimte komt om een school te beginnen. De nieuwe wet maakt het mogelijk om op basis van daadwerkelijke belangstelling van ouders en leerlingen een school te stichten. Het doel van het wetsvoorstel is om het scholenaanbod beter aan te laten sluiten bij de wensen van ouders en leerlingen.

Vanuit onderwijskundig opzicht is bewegen in toenemende mate integraal onderdeel van het onderwijs. Trends en ontwikkelingen die worden gezien, zijn bewegen in de openbare ruimte en bewegen in en om de school.

Hilversum ligt in een regio die internationaal belangrijk is voor Nederland. Hier zijn grote internationale bedrijven gevestigd en onder andere de komst van de EMA naar Amsterdam en de Brexit zorgen ervoor dat meer dan ooit aandacht is voor internationaal onderwijs. Ook Nederlanders zelf zijn steeds meer mondiaal actief en geïnteresseerd in tweetalig of internationaal onderwijs. De aanwezigheid van internationaal onderwijs draagt andersom bij aan het vestigingsklimaat en is voor Hilversum als zodanig een waardevolle toevoeging.

De locatie en voetafdruk van onderwijsinstellingen wordt met het afnemen van de beschikbare ruimte steeds belangrijker. Niet alleen de fysieke locatie van het onderwijsgebouw, maar ook de aanrijroutes, parkeergelegenheid, schoolpleinen en gymzalen vragen om ruimte. Bovendien vraagt onderwijs om gezonde ruimte, omdat jongeren hier

veel tijd doorbrengen en negatieve gezondheidseffecten daarom zoveel als mogelijk voorkomen dienen te worden. Daarbij valt te denken aan de inzet op rookvrije schoolpleinen, het stimuleren van gezond (eet)gedrag, goede fiets- en loopbereikbaarheid en sociale veiligheid. Ook het combineren van voorzieningen zal steeds meer noodzaak zijn.

Het beheer en onderhoud van (monumentale) schoolgebouwen is steeds meer een probleem voor schoolbesturen. De kosten en de beperkte mogelijkheden voor verbouwing zorgen ervoor dat veel scholen in Hilversum niet in het juiste 'jasje' zitten. Hoewel dit niet optimaal is, lijkt er in Hilversum geen goed alternatief aanwezig, omdat scholen voor veel cultureel erfgoed een relatief kansrijke invulling zijn.

Om de kosten voor de schoolbesturen te beperken en de ruimte voor de benodigde voorzieningen te verkrijgen wordt steeds vaker gezocht naar andere manieren waarop onderwijslocaties kunnen worden opengesteld voor publiek. Gezien de beperkte beschikbare ruimte in de gemeente Hilversum lijkt het efficiënt en multifunctioneel gebruiken van onderwijsvoorzieningen een belangrijke kans om ruimtelijke opgaven op te lossen.

17. Veiligheid

17.1 Huidige situatie

Externe veiligheid

Bij externe veiligheid gaat het om het risico of de kans op ongevallen. Bepalend hierbij zijn de zogenaamde risicobronnen, waarbij onderscheid gemaakt wordt tussen inrichtingen en transport van gevaarlijke stoffen.

Inrichtingen: Dit betreft bedrijven waar gewerkt wordt met gevaarlijke stoffen of waar deze stoffen opgeslagen worden.

Transport: Bij het transport van gevaarlijke stoffen wordt onderscheid gemaakt tussen transport via buisleidingen (hoge druk aardgas en -olie) en vervoer over land.

Op de risicokaart van Nederland zijn alle risicobronnen weergegeven. De risicobronnen kennen een invloedsgebied. Het risico op ongevallen met dodelijke slachtoffers wordt uitgedrukt met het plaatsgebonden risico (PR). Dit is de kans per jaar dat 1 persoon overlijdt door een ongeluk met een gevaarlijke stof. In theorie zou die persoon zich onafgebroken en onbeschermd op 1 bepaalde plaats moeten bevinden. Deze kans mag niet groter zijn dan 1 op de miljoen.

Het groepsrisico (GR) gaat over de impact van een calamiteit met veel dodelijke slachtoffers tegelijk. De officiele definitie van groepsrisico in artikel 1 van het Besluit externe veiligheid inrichtingen (Bevi) luidt: “de cumulatieve kans per jaar dat ten minste 10, 100 of 1.000 personen overlijden als rechtstreeks gevolg van hun aanwezigheid in het invloedsgebied van een inrichting en een ongewoon voorval binnen die inrichting waarbij een gevaarlijke stof of gevaarlijke afvalstof betrokken is”.

Het groepsrisico is geen norm, maar er geldt een verantwoordingsplicht. Daarbij moet een vergelijking worden gemaakt met de oriëntatiewaarde. Dit is een richtwaarde waar het bevoegd gezag zich zoveel mogelijk aan moet houden, maar men mag hiervan wel goed onderbouwd afwijken.

17.2 Trends en ontwikkelingen

Het externe veiligheidsbeleid in Nederland wordt gemoderniseerd. Het beleid wordt meer geïntegreerd in het omgevingsbeleid. Daarom wordt gesproken van omgevingsveiligheidsbeleid. Omgevingsveiligheid kijkt naar het risico van de bron, de bescherming van de omgeving én het treffen van omgevingsmaatregelen om de veiligheid te optimaliseren. Bij het nieuwe omgevingsveiligheidsbeleid wijzigt de normstelling voor het plaatsgebonden risico niet.

Het groepsrisico wordt op een andere manier benaderd. Voorbeelden van de nieuwe benadering zijn:

- Integratie van veiligheid vanaf het eerste ontwerpmoment van een plan.
- Accent op het treffen van beschermingsmaatregelen.
- Minder risicoberekeningen.
- Motiveren waarom bouwkundige maatregelen op een locatie niet worden getroffen.
- Meer mogelijkheden om maatregelen juridisch te verankeren én af te dwingen.

18. Lucht

18.1 Huidige situatie

Luchtkwaliteit

Luchtkwaliteit kan per dag en per gebied verschillen door bronnen die luchtverontreinigende deeltjes uitstoten. Het gaat dan bijvoorbeeld om verkeer, bedrijven, gasgestookte woningen en woningen met open haarden. In Hilversum zijn met name verkeer en woningen van invloed op de luchtkwaliteit.

Monitoring

De luchtkwaliteit in Hilversum wordt op verschillende manieren gemonitord. Monitoring vindt onder andere plaats via een overkoepelende samenwerking, het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL) en op lokaal niveau met luchtkwaliteitsmetingen.

Twee maatgevende stoffen voor het bepalen van de luchtkwaliteit zijn stikstofdioxide (NO2) en fijnstof (PM10 PM2,5). De hoogste concentraties luchtverontreinigende stoffen liggen op en rondom wegen in Hilversum. Dit wordt veroorzaakt door het gemotoriseerde verkeer op deze wegen.

De concentratie stikstofdioxide varieerde in 2019 van 14 tot 30 µg/m³ in de buitenlucht. Voor fijnstof varieert de concentratie van 17 tot 21 µg/m3 voor PM10 en 10 tot 12 µg/m³ voor PM2,5. Op basis van deze informatie kan geconcludeerd worden dat wordt voldaan aan de wettelijke grenswaarden die gelden voor stikstofdioxide (NO2: 40 µg/m³) en fijnstof (PM10: 40 µg/m³ en PM2,5: 25 µg/m³). Ook in de Hilversumse Meent zijn geen knelpunten ten aanzien van luchtkwaliteit.

Lokale metingen

Voor NO2 geldt een wettelijke grenswaarde van 200 µg/m³ uurgemiddelde concentratie die maximaal 18 keer per jaar overschreden mag worden. In de periode juli-september 2019 zijn er geen uurgemiddelde concentraties van boven de 35 µg/m³ gemeten.

Voor PM10 geldt een wettelijke grenswaarde van 50 µg/m3 daggemiddelde concentratie die maximaal 35 keer per jaar overschreden mag worden. In de periode juli-september 2019 is deze uurgemiddelde concentratie boven de 50 µg/m³ eenmalig gemeten. Hiermee wordt de wettelijke grenswaarde niet overschreden.

Voor PM2.5 is geen wettelijke grenswaarde voor dag- of uurgemiddelde concentratie vastgesteld.

WHO advieswaarden

Naast de wettelijk vastgestelde grenswaarden brengt de World Health Organization (WHO) ook advieswaarden uit. Deze advieswaarden zijn gekoppeld aan de gezondheid van mensen. Voor NO2 zijn de wettelijke grenswaarden hetzelfde als de WHO advieswaarden. Voor PM10 is de advieswaarde van de jaargemiddelde concentraties 20 µg/m³ en voor PM2.5 is de advieswaarde van de jaargemiddelde concentratie 10 µg/m³.

Bronnen van luchtverontreiniging

De jaargemiddelde luchtkwaliteit wordt met name bepaald door bronnen waar Hilversum geen invloed op heeft. Wat betreft stikstofoxiden (NOx) is verkeer buiten Hilversum een belangrijke bron (2016: 64%, bron RIVM, www.clo.nl). Industrie, raffinaderijen en de energiesector leveren ook een bijdrage (2016: 23%), de bijdrage van overige bronnen (landbouw, huishoudens, handel/bouw) is beperkt (2016: samen 12%).

Voor fijnstof (PM10) is maar 22% afkomstig van Nederlandse bronnen (2016, bron RIVM, www.clo.nl). 30% komt uit het buitenland, 2% van de Noordzee en 45% is overig (niet in te schatten bronnen, achtergrond en natuurlijke bronnen). Van de Nederlandse bronnen is 28% afkomstig van verkeer (2016, bron RIVM, www.clo.nl), 28% van industrie en 24% van landbouw.

De grootste lokale bronnen waar Hilversum invloed op heeft zijn lokaal verkeer en houtstook in de gemeente.

18.2 Trends en ontwikkelingen

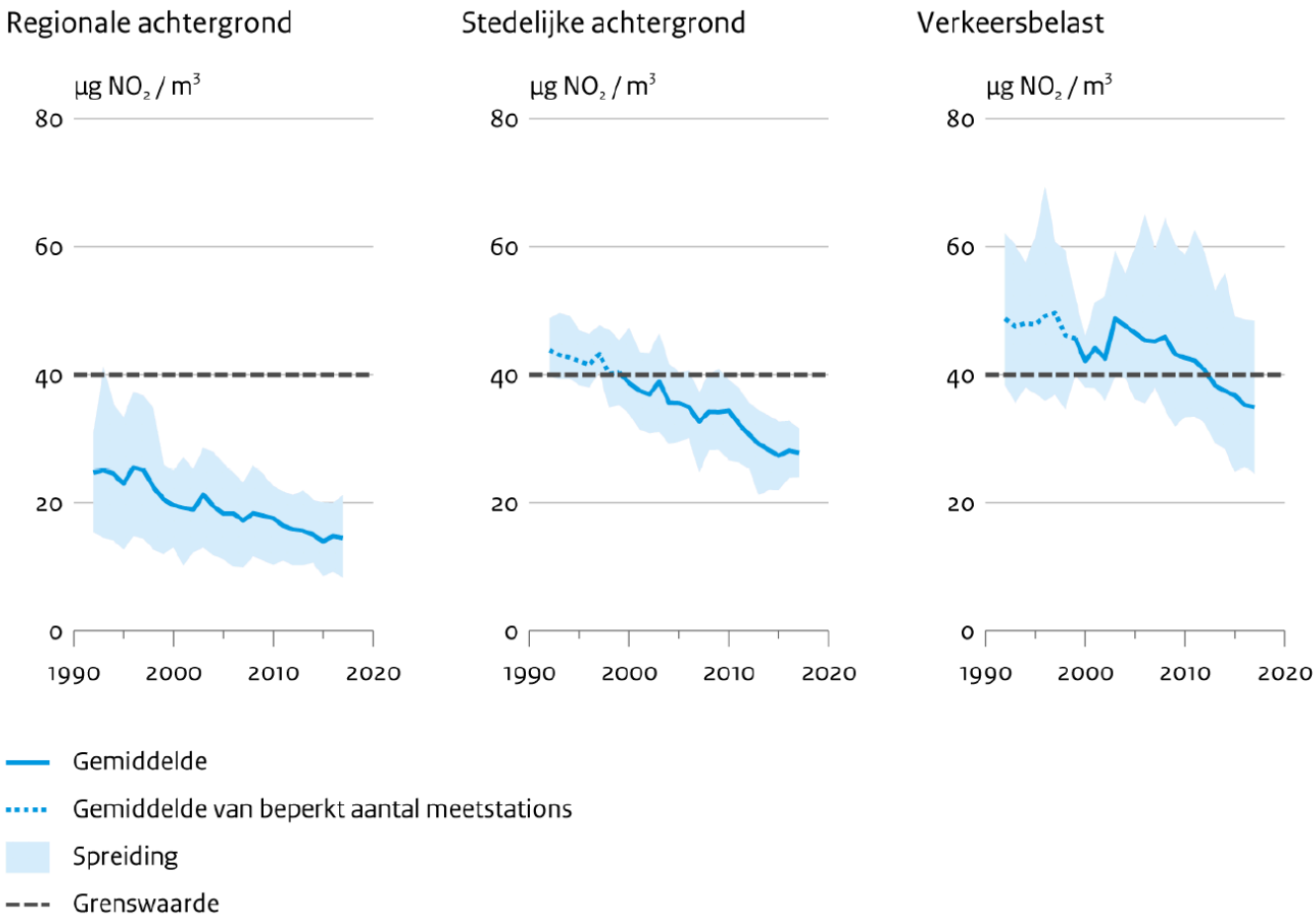
De lucht wordt de komende jaren schoner door het Europese en landelijke beleid dat er op gericht is om de bronnen van luchtvervuiling te verduurzamen en de uitstoot terug te dringen. Daarnaast nemen gemeenten maatregelen om de uitstoot van luchtverontreinigende stoffen op bepaalde plekken terug te dringen, door bijvoorbeeld het invoeren van milieuzones.

De jaargemiddelde concentraties van stikstofdioxide en fijnstof zakken vanaf 2018 tot het jaar 2030 onder de 10 µg/m³ voor stikstofdioxide en 18 µg/m³ voor fijnstof (PM10) (Bron: RIVM, 2019). Volgens deze prognose wordt in 2030 dan ook voldaan aan de WHO advieswaarden voor

deze stoffen. Tevens nemen de concentraties van stikstofdioxiden en fijnstof al sinds 1990 landelijk af.

De lokale luchtkwaliteit (in Hilversum) volgt dezelfde trend als de regionale luchtkwaliteit. De lucht wordt over het algemeen schoner.

De gemeente gaat zich de komende jaren inzetten voor een campagne tegen het opstoken van open haarden. Tevens gaat de gemeente Hilversum het luchtmeetnet voor het meten van fijnstof uitbreiden.

Dalende trend concentratie stikstofoxiden sinds 1990 (RIVM/DCMR/GGD Amsterdam 2018)

19. Licht

19.1 Huidige situatie

Lichtemissie

In Hilversum zijn er verschillende bronnen die licht uitstralen. In de Atlas leefomgeving is de totale lichtemissie van de stad op kaart weergegeven.

Bepaalde locaties stralen veel licht uit, zoals locaties met beeldschermen. In Hilversum zijn beeldschermen in de openbare ruimte aanwezig op de volgende locaties:

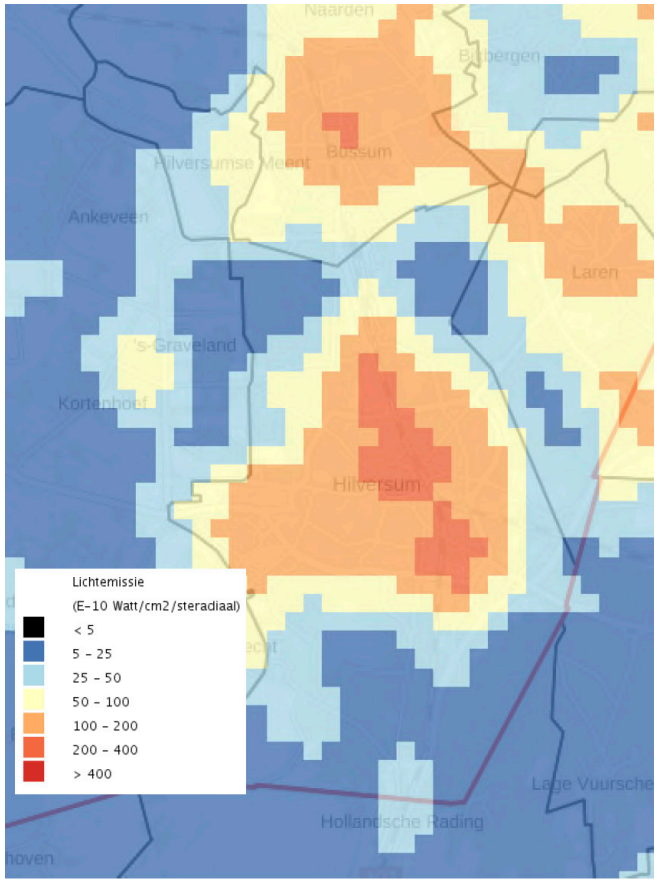
- Stationsplein.
- Groest (Gevel Xenos ter hoogte van Leeuwenstraat).
- Kerkstraat (Gevel Gooise brink).
- Ziggo Sport (Joost den Draaierrotonde).

Deze locaties zijn gelegen in gebieden waar de meeste lichtuitstraling plaatsvindt. De lichtemissie beperkt zich voornamelijk tot het stedelijk gebied van de gemeente. In de omliggende natuurgebieden is de lichtemissie beperkt.

19.2 Trends en ontwikkelingen

Door ruimtelijke ontwikkelingen (intensiever gebruik van de ruimte) en de groei van het aantal inwoners neemt de lichtemissie toe. Ook door het toenemende aantal beeldschermen in de openbare ruimte neemt de lichtemissie toe. Deze toename concentreert zich voornamelijk tot het bestaand stedelijk gebied. De uitstraling van de lichtemissie op natuurgebieden (en dus hinder op soorten) kan hierdoor toenemen.

Met de inwerkingtreding van de Omgevingswet verhuizen enkele regels met betrekking tot lichthinder van het Rijk naar gemeenten. Het Rijk zorgt er met het Invoeringsbesluit voor dat deze regels (via de 'bruidsschat') automatisch in het omgevingsplan komen. Elke gemeente moet na de definitieve invoering van de Omgevingswet afwegen hoe ze omgaat met deze bruidsschat in het omgevingsplan. Daar speelt de Omgevingsvisie een belangrijke rol in.

Lichtemissie, 2015 (Atlas Leefomgeving 2019)

20. Geluid

20.1 Huidige situatie

Geluidbronnen

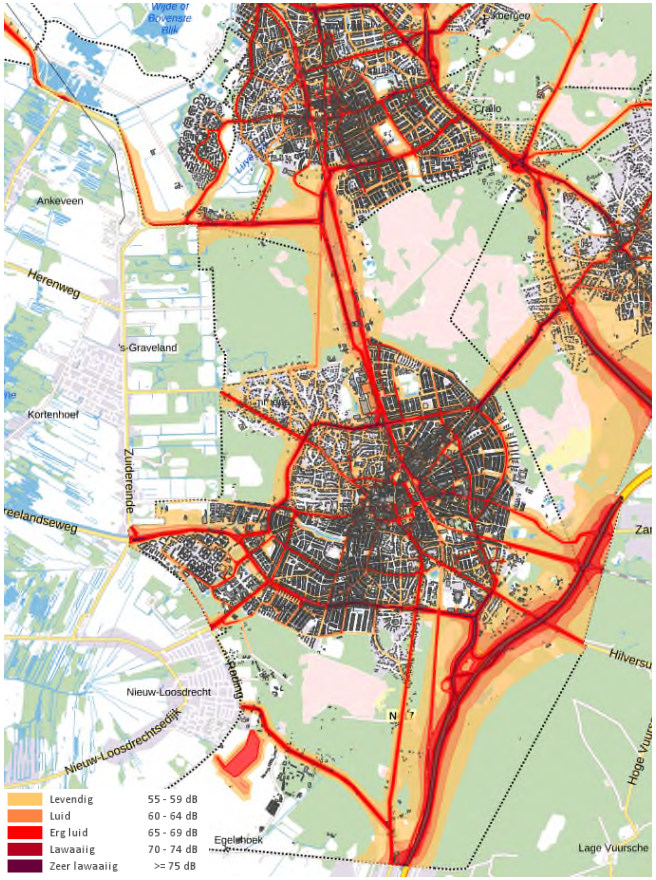
Het geluid in onze omgeving komt van meerdere bronnen. Voor Hilversum zijn wegverkeerslawaai, spoorweglawaai, luchtverkeerslawaai en industrielawaai relevante geluidbronnen. Nederlandse gemeenten moeten verplicht iedere vijf jaar de geluidbelasting in kaart brengen.

In de Atlas leefomgeving kaart staat dat 6-8 procent van de bewoners in Hilversum ernstige geluidshinder ondervindt van het stadsverkeer.

Weg- en spoorweglawaai

Wegverkeer stoot geluid uit naar de omgeving. De belangrijkste geluidbronnen zijn het motorgeluid en het contact van de banden met het wegdek. Dit geluid neemt toe bij hogere snelheden en bij hogere intensiteiten op de wegen. Wegen met een snelheid van 50 km/h of meer zijn daarom voorzien van geluidcontouren.

Een tweede belangrijke bron van geluid is het spoor. Ook treinverkeer zorgt voor geluidbelasting op de omgeving. De geluidbelasting van wegverkeer en spoor wordt in beeld gebracht door middel van geluidbelastingkaarten. Dit zijn kaarten die door middel van contouren de hoogte van de geluidbelasting laten zien. De geluidskaart van de gemeente Hilversum is te vinden op https://62.212.154.154/geluidregister/.

Gecumuleerde geluidbelasting van wegverkeer en spoor (Geluidregister 2016)

Luchtvaartlawaai

In Hilversum wordt het luchtvaartlawaai veroorzaakt door vliegtuigen die op de luchthavens Hilversum en Schiphol vliegen. Het merendeel van de woningen die luchtvaartlawaai ondervinden zijn gelegen in de geluidcontour van onder de 54 dB (rustig). De geluidcontouren van luchthaven Hilversum concentreren zich voornamelijk binnen de start- en landingsbaan van de luchthaven zelf. De 48 Lden-contour van de luchthavens is de zone waar vliegtuigen gemiddeld 48 decibel per etmaal produceren. Deze zones liggen in Hilversum voornamelijk buiten het bebouwd gebied.

Industrielawaai

Vanuit industrie en bedrijvigheid kan ook geluidoverlast veroorzaakt worden. Er is in Hilversum één gezoneerd industrieterrein: bedrijventerrein Havenkwartier. Op dat terrein zit betonmortelcentrale Mebin die niet meer gebruikt wordt. In de geluidcontouren van dit terrein liggen geen woningen. Er zijn plannen om de betonmortelcentrale te slopen en de bestemming een andere functie te geven, hierdoor zal de geluidszone worden ingetrokken.

Evenementen

Levendigheid wordt met name bepaald door evenementen in de gemeente. Evenementen kunnen geluidoverlast veroorzaken voor woon- en natuurgebieden.

Stiltegebieden

Provincies zijn bevoegd om gebieden aan te wijzen waar bepaalde milieuaspecten beschermd worden. Stiltegebieden zijn hier een goed voorbeeld van. In deze gebieden

Ernstige geluidhinder wegverkeer <50 km/u

moeten mensen kunnen genieten van rust en stilte. Binnen de gemeentegrenzen van Hilversum zijn geen stiltegebieden gelegen. Direct ten westen van Hilversum zijn de natuurgebieden Vechtplassen en -polders en De Wijde Blik wel aangewezen als stiltegebied. Voor de inwoners van Hilversum zijn stiltegebieden daarom op relatief korte afstand gelegen.

20.2 Trends en ontwikkelingen

De geluidbelasting in Hilversum neemt de komende jaren toe door groei van de mobiliteit, ondanks de groei van elektrisch rijden, wat juist een dempend effect heeft op de toename van de geluidbelasting. Verder worden er door ruimtelijke ontwikkelingen nieuwe geluidgevoelige bestemmingen gerealiseerd die te maken krijgen met geluidhinder. Over het algemeen zal de groei van de stad leiden tot meer geluid als gevolg van de toename van levendigheid. Deze drukte is gewenst voor de stad vanuit economisch oogpunt, maar kan ook leiden tot een toename van hinder. De inwerkingtreding van de Omgevingswet betekent dat voor het thema geluid nieuwe kaders gaan gelden. Voor gemeenten wordt lokale afwegingsruimte beschikbaar. Om daar goed gebruik van te maken is een goed beeld van de lokale situatie nodig en een heldere afweging van belangen.

Ook verhuizen veel regels van het Rijk naar gemeenten. Voor het bevoegde gezag is het, mede door het ontbreken van alle definitieve teksten over de Omgevingswet en aanhangige besluiten en regelingen, niet te doen om direct na de definitieve invoering van de Omgevingswet een volledig actueel en afgewogen omgevingsplan te hebben. Om te voorkomen dat er een vacuüm ontstaat, is de zogenaamde ‘bruidsschat’ in het leven geroepen. Het Rijk zorgt er met het Invoeringsbesluit voor dat deze regels automatisch in het omgevingsplan komen. Elke gemeente moet in de jaren na de definitieve invoering van de Omgevingswet afwegen hoe ze om gaat met deze bruidsschat in het omgevingsplan. Daar speelt de Omgevingsvisie een belangrijke rol in.

In het kader van de energietransitie worden warmtepompen gerealiseerd die meer geluid produceren dan de huidige systemen. Het is met de groei van het aantal warmtepompen waarschijnlijk niet mogelijk om het huidige geluidsniveau van woningen te handhaven.

Hilversum is bezig met het saneren van locaties met te veel spoorweglawaai, door onder andere het plaatsen van geluidschermen langs het spoor. Er zijn nog enkele resterende saneringslocaties die de komende jaren worden aangepakt.

Bronvermelding

Algemeen
Dit document is een geactualiseerde samenvatting van de Omgevingfoto Hilversum (Antea Group, 2019). Deze bronvermelding geeft een overzicht van de bronnen die gebruikt zijn bij het opstellen van het oorspronkelijke document en de actualisatie.

Hoofdstuk 2
- Topotijdreis.nl

Hoofdstuk 3
- Gemeente Hilversum, Archeologische beleidskaart Hilversum (2019).
- Provincie Noord-Holland, Informatiekaart landschap en cultuurhistorie (2019).
- Rijksmonumentenregister, Spreiding rijksmonumenten in Hilversum (2019).
- Virtuele-stad.nl

Hoofdstuk 4
- Aerius, huidige stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden.
- Atlas Natuurlijk Kapitaal.
- Gemeente Hilversum, Groenbeleidsplan Hilversum.
- Hilversum Monitor 2018.
- Klimaateffectatlas.nl
- RIVM.nl/stikstof.

Hoofdstuk 5
- AGV, Wegzijging van water in Horstermeerpolder.
- Gemeente Hilversum, diverse kaarten.
- Gemeente Hilversum, Stresstest wateroverlast.
- Klimaateffectatlas.nl, Plaatsgebonden overstromingskans (2019).
- Provincie Noord-Holland, Grondwaterbeschermingsgebieden.

Hoofdstuk 6
- AHN.nl (Algemeen Hoogtebestand Nederland).
- Gemeente Hilversum, diverse kaarten.
- Provincie Noord-Holland, Voormalige stortplaatsen.
- Waterschap Amstel, Gooi en Vecht, Knelpuntenkaarten bij de ‘Strategie Bodemdaling’ (2016).

Hoofdstuk 7
- Klimaatatlas.nl
- Klimaateffectatlas.nl
- Milieucentraal.nl

Hoofdstuk 8
- Milieucentraal.nl
- Ministerie Infrastructuur en Waterstaat, Klimaatmonitor (peiljaar 2018).
- Over Morgen, Energy Transition Model.
- Servicepunt Duurzame Energie (2018, cijfers 2016).

Hoofdstuk 9
- Regionale Woonmonitor Gooi en Vechtstreek (2019).
- CBS, Demografische kenmerken naar wijk in Hilversum (2019).
- CBS, Top 10 verhuisrelaties en vestigings- en vertrekoverschotten 2015-2019 (2020).
- CBS, Woningkenmerken naar wijk in Hilversum (2019).
- Companen, Uitgangspuntennotitie Woonvisie Hilverum (2021).
- Pico.geodan.nl, gecertificeerde energielabels.
- Provincie Noord-Holland, Huishoudensprognoses 2020-2040 en Ontwikkeling huishoudens naar leeftijd (2019).

Hoofdstuk 10
- Ecorys, Economisch perspectief 2040 (2021).
- Gemeente Hilversum, diverse kaarten en data.
- LISA, Landelijk Informatiesysteem Arbeidsplaatsen.
- Locatus, Detailhandelsaanbod gemeente Hilversum per winkelgebied (2019).
- Monitor Economie, De staat van Hilversum (2019).
- Regio Gooi- en Vechtstreek, Werklandschappen regio Gooi- en Vechtstreek.

Hoofdstuk 11
- Connexion website, buslijnen netwerk.
- Gemeente Hilversum, Structuurvisie verkeer en vervoer 2030 (2016).
- Goedopweg website, Doorfietsnetwerk in ontwikkeling procincie Utrecht (2019).
- Regio Gooi- en Vechtstreek, Businesscase doorfietsen in Gooi- en Vechtstreek (2018).
- Viastat.

Hoofdstuk 12
- Botman , J., & van Kampen, H., Regionale Zorgvisie Gooi-Vechtstreek-Almere. Den Dolder: House of Coherence (2020).
- CBS, Gemiddelde afstand tot voorzieningen.
- CBS, Leeftijdsopbouw 2019 en 2040.

- RIVM, Ervaren gezondheid (2016).
- Sociaal en Cultureel Planbureau, Sociaal economische status (2017).
- Sociaal en Cultureel Planbureau, Toekomstverkenning mantelzorg aan ouderen in 2040 (2019).
- Virtuele-stad.nl
- Volksgezondheidenzorg.info
- Woonzorgwijzer, Percentage geschikte of aanpasbare woningen.

Hoofdstuk 13
- Antea Group, Kaart evenemententerreinen waar locatieprofielen voor worden opgesteld.
- Hilversum Monitor.

Hoofdstuk 14
- Gemeente Hilversum, diverse kaarten en data.
- Stichting landelijk fietsplatform, Lange afstands wandelroutes en fietsroutes.
- Virtuele-stad.nl

Hoofdstuk 15
- Virtuele-stad.nl

Hoofdstuk 16
- Decisio, Update regionale vraag-aanbodanalyse internationaal onderwijs.
- Gemeente Hilversum, Leerlingenprognoses 2019-2039.
- Virtuele-stad.nl

Hoofdstuk 17
- Gemeente Hilversum, diverse kaarten en data.

Hoofdstuk 18
- Atlas Leefomgeving (2019).
- NSL Monitoringsronde 2018.
- RIVM, Concentratie stikstofdioxide en fijnstof in de buitenlucht, 2018 en 2030.
- RIVM, Jaarrapportage 2016 Luchtmeetnet IBP Hilversum.
- Samenmeten.rivm.nl

Hoofdstuk 19
- Atlas Leefomgeving, Lichtemissie 2015.

Hoofdstuk 20
- Bestemmingsplan Vreelandseweg, Geluidscontouren Mebin-terrein (2013).
- Geluidregister, Geluidbelasting van luchtvaart en luchthavens / Geluidbelasting van wegverkeer en spoorweg (gecumuleerd) (2016).

Hilversum
Mediastad

Bijlage B. Denkrichting uit de participatie

Proces om tot de denkrichting te komen

De opbrengst uit de participatie is rijk en verwoord in vier rapporten: Inwoners aan het woord, een toevoeging aan Inwoners aan het woord, Organisaties aan het woord en het verslag van het stadsgesprek op 12 mei 2022. Deze opbrengst geven we om te beginnen rechtstreeks door aan de gemeenteraad: dit is wat Hilversum denkt over en vindt van de toekomst van Hilversum. Alle rapporten zijn opgenomen als bijlagen 1a t/m 1e. Alle inbreng is terug te vinden op www.hilversum2040.nl. Alle bijeenkomsten zijn geleid door onafhankelijke gespreksleiders en alle rapporten opgesteld door een onafhankelijk schrijfburo, dat door een redactieteam van inwoners en vertegenwoordigers van organisaties werd begeleid.

De gemeenteraad heeft de 'Omgevingsfoto' met cijfers, trends en ontwikkelingen als input meegegeven aan de samenleving. Inwoners hebben in het najaar van 2021 op allerlei manieren inbreng geleverd over de identiteit, kwaliteiten en verbeterpunten van en voor Hilversum. Die opbrengst is in een rapport 'Inwoners aan het woord' opgenomen en - aangevuld met extra inbreng van ondervertegenwoordigde - aan de gemeenteraad ter kennisneming gebracht in maart 2022. De onderwerpen die inwoners hebben aangedragen zijn vervolgens in vier meer integrale gesprekken met Organisaties uit Hilversum besproken, met de vraag tot welke keuzes/dilemma's en mogelijke oplossingsrichtingen dit volgens hen leidt. Dit is verwoord in het rapport Organisaties aan het woord. Een team van onafhankelijke deskundigen heeft daarna alle rapporten naast elkaar gelegd en drie vraagstukken geformuleerd waar inwoners en organisaties in het stadsgesprek nog meer richting zouden kunnen zoeken, omdat die uit de rapporten inwoners en organisaties nog niet bleek:

1. De prioriteiten in de openbare ruimte en de rol van de auto in die ruimte. Hoeveel plek is er voor de auto als er ook ruimte nodig is voor fietsen, lopen, spelen en groen?
2. Groei en kwaliteit, zowel in de stad als in het buitengebied. Hoe behoudt Hilversum die kwaliteit het beste en wat is de relatie tussen de stad en het buitengebied?
3. De betekenis van de buurt en de voorzieningen. Hoe werkt Hilversum aan sterke buurten? En moet elke buurt over eigen voorzieningen beschikken? Of moeten die (deels) centraal worden gebundeld in een gebied waar woningen, voorzieningen en levendigheid samenkomen?

Als input voor het stadsgesprek zijn de dilemma's uit Organisaties aan het woord die met deze drie vraagstukken samenhangen eind april 2022 in een enquête onder het Burgerpanel uitgezet. 903 mensen hebben de enquête ingevuld. Die uitslag is – na toepassing van wegingsfactoren op ondervertegenwoordigde groepen, wijken en leeftijden – statistisch representatief en betrouwbaar. De uitslag van het burgerpanel is bijgevoegd als bijlage 2b.

Het valt op dat de inbreng van deelnemers aan het stadsgesprek en de resultaten van het burgerpanel goed op elkaar aansluiten. Dit is ook breder het beeld: we hadden verwacht dat er meer uiteenlopende 'denkrichtingen' in de participatie zouden ontstaan en sommige onderwerpen niet aan de orde zouden komen. Dat blijkt niet het geval: het gesprek leidt tot een redelijk eenduidige denkrichting (inwoners en organisaties zijn het over veel zaken eens en waar niet, geeft het stadsgesprek duidelijk richting) en er zijn weinig onderwerpen niet benoemd.

De participatie onderschrijft de richting van de woonvisie, mobiliteitsvisie, transitievisie warmte en het duurzaamheidsbeleid, die door de raad zijn vastgesteld. Het sluit ook goed aan bij het Economisch Perspectief, dat voor de Omgevingsvisie als 'bouwsteen' beschikbaar was. Wel is op

hoofdlijnen bijsturing of intensivering en verdere uitwerking nodig in bijvoorbeeld thematische of gebiedsgerichte programma's, samen met de samenleving.

Een open, politiek debat over de denkrichting die het college op basis van de participatie-opbrengst doet recht aan de inzet van alle Hilversummers en organisaties in het participatietraject. In het debat heeft de gemeenteraad de mogelijkheid om de denkrichting vast te stellen, of te amenderen.

We onderscheiden in de denkichting drie onderdelen:

1. De identiteit en te koesteren waarden
2. De opgaven die de Omgevingsvisie van Hilversum extra kleur geven
3. 17 principes voor de toekomst.

Naast een aantal hoofdprincipes zijn vanuit de verschillende thema's principes geformuleerd. Ze vinden hun basis in het betreffende thema, maar zijn ook integraal door sterke relaties met andere thema's. De principes vanuit de thema's water en bodem en gezondheid zijn door het college aangescherpt omdat deze onderbelicht waren in de participatiegesprekken, maar desondanks opgaven betreffen die in de komende jaren zullen gaan spelen in de leefomgeving.

De denkrichting voor de ontwerp-Omgevingsvisie

Identiteit en te koesteren waarden
Hilversum wordt om veel redenen gewaardeerd. Voor inwoners springen drie waarden eruit: het groen in en om Hilversum, de karakteristieke architectuur van Dudok en het 'dorpse' karakter met tegelijk 'stadse' voorzieningen. Stad of dorp, daar zijn Hilversummers niet over uit. En dat is ook een deel van de identiteit. Het dorpse zit hem in zaken als kleinschaligheid – alles is dichtbij – en laagbouw in de wijken. Maar ook in de vriendelijke sfeer en in de betrokkenheid van inwoners en ondernemers. Buren groeten en helpen elkaar en dankzij een groot aantal vrijwilligers zijn allerlei activiteiten mogelijk. Het stedelijke zit hem vooral in goede voorzieningen: onderwijs, ziekenhuis, sport, winkels, uitgaan en cultuur naar ieders smaak. Wat ook duidelijk is, is dat Hilversum een woon- én een werkgemeente is, waarbij kleine én toonaangevende bedrijven zoals op het Mediapark belangrijk zijn. En duidelijk is dat Hilversum als centrumgemeente voor Gooi en Vechtstreek geen eiland is. Hilversum is een gemeente met een grote diversiteit in bevolking en bebouwing. Die spanning maakt Hilversum een spannende gemeente.

Opgaven
Inwoners hebben in grote lijnen een vrij eensgezind beeld van de toekomst van Hilversum: groener, met behoud van het dorpse karakter en toch stadse voorzieningen naar ieders smaak. Een goed evenwicht tussen rust en reuring. Afgestemd op de verschillende (woon)behoeften en met respect voor Dudok. Met een ruimtelijke opzet en met ruimte voor spelen, ontmoeten en groen. Een stad die goed bereikbaar is. Waar veel aandacht is voor gezondheid en duurzaamheid, en ingericht op het veranderende klimaat en waar verbinding in de buurt belangrijk is: bij elkaar betrokken zijn en kunnen meedoen. Een stad (of dorp) die het beste biedt van twee werelden, en met het liefst nog wat meer eigen identiteit.

Inwoners en organisaties zien ook de ontwikkelingen. Het wordt drukker in de stad, op wegen en fietspaden. Het is moeilijk om een woning te vinden voor een start of een volgende stap in je wooncarrière. We vergrijzen als samenleving. De beroepsbevolking neemt af, waardoor het vinden van personeel lastiger wordt. Meer mensen wonen en werken verre van allemaal binnen Hilversum, met veel autoverkeer tot gevolg. Het winkelaanbod en de voorzieningen in de wijken staan onder druk, maar ook de inzet van vrijwilligers bij cultuur- en sportorganisaties. Verschillen binnen en

tussen wijken worden groter. Niet iedereen kan even makkelijk mee. En we moeten iets met het veranderende klimaat en de energietransitie.

In Hilversum spelen alle opgaven die ook in andere gemeenten in meer of mindere mate aan de orde zijn. Kijkend naar de participatie zijn er vijf vraagstukken die de Omgevingsvisie Hilversums maken. Ze vragen om richting in de Omgevingsvisie:

1. Versterken van de groene kwaliteiten van de stad en het buitengebied.
2. Nieuwe prioriteiten stellen in de openbare ruimte en geleidelijke afwaardering van de rol van de auto.
3. De energie en klimaattransitie inpassen, bij voorkeur binnen de stad.
4. Bouwen aan sterke, inclusieve wijken met wonen, werken en voorzieningen, vanuit bestaande kwaliteiten en gemeenschappen.
5. Komen naar een voortdurend gesprek tussen gemeente, inwoners en organisaties over de toekomst.

Principes voor de toekomst
De eerste vier principes zijn omgangsvormen voor overheid en samenleving. De volgende dertien zijn ontwerpprincipes die in de ontwerp-Omgevingsvisie vertaald kunnen worden in tekst, kaarten en beelden.

Vier omgangsvormen

1. **De gemeente neemt regie op het collectief belang.** Werk als overheid vanuit een integrale visie en durf regie te nemen op opgaven die het algemeen belang (collectief) aangaan, juist als het gaat over moeilijke keuzes.
2. **We gebruiken de Omgevingsvisie actief.** De Omgevingsvisie heeft volgens de Omgevingswet een werking van 10 jaar. Grijp in die periode in de samenleving en in de raadzaal vaak en bewust terug op de Omgevingsvisie Hilversum als gezamenlijk perspectief op de toekomst. Gebruik de Omgevingsvisie daarbij als toetsingskader bij nieuwe ontwikkelingen. Maar werk ook in het besef dat er in de toekomst nieuwe uitdagingen op ons pad komen, die we nu nog niet voorzien[1]. Leg keuzes goed uit en onderbouw ze duidelijk, zeker als toekomstige omstandigheden vragen om afwijking van de Omgevingsvisie. Dat goed doen geeft rust en vertrouwen. Bij zeer fundamentele en structurele veranderingen kunnen gemeenteraad en college besluiten de Omgevingsvisie tussentijds bij te stellen.
3. **We blijven in gesprek.** Gemeente, inwoners en organisaties blijven het gesprek over de toekomst van Hilversum voeren in wijken en buurten (van onderop) en op het niveau van de stad.
4. **We geven initiatieven de ruimte**. Maak procedures makkelijker en sneller, zodat inwoners en organisaties eerder zelf aan de slag kunnen.

Vier bakens, die niet worden verzet

5. **Dorp én stad.** Hilversum is een regionale centrumgemeente in balans die het beste van twee werelden biedt: dorps karakter (voorzieningen dichtbij in de wijken) en stadse voorzieningen (cultuur, ziekenhuis, centrum, sport). Hilversum is een woon- én een werkgemeente.
6. **Ontwikkelen binnen de bestaande stad.** We koesteren de natuur en het idee van de compacte tuinstad. Daarom vernieuwen en ontwikkelen we alleen binnen de bestaande stadsgrenzen en niet daarbuiten.

[1] Zo zijn we sinds de wijkgesprekken in het najaar van 2021 van een corona-crisis in een niet voorziene opvang- en energiecrisis beland, hebben we te maken met forse inflatie en morrelt het nieuwe kabinet aan de decentralisatie van de jeugdzorg en de woningmarkt.

7. **Gematigde groei voor vitaliteit.** Een zekere mate van groei is wenselijk met oog op een vitale toekomst van Hilversum. Door te ontwikkelen blijft de stad levendig en de wijken en buurten gezond. Het bevordert doorstroming op de woningmarkt en houdt voorzieningen in buurten levensvatbaar. Uit de participatie blijkt geen draagvlak voor een fors groeiscenario, opgelegd van bovenaf. Er is net zo weinig draagvlak voor een 'stand-still' scenario. Wat dan resteert is een scenario van gematigde groei. Dat past bij Hilversum.
8. **Vernieuwen passend bij kwaliteiten.** Vernieuwen en ontwikkelen doen we passend bij de kwaliteiten van de gebieden, in gesprek met inwoners en organisaties en op basis van onderzoek wat *kan* en *nodig is*. Dat betekent in principe ontwikkeling in alle wijken en werklocaties, maar wel in elk gebied op basis van de identiteit, wensen en opgaven. We doen niet alles overal tegelijkertijd, maar gefaseerd. De looptijd van de Omgevingsvisie beslaat immers 5 bestuursperiodes.

Accenten op thema's

9. **Snelheid in de energietransitie.**
   Hilversum zet maximaal in op een energietransitie waar inwoners en organisaties zich eigenaar van voelen. We willen in één generatie fossielvrij worden en concentreren ons daarbij op het bebouwde gebied, als eerste op zon-op-dak. We denken in mogelijkheden, maar schromen als overheid niet om de regie te pakken: we moeten nu beginnen om niet te laat te zijn. We werken actief aan oplossingen die passen in beschermde stadsgezichten en in het besef dat zonnepanelen er ook weer af kunnen. We bouwen toekomstgericht: gebouwen moeten zoveel mogelijk aanpasbaar en klimaatadaptief zijn.
10. **Natuur in en om de stad beschermen en versterken.**
    We nemen maatregelen om de kwetsbare natuur om Hilversum heen te beschermen. Bijvoorbeeld door delen van het buitengebied (periodiek) rust te geven om te laten herstellen. Meer groen in de stad kan zorgen voor een lagere belasting van de natuurgebieden. We onderzoeken een bomennorm bij nieuwbouwplannen. Zowel binnen als buiten de stad vergroten we de biodiversiteit.
11. **Water- en bodemkwaliteit op orde.**
    We brengen de kwaliteit van water en bodem op orde. Dat is goed voor mens en natuur en voorkomt dat ruimtelijke ontwikkelingen stil komen te liggen als gevolg van het overschrijden van milieunormen, zoals de stikstofnormen en de kaderrichtlijn Water.
12. **Functiemenging in diverse gebieden**.
    Meng wonen, werken, voorzieningen en openbare ruimte in wijken en in bedrijfs/kantorenlocaties voor prettige plekken. Kies alleen waar passend voor hoogte of verdichting, om per saldo kwalitatief hoogwaardige openbare ruimte toe te voegen/te kunnen bekostigen. Bij OV-knooppunten is hoogte het best voorstelbaar.
13. **Ruimte voor werk**.
    Creëer meer ruimte voor werk op bestaande werklocaties en in wijken, voor het groot-, midden- en kleinbedrijf. Geef ruimte voor transitie naar een circulaire duurzame economie, inclusief onderwijs en innovatie. Bied passende woonruimte voor personeel in kritische sectoren en zet in op het aantrekken van hoger onderwijs. Investeer in een compact, compleet, levendig centrum dat ook voor de regio van betekenis is.
14. **De mobiliteitstransitie doorzetten.**
    We zetten de ingezette transitie van vervoermiddelbezit naar -gebruik door. Dit is een transitie van de lange adem. Fiets, OV en deelmobiliteit komen steeds centraler te staan: die krijgen letterlijk meer ruimte. De ruimte voor de auto wordt geleidelijk beperkter. We leggen geen nieuwe grootschalige infrastructuur voor de auto aan, maar kijken wel kritisch naar het verkeerscirculatieplan. We leggen waar nodig beperkingen op aan auto- en vrachtverkeer.

15. **Iedereen kan meedoen.**
    Vernieuwen en ontwikkelen doen we met oog op meer vitaliteit en leefbaarheid in alle wijken, doorstroming in de wijk (passend wonen voor ouderen, jongeren en middengroepen in kritische economische sectoren) en het rendabel of betaalbaar maken/houden van wijkvoorzieningen (winkels, ontmoetingsplekken, gezondheidszorg, sport, onderwijs etc). We versterken de diversiteit (bevolkingssamenstelling) en mengen functies waar het kan. Het organiseren van ontmoeting, inclusiviteit en het vergroten van kansengelijkheid staan centraal.
16. **Gezonde leefomgeving**.
    Bij alle ontwikkelingen zet Hilversum in op het realiseren van een zo gezond mogelijke leefomgeving. Dat is zowel gericht op het behalen van milieunormen als het realiseren van een woonomgeving die uitnodigt tot gezond gedrag.
17. **Nieuwe prioriteiten in de openbare ruimte**.
    We stellen nieuwe prioriteiten in de openbare ruimte, met oog op veiligheid, ontmoeting, gezondheid en klimaatadaptatie. Groen en water heeft eerste prioriteit: een robuust ecosysteem is de basis die op orde moet zijn. Ontmoetingsplaatsen (‘bumping places’, werden die in het stadsgesprek genoemd) staan op twee, gevolgd door ruimte voor fiets, voetganger en deelvervoer. Ruimte voor de auto is het sluitstuk. Breng parkeernormen naar beneden.

Hilversumse trendstudie 2022-2026

Een lokale vertaling van de landelijke studie van Platform31 naar stedelijke trends en opgaven voor 2022 en verder

Opgesteld door Platform31 en de ambtelijke organisatie van de gemeente Hilversum ten behoeve van de bestuursperiode 2022-2026

Hilversum Mediastad

PLATFORM31

Beste politieke partijen van Hilversum,

Als de periode 2018-2022 een goed referentiepunt is, zal de gemeenteraad van Hilversum tussen 2022 en 2026 ongeveer 50 keer bijeenkomen. 50 momenten om besluiten te nemen over de toekomst van Hilversum. Aan die avonden van besluitvorming gaan honderden commissievergaderingen, fractie-overleggen en gesprekken met inwoners en organisaties vooraf. Kortom, een druk programma voor de gemeenteraad na de verkiezingen op 16 maart 2022, maar met volop gelegenheid om Hilversum klaar te stomen voor de ontwikkelingen die op de stad afkomen.

Gelukkig hoeft een nieuwe gemeenteraad niet bij nul te beginnen. Er kan worden voortgebouwd op een fundament van eerdere besluiten die door de vorige raad zijn genomen. Tegelijkertijd kunnen er ook nieuwe wegen worden ingeslagen. Om verkozen raadsleden op weg te helpen in alles wat er speelt, bieden de griffie en de ambtelijke organisatie direct na de gemeenteraadsverkiezingen een inwerkprogramma aan. Deze start op 21 maart 2022.

Boven op het aanbod van een inwerkprogramma ná de verkiezingen, bieden wij als directie van de ambtelijke organisatie ook deze Hilversumse trendstudie 2022-2026 vóór de verkiezingen aan. Alle politieke partijen die aan de verkiezingen meedoen, krijgen dit openbare stuk vanuit de griffie toegestuurd.

De Hilversumse trendstudie is afgeleid van de landelijke trendstudie van Platform31 met de titel *Herstel en perspectief in tijden van transitie* (zie bijlage 1). Deze vierjaarlijkse studie beschrijft de belangrijkste trends en ontwikkelingen waarmee de grootste 90 gemeenten (waaronder Hilversum) te maken zullen krijgen. Platform31 heeft in Hilversum samengewerkt met adviseurs uit de ambtelijke organisatie om deze landelijke trends en ontwikkelingen te vertalen naar de Hilversumse situatie. De Hilversumse trendstudie 2022-2026 is hiervan het resultaat.

De Hilversumse trendstudie heeft het doel om waardevrij en op feiten gebaseerd vooruit te kijken naar trends en ontwikkelingen die de komende vier jaar waarschijnlijk op Hilversum afkomen. Het betreft trends en ontwikkelingen die ook in veel andere gemeenten spelen, bijvoorbeeld de gemiddeld steeds ouder wordende bevolking (vergrijzing), de krimpende beroepsbevolking, de energietransitie en de aanpassingen aan het veranderende klimaat, de kosten en complexiteit van gemeentelijke zorgtaken en de grote druk op de woningmarkt. Bij het nemen van besluiten over de toekomst van de stad is het relevant voor de nieuwe raad om een beeld te hebben hoe deze landelijke trends en ontwikkelingen in Hilversum aan de orde zijn.

Door een lokale vertaling van de trendstudie van Platform31 te maken zijn we ons ervan bewust dat we veel thema's op hoofdlijnen raken en tegelijkertijd geen allesomvattend beeld geven.

De vraag hoe er met de Hilversumse trends moet worden omgegaan en welke keuzes daar eventueel uit voortvloeien, vallen vanzelfsprekend buiten de trendstudie. Keuzes komen immers voort uit politieke afwegingen en deze zijn voorbehouden aan de gemeenteraad van Hilversum.

Wat speelt er in de samenleving in aanloop naar de bestuursperiode 2022-2026?

Elke bestuursperiode begint in een samenleving waar van alles speelt. Anno 2022 is dat niet anders. We willen deze 'context in de samenleving' duiden aan de hand van drie ontwikkelingen. Dit zijn ontwikkelingen die naar verwachting in de komende vier jaar een grote rol spelen in de Hilversumse samenleving. Ook zijn deze drie ontwikkelingen als rode lijnen zichtbaar in de hoofdstukken van de Hilversumse trendstudie.

1. Grotere ervaren verschillen, maatschappelijke onrust neemt toe

Het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP) doet langjarig onderzoek naar verschillen tussen groepen mensen in ons land. Uit de nieuwste editie van het onderzoek komt naar voren dat de ongelijkheden tussen de verschillende groepen Nederlanders in de periode 2014-2020 niet ingrijpend zijn afgenomen.
Er bestaan grote contrasten tussen groepen die veel en die weinig hulpbronnen (werk, inkomen, opleiding, sociale netwerken, fysieke en mentale gezondheid en taal- en communicatievaardigheden) hebben om mee te kunnen doen.

Een nieuw inzicht uit het SCP rapport is dat mensen die minder zelfredzaam zijn dat verschil meer zijn gaan ervaren. De coronacrisis versterkt dat. Mensen die al minder geld, minder baanzekerheid, minder sociale contacten en een mindere gezondheid hadden, zijn harder door de coronacrisis geraakt. De impactanalyse van de coronacrisis in de Hilversumse Corona Herstelagenda (door de raad vastgesteld in oktober 2021) laat zien dat dit ook voor Hilversum geldt. Bovendien wordt door het SCP verwacht dat hoe langer de coronacrisis duurt, hoe moeilijker het herstel voor de kwetsbaarste groep zal zijn.

Deze verschillen tussen groepen mensen is niet alleen van het papier af te lezen. Het is ook zichtbaar in onze stad. In de afgelopen anderhalf jaar waren het Mediapark en het centrum van Hilversum meermaals het podium voor landelijke demonstraties – tegen het coronabeleid en het stikstofbeleid, maar ook tegen de regering en de media in het algemeen. Net als bij demonstraties elders in Nederland verliepen ze ook in Hilversum soms grimmig en was politie-ingrijpen nodig. Dit beeld van maatschappelijke onrust sluit aan bij de bevindingen uit recent onderzoek van de Erasmus Universiteit, waarin is aangetoond dat delen van de samenleving minder vertrouwen in democratische instituties hebben.

Omgaan met de bestaande verschillen en de toenemende onrust in de samenleving zal één van de uitdagingen zijn waarvoor Hilversum – gemeentebestuur, inwoners en organisaties – zich de komende vier jaar gesteld zien.

2. De samenstelling en omvang van de bevolking verandert

In het rapport van Platform31 wordt aandacht b steed aan hoe de bevolking zich in Nederland ontwikkelt. Hoewel 'demografische ontwikkeling' een thema is dat het nieuws minder vaak haalt, kan de impact van een veranderende bevolkingssamenstelling grote impact hebben op de toekomst van Hilversum. Dat merken we nu al.

De verwachting is dat de Hilversumse bevolking groeit en vergrijst; een situatie die om anticiperen vraagt. De groei van de bevolking ligt met name aan de buitenlandse migratie, waarmee de mensen worden bedoeld die van buiten Nederland in Hilversum komen wonen. Uitgaande van een groeiende bevolking (inclusief buitenlandse migratie dus) is echter ook zichtbaar dat de leeftijdsopbouw verandert: die wordt gemiddeld steeds ouder; ook wel vergrijzing genoemd. Vergrijzing heeft tot gevolg dat er vanaf 2023 een steeds kleiner aantal mensen werkt - oftewel: een krimpende beroepsbevolking - en dat een steeds grotere groep zorg nodig gaat hebben. De coronacrisis laat nu al een voorbeeld van deze situatie zien: migratie is in de coronaperiode teruggelopen, waardoor tekorten in essentiële sectoren van de economie zichtbaar worden (blijkt uit cijfers van het UWV die spanning op de arbeidsmarkt laten zien).

In de Hilversumse gemeentebegroting van 2022 gaat 54% van de totale lasten richting de gemeentelijke zorgtaken. Daar zit een stijging van ongeveer 1% in ten opzichte van de afgelopen jaren. Met het vooruitzicht van de ouder wordende bevolking daarbij opgeteld, is de verwachting dat bij ongewijzigd beleid de kosten voor de gemeentelijke zorgtaken verder oplopen en daarmee de budgetten van andere beleidsvelden verder beperken.

Platform31 gaat in de landelijke trendstudie in de hoofdstukken 2, 3 en 5 uitgebreid in op de demografische ontwikkelingen en gevolgen daarvan voor de arbeidsmarkt en reikt ook enkele oplossingsrichtingen aan.
Welke daarvan mogelijk interessant zijn voor de situatie in Hilversum is onderdeel van het politieke gesprek.

3. Het ruimtelijk dilemma in Hilversum

In de trendstudie van Platform31 worden tal van trends beschreven die een claim leggen op de ruimte: de behoefte aan woningen, ruimte voor bedrijvigheid, plekken die de gevolgen van klimaatverandering kunnen opvangen en plekken die bijdragen aan het opwekken van duurzame energie. De schaarse beschikbare ruimte vormt voor veel gemeenten in Nederland een serieuze uitdaging om deze ruimtelijke opgaven in te passen. Voor Hilversum geldt dat zeker ook. De ligging van de stad te midden van bos- en heidelandschap maakt dat Hilversum vooral kijkt naar binnenstedelijke vernieuwing en ontwikkeling. De binnenstedelijke vrije ruimte is echter zeer schaars en veel wijken zijn al behoorlijk dicht bebouwd.

Het inpassen van de Hilversumse ruimtelijke opgaven vraagt dus om slimme keuzes in het gebruik van de ruimte, in samenspraak met de mensen die nu in Hilversum wonen en met het oog op toekomstige generaties.
Deze gesprekken zijn op het moment van schrijven volop aan de gang in het kader van de Hilversumse Omgevingsvisie 2040. Het is aan de nieuwe raad om over deze visie in de loop van 2022 en in 2023 besluiten te nemen.

In de landelijke trendstudie van Platform31 wordt in hoofdstuk 6 aandacht aan het ruimtelijke dilemma besteed.

Een opmaat naar frequente gesprekken over trends

Deze Hilversumse trendstudie kijkt vooruit naar de komende vier jaar en verder, maar is tegelijkertijd een momentopname. De coronacrisis leert ons dat onverwachte veranderingen zich snel kunnen voordoen.
De directie van de organisatie stelt zich ten taak om trends daarom continu te monitoren en hier geregeld het gesprek met het gemeentebestuur over aan te gaan.

Mocht u naar aanleiding van de Hilversumse trendstudie of landelijke trendstudie vragen hebben dan kunt u zowel contact opnemen met Pilar Torres Barrera (gemeentesecretaris gemeente Hilversum – p.torresbarrera@hilversum.nl) of Koos van Dijken (opsteller landelijke trendstudie Platform31 – koos.vandijken@platform31.nl).

Met vriendelijke groet,

Pilar Torres Barrera
Gemeentesecretaris gemeente Hilversum

Koos van Dijken
Opsteller trendstudie Platform31

Hilversumse trendstudie 2022-2026

Een lokale vertaling van de landelijke studie van Platform31 naar stedelijke trends en opgaven voor 2022 en verder

Leeswijzer

De Hilversumse trendstudie 2022-2026 bestaat uit 8 hoofdstukken en volgt daarin de indeling van de landelijke trendstudie van Platform31. Ieder hoofdstuk volgt dezelfde opbouw aan de hand van onderstaande vragen:

Welke trends noemt Platform31 in de landelijke trendstudie?

Hoe zijn die trends zichtbaar in Hilversum?

Wat zijn uitdagingen voor de toekomst?

Inhoud

1

Bestuur en samenspel
blz. 8

2

Demografische ontwikkeling
blz. 14

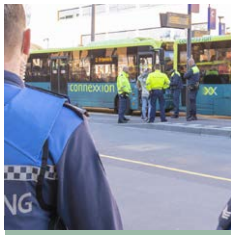
3

Economische ontwikkeling
blz. 18

4

Toekomstgerichte inclusieve gemeente
blz. 24

5

Veiligheid
blz. 31

6

Ruimte en wonen
blz. 37

7

Mobiliteit
blz. 41

8

Duurzaamheid
blz. 46

1 Bestuur en samenspel

1.1 Welke trends noemt Platform31 in de landelijke trendstudie?

1.2 Hoe zijn die trends zichtbaar in Hilversum?

1.3 Wat zijn uitdagingen voor de toekomst?

1

Bestuur en samenspel:

1.1 Welke trends noemt Platform31 in de landelijke trendstudie?

Meer, belangrijkere en ingewikkeldere taken op lokaal niveau met minder ruimte om te handelen

- We zitten in een 'transformatieve tijd'. 'Meer', 'beter' en 'anders' gaan allemaal tegelijk en door alle domeinen heen: sociaal, fysiek, energie, klimaat en economie. Platform31 noemt de decentralisatie van het sociaal domein een financieel koekoeksjong voor begrotingen in alle gemeenten in Nederland. Hiermee wordt de scheefgroei in begrotingen genoemd als gevolg van de toenemende kosten in het sociaal domein.
- Tegelijk zijn er oplopende financiële tekorten bij gemeenten (zie advies Raad voor het Openbaar bestuur over financiële verhoudingen: mismatch opgaven, schaal, budgetten en bevoegdheden)
- Leidt tot: afnemende/beperkte ruimte om als gemeente zelfstandig keuzes te maken.

Het samenwerken met andere overheden en maatschappelijke partners neemt toe en verandert

- Interbestuurlijk samenwerken neemt toe, in regio's en via bestuurlijke 'deals', waarbij je als gemeente soms ingesloten of uitgesloten bent. De lappendeken groeit. De vragen naar de democratische legitimiteit nemen toe: wie gaat er eigenlijk over?
- Maatschappelijke vraagstukken zijn niet langer het domein van alleen de overheid, maar ook van inwoners, marktpartijen en semi-overheden (bijvoorbeeld corporaties of gezondheidszorginstellingen). Hoe kom je tot afspraken over het samen aanpakken van maatschappelijke opgaven? En welke rol neem je als gemeente? En welke rol in besluitvorming spelen inwoners?
- Het zoeken naar het in balans brengen van verschillende sturings- en samenwerkingsvormen (governance). Er is niet 1 'goede' manier.

Nieuwe uitdagingen voor het functioneren van de (lokale) democratie

- Verwachtingen nemen toe en vertrouwen neemt af:
  - De politiek had hoge verwachtingen van burgerbetrokkenheid/zelfredzaamheid en wederkerigheid in de 'participatiesamenleving' die niet zijn ingelost.
  - Tegelijkertijd voelen sommige inwoners zich in de steek gelaten. Het uit zich in maatschappelijke onrust (maar ook verlangen naar verbondenheid) en nieuwe vormen van burgerbetrokkenheid, vaak door gelijkgestemden die elkaar weten te vinden op 1 standpunt/framing en intensief gebruik van sociale media.
  - Platform31 ziet versnippering en verlies van vertrouwen, leidend tot gesprekken over macht en tegenmacht. Oplossingen zoeken leidt tot frustratie.
  - Zijn er nieuwe sociale contracten nodig? Zo ja, dan moet gecommuniceerd worden over publieke waarden én het streven naar wederkerigheid.
- Ondersteuning kwetsbare inwoner vraagt meer aandacht voor uitvoerbaarheid beleid en menselijke maat.
- Datagericht werken biedt kansen, maar vraagt ook aandacht voor digitale vaardigheden en gegevensbescherming.

1

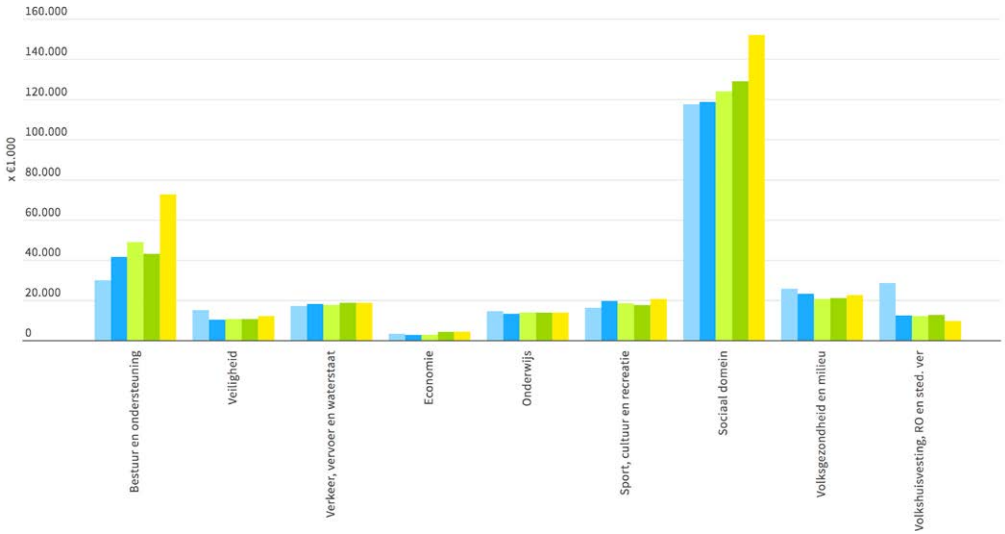
Bestuur en samenspel:

1.2 Hoe zijn die trends zichtbaar in Hilversum?

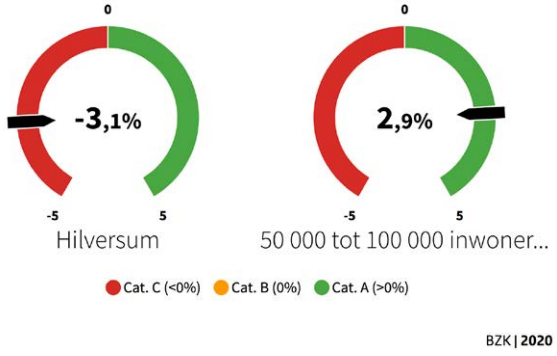
Meer, belangrijkere en ingewikkeldere taken op lokaal niveau met minder ruimte om te handelen

- De kosten in het sociaal domein lopen verder op en kunnen voor een scheefgroei in de Hilversumse begroting zorgen. Hilversum kan de toenemende zorgvraag van een verouderende bevolking en een steeds groter beslag op de begroting niet alleen met transformatie en kostenbewustzijn voorkomen.
- De financiële uitgangspositie is op dit moment behoorlijk, maar er is geen structurele ruimte voor het verhogen van achterblijvende aandelen in de begroting voor cultuur, sport, onderwijs en economie door het toenemende aandeel sociaal domein.
- Waar voorheen onderwerpen en budgetten door schotjes konden worden gecompartimenteerd en bestuurd, zien we bij de grote transities (energie, circulariteit, gezondheid, bestaanszekerheid, stedelijke vernieuwing, mobiliteit) steeds beter de complexe samenhang van onderwerpen en vraag om integrale financiering. Vooralsnog kunnen alle opgaven niet vanuit de begroting of vanuit verhoging van de schuld gefinancierd worden. Iets vergelijkbaars zien we ook in gebieds- en locatieontwikkeling, waar stapeling van (sectorale) eisen leidt tot complexe ontwikkelingen en forse onrendabele toppen (bijvoorbeeld het Stationsgebied dat circa €54 miljoen kost).

Gerealiseerde lasten naar hoofdfuncties - Hilversum. x €1.000

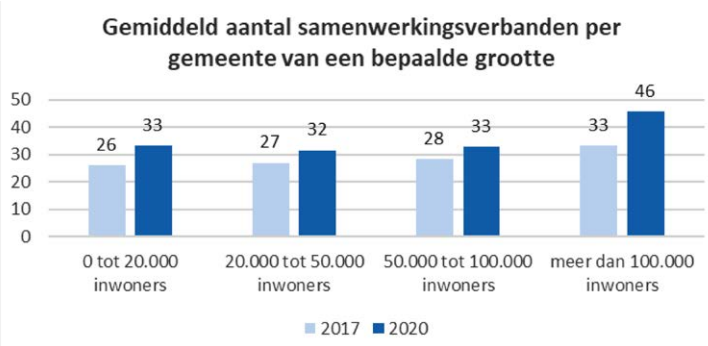
Structurele exploitatieruimte

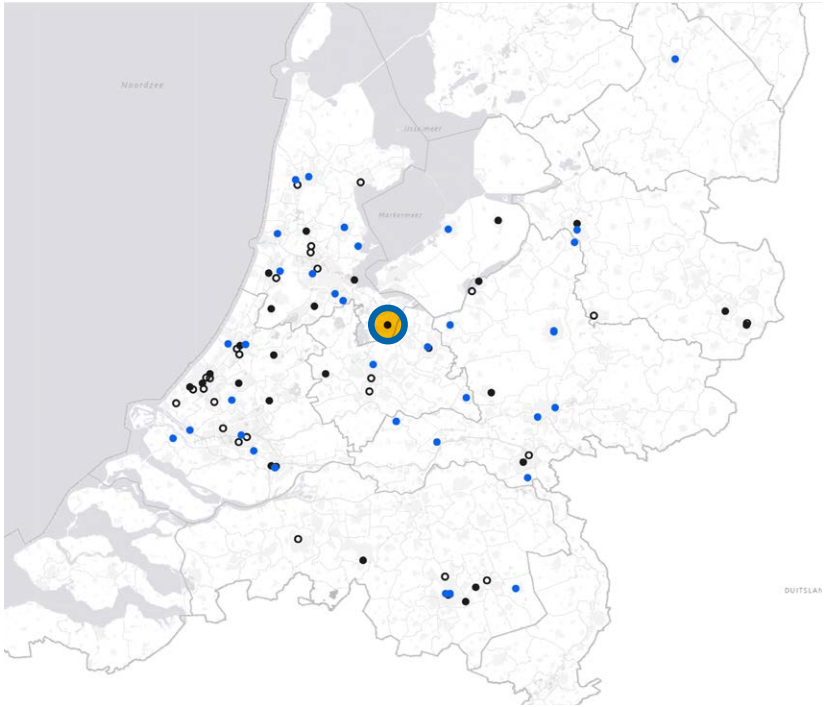

1

Het samenwerken met andere overheden en maatschappelijke partners wordt belangrijker en verandert

Het aantal samenwerkingsverbanden groeit. Hilversum manifesteert zich nadrukkelijker regionaal, bovenregionaal (MRA, Utrecht) en landelijk (VNG). Voor bovenregionale vraagstukken wordt Hilversum ook uitgenodigd. Afhankelijk van de definitie zijn het er in Hilversum nu 26 (regioatlas) of 29 (onderzoek 2018 Rekenkamerrapport grip op samenwerking).
Financiën voor Hilversumse opgaven verkrijgen vraagt om regionale samenwerking omdat dit (in plaats van eigenstandig lobbyen) toegang geeft tot budgetten die het Rijk ter beschikking stelt. Denk aan de woningbouwimpuls van het Rijk voor het stationsgebied.
'Wie is aanspreekbaar?' en 'Hoe kunnen de kaderstellende en controlerende taken van de raad worden ingevuld?', zijn principiële vragen die de vorige raad stelde bij verschillende raadsvoorstellen: de actualisatie van de MRA samenwerking, de MRA verstedelijkingsstrategie, het programma 'naar een financieel gezond sociaal domein', het koersdocument en afvalscheiding in de Regio Gooi en Vechtstreek.

Hilversum: Stationsomgeving	
Projecttype	Stationsgebied
Aantal woningen	626
Sociale huur	34%
Middenhuur	30%
Betaalbare koop	10%
Tijdelijke woningen	nee
Start bouw	2023
Doorlooptijd	3 jaar
Rijksbijdrage	€ 6.505.155
Woondeal	ja

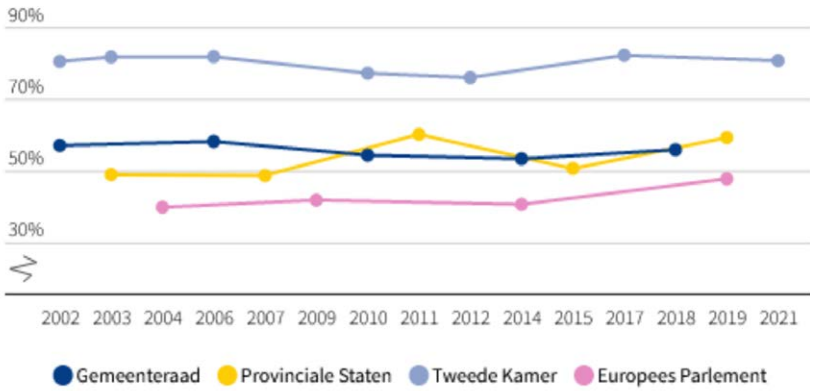
Overzicht toegekende projecten woningbouwimpuls. Bron: kaart

1

Nieuwe uitdagingen voor het functioneren van de (lokale) democratie

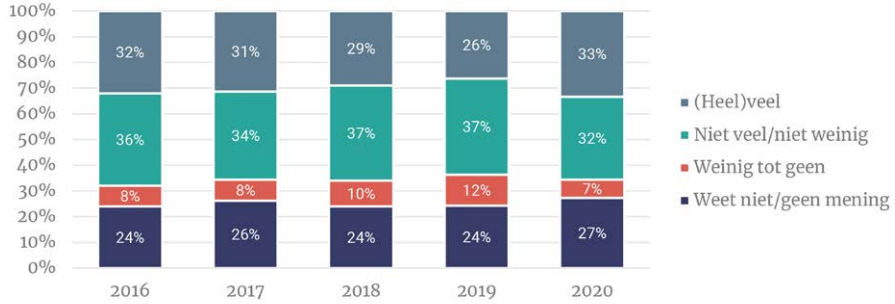
- Anders dan het dalende vertrouwen in de landelijke overheidsinstellingen, is zichtbaar dat het vertrouwen in het bestuur van de gemeente en ook de opkomst bij verkiezingen constant is. Wel is in de afgelopen jaren het vraagstuk van macht en tegenmacht nadrukkelijk aan de orde geweest, zoals bij:
  - Het burger initiatiefvoorstel n.a.v. het sleutelgebied
  - Experimenten met de nieuwe Omgevingswet (Hoogvliet-Stam)
  - Locatieontwikkelingen in 1221 o.b.v. de gebiedsagenda
  - Transformatie voormalige Omroepgebouwen
- Er is sprake van een toename van het aantal partijen in de gemeenteraad, onder meer door afsplitsingen, wat tot meer verdeeldheid kan leiden. Er is ook een afname van de inzet van inwoners in de eigen buurt (2018: 40%, 2020: 25%) en een afname van inzet van inwoners voor anderen (intensief vrijwilligerswerk 2019: 17%, 2020: 9%)
- Het datagericht werken biedt kansen voor inwoners en organisaties om mede eigenaar van maatschappelijke opgaven te worden. Tegelijk is er een kwetsbare groep voor wie digitale vaardigheden niet vanzelfsprekend zijn en voor wie maatwerk nodig is.

Opkomst verkiezingen in Hilversum

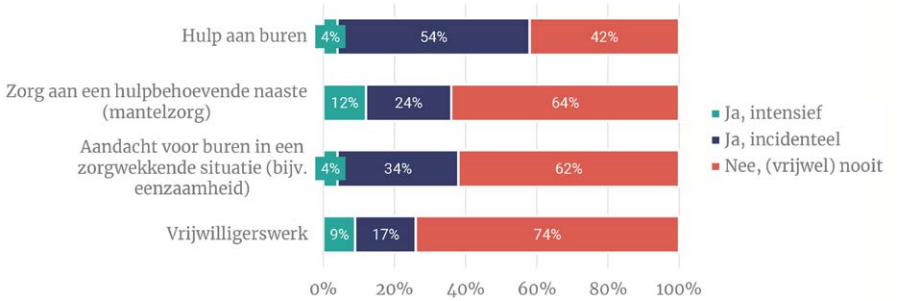
Bron: hilversum incijfers.nl

Vertrouwen in manier waarop gemeente bestuurd wordt naar jaar

Bron: Hilversum monitor 2020

Inzetten voor anderen of maatschappelijke doelen in het afgelopen jaar

Bron: Hilversum monitor 2020

1

Bestuur en samenspel:

1.3 Wat zijn uitdagingen voor de toekomst?

Meer, belangrijkere en ingewikkeldere taken op lokaal niveau met minder ruimte om te handelen

Voor het vinden van balans vinden tussen opgaven, ambities en middelen in een houdbare begroting geeft Platform31 meerdere suggesties:

- Grip krijgen op de stijgende kosten in het sociaal domein door selectief te zijn met preventie en maatwerk, bijvoorbeeld door focus op 1 tot 4 procent inwoners in het sociale beleid en het stimuleren van transitie, ondernemerschap en innovatie.
- Een meer integrale definitie van opgaven, proposities en financiering over de schotten in de begroting heen en het benutten van grote budgetten voor het articuleren van innovatie en meerdere beleidsdoelen (tenderen).
- (Alternatieve) bekostiging van grote opgaven door: lobby, kostenverhaal, benutten belastingcapaciteit en zorgkosten-ombuiging in het sociaal domein.

Het samenwerken met andere overheden en maatschappelijke partners wordt belangrijker en verandert

- Platform31 stelt dat regionale en lokale samenwerking profijtelijk kan zijn: effectiever en doelmatiger oppakken van regionale opgaven, betere economische resultaten en brede welvaartswinst. De uitdaging begint met het formuleren van gezamenlijke, richtinggevende doelen met partners. Meerjarige doelen vragen meerjarig commitment, financieringsafspraken en een houding van experimenteren en leren.
- Nieuw instrumentarium is nodig voor de kaderstellende en controlerende taak van de raad. Platform31 suggereert het instellen van onafhankelijk toezicht als oplossing, maar zegt ook dat raden de eigen positie, werkwijzen en soft skills moeten bespreken.

Nieuwe uitdagingen voor het functioneren van de (lokale) democratie

- Platform31 zegt: wees helder over wat overheid en samenleving van elkaar mogen verwachten. Het gaat meer over zeggenschap, dan over macht. Wat kan helpen is het maken van een beweging van 'wij zijn er van en gaan het doen' (closed shop, positie verdedigen, 'rolneming') naar 'hoe werken we samen, verhouden we ons tot de ander die iets anders wil' (gedeelde waarden, doelen, ruimte voor toetreders, lobby, geven-nemen). Is hiervoor een nieuw sociaal contract nodig?
- Platform31 adviseert raden: wees kritisch op de eigen rol. Voer debat over de eigen kaderstellende rol, gezamenlijke doelen en belangen met partners en biedt vervolgens college, partners en initiatiefnemers ruimte in de uitvoering. Beteugel de neiging om ‘meer’ en ‘gedetailleerder’ te controleren op uitvoeringsniveau.
- Platform31 adviseert verder: verleg de aandacht van het maken van het 'beste plan' naar het organiseren van perspectief en veerkracht. Een helder verhaal over en toekomstperspectief voor Hilversum om trots op te zijn helpt daarbij. Dat kan bijvoorbeeld in de Omgevingsvisie: meer focus op de lange termijn (doelen) en ruimte om in verschillende bestuursperioden accenten en actualiteiten op te kunnen nemen. Geen ' plan' (visie op uitvoeringsniveau), maar perspectief, waarden en ontwikkelprincipes met ruimte voor invulling door inwoners, maatschappelijke partners en ontwikkelende partijen.

2 Demografische ontwikkeling

2.1 Welke trends noemt Platform31 in de landelijke trendstudie?

2.2 Hoe zijn die trends zichtbaar in Hilversum?

2.3 Wat zijn uitdagingen voor de toekomst?

2

Demografische ontwikkeling

2.1. Welke trends noemt Platform31 in de landelijke trendstudie?

Bevolkingsgroei zet de komende jaren door

De verwachting is dat de bevolkingsgroei toeneemt van nu 17,6 miljoen tot 19 miljoen inwoners in 2038. Dat betekent dat jaarlijks het inwonertal van Nederland ongeveer groeit met de omvang van Hilversum. Inwonertal groeit vooral in steden (groot en middelgroot). Wel zijn er grote verschillen tussen randstad en randland.

Bevolkingsomvang voor de lange termijn is onzeker

Hoe langer men vooruit kijkt, hoe meer onzekerheden het maken van bevolkingsprognoses kennen. Dit betekent dat voor 2050 een bandbreedte wordt genoemd van een bevolkingsomvang tussen de 17,4 en 21,8 miljoen inwoners. De ontwikkeling is met name onzeker omdat de ontwikkeling sterk afhankelijk is van de buitenlandse migratie.

Buitenlandse migratie is aanjager van bevolkingsgroei

Ongeveer 83% van de bevolkingsgroei wordt de komende drie decennia veroorzaakt door een positief buitenlands migratiesaldo. Er komen meer mensen naar Nederland toe dan er jaarlijks vertrekken. Vanaf 2040 is er naar verwachting meer sterfte dan geboorte en zou de bevolkingsomvang zonder migratie dus krimpen.

Huishoudensgroei sterker dan bevolkingsgroei

Als gevolg van vergrijzing (verweduwing) en individualisering groeit het aantal huishoudens procentueel sterker dan de bevolkingsomvang. Er komen namelijk relatief veel 1-persoonshuishoudens bij de komende decennia.

Krimp van beroepsbevolking

Door de veranderende leeftijdsopbouw daalt de potentiële beroepsbevolking de komende jaren zowel relatief als absoluut.. De krapte die hierdoor op de arbeidsmarkt ontstaat is zowel een risico voor de economische ontwikkeling, als een mogelijke stimulans voor immigratie.

Demografische ontwikkeling

2.2 Hoe zijn die trends zichtbaar in Hilversum?

Bevolkingsontwikkeling Hilversum

Op lokaal niveau is de bevolkingsontwikkeling in sterke mate afhankelijk van de woningbouwproductie. Zonder groei van de woningvoorraad neemt met een dalende huishoudensomvang al snel de bevolkingsomvang af.

Daarnaast speelt op lokaal niveau ook de binnenlandse migratie een belangrijke rol. Opvallend is dat in de bevolkingsprognose van het CBS de komende dertig jaar bijna 9000 meer inwoners verhuizen uit Hilversum naar andere gemeenten, dan dat er uit andere gemeenten naar Hilversum wordt verhuist. Het verwachte positieve buitenlandse migratiesaldo compenseert dit en zorgt uiteindelijk voor een verwachte groei van de bevolking, zoals in de tabel hiernaast te zien. Maar deze bevolkingsgroei is in vergelijking met het landelijk gemiddelde laag. In Gooise Meren is er zelfs van een bevolkingskrimp sprake.

Samenstelling van de Hilversumse bevolking verandert

In Hilversum stierven in 2017 meer mensen dan er geboren werden. De natuurlijke groei van de bevolking was daarmee -28 mensen. De groei van de bevolking met ruim 600 mensen komt dus in zijn geheel door een positief buitenlands migratiesaldo. In 2021 is 19% van de inwoners 65 jaar of ouder. Dit is een kleine stijging t.o.v. van 2000, toen Hilversum na jaren van krimp al relatief sterk vergrijsd was. In de komende jaren stijgt het aandeel ouderen verder. En vanaf 2025 gaat in de prognose het absolute aantal inwoners tussen de 20 en 65 jaar afnemen. Ten opzicht van 2020 neemt de potentiële beroepsbevolking naar verwachting af met ruim 2000 mensen. Het aandeel van de beroepsbevolking in de totale bevolking neemt ook af. De grijze druk loopt verder op.

In Hilversum is het aandeel westers en niet-westerse migranten nagenoeg gelijk. Beide groepen bestaan uit circa 12.500 mensen en vormen dus samen iets minder dan 30% van de Hilversumse samenleving. Dat is meer dan in de Gooi en Vechtstreek of Nederlands als geheel, namelijk in beide circa 23% en lager dan in bijvoorbeeld de gehele Metropoolregio Amsterdam (35%).

Ontwikkeling inwoneraantal Hilversum (verleden en prognose)

Jaar	Bevolkingsomvang
2000	82.180
2005	83.680
2010	84.570
2015	87.160
2020	90.910
2025	93.230
2030	97.800
2035	101.480
2040	104.720

Zie ook: hilversumincijfers.nl

Bevolking naar leeftijd, absoluut en relatief

Jaar	Totaal *1000	<20	20-65	65+	<20	20-65	65+
2020	90,9	20,7	52,9	17,4	23%	58%	19%
2035	95,8	22,6	50,7	22,4	24%	53%	23%
2050	97,4	22,9	50	24,5	24%	51%	25%

Demografische ontwikkeling

2.3 Wat zijn uitdagingen voor de toekomst?

Hilversum ligt centraal

De ligging van Hilversum tussen Amsterdam, Utrecht, Amersfoort en Almere geeft Hilversum veel kansen en wordt ook door inwoners gewaardeerd. Tegelijkertijd zien we uit het negatieve binnenlandse migratiesaldo dat Hilversum qua bevolkingsontwikkeling maar beperkt van de ligging in de Randstad gebruik maakt. Op basis van de trendstudie van Platform31 is duidelijk dat de potentie van Hilversum als belangrijke woon/werkgemeente in de Noordelijke Randstad groter is dan de huidige ontwikkeling laat zien.

Krimp beroepsbevolking

De krimpende beroepsbevolking versterkt het belang en de kansen voor het inzetten op het zijn van een aantrekkelijke woongemeente met voldoende werk in de directe omgeving. Ook kan beleid zich richten op de verdere groei van arbeidsparticipatie en arbeidsproductiviteit. Een goede match tussen woningmarkt en arbeidsmarkt kan de arbeidsparticipatie bevorderen. Het betekent dat het van toenemende mate belangrijk is om na te denken welke groepen je als gemeente aan je kan binden. Bouwen voor ouderen, jongeren of gezinnen? En wat kan Hilversum bieden aan tweeverdieners? De krimpende beroepsbevolking betekent immers dat werkenden meer keuze hebben in baan en vestigingslocatie.

Prognose binnen- en buitenlandse migratiecijfers 2020 tot 2050
CBS - Statline

	Levend geboren kinderen	Overledenen	Immigratie	Emigratie	Vestigers uit andere gemeente	Vertrekkers naar andere gemeente
Hilversum 2020 tot 2050	31.000	28.400	48.300	36.000	151.200	160.100

3 Economische ontwikkeling

3.1 Welke trends noemt Platform31 in de landelijke trendstudie?
3.2 Hoe zijn die trends zichtbaar in Hilversum?
3.3 Wat zijn uitdagingen voor de toekomst?

3

Economie: Van herstel naar een robuuste en veerkrachtige economie

3.1 Welke trends noemt Platform31 in de landelijke trendstudie?

Grillig verloop van economisch herstel

- Herstel van de landelijke economie staat onder druk door een blijvende onzekerheid als gevolg van de effecten van de coronacrisis en internationale ontwikkelingen op de energie- en productiemarkten en toenemende inflatie.
- Complete sectoren zijn stilgelegd en productieketens verstoord.

Functioneren arbeidsmarkt verandert

- In steeds meer steden neemt de potentiële beroepsbevolking de komende jaren af. De spanning op de arbeidsmarkt neemt in veel sectoren toe. De economische veerkracht is afhankelijk van het arbeidsaanbod en de arbeidsparticipatie. Dit vraagt om het vergroten van het arbeidsaanbod en aantrekkelijker maken om te werken.
- De trend van toename van het aantal flexwerkers is omgebogen naar een daling. De Sociaal-Economische Raad (SER) zet in op het verder terugdringen van flexwerkers en verkleinen van het arbeidsvoorwaardenverschillen met vaste medewerkers.
- Het aantal werkenden dat de stap moet zetten naar een heel ander beroep groeit gemiddeld met 12 procent ten opzichte van de verwachtingen vóór corona. Om-, her- en bijscholing is de sleutel voor economische veerkracht. Aandacht is er daarbij vooral voor de zwaksten op de arbeidsmarkt, zoals laagopgeleiden, minderheden, vrouwen en jongeren.
- Als gevolg van de digitalisering zal de vraag naar hoog- en laagopgeleide banen waarschijnlijk juist aantrekken, het aantal administratieve (midden)klasse banen loopt terug.

Vergroten van brede welvaart vraagt om (technologische) innovatie in regionale ecosystemen

- Er gaat fors worden geïnvesteerd in technologische ontwikkelingen en in de transitie naar een groene, duurzame, digitale en inclusieve economie. Bedrijven worden steeds kennisintensiever en dus neemt het belang van een lerende economie toe. Economische ontwikkeling en transitieopgaven gaan hand in hand (missiegedreven innovatiebeleid).
- Een hoger niveau van innovatief vermogen betekent vergroten van welvaart van bewoners in brede zin. Innovatie vindt plaats in de regio, daar waar talent, bedrijven, overheden en maatschappelijke organisaties elkaar weten te vinden in zogenaamde regionale ecosystemen.

Vestigingsklimaat is een belangrijke factor

- De regionale economische ontwikkeling wordt met name bepaald door het vestigingsklimaat (toekomstbestendige werklocaties, kwaliteit beroepsbevolking, leefklimaat, mobiliteit en nabijheid kennisinstellingen).
- Goed bereikbare werklocaties zijn belangrijk. Met name buiten de binnensteden (en met name langs uitvalswegen en snelwegen) wordt een toenemende leegstand van kantoren verwacht, hoewel dit wel sterk afhankelijk is van het thuiswerkgedrag. De leegstand van winkels zal fors toenemen, de rol en positie van de binnensteden staat sterk onder druk.

Economie

3.2 Hoe zijn die trends zichtbaar in Hilversum?

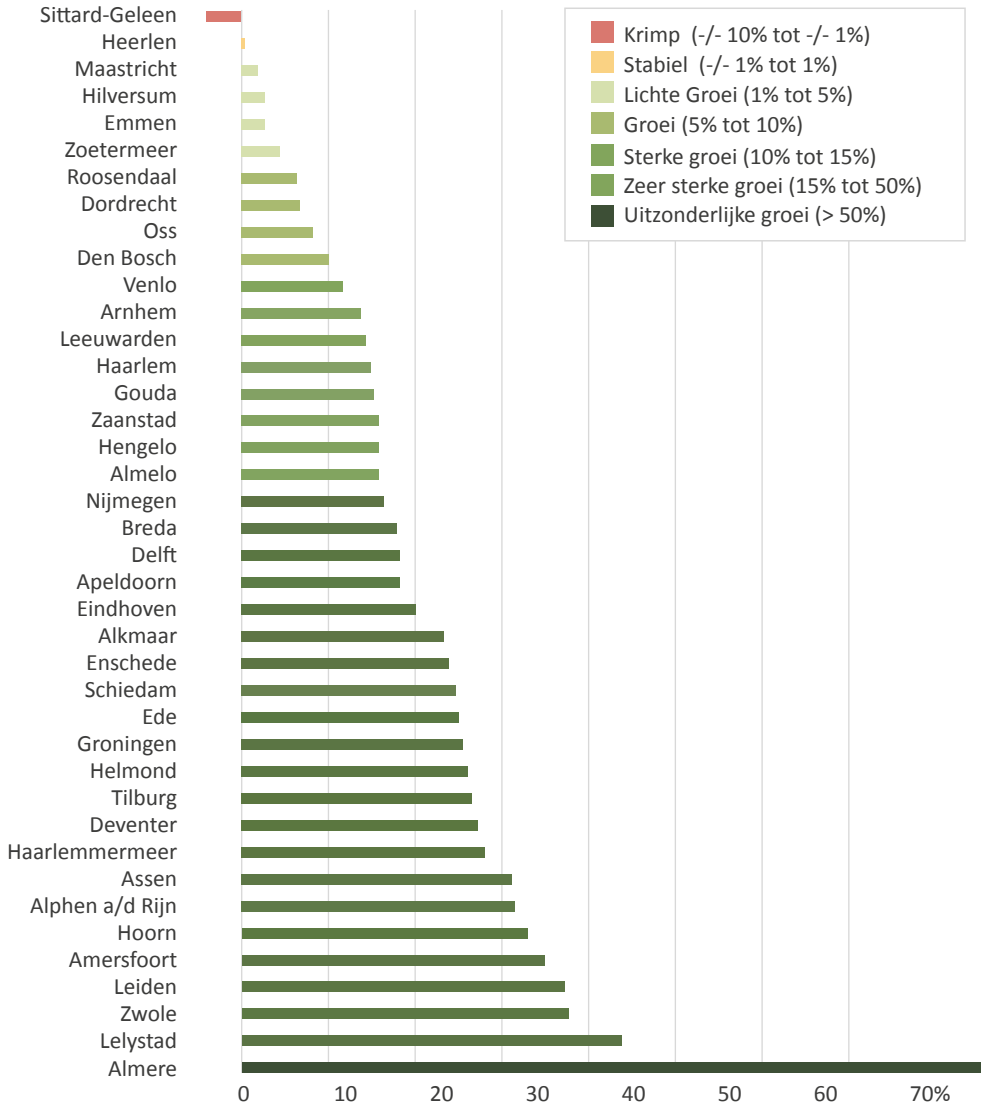
Werkgelegenheidsgroei afgelopen jaren al zeer beperkt

- Banengroei 2000-2019 G40: Hilversum in de staart op plek 37, met een heel lichte groei. De beroepsbevolking in Hilversum krimpt.
- Gooi en Vechtstreek kent een polarisatie in de arbeidsmarkt, relatief veel hoog en laagopgeleiden en weinig middelbaar opgeleid. (zie tabel op de volgende pagina).

Spanning arbeidsmarkt Q2 2021

Gooi en Vechtstreek Beroepsklasse	
ICT	zeer krap
Technisch	zeer krap
Transport en logistiek	krap
Zorg en welzijn	krap
Pedagogisch	krap
Dienstverlenend	krap
Economisch en administratief	krap
Openbaar bestuur	krap
Commercieel	krap
Creatief en taalkundig	gemiddeld
Managers	gemiddeld
Totaal	**krap**

Banenontwikkeling 2000 - 2019

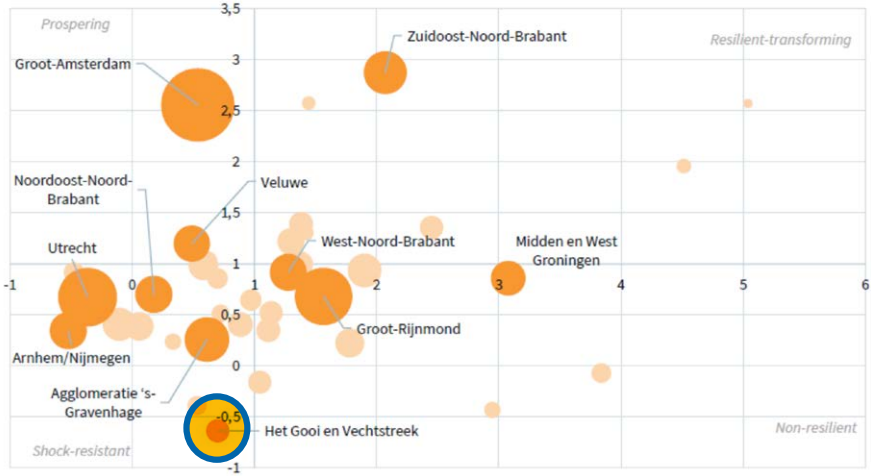

3

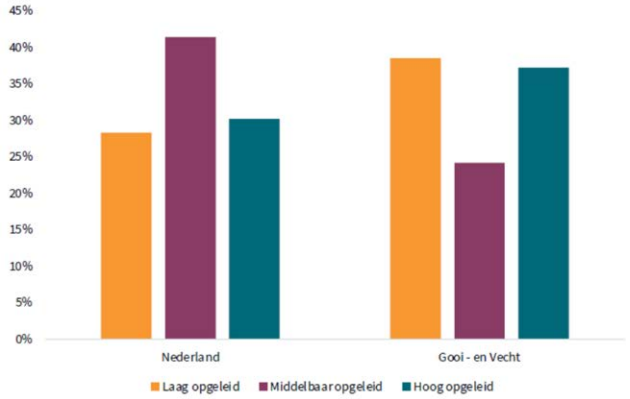
Versterking brede welvaart door inzet op lokale en regionale ecosystemen

- Economische ontwikkeling en transitie-opgaven (energietransitie, digitalisering, zorginnovatie etc) zijn in Hilversum meer en meer met elkaar verbonden. Voorbeelden zijn het Energiedienstenloket, Gebiedsorganisaties van werklocaties en de participatie in de ROM Regio Utrecht.
- Diverse samenwerkingsverbanden (ecosystemen) zijn in ontwikkeling. Hilversum en de regio blijven wel sterk achter in landelijk perspectief als het gaat om een gezamenlijke aanpak.

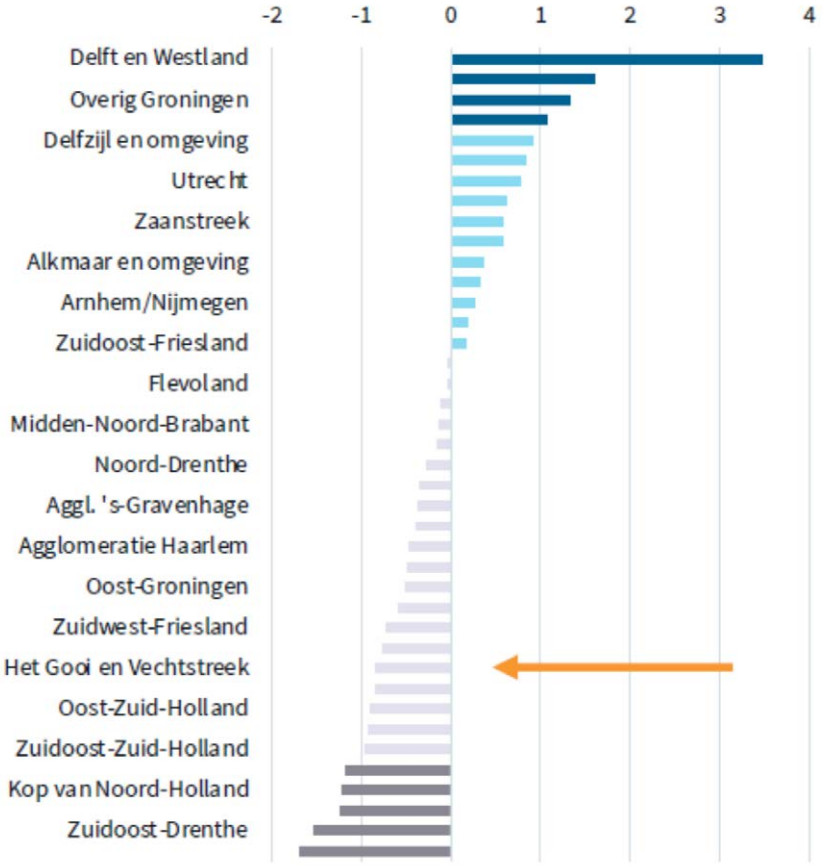
Wendbare economie (verticale as) versus weerbare economie (horizontale as)

Opleidingsniveau Nederland en Gooi en Vechtstreek

Verandering in het Economische Ecosysteem index 2018 - 2020

3

Versterking brede welvaart door inzet op innovatie

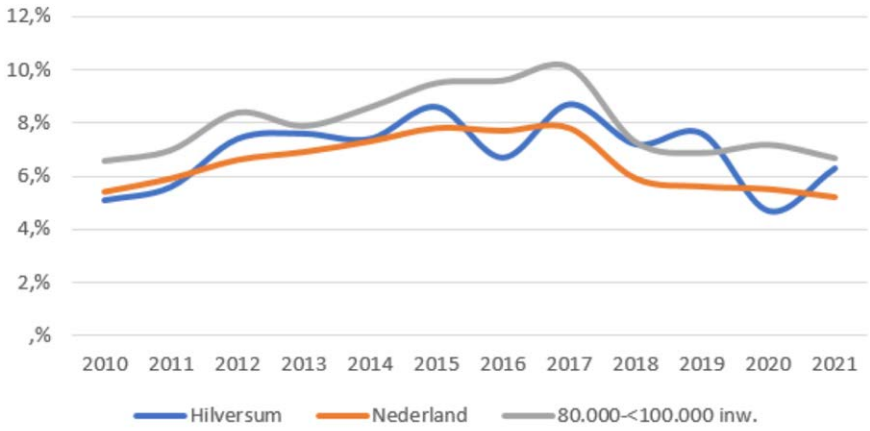
- Hilversum zet in op het versterken van het innovatieve vermogen van de economie. Voorbeelden zijn het toepassen van kunstmatige intelligentie (AI) in de mediaindustrie, het gebruiken van data en kennis van onderzoeksinstituten bij onze ontwikkelopgaven in de stad, inzet van nieuwe technologie in het oplossen van mobiliteitsvraagstukken en het faciliteren van start-ups en scale-ups in specifieke sectoren.
- Belangrijk in innovatie is de relatie met onderwijs en kennisinstellingen. Het onvoldoende aanwezig en zichtbaar zijn van HBO instellingen is daarbij een punt van aandacht. De ontwikkeling van het Media Park naar Media Campus kan hierbij een belangrijke bijdrage leveren evenals de verdere uitbouw van Dutch Media Week.

Vestigingsklimaat onder druk. Werklocaties zijn beperkt. Vraag naar kantoren blijft hoog, winkelleegstand neemt toe.

- Hilversum behoort tot de top voor kantorenlocaties. Er is sprake van een zeer krappe kantorenmarkt. Het Planbureau voor de Leefomgeving concludeert in een recente studie dat het effect van thuiswerken op de kantorenmarkt nihil zal zijn. Ten aanzien van de bedrijventerreinen is er sprake van een krappe markt. Ruimte voor werk staat met de diverse transformatieopgaven (bijvoorbeeld naar woonruimte) sterk onder druk.
- De leegstand in het winkelareaal in Hilversum is zichtbaar en neemt toe als gevolg van de coronacrisis en digitaal winkelen. De functie van de binnenstad als huiskamer en ontmoetingsplek voor inwoners van de stad en omliggende regio gaat achteruit.

Aantal leegstand M^2 winkeloppervlak, Hileversum 2010 - 2020

Bron: hilversum incijfers.nl

Economie

3.3 Wat zijn uitdagingen voor de toekomst?

- Hoe kunnen de sterke onderdelen van de Hilversumse economie worden ingezet om op de lange termijn de transitie te maken naar een groene, duurzame, digitale en inclusieve economie?
- Het belang van continue her-om en bijscholing wordt groter. Tegelijkertijd vraagt de krapte op de arbeidsmarkt om vergroting van de inzetbaarheid van mensen die nu aan de zijlijn staan. Hoe brengen we de continue veranderende vraag in lijn met het (potentiële) arbeidsaanbod?
- Het werken aan brede welvaart gaat samen met een versterking van het innovatievermogen. Hoe kan dit in samenspel met bedrijven en onderwijs- en kennisinstellingen tot stand komen?
- Het ontwikkelen van lokale en regionale ecosystemen (samenwerkingsverbanden) zorgt voor veerkracht van de regionale economie. Willen we deze lokale en regionale ecosystemen als gemeente faciliteren en mede ontwikkelen?
- Een inclusieve, robuuste en veerkrachtige stad, is een stad waar ook voldoende ruimte is voor locaties waar mensen kunnen werken. Welke keuzes maken we in de schaarse ruimte?
- Hoe creëren we een lange termijn perspectief voor een gezonde binnenstad?

4 Toekomstgerichte inclusieve gemeente

4.1 Welke trends noemt Platform31 in de landelijke trendstudie?

4.2 Hoe zijn die trends zichtbaar in Hilversum?

4.3 Wat zijn uitdagingen voor de toekomst?

4

De toekomstgerichte inclusieve gemeente

4.1 Welke trends noemt Platform31 in de landelijke trendstudie?

Meedoen en sociale samenhang en verbondenheid zijn twee kanten van dezelfde medaille.

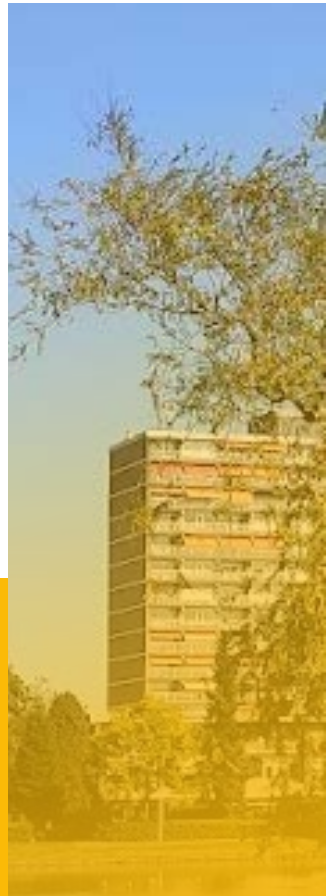
- Landelijk is het beeld dat de sociale scheiding tussen inwoners met verschillende achtergronden (qua leeftijd, gezondheid, werk, inkomen, opleiding, etniciteit) groeit. De wrijving tussen sociale groepen is toegenomen (zie onderzoek SCP).
- Er is minder buurt- en omgevingsbetrokkenheid en minder tevredenheid over sociale contacten.

Gezondheid, bestaanszekerheid en kansengelijkheid zijn belangrijke randvoorwaarden om mee te kunnen doen.

- Er is een groep mensen die niet in de minimale bestaansbehoeften kan voorzien en vaak op meerdere terreinen (gezondheid, opleiding, werk en inkomen, geschikte woning) slechte vooruitzichten heeft. Dit belemmert hun in het dagelijks leven en zorgt voor afstand tot mensen die betere vooruitzichten hebben. Volgens de trendstudie van Platform31 geldt dat voor steeds meer mensen of wordt dat op zijn minst door meer mensen zo gevoeld en steeds minder geaccepteerd (zie onderzoek SCP).
- Vaak wonen mensen met weinig toekomstperspectief bij elkaar in dezelfde buurt of wijk. Kinderen van hoogopgeleide ouders gaan naar andere scholen dan kinderen van ouders met een lage sociaal economische status.
- Inwoners die op één of meerdere vlakken in hun leven niet goed meekomen zijn minder goed in staat of hebben de middelen en mogelijkheden niet om tegenslagen op te vangen (onderzoeken wijzen uit dat corona met name inwoners met lagere sociaal economische status heeft geraakt).

Wat brengt de toekomst?

Een sterke groei van de vraag naar geschikte woningen omdat er steeds meer oudere ouderen komen (in 2050 een verdubbeling of verdrievoudiging) en vanwege het landelijk beleid om zo lang mogelijk thuis te wonen. Door de vergrijzing komt er ook een sterke groei van de vraag naar ondersteuning. Meer dan 90% van deze ouderen krijgt ondersteuning in de wijk.

De toekomstgerichte inclusieve gemeente

4.2 Hoe zijn die trends zichtbaar in Hilversum?

Kwaliteit van leven in Hilversum. Stand van zaken 2019.

Hilversum als geheel is een gemeente die volgens een dashboard (opgebouwd uit CBS-data) van het Planbureau voor de Leefomgeving in 2019 (boven-) gemiddeld scoort op de meeste levensgebieden. Er is alleen sprake van een negatief beeld op gezondheid. Het gezondheidsbeeld is gebaseerd op levensverwachting, de scoren op de Nationale bewegingsrichtlijn en de GGZ-kosten per inwoner (figuur 1).

We hebben geen signalen dat dat beeld (onder meer sinds de coronacrisis) substantieel is gewijzigd, al is de ontwikkeling van de woningmarkt (betaalbaarheid woningen voor starters, midden-inkomens en ouderen) zorgelijk.

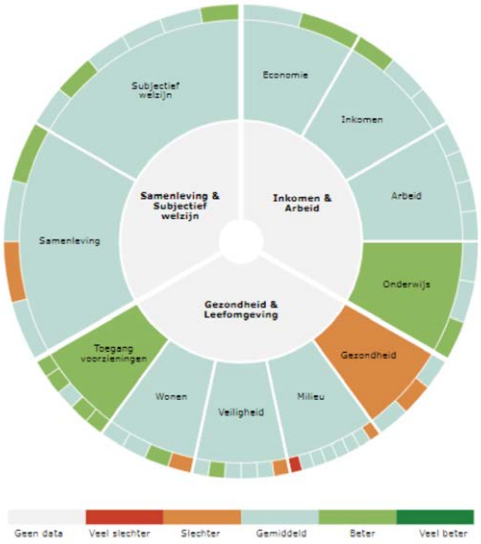
Qua gezondheid is de uitkomst beneden gemiddeld. Recenter onderzoek (de Gezondheidsmonitor Gooi- en Vechtstreek 2020) geeft een positiever beeld.

Kwaliteit van leven in Hilversum. Ontwikkeling 2014 - 2019.

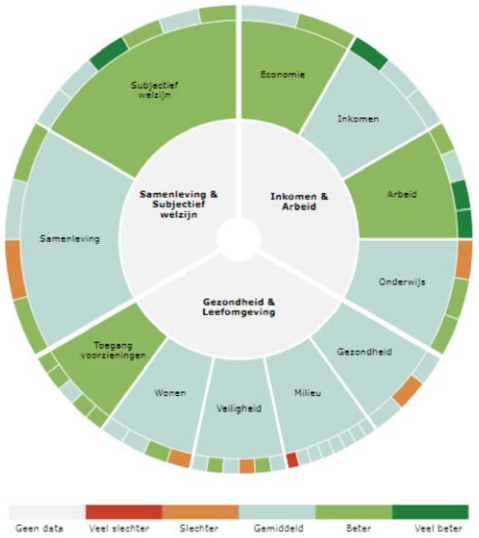
Hilversum zich op een aantal thema's (welzijn, economie, arbeid, toegang tot voorzieningen) positief ontwikkeld (figuur 2).

Vind hier achtergrondinformatie over het onderzoek Kwaliteit van Leven.

Gemeente Hilversum in vergelijking met Nederland

Gemeente Hilversum ten opzichte van 2014

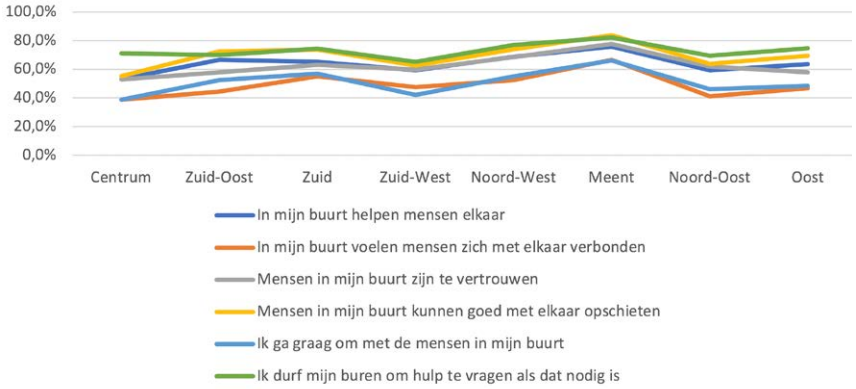
4

In een inclusieve gemeente kan iedereen meedoen. Hoe is dat in de verschillende wijken van Hilversum?

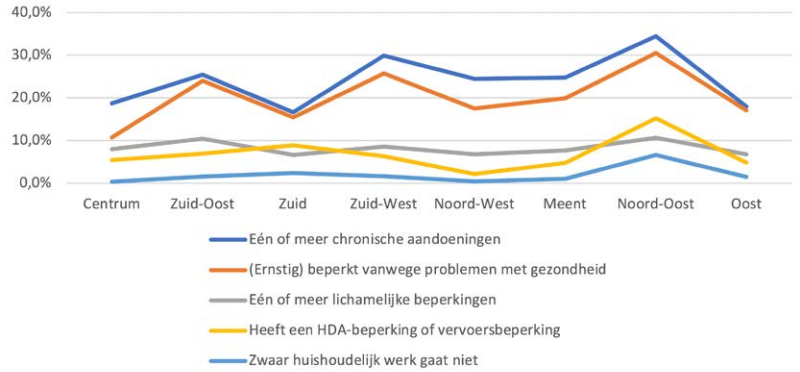
Meedoen gaat gemakkelijker als je jezelf goed voelt en je verbonden voelt met je naaste omgeving. Daarnaast is het belangrijk dat je geen belemmeringen ondervindt in het dagelijkse functioneren. Een zwakkere sociale samenhang kan met zich meebrengen dat verschillen tussen groepen in de samenleving scherper worden gevoeld en gemakkelijker tot wrijving leiden. Het welbevinden van inwoners wordt daardoor aangetast.

De grafieken hiernaast geven een beeld van de stand van zaken in de verschillende wijken in Hilversum. Zichtbaar wordt dat als het in een wijk goed of juist minder goed gaat, dat meestal voor meerdere aandachtsgebieden tegelijk geldt. In negatieve zin is er dan sprake van een stapeling van problematiek. Dit is duidelijk het geval in de wijken Noord-Oost en Zuid-West. Voor de inwoners ouder dan 65 jaar is het beeld in grote lijnen hetzelfde.

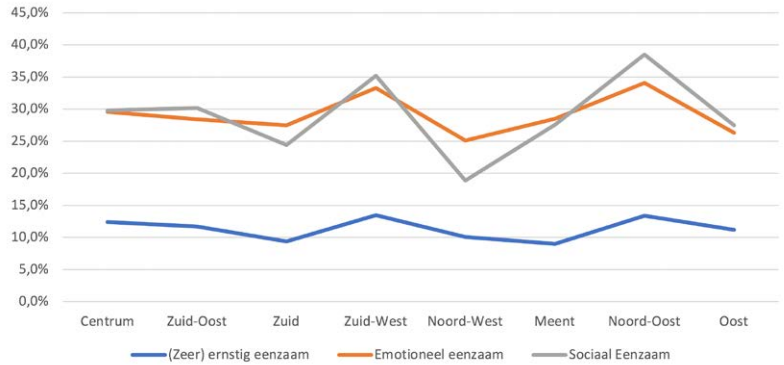
Samenhang in de buurt. Volwassenen < 65 jaar

Dagelijks functioneren. Volwassenen < 65 jaar

Eenzaamheid. Volwassenen < 65 jaar

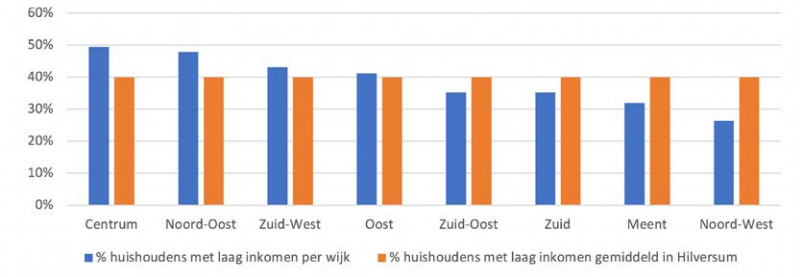
Geraadpleegde bron: GGD Gooi- en Vechtstreek, Gemeentelijke Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen 2020
regioprofiel en een bijbehorend cijferboek

4

Mee kunnen doen is afhankelijk van inkomen en opleiding (kansengelijkheid). Hoe is dat in de verschillende wijken van Hilversum?

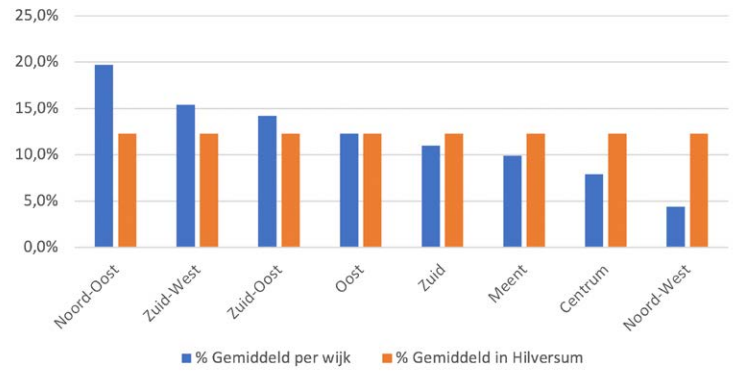
Voldoende en voorspelbaar inkomen is een belangrijke factor voor de bestaanszekerheid van inwoners (naast een geschikte woning). In een viertal wijken (Centrum, Noord-Oost, Zuid-West en Oost) is het inkomen lager dan het Hilversums gemiddelde. Het grote aantal corporatiewoningen in drie van die vier wijken (Noord-Oost, Zuid-West en Oost) kan een indicatie zijn voor een laag vermogen. Bron: Gemeentelijke Monitor Sociaal Domein 2019.

% huishoudens met laag inkomen per wijk tegenover het % lage inkomens in Hilversum

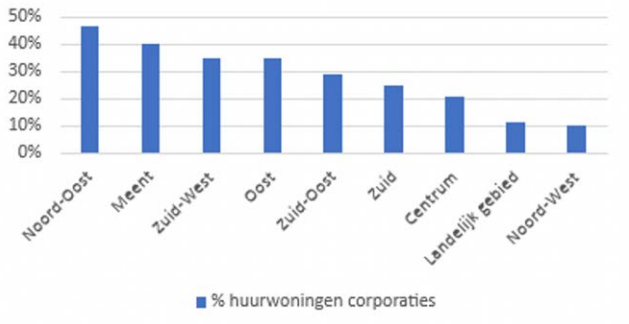

De Gemeentelijke gezondheidsmonitor laat zien dat in de wijken waarvan we weten dat het inkomen laag is (met name Noord-Oost en Zuid-West) ook het opleidingsniveau laag is.
Uit de Kansenkaart blijkt dat de schooladviezen én eindtoetsen van kinderen van ouders met een laag inkomen substantieel lager uitvallen. Hun eindtoets valt echter gemiddeld wat hoger uit dan hun schooladvies. Bij kinderen uit een hoog-inkomens gezin is dat juist andersom. Het lijkt er op dat niet alleen de schoolprestaties van kinderen met een achterstandspositie lager zijn, maar dat ze in vergelijking met kinderen van hoogopgeleide ouders ook onderschat worden.

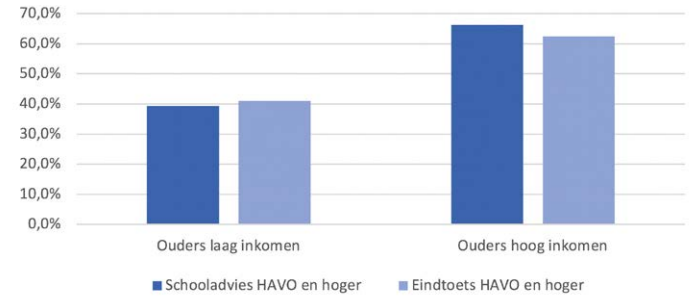
% Huurwoningen corporaties

% Laag opgeleiden per wijk

Onderwijskansen

De toekomstgerichte inclusieve gemeente

4.3 Wat zijn uitdagingen voor de toekomst?

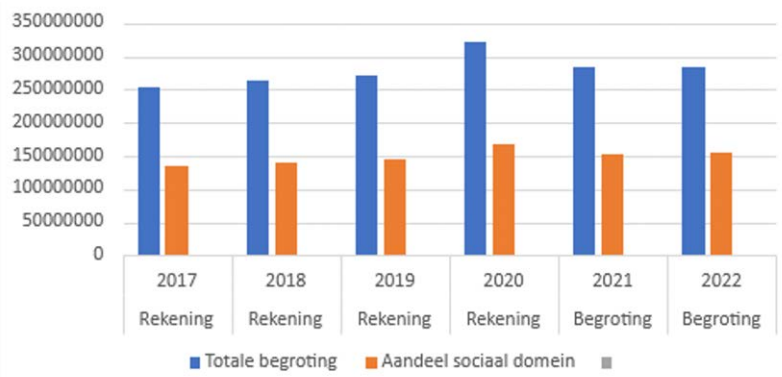
De betaalbaarheid van de ondersteuning in het sociaal domein

De kosten van ondersteuning in het sociaal domein beslaan meer dan de helft van de begroting. In veel andere gemeenten is het beeld gelijk. Gelet op de vergrijzing en groei van de bevolking, gecombineerd met het Rijksbeleid van langer zelfstandig wonen, gaat dat beslag alleen maar toenemen als extra rijksmiddelen deze uitgaven niet volledig dekken.

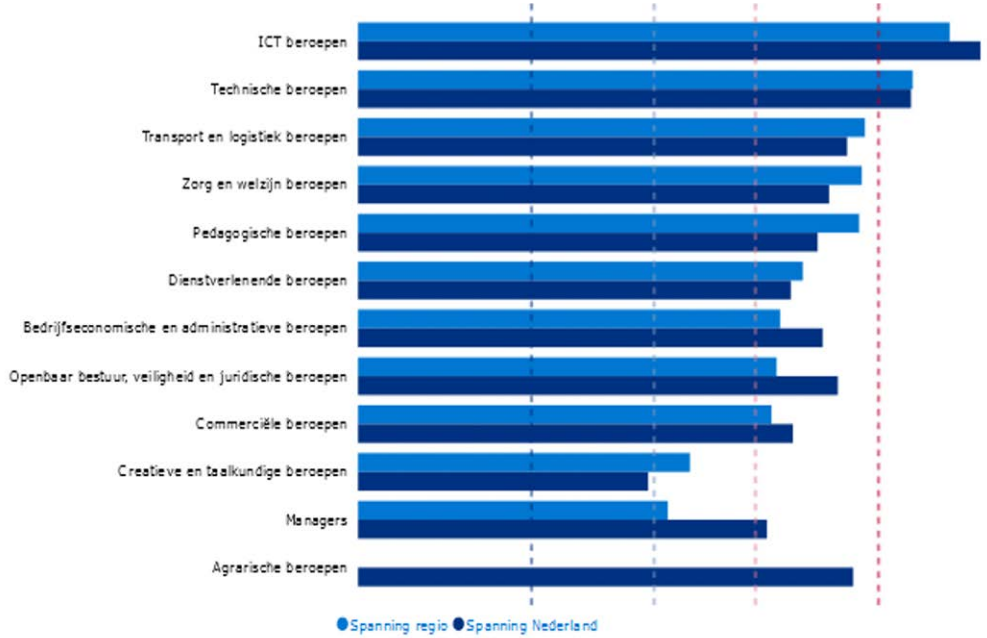
Er is een tekort aan zorg- en onderwijzend personeel

Gelet op de vergrijzing en de groei van de bevolking wordt de vraag naar personeel in zorg en onderwijs groter. Op dit moment is er juist een tekort aan zorg- en onderwijspersoneel, zoals onderstaande tabel aantoont.

Lasten sociaal domein als aandeel van de totale gemeentelijke begroting

Spanning de arbeidsmarkt (Nederland versus de Gooi & Vechtstreek).

4

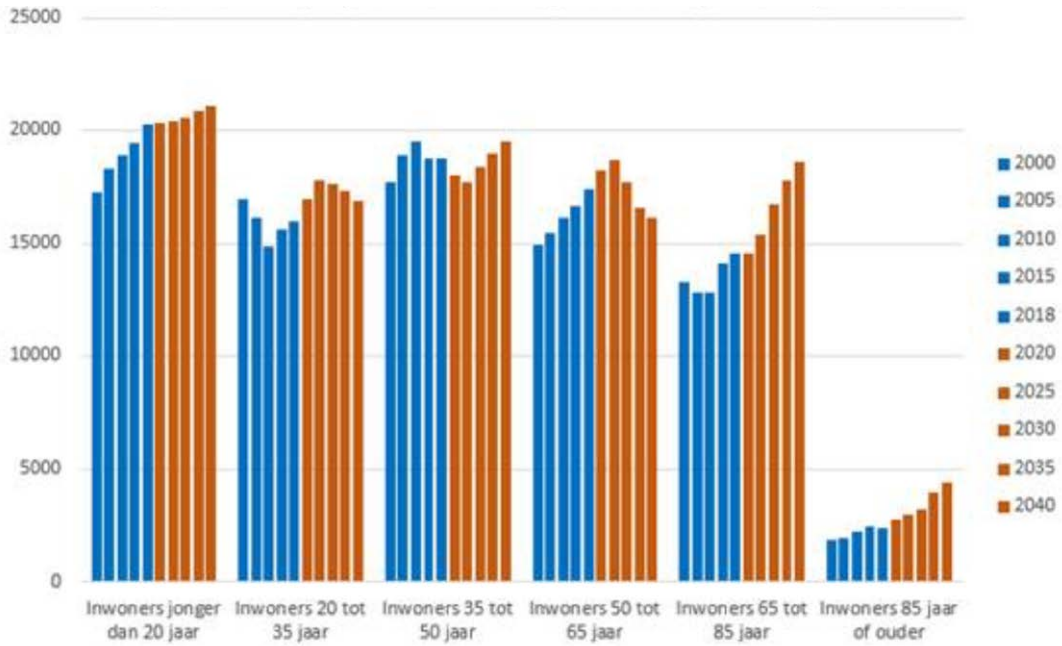
Voldoende geschikte en betaalbare woningen

Minimaal een verdubbeling van het aantal oudere ouderen, gecombineerd met het landelijke beleid dat ouderen én andere kwetsbare inwoners, bijvoorbeeld met een psychiatrische achtergrond, thuis de zorg krijgen die ze nodig hebben (ambulantisering), zorgen voor een verdere toename van de druk op de woningmarkt. Ook het van buiten aantrekken van zorg- en onderwijspersoneel leidt tot druk op de woningmarkt. In een hoofdstuk 6 van deze trendstudie wordt hier verder op ingegaan.

Samenhang

De hierboven geschetste ontwikkelingen zijn onderdeel van het brede welvaartsperspectief. Brede welvaart heeft een relatie met veiligheid, economie en gebiedsontwikkelingen. De uitdaging voor de toekomst is om de ontwikkeling van brede welvaart te benaderen vanuit de samenhang met die thema's. De wijze van financiering (ontschot) kan volgens Platform31 een samenhangende aanpak ondersteunen.

Verwachte opbouw bevolking naar leeftijd 2000 t/m 2040

5 Veiligheid

5.1 Welke trends noemt Platform31 in de landelijke trendstudie?
5.2 Hoe zijn die trends zichtbaar in Hilversum?
5.3 Wat zijn uitdagingen voor de toekomst?

5

Veiligheid

5.1 Welke trends noemt Platform31 in de landelijke trendstudie?

De traditionele criminaliteit en de onveiligheidsbeleving vertonen een dalende trend; signalen en voorbeelden van verharding.

Uit de meest recente cijfers blijkt dat de ingezette daling van criminaliteit in Nederland voortduurt. De politie registreerde in 2020 een kleine procent minder misdrijven dan het jaar ervoor, en ruim 29 procent minder dan in 2012. De Veiligheidsmonitor, laat eenzelfde daling zien van veelvoorkomende 'traditionele' criminaliteit waarvan burgers het slachtoffer worden. Naast de criminaliteit daalde ook de onveiligheidsbeleving in de afgelopen jaren. In 2019 gaf 32 procent van de ondervraagden aan zich wel eens onveilig in het algemeen te voelen en 14 procent gaf aan zich wel eens onveilig in de eigen buurt te voelen, een daling van respectievelijk 13 en 20 procent ten opzichte van 2012.
Er zijn echter ook een aantal zorgelijke signalen van mogelijke verharding van de criminaliteit te identificeren. Er is een toename van de gewapende winkelovervallen en van het aantal ram- en plofkraken waarbij gebruik gemaakt wordt van explosieven. Ook is er een toename van het aantal minderjarigen en jongvolwassenen die verdacht worden van een ernstig geweldsdelict (zware mishandeling, diefstal met geweld, poging tot doodslag).

Nieuwe technologieën en digitalisering leiden tot explosieve toename cybercrime onder burgers, bedrijven, (lokale) overheden en instellingen. Een relatief nieuw fenomeen is desinformatie en nepnieuws.

De explosieve toename van digitale communicatie en verdere digitalisering van de samenleving gaat gepaard met een toename van cybergerelateerde criminaliteit. In 2020 registreerde de politie 127 procent meer gevallen van cybercriminaliteit, dan in het jaar daarvoor. Niet alleen burgers worden slachtoffer van cybercrime; cybercriminelen en hackers richten zich ook op bedrijven, (lokale) overheden en instellingen. Ondanks dat het niveau van cybersecurity toeneemt wordt de (financiële) schade steeds groter. De digitale dreiging heeft een permanent karakter gekregen, met risico's van (voorbereidingen op) sabotage en spionage door statelijke actoren en het risico van (grootschalige) uitval van digitale diensten, processen of systemen en maatschappelijke ontwrichting. Overige, relatief nieuwere, risico's die digitalisering en nieuwe technologieën met zich meebrengen, hebben te maken met de steeds makkelijkere toegang tot informatie en het verspreiden van informatie en desinformatie. Dit kan leiden tot verregaande polarisatie en maatschappelijke ontwrichting. Zo kunnen technologie en sociale media de maatschappelijke onrust aanjagen, de zichtbaarheid van maatschappelijke onrust vergroten en het verlangen naar verbondenheid in allerlei bubbels ondersteunen.

Verbinding tussen zorg-, sociaal en veiligheidsdomein van belang om overlast en criminaliteit tegen te gaan, ook in kwetsbare wijken, dorpen en kernen.

Het bevorderen van veiligheid en het tegengaan van overlast en criminaliteit is niet enkel een justitiële aangelegenheid. Het zorg- en veiligheidsdomein zijn namelijk sterk met elkaar verbonden. Er is een grote overlap tussen de doelgroepen van beide domeinen, waarbij het vaak gaat om kwetsbare personen met een opeenstapeling van problemen met een zorg- en veiligheidscomponent. De complexiteit van de problematiek kan soms tot gevolg hebben dat er sprake is van slachtoffer- en daderschap van overlast, geweld en ander crimineel gedrag. In kwetsbare wijken maakt een opeenstapeling van problemen als armoede, achterstand, achterstelling, het ontbreken van perspectief en een concentratie van kwetsbare personen dat bewoners vatbaarder zijn om betrokken te raken bij (ondermijnende drugs-) criminaliteit, als (ongewilde) dader of slachtoffer.

Veiligheid

5.2 Hoe zijn die trends zichtbaar in Hilversum?

De traditionele criminaliteit en de onveiligheidsbeleving vertonen een dalende trend; signalen en voorbeelden van verharding in Hilversum

De traditionele criminaliteit (woninginbraken, winkeldiefstal, fietsendiefstallen en zakkenrollen) komt steeds minder voor. Deze trend was al ingezet en is versneld door coronamaatregelen en thuiswerken. Er is een toename op het gebied van cybercrime/ digitale criminaliteit en overlastmeldingen (ook door thuiswerken).

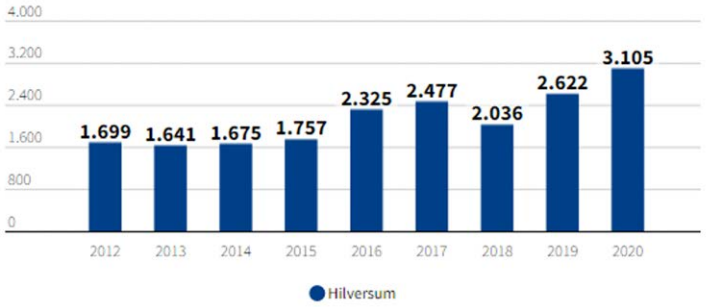
De objectieve en subjectieve cijfers geven een inzicht in de veiligheid van Hilversum. Objectief zijn de criminaliteitscijfers, die bestaan uit meldingen en aangiften bij de politie. Subjectieve cijfers zijn de veiligheidsgevoelens. Ze worden gemeten door de Veiligheidsmonitor (CBS; 1 x in de 2 jaar).

- Objectief: Politiecijfers laten zien dat de criminaliteitscijfers in 2020 (meldingen en aangiften) zijn gedaald van 4.621 in 2019 naar 4.498 in 2020. In onderstaande tabel is af te lezen dat de meest geregistreerde misdrijven in 2020 in het Centrum zijn geregistreerd, gevolgd door Oost.
- Er is in het eerste kwartaal van 2020 12,4% meer criminaliteit geregistreerd dan in het eerste kwartaal van 2019. Dit komt onder andere door het aandeel cybercrime en overlastmeldingen, maar ook door het stimuleren van het doen van internet-aangifte bij de bewoners van Hilversum.
- Subjectief: In 2020 is het veiligheidsgevoel van mensen afgenomen. Eerder in 2019 steeg het nog met 2% ten opzichte van 2017. Door het thuiswerken ervaren inwoners eerder en meer overlast en dit melden zij. De overlastmeldingen zijn in 2019 en 2020 met ruim 1.000 meldingen gestegen. Meldingen van jeugdoverlast (35%) en geluidshinder (28%) komen hierin het vaakst voor, op de voet gevolgd door meldingen van verwarde personen (25%). Daar waar landelijk de onveiligheidsbeleving een dalende trend laat zien, zien we dit (nog) niet in Hilversum gebeuren.

Geregistreerde misdrijven (politiecijfers 2020)

Wijk	Totaal misdrijven
Centrum	1.055
Noordwest	336
Zuidwest	408
Zuid	543
Zuidoost	406
Oost	1.003
Noordoost	516
Hilversumse Meent	100
Landelijk Gebied	131

Overlastmeldingen

5

Nieuwe technologieën en digitalisering leiden tot explosieve toename cybercrime onder burgers, bedrijven, (lokale) overheden en instellingen. Een relatief nieuw fenomeen is desinformatie en nepnieuws.

Digitale criminaliteit en cybercrime zijn maatschappelijke trends die ook in Hilversum ingezet zijn. Criminelen verleggen hun werkterrein van de fysieke wereld naar het internet. De politie signaleert dit als één van de toenemende delicten in de samenleving. Deze trend wordt extra versterkt tijdens de coronacrisis: de traditionele misdrijven zoals woninginbraken en zakkenrollen verschuiven naar digitale fraude en cybercrime.

- De veiligheidscijfers in het eerste kwartaal van 2020 laten een stijging van 70% van fraude zien ten opzichte van 2019. 64% hiervan betreft online fraude. Het vermoeden bestaat bovendien dat maar een klein deel van de cybercriminaliteit zichtbaar is in de cijfers. Binnen de categorie 'Horizontale fraude' valt onder meer fraude met online handel, voorschotfraude, telecomfraude en aquisitiefraude.
- Cybercriminaliteit werd voor het eerst subjectief gemeten in de Hilversum Monitor 2020. 18% van de inwoners geeft aan hier mee te maken hebben gehad. Oplichting bij online aankopen van goederen en diensten werd het vaakst genoemd.

Aantal geregistreerde misdaden voor de tien meest voorkomende delicten 2020, gemeente Hilversum

Delict	Aantal 2020
Horizontale fraude	740
Vernieling cq. zaakbeschadiging	592
Diefstal van brom-, snor-, fietsen	471
Diefstal uit/vanaf motorvoertuigen	453
Ongevallen (weg)	369
Overige vermogensdelicten	357
Mishandeling	227
Bedreiging	189
Winkeldiefstal	172
Diefstal/inbraak woning	151

5

Verbinding tussen zorg-, sociaal-, en veiligheidsdomein van belang om overlast en criminaliteit tegen te gaan, ook in kwetsbare wijken, dorpen en kernen

Zowel landelijk als in Hilversum zien we in de samenleving op verschillende vlakken tegenstellingen ontstaan. Hier kunnen verschillende redenen aan ten grondslag liggen, bijvoorbeeld door lage inkomens en/of weinig sociale zekerheid al dan niet in combinatie met een moeilijke thuissituatie. Hierdoor kan een verhoogd risico ontstaan op armoede, schulden en gezondheidsproblemen. Ook zien we een stijging van de overlastmeldingen voor inwoners met verward gedrag. De coronacrisis versterkt deze ontwikkelingen. Mede daardoor is in Hilversum een intensievere samenwerking ontstaan tussen de domeinen van zorg, sociaal en veiligheid.
Binnen de domeinen zorg, sociaal en veiligheid is diverse data beschikbaar, zoals in met name hoofdstuk 4 in deze trendstudie is weergegeven. Het vergt nader onderzoek van de data om nog beter de verbindingen te kunnen maken op bijvoorbeeld wijkniveau tussen deze domeinen.

- Objectief: het aantal registraties van overlast van personen met verward gedrag kent een toename van 606 naar 793 (+30%) registraties in 2020. In 2021 (tot 1 november) zijn er 864 meldingen geregistreerd. In district Gooi- en Vechtstreek zijn deze meldingen met bijna 100% gestegen, dit is op basis van de veiligheidscijfers van Bureau Regionale Veiligheidsstrategie Midden Nederland (RVS).
- Subjectief: de zorg wordt steeds meer ambulant, in de buurten waar deze personen wonen, ingezet. Met als gevolg dat personen met psychische problemen, in de buurten voor overlast en een stijgend aantal meldingen zorgen. De coronamaatregelen hebben dit verder versterkt; veel mensen die thuis aan het werk zijn, ervaren vaker overlast.

Meldingen personen met verward gedrag regio Gooi en Vechtstreek

Perioden	Blaricum	Gooise Meren	Hilversm	Huizen	Laren	Weesp
2020 november	3	29	68	28	6	8
2020 december	5	31	58	43	2	10
2021 januari	3	39	75	38	1	10
2021 februari	0	41	81	17	3	3
2021 maart	5	34	76	49	5	6
2021 april	16	27	77	21	0	7
2021 mei	15	38	93	22	1	6
2021 juni	29	51	0-	23	1	9
2021 juli	17	45	72	23	2	4
2021 augustus	14	35	96	38	2	10
2021 september	20	40	102	33	70	6
2021 oktober	3	27	102	19	1	11

5.3 Wat zijn uitdagingen voor de toekomst?

- COVID-19 is van invloed op de cijfers ten aanzien van de meldingen jongerenoverlast en personen met verward gedrag. De woninginbraken, maar ook de winkeldiefstallen en geweldsincidenten zijn gedaald. Er valt te spreken over een verschuiving in de cijfers, die eenvoudig te verklaren zou zijn doordat jongeren minder dagbesteding/recreatiemogelijkheden hebben door de coronamaatregelen.
- Hoe komt er meer verbinding en samenhang tussen de domeinen van zorg, sociaal en veiligheid tot stand? Er is medio 2020 een start gemaakt met het koppelen en daarmee samenwerken binnen deze drie domeinen in Hilversum. Met als doel binnen kwetsbare wijken de overlast en criminaliteit tegen te gaan. De systematiek die hiervoor gekozen is, is op basis van een persoonsgerichte aanpak gericht op jeugd en veiligheid, inwoners met verward gedrag en de nazorg voor ex-gedetineerden. In 2022 wordt dit waar mogelijk nog verder uitgebreid ook in relatie tot bijvoorbeeld ondermijning en stedelijke ontwikkeling.
- Ondermijning: Te alle tijden maar ook ten tijde van corona is het belangrijk om ondernemers, en dan met name op regionale thema's vastgoed en horeca voor ondermijning, voor te bereiden op signalen van mogelijke foute investeerders. De verwachting is dat er door corona financiële problemen ontstaan bij ondernemers en zij benaderd kunnen worden door foute investeerders, dan wel criminelen die zoeken naar manieren om hun crimineel verkregen geld wit te wassen.
- Ook op het gebied van stedelijke vernieuwing is een verbinding te maken met leefbaarheid en veiligheid. Dat is reden geweest voor het ministerie van Binnenlandse Zaken om met gemeenten en verschillende andere ministeries het interbestuurlijk programma Leefbaarheid en Veiligheid te starten. Het programma verkent nut, noodzaak en mogelijkheden van een integrale maatwerkaanpak van stedelijke vernieuwingsgebieden en een meerjarige Rijksinzet. Het programma sluit aan bij het offensief vanuit het ministerie van Justitie en Veiligheid tegen de georganiseerde ondermijnende criminaliteit. Dit kan een interessante aanpak zijn voor Hilversum.
- Het creëren van bewustzijn over digitale criminaliteit en het vergroten van de cyberweerbaarheid en digitale geletterdheid van inwoners. Welke rollen kunnen mediapartijen hierin spelen?
- De aanwezige media in de stad Hilversum maakt Hilversum tot plek voor meer en hardere demonstraties en protesten. Het is een uitdaging voor de komende jaren om met het gedaalde vertrouwen van mensen in de overheid en de grotere verschillen tussen groepen mensen om te gaan.

6 Ruimte en wonen

6.1 Welke trends noemt Platform31 in de landelijke trendstudie?

6.2 Hoe zijn die trends zichtbaar in Hilversum?

6.3 Wat zijn uitdagingen voor de toekomst?

6

Ruimte en wonen

6.1 Welke trends noemt Platform31 in de landelijke trendstudie?

Grote druk op de woningmarkt

De druk op woningmarkt is overal groot. Dit uit zich in veel woningzoekenden en weinig beschikbaar aanbod, zowel op de koopwoningmarkt als op de huurmarkt. Het vinden en ontwikkelen van nieuwe bouwlocaties is moeilijk door de schaarse ruimte.

Betaalbaarheid van het wonen staat onder druk

De knelpunten op de woningmarkt lijken niet door marktwerking zelf te worden opgelost. Overheden beginnen zelf meer positie in te nemen. Daarnaast hebben corporaties in de afgelopen jaren als gevolg van de verhuurdersheffing onvoldoende investeringskracht gehad. Op basis van het nieuwe regeerakkoord wordt verwacht dat de investeringskracht van corporaties weer kan verbeteren. Echter ook dan is er grote behoefte aan geschikte naar woningbouw te transformeren locaties.

Betere bescherming (lokale) woonconsument

Door de grote druk op de woningmarkt is het lastig om toe te treden tot de woningmarkt. Gemeenten proberen met meer regels en inzet op voor wie de woning beschikbaar komt (lokaal woningzoekenden) en prijssegmenten (middenhuur) grip te krijgen op het woonvraagstuk.

Grote duurzaamheidsopgave

Veel duurzaamheidsinitiatieven leidt nog niet automatisch tot een duurzaamheidstransitie. Er spelen meerdere opgaven (energietransitie, voedseltransitie, meer inzet op circulair en klimaatadaptatie) die bij elkaar horen en om ruimte vragen. Zie ook thema 1 waarin het belang van het integraal naar opgaven en financiering kijken wordt benoemd.
Hierbij is de gemeente verantwoordelijk voor een warmtestrategie en wordt het een belangrijke opgave de komende jaren hierin ook de particuliere eigenaren goed te betrekken.

Ruimte en wonen

6.2 Hoe zijn die trends zichtbaar in Hilversum?

Grote opgaven en grote druk op de ruimte

Er is in alle woningbouwsegmenten grote druk op de Hilversumse woningmarkt. Dit leidt tot hoge woningprijzen in de koopsector en lange wachttijden in de sociale huursector. Dit maakt het zeker ook voor middeninkomens erg moeilijk om een voor hun betaalbare woning te vinden. Het aandeel hoge inkomens in Hilversum is daardoor de laatste jaren gestegen. De hoge woningprijzen zijn een toenemende zorg. Gooise Meren heeft zelfs de hoogste gemiddelde verkoopprijs van alle G40/M50 gemeenten. In Hilversum komt bijna 40% van de huishoudens op basis van het inkomen in aanmerking voor een sociale huurwoningen. 34% van de woningvoorraad is sociale huur (waarvan het grootste deel in het bezit van corporaties). Een fors deel (29%) van de huishoudens met een laag inkomen wonen in een koopwoning.

Hoge druk op niet-woonlocaties voor transformatie naar wonen

Er is veel druk op bestaande bedrijfslocaties om die te transformeren naar woningbouw. Dit biedt kansen voor woningbouwproductie, maar gaat wel ten kostte van ruimte voor werken.

Grote verduurzamingsopgave

De energietransitie vraagt om grote investeringen en keuzes op hoger niveau dan alleen de individuele woning. Daarmee heeft het wonen een direct raakvlak met deze opgaven. De recente zorgen rondom de stijging van de gasprijs en begrippen als energiearmoede geeft aan dat verduurzaming ook gaat over betaalbaarheid en comfortabel wonen.

Zie ook: Woonvisie Hilversum 2030 & Factsheet Wimra2019

6.3 Wat zijn uitdagingen voor de toekomst?

- woningen ontstijgen het middensegmet door hogere prijzen. Welke maatregelen zijn mogelijk om het middensegment beter te beschermen?
- Hoe kan ervoor gezorgd worden dat het aandeel sociale huurwoningen op peil blijft en meegroei als de woningvoorraad als geheel groeit?
- door de hoge huizenprijzen is het moeilijk om door te stromen naar een geschikte woning. Bijvoorbeeld die vinden dat ze in een te grote eengezinswoning wonen, maar niet naar een betaalbaar gelijkvloers appartement kunnen verhuizen. Welke keuzes in nieuwbouwproductie en in de bestaande voorraad kunnen worden gemaakt om de doorstroming op gang te brengen?

Daarnaast is er een belangrijke koppeling in het verbinden van de woonopgave en de energietransitie. Dit moet binnen de bestaande woningen tot de omslag naar een gasloos Hilversum gaan leiden. Vernieuwings- en nieuwbouwprojecten in wijken kunnen hiervoor een belangrijke aanjager vormen. Investeren in wijken vanuit een integrale blik op de opgaven van Hilversum biedt daartoe kansen.

7 Mobiliteit

7.1 Welke trends noemt Platform31 in de landelijke trendstudie?
7.2 Hoe zijn die trends zichtbaar in Hilversum?
7.3 Wat zijn uitdagingen voor de toekomst?

7

Mobiliteit

7.1 Welke trends noemt Platform31 in de landelijke trendstudie?

Mobiliteitssystemen lopen tegen grenzen aan

De grens van de capaciteit van de Nederlandse infrastructuur is bijna bereikt, met name in de Randstad en bij belangrijke goederenknooppunten. Overbelasting van het wegennet, fietspaden en het spoor liggen op de loer en de verkeersveiligheid staat onder druk.

Mobiliteitsgedrag wordt gevarieerder

Hoewel de auto de dominante vervoerswijze is, raken mensen minder gehecht aan 'autobezit' en meer aan 'autogebruik'. Hier liggen onder andere gezondheids- of duurzaamheidsoverwegingen aan ten grondslag, of de wens om de kwaliteit van de leefomgeving te verbeteren.
Technologie versterkt de ontwikkeling van bezit naar gebruik door de toename aan deelvervoersmogelijkheden en door beter inzicht in de snelste manier om ergens te komen via bijvoorbeeld apps.

Klimaatdoelstellingen dringen zich op

In de het Klimaatakkoord is het doel gesteld om in 2030 alleen met voertuigen te rijden die geen emissies uitstoten. De verkoop van nieuwe elektrische auto's neemt exponentieel toe. Tegelijkertijd was het aantal nieuw verkochte bezine-auto's in 2020 nog 72% van het totaal.
Naast elektrificatie van auto's is de overstap naar duurzame alternatieven voor verplaatsing een manier om aan klimaatdoelen bij te dragen. Daar is volgens het klimaatakkoord een reductie van 8 miljard werkgerelateerde kilometers in 2030 voor nodig.

Invloed coronacrisis op mobiliteit

De coronacrisis heeft meer thuiswerken tot gevolg gehad. De minder gemaakte werkgerelateerde kilometers die daarmee gepaard gingen, lieten een flinke daling in het aantal files zien. In potentie is thuiswerken een manier om niet zozeer de totale aantal mobiliteitskilometers te verminderen, maar verkeer wel meer te spreiden (spitsmijden). Tijdens versoepelingen van coronamaatregelen was een snelle toename van de spitsfilekilometers direct weer zichtbaar.

Mobiliteit

7.2 Hoe zijn die trends zichtbaar in Hilversum?

Mobiliteitssystemen lopen tegen grenzen aan.

Het aantal in- en uitstappers op een gemiddelde werkdag op alle drie de Hilversumse treinstations nam tussen 2013 en 2019 gestaag toe. Tot dat moment was vooral de hoge belasting in de avonduren (dalmomenten) een knelpunt. De coronacrisis zorgde voor een ruime halvering van het gebruik van de Hilversumse stations in 2020.

In en uitstappers Hilversumse treinstations op gemiddelde werkdag

Station	2013	2019	2020
Hilversum	23321	27490	12639
Hilversum Mediapark	3795	4684	2022
Hilversum Sportpark	7208	8132	3019

Op het Hilversumse wegennet veranderde er in coronatijd niet veel. Bekend is dat het op de hoofdwegen in Hilversum (de Buitenring, Centrumring, radialen en invalswegen) erg druk is. De wachtrijen voor de verkeerslichten op deze wegen nam tijdens de eerste lockdown maar een paar weken af, om daarna weer op het niveau van voor de crisis uit te komen. Eén verklaring hiervoor is dat mensen uit veiligheidsoverwegingen eerder de auto dan de trein gingen nemen.

De hoeveelheid autoverkeer op de hoofdwegen is overigens al jarenlang stabiel. Ondanks die stabiele situatie laat de drukte op de wegen zien dat er ook weinig bij kan. Data uit de Hilversum Monitor 2020 ondersteunt het beeld van een druk hoofdwegennet. Inwoners zijn kritisch zijn op de bereikbaarheid van Hilversum per auto (rapportcijfer 5,6 in 2020 ten opzichte van een 8,3 voor bijvoorbeeld de fietsbereikbaarheid).

De verkeersveiligheid staat, net als in de landelijke trendstudie wordt omschreven, ook in Hilversum onder druk. Cijfers van ongevallen met letsel in Hilversum uit het Risicokompas Noord-Holland laten een toename zien in de periode 2015-2019 (270 gevallen) ten opzichte van de periode 2010-2014 (149 gevallen).

Qua beleving van verkeersveiligheid komt uit de Hilversum Monitor 2020 dat de helft van de inwoners vindt dat er plekken in hun wijk zijn waar de verkeersveiligheid verbeterd kan worden. Uitzonderingen zijn het de Meent en het landelijk gebied, waar de positiever over de verkeersveiligheid wordt geoordeeld.

7

Mobiliteitsgedrag wordt gevarieerder.

De landelijke trend waarbij autobezit (langzaam) verschuift naar autogebruik is in Hilversum nog niet zichtbaar. Het gemiddelde autobezit per huishouden is in Hilversum gelijk aan het landelijk gemiddelde. En dat terwijl de afstand tot een treinstation in Hilversum veel kleiner is dan het Nederlandse gemiddelde. CBS onderzoek uit 2019 toont aan dat een kleinere afstand tot treinstations vaak resulteert in een gemiddeld lager autobezit. De ontwikkeling van deelmobiliteit als alternatief voor autobezit gaat in Hilversum bovendien nog niet erg snel. Een effect van het relatief hoge autobezit is hoge parkeerdruk in de gebieden die op de rand van betaald parkeerzones liggen.

De landelijke trend waarbij het aantal elektrische auto's toeneemt is ook in Hilversum zichtbaar. Deze ontwikkeling is het beste in cijfers weer te geven aan de hand het aantal openbare elektrische laadpunten. Eind 2014 waren er 8 openbare elektrische laadpunten in Hilversum (= 16 laadplekken). Eind 2021 zijn er 146 openbaren laadpunten (= 292 laadplekken).

Werkgerelateerde kilometers, die volgens het Klimaatakkoord in 2030 flink moeten slinken, worden ook in de regio Gooi & Vechtstreek flink gemaakt. Hilversum is in de regio de plek waar de meeste werkgelegenheid is en dus ook de meeste pendelstromen (in- en uitreizende forensen) zijn. De studie Economische Verkenningen MRA 2021 laat zien dat iets minder dan de helft van alle werkzame inwoners een baan in de regio Gooi & Vechtstreek heeft (61.000 totaal). Meer dan de helft van de werkzame inwoners reist dus naar buiten de regio voor werk (deels binnen de MRA, vooral richting Amsterdam, en deels daarbuiten). Ook de instroom is groot: iets minder dan de helft van alle arbeidsplaatsen in Gooi en Vechtstreek wordt vervuld door mensen die elders wonen (in de MRA of in Nederland).

Deze pendelstroomcijfers zijn uit 2019. De coronacrisis zal een daling van de pendel tot gevolg hebben gehad vanwege thuiswerken. De precieze cijfers hierover zijn niet bekend.

Autobezit per wijk versus afstand tot treinstation

Wijk	Gemiddelde aantal personenauto's per huishouden	Gemiddelde afstand tot treinstation
Centrum	0,6	
Hilversumse Meent	1,1	
Landelijk Gebied	1,5	
Noordoost	0,8	
Noordwest	1,1	
Oost	0,8	
Zuid	0,9	
Zuidoost	0,9	
Zuidwest	0,9	
Hilversum totaal	1,0	1,6 kilometer
Landelijk	1,0	5,1 kilometer

Bron: CBS (2019) Afstand tot het station en autobezit per gemeente

Mobiliteit

7.3 Wat zijn uitdagingen voor de toekomst?

De rol van de auto in de stad

Het gesprek over welke rol de auto in de toekomst speelt is vanuit verschillende oogpunten interessant om te voeren:

1. De klimaatdoelstellingen: willen we alternatieven voor de (benzine-) auto stimuleren en hoe faciliteren we dan de ingezette trend naar meer elektrische auto's?
2. De veranderende technologie: kan in potentie bijdragen aan het minder belasten van het wegennet, door bijvoorbeeld het aanbod van slimme alternatieven voor de auto of innovaties die doorstroming beter regelen. Welke rol pakt de gemeente in deze ontwikkeling?
3. De leefbaarheid: de auto zorgt voor een grote ruimteclaim in een situatie waar ook veel andere thema's ruimteclaims vragen (energietransitie, klimaatadaptatie, woningbouw, bedrijvigheid, ruimte voor groen).

Slim combineren in schaarse ruimte

Welke mobiliteitsingrepen Hilversum ook doet, de schaarse beschikbare ruimte is altijd een uitdaging. Hoe kunnen mobiliteitsoplossingen slim gecombineerd worden met oplossingen voor andere ruimtelijke vraagstukken, zoals woningbouw, economische bedrijvigheid en toegankelijke voorzieningen?

8 Duurzaamheid

8.1 Welke trends noemt Platform31 in de landelijke trendstudie?
8.2 Hoe zijn die trends zichtbaar in Hilversum?
8.3 Wat zijn uitdagingen voor de toekomst?

8

Duurzaamheid

8.1 Welke trends noemt Platform31 in de landelijke trendstudie?

De ingrijpende duurzaamheids-transitie

1. Rijk en gemeenten moeten in de komende 10 jaar belangrijke stappen zetten om doelstellingen in 2030 én 2050 te kunnen halen op klimaat-adaptatie, energietransitie en transitie naar een circulaire economie.

2. Gemeenten slagen erin om CO2-uitstoot woningen geleidelijk terug te dringen. De beweging is er maar het tempo moet omhoog.

3. Voor monitoring van voortgang klimaatadaptatie en circulaire economie komen indicatoren beschikbaar. Voor Rijk en gemeenten zijn deze indicatoren onmisbaar om de voortgang te bewaken en om te kunnen bijsturen.

De uit de trends voorvloeiende opgaven

1. De klassieke ruimtelijke opgaven moeten regionaal verbonden worden met de transitieopgaven.

2. Bij de transitieopgaven en de aanwending van de schaarse ruimte hebben gemeenten te maken met veel en zeer verschillende actoren. Het vergt duidelijke kaders, regelgeving, het opnieuw doordenken van de (inter)bestuurlijke regie, meer financiële middelen en vaardigheden om opgavegericht met de vele partners de duurzaamheidsopgaven aan te pakken.

3. Door meer ruimte te geven aan burgerinitiatieven en burgercoöperaties, burgers méér te betrekken bij de duurzaamheidsopgaven en burgers te laten delen in de opbrengsten van duurzame energie, vermindert de polarisatie rond duurzaamheidsvraagstukken en verkleint de NIMBY-problematiek.

Duurzaamheid

8.2 Hoe zijn die trends zichtbaar in Hilversum?

Rijk en gemeenten moeten in de komende 10 jaar belangrijke stappen zetten om doelstellingen in 2030 én 2050 te kunnen halen op klimaatadaptatie, energietransitie en transitie naar een circulaire economie.

De verscheidenheid aan landschapstypen en de kwaliteit daarvan in een relatief klein gebied in de verstedelijkte Randstad, maken de Gooi en Vechtstreek uniek. Er is bos, heide en open weiland. Er liggen historische buitenplaatsen en er is veel water, zoals het Naardermeer, het plassengebied, het IJmeer en het Gooimeer. Verschillende gebieden hebben een nationaal of zelfs internationaal beschermde status. Dat maakt grootschalige energie-opwekking tot een complex vraagstuk.
Klimaatverandering leidt tot extremere weertypes, zoals hevige regenval (wateroverlast) en hitte (hittestress). Hilversum kenmerkt zicht door compactheid omringd door groen, maar is binnenstedelijk relatief sterk versteend/verhard. Met hevige regenval leidt dat in de stad ook tot overlast en bij hete zomerdagen is de temperatuur in een versteende omgeving aanzienlijk hoger dan in een groene omgeving. De teruggang in biodiversiteit brengt het natuurlijk evenwicht uit balans en leidt tot overlast van bijvoorbeeld de eikenprocessierups. Groen, biodiversiteit en water in de stad dragen bij aan het voorkomen van hittestress, klimaatadaptatie en een gezonde leefomgeving.

Aan de keuzes voor het energiesysteem in Hilversum op lange termijn zijn ruimtelijke consequenties verbonden. Niet alleen vanwege het ruimtebeslag van de energie-infrastructuur zelf, maar ook omdat het energiesysteem in toenemende mate sturend wordt in de keuze en inrichting van stad en economie. De compactheid van Hilversum, het gebrek aan grond voor nieuwbouw op grote schaal en de daaruit volgende binnenstedelijke ontwikkeling, maakt grootschalige oplossingen ingewikkeld.

In het Klimaatakkoord is opgenomen dat een belangrijk deel van de duurzame energie in particulier eigendom opgewekt moet worden. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om zonnepanelen op particuliere daken, maar ook collectieve warmtebronnen zoals momenteel bij het bewonersinitiatief in De Meent. Door actieve deelname van particulieren wordt het draagvlak voor de transitie vergroot, zo is het uitgangspunt in het Klimaatakkoord.

Gemeenten slagen erin om CO2-uitstoot woningen geleidelijk terug te dringen. De beweging is er maar tempo moet omhoog.

Het Planbureau voor de Leefomgeving schat dat de Hilversumse warmtevraag met 39% daalt als alle gebouwen geïsoleerd worden tot het niveau van label B (‘Startanalyse Leidraad Transitievisie Warmte’). Belangrijke kanttekening daarbij is wel dat het voor de vooroorlogse gebouwen onzeker is of dat technisch en economisch haalbaar is. Hilversum heeft relatief veel vooroorlogse bouw en veel monumenten. Dit maakt de opgave complexer.

Woningen

- 73% van de opgave in Hilversum betreft woningen. Dat is iets minder dan het landelijk gemiddelde (76%).
- 42% van de woningen is vooroorlogs en dat is meer dan twee keer zoveel als het landelijk gemiddelde. Hilversum heeft ook relatief meer vroeg naoorlogse woningen. Vooroorlogse en vroeg naoorlogse woningen zijn vaak minder geschikt voor de standaard na-isolatie-oplossingen waardoor besparingseffect beperkter is en zeer onzeker of energielabel B of A gehaald kan worden.
- 51% van de woningen heeft een energielabel E tot G.
- 20% van de woningen heeft een A of B label en is daarmee mogelijk gereed om aardgasvrij te worden.
- Hilversum heeft iets meer verhuur dan gemiddeld (45% vs. 42% landelijk).
- In 26 buurten zijn de koopwoningen de belangrijkste eigendomscategorie. In 7 buurten zijn corporaties de belangrijkste woningeigenaar. In 10 buurten is ‘overige verhuur’ (dus niet via corporatie) van meer dan 20% aan de orde. Overige verhuur is in geen enkele buurt de dominante eigendomsvorm.
- 60% van de huishoudens in Nederland heeft gemiddeld €30.000 of minder spaargeld. Ongeveer 1/3 van hen woont in een koophuis. Dit deel van de koopmarkt zal niet eenvoudig kunnen investeren in hun eigen woning.

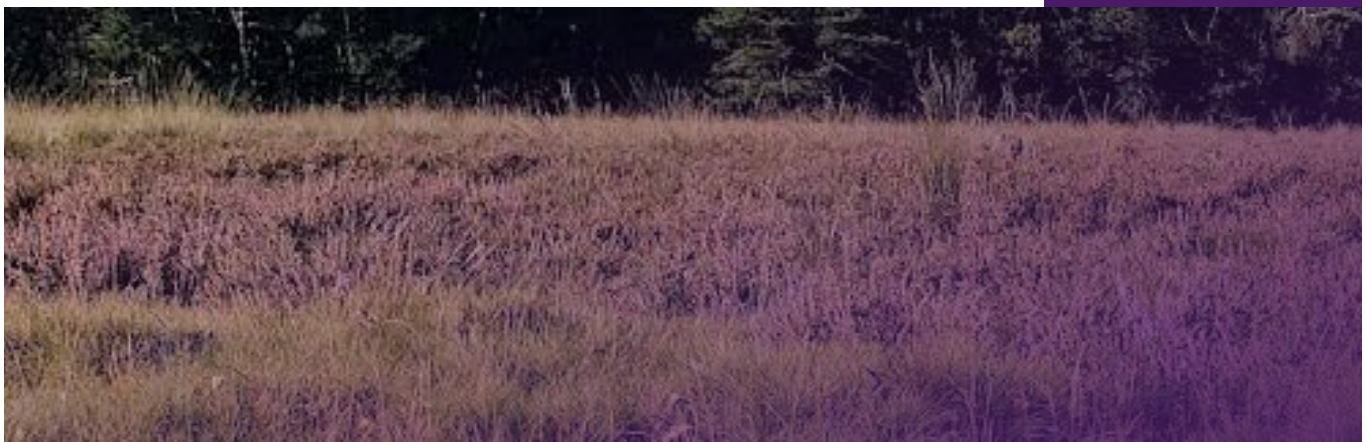
8

Utiliteit (gebouwen zonder woonbestemming, zoals kantoren, scholen, garages, winkels, opslagruimtes, fabrieken)

- Net als landelijk zijn de utiliteitsgebouwen relatief recenter gebouwd dan de woningen: 55% is van na 1975.
- Hilversum heeft een relatief bijna 2x zo hoog aandeel kantoren als landelijk (38% vs. 21% landelijk) . Dat maakt een gerichtere duurzaamheidsaanpak in deze sector mogelijk.
- Slechts 8% van de utiliteitsgebouwen in Hilversum heeft een energielabel en de inschatting is dat de meeste gebouwen in deze categorie ongeveer een label E hebben. De opgave is in deze sector dus hoog.

Monumenten

- In totaal is 2% van de Hilversumse gebouwen een monument. Er zijn in Hilversum 3x zoveel gemeentelijke monumenten als het landelijk gemiddelde. Hier zijn specifieke oplossingen nodig om de monumentale waarde te behouden en procedures ingewikkelder.

Duurzaamheid

8.3 Wat zijn uitdagingen voor de toekomst?

- Er zal vanuit het Rijk steeds meer duidelijkheid komen over de rollen en bevoegdheden die de gemeente krijgt om regie te voeren op de duurzaamheidstransitie. Hoe kan dit in lokaal beleid worden vertaald? Zie hiervoor ook de genoemde ontwikkeling in hoofdstuk 1 Bestuur en samenspel waarin de complexiteit van de samenwerking met andere overheden en particulieren wordt beschreven. De energietransitie is een opgave die in samenwerking met andere overheden, overlegorganen en particulieren en bedrijven tot stand komt.
- Hoe bekostigen we de transitie-opgave? De gemeentelijke financiën kennen grenzen, welke mogelijkheden bieden inzet en lobby in regionale en bovenregionale en landelijke netwerken en samenwerking met bedrijven en onderwijs? Zie hiervoor ook hoofdstuk 1 Bestuur en samenspel.
- De transitie is zowel ruimtelijk, economisch als sociaal; hoe geeft de gemeente daar vorm en inhoud aan? Zie hiervoor ook de ontschottingsopmerking over de begroting in hoofdstuk 1 Bestuur en samenspel.
- Hoe passen nieuwe energiebronnen, het transport, de energieverdelingsstations en netwerken in de schaarse ruimte? En hoe passen we dat in in de andere gebiedsopgaven waar Hilversum voor staat?
- Locaties om duurzame energie te winnen en netwerken om de energie te kunnen transporteren (voor stroom en warmte) worden zichtbare elementen in de stad, is daar draagvlak voor en hoe verkrijg je dat?
- Ook biodiversiteit, voorkomen van hittestress en opvang van water door de toenemende hevige regenval door klimaatverandering zijn elementen die in ruimtelijke plannen dienen te worden meegewogen. In de bebouwde omgeving kan de soortenrijkdom aan planten en dieren toenemen door de vergroening van openbare ruimte en tuinen, natuurinclusief bouwen, faunavoorzieningen in infrastructuur en het aanleggen van natuurvriendelijke bermen langs wegen.
- Hoe krijgt de overheid inwoners en bedrijven mee om de vastgestelde doelstellingen te bereiken? Denk daarbij ook aan de groep bewoners die niet over eigen mogelijkheden beschikt en wel met hoge energiekosten kampen (‘energie-armoede’).
- De transitie is tevens een technische bouwopgave: hoe krijgen we voldoende gecertificeerde installateurs om de transitie uit te voeren?

Bijlage D – Beleids- en projectentoets

Verhouding ontwerp-Omgevingsvisie t.o.v. vastgesteld beleid, gebieds-/locatieontwikkelingen en het verstedelijkingsconcept MRA

Inleiding

In de Omgevingsvisie mogen alle onderwerpen die van belang zijn voor de toekomst van Hilversum aan de orde komen. Hoewel het gesprek met de samenleving bewust open is gestart met vragen naar de identiteit, kwaliteit en verbeterpunten van Hilversum en de Omgevingsvisie de integrale visie van Hilversum op de toekomst wordt, is er natuurlijk ook een bestaande situatie waartoe de Omgevingsvisie zich moet verhouden:

- De gemeenteraad van Hilversum heeft al veel beleid vastgesteld.
- Lopende het proces van de Omgevingsvisie werkt de gemeente aan actualisatie of nieuw beleid en projecten, zoals die zijn opgenomen in de programmabegroting en het coalitieakkoord. Denk aan het stedenbouwkundig plan voor het Arenapark, de gebiedsagenda centrum of het programma groen.

Bij het vaststellen van het bestuurlijk plan van aanpak voor de Omgevingsvisie (gemeenteraad maart 2021) heeft de gemeenteraad aangegeven niet het beleid en lopende planvorming in Hilversum te willen stilleggen in afwachting van de Omgevingsvisie. Er wordt (dus) gelijktijdig gewerkt aan een integrale visie (de Omgevingsvisie) en voorbereiding en uitvoering van meer sectoraal beleid en projecten. De lijn daarbij is: we gaan bij projecten uit van vastgesteld beleid. Dat betekent:

- Mocht de Omgevingsvisie verandering van reeds vastgesteld beleid of projecten betekenen, dan wordt dat meegenomen bij de volgende actualisatie van het betreffende beleid/project. Als de Omgevingsvisie is vastgesteld, prevaleert die.
- Discrepanties met bestaand beleid/projecten die we zien aankomen bij het opstellen van de Omgevingsvisie maken wij inzichtelijk, opdat de gemeenteraad daar een politiek debat over kan voeren.

Dit is ook gevraagd in amendement A22-59 (gemeenteraad juli 2022): signaleer discrepanties en doe bij het (t.z.t.) vaststellen van de Omgevingsvisie voorstellen hoe daarmee om te gaan.

Daarnaast is bij de besluitvorming over het ‘verstedelijkingsconcept MRA’ (gemeenteraad februari 2022) aangegeven dat over de doorwerking ervan bij de Omgevingsvisie wordt besloten.

Het voorstaande vraagt om drie toetsen over de impact van de Omgevingsvisie: voor beleid, voor gebieds- en locatieontwikkelingen en voor het verstedelijkingsconcept MRA. Deze toets is in deze bijlage vormgegeven. De conclusies zijn samengevat in hoofdstuk 4 van de ontwerp-Omgevingsvisie.

1. Toets beleid

Het beleid van de gemeente Hilversum is op dit moment beschreven in ten minste 107 ‘kaderstellende nota's’ (bron: concept programmabegroting 2023). Het gaat om visies, beleidsnota's, kader- en uitvoerings/uitwerkingsnota's, programma's, handboeken, agenda's, regelingen, actieplannen, verordeningen en andere regelgeving. Vaak themagericht en soms gebiedsgericht. Sommige nota's combineren het formuleren van beleidsdoelstellingen met uitvoeringsprogramma's; andere nota's houden dat juist uit elkaar. Elk van deze nota's heeft een andere looptijd, wijze van monitoring en termijn van actualisatie.

Al het Hilversumse beleid is op een rij gezet in bijlage D.1, waarbij een onderscheid is gemaakt naar vastgesteld beleid, vastgesteld uitvoeringsbeleid en beleid in voorbereiding. Ook is onderscheid gemaakt naar thematisch beleid, gebiedsgericht beleid en bedrijfsvoering. Het thematisch beleid is geordend naar de bekende cirkel met thema's. Naast het Hilversumse beleid is er ook provinciaal beleid en Rijksbeleid dat in Hilversum ‘werkt’. Het is ondoenlijk om al het beleid samen te vatten. Daarom zijn in bijlage D.2 de beleidskaders van Rijk, provincie regio en Hilversum die zich goed tot de opgaven uit hoofdstuk 3 verhouden (strategisch en op hoofdlijnen) samengevat. Denk aan de Nationale en Provinciale Omgevingsvisie en Hilversumse beleidskaders als de woonvisie Hilversum 2030, de mobiliteitsvisie Hilversum 2040 en de kadernota voor het sociaal domein.

We toetsen hier het thematische beleid en volgen daarbij de thema's uit de figuur. Drie vragen staan daarbij centraal die ieder tot een score ‘groen', ‘oranje’ of ‘rood’ leiden:

Toets-vragen	Groen	Oranje	Rood
Is het vastgestelde beleid volledig, consistent en overzichtelijk?	Ja	Gedeeltelijk	Nee
Is het beleid voldoende integraal, d.w.z. afgestemd op andere aspecten uit de meest relevante integrale opgave uit hoofdstuk 3 van de Omgevingsvisie?	Ja	Gedeeltelijk	Nee
Is actualisatie voorzien en wat is de belangrijkste verbeterslag?	Ja (nodig en voorzien, of niet nodig en niet voorzien)	Gedeeltelijk	Nee

Let op: we toetsen hier niet inhoudelijk of beleid en maatregelen voldoende zijn om de gestelde doelen te bereiken. Die toetsing vindt plaats in de Milieu Effect Rapportage.

1.1 Integraal beleid

Vastgesteld beleid en beleid in voorbereiding

Niveau	Vastgesteld (raad)		In voorbereiding
	Beleid	Uitvoering	
Integraal	Structuurvisie Hilversum 2030 (2013)	Corona-herstelagenda (2021)	Omgevingsvisie, Omgevingsplan

Toets

Beleid	Volledigheid en consistentie	Integraliteit	Actualisatie
Integraal			

Toelichting

De Structuurvisie uit 2013 was een toekomstbeeld van Hilversum, bezien vanuit ruimtelijk perspectief. Veel van de benoemde kwaliteiten en speerpunten uit de Structuurvisie Hilversum 2030 zijn nog steeds actueel en veel genoemd tijdens de participatiebijeenkomsten. Veel maatregelen en projecten zijn in de afgelopen jaren gerealiseerd. De analyses uit de Omgevingsvisie laten zien dat het voor veel opgaven niet gemakkelijker is geworden, zoals voor woningbouw en de kwaliteit van de openbare ruimte. Ook zien we ten opzichte van 2013 nieuwe onderwerpen op de agenda, zoals energie, klimaatverandering, gezondheid en kunnen meedoen in de samenleving. De Structuurvisie biedt niet meer de antwoorden op alle vragen. De Omgevingsvisie wordt daarmee integraler van karakter. Dit geldt in mindere mate voor de Corona-herstelagenda, die actueler is en qua scope breder dan de Structuurvisie.

1.2 Hilversumse waarden

Vastgesteld beleid en beleid in voorbereiding

Niveau	Vastgesteld (raad)		In voorbereiding
	Beleid	Uitvoering	
Hilversumse waarden	Herziene welstandsnota (2022)	Monumentenverordening Diverse beleidskaarten (archeologie, beschermde stadsgezichten, natuurmonumenten) in bestemmingsplannen	Inventarisatie naoorlogs cultureel erfgoed (1940-2005)

Toets

Beleid	Volledigheid en consistentie	Integraliteit	Actualisatie
Hilversumse waarden			

Toelichting

Het ruimtelijk kwaliteitsbeleid in de (recent herziene) welstandsnota is op orde en verhoudt zich goed tot de geschetste ontwikkelingen in de Omgevingsvisie. Het beleid wordt periodiek geactualiseerd. Op onderdelen – zoals zonnepanelen in beschermde stadsgezichten – wordt nader onderzoek verricht. Ook zijn de beschermde stadsgezichten, archeologische en natuurwaarden goed verwerkt in bestemmingsplannen. Zo is de ruimtelijke kwaliteit geborgd. Verder doet de gemeente veel aan onderzoek naar en duiding van cultuurhistorische waarden en brengt die deskundigheid in gebiedsplannen en andere ruimtelijke ontwikkelingen. Zo wordt binnenkort een start gemaakt met een inventarisatie naar naoorlogs cultureel erfgoed, ook met oog op de Agenda Centrum. Wat opvalt is dat er geen expliciet beleidskader voor Erfgoed is. De Omgevingsvisie vult een deel van die leemte in, maar het is voorstelbaar dat voor het werken met gebiedsagenda's een duidelijker kader nodig is.

1.3 Klimaat, energie en circulaire materialen

Vastgesteld beleid en beleid in voorbereiding

Niveau	Vastgesteld (raad)		In voorbereiding
	Beleid	Uitvoering	
Klimaat, energie en circulaire materialen	Visie op Klimaatneutraal Hilversum 2050 (2012) Regionale Energie Strategie NH Zuid 1.0 (2021) Transitievisie Warmte	Leidraad duurzaam bouwen (2022) Uitvoeringsprogramma Duurzaam Hilversum 2016-2020 (2016) Regionaal uitvoeringsplan Huishoudelijk afval 2015-2020 (2016) Verordening afvalstoffenheffing 2022 (2021) Programma Aardgasvrije Wijken	Uitwerking Transitievisie Warmte Jaarplannen programma duurzaamheid Regionaal grondstoffenbeleid

Toets

Beleid	Volledigheid en consistentie	Integraliteit	Actualisatie
Klimaat, energie en circulaire materialen			

Toelichting

Het vastgestelde beleid is behoorlijk volledig en voldoet aan de wettelijke eisen. Het gaat in op de trends, ontwikkelingen en opgaven uit hoofdstuk 3 van de Omgevingsvisie. Er wordt op teruggegrepen in uitvoeringsbeleid en er is sprake van periodieke actualisatie. Er wordt steeds meer verband gelegd met andere opgaven (zoals wonen, mobiliteit of circulaire economie), maar dat kan altijd meer. Het formuleren van de integrale opgave duurzaamheid helpt om die verbanden te verstevigen. Met de leidraad duurzaam bouwen is een bruikbare vertaling gemaakt naar projecten en initiatieven.

1.4 Landschap, groen en natuur

Vastgesteld beleid en beleid in voorbereiding

Niveau	Vastgesteld (raad)		In voorbereiding
	Beleid	Uitvoering	
Landschap, groen en natuur	Groenbeleidsplan Hilversum 2030 (2013)	Nota impuls voor extra groen in Hilversum (2016)	Programma groen

Toets

Beleid	Volledigheid en consistentie	Integraliteit	Actualisatie
Landschap, groen en natuur			

Toelichting

Het groenbeleid wordt consistent uitgewerkt en geactualiseerd in het programma Groen. Omdat het parallel aan de Omgevingsvisie wordt opgesteld, verhoudt het zich goed tot de daarin geschetste opgaven, trends en ontwikkelingen. Zo komt er in het programma groen extra aandacht voor het omliggende landschap en trends als biodiversiteit, klimaatadaptatie, bodem en water. Het programma groen is zo een goede uitwerking van een programma, zoals bedoeld in hoofdstuk 5.

1.6 Water en bodem

Vastgesteld beleid en beleid in voorbereiding

Niveau	Vastgesteld (raad)		In voorbereiding
	Beleid	Uitvoering	
Water en bodem	Gemeentelijk watermanagementplan 2021-2026 (2020)	KEUR AGV (2011) Verordening havengelden 2022 (2021) Verordening rioolheffing 2022 (2021) Bepalingen bodem in bestemmingsplannen	

Toets

Beleid	Volledigheid en consistentie	Integraliteit	Actualisatie
Water en bodem			

Toelichting

Het gemeentelijk watermanagementplan is recent vastgesteld en gaat in op alle relevante trends en ontwikkelingen uit hoofdstuk 3 van de Omgevingsvisie. Benoemd is wat nodig is: aandacht voor de grond- en drinkwaterkwaliteit en beschikbaarheid en de overlast door extreme weersomstandigheden (hitte, droogte). Nog niet alle maatregelen zijn geprogrammeerd. Dat komt mede omdat water en bodem zijn bij uitstek onderwerpen zijn waarvoor de gemeente niet alleen aan de lat staat. Voor water en bodem is de Provincie Noord-Holland het belangrijkste bevoegde gezag en voor maatregelen (bijvoorbeeld om te voldoen aan de Kaderrichtlijn water) staan ook partijen als het Rijk en Waternet aan de lat. Wat het gemeentelijk beleid betreft is dat voor water consistent en op orde; bodem kan baat hebben bij een duidelijk beleidskader dat ook inspeelt op de geschetste ontwikkelingen rondom bodem (stikstof etc). Een uitdaging is om water en bodem steeds voldoende in planontwikkelingen te laten terugkomen. Het programma Duurzaam uit de Omgevingsvisie zal daarbij helpen.

1.7 Bevolkingsopbouw en wonen

Vastgesteld beleid en beleid in voorbereiding

Niveau	Vastgesteld (raad)		In voorbereiding
	Beleid	Uitvoering	
Bevolkingsopbouw en wonen	Woonvisie Hilversum 2021-2030 (2021) Regionale woonvisie regio Gooi en Vechtstreek 2030 (2021)	Regionale Huisvestingsverordening Gooi en Vechtstreek (2019) Doelgroepenverordening (2020) Regionaal woonakkoord (2021)	Uitwerking woon-zorgvisie (programma wonen) Prestatieafspraken corporaties Huisvestingsverordening (regio) Opkoopbescherming Doelgroepenverordening in bestemmingsplannen en Omgevingsplan

Toets

Beleid	Volledigheid en consistentie	Integraliteit	Actualisatie
Bevolkingsopbouw en wonen			

Toelichting

Het woonbeleid van Hilversum heeft nadrukkelijk een lokale en regionale kant. Het woonbeleid is in principe op orde, met recent vastgestelde lokale en regionale woonvisies, die ingaan op de trends, ontwikkelingen en opgaven uit hoofdstuk 3 van de Omgevingsvisie. Gebiedsgerichte uitwerkingen zijn gepland, waarbij het goed voorstelbaar is dat die in de gebiedsagenda's uit de Omgevingsvisie vorm krijgen. Tegelijk merken we in de Omgevingsvisie dat de woonopgave complex is en met alle opgaven verbonden: duurzaam (verduurzaming woningvoorraad), vitaal (wonen als vestigingsplaatsfactor) en inclusief (passend wonen als voorwaarde om mee te kunnen doen). Het gekozen ambitieniveau voor wonen is ruimte-scheppend of ruimte-beperkend voor alle opgaven en kan dus steeds minder 'sectoraal' bekeken worden.

1.8 Economie en innovatie

Vastgesteld beleid en beleid in voorbereiding

Niveau	Vastgesteld (raad)		In voorbereiding
	Beleid	Uitvoering	
Economie en innovatie	Economisch perspectief 2040 (2021)* Horecakader (2017) Detailhandelskader (2017) Evenementenkader (2017) Mediavisie (2016) Economische visie (2007)	Agenda Economie en Media (2020) Verordening marktgelden (2021) Winkeltijdenverordening (2018) Uitwerkingsnota zorg (economische kansen) (2009) Uitwerkingsnota Arbeidsmarkt en werkgelegenheid (2008) Uitwerkingsnota toerisme en recreatie (2008)	Agenda Economie & Media 2022-2023 Regionale HCA Plannen voor aanloopstraten

* Het economisch perspectief is geen klassiek beleidskader, maar een schets van trends, ontwikkelingen en opgaven. De gemeenteraad heeft dit meegegeven aan de participatie voor de Omgevingsvisie

Toets

Beleid	Volledigheid en consistentie	Integraliteit	Actualisatie
Economie en innovatie			

Toelichting

Het was duidelijker geweest zijn als het Economisch Perspectief als beleidskader was vastgesteld. De gesignaleerde trends, ontwikkelingen en opgaven in de Omgevingsvisie sluiten aan bij gesignaleerde trends in het Economisch Perspectief (2021). Het vastgestelde economisch beleid in Hilversum (zoals de agenda economie en media) kijkt echter erg vaak naar de korte termijn, terwijl economisch beleid, beleid van de lange adem is. Nieuw economisch beleid zal meer perspectief moeten bieden op de economie van morgen schetsten om kansen tijdig te herkennen er en ruimte bieden om daarop te kunnen inspelen. Daarnaast moet het handelingsperspectief geven op werken in gemengde woon-werkmilieus, werklocaties en hoe we in toekomstige (gebieds-)ontwikkelingen omgaan met de ruimte voor werk. Daarnaast is duidelijker regionaal economisch beleid nodig.

1.9 Verkeer en vervoer

Vastgesteld beleid en beleid in voorbereiding

Niveau	Vastgesteld (raad)		In voorbereiding
	Beleid	Uitvoering	
Verkeer en vervoer	Structuurvisie Verkeer en vervoer 2030 (2016) Mobiliteitsvisie Hilversum 2040 (2021) Herziening laadpalenbeleid (2015)	Parkeerverordening Hilversum (2018) Verordening parkeerbelastingen 2022 (2021) Verordening mobiliteitsfonds Hilversum (2009) Wijziging verordening mobiliteitsfonds Hilversum 2009 (2019)	Uitvoeringsprogramma mobiliteit Parkeernota/programma parkeren Uitwerking fietsmaatregelen

Toets

Beleid	Volledigheid en consistentie	Integraliteit	Actualisatie
Verkeer en vervoer			

Toelichting

Het mobiliteitsbeleid is recent geactualiseerd met de Mobiliteitsvisie Hilversum 2040. Die sluit goed aan bij de gesignaleerde trends, ontwikkelingen en opgaven uit hoofdstuk 3. De mobiliteitsvisie wordt uitgewerkt in een uitvoeringsprogramma, parallel aan de Omgevingsvisie en aansluitend op andere programma's (zoals de actualisatie van de visie Hilversum Buiten, het Economisch Perspectief en de duurzaamheidsagenda). De Omgevingsvisie bevestigt een aantal keuzes uit de Mobiliteitsvisie,

waaronder de inzet op deelmobiliteit, het terugbrengen van de ruimte voor de auto en de wijze waarop naar parkeren wordt gekeken. In het uitvoeringsprogramma mobiliteit kan dit concreter worden gemaakt. We verwachten dat op grond hiervan waarschijnlijk alle verordeningen moeten worden aangepast.

1.10 Mee kunnen doen

Vastgesteld beleid en beleid in voorbereiding

Niveau	Vastgesteld (raad)		In voorbereiding
	Beleid	**Uitvoering**	
Mee kunnen doen	Kadernota Sociaal domein 2017-2021 (2016)* Beleidsplan integrale schuldhulpverlening 2020-2024 (2019) Beleidsnota schuldhulpverlening aan ondernemers (2009) Beleidsplan minimabeleid (2020) Nota bijzondere bijstand (2004) Meerjarenbeleidsplan participatie 2015-2018 Visie en agenda jeugdhulp 2019-2021 (2019) Naar een financieel gezond sociaal domein (2021) Beleidsplan bescherming en opvang (regionaal) Beleidsplan LHBTI 2019-2022 (2019) Nationaal programma Onderwijs Hilversumse Educatieve Agenda 2021-2024 (2021) Regionale Onderwijsagenda 2020-2022 Agenda WMO-welzijn in de wijk 2019-2021 (2019)*** Uitvoeringsnotitie buurten 3.0 (2020)***	Agenda lokale inclusie (2020) Actieplan tegen eenzaamheid (2020) Transformatieplan zorg voor de jeugd Gooi en Vechtstreek (2019) Regionaal arbeidsmarktbewerkingsplan (2019) Focus op werk (2019) Kindpakket (2017) Beleidsregels kindregelingen (2015) Beleidsregels verhaal en terugvordering (2015) Regionale nota inkoop sociaal domein Beleidsregels woonkosten en schoolverlaters (2015) Beleidsregels re-integratie (2016) Beleidsregels boete bij schending inlichtingenplicht (2016) Beleidsregels inkeerregeling (2017) Beleidsregels terugvordering WWB, Ioaw en Ioaz (2013) Beleidsregels terugvorderdering levensonderhoud Bbz (2011) Beleidsregels inburgering (2013) Beleidsregels schuldhulpverlening (2012) Beleidsregel individuele studietoeslag (2016) Beleidsregel vergoeding eigen bijdrage kinderopvang (2013) Beleid krediethypotheek en pandrecht bijstand (2008) Regeling Meedoen Hilversum (2016) Verzamelverordening inkomensvoorzieningen en participatiewet (2016) Verordening inburgering (2013) Verordening PGB begeleid werken WSW GR Tomingroep (2008)	Nieuwe visie sociaal domein Actieplan Ouder worden in Hilversum Beleidsplan mantelzorg Evaluatie doelstellingen lokale educatieve agenda Voorbereiden nieuw Minimabeleid 2024-2027 Voorbereiden beleidsplan schuldhulpverlening 2024-2027 nota's WMO, jeugd Actieprogramma's eenzaamheid, vrijwilligerswerk

Toets

Beleid	Volledigheid en consistentie	Integraliteit	Actualisatie
Mee kunnen doen			

Toelichting

Wat direct opvalt is het grote aantal beleidskaders bij dit thema, zowel lokale als regionale, vanwege de intensieve regionale samenwerking in het sociaal domein. Het grote aantal heeft ook te maken met dat binnen dit thema sprake is van veel uitvoeringsbeleid (uitvoering van wettelijke regelingen), waarvoor specifieke regelingen soms verplicht zijn. Veel beleidskaders vinden hun oorsprong in de kadernota sociaal domein 2017-2021. Veel van het sectorale beleid past ook in de Omgevingsvisie (het is niet 'fout'). Wel wordt steeds duidelijker dat onderwerpen in het sociaal domein sterk samenhangen met opgaven in het economische en ruimtelijke domein en dat sommige onderwerpen nog onderbelicht zijn: een brede blik op gezondheid, voorzieningen in relatie tot extramuralisering en veiligheid. Dit vraagt om meer samenhangend beleid over de sociaal domein-doelen heen, meer relatie met economische en ruimtelijke opgaven, meer relatie tussen regionaal en lokaal beleid. Vooral vraagt het om een 'mind shift' bij het opstellen van beleidsnota's. Nu maken we beleidsnota's gericht op specifieke kwetsbare groepen en het uitvoeren van regelingen/besteding van middelen (vangnetfunctie). Hoofdstuk 3 van de Omgevingsvisie roept op meer te kijken naar thema's als kansengelijkheid en preventie. Reeds gepland is het maken van een nieuwe visie sociaal domein. Daarvoor kan goed worden aangesloten bij de trends, ontwikkelingen en opgaven uit hoofdstuk 3 van de Omgevingsvisie. Het werken met een programma Meedoen kan de relaties tussen verschillende onderwerpen goed versterken.

1.11 Gezondheid

Vastgesteld beleid en beleid in voorbereiding

Niveau	Vastgesteld (raad)		In voorbereiding
	Beleid	Uitvoering	
Gezondheid	Nota Sport en Bewegen 2016-2020 (2016) Dierenwelzijnsbeleid Hilversum (2016) Integraal veiligheidsplan 2018-2022 Regionaal beleidsplan veiligheidsregio Gooi en Vechtstreek 2019-2022 Sportakkoord Hilversum Preventieakkoord Hilversum	Actieplan Geluid (2013) Provinciale milieuverordening (tranche 10a) Sluiting drugspanden Hilversum, damoclesbeleid Programmabegroting 2022 veiligheidsregio Gooi en Vechtstreek Landelijk programma digitale overheid (2017) Beleidsregel toepassing wet Bibob 2020 Hilversum Plan van Aanpak ondermijning (2020)	Actualiseren IVP Actieplan ondermijning Nieuw beleid lucht, geluid en stikstof

Toets

Beleid	Volledigheid en consistentie	Integraliteit	Actualisatie
Gezondheid			

Toelichting

Het sport- en veiligheidsbeleid zijn actueel of worden binnenkort geactualiseerd. Voor lucht, geluid, gezondheid en stikstof hebben we geen aparte beleidskaders, die aanvullend zijn op wet- en regelgeving. Het verdient aanbeveling zulke kaders wel te ontwikkelen.

1.12 Voorzieningen en openbare ruimte

Vastgesteld beleid en beleid in voorbereiding

Niveau	Vastgesteld (raad)		In voorbereiding
	Beleid	**Uitvoering**	
Voorzieningen en openbare ruimte	Visie Hilversum Buiten (2004) Integraal huisvestingsplan Onderwijs 2020-2035 (2020)* Cultuurbeleid Metrum	Handboek Beheer Hilversum Buiten (2009) Handboek Inrichting Hilversum Buiten (2009) Meerjaren onderhoudsplanning 2020-2034 (2020)	Actualiseren Hilversum Buiten en handboeken IHP actualisatie Herzien cultuurbeleid Sport in de stad

Toets

Beleid	Volledigheid en consistentie	Integraliteit	Actualisatie
Voorzieningen en openbare ruimte			

Toelichting

De gemeente werkt aan het actualiseren van al het deelbeleid. De uitgangspunten uit de Omgevingsvisie kunnen daarin goed worden meegenomen. De Omgevingsvisie biedt ook aanknopingspunten om meer samenhangend beleid t.a.v. ‘voorzieningen’ te maken: wat is op welke plek nodig (maatschappelijk, eerste en tweedelijns zorg)?. De programma’s uit hoofdstuk 5 helpen daarbij.

Conclusie

Het bestaande beleid past in de Omgevingsvisie. Of omgekeerd: er is geen beleid door de gemeenteraad vastgesteld dat niet in de Omgevingsvisie past.
Wel is de Omgevingsvisie aanleiding om onderdelen van het beleid:

- in de toekomst meer samenhangend of integraler op te stellen, zoals rondom voorzieningen en der verbinding vanuit het sociaal domein met het fysiek en economisch domein. De programma’s uit hoofdstuk 5 van de Omgevingsvisie lenen zich daar goed voor.
- Leemtes aan te vullen: erfgoed, economische ontwikkeling (m.n. het lange termijnperspectief) bodem, lucht en geluid. De Omgevingsvisie kan daar een goed vertrekpunt voor zijn.

Of beleid geïntensiveerd moet worden (halen we met dit beleid de doelen?) is onderdeel van de MER-beoordeling.

2. Toets lopende gebieds- en locatieontwikkelingen

Projecten en initiatieven (gebieds- en locatieontwikkelingen) behoren tot de uitvoering. De doelen uit visie en beleid krijgen in projecten van de gemeente en initiatieven van initiatiefnemers concreet vorm.

De gemeente werkt met een projectenlijst. Die is opgenomen in de tabel hiernaast

nr.	Projectnaam
1	Anna's Hoeve
2	Arenapark, Beeldkwaliteitsplan & Stedenbouwkundigplan
3	Arenapark: deelproject, Maatschappelijk vastgoed, Internationale school, Zwembad en sportvoorzieningen
4	Arenapark: deelproject, verplaatsen Station sportpark
5	Stationsgebied in zijn geheel, fietsenstalling, busstation, GAK, WVG Koninginneweg en private ontwikkelingen
6	Bruisend Hart, vervolg Stedenbouwkundig- en Beeldkwaliteitsplan
7	Bruisend Hart De Kwekerij
8	Circusterrein
9	Herinrichting Kerkbrink (niet de verhuizing van de bibliotheek naar de Gooische Brink)
10	Kleine Spoorbomen
11	Maatregelen doorstroming & leefbaarheid Johannes Geradtsweg (VDBN)
12	Groene Pleinen 1221
13	MFA de Lelie / Paulusschool
14	HOV, diverse contracten
15	Geluidssanering spoor
16	Herinrichting winkelgebied Gijsbrecht van Amstelstraat
17	Huydecopersweg
18	Nabo Maartensdijkseweg
19	Voltooiing Groene Schakel
20	Omgevingsvisie
21	Opvang Oekraïners
22	1221 Hunkemöller (verplichting aangegaan)
23	1221 Venetapark (verplichting aangegaan)
24	1221 Korte Noorderweg (verplichting aangegaan)
25	1221 Lijsterweg 30
26	1221 Lijsterweg/Zuiderweg(verplichting aangegaan)
27	1221 Van Son (verplichtingen aangegaan)
28	1221 Wybertjesfabriek (verplichtingen aangegaan)
29	1221 Larenseweg 137-139
30	Landgoed Zonnestraal
31	Philipslocatie
32	Van Riebeeckgalerij
33	Werf 35 (verplichting aangegaan)
34	Woningbouw Tergooi
35	Woningbouw Raaweg
36	Zeverijn
37	Koornstraat 39

Alle projecten en initiatieven passen in de Omgevingsvisie, of beter: de Omgevingsvisie is geen aanleiding om deze projecten en initiatieven stop te zetten. Integendeel: in veel projecten zijn de grote opgaven uit hoofdstuk 3 en de maatregelen uit hoofdstuk 4 aan de orde en wordt integraal gekeken. Denk aan de mooie plannen voor het Stationsgebied of het Arenapark. In projecten altijd een gezonde spanning. De projecten zijn bij uitstek geschikt om doelen uit de Omgevingsvisie vorm te geven en te versnellen. Aan de andere kant kunnen we niet eindeloos ambities stapelen: business cases moeten wel sluiten en de ruimte is niet oneindig.

Het opplussen van ambities in reeds ingekaderde projecten verdient geen aanbeveling. Wel kunnen we in projecten waar planvorming nog loopt mogelijk extra inzetten op de doelen uit de Omgevingsvisie. We denken aan:

- In Arenapark steviger inzetten op duurzaamheidsmaatregelen (d.w.z. op een hoger niveau dan het wettelijk minimum) en het functioneren van/investeren in het OV knooppunt en maatschappelijk vastgoed (school en integraal sportcomplex).
- In het stationsgebied de ruimte voor de auto beperken. Hierbij doelen we vooral op het afwaarderen van de centrumring, met als gevolg meer ruimte voor voetgangers en fietsers en stimuleren van alternatieven voor de auto.
- In 1221 moeten we voor de grotere locaties nog Locatie Ontwikkel Plannen met initiatiefnemers overeenkomen. Hierin kunnen we de beweging naar minder verstening/meer groen/betere openbare ruimte versterken door minder parkeren te realiseren. Dit maakt waarschijnlijk de business cases haalbaarder.

De programma's uit hoofdstuk 5 bieden de projecten meer houvast om beleid te concretiseren naar het niveau van projecten. We denken daarbij specifiek aan:

- Het hebben van heldere ambities voor de energie/warmtetransitie, een heldere rolneming door de gemeente en het uitwerken van doelen en mogelijkheden in concrete toepasbare oplossingen.
- Meer toepasbaarheid geldt ook voor het thema wonen. Voor de projecten helpt om de huidige verdeling 33-50-17 uit te werken naar concrete(re) woonproducten voor concrete

doelgroepen. Voor het versnellen van woningbouw helpt het harder maken van de planvoorraad of het innemen van grondposities door de gemeente.
- Heldere ontwikkelregels voor parkeren en het gebruik van de openbare ruimte.
- Een nota bovenwijks kostenverhaal. Het idee is dat de markt meer kan bijdragen aan bovenwijkse voorzieningen en dat vormen van 'uitruil' projecten kunnen versnellen. Als voorbeeld: in projecten kunnen meer duurzaamheids/energieambities worden gerealiseerd ('een stap extra') als er concrete mogelijkheden en financiering is.

Wanneer de Omgevingsvisie is vastgesteld, kan een analyse gemaakt worden in welke projecten eventueel extra doelen gerealiseerd kunnen worden, of projecten versneld kunnen worden.

3. Toets verstedelijkingsconcept MRA

In februari 2022 heeft de gemeenteraad het 'verstedelijkingsconcept MRA' vastgesteld. Daarbij is aangegeven dat de gemeenteraad bij de Omgevingsvisie kan besluiten over een eventuele doorwerking van het verstedelijkingsconcept in het lokaal beleid. In het raadsvoorstel is geconstateerd dat het verstedelijkingsconcept uitgaat van een meerkernige ontwikkeling en dat Gooi en Vechtstreek daar een eigen invulling aan kan geven. Het verstedelijkingsconcept agendeert geen fundamentele keuzevraagstukken of nieuwe ambities (zoals grootschalige woningbouwlocaties) voor Gooi en Vechtstreek en Hilversum. Wel zijn er (bestaande) opgaven en ambities die vragen om samenwerking met/investeringen door Rijk en provincie opgenomen en vertaald in een integrale gebiedsuitwerking voor Gooi en Vechtstreek. Het gaat daarbij om de volgende onderwerpen:

Met het Rijk:

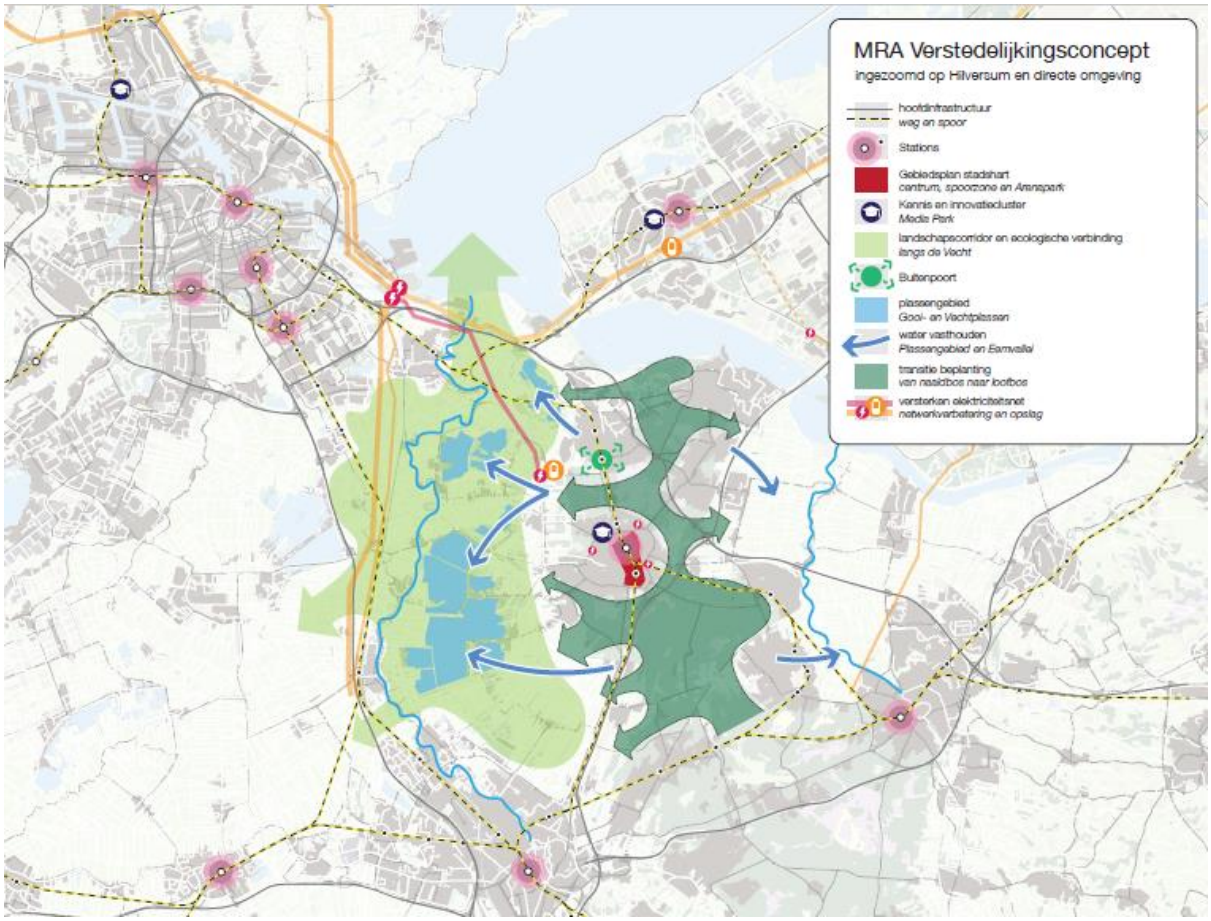
- Uitwerking van een integrale aanpak van het watersysteem in relatie tot functies en inrichting in de Gooi en Vechtstreek met aandacht voor de Natura 2000-gebieden, de landbouw, de inrichting van natuur- en woningbouwgebieden op de Heuvelrug, drinkwaterwinning in het gebied, het peilbeheer van de Vechtplassen, het benutten en vasthouden van kwelwater, mogelijke tijdelijke waterbuffers en extra gemaalcapaciteit bij Muiden
- Functioneren A1 en A27 als onderdeel van het multimodaal toekomstbeeld 2040 en vanwege de scheve woon-werkbalans
- Integrale ontwikkeling stadshart Hilversum (gebiedsontwikkelingen stationsgebied, Arenapark, 1221 en in de toekomst rondom station Mediapark rondom de Gooicorridor en HOV-lijnen)
- Toekomstbestendig en ecologisch veerkrachtig Groene Hart (behoud en ontwikkeling van oude cultuurlandschappen)

Met de regio:

- Verder versterken van het economisch profiel Gooi en Vechtstreek op media (Mediapark), gezondheid (in Arenapark en elders in het deelgebied) en vrijetijdseconomie
- Versterken van de (internationale) concurrentiekracht en verdienvermogen van de media-industrie in Nederland door in te zetten op innovatie en talentontwikkeling, gebruik makend van de mogelijkheden die AI biedt, vanuit een sterke toekomstvaste Media Campus in Hilversum
- Voldoende aandacht voor behoud van praktijkgeschoolde werkgelegenheid in Gooi en Vechtstreek, als voorwaarde voor leefbaarheid en inclusiviteit
- De woonwerkrelatie met Utrecht, Amersfoort, Amsterdam en Flevoland, met aanvullend aandacht voor HOV- en fietsverbindingen richting de werkplekken in deze gebieden en vice versa

- Het behoud van de leefbaarheid in de kleine kernen, zoals met inzet op het tegengaan van winkelleegstand en het verbeteren van de bereikbaarheid per HOV en fiets

Dit is als volgt verbeeld in verschillende kaarten in het verstedelijkingsconcept.

We kunnen constateren dat deze onderwerpen goed aansluiten op de opgaven (H3), keuzes (H4) en maatregelen in deze Omgevingsvisie Hilversum 2040. Zowel de Omgevingsvisie als het verstedelijkingsconcept behoeven geen aanpassing.

Bijlage D.1: overzicht thematisch beleid (‘kaderstellende nota’s’)

Bron: conceptprogrammabegroting 2023

Niveau		Vastgesteld (raad)		In voorbereiding
		Beleid (visies, kadernota’s, beleidsnota's, masterplannen)**	**Uitvoering** **(**uitvoerings/uitwerkingsnota's, programma's, handboeken, agenda’s, regelingen, verordeningen)	
Integraal		Structuurvisie Hilversum 2030 (2013)*	Corona-herstelagenda (2021)	Omgevingsvisie, Omgevingsplan
Thematisch	**Hilversumse waarden**	Herziene welstandsnota (2022)	Monumentenverordening VTH beleid Diverse beleidskaarten (archeologie, beschermde stadsgezichten, natuurmonumenten) in bestemmingsplannen	Inventarisatie naoorlogs cultureel erfgoed (1940-2005)
	Klimaat, energie en circulaire materialen	Visie op Klimaatneutraal Hilversum 2050 (2012)* Regionale Energie Strategie NH Zuid 1.0 (2021)* Transitievisie Warmte	Leidraad duurzaam bouwen (2022) Uitvoeringsprogramma Duurzaam Hilversum 2016-2020 (2016) Regionaal uitvoeringsplan Huishoudelijk afval 2015-2020 (2016) Verordening afvalstoffenheffing 2022 (2021) Programma Aardgasvrije Wijken	Uitwerking Transitievisie Warmte Jaarplannen programma duurzaamheid Regionaal grondstoffenbeleid
	Landschap, groen en natuur	Groenbeleidsplan Hilversum 2030 (2013)*	Nota impuls voor extra groen in Hilversum (2016)	Programma groen
	Water en bodem	Gemeentelijk watermanagementplan 2021-2026 (2020)*	KEUR AGV (2011) Verordening havengelden 2022 (2021) Verordening rioolheffing 2022 (2021) Bepalingen bodem in bestemmingsplannen	
	Bevolkingsopbouw en wonen	Woonvisie Hilversum 2021-2030 (2021)* Regionale woonvisie regio Gooi en Vechtstreek 2030 (2021)	Regionale Huisvestingsverordening Gooi en Vechtstreek (2019) Doelgroepenverordening (2020) Regionaal woonakkoord (2021)	Uitwerking woon-zorgvisie (programma wonen) Prestatieafspraken corporaties Huisvestingsverordening (regio) Opkoopbescherming Doelgroepenverordening in bestemmingsplannen en Omgevingsplan
	Economie en innovatie	Economisch perspectief 2040 (2021)* Horecakader (2017) Detailhandelskader (2017) Evenementenkader (2017) Mediavisie (2016) Economische visie (2007)	Agenda Economie en Media (2020) Verordening marktgelden (2021) Winkeltijdenverordening (2018) Uitwerkingsnota zorg (economische kansen) (2009) Uitwerkingsnota Arbeidsmarkt en werkgelegenheid (2008) Uitwerkingsnota toerisme en recreatie (2008)	Agenda Economie & Media 2022-2023 Regionale HCA Plannen voor aanloopstraten
	Verkeer en vervoer	Structuurvisie Verkeer en vervoer 2030 (2016) Mobiliteitsvisie Hilversum 2040 (2021)* Herziening laadpalenbeleid (2015)	Parkeerverordening Hilversum (2018) Verordening parkeerbelastingen 2022 (2021) Verordening mobiliteitsfonds Hilversum (2009) Wijziging verordening mobiliteitsfonds Hilversum 2009 (2019)	Uitvoeringsprogramma mobiliteit Parkeernota/programma parkeren Uitwerking fietsmaatregelen
	Mee kunnen doen	Kadernota Sociaal domein 2017-2021 (2016)*	Agenda lokale inclusie (2020) Actieplan tegen eenzaamheid (2020) Transformatieplan zorg voor de jeugd Gooi en Vechtstreek (2019)	Nieuwe visie sociaal domein Actieplan Ouder worden in Hilversum Beleidsplan mantelzorg

		Beleidsplan integrale schuldhulpverlening 2020-2024 (2019) Beleidsnota schuldhulpverlening aan ondernemers (2009) Beleidsplan minimabeleid (2020) Nota bijzondere bijstand (2004) Meerjarenbeleidsplan participatie 2015-2018 Visie en agenda jeugdhulp 2019-2021 (2019) Naar een financieel gezond sociaal domein (2021) Beleidsplan bescherming en opvang (regionaal) Beleidsplan LHBTI 2019-2022 (2019) Nationaal programma Onderwijs Hilversumse Educatieve Agenda 2021-2024 (2021) Regionale Onderwijsagenda 2020-2022 Agenda WMO-welzijn in de wijk 2019-2021 (2019)*** Uitvoeringsnotitie buurten 3.0 (2020)***	Regionaal arbeidsmarktbewerkingsplan (2019) Focus op werk (2019) Kindpakket (2017) Beleidsregels kindregelingen (2015) Beleidsregels verhaal en terugvordering (2015) Regionale nota inkoop sociaal domein Beleidsregels woonkosten en schoolverlaters (2015) Beleidsregels re-integratie (2016) Beleidsregels boete bij schending inlichtingenplicht (2016) Beleidsregels inkeerregeling (2017) Beleidsregels terugvordering WWB, Ioaw en Ioaz (2013) Beleidsregels terugvorderdering levensonderhoud Bbz (2011) Beleidsregels inburgering (2013) Beleidsregels schuldhulpverlening (2012) Beleidsregel individuele studietoeslag (2016) Beleidsregel vergoeding eigen bijdrage kinderopvang (2013) Beleid krediethypotheek en pandrecht bijstand (2008) Regeling Meedoen Hilversum (2016) Verzamelverordening inkomensvoorzieningen en participatiewet (2016) Verordening inburgering (2013) Verordening PGB begeleid werken WSW GR Tomingroep (2008)	Evaluatie doelstellingen lokale educatieve agenda Voorbereiden nieuw Minimabeleid 2024-2027 Voorbereiden beleidsplan schuldhulpverlening 2024-2027 nota's WMO, jeugd Actieprogramma's eenzaamheid, vrijwilligerswerk
	Gezondheid	Nota Sport en Bewegen 2016-2020 (2016) Dierenwelzijnsbeleid Hilversum (2016) Integraal veiligheidsplan 2018-2022 Regionaal beleidsplan veiligheidsregio Gooi en Vechtstreek 2019-2022 Sportakkoord Hilversum Preventieakkoord Hilversum	Actieplan Geluid (2013) Provinciale milieuverordening (tranche 10a) Sluiting drugspanden Hilversum, damoclesbeleid Programmabegroting 2022 veiligheidsregio Gooi en Vechtstreek Landelijk programma digitale overheid (2017) Beleidsregel toepassing wet Bibob 2020 Hilversum Plan van Aanpak ondermijning (2020)	Actualiseren IVP Actieplan ondermijning Programma VTH (handhaving) Nieuw beleid lucht, geluid en stikstof
	Voorzieningen en openbare ruimte	Visie Hilversum Buiten (2004) Integraal huisvestingsplan Onderwijs 2020-2035 (2020)* Cultuurbeleid Metrum	Handboek Beheer Hilversum Buiten (2009) Handboek Inrichting Hilversum Buiten (2009) Meerjaren onderhoudsplanning 2020-2034 (2020)	Actualiseren Hilversum Buiten en handboeken IHP actualisatie Herzien cultuurbeleid Sport in de stad
Gebiedsgericht		Verstedelijkingsstrategie MRA (2022) Ontwikkelingsvisie Noordvleugel Utrecht 2015-2030 Centrumvisie (2015) Masterplan Stationsgebied Masterplan Arenapark	Regionale samenwerkingsagenda Gooi en Vechtstreek 2019-2022 Uitvoeringsprogramma Regionale samenwerkingsagenda 2019-2022 Gebiedsagenda 1221 (20XX) Beeldkwaliteitplan Plus 1221 (2020) Programma Kerkelanden (2014) Programma Havenkwartier (2013) Programma aanpak leegstand (2012) Meerjarenperspectief gebiedsontwikkelingen (2021)	Gebiedsagenda centrum Wijkgerichte uitvoeringsagenda's wonen in de Meent en Kerkelanden Stedenbouwkundig plan Arenapark Gebiedsagenda's Mediapark en werklocaties in Zuidwest Bestemmingsplan stationgebied Circusterrein Kerkbrink Actualisatie MPG

		Uitvoeringsnota stationsgebied + stbk en bkp	
Bedrijfsvoering	Nota grond en vastgoedbeleid (2019)	Financiële verordening gemeente Hilversum 2022 (2021) Uitvoeringsnota grondprijzen (2021) Verordening OZB 2022 (2021) Verordening precariobelasting 2022 (2021) Verordening hondenbelasting 2022 (2021) Legesverordening 2022 (2021) Data gedreven sturen Subsidieverordening VTH beleid	Nota kostenverhaal Visie samenwerking en governance Programma VTH (handhaving)

* Dit worden voor de Omgevingsvisie als de belangrijkste beleidsdocumenten gezien. De inhoud er van is samengevat in bijlage D.2, samen met een aantal landelijke en regionale beleidsdocumenten, zoals de NOVI (2020) en POVI (2018).

** veel beleid heeft raakvlakken met meerdere onderwerpen. Het is hier geplaatst bij het thema waar het zwaartepunt ligt.

*** deze nota's bevatten weliswaar veel uitvoeringsaspecten, maar worden ook gezien als belangrijke beleidsnota's

Bijlage D.2 Samenvatting belangrijkste beleidsdocumenten Rijk, provincie en gemeente

In deze bijlage worden de beleidsdocumenten die zich verhouden tot de trends/ontwikkelingen en opgaven uit hoofdstuk 3 samengevat. Het gaat om:

Rijk

- Nationale Omgevingsvisie (2020)

Provincie & regio Gooi- en Vechtstreek

- Provinciale Omgevingsvisie (2018)
- Koersdocument Gooi- en Vechtstreek (2021)
- RES 1.0 (2021)

Gemeente Hilversum

- Visie op Klimaatneutraal Hilversum 2050 (2012)
- Groenbeleidsplan Hilversum 2030 (2013)
- Structuurvisie Hilversum 2030 (2013)
- Kadernota voor het sociaal domein Hilversum 2017-2021(2017)
- Gemeentelijk Watermanagementplan (2020)
- Economisch Perspectief 2040 (2021)
- Mobiliteitsvisie Hilversum 2040 (2021)
- Woonvisie 2030 (2021)
- Integraal Huisvestingsplan (IHP) Onderwijs (2021)
- Hilversumse Educatieve Agenda 2021 t/m 2024 (2021)

Nationale Omgevingsvisie (2020)

Inleiding

In de Nationale Omgevingsvisie, de NOVI, geeft het Rijk een langetermijnvisie op de toekomstige ontwikkeling van de leefomgeving in Nederland. Nederland staat voor een aantal urgente maatschappelijke opgaven. Grote en complexe opgaven zoals klimaatverandering, energietransitie, circulaire economie, bereikbaarheid en woningbouw zullen Nederland flink veranderen. De NOVI biedt een perspectief om deze grote opgaven aan te pakken. Omgevingskwaliteit is het kernbegrip.

Vier prioriteiten

In de NOVI worden vier prioriteiten gesteld. De NOVI is erop gericht om voor deze vier prioriteiten de nationale beleidskeuzes (op strategisch niveau) zo scherp mogelijk te formuleren. Dat gebeurt vanuit het doel van de Omgevingswet: het bereiken van een balans tussen: '(a) bereiken en in stand houden van een veilige en gezonde fysieke leefomgeving en een goede omgevingskwaliteit en (b) doelmatig beheren, gebruiken en ontwikkelen van de fysieke leefomgeving ter vervulling van maatschappelijke behoeften'.

1. *Ruimte voor klimaatadaptatie en energietransitie.*
   De klimaatverandering, de energietransitie en de afspraken uit het Klimaatakkoord hebben een grote invloed op de fysieke leefomgeving en vragen om afwegingen en vergaande keuzes in de inrichting van onze fysieke leefomgeving. De maatregelen om de negatieve gevolgen van de klimaatverandering op te kunnen vangen en de energietransitie te realiseren, moeten worden ingepast, terwijl er ook grote druk op de ruimte is vanuit andere opgaven en belangen. Daarom is het belangrijk dat de mogelijkheden voor energiebesparing worden benut.

Beleidskeuze 1.1

Nederland is in 2050 klimaatbestendig en waterrobuust. Bij (her)ontwikkelingen wordt voorkomen dat het risico op schade en slachtoffers door overstromingen of extreem weer toeneemt, voor zover dat redelijkerwijs haalbaar is. We behouden en reserveren voldoende ruimte voor toekomstige waterveiligheidsmaatregelen.

Beleidskeuze 1.2

Om de klimaatdoelstellingen voor 2050 te behalen kiezen wij ervoor het grootste gedeelte van de energieproductie te realiseren door middel van windparken op de Noordzee.

Beleidskeuze 1.3

We maken de energie-infrastructuur geschikt voor duurzame energiebronnen en reserveren daarvoor ruimte.

Beleidskeuze 1.4

We realiseren de opgave van duurzame energie met oog voor de kwaliteit van de omgeving en combineren deze zo veel mogelijk met andere functies.

2. *Duurzaam economisch groeipotentieel.*
   Vanuit onze sterke internationale concurrentiepositie moeten we werk maken van een nieuw (duurzaam en circulair) sociaaleconomisch verdienmodel en blijven zorgen voor een excellent vestigingsklimaat met een aantrekkelijke, veilige en gezonde leefomgeving en voldoende fysieke ruimte voor bedrijvigheid.

Beleidskeuze 2.1
De Nederlandse economie verandert van karakter en is in 2050 geheel circulair en de broeikasgasemissies zijn dan met 95 procent gereduceerd, met 55 procent reductie als beoogd tussendoel in 2030. Het Rijk investeert, faciliteert met kennis en onderzoek en stelt eisen aan het benutten van circulaire grondstoffen en zet in op reductie van het grondstoffengebruik van 50 procent in 2030.

Beleidskeuze 2.2

We zetten in op het gebruik van duurzame energiebronnen en op verandering van productieprocessen.

Beleidskeuze 2.3

Ingezet wordt op optimale (inter)nationale bereikbaarheid van steden en de economische kerngebieden.

Beleidskeuze 2.4

Overheden investeren in een aantrekkelijke, gezonde en veilige leefomgeving in steden en regio's en bevorderen een onderscheidend en aantrekkelijk vestigingsklimaat.

Beleidskeuze 2.5

Institutionele, technisch-operationele belemmeringen en knelpunten in regelgeving die goede grensoverschrijdende verbindingen belemmeren, moeten worden opgelost.

Beleidskeuze 2.6

In samenwerking met de andere overheden, de netbeheerders en het bedrijfsleven zet het Rijk ten behoeve van de digitalisering van de economie in op de uitrol van nieuwe netwerken en selectieve groei van datacenters.

Beleidskeuze 2.7

Locaties van nieuwe kantoren, bedrijventerreinen en (groot)winkelbedrijven moeten passen bij het verkeers- en vervoersnetwerk, goed afgestemd zijn op de vraag van bedrijven én de economische vitaliteit en de kwaliteit en aantrekkelijkheid van stad en land versterken.

Beleidskeuze 2.8

Nieuwe vestiging van toeristische attracties vindt bij voorkeur plaats buiten de huidige toplocaties en in de nabijheid van OV of bestaande aansluitingen op het hoofdwegennet.

3. *Sterke en gezonde steden en regio's.*
   Het voorzien in een aantrekkelijke omgeving om in te wonen, werken en ontspannen vraagt om keuzes vanuit een brede afweging: samenhang met bereikbaarheid, gezondheid en veiligheid, klimaatadaptatie, versterking en instandhouding van culturele waarden en verduurzaming van de gebouwde omgeving. Zeker omdat het niet alleen gaat om de beschikbaarheid van voldoende woningen van hoge kwaliteit, maar vooral ook omdat we een aantrekkelijke woonomgeving willen realiseren. Gestreefd wordt naar steden en regio's als gezonde habitat, waarin zoveel als nodig en mogelijk functies worden gecombineerd.

Beleidskeuze 3.1

We versterken het Stedelijk Netwerk Nederland door de ontwikkeling van de stedelijke regio's te ondersteunen en te zorgen voor goede onderlinge en externe verbindingen. Het Stedelijk Netwerk Nederland breidt uit, waarbij de richting van de verstedelijking wordt gekoppeld aan die van de ontwikkeling van de (OV-)infrastructuur.

Beleidskeuze 3.2

Steden ontwikkelen zich duurzaam door een samenhangende aanpak van wonen, werken, mobiliteit, gezondheid, veiligheid en leefomgevingskwaliteit.

Beleidskeuze 3.3

Verstedelijking vindt geconcentreerd plaats in de regio, toe te voegen nieuwe woon- en werklocaties worden zorgvuldig en op ruimte- en mobiliteitsefficiënte wijze ingepast. Het woningaanbod in de regio's sluit daarbij aan bij de vraag naar aantallen en typen woningen, woonmilieus en prijsklasse.

Beleidskeuze 3.4

Voor de bestaande bebouwing zetten we in op een integratie van stedelijke ontwikkeling en beheer om te komen tot een efficiënte aanpak van de vele opgaven daar.

Beleidskeuze 3.5

We richten de leefomgeving zo in dat deze een actieve, gezonde leefstijl en maatschappelijke participatie bevordert en we verbeteren de luchtkwaliteit, zodat in 2030 wordt voldaan aan de advieswaarden van de Wereldgezondheidsorganisatie.

Beleidskeuze 3.6

We versterken het aanbod en de kwaliteit van het groen in de stad en verbeteren de aansluiting op het groene gebied buiten de stad in een samenhangende aanpak van de stedelijke groenstructuur. Een natuurinclusieve ontwikkeling van de stedelijke regio's en natuurinclusief bouwen zijn het uitgangspunt.

Beleidskeuze 3.7

Steden en regio's worden klimaatbestendig ingericht.

Beleidskeuze 3.8

Het mobiliteitssysteem in, rondom en tussen de steden levert een goede bereikbaarheid. We benutten de bestaande netwerken optimaal en zorgen dat modaliteiten onderling zijn verknoopt en worden benut op hun specifieke kwaliteiten.

Beleidskeuze 3.9

Voor gebieden buiten het Stedelijk Netwerk Nederland, die liggen aan de grens van het land en/of waar vraagstukken rond bevolkingsdaling spelen, ontwikkelen de overheden gezamenlijk een integrale gebiedsgerichte ontwikkelstrategie.

4. *Toekomstbestendige ontwikkeling van het landelijke gebied.*
   Natuurlijke systemen en landschap staan in bepaalde regio's onder druk. Tegelijkertijd zijn er veel opgaven in het landelijk gebied zoals transitie van de landbouw, de energietransitie, klimaatadaptatie, natuurherstel, bodemdaling en verdergaande verstedelijking. Een toekomstbestendige ontwikkeling vraagt een verantwoorde herinrichting van het landelijk gebied en een verbetering van de milieukwaliteit.

Beleidskeuze 4.1

In het landelijk gebied verbeteren we de balans tussen het landgebruik en de kwaliteit van landschap, bodem, water en lucht.

Beleidskeuze 4.2

De biodiversiteit wordt beschermd en versterkt en het natuurlijk kapitaal duurzaam benut.

Beleidskeuze 4.3

Er wordt een duurzaam en vitaal landbouw- en voedselsysteem mogelijk gemaakt, gebaseerd op kringlopen en natuurinclusiviteit.

Beleidskeuze 4.4

Unieke landschappelijke kwaliteiten worden versterkt en beschermd. Nieuwe ontwikkelingen in het landelijk gebied voegen landschapskwaliteit toe. Omgevingsbeleid wordt landschapsinclusief.

drie afwegingsprincipes

Om de beleidskeuzes weloverwogen te maken, hanteert de NOVI drie afwegingsprincipes, die helpen bij het afwegen en prioriteren van de verschillende belangen en opgaven:

1. Combinaties van functies gaan voor enkelvoudige functies.
   Met de NOVI zoeken we naar maximale combinatiemogelijkheden tussen functies, gericht op een efficiënt en zorgvuldig gebruik van onze ruimte. Tegelijkertijd willen we de kwaliteit van de leefomgeving en de identiteit van Nederland versterken. Dit vraagt om meer inventiviteit en creativiteit, zowel in de boven- en ondergrond als op en onder water en in het luchtruim. Het gaat om combineren, intensiveren en transformeren.

5. Kenmerken en identiteit van een gebied staan centraal.
   Wat de optimale balans is tussen bescherming en ontwikkeling, tussen concurrentiekracht en leefbaarheid, verschilt van gebied tot gebied. Sommige opgaven en belangen wegen in het ene gebied zwaarder dan in het andere. De waardering van het bestaande en de invloed van mogelijke veranderingen kunnen van plek tot plek anders worden ervaren. Bij de inpassing van nieuwe functies moet rekening gehouden worden met de kwaliteit van bodem, water, lucht, cultureel erfgoed en natuur. De aanwezige en door bewoners en gebruikers beleefde kwaliteiten en

ontwikkelingsmogelijkheden zijn overal anders. Dit moet doorwerken in de aanpak van opgaven in ieder specifiek gebied.

6. Afwentelen wordt voorkomen.
   Het is van belang dat onze leefomgeving zoveel mogelijk voorziet in mogelijkheden en behoeften
   van de huidige generatie inwoners, zonder dat dit ten koste gaat van die van toekomstige generaties. Afwentelen naar tijd moeten we daarom voorkomen. Hetzelfde geldt voor afwentelen naar plaats. Bij ingrepen in het ene gebied moeten negatieve effecten op andere gebieden en wie daar leven en werken zoveel als mogelijk worden voorkomen. Cumulatie van problemen in wijken en gebieden wordt voorkomen, evenals afwenteling op bodem en water, bijvoorbeeld door het hanteren van de lagen-benadering.

Koersdocument Gooi- en Vechtstreek (2021)

Inleiding

Inwoners van Gooi en Vechtstreek identificeren zich sterk met de regio en bewegen zich voor werk, voorzieningen en ontspanning door het gebied. De vraagstukken die spelen in deze leefomgeving stoppen niet bij gemeente- of provinciale grenzen. Daarom zijn de gemeenten in 2018 een samenwerking gestart. In een intensief proces hebben Regio Gooi en Vechtstreek en de gemeenten Blaricum, Gooise Meren, Hilversum, Huizen, Laren, Weesp en Wijdemeren samen onderzocht, geanalyseerd, regionale opgaven benoemd en een koers uitgezet. Medeoverheden, maatschappelijke organisaties en diverse experts hebben op diverse momenten meegedacht, geadviseerd en gereageerd.

Hoofdambitie en drie ontwikkellijnen

De kwaliteit van de leefomgeving in de regio is hoog en onderscheidend. Dat vormt onze belangrijkste ambitie: kwaliteiten behouden, versterken en ontwikkelen. Het koersdocument start met dit gezamenlijk vertrekpunt. Aan de hand van drie samenhangende ontwikkellijnen wordt geschetst hoe deze ambities kunnen worden ingevuld. Het gaat om de volgende ontwikkellijnen:

De ontwikkellijn Sterk netwerk van steden en dorpen gaat over de thema's die met verstedelijking te maken hebben (wonen, werken, mobiliteit).

In de ontwikkellijn Robuust en vitaal landelijk gebied ligt de focus op thema's in het buitengebied (landschap/cultuurhistorie, biodiversiteit, veenoxidatie).

De ontwikkellijn Blauwe draad door het gebied raakt zowel het stedelijk als het landelijk gebied (klimaatverandering/energietransitie en water).

Ontwikkelprincipes

Iedere ontwikkellijn geeft per thema de opgaven en doelstellingen die bijdragen aan de hoofdambitie. Vervolgens worden oplossingsrichtingen beschreven aan de hand van ontwikkelprincipes. Ontwikkelprincipes zijn te lezen als strategische adviezen over de richting waarin oplossingen zitten van één of meer doelstellingen. In een ontwikkellijn wordt zo het 'wat en waarom de regio iets wil' (ambitie en doelstellingen) vertaald naar hoe dat zou kunnen (ontwikkelprincipes).

Ontwikkelprincipes Sterk netwerk van steden en dorpen

De kern van de verstedelijking ligt bij goed bereikbare, binnenstedelijke locaties bij OV-knooppunten langs het spoor (Gooicorridor) en aanvullend langs de HOV lijnen.

De sociale woningvoorraad en het middensegment huur groeit verhoudingsgewijs mee met de voorraadontwikkeling. Er wordt rekening gehouden met verschillende doelgroepen. De werkgelegenheid, zeker voor praktijkgeschoolden, groeit mee met de beroepsbevolking.

Werklocaties worden behouden en toegevoegd door wonen en werken meer te combineren en bedrijventerreinen te intensiveren of toe te voegen.

Het economisch profiel van de regio wordt versterkt.

De groei van mobiliteit wordt vooral opgevangen met openbaar vervoer, fiets en lopen.

Doorstroming op het hoofdwegennet blijven bevorderen.

Er wordt rekening gehouden met de ontwikkelingen in het goederenvervoer.

Gezondheid en veiligheid is integraal onderdeel van ruimtelijke afwegingen.

Verstedelijking sluit aan bij de cultuurhistorische en stedenbouwkundige kwaliteiten van de kernen.

Ontwikkelingen zijn zoveel als mogelijk natuurinclusief.

Concentratie van wonen, werken en voorzieningen in de grote kernen geeft ook een gezamenlijke verantwoordelijkheid om kleine kernen vitaal te houden.

Ontwikkelprincipes Robuust en vitaal landelijk gebied

De landschappelijke kwaliteiten worden behouden, waar nodig hersteld en versterkt.

In waardevol landschap of natuur wordt verstedelijking zoveel mogelijk voorkomen.

Bij een hoogwaardig stedelijk gebied hoort een hoogwaardig landschap.

Natuurgebieden en biodiversiteit worden versterkt.

Samenhangende, gebiedsgerichte oplossingen voor het veen(weide)gebied.

Perspectief voor agrarische sector.

Ontwikkelprincipes Blauwe draad door het gebied

De toekomstige energiemix past bij de unieke regionale landschappelijke en gebiedskwaliteiten en de economische kansen van het gebied.

Het streven om klimaatneutraal te worden vraagt om inzet om uitstoot van broeikasgassen te verminderen.

Ontwikkelingen dragen bij aan een robuuster watersysteem.

Ontwikkelingen zijn zoveel als mogelijk klimaatbestendig.

Regionale Energie Strategie (2021)

Inleiding

De energietransitie zorgt voor grote uitdagingen in Nederland. Als we de jeugd een duurzame toekomst willen geven, dan kunnen we niet wachten en moeten we nu echt aan de slag. Dat begint bij onszelf en onze omgeving. Die gaat de komende jaren veranderen, dat is niet altijd makkelijk maar verandering biedt ook kansen.

In 2019 zijn landelijk heldere afspraken gemaakt in het Klimaatakkoord. De belangrijkste afspraak is de CO_2-uitstoot in 2030 met 49% te laten afnemen ten opzichte van 1990. In de 2050 moet de uitstoot van broeikasgassen met 95% afgenomen zijn. Dit is nodig om de opwarming van de aarde niet verder te laten oplopen dan 1,5 graden Celsius.

Inventarisatie

Op basis van deze nationale afspraken zijn voor Noord-Holland Zuid de consequenties en mogelijkheden in beeld gebracht. De RES 1.0 bevat die voorstellen. Het is de uitkomst van een intensief meerjarig samenwerkingstraject tussen gemeenten, waterschappen, provincie en netbeheerders. Op basis hiervan doet de RES-regio een ambitieus bod om in 2030 2,7 TWh hernieuwbare energie op te wekken. Op dit moment wordt al 0,7 TWh opgewekt.

Bovenop deze ambitie is nog meer mogelijk: de ‘theoretische potentie’ in Noord-Holland Zuid is in totaal 3,0 TWh. Dit biedt ruimte om in de verdere uitwerking van de plannen op zoek te gaan naar de best passende oplossingen. Daarbij wordt gekeken naar draagvlak, ruimtelijke inpassing en een efficiënte inzet van de energie-infrastructuur.

Zoekgebieden

In het RES-proces in Noord-Holland Zuid zijn 32 zoekgebieden aangemerkt voor de opwek van zonne- en windenergie. In de RES 1.0 staan verschillende soorten zoekgebieden met elk hun eigen kansen en uitdagingen. Algemene zoekgebieden voor zonne-energie zijn grote daken, parkeerplaatsen en geluidsschermen. Daarnaast zijn er plaatsgebonden zoekgebieden voor zonne- of windenergie, zoals grond langs wegen of kanalen en grond op of rond bedrijventerreinen. Deze plaatsgebonden zoekgebieden staan op de kaarten van de deelregio’s in de RES. Daarbij is aangegeven of het gaat om een zoekgebied voor zonnepanelen (geel) of windturbines (blauw) of een combinatie van beide (groen). De zoekgebieden zijn nu nog ruim genomen. In het vervolgproces gaan we samen met de omgeving en belanghebbenden bepalen wat de meest geschikte plek is voor de zonnepanelen of windturbines.

Wat betekent dit voor de Gooi en Vechtstreek en Hilversum

De theoretische potentie voor de opwekking van duurzame energie in de zoekgebieden in Gooi en Vechtstreek is 229 GWh (0,23 TWh). Deze potentie bestaat uit de huidige opwek (30 GWh) en de opwek uit zoekgebieden (199 GWh).

Voor Gooi en Vechtstreek zet de RES in op een combinatie van opwekken van zonne-energie en energiebesparing. Kansen voor het opwekken van zonne-energie worden vooral gezien op grote daken (178,5 GWh), boven parkeerplaatsen (13,8 GWh), op geluidschermen (3,7 GWh) en in zonneweides (3 GWh). Er worden geen kansen gezien voor het opwekken van windenergie. De randen van vliegveld Hilversum zijn in beeld voor het opwekken van zonne-energie op land. Ook Crailo is als bijzonder zoekgebied aangewezen.

Energiebesparing

In Gooi en Vechtstreek is de gebouwde omgeving verantwoordelijk voor 58 procent van de CO_2-uitstoot in de regio. Het energiebesparingspotentieel in de regio bedraagt 43 procent ten opzichte van de uitstoot in 2016. Om deze reden ligt de nadruk van de energietransitie in de regio op energiebesparing. Vanuit de gedachte ‘wat je bespaart, hoef je ook niet op te wekken’,
is dit de meest effectieve manier om de CO_2-uitstoot te verminderen. De regio richt zich daarbij op alle inwoners, bedrijven en instellingen. Uitgangspunt is dat iedere partij verantwoordelijkheid neemt om een concrete bijdrage te leveren aan de landelijke opgave uit het Klimaatakkoord: een reductie van de uitstoot van CO_2 met 49 procent in 2030 ten opzichte van 1990.

Gooi en Vechtstreek heeft weinig vrije ruimte; het landschap om de kernen is grotendeels cultuur- of natuurlandschap en de kernen hebben veelal een beschermde status. Dit zorgt ervoor dat er weinig plekken zijn waar grootschalige opwekking van duurzame energie, zoals zonneweides en windturbines, inpasbaar is. Uitgangspunt voor de energietransitie is dat de toekomstige energiemix passend dient te zijn bij de unieke regionale landschappelijke en gebiedskwaliteiten en de economische kansen van het gebied. Dit betreft zowel de hernieuwbare energie in de ondergrond,
als op de bovengrond en in de bebouwde omgeving. Hiermee rekening houdend staat de ambitie om een klimaatneutrale regio in 2050 te zijn. Daarnaast zoekt de regio naar andere mogelijkheden om bij te dragen aan de energietransitie. Zo zet Gooi en Vechtstreek extra in op energiebesparing en vermindering van CO_2-uitstoot door extra inzet op de verduurzaming van bebouwing en de aanpak van bodemdaling in het veenweidegebied.

Provinciale Omgevingsvisie Noord-Holland 2050 (2018)

Hoofdambitie

Noord-Holland heeft een relatief hoog welvaarts- en welzijnsniveau. Om deze ook voor de toekomst vast te kunnen houden, richt Noord-Holland zich op een goede balans tussen economische groei en leefbaarheid. Zodanig dat bij veranderingen in het gebruik van de fysieke leefomgeving de doelen voor een gezonde en veilige leefomgeving overeind blijven.

Sturingsfilosofie

De provincie gaat uit van het principe ‘lokaal wat kan, regionaal wat moet’, gelet op de diversiteit aan regio’s, om ruimte te bieden aan maatwerk en om vorm te kunnen geven aan een wendbare samenleving. Hierbij staat de opgave centraal. Dat bepaalt de wijze van sturing en samenwerking.

Ambities

In de POVI zijn acht ambities beschreven, voor de leefomgeving, het gebruik van de leefomgeving en de energietransitie.

Leefomgeving

We staan voor een gezonde en veilige basiskwaliteit van de leefomgeving, maar sluiten een verhoging van deze ambitie in de toekomst niet uit.

Klimaatverandering

Onze ambitie is een klimaatbestendig en waterrobuust Noord-Holland. We zetten ons in om gebiedsgericht en in gezamenlijkheid met de partners die daar mede voor verantwoordelijk zijn de bodemdaling in veenweidegebieden af te remmen, te stoppen en zo mogelijk te herstellen.

Gezondheid en veiligheid

Onze ambitie is het behouden en waar mogelijk verbeteren van de kwaliteit van de fysieke leefomgeving. In elk geval voldoen we aan de wettelijke normen, en waar mogelijk zoeken we ruimte voor verbetering. We spannen ons in om samen met onze partners zo spoedig mogelijk aan de KRW-normen voor water en aan de WHO-normen voor luchtkwaliteit te voldoen, doch uiterlijk in 2027 wat betreft de KRW-normen en 2050 wat betreft de WHO-normen.

Biodiversiteit en natuur
Onze ambitie is om de biodiversiteit in Noord-Holland te vergroten, ook omdat daarmee andere ambities/doelen kunnen worden bereikt. Zoals een gezonde leefomgeving, economisch duurzame landbouw, bodem- en waterkwaliteit, aantrekkelijke verstedelijking en klimaatadaptatie.

Gebruik van de leefomgeving

We willen ruimtelijk ontwikkelingen faciliteren, onder voorwaarde van behoud en ontwikkeling van de ruimtelijke kwaliteit.

Economische transitie
Onze ambitie is een duurzame economie, met innovatie als belangrijke motor. We bieden daarom ruimte aan de ontwikkeling van circulaire economie, duurzame landbouw, energietransitie en experimenten.

Wonen en Werken
Onze ambitie is dat vraag en aanbod van woon- en werklocaties (kwantitatief en kwalitatief) beter met elkaar in overeenstemming zijn. De woningbouw wordt vooral in en aansluitend op de bestaande verstedelijkte gebieden gepland, in overeenstemming met de kwalitatieve behoeftes en trends. Duurzaamheid van de totale voorraad is uitgangspunt.

Mobiliteit
Onze ambitie is dat de inwoners en bedrijven van Noord- Holland zichzelf of producten effectief, veilig en efficiënt kunnen verplaatsen, waarbij de negatieve gevolgen van de mobiliteit op klimaat, gezondheid, natuur en landschap steeds nadrukkelijk meegewogen worden. We sturen op een optimale afstemming tussen ruimtelijke ontwikkelingen en infrastructuur. We streven naar een vorm van basisbereikbaarheid voor kleine kernen.

Landschap
Onze ambitie is het benoemen, behouden en versterken van de unieke kwaliteiten van de diverse landschappen en de cultuurhistorie.

Energietransitie

Onze ambitie is dat Noord-Holland als samenleving in 2050 volledig klimaatneutraal en gebaseerd is op (een maximale inzet op opwekking van) hernieuwbare energie. Daarom bieden we de ruimte aan de noodzakelijke energietransitie en daarvoor benodigde infrastructuur. Rekening houdend met de ambities voor verstedelijking en landschap. We monitoren de ontwikkeling van de energievraag, het aandeel duurzame energie en de hoogte van de CO2-uitstoot.

Hoofdkeuzes

In aanvulling op de acht ambities worden 21 hoofdkeuzes beschreven:

Ontwikkelingen en beheer zijn passend bij de waarden, de karakteristiek en het draagvermogen van het landschap.

Nieuwe ontwikkelingen zijn zo veel mogelijk natuurinclusief.

Nieuwe ruimtelijk-economische ontwikkelingen worden zo veel mogelijk ruimtelijk geclusterd op locaties nabij OV-, weg-, energie- en data-knooppunten.

Bij nieuwe ontwikkelingen worden de effecten op de ondergrond meegewogen.

Bij nieuwe ontwikkelingen in de kustzone wordt aangesloten bij de verscheidenheid en karakteristieken van de kustlandschappen en aanliggende grote wateren.

Bij nieuwe ontwikkelingen in de wateren (Noordzee, Waddenzee, IJsselmeer, Markermeer, IJmeer en Gooimeer) wordt aangesloten op de karakteristieken van de kustlijnen.

Ecologische verbindingen worden behouden en aangevuld, met oog op robuuster maken van het ecologisch systeem in de kustgebieden, inclusief de grote wateren.

Wonen en werken worden zoveel mogelijk binnenstedelijk gerealiseerd en geconcentreerd.

Om de groei van het verkeer in de metropool in goede banen te leiden moet worden geïnvesteerd in alle verkeersnetwerken, het regionaal OV en fietsnetwerk en auto, waarbij de grotere behoefte aan ruimte voor regionaal verkeer boven interregionaal en doorgaand verkeer wordt gefaciliteerd.

Versterken van het landschap als onderdeel van het metropolitaan systeem.

Bedrijvigheid in de metropool kan zich blijven ontwikkelen binnen de beschikbare milieuruimte, waarbij op een beperkt aantal plekken nieuwe woningbouw te maken kan krijgen met een grotere mate van geluidhinder, binnen de wettelijke grenzen.

Nieuwe ontwikkelingen van woningbouw en voorzieningen worden geconcentreerd in kernen, passend bij de rol van de kernen in het regionale netwerk, en voegen zich naar de vraag op basis van de meest actuele cijfers.

Om de bereikbaarheid van het noordelijk deel van de provincie te verbeteren, worden functies of bestemmingen zoveel mogelijk gebundeld nabij OV-, weg-, energie-, agri- en data-knooppunten, aangevuld met de ontwikkeling van vraaggestuurde vervoersconcepten.

De regionale optimale energiemix voor opwekking van hernieuwbare energie in de ondergrond, op de bovengrond en in de bebouwde omgeving past bij de regionale landschappelijke en gebiedskwaliteiten en de economische kansen.

Vraag en aanbod van hernieuwbare energie worden zodanig gebundeld dat sprake is van efficiënte benutting van bestaande en nieuwe energie-infrastructuur en van restwarmte.

Ruimte wordt gereserveerd voor directe aanwending, opslag en doorvoer van door wind op zee opgewekte energie.

Op strategische locaties wordt ruimte gereserveerd voor opslag en verwerking van reststromen.

De agrifoodsector wordt gefaciliteerd bij de duurzame en economische ontwikkeling.

Natuurlijke processen zijn richtinggevend voor inrichting en beheer van nieuwe en bestaande natuurgebieden.

Om een robuust ecosysteem te realiseren worden verbindingen tussen natuurgebieden verbeterd en functies slim gepositioneerd.

Het landgebruik en de waterpeilen worden in balans gebracht met de draagkracht van het veenweidegebied.

Economisch perspectief 2040 (2021)

Aanleiding en doel

De gemeente Hilversum streeft naar een toekomst waarin Hilversum een sociaal inclusieve stad blijft, waar inwoners prettig wonen, werken en verblijven. De Omgevingsvisie Hilversum moet daar ook aan bijdragen. Economie is een belangrijke bouwsteen voor de ontwikkeling van de Omgevingsvisie. Dat vraagt om een beeld van de economische opgaven waarmee Hilversum te maken krijgt en welk antwoord daarop nodig is, om in 2040 een vitale economie te hebben in Hilversum.

Na de economische crisis werkt Hilversum reeds aan herstel

De afgelopen tien jaar is er een netto krimp van de Hilversumse economie (uitgedrukt in werkgelegenheid) geweest van twee procent. Dit terwijl de meeste gemeenten in Nederland cijfers in de plus hebben genoteerd: de gemiddelde Nederlandse groei kwam uit op +7,1 procent. Met name buiten de bedrijventerreinen en kantoorlocaties is een kwart van de Hilversumse werkgelegenheid verdwenen.

Het tij keren is dan ook een belangrijke opgave en de gemeente Hilversum is hier de laatste jaren hard mee bezig. De Agenda Economie en Media is hier belangrijk bewijs van en ook in de praktijk zijn de komst van Talpa, MediaMonks en het nieuwe Tergooi ziekenhuis duidelijke signalen. Crailo wordt ontwikkeld en van grote waarde zijn ook de ontwikkelingen in het stationsgebied en het Arenapark. De juiste weg is dus ingezet en dat is ook in de economische cijfers te zien.

Vestigingsklimaat is de grote boosdoener, met name door structureel ruimtetekort

Hoewel Hilversum een goed portfolio heeft met sterke sectoren als Media & ICT, wordt de economische vitaliteit in Hilversum hard geremd door een slecht vestigingsklimaat. Dat slechte vestigingsklimaat heeft verschillende oorzaken. De matige bereikbaarheid van Hilversum is één van de oorzaken. De allerbelangrijkste is echter het structurele tekort aan ruimte voor bedrijvigheid. Daardoor kunnen nieuwe ondernemingen lang niet altijd landen in Hilversum en hebben bestaande bedrijven geen ruimte om uit te breiden. Het gevolg is dat er relatief weinig snelgroeiende bedrijven zijn in de gemeente én dat veel bedrijven de gemeente verlaten. Hilversum is hierdoor naar schatting zo'n 4.600 tot 9.700 nieuwe banen misgelopen in de afgelopen tien jaar.

Economie is belangrijk voor Hilversum

Het wordt vaak over het hoofd gezien dat Hilversum haar goede leefklimaat niet alleen te danken heeft aan de groene omgeving. Economische vitaliteit is ook een zeer belangrijke drijvende kracht achter een goed leefklimaat. De economie biedt werkgelegenheid en

daarmee bestaanszekerheid. De economie zorgt voor verenigingsleven, belevingswaarde en ontmoetingsplekken.

Wanneer er voor de economie niet voldoende plaats is in Hilversum, leidt dit niet alleen tot verdere daling van werkgelegenheid, maar ook tot bevolkingsdaling. Ten eerste omdat de natuurlijke aanwas al laag is en ten tweede omdat de verhuizingen van buitenaf fors zullen afnemen. Immers: door afnemende baankansen in Hilversum neemt de aantrekkelijkheid om er te wonen af en zullen daardoor ook minder mensen voor Hilversum kiezen als nieuwe woonplek. Een gezonde economie vraagt om dynamiek, oftewel ruimte voor verplaatsing en groei. Stilstand is achteruitgang: het leidt tot een negatieve spiraal. Niets doen is dus geen optie.

Wat is een gezonde economische ontwikkeling voor Hilversum?

Van een gezonde economische ontwikkeling is in Hilversum sprake, wanneer het vestigingsklimaat geen destructieve werking meer heeft op de economie. Als Hilversum de afgelopen tien jaar een sterk vestigingsklimaat had gehad, dan zou de gemiddelde economische groei per jaar zijn uitgekomen op 1,2 procent. Voor de toekomst ziet Ecorys een gemiddelde jaarlijkse groei van 1 procent als haalbaar. Dit uiteraard op voorwaarde dat het vestigingsklimaat wordt verbeterd.

Ruimte maken voor economische vitaliteit

De sleutel zit aan de fysieke kant, door voldoende ruimte te maken voor de economie in Hilversum. Wanneer uit wordt gegaan van gezonde economische ontwikkeling in Hilversum, vraagt dit om meer ruimte voor bedrijvigheid: het gaat om ruim 38 hectare op bedrijventerreinen en ruim 130.000 m^2 op overige locaties in Hilversum.

Het huidige aanbod van enkele tienduizenden vierkante meters werkruimte voldoet duidelijk niet om Hilversum een aangename woon- en werkgemeente te laten zijn. Bovendien: leegstaande panden zijn geen voldoende oplossing voor het ruimtevraagstuk. Leegstaande panden worden snel weer opgevuld indien ze courant zijn, of blijven leeg indien ze niet courant zijn.

De noodzaak van meer ruimte voor bedrijvigheid blijft bestaan, ook wanneer door andere ruimtelijke ontwikkelkeuzes een lagere jaarlijkse groei wordt behaald. Ter illustratie: bij 0,5 procent groei per jaar – en dan is er nog sprake van een negatief presterend vestigingsklimaat – bedraagt de extra ruimtevraag 18,2 hectare op bedrijventerreinen en bijna 63.000 m^2 op overige locaties. Het is wel zo dat een deel van de nodige vierkante meters op overige locaties in de stad, inclusief woonhuizen, kan worden gevonden.

Voorziene programma kantoorlocaties voldoet, overige locaties vormen aandachtspunt

Gekeken naar de drie onderscheiden type locaties (formele bedrijventerreinen en kantoorlocaties en informele werklocaties) kunnen we concluderen dat het voorziene programma op de formele kantorenlocaties goed voldoet voor de verwachte ruimtebehoefte en ook kan bijdragen aan de regionale ruimtevraag naar kantoorlocaties. Voor de bedrijventerreinen en de informele werklocaties ligt er een ruimtebehoefte waar Hilversum nu nog niet in voorziet. Hier ligt nog een aanvullende opgave.

Efficiënter ruimtegebruik nodig

De eerste stap is het vrijmaken van schuifruimte ter grootte van 1 à 2 keer Hunkemöller – om de eerste bedrijfsverplaatsingen mogelijk te maken waarmee de 'puzzel' verder gelegd kan worden. Daarmee is er de eerste paar jaren ademruimte, maar er moet gelijk gewerkt gaan worden aan de acties om de overige ruimte te creëren. Een proces van de lange adem. Hiertoe behoren:

- Heroverwegen van transformatielocaties.
- Toevoegen van nieuwe werklocaties.
- Herstructureren/intensiveren op bestaande werklocaties.
- Herstructureren/mengen op bestaande woonlocaties.
- Schuifruimte creëren op bestaande werklocaties.

De ontwikkelingen met betrekking tot Arenapark en het stationsgebied, waar extra vierkante meters bij komen, bieden ruimte. Daar landt een deel van de uitbreidingsvraag vanuit bedrijven die zelf het liefst op een bedrijventerrein zouden zitten. Maar hiermee kan niet alles opgelost worden. De meeste winst kan komen door een nieuwe werklocatie zoals het Circusterrein, Crailo en (de oostkant van) het vliegveld. Wanneer dit niet mogelijk blijkt, worden verdichting en functiemenging op zowel formele werklocaties als in de woonwijken en overige informele werklocaties een noodzakelijke oplossing. Daarbij horen ook hogere bouwhoogtes – die met toepassing van slimme stedenbouwkundige principes geen afbreuk doen aan de visuele kwaliteit.

Maatwerk en commitment nodig

De benodigde ruimte is theoretisch haalbaar, maar het vraagt om maatwerk en een actieve houding en wilskracht om ruimte vrij te maken. De noodzakelijke maatregelen voor efficiënter ruimtegebruik vragen om maatwerk in de vorm van een gebiedsgerichte aanpak, die op de locaties langs OV- knooppunten (o.a. Media Park, Arenapark, 1221, stationsgebied) anders moet zijn dan op de bedrijventerreinen. Ook de woonwijken vragen om een aparte aanpak. Het Economisch Perspectief biedt van deze verschillende milieus een verdere

uitwerking. Maar de essentie is: maak gebiedsagenda's in het kader van de Omgevingsvisie en ontwikkel ook bestuurlijke instrumenten om bij te dragen aan het vestigingsklimaat.

Economische ontwikkelprincipes

Er zijn verschillende overkoepelende ontwikkelprincipes die nodig zijn voor een economisch vitaal Hilversum in 2040. Het gaat om de volgende ontwikkelprincipes:

1. Maak gebiedsagenda's zodat er maatwerkoplossingen mogelijk zijn.

2. Ontwikkel door in de Media, ICT en zorg.

3. Stimuleer kennisintensiteit.

4. Vergroot het aanbod van werkplekken op formele en informele werklocaties en compenseer bij
   transformatie.

5. Functiemenging en verdichting op informele werklocaties. Verdichting met een bouwhoogte
   boven de boomgrens moet daarbij mogelijk zijn.

6. Bied meer flexibiliteit voor ondernemers om een bedrijfsvestiging aan huis te hebben.

7. Ontwikkel Media Park door tot high tech campus, met werken, wonen en verblijfskwaliteit.

8. Creëer meer belevingswaarde, stadsbreed.

9. Werk aan een compacter centrum, waar leegstaande en/of vrijkomende ruimte herbestemd
   wordt voor werkplekken, ontmoetingsruimte en leisure.

10. Bouw met ruimtelijke kwaliteit hoog in het vaandel: bouw voort op het groene karakter van Hilversum.

Mobiliteitsvisie Hilversum 2040 (2021)

Inleiding

Tussen nu en 2040 gaat er van alles veranderen in de wereld om ons heen. Dat heeft gevolgen voor ons allemaal. In de Mobiliteitsvisie staat hoe we in 2040 ons verkeer, vervoer en bereikbaarheid willen regelen. We willen natuurlijk dat Hilversum een fijne, leefbare stad blijft voor iedereen. Daarom is het belangrijk dat zoveel mogelijk mensen achter die visie voor de toekomst staan. Voor deze Mobiliteitsvisie hebben we dan ook samengewerkt met inwoners, ondernemers en heel veel betrokken partijen. Natuurlijk zijn in deze visie ook andere voor Hilversum belangrijke onderwerpen meegenomen, zoals de overgang naar een andere energiebron, economie, wonen, groen, milieu en de Omgevingsvisie.

De huidige situatie

Hilversum is de stad van architect Dudok, omgeven door prachtige natuurgebieden. Natuurlijk willen we dat mooie groen koesteren. Maar we willen ook onze economie stimuleren en nieuwe huizen of wegen kunnen bouwen. Op dit moment heeft Hilversum drie treinstations. Ook ligt onze stad tussen twee snelwegen en een aantal drukke provinciale wegen. Hierdoor is het verkeer in en rond Hilversum vaak erg druk. Ook parkeren kan lastig zijn, voor auto's én voor fietsen. Verkeersdrukte en parkeernood dragen niet bij aan ons woonplezier.

Werkwijze

Tijdens het opstellen van de Mobiliteitsvisie zijn verschillende scenario's ontwikkeld. Inwoners, bedrijven en stakeholders hebben de kans gekregen hierop te reageren en voorkeuren uit te spreken. Dit heeft geleid tot een voorkeursscenario. Dit voorkeursscenario is de basis voor de Mobiliteitsvisie van Hilversum voor 2040.

Hilversum: de stad voor groene, duurzame en innovatieve mobiliteit

Duurzaamheid, groen en vernieuwing zijn de sleutelwoorden van het voorkeursscenario. Hierin blijft Hilversum een prettige stad om in te wonen, te leven, te werken en om te bezoeken. De omgeving is nog steeds aangenaam en groen. Het 'dorpse' karakter van Hilversum blijft behouden. Hierna leggen we uit hoe we de maatregelen voor ons zien.

Duurzaamheid

In de toekomst zal het drukker zijn in Hilversum. Dat betekent meer bewegingen van, naar en door de stad. Tegelijkertijd willen we de uitstoot van CO_2 en fijnstof verminderen. Daarom investeren we in verschillende (kleine) vervoersmiddelen, zoals elektrische auto's, scooters, fietsen, steps en stadsbusjes die rijden op bestelling. Deze vervoersmiddelen vullen elkaar aan en zijn geschikt voor deelvervoer.

De gemeente zal dit meer aanmoedigen en zorgen dat er voldoende mogelijkheden zijn om daadwerkelijk van deelvervoer gebruik te maken. Een andere maatregel om de uitstoot te verminderen, is het instellen van een emissievrije zone in de stad. Dit gebied is alleen toegankelijk voor schone (elektrische) vervoersmiddelen.

High tech

We maken gebruik van slimme technologische oplossingen, zoals intelligente verkeerslichten die communiceren met navigatiesystemen en smartphones, en daarop reageren. Ook komen er sensoren die de doorstroming van het verkeer verbeteren. Voor vrachtwagens wordt er gekeken of de gebruikte data en informatie op een andere manier kunnen worden verwerkt in het planningssysteem.

Autoluw centrum

In het centrum rijden straks minder auto's. Fietsers en voetgangers krijgen hierdoor meer ruimte. Aan de rand van de stad komen zogenoemde logistieke hubs waar inwoners hun pakketjes en bestelde boodschappen kunnen afhalen. Vrachtverkeer krijgt eigen hubs, zoals bijvoorbeeld op de Gijsbrecht. Vrachtwagens kunnen hier hun lading afleveren, waarna kleinere – en schonere – vervoersmiddelen de goederen naar de stad brengen. Ook komen er hubs waar bezoekers van buiten Hilversum kunnen parkeren. Vanaf deze centrale plek kunnen ze met kleine elektrische vervoersmiddelen de stad in gaan. De exacte gebieden die autoluw worden gemaakt, zullen nader worden bepaald. Er wordt nog onderzocht waar precies autoluwe zones in de binnenstad het meeste effect gaan hebben. Dit onderzoek én de participatie hierover loopt mee in het traject en de planning van de omgevingsvisie.

Nieuwe ontwikkelingen

In het voorkeursscenario houden we rekening met nieuwe ontwikkelingen waar we op moeten inspelen of waar we gebruik van kunnen maken. Voorbeelden hiervan zijn de verwachte bevolkingsgroei en een verandering in de samenstelling van huishoudens. Ook komen er steeds meer technologische oplossingen waar we in de toekomst voordeel van kunnen hebben.

Buitenring

Het is de bedoeling dat er in de toekomst minder vrachtverkeer over de buitenring en de Diependaalselaan rijdt. Door slim te werken met navigatiesystemen en planningssystemen, kunnen vrachtwagens gebruik maken van andere routes. Om hiertoe te komen, gaan we het gesprek met verantwoordelijke overheden en vervoerders aan.

Parkeerbeleid

In de nabije toekomst komen er steeds meer wijken en bedrijfsterreinen waar mensen een betaalbare woning of een pand kunnen kopen of huren, inclusief het gebruik van een auto en parkeerplaats. Zij delen deze auto's en parkeerplaatsen met andere wijkbewoners of mensen die op hetzelfde bedrijventerrein werken. Dat heeft gevolgen voor het parkeerbeleid.

De gemeente wil het gebruik van deelvervoer aanmoedigen. Zo kunnen bijvoorbeeld omwonenden ook gebruik maken van het deelvervoer in de wijken en op de bedrijfsterreinen. Deze flexibele manier van omgaan met vervoer zorgt er uiteindelijk voor dat minder mensen een eigen auto hebben. En omdat bovengenoemde parkeerplaatsen op eigen terrein liggen, verlicht dit de druk op de openbare ruimte. Die kunnen we daardoor goed voor andere doeleinden gebruiken.

Thuiswerken

Het aantal verkeersbewegingen daalt wanneer mensen meer vanuit huis werken. De gemeente wil thuiswerken aanmoedigen. Dat doen we door het goede voorbeeld te geven en werkgevers te vragen om meer mensen thuis te laten werken.

Onderzoek naar tunnel

Om de doorstroming van het verkeer in Hilversum te verbeteren, wil de gemeente onderzoeken of het mogelijk is om de Noordoost-tunnel aan te leggen. Hierdoor komt er minder verkeersdruk op de Johannes Geradtsweg en is het Media Park beter bereikbaar. Door te kiezen voor een tunnel, blijft de natuur op de heide behouden.

Voor én van Hilversum

Dit voorkeursscenario sluit goed aan op de Hilversumse situatie en de mobiliteitsontwikkelingen in de stad. Alle voorgestelde maatregelen zijn doorgerekend door deskundigen. Hierdoor weten we

dat ze technisch, ruimtelijk en financieel haalbaar zijn. In dit scenario hebben we veel gebruikgemaakt van de wensen en ideeën die in onze bijeenkomsten met inwoners, ondernemers en andere belanghebbenden naar voren zijn gekomen. Dat maakt dit plan tot een Mobiliteitsvisie voor én van Hilversum.

Vervolg

De Mobiliteitsvisie valt onder de paraplu van de Omgevingsvisie, waar de gemeente Hilversum ook aan werkt. Enkele ingrijpende maatregelen worden daarom opnieuw voorgelegd tijdens inspraaksessies over de Omgevingsvisie. Het gaat hier onder andere om

meer connected hubs en een mogelijke tunnel. Dit betekent niet dat alle genoemde maatregelen uit het plan blijven liggen. Na vaststelling door de gemeenteraad gaan we al aan de slag met een uitvoeringsplan voor enkele maatregelen, zoals het installeren van slimme verkeerslichten en sensoren.

Woonvisie 2030 (2021)

Inleiding

In de Woonvisie 2030 heeft de gemeente Hilversum de ambities op het vlak van het woonbeleid vastgelegd. Wonen is een sociaal grondrecht in Nederland. Dit betekent dat de overheid verantwoordelijk is voor voldoende en goede huisvesting van haar inwoners. De inzet van de overheid is daarbij gericht op drie aspecten: in de eerste plaats voldoende (beschikbare) woningen, in de tweede plaats betaalbare woningen en in de derde plaats kwalitatief goede woningen.Hoe we hier als gemeente Hilversum invulling aan geven, bepalen we in deze woonvisie.

Hilversum en de regio

De woningmarkt werkt in belangrijke mate (boven)regionaal. Veel mensen verhuizen over gemeentegrenzen heen. Gemeenten vullen elkaar aan door verschillende woonmilieus, van hoogstedelijk tot dorps. Hilversum is onderdeel van de regio Gooi en Vechtstreek, wat weer een deel is van de Metropoolregio Amsterdam (MRA). Binnen deze regio's wordt intensief samengewerkt aan de regionale woonopgaven. Dit heeft uitwerking gekregen in het Jaarprogramma Wonen 2020 met als speerpunten:

- Het realiseren en behouden van divers en betaalbaar woningaanbod en voldoende instroom- en doorstroomkansen voor diverse groepen, zowel in de nieuwbouw als in de bestaande voorraad. Met een evenwichtige spreiding binnen de MRA en behoud van leefbare, aantrekkelijke steden en kernen.
- Aanjagen woningproductie (15.000 woningen per jaar) en gebiedsontwikkeling korte termijn.
- Afstemming woningbouwopgave in samenhang met andere (ruimtelijke) opgaven, met focus op de Sleutelgebieden.

Als onderdeel van de MRA werkt de regio Gooi en Vechtstreek haar woonbeleid uit om invulling te geven aan de aangegeven speerpunten. Dat is vertaald in een regionaal woonakkoord.

In de Hilversumse woonvisie sluiten we aan bij de opgaven die in de MRA en regio Gooi en Vechtstreek genoemd worden en geven we nadere uitwerkingen aan de ambities.

De Hilversumse woningmarkt

Hilversum is binnen deze grotere regio een populaire woonstad: voor mensen die geboren en getogen zijn in Hilversum en voor vestigers van elders. Hierdoor is het niet voor iedereen even gemakkelijk om een huis te vinden in Hilversum. Door de coronapandemie zoeken naar

verwachting meer mensen naar ruime woningen met groen in de omgeving: kwaliteiten die Hilversum bij uitstek heeft. Dit kan voor nog meer druk op de woningmarkt zorgen. Nu is de bevolkingsopbouw van Hilversum nog redelijk evenwichtig en vergelijkbaar met het landelijke en provinciale gemiddelde. De huidige druk op de woningmarkt zorgt er echter voor dat met name middengroepen moeilijk hun plek vinden in de stad, waaronder veel jonge stellen.

De gemeente heeft enige mogelijkheden om op deze krappe woningmarkt de gewenste ontwikkelingen te sturen. De gemeente kan door gerichte inzet van instrumenten enigszins bijdragen aan een passende bewoning van delen van de woningvoorraad: al zijn mensen vrij om te kiezen waar ze willen wonen en aan wie zij hun huis verkopen. Sturingsmogelijkheden bij nieuwbouw zijn groter. Door nieuwbouw verandert het woningaanbod in Hilversum echter maar beperkt: een groot deel van de woningen staat immers al. Al met al betekent dit dat we als Hilversum de inzet van onze instrumenten goed moeten afwegen, zodat de gemeentelijke inzet effectief is: gericht op te bereiken doelen.

In de woonvisie worden vier thema's behandeld:

- Hilversumse woningmarkt onder druk.
- Ontbrekende schakels in de woningmarkt.
- Langer en weer zelfstandig thuis wonen van mensen met een zorgvraag.
- Duurzame en energiezuinige woningen.

Hilversumse woningmarkt onder druk

De woningmarkt in Hilversum staat onder een toenemende druk: van mensen uit Hilversum zelf, en van mensen van buiten Hilversum. Het is daardoor niet voor iedereen gemakkelijk mogelijk een huis te vinden in onze stad. We willen dat er voor iedereen, ongeacht inkomen of huishoudenssituatie, mogelijkheden zijn op de woningmarkt. De schaarste en regionale druk op de woningmarkt beschouwen we daarbij als een feit. We willen daarom actief sturen op benutting van woningen voor wie ze bedoeld zijn. Daarvoor zetten we onze mogelijkheden maximaal in door:

- Woningbouw: 3.000 extra woningen tot 2030.
- Samenwerking met ontwikkelende partijen.
- Goede benutting van de bestaande woningvoorraad.

Ontbrekende schakels in de woningvoorraad

We willen sturen op woningmarktsegmenten die ontbreken. Door ontbrekende segmenten kunnen niet alle mensen naar een passende woning verhuizen. Dit heeft als gevolg dat deze mensen in hun huidige woning blijven, die weer voor andere woningzoekenden uitkomst zou bieden. De doorstroming op de woningmarkt stokt hierdoor. We willen deze doorstroming op gang helpen. Beschikbaarheid van woningen voor lage en middeninkomens is daarbij een

prioriteit. Het bevorderen van doorstroming uit deze woningen moet primair bijdragen aan de beschikbaarheid van woningen. Dat vraagt strategische toevoegingen aan de woningvoorraad. Op deze manier draagt ons woonbeleid bij aan een evenwichtige woningmarkt met voor elke groep die in Hilversum wil wonen keuze uit passend woonaanbod, ongeacht leeftijd, zorgvraag, inkomen of vermogen. Dit vraagt dat mensen binnen hun omgeving kunnen doorstromen, en daarmee een meer gevarieerde wijkopbouw: we willen dat in principe elke doelgroep in elke wijk kan wonen. We zetten hiervoor in op:

- Een goede benutting van bestaande woningen door kansen voor doorstroming te vergroten.
- Aanvullend woningen toevoegen in segmenten die het meest onder druk staan: sociale huur, middenhuur en betaalbare koop.
- Ruimte bieden aan de behoefte van bijzondere groepen.

Langer en weer zelfstandig thuis wonen van mensen met een zorgvraag

Mensen met een zorgvraag wonen langer zelfstandig thuis. Dit betekent dat meer mensen met een zorgvraag in reguliere woningen wonen. De zorg is daarbij meer ingericht op (mantel)zorg aan huis. De gemeente Hilversum wil vanuit deze woonvisie in alle wijken huisvesting bieden aan mensen met een zorg- of ondersteuningsvraag. Doel is een ongedeelde samenleving waar ruimte is voor mensen in een kwetsbare situatie. Hiertoe werkt de gemeente aan een drempelloze woningvoorraad en woonomgeving met in alle wijken toegankelijke woningen en ontmoetingsmogelijkheden. Variatie in wijken moet eraan bijdragen dat kwetsbare groepen niet ‘geclusterd’ bij elkaar wonen. Dit doen we als volgt:

- Voor ouderen bieden we meer levensloopgeschikte en geclusterde woonvormen, met aandacht voor zorg en ontmoeting in de omgeving.
- Voor andere zorgvragers willen we voldoende aanbod verspreid over de stad, zodat mensen prettig kunnen wonen en buurten ook mensen kunnen opvangen.

Duurzame en energiezuinige woningen

Er ligt een grote klimaatopgave. In het klimaatakkoord is afgesproken dat in 2050 de CO_2-uitstoot landelijk met 95% procent is teruggebracht ten opzichte van 1990. Dan zijn fossiele brandstoffen vrijwel uitgesloten. In 2030 moet de CO_2-uitstoot ten opzichte van 1990 tot de helft gereduceerd zijn. Deze enorme opgave raakt direct de bestaande woningvoorraad.

Hoe Hilversum met deze opgave aan de gang gaat, wordt beschreven in de Transitievisie Warmte (TVW) die op dit moment wordt opgesteld en eind dit jaar wordt voorgelegd aan de gemeenteraad. In de TVW wordt voor de gehele bebouwde omgeving bepaald hoe Hilversum overstapt op andere warmtebronnen dan aardgas Het is van belang dat de gemeente hierop een zo helder en eenduidig mogelijk beleid voert, op basis waarvan

bewoners, ondernemers, projectontwikkelaars en woningcorporaties kunnen bouwen aan de toekomst.

Integraal Huisvestingsplan (IHP) Onderwijs (2021)

Inleiding

Dit document geeft perspectief op de toekomst van alle scholen in de gemeente Hilversum en is opgesteld samen met de schoolbestuurders van het basis-, voortgezet en (voortgezet) speciaal onderwijs. Dit IHP biedt de gemeente en schoolbesturen een dynamisch beleidsperspectief, geborgd in een gedragen en transparant uit te voeren Meerjaren Huisvestingsplan. Dit plan geeft aan hoe om te gaan met investeringen in gebouwen voor onderwijs, zodat in de gemeente Hilversum een duurzame en gezonde onderwijsomgeving kan blijven bestaan.

Landelijke ontwikkelingen

De Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) heeft in maart 2018 het advies gegeven de normbedragen per 1 januari 2019 met 40% te verhogen. Tevens doet de VNG samen met de koepelorganisaties PO-Raad en VO-Raad voorstellen over hoe om te gaan met renovatie. In dit advies wordt het uitgangspunt gehanteerd dat renovatie moet worden beschouwd als een volwaardig alternatief voor nieuwbouw.

Feiten en cijfers

In de 9 wijken van Hilversum is de totale onderwijscapaciteit aan schoolgebouwen momenteel 136.400 m^2 bvo. Er is 50.920 m^2 bvo aan onderwijscapaciteit beschikbaar voor basisonderwijs, 69.370 m^2 bvo voor het voortgezet onderwijs en 16.110 m^2 bvo voor het (voortgezet) speciaal onderwijs.

De gemeente beschikt over 70 schoolgebouwen. Van deze 70 gebouwen huisvesten er 44 het reguliere basisonderwijs, 17 gebouwen het voortgezet onderwijs en 9 gebouwen het (voortgezet) speciaal onderwijs.

Conform de leerlingenprognoses, opgesteld door Pronexus in juli 2019, stijgt het aantal leerlingen in het basisonderwijs naar 8.612 in 2035 (7.938 leerlingen in 2018). In het voortgezet onderwijs is de verwachting dat er in 2035 8.861 leerlingen zijn (8.700 leerlingen in 2018).

Visie op aanbod en samenwerking

Aan de hand van verschillende thema's wordt hieronder antwoord gegeven op de vraag die tijdens de totstandkoming van de visie centraal stond: "Wat is onze belofte voor het onderwijsaanbod en samenwerking aan de leerlingen in Hilversum?"

1. De gezamenlijke ambitie
   Primair is de ambitie om kwalitatief hoogstaand onderwijs aan te kunnen bieden voor alle kinderen in de gemeente Hilversum, optimaal passend bij de individuele behoeften die er zijn. Dat betekent een breed en divers onderwijsaanbod in onderwijsgebouwen die dit optimaal ondersteunen. Met goede onderwijsvoorzieningen in onze gemeente dragen wij bij aan een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor mensen en bedrijven, ook van buiten onze landsgrenzen.

   Vitaliteit is ook een belangrijk thema in ons onderwijsaanbod. We hebben hierbij specifiek aandacht voor de gezondheid van onze leerlingen.

   Wij hechten eraan, met ons onderwijs en de wijze waarop wij onze onderwijshuisvesting vormgeven, bij te dragen aan een duurzame leefomgeving. In ons onderwijsaanbod geven wij specifiek aandacht aan de zorg voor onze planeet.

   Gemeente Hilversum is een gemeente met een rijk cultureel erfgoed in haar gebouwde omgeving. Maar liefst 20 van de 70 schoolgebouwen hebben een monumentale status. Deze unieke gebouwen koesteren we en willen we (scholen en gemeente) graag zoveel mogelijk behouden voor onderwijsdoelen.

2. Groei en krimp
   Op de korte termijn is de ambitie om voldoende capaciteit voor alle scholen te realiseren, zodat alle leerlingen het onderwijs kunnen volgen dat hen past. Daarvoor moeten we verantwoord omgaan met de gebouwcapaciteit en de financiële middelen. Op de lange termijn dient de capaciteit toekomstbestendig te zijn. Dit houdt in dat voldoende capaciteit aanwezig is, de kwaliteit op orde is en de spreiding van scholen aansluit bij de onderwijsbehoefte.

3. Dekkend aanbod
   Voor de onderwijshuisvesting in de gemeente Hilversum dient de basis op orde te worden gebracht voor nu en voor de toekomst. Dit betekent dat er voldoende capaciteit voor het diverse aanbod is, waardoor kinderen en ouders keuzevrijheid hebben.

   Behoud van techniekonderwijs is een belangrijk speerpunt voor de inwoners van Hilversum. De samenwerkingsverbanden (en dus de gezamenlijke scholen) hebben de missie om met elkaar te zorgen dat er voor iedere leerling een passende onderwijsplek is, zo dicht mogelijk bij huis. De samenwerkingsverbanden hebben de ambitie het onderwijs en begeleiding op de reguliere scholen te versterken, waardoor er meer mogelijkheden kunnen komen voor leerlingen om op het reguliere onderwijs te blijven.

   Om het aanbod aan vervolgopleidingen te verrijken, zou een hbo-onderwijsinstelling een waardevolle aanwinst zijn voor de gemeente.

   Trends en ontwikkelingen zijn bewegen in de openbare ruimte en bewegen in en om de

school. Om deze trend te ondersteunen is het gewenst dat een dekkend en divers bewegingsonderwijsaanbod aanwezig is, zowel voor binnen- als buitenactiviteiten.

4. Doorgaande ontwikkellijn
   Het is de ambitie om een doorgaande ontwikkellijn van 0 – 12/18 jaar aan te bieden. Een soepele overgang tussen voorschoolse educatie, peuteropvang, primair onderwijs, buitenschoolse opvang, voortgezet onderwijs en (voortgezet) speciaal onderwijs is hierbij van belang.

   De wens in de gemeente is om de samenwerking binnen en tussen het primair, voorgezet en (voortgezet) speciaal onderwijs verder te versterken en dat jeugddienstverlening op een eenduidige wijze bij het onderwijs kan aansluiten. Aanvullend hierop wordt de vroege voorschoolse educatie (VVE) uitgebouwd.

5. School in netwerk voorzieningen
   Naast opvangvoorzieningen kan wijkgericht geïnventariseerd worden welke andere relevante voorzieningen van meerwaarde zijn in een schoolgebouw. Uitgangspunt voor het huisvesten van bredere maatschappelijke voorzieningen is dat het meerwaarde heeft voor het onderwijs en/of een oplossing biedt voor (meer structurele) leegstand. Scholen zouden ook meer gebruik kunnen maken van elkaars voorzieningen of gezamenlijke faciliteiten realiseren. Het is ook wenselijk dat de gymzalen geschikt zijn voor breder gebruik.

6. Passend onderwijs en zorg
   Het is van belang om elk kind passend onderwijs te bieden. Daarbij is het de wens om dit zoveel mogelijk te organiseren in het reguliere onderwijs, met zo nodig ondersteuning vanuit tussenvoorzieningen, het (v)so en s(b)o.

   De samenwerking tussen het onderwijs en de zorg wordt verder versterkt. Ook de samenwerking tussen jeugdzorg, ouders en de school wordt geïntensiveerd. Waar nodig en mogelijk worden maatschappelijke organisaties gehuisvest op scholen, zodat deze laagdrempelig toegankelijk zijn voor ouders.

7. Internationalisering
   Nederlanders zijn steeds meer mondiaal actief en geïnteresseerd in tweetalig of internationaal onderwijs. Hilversum wil inspelen op deze ontwikkeling en een bijdrage leveren aan het vestigingsklimaat van Hilversum door kwalitatief goed internationaal onderwijs te blijven bieden, passend bij de eisen die daaraan worden gesteld.

Visie op huisvesting

De visie op ons onderwijsaanbod beschrijft naast onze ambities ook een aantal knelpunten en uitdagingen waar we met elkaar voor staan:

- Spanningsveld tussen de beschikbare capaciteit (onderwijs en gymnastiek) en de ruimtebehoefte, mede in relatie tot spreiding van de voorzieningen. Voor PO, VO en (V)SO gelden daarbij specifieke uitdagingen.
- Er is behoefte aan het kunnen ontwikkelen van (onderwijskundige) vernieuwingen. Onderwijskundige ontwikkelingen kunnen een aanleiding zijn om een ingreep in de huisvesting voor te stellen.
- Er is een behoefte aan de verdere ontwikkeling van Integrale Kindcentra (IKC).
- We koesteren ons rijke bezit aan monumentale onderwijsgebouwen, maar de te ontvangen budgetten van schoolbesturen zijn ontoereikend.
- Nog niet alle onderwijsgebouwen voldoen aan eisen die we stellen aan een gezond binnenklimaat.
- Hilversum staat voor een enorme uitdaging om de gehele portefeuille onderwijshuisvesting te verduurzamen in lijn met (inter)nationale klimaatdoelen. Hilversum heeft de ambitie om bepaalde doelen in de tijd naar voren te halen.

1. Visie op onderwijs vertaald naar de huisvesting

- In zijn totaliteit is er voldoende onderwijscapaciteit beschikbaar met de juiste spreiding over de wijken.
- De kwaliteit (technisch en functioneel) van de onderwijs gebouwen sluit zoveel mogelijk aan bij de wensen van de gebruikers en voldoet minimaal aan wettelijke eisen.
- De onderwijsgebouwen zijn toekomstbestendig. Er wordt flexibel gebouwd om in te kunnen spelen op toekomstige ontwikkelingen en nieuwe initiatieven.
- De fysieke grenzen tussen PO, VO en (V)SO vervagen en scholen zoeken actief naar mogelijkheden om diversiteit in voorzieningen te vinden door van elkaars faciliteiten en faciliteiten van andere maatschappelijke organisaties gebruik te maken.
- De school heeft een centrumfunctie binnen de wijk. Daarom wordt onderzocht of aanvullende functies (opvang en zorg) in het gebouw ondergebracht kunnen worden om een doorlopende leerlijn en passend onderwijs te faciliteren.

2. Oplossingsrichtingen IHP

   Het is de ambitie om, vooruitlopend op een mogelijke wetwijziging, in het IHP, naast de in de verordening opgenomen voorzieningen ‘nieuwbouw’ en ‘uitbreiding’ spelregels op te nemen ten aanzien van de oplossingsrichting ‘renovatie’. Uitgangspunt is dat renovatie in het IHP een gelijkwaardig alternatief vormt voor (vervangende) nieuwbouw en daarmee de levensduur eveneens met 40 jaar wordt verlengd.

3. Duurzaamheid

   Het begrip duurzaamheid richt zich op drie verschillende thema’s: energie, gezondheid en circulariteit.

De gemeente refereert aan het lopende Programma Duurzaam Hilversum 2016-2020 en coalitieakkoord 2018-2021 waarin de volgende maatregelen zijn opgenomen:

- Duurzame, frisse scholen in programma Duurzaam Hilversum.
- Aardgasvrij Hilversum in 2040 (coalitieakkoord), maakt onderdeel uit van het IHP.

Energie

*Vanaf 2020 moet alle nieuwbouw van overheidsgebouwen (inclusief scholen) in Nederland een Bijna Energie Neutraal Gebouw oftewel BENG zijn. BENG specificeert eisen voor de maximale energiebehoefte, het maximale fossiele energiegebruik en een minimaal aandeel hernieuwbaar op te wekken energie voor alle gebouwgebonden installaties. Het is de ambitie van de gemeente en schoolbesturen om toekomstbestendige gebouwen te realiseren in lijn met de verwachte wettelijke duurzaamheidseisen. Bovenop de aanstaande wetgeving om BENG te realiseren, is daarom de ambitie uitgesproken om bij nieuwbouw van scholen binnen de gemeente Hilversum te voldoen aan '**0-op-de-meter'**.* Dit houdt in dat het saldo aan gebouw- en gebruiksgebonden energie 0 is.

Gezond binnenklimaat

Het is de ambitie om alle schoolgebouwen van een gezond binnenklimaat te voorzien. Gemeente en schoolbesturen hebben beide de verantwoordelijkheid om deze ambitie te realiseren.

Circulariteit

Circulariteit is meetbaar via de beoordelingsmethodiek 'CirculariteitsPrestatie Gebouw' (CPG). De CPG bestaat uit de volgende vijf hoofdstrategieën:

1. Benut beschikbare materialen en producten: behoud, hergebruik, secundair.
2. Gebruik hernieuwbare grondstoffen: biobased, duurzame energie, grijs of hemelwater.
3. Minimaliseer de milieu-impact, ecologische footprint.
4. Creëer voorwaarde voor een lange cyclus: vasthouden water, levensduur.
5. Creëer voorwaarde voor toekomstige cycli: herbruikbaar, recyclebaar. Benut beschikbare materialen en producten: behoud, hergebruik, secundair.
6. Gebruik hernieuwbare grondstoffen: biobased, duurzame energie, grijs of hemelwater.

Het is de ambitie om onderdelen van de CPG mee te nemen bij de realisatie en het in stand houden van onderwijshuisvesting. Met name bij nieuwbouw- en renovatieprojecten zien de gemeente en schoolbesturen kansen om circulariteit te integreren in het bouw- en gebruiksproces.

4. Monumenten

In Hilversum is een groot aantal scholen in monumentale gebouwen gehuisvest: van de 70 schoolgebouwen zijn 21 monumentaal. Het financiële instrumentarium is voor de schoolbesturen niet toereikend voor het exploiteren en toekomstbestendig maken van

de monumentale scholen.

Het is de ambitie om concrete oplossingen in het integraal huisvestingplan op te nemen die ervoor zorgen dat de monumenten toekomstbestendig zijn en voldoen aan de wensen die vanuit het onderwijs aan de huisvesting worden gesteld. Ingrepen in monumenten vragen altijd om maatwerk.

5. Bewegingsonderwijs
   Voor het bewegingsonderwijs is de ambitie om de kwantiteit en kwaliteit van de voorzieningen op orde te hebben, passend bij actuele inzichten op gezondheid en bewegen voor kinderen. Er zijn voldoende hoogwaardige voorzieningen aanwezig waar een volwaardig aanbod bewegingsonderwijs kan worden gefaciliteerd.

Hilversumse Educatieve Agenda 2021 t/m 2024 (2021)

Inleiding

In Hilversum streven we ernaar dat kinderen en jongeren van 0 tot 23 jaar veilig, gezond en kansrijk opgroeien. Zij hebben het recht om te leren, zich optimaal te ontwikkelen en volwaardig mee te doen, ook als zij (tijdelijk) wat meer zorg nodig hebben.

Veel vraagstukken pakken we zowel lokaal als regionaal op. De Hilversumse Educatieve Agenda 2021-2024 sluit aan bij de lokale en regionale aanpakken en de voor kinderopvang en onderwijs relevante (aangrenzende) beleidskaders. Deze agenda is tot stand gekomen in een interactief en cocreatief samenwerkingsproces met het onderwijs, kinderopvang en (zorg)partners. De uitvoering en monitoring van de agenda vindt op dezelfde wijze plaats. Deze agenda beschrijft geen kant-en-klaar pakket maatregelen voor de komende vier jaar, maar biedt ruimte voor aanpassing en tussentijdse ontwikkelingen.

Gelijke kansen

Eén van de belangrijkste onderwerpen is het verbeteren van de kansengelijkheid in Hilversum. Op de lange termijn betekent kansenongelijkheid dat er systematische verschillen ontstaan in gezondheid en levensverwachting tussen leerlingen. Eén van de belangrijkste factoren voor kansenongelijkheid is taalachterstand.

Doorontwikkeling onderwijskansenbeleid in Hilversum

In december 2019 is er een bijeenkomst geweest met alle ketenpartners uit het onderwijs en de kinderopvang in de Lokaal Educatieve Agenda (LEA), over de verbreding van het onderwijskansenbeleid. Dit heeft geresulteerd in drie gedeelde ambities met bijbehorende speerpunten. De uitwerking van deze ambities is een continu proces dat in de LEA wordt gemonitord, geëvalueerd en waar nodig wordt bijgestuurd.

Uitgangspunten voor de Hilversumse Educatieve agenda

We hanteren de volgende randvoorwaarden voor de uitvoering van de Hilversumse Educatieve

Agenda:

- Commitment van ketenpartners.
- Ouders zijn en/of worden betrokken bij hun kind.
- Tegengaan van (school)segregatie.
- Passende onderwijsplek beschikbaar voor ieder kind.

- Binnen beschikbare financiële kaders.

Ambities en speerpunten

Bij de ambities streven we ernaar dat alle jeugdige inwoners de kans krijgen het beste uit zichzelf te halen. Uitgangspunt is dat kinderen en jongeren uit onze regio onderwijs volgen, werken, of anderszins een passende dagbesteding hebben.

In de Hilversumse Educatieve Agenda richten we ons op 3 ambities:

1. *Een goede start in het onderwijs.*
   In Hilversum streven we naar een goede start in het onderwijs. Al voor de geboorte van het kind werken we hierin samen zodat de risico's tijdig worden gesignaleerd en passende ondersteuning wordt geboden.

<u>Speerpunt A 'Werken aan positieve ouderbetrokkenheid bij kinderen'</u>

Het doel is dat ouders het kind helpen zich te ontwikkelen en met het kind op een positieve wijze

meegroeien en mee-ontwikkelen, zodat de kans groter wordt dat kinderen kunnen uitgroeien tot

zelfredzame volwassenen.

Ouderbetrokkenheid krijgt specifieke aandacht bij de doelgroep Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE), zodat het belang van actief betrokken zijn duidelijk wordt voor ouders. Ouders kunnen hun kinderen ondersteunen bij het verwerven van taal- en woordenschat. Taalachterstand bij kinderen is vaak gerelateerd aan onvoldoende Nederlandse taalvaardigheid van hun ouders.

Een essentiële voorwaarde is dat ouders ook zelf in staat worden gesteld (beter) Nederlands te leren en waar nodig bekend worden met het Nederlandse onderwijssysteem. Waar een kind een risico op een ontwikkelingsachterstand loopt, bieden we een breed en laagdrempelig cursusaanbod voor ouders aan. Daarnaast streven we ernaar om ouders met een taalachterstand in te laten stromen in een taaltraject van volwasseneneducatie.

<u>Speerpunt B 'Alle peuters bereiken'</u>

In Hilversum worden peuterspeelzalen die VVE bieden gesubsidieerd. De gemeente subsidieert de deelname van alle peuters, waarvan de ouders geen recht hebben op kinderopvangtoeslag.

Scholen in Hilversum signaleren grote verschillen in ontwikkeling tussen kinderen die instromen op de basisschool. Kinderen die een peuterspeelzaal of kinderdagverblijf hebben bezocht, zijn, over het algemeen, meer taal- en sociaal vaardig. Op dit moment bereiken we helaas nog niet alle peuters. We creëren inzicht in omvang en redenen van niet- deelname aan voorschoolse voorzieningen en werken samen met betrokken partijen aan oplossingen en activiteiten om het bereik te verhogen.

Speerpunt C 'Een VVE-programma gericht op taal- én ontwikkelachterstand.'

De basisscholen geven aan dat diverse kinderen met een achterstand instromen. Met de regiegroep VVE wordt gewerkt aan een verbreding van de doelgroep van het VVE-programma. Het inzicht creëren in de basisvaardigheden van een kleuter/peuter dient als basis voor het verhogen van de kwaliteit van het VVE programma en de doorgaande leerlijn. Door de verbreding gaan wij ons richten op kinderen met een verhoogd risico op een achterstand op: 'taal en ontwikkeling'.

Beleidskeuze D 'Doorgaande leerlijn van voorschool naar basisschool.'

Om de beste resultaten te boeken in het bestrijden van ontwikkelachterstanden zijn de doorgaande leerlijn en een goede overdracht van de voorschool naar de basisschool essentieel. De overdracht tussen voorschool en basisschool is nog niet overal op orde. We organiseren de komende jaren verschillende bijeenkomsten waar betrokken professionals elkaar ontmoeten en afspraken kunnen maken om hier structureel verbetering in aan te brengen.

Beleidskeuze E 'Samenwerken aan een veilig en stimulerend opvoedklimaat in de thuissituatie.'

Een veilige en stimulerende thuissituatie van kinderen is een belangrijke voorwaarde voor een goede start in het onderwijs. Kinderopvang en scholen hebben zeer regelmatig contact met kinderen en hun ouders en spelen een belangrijke rol in het signaleren van een onveilige thuissituatie.

Armoede in een gezin heeft ook impact op het leven van kinderen. In Hilversum gaan we daarom vanaf 2021 samenwerken met het Jeugdeducatiefonds. Dit fonds helpt om de ontwikkelingskansen van kinderen die opgroeien vanuit een achterstand te vergroten. Waar geldgebrek een belemmering is voor de ontwikkeling van een kind, kan de school een beroep doen op het Jeugdeducatiefonds. Scholen met een leerlingpopulatie (50% of meer) die bestaat uit leerlingen uit gezinnen op of onder de armoedegrens, kunnen een aanvraag indienen bij het Jeugdeducatiefonds. De verwachting is dat maximaal 6 Hilversumse basisscholen voor deze regeling in aanmerking komen.

7. *Een passende plek en tijdig de juiste hulp.*
   Een van de hoofddoelstellingen bij de invoering van Passend Onderwijs in het schooljaar 2014-2015 was dat er voor alle kinderen een passende onderwijsplek in de buurt beschikbaar komt, zodat er geen kinderen meer thuis blijven zitten. Anno 2021 is dit streven nog niet volledig gerealiseerd. Blijvend werken aan het verzorgen van passende onderwijsplekken blijft dan ook een speerpunt binnen het Hilversumse en regionale (passend) onderwijsbeleid.

<u>Speerpunt A ''Heldere afspraken tussen onderwijs, gemeenten en samenwerkingsverbanden (regionaal).'</u>

De gemeente heeft vanuit de Jeugdwet de plicht om jeugdhulp te organiseren voor kinderen en / of ouders die dit nodig hebben. We werken samen met het onderwijs om in het kader van Passend Onderwijs meer maatwerk te realiseren. De samenwerking tussen onderwijs en jeugd zorgt voor een meer integrale aanpak en samenhang van beleid en uitvoering.

In het regionaal op overeenstemming gericht overleg (OOGO) Passend Onderwijs maken gemeente(n), beide samenwerkingsverbanden en schoolbesturen afspraken over de aansluiting tussen passend onderwijs en jeugdhulp. We maken afspraken over de aansluiting passend onderwijs en jeugdhulp en over het grijze gebied tussen de beide verantwoordelijkheden. We formuleren gezamenlijke doelen en maken afspraken over de verantwoordelijkheden en de grenzen van onze gezamenlijke zorg in en om de school.

<u>Speerpunt B ''Meten en weten.'</u>

Omdat we onvoldoende inzicht hebben welke vormen van jeugdhulp geboden worden op onze scholen, gaan we onderzoeken wat de huidige situatie met betrekking tot jeugdhulp in het onderwijs is. Daarbij is inzicht in het aantal leerlingen dat ondersteuning ontvangt (vanuit het onderwijs en jeugdhulp), welke soorten ondersteuning daarin gemeengoed zijn en de effecten van deze (jeugd)hulp op het vergroten van de kansen van de leerlingen nodig. De uitkomsten van dit onderzoek bepalen mede de te maken keuzen op het gebied van passende ondersteuning. Samen met het onderwijs wordt de definitie bepaald van basisondersteuning, extra ondersteuning en specialistische ondersteuning. Per ondersteuningsvorm wordt duidelijk wat van een school, een samenwerkingsverband en van de gemeente mag worden verwacht.

Gemeenten en scholen voeren jaarlijks een gezamenlijke enquête uit onder ouders en leerlingen om de behoefte en de verwachtingen over het passend onderwijs aanbod in kaart te brengen. Op basis van de uitkomsten van de jaarlijkse enquête bepalen scholen en gemeenten of de samenwerkingsagenda moet worden bijgesteld en/of er nieuwe initiatieven moeten worden ontplooid om goed aan te sluiten bij de vraag van ouders en kinderen.

Speerpunt C ‘Laagdrempelige ondersteuning op scholen en een goede aansluiting op jeugdhulp.’

We onderzoeken hoe we op scholen effectief laagdrempelig lichte hulp kunnen bieden. Dit doen we door te leren van twee lopende pilots met onderwijs-zorgarrangementen in het speciaal (basis)onderwijs. Het doel van de pilots is het voorkomen van “thuiszitters”. We realiseren ondersteuning op basis van cofinanciering en we bespreken of we de scholen met veel achterstandsleerlingen kunnen ondersteunen. Ook monitoren we de resultaten van deze pilots op het gewenste effect en zorgen voor een doorontwikkeling.

Speerpunt D ‘Specialiseren en samenwerken op het gebied van het school ondersteuningsprofiel.’

Dit speerpunt gaat over de doorontwikkeling van de basisondersteuning op de scholen. Iedere school heeft zijn eigen expertise(s). We gaan met elkaar inventariseren wat expertise(s) en succesvolle aanpakken zijn van en op scholen en maken afspraken hoe kruisbestuiving plaats kan vinden tussen scholen. Scholen en gemeente maken afspraken over de verschillende basis ondersteuningsprofielen. Deze afspraken worden geformaliseerd in een samenwerkingsovereenkomst waardoor het commitment van alle partijen wordt gegarandeerd.

8. *Geslaagde doorstroom en uitstroom.*
   In Hilversum ontwikkelen kinderen hun talent en nemen zij naar vermogen deel in een educatieve omgeving, zodat ze later als zelfredzame burgers in hun eigen levensonderhoud kunnen voorzien en een constructieve bijdrage aan de samenleving kunnen leveren. Voor de meeste kinderen en hun ouders verloopt dit proces zonder al te veel problemen. Soms is dit helaas niet het geval.

Speerpunt A ‘Jongeren hebben voldoende (taal)niveau om een startkwalificatie te halen.’

In toenemende mate stromen jongeren in het VO en het MBO in met een te laag taalniveau. Het versterken van taalonderwijs over de hele breedte is een aandachtspunt. Met ingang van schooljaar 2021-2022 treedt het nieuwe convenant eerste opvang onderwijs in werking, hiermee streven we ernaar dat kinderen in het eerste jaar dat ze in Nederland zijn over voldoende Nederlands taalniveau beschikken om in te stromen op regulier basisonderwijs of voortgezet onderwijs. Daarnaast werken we samen met het voortgezet onderwijs, MBO, de ISK en de taalaanbieders aan het terugdringen van taalachterstanden bij leerlingen die instromen in het MBO.

Speerpunt B ‘Startkwalificatie voor alle jongeren.’

Samen met het Regionaal Bureau Leren (RBL) gaan we zorgen voor een soepele door- en uitstroom van VO naar MBO naar een startkwalificatie voor jongeren met een afstand tot de arbeidsmarkt. De komende periode wordt dit speerpunt samen met het RBL, het VO, het Qinas en het MBO verder geconcretiseerd en geborgd. Dit moet ervoor zorgen dat alle

jongeren met een startkwalificatie het onderwijs kunnen verlaten en een passende plek op de arbeidsmarkt vinden, of kunnen uitstromen naar een zinvolle vorm van dagbesteding.

Het aantal jongeren dat zonder startkwalificatie het onderwijs verlaat is al jaren min of meer stabiel (1,9%). In 2024 willen we een structurele daling bereiken van dit percentage.

Speerpunt C 'Perspectief op werk voor alle jongeren.'

In de regio Gooi en Vechtstreek is extra aandacht voor de kwetsbare leerlingen die de overstap maken naar de arbeidsmarkt. Met het Praktijkonderwijs (Pro) en de Voortgezet Speciaal Onderijs (VSO) scholen werken we samen om de aansluiting van school naar duurzame arbeid structureel te begeleiden en te faciliteren. Er komen oefen arbeidsplekken waar jongeren ervaring op kunnen doen. Dit wordt bekostigd vanuit de regionale impulsgelden baankansen Pro en VSO.

Er ligt een grote maatschappelijke opgave om kwetsbare jongeren naar een passende plek in de samenleving te begeleiden en duurzaam te ondersteunen. Meer aandacht moet uitgaan naar verbetering van de overgangen van school naar school, werk of dagbesteding. Ook is een effectieve samenwerking tussen ketenpartners nodig om doorgaande lijnen te realiseren. We zoeken uit of er applicaties inzetbaar zijn om de afstand tot de arbeidsmarkt te verkleinen. Hierdoor brengen we het percentage jongeren dat na school thuis komt te zitten (zonder dagbesteding of werk) terug van 30% naar 15% in de komende vier jaar.

Gemeentelijk Watermanagementplan 2021-2026 (2020)

Inleiding

Het Gemeentelijk Watermanagementplan van de Gemeente Hilversum beschrijft de visie op de watertaken, met welke ambitie de opgaven worden ingevuld, de uit te voeren maatregelen, welke eisen aan de uitvoering daarvan worden gesteld en welke personele en financiële middelen daarvoor nodig zijn. Dit plan is het vervolg op Gemeentelijk Rioleringsplan 2015-2020.

De visie van Hilversum op de gemeentelijke watertaken is grotendeels een voortzetting van het huidige beleid, gericht op uitvoering van de gemeentelijke watertaken en instandhouding van de huidige toestand en goede werking van de riolering. Waar nodig is deze visie verder uitgewerkt in ambities en ontwerpeisen. Stevige versterkingen van de visie ten opzichte van voorgaande rioleringsplannen zijn ten aanzien van de maatschappelijke en bestuurlijke opgaven voor klimaatadaptatie en de extra inzet op duurzaamheid.

De visie heeft de volgende zes speerpunten:

1. Gezonde en veilige leefomgeving met hoge ruimtelijke kwaliteit.
9. Klimaatbestendig Hilversum.
10. Duurzaam Hilversum.
11. Inzicht in toestand en werking van de waterhuishouding.
12. Slim koppelen met andere ruimtelijk/ maatschappelijke opgaven.
13. Communicatie met bewoners, bedrijven en andere beheerders.

Gezonde en veilige leefomgeving met hoge ruimtelijke kwaliteit

Dé reden voor grootschalige aanleg van riolering in Hilversum begin vorige eeuw was de volksgezondheid. De bescherming van de volksgezondheid lijkt nu vanzelfsprekendheid, maar is daardoor niet minder belangrijk! Daarnaast is een goede uitvoering van de zorgtaken voor afvalwater, hemelwater en grondwater een voorwaarde voor de beschikbaarheid van voldoende water van geschikte kwaliteit, voor het behoud van de identiteit en schoonheid van tuinstad Hilversum, met haar vijvers, havens en kanaal.

Hiervoor is het behoud van een goed functionerende riolering en oppervlaktewatersysteem van belang, door planmatige vervanging en onderhoud. Naast het dagelijks beheer en onderhoud, bestaan de maatregelen hiervoor grotendeels uit rioolvervanging en –relining en renovatie van gemalen.

Klimaatbestendig Hilversum

De urgentie om te anticiperen op de gevolgen van klimaatverandering wordt steeds groter. Ons klimaat is al merkbaar veranderd en dat gaat de komende decennia zeker door, ook al zou morgen de uitstoot van alle broeikasgasemissies stoppen. Klimaatadaptatie is niet meer vrijblijvend; er vindt daarom een grote omslag plaats in denken én doen!

Vanwege de lange levensduur van riolering van gemiddeld 75 jaar, moet daarbij rekening worden gehouden met het klimaat tegen het einde van deze eeuw. En in afgelopen decennia blijkt de vastgestelde klimaatontwikkeling steeds aan de bovenkant van de eerdere (naar boven gestelde) verwachting te zitten. Dit betekent dat we verstandig moeten omgaan met deze onzekerheid, een no-regret strategie moeten volgen en in plaats van 'norm-denken', vooral de kansen moeten benutten waar die zich voordoen.

De ontwerpeisen voor inzameling en transport van hemelwater door riolering en voor de tijdelijke opvang van hemelwater op het maaiveld (straten, parkeerplaatsen, pleinen, groenstroken, etc.) worden aangescherpt om de kans op schade door extreme neerslag te beperken.

Op korte termijn voert de gemeente een aantal maatregelen uit, waardoor de kans op wateroverlast al iets wordt teruggedrongen. Daarnaast wil de gemeente voor een structurele aanpak van de wateroverlast in postcodegebied 1221/Centrum twee omvangrijke maatregelen in de komende tien jaar (laten) uitvoeren. Hier staat zeer veel water op straat bij hevige regen en dit veroorzaakt schade aan gebouwen. Klimaatadaptatie is erop gericht om schade te voorkomen. Het is niet te voorkomen dat er water op straat staat tijdens en na intensieve regen. Om schade te voorkomen zijn de volgende maatregelen noodzakelijk, welke goed aansluiten op de lange termijn visie voor de riolering en het vijversysteem:

- Aanleg van waterbergingskelder en vijver in Centrum / Oost.
- Afkoppelen en infiltreren van afstromend hemelwater van dakoppervlakken groter dan
  200 m^2 in postcodegebied 1221.

Om ook in andere delen van Hilversum wateroverlast te voorkomen, wordt bij vervangingswerkzaamheden van weg en riool de hemelwaterafvoer geoptimaliseerd. Dit vindt plaats in de vorm van extra bergingsmogelijkheid van water op straat, infiltratievoorzieningen in de openbare ruimte en waar nodig verruiming van de afvoercapaciteit.

Het beleid van afkoppelen en lokaal bergen, hergebruiken en infiltreren van afstromend hemelwater bij nieuwe ontwikkelingen, wordt voortgezet en is aangescherpt. Hierdoor wordt waterinclusief gebouwd.
Ten aanzien van grondwateroverlast zijn geen specifieke maatregelen gepland. In Hilversum

is eerder sprake van droogte. Naast maatregelen voor meer infiltratie van hemelwater, neemt de gemeente vooralsnog pragmatische maatregelen om de gevolgen van droogte zo veel mogelijk beperken.

Duurzaam Hilversum

Eén van de belangrijkste doelstellingen ten aanzien van duurzaam waterbeheer (én volksgezondheid!) is het scheiden van schoon hemelwater en vuil afvalwater en het lokaal benutten van hemelwater voor planten en bomen bij droogte en aanvulling van grondwater door infiltratie. De voorkeursvolgorde voor de hele gemeente, voor alle particuliere en openbare terreinen, voor het scheiden van schoon en vuil water en de afvoer van hemelwater is als volgt:

- Afvoer van alle vuilwater naar de rioolwaterzuivering.
- Verwerking van alle hemelwater in de volgende voorkeursvolgorde:

    - Vasthouden en hergebruik van hemelwater.
    - Vasthouden en (geleidelijk) afvoeren van hemelwater (bestaand beleid):

        - Naar niet-infiltrerende stadsvijvers (evt. verontreinigingen kunnen bezinken, door baggeren te verwijderen), daarna naar infiltrerende watergangen (dus uiteindelijk naar bodem en grondwater).
        - Naar de bodem, via een zuiverende voorziening (zoals bodemverrijking).
        - Naar het oppervlaktewater van het poldersysteem.
        - Via het vuilwaterriool naar de rioolwaterzuivering (als verontreinigen worden verwacht).

    - Afkoppelen en infiltreren van afstromend hemelwater bij nieuwbouw.

Om hier uitvoering aan te geven, gaat de gemeente bij vervanging van gescheiden hemelwaterriolen op openbaar terrein een aparte huisaansluiting voor hemelwater aanleggen (als die er nog niet ligt) en, indien kosteneffectief uitvoerbaar, de regenpijpen op particulier terrein daarop aansluiten. Om nieuwe foutieve (huis)aansluitingen van vuilwater op hemelwaterriool en andersom te voorkomen, voert de gemeente periodieke controles hierop uit.

Daarnaast wordt de actie voor verstrekking van gratis infiltratiekratten aan particulieren voortgezet en hier meer bekendheid aan gegeven. Hierdoor worden particulieren gestimuleerd om op eigen perceel het hemelwater te benutten. In de openbare ruimte wordt kritisch gekeken naar verhardingen en waar mogelijk overbodige verharding omgezet naar openbaar groen.

Inzicht in toestand en werking van de waterhuishouding

Om de goede dingen te doen, investeringen te onderbouwen en maatregelen te dimensioneren, is inzicht nodig in het werkelijke functioneren van de stedelijke waterhuishouding. Naast inzicht in de hydraulische werking op basis van rekenmodellen is het noodzakelijk om te meten en te onderzoeken hoe het systeem in de praktijk functioneert. Op 'papier' kunnen dingen anders zijn dan in werkelijkheid, zeker als zich dit grotendeels ondergronds afspeelt.

Hiervoor is kennis en capaciteit nodig om data actueel te houden en om meetgegevens te valideren (zijn ze betrouwbaar) en te analyseren en conclusies uit te trekken (advies om 'de goede dingen' te doen). Daarnaast is een aantal onderzoeken nodig ter voorbereiding van de extra investeringen in klimaatbestendigheid en duurzaamheid.

Slim koppelen met andere ruimtelijk/ maatschappelijke opgaven

Zonder de kerndoelen van de gemeentelijke watertaken uit het oog te verliezen (volksgezondheid, inzameling en transport van afvalwater, voorkomen van overlast door hemel- of grondwater), willen we mogelijke slimme koppelingen tussen de opgaven vanuit de watertaken met andere ruimtelijke en maatschappelijke opgaven benutten. De aanpak van wateroverlast kan bijvoorbeeld op verschillende manieren worden ingevuld, waarbij de meest kostenefficiënte manier puur vanuit de watertaken, niet altijd de meeste maatschappelijke waarde hoeft op te leveren. De invulling en uitvoering van de gemeentelijke watertaken kan ook bijdragen aan andere ruimtelijke en maatschappelijke opgaven voor de bouw (nieuw- en verbouw), biodiversiteit en de energietransitie.

Communicatie met bewoners, bedrijven en andere beheerders

Bij de uitvoering van vrijwel alle bovenstaande speerpunten speelt communicatie met 'de omgeving' een belangrijke rol. In het plan wordt ingegaan op de communicatie met de inwoners en ondernemers van Hilversum rond een aantal thema's, te weten: afkoppelen en infiltreren, lozingen op het riool, risicogebieden wateroverlast en risicodialogen. Bij deze communicatie werken we samen met de regio en het waterschap.

Personele middelen

Als vandaag alle riolering in Hilversum vervangen moet worden, zou dat € 300 mln. kosten. De riolering vertegenwoordigt dus een flinke waarde. Het is belangrijk dat hier doelmatig beheer en onderhoud aan wordt uitgevoerd, om de kwaliteit op peil te houden en het goed te laten functioneren. Daarvoor worden beschikbare financiële en personele middelen zo efficiënt mogelijk ingezet, waarbij wordt samengewerkt met onder meer het samenwerkingsverband BOWA / ISARIZ, het waterschap in het bijzonder, en met omgevingsdiensten.

Een groot deel van de werkzaamheden voor de gemeentelijke watertaken wordt in eigen beheer uitgevoerd, door de eigen organisatie. In de huidige bezetting zijn in totaal (binnen en buitendienst) 12,2 fte bij uitvoering van werkzaamheden voor de gemeentelijke watertaken betrokken. Dit is iets minder dan landelijk gemiddeld gewenst is voor de omvang van een gemeente als Hilversum en het investeringsniveau. Er wordt een tekort ervaren voor 'planvorming, onderzoek en databeheer' en 'voorbereiding en realisatie maatregelen'.

Voor een goede uitvoering van de extra investeringen in de komende 10 jaar is extra capaciteit nodig van 1,6 fte. Deze extra personele capaciteit is in het kostendekkingsplan meegenomen.

Kosten

De directe kosten bedragen gemiddeld € 6,7 mln. per jaar in de komende planperiode van 2021 tot en met 2026. Deze kosten zijn de basis voor de berekening van de rioolheffing. Daarbij worden ook indirecte kosten zoals overhead, heffingen en BTW betrokken.

Kostendekking – rioolheffing

De hogere investeringen en lasten zullen in de begroting 2021 en meerjarenraming 2022-2024 verwerkt worden. Op basis van deze lasten zal de rioolheffing 2021 ten opzichte van 2020 met 5 à 6 % stijgen. Het tarief stijgt hierdoor éénmalig met meer dan het inflatiepercentage. In de berekening van de rioolheffing worden ook indirecte kosten meegenomen zoals overhead, heffingen, kwijtscheldingen en BTW. Hoe deze budgetten zich ontwikkelen is nog niet bekend, zodat het exacte tarief nog niet berekend kan worden. Het definitieve tarief wordt tegelijkertijd met de begroting 2021 vastgesteld.

Voortvloeiend uit het Bestuursakkoord Klimaatadaptatie werkt het Rijk aan een stimuleringsregeling voor klimaatmaatregelen. Vanaf 2021 wordt hiervoor € 150 tot 250 miljoen beschikbaar gesteld uit het Deltafonds. Voor de uitvoeringsmaatregelen in dit watermanagementplan wordt gebruik gemaakt van deze subsidie.

Kadernota voor het sociaal domein Hilversum 2017-2021

Inleiding

In deze Kadernota leggen wij de inhoudelijke uitgangspunten voor de uitvoering van het sociaal domein vast. Deze Kadernota is als het ware een kapstok en toetsingskader voor de uitvoeringsplannen, verordeningen, projecten en activiteiten binnen het sociaal domein.

Onze missie

We willen dat iedere inwoner naar vermogen kan meedoen en kan bijdragen aan onze samenleving. Elke inwoner van Hilversum hoort erbij en doet er toe. Van ons mag worden verwacht dat wij als gemeente:

1. bijdragen aan het creëren van een gezonde, sterke en sociale samenleving;
2. voor onze inwoners kwalitatief goede ondersteuning organiseren voor hen die dat nodig hebben. Licht waar mogelijk, zwaar waar nodig. Deze ondersteuning is gericht op het versterken van de eigen kracht van inwoners en hun netwerk.

Onze uitgangspunten in de uitvoering

Binnen het sociaal domein houdt Hilversum onverkort vast aan de kernwaarden die de gemeenteraad al in 2013 vaststelde. Onlangs voegde de gemeenteraad daar de negende kernwaarde ‘wederkerigheid’ aan toe:

De eigen kracht centraal

Handelen vanuit mogelijkheden. Dat wat een inwoner zelf of binnen zijn leefomgeving kan oplossen heeft altijd de voorkeur. De gemeente helpt inwoners – waar mogelijk – zelfstandig problemen op te lossen.

2. Voorkomen is beter dan genezen

De gemeente investeert in preventie, omdat we hiermee kunnen voorkomen dat (specialistische) vormen van ondersteuning nodig zijn. Ook wil de gemeente het aanbod van lichte vormen van zorg en ondersteuning verstevigen. Eerder ingrijpen, zo is de gedachte, voorkomt escalatie van problemen.

3. De vraag is het vertrekpunt

De vraag van de inwoner is het uitgangspunt voor de gemeente bij het geven van informatie, advies en het bieden van ondersteuning. Voor de inwoner is duidelijk waar

hij/zij wat kan vragen. Het feit dat de vraag centraal staat betekent niet ‘u vraagt- wij draaien’, het gaat om het samen vinden van een passende oplossing.

4. Samenhang: één gezin, één plan, één regisseur

   De gemeente bekijkt de vraag van de inwoner in de context van zijn/haar leven. Zijn er afspraken nodig over meerdere vormen van ondersteuning dan geldt het principe: ‘één huishouden, één plan, één regisseur.’

5. Maatwerk

   Ondersteuning is passend bij de vraag van de inwoner en zijn/haar leefomgeving. Zie verder kader ‘Uitgelicht’.

6. De gemeente is het vangnet/zorgzaamheid

   Inwoners met een ernstige fysieke, verstandelijke of geestelijke beperking, inwoners die niet in hun eigen inkomen kunnen voorzien of inwoners die in een onveilige situatie verkeren, kunnen rekenen op het vangnet van de gemeente. Zorgzaamheid staat centraal.

7. Sturen op kwaliteiten, resultaten en kosten

   We sturen op kwaliteiten van de zorg en bemiddeling, en beoordelen wat een interventie inhoudelijk oplevert en wegen dit af tegen de kosten. We rapporteren de resultaten, en passen naast gangbare ook innovatieve methoden toe om kwaliteiten te evalueren. In de uitvoering nemen we maatregelen om wanneer nodig kwaliteiten, en daarmee de resultaten, te verbeteren.

8. Samenwerking

   De gemeente werkt in het sociaal domein samen met veel verschillende partners en formele en informele netwerken. Er is ook een nauwe samenwerking met andere gemeenten in de regio Gooi en Vechtstreek, om zo schaalvoordeel te realiseren met onder andere gezamenlijke inkoop.

9. Wederkerigheid

   De gemeente neemt de verantwoordelijkheid om zorg en ondersteuning goed te organiseren, faciliteren en betalen. Daarbij stimuleert de gemeente de eigen verantwoordelijkheid en zelfredzaamheid. Wat een inwoner zelf kan doen en wat binnen

zijn/haar mogelijkheden hoort om iets terug te doen voor onze samenleving. Wederkerigheid is van toepassing op algemene voorzieningen. Maar bijvoorbeeld ook in de gesprekken met maatschappelijke organisaties voor de Social Return on Investment of bij het verlenen van subsidies. We zoeken ook in het maatwerkgesprek naar mogelijkheden van wederkerigheid.

De doorontwikkeling van een goede infrastructuur

Met de decentralisaties hebben wij vanaf 1 januari 2015 een heldere infrastructuur ingericht binnen de gemeente voor het toekennen van maatwerkvoorzieningen. Voor deze maatwerkvoorzieningen is een indicatie nodig van het Sociaal Plein. Het gaat om voorzieningen op een breed terrein op het gebied van werk, inkomen én (jeugd)zorg. We kozen voor dit model van een centrale toegang, omdat wij erin geloven dat wij als gemeente deze onafhankelijke rol goed kunnen invullen. Daarnaast vinden we het belangrijk dat we integrale ondersteuning aan onze inwoner kunnen bieden op alle terreinen. Als een inwoner op meer terreinen ondersteuning nodig heeft, werken we dit samen met de inwoner uit in een integraal plan (volgens het principe 1 gezin, 1 plan, 1 regisseur).

In 2015 konden we nog niet goed overzien wat de nieuwe rol van het Sociaal Plein inhoudt en wat hiervoor nodig is. Medio 2016 zijn wij – vanuit efficiency en doelmatigheidsoverwegingen – gestart met de doorontwikkeling van het Sociaal Plein. Voor een goede dienstverlening is het noodzakelijk om komende jaren extra te investeren in menskracht, ICT en communicatie.

In de afgelopen jaren is het aantal inwoners dat afhankelijk is van een uitkering toegenomen. Daarbij komt dat we voor de uitvoering van deze taak aanzienlijk minder geld ontvangen van het rijk. Een belangrijk speerpunt van het college voor de komende jaren is het aantal inwoners dat afhankelijk is van een uitkering te verminderen. Het college kiest daarbij voor een programmatische aanpak.

Deze aanpak moet ertoe leiden dat meer inwoners een betaalde baan vinden. Eén van de maatregelen die het college wil treffen is het verlagen van de caseload van de medewerkers Sociaal Plein. Hierdoor kunnen consulenten van het Sociaal Plein de inwoners persoonlijker en beter begeleiden.

We hebben de ambitie om met de maatschappelijke partners en inwoners stevige netwerken neer te zetten in de buurt via de buurt- en de zorgnetwerken. Waar de buurtnetwerken een rol hebben in het creëren van een socialer Hilversum, hebben de zorgnetwerken een rol in het signaleren en adequaat oplossen van lichte ondersteuningsvragen. Buiten de buurt- en de zorgnetwerken zijn er nog vele andere actoren en netwerken in het sociaal domein, waarmee we als gemeente actief de samenwerking blijven zoeken.

Voor de inhoudelijke uitdagingen en speerpunten waar we de komende jaren voor staan, is het essentieel om dwarsverbanden te leggen en te blijven investeren in de samenwerking met alle mogelijke partners.

We zien als een belangrijke uitdaging in de transformatie komende jaren om het beroep op individuele voorzieningen te verminderen en waar mogelijk meer vormen van collectieve voorzieningen en lichte preventieve hulp in de buurt aan te bieden, via:

- Het versterken van de lichte ambulante hulp (zonder indicatie) in de buurten vanuit de zorgnetwerken
- Het faciliteren van bewonersinitiatieven op het terrein van 'ontmoeten' (via de buurtnetwerken)
- Het verstevigen van de ontmoetingsfaciliteiten voor 'zorgdoelgroepen'. We willen dat de dagbesteding minder georganiseerd wordt vanuit 'de aandoening', maar meer vanuit de verschillende behoeften in de wijken. Dit hoort bij de inclusieve samenleving, waar iedereen erbij hoort en ertoe doet.
- Pilots uit te voeren met leerwerkbedrijf.

Daarnaast is er een kans dat er in de toekomst meer taken en verantwoordelijkheden aan de gemeenten overgedragen zullen worden, zoals bijvoorbeeld de persoonlijke verzorging. Transformeren betekent ook een verschuiving van middelen. In het geval er meer taken naar de gemeenten worden overgeheveld van het rijk gaat het om overdracht van middelen uit de zorgverzekering naar de gemeenten.

Onze inhoudelijke uitdagingen en speerpunten voor de komende jaren

Er zijn in het sociaal domein belangrijke trends en ontwikkelingen, waar wij als gemeente op willen anticiperen. Vanuit deze trends en ontwikkelen zien wij vier belangrijke inhoudelijke speerpunten voor de komende jaren. Onze focus is gericht op:

1. Gelijke ontwikkelkansen creëren

   <u>Gezond en veilig opgroeien</u>

   De gemeente geeft de komende jaren blijvend aandacht aan het goed organiseren van alle mogelijke vormen van ondersteuning gericht op het versterken van de ontwikkelkansen van jeugdigen, van preventie tot jeugdbescherming.

   <u>Zingeving</u>

   In het kader van gelijke ontwikkelkansen is het van belang dat mensen het gevoel hebben dat ze een bijdrage kunnen leveren aan de maatschappij. Hilversum biedt

verschillende minimaregelingen en faciliteert laagdrempelige activiteiten in de buurten voor volwassenen van alle leeftijden.

Goed taalonderwijs

Taal en spraak vormen een essentieel onderdeel van het leven. De taal machtig zijn, heeft een groot effect op opleidingsniveau en het behalen van een zogenaamde startkwalificatie (zie hieronder). De gemeente Hilversum stimuleert vroegsignalering en vroegbehandeling van taalachterstanden.

Startkwalificatie

Voor het vinden van een betaalde baan is het van belang om een startkwalificatie te hebben. Dit is het minimale onderwijsniveau dat nodig is om kans te maken op een goede baan (havo, vwo-diploma of een mbo-diploma op niveau 2). De gemeente blijft actief inzetten op het voorkomen van voortijdig schoolverlaten.

2. Stimuleren om meer voor elkaar te betekenen

Stimuleren en ondersteunen vrijwilligers

De gemeente Hilversum wil bijdragen aan de randvoorwaarden die het mogelijk maken dat vrijwilligers zich enthousiast inzetten en drempels wegnemen voor anderen om actief te worden.

Stimuleren en ondersteunen mantelzorgers

Hilversum versterkt de komende jaren het beleid op het gebied van mantelzorg(ondersteuning). Belangrijk aandachtspunt daarbij is dat het aanvragen van ondersteuning zo laagdrempelig mogelijk is. Inwoners moeten kunnen rekenen op goede informatie en eenvoudige aanvraagprocedures.

3. Kansen op werk verbeteren

Begeleiding inwoners en werkgevers naar/op werk

De gemeente kan geen baangarantie geven en inwoners hebben zelf de verantwoordelijkheid om werk te vinden. Behoort een betaalde baan niet tot de mogelijkheden, dan is het van belang om voor deze inwoner een vorm van dagbesteding te vinden. Dat maakt het leven zinvol.

Voldoende banen en goede match op aanbod

De gemeente daagt werkgevers in Hilversum uit om maatschappelijk verantwoord te ondernemen. Dit betekent dat de gemeente werkgevers stimuleert om mensen met een grotere afstand tot de arbeidsmarkt in dienst te nemen.

4. Goed vangnet bieden

Minimaregelingen en schuldhulpverlening

De gemeente Hilversum heeft een breed scala aan speciale regelingen voor mensen met een minimuminkomen. Met deze regelingen wil de gemeente bijdragen aan de ontwikkelkansen van inwoners. Ook schulden belemmeren inwoners om een bijdrage te leveren aan de samenleving. Aanhoudende financiële problemen maken dat mensen bij de dag gaan leven. Hilversum kiest voor een brede dienstverlening en legt daarbij nadruk op preventie en het voorkomen van schulden. Zijn er schulden dan richt de gemeente zich samen met de inwoner met schuldhulpverlening op het bereiken van een structurele verbetering van de situatie.

Ondersteuning bij zelfstandig wonen

Inwoners blijven vaker zelfstandig wonen. Dit geldt niet alleen voor ouderen, maar ook voor andere inwoners met een bijvoorbeeld verstandelijke en/of lichamelijke beperking. Als mensen dit niet zelf redden kan de gemeente individuele ondersteuning organiseren. De gemeente indiceert de ondersteuning die nodig is, betaalt deze, houdt toezicht op de kwaliteit en faciliteert de netwerken om de ondersteuning goed te organiseren.

Ondersteuning bij regie

De regisseurs van het Sociaal Plein helpen kwetsbare inwoners die niet in staat zijn om zelf regie te voeren over hun leven. Vaak is hierbij sprake van een ingewikkelde problematiek op verschillende terreinen. Met onder andere zorgorganisaties en woningbouwcorporaties werkt het Sociaal Plein de komende jaren aan het verder versterken van deze regierol, zodat de kwetsbare inwoners beter kunnen worden ondersteund.

Crisishulp en Veilig Thuis

Voor de inwoners waarbij de veiligheid in het geding is, die toezicht nodig hebben bij het zelfstandig wonen (beschermd wonen), of die tijdelijk een opvangplek nodig hebben, gaan de gemeenten in de regio Gooi en Vechtstreek de komende jaren nauwer samenwerken. Een belangrijk speerpunt is de versterking van de crisiszorg. De gemeenten willen de crisiszorg de komende jaren gaan bundelen binnen Gooi en Vechtstreek.

Ook het bestrijden van huiselijk geweld en kindermishandeling is en blijft een belangrijk speerpunt voor de komende jaren. De organisatie Veilig Thuis (Advies en Meldpunt Huiselijk Geweld en Kindermishandeling) speelt hierin een centrale rol.

De wereld van het sociaal domein is dynamisch. Het is een samenspel van inwoners, maatschappelijke organisaties, bedrijfsleven en gemeente dat voortdurend in beweging is. We staan als overheid voor de opgave om nog meer samen te werken met anderen en meer aan te sluiten op de agenda van de samenleving. Voor het sociaal domein is het essentieel dat we met de buurt- en de zorgnetwerken een stevige en solide basisinfrastructuur vormen en beter leren inspelen op wat leeft in de samenleving. Daar hoort voortdurende reflectie en een dynamische leeragenda bij.

Onze verschillende rollen als gemeente in het sociaal domein

Onze rol als gemeente in het sociaal domein is voor een groot deel van onze bevolking beperkt. De meeste inwoners hebben de gemeente in hun dagelijkse leven niet nodig. Wij gaan uit van de kracht van onze inwoners. We zijn ervan overtuigd dat buurten in het sociaal domein daarbij een belangrijke rol hebben. Buurten die meer eigenaarschap en verantwoordelijkheid voor hun directe omgeving nemen en krijgen, worden sterkere buurten. Belangrijke thema's uit het sociaal domein waar wij komende jaren samen met inwoners en stakeholders verder aan willen vormgeven zijn bijvoorbeeld de ontmoetingsplekken in de buurt, het versterken van de preventieve ondersteuningsnetwerken en de buurtbedrijven.

In het sociaal domein zijn de verschillende rollen van de overheid allemaal aan de orde:

- De rechtmatige overheid: de overheid die controleert of iemand een uitkering nodig heeft.
- De presterende overheid: de overheid die zorg toewijst en inkoopt en dat op een effectieve en efficiënte manier wil doen.
- De samenwerkende overheid: de overheid die samen met het passend onderwijs bijdraagt aan de ontwikkeling van kinderen, samenwerkt in de Werkkamer met het bedrijfsleven.
- De responsieve overheid: de overheid die anticipeert op burgerinitiatieven en faciliteert waar dit nodig is.
- De verantwoordelijke overheid: de overheid die ingrijpt als dit nodig is om kwetsbare inwoners of hun omgeving te beschermen.

Om de opvang en bescherming van onze inwoners goed te kunnen borgen, werken we nauw samen met de andere regiogemeenten in de regio Gooi en Vechtstreek en stakeholders zoals de Geestelijke Gezondheidszorg, woningbouwcorporaties, opvang voor dak en thuislozen. Deze rol komt nadrukkelijk aan de orde bij de gemeente die een goed vangnet moet bieden aan kwetsbare inwoners.

Groenbeleidsplan Hilversum 2030 (2013)

Inleiding

Het groenbeleidsplan geeft invulling aan de ambitie van het college door al het beleid rond het thema groen voor de gehele gemeente Hilversum integraal, samenhangend en geactualiseerd te beschrijven en te formaliseren.

Het groen in en rondom Hilversum staat onder druk en de verwachting is dat deze druk de komende jaren verder zal toenemen. Bijvoorbeeld door de toenemende verstedelijkingsdruk, decentralisatie van groenbeleid en bezuinigingen. Dit maakt het noodzakelijk om actief groenbeleid te voeren.

Hiertoe kiest de gemeente Hilversum vijf speerpunten:

1. Vastleggen groenbeleid en streefbeelden
14. Behoud en versterking natuurgebieden in het buitengebied
15. Verbeteren samenhang tussen stadsrand en buitengebied
16. Inzetten op kwaliteit en beleving van groen in de stad
17. Mensen betrekken bij groen en profileren Hilversum als groene stad

Vastleggen groenbeleid en streefbeelden

In de streefbeelden wordt de gehele groenstructuur van Hilversum en directe omgeving op samenhangende wijze beschreven. Hierbij zijn voortschrijdend inzicht en autonome ontwikkelingen zoals wet- en regelgeving doorvertaald in een integraal geactualiseerd beleid. De visie van dit groenbeleidsplan is vertaald in streefbeelden voor groenstructuren en -gebieden in Hilversum. Het vastleggen van streefbeelden als uitwerking van het groenbeleid is nodig om plannen te kunnen toetsen aan beleid en om hierbij kaders te kunnen stellen.

Behoud en versterking natuurgebieden in het buitengebied

De waarde van deze gebieden voor recreatie en ecologie is van regionale betekenis en werd al aan het begin van de 20e eeuw erkend. Door stedelijke ontwikkeling stond het buitengebied in het Gooi toen voortdurend onder druk en zijn met name de gebieden rond de bebouwingskernen bebouwd. Met de overdracht van natuurgebieden aan Stichting Het Gooisch Natuurreservaat (GNR) en Natuurmonumenten BL is vanaf 1932 succesvol gestart met de bescherming van de resterende natuurgebieden. Tot op heden is er daarna verder gewerkt aan het beschermen en zorgvuldig beheren van de natuurgebieden in het buitengebied, met name via het GNR.

Hilversum zet deze lijn voort door invulling te geven aan de volgende beleidsuitgangspunten:

- Geen nieuwe bebouwing in het buitengebied
- Behoud illusielandschap
- Ruimte voor routegebonden recreatie
- Natuurgebieden worden planologisch beschermd
- Natuurgebieden worden waar mogelijk met elkaar verbonden
- Natuurgebieden vergroten of verbeteren bij gebiedsontwikkeling
- Eigendom natuurorganisaties binnen de EHS bevorderen
- Beschermen van soorten
- Zuinig met water
- Zonering recreatie om knelpunten te voorkomen
- Openbaar groen als uitgangspunt
- Jacht: Nee, tenzij
- Begrazing hoort bij bos- en heidebeheer
- Streven naar gevarieerd en natuurlijk bos
- Dood hout mag, maar niet overal
- Tegengaan van versnippering van groengebieden
- Variatie in groengebieden
- Kansen benutten

Verbeteren samenhang tussen stadsrand en buitengebied

De stadsrand van Hilversum is grotendeels ontworpen als beëindiging van het stedelijk gebied. In dit ontwerp van stadsarchitect Dudok is veel aandacht besteed aan de overgang tussen stedelijk gebied en het buitengebied. De zichtlijnen BL naar het buitengebied die Dudok BL heeft ontworpen staan onder druk en hebben in een aantal gevallen niet de kwaliteit die hier mogelijk is. Versterking en/of herstel van de bestaande zichtlijnen is daarom gewenst. Indien passend en mogelijk kunnen nieuwe zichtlijnen worden gerealiseerd bij nieuwbouwprojecten. Aantrekkelijk ingerichte en goed toegankelijke stadsranden zijn van belang voor de woonkwaliteit van Hilversum. Daarnaast kan door intensivering van het gebruik van de stadsranden de gebruiksdruk op het buitengebied verminderen.

Hilversum zet in op verbetering van de ruimtelijke- en gebruikskwaliteit van de stadsrand door invulling te geven aan de volgende beleidsuitgangspunten:

- Streven naar samenhang tussen groen en de stedenbouwkundige structuur
- Hilversum tuinstad
- Ruimte voor routegebonden recreatie
- Spelen in het groen bevorderen
- Oplossen knelpunt onbeheerde gebieden
- Exotenbeheer blijft nodig

Inzetten op kwaliteit en beleving van groen in de stad

Er wordt terughoudend omgegaan met het bebouwen van de laatste open ruimten, en waar dit gebeurt worden plannen opgesteld die recht doen aan de groenstructuur. Conflicten tussen verschillende gebruikersgroepen worden waar mogelijk voorkomen door inrichting en beheer hierop af te stemmen. Publieke toegankelijkheid is voor alle stedelijke groengebieden een uitgangspunt. Het (voor lange termijn) veilig stellen van zorgvuldig beheer in alle gemeentelijke groengebieden is een ambitie met prioriteit. Groen en groengebieden worden meer gebruikt om het (micro) klimaat en de mogelijkheden voor waterberging in het stedelijk gebied te verbeteren. De gemeente Hilversum spant zich in om natuurwaarden in de stad waar mogelijk te behouden en te vergroten. Daarnaast stimuleert de gemeente initiatieven voor vergroting van natuurwaarden in particuliere tuinen en door particuliere initiatieven.

Hilversum streeft naar een goede kwaliteit en beleving van groen in het stedelijk gebied door invulling te geven aan de volgende beleidsuitgangspunten:

- Groen blijft groen
- Spelen in het groen bevorderen
- Natuur in de stad stimuleren
- Respect voor de ondergrond
- Respect voor de historie
- Streven naar diversiteit
- Streven naar goed en efficiënt beheer
- Bomenbestand inzichtelijk maken
- Zorgvuldig omgaan met lanen
- Oplossen knelpunt onbeheerde gebieden
- Groen realiseren bij bouwprojecten
- Planologisch beschermen van groen in woon- en verkeersbestemmingen
- Overbodige verkeersruimte omzetten in groen
- Inzetten op kwaliteit en beleving van groen
- Stimuleren vrijwillig groenbeheer en particuliere initiatieven
- Verkoop van snippergroen: Nee tenzij
- Terughoudendheid bij het kappen van bomen
- Aandacht voor de relatie tussen monumenten en groen
- Bomen krijgen ruimte om te kunnen groeien
- Beheer afgestemd op streefbeeld
- Ontwerpen streefbeeld afgestemd op gebiedskenmerken en beheer
- Gebruik chemische middelen minimaliseren

Mensen betrekken bij groen en profileren Hilversum als groene stad

Draagvlak voor een groene stad begint bij betrokkenheid van bewoners bij het groen, zowel privé als openbaar. Het Hilversumse bestuur vindt het van belang ‘om de Hilversummers goed te betrekken bij het maken van plannen op zowel wijk- als stedelijk niveau’. Educatie en communicatie spelen hierbij een sleutelrol. Natuurorganisaties als Goois Natuurreservaat, Natuurmonumenten en het Instituut voor natuureducatie en duurzaamheid (IVN) vervullen een belangrijke rol in natuureducatie, maar zijn gespecialiseerd op de natuur buiten de stad.

Educatieve programma's over groen in de stad kunnen het begrip en de betrokkenheid bij groen in de woonomgeving vergroten. Basisscholen en de gemeente kunnen hierin samen optrekken. Communicatie is de tweede pijler waarop het begrip voor groen rust. Door regelmatig en actief te communiceren over groen in en om de stad blijven de inwoners betrokken. Het Hilversumse bestuur kiest ervoor 'Hilversum Mediastad in het groen' te blijven uitdragen in de citymarketing. De aanwezige groene kwaliteiten zijn van belang voor een gunstig vestigingsklimaat voor bewoners en bedrijven.

Hilversum betrekt mensen bij groen en profileert stad en regio als groene omgeving door invulling te geven aan de volgende beleidsuitgangspunten:

- Hilversum tuinstad
- Behoud aanbod natuureducatie
- Spelen in het groen bevorderen
- Goede informatie en communicatie over groen
- Stimuleren 'tijdelijk groen' op braakliggende bouwplaatsen
- Vergroten betrokkenheid bij groen
- Toeristische bekendheid van het Gooi versterken
- Stimuleren vrijwillig groenbeheer en particuliere initiatieven
- Terughoudendheid bij het kappen van bomen
- Bomenbestand inzichtelijk maken
- Goede informatie en communicatie over groen

Om deze speerpunten ten uitvoer te brengen heeft de gemeente Hilversum een planologisch instrumentarium tot haar beschikking. Dit is echter onvoldoende om de visie en speerpunten te bewerkstelligen. Aanvullend zijn daarom veertig uitvoeringsmaatregelen ten behoeve van groen in Hilversum geformuleerd. Binnen de huidige beschikbare capaciteit en financiële middelen kunnen 16 van de veertig maatregelen de komende jaren (2012 en verder) worden uitgevoerd. De maatregelen 17 t/m 40 komen op middellange (2019-2024) en lange termijn (2025-2030) aan bod indien hiervoor aanvullende capaciteit en financiën worden vrijgemaakt.

Structuurvisie Hilversum 2030 (2013)

Inleiding

De Structuurvisie Hilversum 2030 is een (integrale) visie op hoofdlijnen voor het gehele grondgebied van de gemeente en heeft betrekking op alle aspecten van het gemeentelijk ruimtelijk beleid. Het geeft aan welke richting de gemeente op wil, gezien door de bril van vandaag en de verwachtingen voor de toekomst.

Het is belangrijk dat de gemeente een samenhangende visie heeft op het ruimtegebruik van Hilversum. Het opstellen van een structuurvisie maakt het mogelijk bestaande sectorale beleidsnota's in samenhang te brengen en ruimtelijk te vertalen. In deze structuurvisie maken we keuzes, waardoor ambitie binnen de beschikbare ruimte past. Het maakt bewoners en andere belanghebbenden duidelijk welke ruimtelijke indeling de gemeente Hilversum nastreeft.

5 speerpunten

De structuurvisie Hilversum 2030 is opgebouwd rond vijf speerpunten. Deze zijn beschreven vanuit de situatie in 2030:

1. Goede woongemeente
   In 2030 is Hilversum een gewilde en aantrekkelijke plaats om in te wonen. Hilversum heeft voor elk wat wils, ook wat de betaalbaarheid van woningen betreft. In 2030 hebben woningen niet alleen een woonfunctie, maar worden ze ook gebruikt om in te werken of om zorg in te ontvangen. Door technische ontwikkelingen zijn gebruiksfuncties niet meer strikt gebonden aan gebouw, plaats of tijd. Door de gebruiksmogelijkheden te verruimen wordt leegstand aangepakt en duurzaam herontwikkeld. Ook wordt er zo goed mogelijk gebruik gemaakt van de aanwezige gebouwen. Door onder meer ondersteunende functies toe te staan, zijn bedrijventerreinen aantrekkelijker gemaakt.

   Voorzieningen
   In 2030 zijn er in elke wijk voldoende basisvoorzieningen, zoals winkels, huisartsen en scholen. Stedelijke en (boven-)lokale centrumvoorzieningen staan op goed bereikbare plekken in de stad.
   Alle basisvoorzieningen zijn bereikbaar, beschikbaar en toegankelijk voor alle inwoners van Hilversum. In 2030 zijn alle voorzieningen op orde. Het gaat daarbij om de aanwezigheid, verscheidenheid, bereikbaarheid en spreiding van een groot aantal (basis-)voorzieningen, zoals scholen voor primair en voortgezet onderwijs, kinderopvang, welzijn, cultuur, speel- en sportvoorzieningen, winkels, (eerstelijns-) gezondheidszorg, (openbaar) vervoer, (verkeers-)veiligheid en parkeren.

Openbare ruimte, spelen en parkeren
De openbare ruimte is in 2030 een belangrijk plek voor ontmoeting. De ruimte is prettig om te verblijven en veilig en toegankelijk voor iedereen. De openbare ruimte is bestemd voor verkeer en parkeren, voor groen en om te spelen. De verdeling, indeling en het gebruik van de ruimte vragen om een zorgvuldige afweging van belangen. In 2030 bieden speelplekken de ruimte aan kinderen en jongeren om elkaar te ontmoeten en te spelen. In de openbare ruimte zijn informele en formele speelplekken.

Door toenemend autobezit zijn in bestaande (woon-)wijken problemen ontstaan met parkeren in de openbare ruimte. Om deze parkeerproblemen op te lossen, is in 2030 in heel Hilversum parkeren op maaiveld gereguleerd. Voor elke woning is gemiddeld één parkeerplaats op de openbare weg beschikbaar. Met uitzondering van enkele villagebieden en bedrijventerreinen. Door de groei van het autobezit wordt een groter beroep gedaan op ieders eigen verantwoordelijkheid. Uitgezonderd het centrum komen bewoners en bedrijven in aanmerking voor maximaal één gereduceerde parkeervergunning op maaiveld. Bewoners en bedrijven zijn zelf verantwoordelijk voor het vinden van een parkeeroplossing voor hun tweede en derde auto.

Woningbouwprogramma
In 2030 is Hilversum een gewilde en aantrekkelijke plaats om te wonen. De stad heeft voor elk wat wils, van dorps en lommerrijk tot meer groen stedelijk en centrumstedelijk. Ook op het gebied van betaalbare en toegankelijke woningen valt er in Hilversum veel te kiezen. In 2030 zijn er netto tussen de 3600 en 4500 woningen toegevoegd. Dit betekent dat er in de afgelopen jaren in Hilversum gemiddeld 200 á 250 nieuwe woningen per jaar zijn gebouwd. Dit is nodig om ervoor te zorgen dat er voldoende woningen zijn voor starters (op de woningmarkt), er ruimte is voor doorstroming (verhuizen naar een andere woning) en beperkt voor migratie (verhuizingen naar Hilversum).

In de afzonderlijke bouwplannen is niet exclusief voor één doelgroep gebouwd. Per locatie is ingezet op diversiteit, flexibiliteit en de marktvraag. Ook is rekening gehouden met de regionaal vastgestelde kaders voor betaalbaarheid en toegankelijkheid

De bestaande woningvoorraad is in 2030 sterk verduurzaamd. Er zijn tientallen lokale energie-initiatieven ontstaan waarbij bewoners en bedrijven gezamenlijk schone energie opwekken en verbruiken.

Werken
Hilversum is een werkgemeente voor de hele regio. Omgekeerd werken ook veel Hilversummers in de regio en daarbuiten. Alhoewel de arbeidsmarkt grotendeels regionaal functioneert, is het belangrijk dat veel werkgelegenheid lokaal gevestigd blijft. De lokale werkgelegenheid sluit aan op de samenstelling en opleiding van de lokale beroepsbevolking. Werkgelegenheid bevindt zich hoofdzakelijk geconcentreerd op de verschillende bedrijventerreinen en kantoorlocaties. De samenstelling van de lokale bevolking biedt voldoende arbeidspotentieel voor de lokale en verzorgende bedrijven. Dat geldt bijvoorbeeld voor sectoren als de zorg, waarin een tekort aan arbeidskrachten dreigt.

18. Behoud natuurgebieden
De ligging van Hilversum in het groen is in 2030 een van de belangrijkste kwaliteiten. Als een groene jas liggen de natuurgebieden rond Hilversum. De kostbare natuur is beschermd. Alle omliggende natuurgebieden zijn overgedragen aan natuurorganisaties.

De natuur rondom Hilversum is in 2030 uitgebreid. Bij herontwikkeling van de dynamische gebieden in het buitengebied zijn delen daarvan aan de natuur teruggegeven als dat wenselijk en mogelijk was, zoals in het plangebied Monnikenberg. De toegankelijkheid en bereikbaarheid van omliggende natuurgebieden is verbeterd. Fietsers maken veelvuldig gebruik van het fietspad Rondje Hilversum ´. Vanuit de woonwijken zijn directe en veilige fiets- en wandelroutes naar de omliggende natuur aangelegd.

Er is winst geboekt op het gebied van de ecologie. De soortendiversiteit is vergroot. Doordat de natuurgebieden met elkaar verbonden zijn, hebben dieren een groot leefgebied gekregen.

Recreatie
Er is nauw met de grondeigenaren GNR en Natuurmonumenten samengewerkt om ook het zicht tussen het stedelijk gebied en het buitengebied te verbeteren. Hierbij is uitgegaan van het basisprincipe van Dudok: langgerekte, steeds breder wordende groenzones lopen vanuit het centrum richting de omliggende natuurgebieden. Tegelijkertijd zijn op verschillende plaatsen in de stadsrand groene speelplekken aangelegd. Het fietsrondje Hilversum is in 2030 een begrip. Om dit fietsrondje te realiseren zijn de ontbrekende schakels aangelegd.

Ecologie
In 2030 zijn alle natuurgebieden rond Hilversum met elkaar verbonden. Rijk, provincie, gemeenten en natuurorganisaties hebben hier jaren hard aan gewerkt. Verschillende natuurverbindingen met grote en kleine faunapassages verbinden de natuur rond Hilversum. Alle ecoducten zijn geschikt voor edelherten en ander aanwezig wild.

19. Mediastad
In 2030 is Hilversum de Mediastad van Nederland. De creatieve sector in Hilversum zorgt voor veel werkgelegenheid. De rode draad door deze sector is het gebruik van beeld en geluid. Bedrijven en de overheid hebben steeds geïnvesteerd om Hilversum dé Mediastad van Nederland te laten blijven. De kracht van Hilversum zit in de combinatie van jonge en volwassen bedrijven. Volwassen bedrijven bieden investeringsvermogen. Jonge creatieve bedrijven zijn van belang vanwege hun nieuwe kennis, producten en diensten. Daarnaast is samenwerking met kennisinstellingen van belang voor vernieuwing in de sector.

Hilversum is ook in 2030 een vanzelfsprekende vestigingslocatie voor creatieve bedrijven. Hoewel grote steden als Amsterdam en Utrecht veel economische, functionele, maatschappelijke en culturele diversiteit bieden, vestigen veel creatieve bedrijven zich in Hilversum. Dit komt omdat Hilversum een effectief productie- en distributiecentrum is voor digitale en audiovisuele content. Daarnaast heeft Hilversum zich ontwikkeld tot een

kraamkamer voor de creatieve sector met opleidingen, kennis en experimenteerruimte. Ook vanwege de ruimtelijke kwaliteiten (woon- en werkklimaat), de aanwezige culturele en sociale diversiteit en de aanwezigheid van een bruisend en goed bereikbaar centrum heeft Hilversum een aantrekkelijk klimaat voor creatieve bedrijven.

Hilversum ondersteunt innovatie bij creatieve bedrijven, bijvoorbeeld de toepassing van media in andere sectoren zoals zorg en toerisme. Internet-, game- en social mediabedrijven en marketing- en communicatiebedrijven zijn belangrijk voor de innovatie.

Imago
In 2030 kent Hilversum honderden kleinere en grotere mediabedrijven. Ze geven Hilversum een eigen identiteit en kleur. Hilversum heeft zichtbaar gemaakt wat het te bieden heeft voor zakelijke doelgroepen, bestuurlijke relaties en het brede publiek. Hilversum is verjongd, beter bereikbaar en huisvest diverse hippe nieuwe mediabedrijven. De digitale bereikbaarheid is uitstekend: glasvezel is voor inwoners en bedrijven beschikbaar in heel Hilversum. Via glasvezel is het Media Park verbonden met alle belangrijke studio ́s en uitzendlocaties in Nederland en met de Amsterdam Internet Exchange (AMS-IX), één van de grootste internetknooppunten ter wereld.

Relatie met andere beleidsvelden
Kennisontwikkeling en innovatie spelen een centrale rol in het versterken van het creatieve bedrijfsleven in Hilversum. De stad heeft een aantal gerenommeerde instituten dat zich bezighoudt met onderwijs en onderzoek. Het verbinden van bedrijfsleven met onderwijs en onderzoek is noodzakelijk. Het zorgt voor een continue aanwas van goed opgeleid personeel en nieuwe technologie voor de ontwikkeling van producten en diensten.

Kunst, culturele voorzieningen en erfgoed hebben een grote aantrekkingskracht op creatieve bedrijven en vormen een voedingsbodem voor creatieve ondernemingen. In 2030 heeft Hilversum veel culturele activiteiten en wordt cultureel ondernemersschap gestimuleerd. Hiertoe zijn ontmoetingsplekken gerealiseerd waar onder meer creatieve ondernemers van gebruik maken.

Jongeren en jonge gezinnen hebben in 2030 goede kansen op de woningmarkt. Zij vormen een belangrijke doelgroep als werknemers voor de creatieve bedrijven. Ook voor de opleidingen is jongerenhuisvesting belangrijk. In 2030 biedt Hilversum voldoende woon-werkruimte voor studenten en pas afgestudeerden.

20. Centrumgemeente
In 2030 is Hilversum de centrumgemeente van het Gooi met een aantrekkelijk bruisend stadscentrum. In de afgelopen jaren is er veel gebeurd. In het centrum is een breed aanbod aan winkels, een levendige warenmarkt, evenementen en een gezellig horeca- en cultureel aanbod te vinden. Dit bruisende centrum is aantrekkelijk voor alle inwoners van Hilversum. Maar het is ook een trekker voor mensen uit omliggende gemeenten en toeristen. De pleinen in het centrum en de parken daaromheen zijn levendige plekken, die uitnodigen voor ontmoeting en verblijf. Hilversum heeft in 2030 een breed aanbod

aan regionale voorzieningen. De aanwezigheid van bijvoorbeeld zorg, (speciaal en beroeps-)onderwijs, vermaak, culturele voorzieningen en welzijnsvoorzieningen maken het aantrekkelijk om in Hilversum te wonen en te leven. Niet alle regionale voorzieningen bevinden zich in Hilversum. Complementariteit in de regio staat voorop.

De centrumfunctie van Hilversum wordt verder versterkt door de clustering van zorg. Hilversum biedt de meest vooruitstrevende zorg van Nederland. Niet alleen op zorgpark Monnikenberg maar ook via een fijnmazig netwerk door heel Hilversum. Om de sectoren media, creatieve bedrijvigheid en zorg te versterken, is er een koppeling gemaakt tussen onderwijs en werkgelegenheid. Er is bijvoorbeeld een dependance van een hbo-v (verpleegkunde) opleiding in Hilversum gekomen. Daarnaast zijn er aanvullende mediaopleidingen gekomen op hbo-niveau en/of wo-niveau. Toekomstige werknemers krijgen hun opleiding in Hilversum.

Detailhandel en horeca
In 2030 is het centrum van Hilversum de ontmoetingsplek van de stad. Het centrum is aantrekkelijk voor inwoners van Hilversum, mensen uit de regio en daarbuiten. Een sterk en breed aanbod van detailhandel en horeca zorgt, aangevuld met culturele functies, voor een bruisend centrum. De binnenstad is de belangrijkste detailhandelslocatie van Hilversum. Samen met De Gijsbrecht is het een trekker voor regionaal publiek. De andere winkelgebieden in Hilversum hebben (grotendeels) lokale betekenis. Deze locaties zijn belangrijk voor buurt en wijk en voorzien in dagelijkse boodschappen. Het centrum kent drie verschillende horecagebieden. Elk met een eigen karakter. Een restaurantzone, het uitgaansgebied en horeca in het kernwinkelgebied. Er zijn geen nieuwe winkelstraten toegevoegd aan het oude centrum. In het compacte centrum wordt de ruimte boven winkels wel beter gebruikt. Boven winkels mag in beginsel alles, tenzij zwaarwegende belangen zich daartegen verzetten. De grondhouding is ja, tenzij.

Cultuur
Als centrumgemeente heeft Hilversum een breed aanbod van culturele voorzieningen van lokale en regionale betekenis. Culturele voorzieningen in Hilversum zijn extra belangrijk als ze aansluiten op de sterke punten van Hilversum, zoals beeldcultuur, muziek en architectuur. Bijvoorbeeld Beeld en Geluid, Muziekcentrum voor de Omroep, Wisseloord studio's en Dudok architectuur. Deze zijn in landelijk opzicht uniek en van (inter-)nationaal belang.

Bereikbaarheid
Hilversum is in 2030 goed bereikbaar. In de afgelopen jaren zijn diverse investeringen in mobiliteit gedaan. De perrons van station Sportpark zijn ter hoogte van het ROC tegenover elkaar gelegd. In 2030 wordt veelvuldig gebruik gemaakt van de vrijliggende busbaan tussen Hilversum en Huizen. Ook de aftakking via zorgpark Monnikenberg naar het ArenaPark is qua reizigersaantallen een succes. Rijkswaterstaat heeft in 2030 alle omliggende rijkswegen voorzien van spitsstroken. De verbreding van de A27 en de A1 heeft direct geresulteerd in een afname van sluipverkeer op Hilversums grondgebied. In 2030 hebben de provincies Utrecht en Noord-Holland diverse transferia op knooppunten van rijkswegen en openbaar vervoer gerealiseerd. Veel Hilversumse werknemers en bezoekers maken gebruik van transferia in de regio.

21. Stedenbouw en architectuur

In 2030 staat Hilversum bekend om zijn hoogwaardige stedenbouwkundige, architectonische en landschappelijke kwaliteiten. De tuinstadgedachte en het beëindigingsplan van Dudok zijn hierbij als vertrekpunt genomen. Sterke punten in de stad zoals prachtige gebouwen, omroep-complexen en industrieel erfgoed maar ook groene plekken zijn met elkaar verbonden. De harmonieuze groene overgangen tussen stad en omliggende natuurgebieden zijn zichtbaar en voelbaar gemaakt. In de woongebieden zijn de bestaande karakteristieken, woonmilieus en kwaliteiten per wijk behouden. Diverse gebouwen hebben een andere functie gekregen, bijvoorbeeld kantoorpanden die zijn omgebouwd naar woningen. Uitbreidingen, verdichtingen en schaalsprongen zijn voornamelijk in de dynamische gebieden gerealiseerd. Binnen de stad zijn verschillende dynamische gebieden aangewezen: centrum, Monnikenberg, Bedrijventerrein Crailo, Media Park, ArenaPark, Kerkelanden en Havenkwartier, de Spoorzone, Anna's Hoeve, de Larenseweg en Zonnestraal. Voor elk van deze gebieden is een nadere uitwerking gemaakt.

Alle dynamische gebieden hebben hun eigen specifieke kwaliteit. Doordat per gebied kwaliteitseisen zijn gesteld is er ruimtelijke samenhang ontstaan. Op prominente plekken zijn gebouwen gerealiseerd met een hoge architectonische kwaliteit. Dit is bereikt door het inzetten van verschillende instrumenten, zoals masterplannen, beeldkwaliteitsplannen, ambitiedocumenten en adviezen van de stadsbouwmeester. Hilversum heeft een compact, levendig en aantrekkelijk centrum gekregen met verschillende functies en karakteristieken. De aangename openbare ruimtes in het centrum nodigen uit voor ontmoeting en verblijf. Er is meer ruimtelijke samenhang en elan ontstaan. Hilversum is hiermee de tuinstad van de 21ste eeuw.

Dorp en stad

In 2030 is er een duidelijk onderscheid tussen woongebieden met beperkte ruimtelijke uitbreidingen en dynamische gebieden waar ruimtelijke ontwikkelingen, functiemenging, schaalsprongen en bijzondere ruimtelijke kwaliteiten zijn gerealiseerd. In de woongebieden zijn in 2030 per wijk bestaande karakteristieken en kwaliteiten behouden. In de dynamische gebieden zijn veel woningen, bedrijven, het ziekenhuis en andere zorggebouwen, media gerelateerde bedrijven, onderwijsgebouwen en welzijnsfuncties gerealiseerd.

Monumenten

Hilversum onderscheidt zich nog altijd op (inter-)nationaal niveau als de stad van jonge monumenten en stedenbouw. Hilversum heeft in 2030 ongeveer duizend beschermde monumenten.

Groene vingers, zichtlijnen en lanen

Belangrijke kwaliteiten van Hilversum zijn de harmonieuze en groene overgangen tussen de stad en het omringende landschap. Deze zijn gebaseerd op het door Dudok gemaakte beëindigingsplan. In 2030 is op tal van plekken de prachtige omgeving zichtbaar en voelbaar.

Hoogbouw
In de jaren negentig is bij de overdracht van natuurgebieden aan het GNR afgesproken niet meer in het buitengebied te bouwen. Sindsdien is in deze natuurgebieden niet gebouwd. De gemeenteraad van Hilversum heeft in de jaren negentig ook besloten om de gewestelijke richtlijn van maximaal 20 meter hoog bouwen te verlaten. Op een aantal plekken in de stad is in 2030 hoogbouw gerealiseerd. Dit om eenvormigheid in nieuwe bebouwing te voorkomen, bepaalde gebieden in de stad te accentueren en voldoende en aantrekkelijke openbare ruimte over te houden. Voor elk van deze locaties zijn maximale hoogtes vastgelegd.

Woonmilieus
Er is in 2030 nog steeds een verscheidenheid aan woonmilieus. Hieruit is de ontstaansgeschiedenis van Hilversum af te lezen. Villagebieden, dorpse delen, tuinstadwijken (Dudok), naoorlogse woonwijken en grootschalige stedelijke bebouwing (oostelijke binnenstad en Villa Industria) zijn nog steeds duidelijk herkenbaar.

Visie op klimaatneutraal Hilversum 2050 (2012)

Inleiding

Met de ambitie klimaatneutraal in 2050 wil de gemeente Hilversum haar steentje bijdragen aan een leefbare wereld. De focus ligt daarbij op vermindering van fossiele brandstoffen, omdat veel problemen zoals klimaatverandering, energietekort en voedselprijzen daarmee samenhangen.

De groeiende energievraag wereldwijd zorgt voor toenemende schaarste aan fossiele brandstoffen en leidt daarmee tot prijsstijgingen. Niet alleen van fossiele brandstoffen, maar ook van grondstoffen en voedsel. Deze prijsstijgingen kunnen economische consequenties hebben en beïnvloeden de koopkracht van huishoudens. Daarnaast zijn de landen die onze fossiele brandstoffen leveren vaak politiek instabiel. Het betekent dat de leveringszekerheid geringer is en de kostprijs sterker kan fluctueren.

Broeikasgassen

Afgezien van de directe economische kosten van fossiele brandstoffen, is de verbranding ervan problematisch: het leidt tot het vrijkomen van kooldioxide (CO_2), stikstofoxiden (NO_x), zwaveldioxide (SO_2) en fijnstof. Deze stoffen veroorzaken het versterkte broeikaseffect, de verzuring en de fijnstof-problematiek.

Klimaatbeleid

Internationaal zijn afspraken gemaakt over de reductie van de uitstoot van broeikasgassen. Hierbij is het doel de temperatuurstijging wereldwijd te beperken tot nog maximaal 2 graden Celsius ten opzichte van 2009. De acht grootste industrielanden zullen hiervoor hun broeikasgassen-uitstoot in 2050 met 80% terugdringen ten opzichte van 1990.

Nederland heeft de internationale afspraken vertaald in nationaal klimaatbeleid. Het kabinet Rutte I (geformeerd in 2010) wil in 2020 de uitstoot van broeikasgassen met 20 procent gereduceerd hebben ten opzichte van 1990, jaarlijks 2 procent energie- efficiëncy bereiken en de energievraag voor 18 procent dekken uit duurzame energiebronnen (wind, zon, water, biomassa). Het beleid krijgt zijn uitwerking in ondermeer klimaatakkoorden, meerjarenafspraken energie-efficiëncy, aanscherping van energieprestatiecoëfficiënt, en verplichte energielabels bij verkoop van woningen.

Uitstoot van CO_2 in Nederland en Hilversum

In 2008 bedroeg de totale CO_2-uitstoot in Nederland circa 176 miljoen ton. Met de overige broeikasgassen erbij, was deze (omgerekend naar CO_2-equivalenten) 207 miljoen ton.

Zou de $C0_2$-uitstoot in Nederland in 2008 gelijkelijk verdeeld zijn over de gemeenten, dan zou deze voor Hilversum als volgt zijn:

- op basis van inwoneraantal: 880 kiloton
- op basis van oppervlakte: 203 kiloton.

Volgens een uitgevoerde CO_2-scan is binnen de gemeente Hilversum in 2008 circa 300 kiloton CO_2 uitgestoten. Conclusie hieruit is dat deze per inwoner lager is dan gemiddeld in Nederland, maar per hectare hoger. Het eerste wordt veroorzaakt door de afwezigheid van energie-intensieve bedrijven (bijvoorbeeld metaal-, glasproductie, chemie) en het tweede door het feit dat de gemeente Hilversum een compact stedelijk gebied heeft, met een groot buitengebied.

Het grootste aandeel van de Hilversumse CO_2-uitstoot (circa 52%) komt voor rekening van de huishoudens. Circa 71% van de CO_2-uitstoot binnen de huishoudens wordt veroorzaakt door gasverbruik om de woning te verwarmen; de rest is elektriciteitsverbruik.

Hoe wordt Hilversum klimaatneutraal?

In het door de gemeenteraad vastgestelde initiatiefvoorstel (november 2010) zijn drie prioritaire thema's benoemd waarbinnen nog onvoldoende resultaten zijn geboekt:

1. Klimaat & Energie
22. Duurzame bedrijfsvoering
23. Duurzaam bedrijfsleven

Om systematisch te kunnen beoordelen of een project voldoende bijdraagt aan de gestelde doelen zijn zes toetsingscriteria geformuleerd:

1. Bijdrage aan CO_2-reductie.
24. Vermindering energievraag.
25. Kosteneffectiviteit.
26. Voorbeeldfunctie van gemeente.
27. Invloed van gemeente.
28. Rol/taak van gemeente.

Toetsingscriterium 1: Bijdrage aan CO_2-reductie

Projecten die veel CO_2-reductie opleveren hebben vanuit de doelstelling de voorkeur boven projecten die dit niet doen. Binnen Hilversum valt veel CO_2-uitstoot te reduceren binnen de

bestaande woningen en gebouwen. Hoe groter de CO_2-reductie, des te beter scoort een mogelijk project in dit toetsingscriterium.

Toetsingscriterium 2: Vermindering energievraag

Het terugdringen van de energievraag is belangrijker dan de energievraag te dekken uit duurzame energiebronnen. Immers, elk kilowattuur dat niet nodig is hoeft ook niet opgewekt te worden! Binnen Hilversum valt veel energievraag te verminderen binnen de bestaande woningen en gebouwen.

Hoe meer de energievraag wordt verminderd, des te beter scoort een mogelijk project in dit toetsingscriterium.

Toetsingscriterium 3: Kosteneffectiviteit

Het derde toetsingscriterium is gebaseerd op de wet van afnemende meeropbrengst: in het begin kan tegen relatief lage kosten, relatief veel effect worden bereikt. Naarmate er meer effect moet worden bereikt, nemen de kosten hiervan exponentieel toe. Binnen Hilversum is bijvoorbeeld het na-isoleren van woningen en bedrijven (door middel van vloer-, muur- en dakisolatie) een zeer kosteneffectieve maatregel: de investeringen verdienen zich gemakkelijk weer terug door lagere energielasten. Hoe meer er gebruik wordt gemaakt van kosteneffectieve maatregelen in een mogelijk project, des te beter scoort deze in dit toetsingscriterium.

Toetsingscriterium 4: Voorbeeldfunctie van gemeente

De gemeentelijke organisatie zelf heeft uiteraard een voorbeeldfunctie als het gaat om duurzame ontwikkeling. Zoals in het initiatiefvoorstel al genoemd werd: “Breng in praktijk wat je predikt”. Binnen Hilversum hebben zichtbare maatregelen aan gemeentelijke gebouwen met een publieksfunctie (stadskantoor, zwembad) een goede voorbeeldfunctie. Laat eerst zien dat de gemeente haar eigen huis op orde heeft en dat klimaatneutraal mogelijk is. Hoe groter de zichtbaarheid, des te beter scoort een mogelijk gemeentelijk project in dit toetsingscriterium.

Toetsingscriterium 5: Invloed van gemeente

Daar waar de gemeente formele zeggenschap heeft (bijvoorbeeld over de inrichting van de openbare ruimte), is de invloed het grootst. Daar waar de relatie met de uitvoerende of de verantwoordelijke sterk is, is de slaagkans van een project groter. Hoe groter de invloed van de gemeente, des te beter scoort een mogelijk project in dit toetsingscriterium.

Toetsingscriterium 6: Rol/taak van gemeente

Binnen het klimaatbeleid kunnen gemeenten verschillende rollen op zich nemen, van passief tot actief:

- Voorlichter.
- Handhaver.
- Ondersteuner.
- Regisseur.
- Financierder/garantiegever.
- In- en verkoper duurzame energie.
- Mede-eigenaar duurzame energieproductiesystemen
- Netbeheerder.

De gemeente Hilversum ontwikkelt zich in 2012 naar een moderne organisatie met een klein ambtenarencorps. Denk hierbij aan termen als ‘Slank en Hoogwaardig’ en een ‘Zelfredzame samenleving’. Dit betekent tevens een herbezinning op het takenpakket. Het is mogelijk dat daardoor mogelijke projecten goed scoren op andere toetsingscriteria, maar toch niet in aanmerking komen voor het uitvoeringsprogramma.

Dit criterium is dan ook in feite een absoluut toelatingscriterium: voldoet een maatregel er niet aan, dan komt deze niet in het uitvoeringsprogramma.

Projecten

De volgende projecten zullen in de periode 2012-2015 uitgevoerd worden:

Project 1: Verminderen energieverbruik en energieopwekking in gemeentelijke gebouwen.

Project 2: Verbeteren binnenmilieu, verminderen energieverbruik en energieopwekking in gebouwen primair onderwijs.

Project 3: Opstellen gemeentelijk beleid rondom openbare verlichting.

Project 4: Onderzoeken van energiemaatregelen in rioolgemalen.

Project 5: Onderzoeken van warmtebenutting uit riolen.

Project 6: Koppelen vraag en aanbod rondom energiemaatregelen in particuliere woningen.

Project 7: Verduurzamen van bedrijventerreinen.

Bijlage F – Aanzet voor een Hilversums Toetsingskader

Wat is een toetsingskader?

Een toetsingskader is een objectieve methode om initiatieven of mogelijkheden te beoordelen en te vergelijken met de doelen uit de Omgevingsvisie. Dat gebeurt in de regel door het gebruik van criteria en principes voor belangrijke thema's. Een principe kan zijn: ‘veilige mobiliteit voor iedereen’, of ‘een duurzame ontwikkeling’. Toepassing ervan maakt inzichtelijk of en hoe een initiatief of project duurzaam is, leidt tot sociale samenhang of tot economische vitaliteit. Een toetsingskader wordt ook wel eens ‘afwegingskader’, 'beoordelingskader’ of ‘spelregels’ genoemd.

Aanleiding

Uit het vaststellen van de Omgevingsvisie vloeit voort dat Hilversum nieuwe initiatieven van inwoners, ondernemers en organisaties toetst aan de inhoud van de Omgevingsvisie en de (daarvan afgeleide) regels uit het op te stellen Omgevingsplan. Als initiatieven passen binnen de kaders, dan werkt Hilversum mee aan de uitvoering daarvan. Als dat niet zo is, kan de gemeente meedenken hoe initiatieven wel in het toekomstbeeld kunnen passen, of besluiten dat er geen plek voor is in Hilversum.

Er circuleren in Nederland vele soorten toetsingskaders, zoals de Omgevingswijzer, het Rad van de Leefomgeving of de praktijkproef afwegingskader Omgevingsvisie van de VNG, dat mede is gebaseerd op de zogenaamde Global Goals, die door steeds meer overheden (Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen) worden toegepast in beleid en bij het toetsen van subsidieaanvragen en het beoordelen van initiatieven uit de samenleving. Opvallend vaak in de vorm van een cirkel en bijna altijd integraal van karakter, wat hier betekent dat alle denkbare thema's die in de leefomgeving van mensen spelen worden meegewogen. Elk toetsingskader werkt met principes en thema's. Elk toetsingskader legt een bepaalde focus op de inhoud en heeft (dus) zo zijn eigen ‘aantrekkelijke’ onderdelen:

- De Omgevingswijzer legt de nadruk op ‘people, planet en profit’
- Het Rad van de Leefomgeving zet nieuwe ontwikkelingen af tegen de huidige situatie
- De praktijkproef afwegingskader gaat uit van de nationale prioriteiten van de Nationale Omgevingsvisie en toetst aan de hand van de Global Goals

De gemeenteraad heeft in amendement A22-59 (gemeenteraad juli 2022) het college gevraagd een aanzet te geven voor een ‘Hilversums’ toetsingskader. Wij begrijpen dat zo dat:

- Het Hilversumse toetsingskader vooral moet gaan over onderwerpen en thema's die in de Hilversumse Omgevingsvisie de boventoon voeren.
- ‘Typisch Hilversum', ofwel de ‘Hilversumse waarden’ bij het Hilversumse toetsingskader centraal moeten staan (dit mist in afwegingskaders van andere overheden).
- Het beoordelingskader uit de Milieu Effect Rapportage een goede basis kan zijn.

Vertrekpunt: voorlopig toetsingskader

In het Meerjarenperspectief Gebiedsontwikkelingen 2021 (gemeenteraad 2021) is al aangegeven dat de gemeente een toetsingskader opstelt op basis van de Omgevingsvisie en in de tussentijd werkt met voorlopige kaders op basis van bestaand beleid. Hilversum werkt dus al met een voorlopig Hilversums toetsingskader voor het beoordelen van initiatieven. Dat voorlopige kader hebben we gemaakt op basis van ervaringen in Hilversum, bijvoorbeeld met de gebiedsagenda en locatieontwikkelingen van 1221 en met het raadsvoorstel 'analysefase circusterrein' van september 2021 (p. 52 en verder).

Het voorlopige toetsingskader bevordert al dat de gemeente meewerkt aan initiatieven die de stad ook echt verder helpen. En het helpt om de capaciteit van de gemeente te prioriteren: het college bespreekt periodiek met de organisatie de lijst met projecten en initiatieven in relatie tot de beschikbare capaciteit om te komen tot prioritering.

Dat doen we door projecten en initiatieven te toetsen aan het vastgestelde beleid en regels: in welke mate draagt het bij aan door de gemeenteraad vastgestelde doelen op het gebied van klimaat, landschap, energie, wonen, economie, mobiliteit, gezondheid etc.? Ook wordt getoetst op eerdere afspraken (zijn er bijvoorbeeld convenanten of intentieovereenkomsten afgesloten?), bestuurlijk draagvlak (is het initiatief onderdeel van het coalitieakkoord of de programmabegroting?) en zakelijke argumenten.

Samengevat ziet het voorlopige toetsingskader er zo uit:

Maatschappelijke meerwaarde	**Toets**
1a. Ligt het initiatief in een prioritair gebied?	Ligt het initiatief in een van de gebiedsopgaven uit het coalitieakkoord of de Structuurvisie Hilversum 2030?
1b. In welke mate draagt het initiatief bij aan Natuur, Welzijn en Welvaart?	 Per thema wordt gemotiveerd beoordeeld in hoeverre het initiatief bijdraagt aan de doelen van de gemeente.
1c. Zijn er specifieke omstandigheden	Toets aan eerdere afspraken (zoals intentieovereenkomsten) en beleid van andere overheden.
Bestuurlijk-politiek draagvlak	
2a. Is het initiatief onderdeel van het coalitieakkoord en/of een activiteit in de begroting?	Toets aan coalitieakkoord en begroting
2b. Is sprake van toezeggingen of moties uit de raad?	Toets aan toezeggingen en moties

2c. Is maatschappelijke weerstand te verwachten?	Ambtelijke inschatting
Zakelijk	
3a. Heeft de gemeente grondpositie?	Toets grondpositie
3b. Wat is de potentie voor een bijdrage vanuit de ontwikkeling aan bovenplanse kosten	Ambtelijke inschatting business case
3c. Samenwerking/ communicatie met initiatiefnemer	Ambtelijke inschatting haalbaarheid van het maken van goede afspraken
3d. In welke mate is de initiatiefnemer in staat een participatietraject in de geest van de Omgevingswet te organiseren?	Ambtelijke inschatting
3e. Hoe groot is het risico dat dit initiatief in de toekomst beslag legt op middelen van de gemeente?	Ambtelijke inschatting
3f. Is het initiatief randvoorwaardelijk voor het succes van andere initiatieven of projecten?	Ambtelijke inschatting

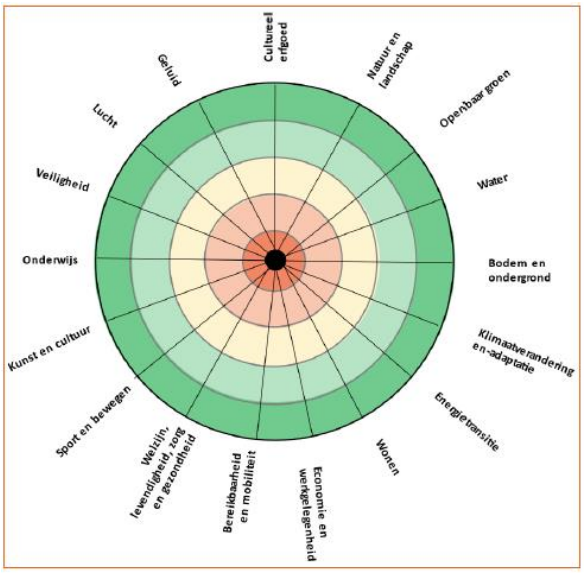
De scores op maatschappelijke meerwaarde, bestuurlijk draagvlak en zakelijkheid leiden tot een integraal ambtelijk advies over wel of niet medewerking verlenen. De mogelijkheden daarbij zijn:

- Ja, de gemeente is dragende partij die het initiatief trekt
- Ja, de gemeente ondersteunt de initiatiefnemer, met of zonder kostenverhaal
- Ja, maar voor dit initiatief volstaat een vergunningstraject
- Ja, maar door capaciteitsgebrek komt het op de wachtlijst
- Nee

Opgemerkt wordt dat bij toetsing aan bestuurlijk draagvlak vooralsnog gekeken wordt naar al eerder gemaakte afspraken en kaders zoals het coalitieakkoord en de begroting. Er wordt gezocht naar een mogelijkheid om ook in te kunnen spelen op nieuwe urgente ontwikkelingen die kunnen ontstaan die niet in het coalitieakkoord staan, maar toch aandacht vragen (zoals opvang vluchtelingen, maar eventueel ook stikstof).

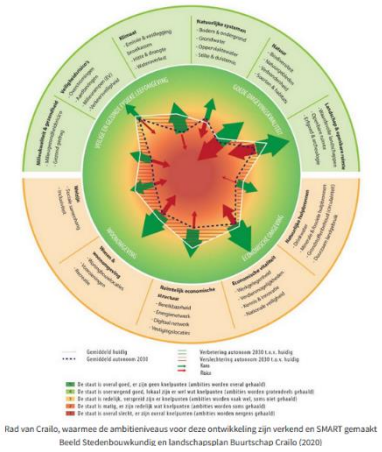
Voorbeelden van toetsingskaders

Arcadis gaat in de PlanMER uit van het **Rad van de Leefomgeving**. Het Rad van de Leefomgeving is goed bruikbaar om de staat van de fysieke leefomgeving en effecten van nieuwe ontwikkelingen te beoordelen/af te zetten tegen de bestaande situatie.

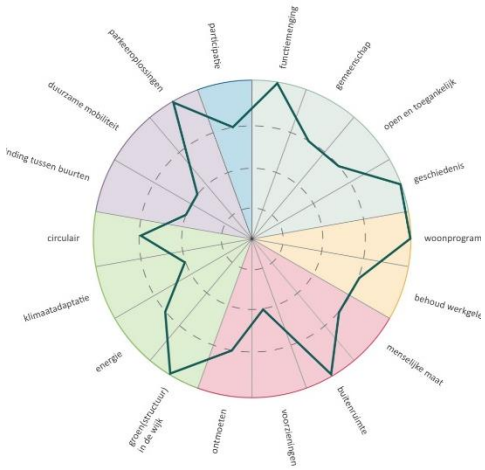

Het Rad kijkt breed en kent verschillende perspectieven: twee over de fysieke leefomgeving, een over de economische omgeving en een over de woonomgeving, dat meer een sociaal karakter heeft. Zo kijken we ook in de Omgevingsvisie: breed, naar alle afzonderlijke aspecten en naar de interactie daartussen.

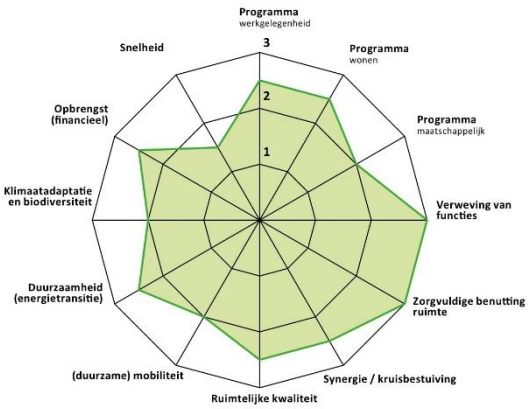
Het Rad van de Leefomgeving is al de basis geweest voor het opstellen van diverse andere afwegingskaders die we in Hilversum hebben gebruikt: voor het stedenbouwkundig plan en landschapsplan voor het buurtschap Crailo in 2020 (informatie staat hier), de analysefase van het Circusterrein en om Locatieontwikkelplannen voor ontwikkellocaties in 1221 te toetsen.

Rad van Crailo, waarmee de ambitieniveaus voor deze ontwikkeling zijn verkend en SMART gemaakt
Beeld Stedenbouwkundig en landschapsplan Buurtschap Crailo (2020)

Crailo

Locatieontwikkelplannen 1221

Circusterrein

Het Rad van de Leefomgeving uit de PlanMER blijkt (dus) goed om 'om te katten' naar een beoordeling van projecten en initiatieven. De toepassing ervan kan divers zijn: voor het in beeld brengen van de huidige situatie, het normeren van ambities en het in beeld brengen van (gewenste) veranderingen. Tegelijk valt op dat in elk bovenstaand voorbeeld de indicatoren verschillen. Om het meer uniform en 'Hilversums' te maken, verdient het aanbeveling om te werken met een vaste set indicatoren. De indicatoren uit de MER zijn een goed vertrekpunt. Deze indicatoren kunnen gebruikt worden voor de monitoring van de gestelde doelen uit de Omgevingsvisie. Het uiteindelijke toetsingskader, gebaseerd op de Omgevingsvisie, moet aansluiten op deze indicatoren waarmee de

impact van initiatieven op de doelen direct zichtbaar is. Dit helpt in het werken volgens de beleidscyclus en maakt zowel het toetsingskader als de monitor levendig.

Tabel 3-2 Beleidsvelden en bijbehorende indicatoren

Beleidsveld	Indicatoren
Cultureel erfgoed	Aardkundige waarden
	Archeologische waarden
	Historische stedenbouwkundige waarden
	Historische landschappelijke waarden
Natuur en landschap	Landschap en groen erfgoed
	Ecologie en biodiversiteit
	Natuurgebieden
Openbaar groen	Openbaar groen
Water	Geohydrologie
	Oppervlaktewater
	Vuil- en hemelwaterafvoer
	Grondwaterkwaliteit
	Wateroverlast
Bodem	Bodemkwaliteit
	Bodemdaling
	Ruimtegebruik ondergrond
Klimaatverandering en -adaptatie	Hittestress
	Droogtestress
	Natuurbranden
Energietransitie	Energiegebruik
	Duurzame opwekking
	Besparingsmogelijkheden
Wonen	Woningbehoefte
	Doorstroming
	Differentiatie per wijk
Economie en werkgelegenheid	Banen
	Bedrijven
	Werkplekken

Beleidsveld	Indicatoren
Bereikbaarheid en mobiliteit	Autoverkeer
	Openbaar vervoer
	Fiets
	Wandelen
	Verkeersveiligheid
Welzijn, levendigheid, zorg en gezondheid	Gezondheid
	Toegankelijkheid en aanbod van voorzieningen
	Evenementen
Sport en bewegen	Sportvoorzieningen
	Beweeg-vriendelijkheid openbare ruimte
Kunst en cultuur	Kunst in openbare ruimte
	Beschikbaarheid culturele voorzieningen
Onderwijs	Vraag en aanbod kwantitatief en kwalitatief
Veiligheid	Externe veiligheid
	Sociale veiligheid
Lucht	Wettelijke normen
	Gezondheidseffecten
	Bronnen
Geluid	Geluidsoverlast

Naar een Hilversums toetsingskader gebaseerd op de Omgevingsvisie

Het voorlopige toetsingskader is en blijft goed bruikbaar voor het toetsen van initiatieven. De Omgevingsvisie geeft echter goede aanleiding om het toetsingskader verder te verbeteren en er nog meer een ‘Hilversums’ toetsingskader van te maken. Die verbeteringen gaan met name over de onderdelen 1a (ligt het initiatief in een prioritair gebied?) en 1b (in welke mate draagt het initiatief bij aan vastgestelde beleidsdoelen), 3d (In welke mate is de initiatiefnemer in staat een participatietraject in de geest van de Omgevingswet te organiseren?) en het vertalen van de ‘rolneming’ naar de terminologie uit de Omgevingsvisie. Dat kan door:

- ‘identiteit’ of ‘Hilversumse waarden’ meer centraal in het toetsingskader te zetten.
- Onderwerpen en thema’s meer te clusteren naar de opgaven, doelen en maatregelen uit hoofdstuk 3 en 4 van de Omgevingsvisie en te werken met een vaste set indicatoren.

Bij vaststelling van de Omgevingsvisie moet ook duidelijk zijn wie eigenaar is van het toetsingskader, wie beslist over de inhoud en wat bepaald of het kader geactualiseerd moet worden.

Verbetering 1: gebieden en Hilversumse waarden

De Omgevingsvisie doet uitspraken over heel Hilversum en bevat een toetsingskader voor heel Hilversum. Duidelijk is dat er in alle gebieden van Hilversum tot 2040 opgaven zijn die om maatregelen vragen én dat daarnaast specifieke waarden van gebieden extra belangrijk worden gevonden.

In hoofdstuk 5 is een aanzet gegeven voor 'gebiedsagenda's': concrete gebiedsgerichte uitwerkingen van de Omgevingsvisie naar gebieden, waarbij de kwaliteiten van de gebieden centraal staan. Wanneer die gebiedsagenda's beschikbaar zijn, bieden ze een goede aanvulling op het toetsingskader voor initiatieven: per gebied kan een eigen ‘rad’ worden opgesteld. Op grond van de gebiedsgerichte uitwerking kunnen de prioriteiten voor de verschillende thema’s verschillen. Zo is in het ene gebied meer aandacht nodig voor klimaatadaptatie en vergroening dan in het andere gebied. Beoordeling van initiatieven gebeurt dan ook meer gebiedsgericht. Daarmee verandert

toetsvraag 1a ‘ligt het initiatief in een prioritair gebied?’ naar de vraag: ‘past het initiatief in de gebiedsagenda?’. Tot die tijd hanteren we de toetsvraag ‘past het initiatief binnen de Omgevingsvisie’? Een uitdaging voor de verdere uitwerking is wel dat scherp moet zijn welke opgaven voor heel Hilversum relevant zijn en welke gebiedsgericht relevant zijn. Idealiter werken we met 1 kader met daarin iets van een gebiedsfilterfunctie, waarmee duidelijk wordt wat specifiek(er) van toepassing is op het betreffende gebied.

Arcadis adviseert in de PlanMER daarover: *De gemeente geeft aan dat zij naast de drie programma’s die zijn beschreven en uitgewerkt in de concept Omgevingsvisie ook verder gaat met een aantal gebiedsagenda’s. Voor wat betreft de monitoring die daarop volgt, kan de gemeente naar gelang de kenmerken van de gebieden die hiervoor gedefinieerd worden, gewichten of accenten aanbrengen in het toetsingskader van het planMER. Niet voor ieder gebied is immers ieder onderdeel van het totale Rad van de Leefomgeving relevant. De nadruk kan per gebied komen te liggen op die criteria die de grootste knelpunten afdekken voor ieder specifiek gebied.*

Verbetering 2: toets aan beleidsdoelen

De Omgevingsvisie leidt ten opzichte van het huidige beleid tot twee grote aanscherpingen:

- Het concretiseren van doelstellingen. In de MER is getracht de doelstellingen voor 2040 zoveel mogelijk feitelijk te maken. Waar in het huidige toetsingskader een meer kwalitatieve toets wordt gedaan, kan met de Omgevingsvisie waar mogelijk een meer kwantitatieve toets worden gedaan. Daardoor wordt de bijdrage van een initiatief op het bereiken van de doelstellingen feitelijker.
- Het met elkaar in verband brengen van sectorale opgaven en doelstellingen naar meer integrale opgaven en doelstellingen. Dat betekent dat een keuze gemaakt moet worden:
    - Of de doelen meer integraal formuleren en toetsen. Dit betekent een beperkter toetsingskader.
    - Of bovenop de meer sectorale doelen een extra kwalitatieve, dan wel feitelijke toets uitvoeren op de samenhang van de verschillende doelen. Als voorbeeld wordt hier verbetering van de bodem genoemd. Dat kan bereikt worden door bijvoorbeeld het waterpeil aan te passen (feitelijke toets) , het realiseren van extra vergroening / verbeteren biodiversiteit (feitelijke toetst) en het aanpakken van vervuilers (feitelijke toets). Het verbeteren van de bodem draagt onder andere bij aan gezondheid (kwalitatieve toets), klimaatadaptatie (kwalitatieve toets) en groen/landschap (kwalitatieve toets). Deze aanpassing betekent een uitbreiding van het toetsingskader.

Een belangrijke overweging hierbij is hoeveel informatie initiatiefnemers moeten overleggen voor een eerste toets bij de gemeente. De neiging kan zijn om veel detailinformatie te vragen. Dat werpt tegelijk een hoge drempel op, die misschien voor professionele partijen makkelijk te nemen is, maar voor maatschappelijke initiatieven van inwoners of collectieven van inwoners een té hoge drempel is. Wij stellen daarom voor om een onderscheid te maken tussen professionele initiatieven en maatschappelijke initiatieven. Bij de verdere uitwerking moet er duidelijkheid komen over wat verstaan wordt onder de verschillende vormen van initiatieven en daarmee inzichtelijk welke informatie er aan de voorkant nodig is.

Aan *professionele initiatiefnemers* kan worden gevraagd om per opgave (duurzaam, vitaal, inclusief) aan te geven hoe hun initiatief zich verhoudt tot de gestelde doelen. De gemeente kan vervolgens scores toekennen op basis van de motivering. De eerder gebiedsgerichte uitwerking is hier ook relevant. In het Noordwestelijk Villagebied is een verdere vergroening van openbare ruimte bijvoorbeeld niet direct noodzakelijk, maar is het wel de uitdaging om meer segmentering in de woningbouw te krijgen. Bij initiatieven in de gebieden kan dan, aan de hand van de gebiedsagenda's getoetst worden in hoeverre initiatieven in dat gebied bijdragen aan de doelen uit de Omgevingsvisie voor heel Hilversum. Monitoring van de doelen voor heel Hilversum is hierbij cruciaal. De scores van initiatieven kunnen, vergelijkbaar met het rad van de Leefomgeving, in een

soort spinnenweb worden weergegeven.

Bij het toetsen van *maatschappelijke initiatieven* ligt het meer voor de hand dat de gemeente samen met initiatiefnemer(s) het toetsingskader invult. Dat kan in een gezamenlijk overleg waarbij duidelijk wordt uitgelegd waarom bepaalde scores worden toegekend. Daarmee hoeft de initiatiefnemer niet zelf aan te geven hoe het initiatief bijdraagt aan de doelen uit de Omgevingsvisie zodat de drempel voor het indienen van initiatieven laag blijft.

Verbetering 3: concreter toetsen op toepassing leidraad participatie

In het beoordelen van initiatieven kan nadrukkelijker getoetst worden op de intentie van initiatiefnemers om de participatie in de geest van de Omgevingswet te organiseren. Daarvoor hebben we de leidraad participatie. Met name voor professionele partijen zal al bij het toetsen van initiatieven niet alleen getoetst worden of de initiatiefnemer in staat is om een goed participatietraject te organiseren, maar ook of hij daarbij concreet aansluiting zoekt bij de leidraad participatie van de gemeente.

Verbetering 4: terminologie rolneming consistent met Omgevingsvisie

In de Omgevingsvisie wordt de rol van de gemeente geduid met de termen: zelfpresterend/uitvoerend, opdrachtgever, regisseur, co-producent, supporter/lobbyist, toeschouwer. Deze termen zullen consistent worden gebruikt.

Verdere uitwerking

Na politieke oordeelsvorming over de ontwerp-Omgevingsvisie wordt het toetsingskader verder uitgewerkt in de Omgevingsvisie. Na vaststelling van de Omgevingsvisie wordt het toetsingskader onderdeel van een heldere brochure ‘initiatieven in Hilversum’, waarin het proces en voorwaarden voor initiatiefnemers helder beschreven staan.

Kaarten Hoofdstuk 2

gemeente Hilversum
onderdeel van de regio Gooi en Vechtstreek

Regio Gooi en Vechtstreek
onderdeel van de Metropoolregio Amsterdam (MRA)

Metropoolregio Amsterdam (MRA)
samenwerkingsverband van 31 gemeenten

Regio U16
samenwerkingsverband van 16 gemeenten

0 2,5 5 10 km

Landschappen

- veenweidelandschap
  ten westen van Hilversum
- plassengebied
  ontstaan door veenwinning
- rivierenlandschap
  rond de Vecht
- zandlandschap Utrechtse Heuvelrug
  hooggelegen stuwwal
- Eemvallei
  westelijke deel van de Gelderse Vallei

0 2,5 5 10 km

Ligging in de regio

gemeente Hilversum

per station
van station Hilversum naar ...

per auto
van centrum Hilversum naar ... (plaatsen zonder station)

elektrische fiets
30 minuten fietsen vanuit het centrum
o.b.v. app.traveltime.com

Amsterdam - 20 minuten

Almere - 25 minuten

A27

A1

Amstelveen- 27 minuten

Zeewolde - 34 minuten

Hilversum

Amersfoort - 12 minuten

A1

Utrecht - 18 minuten

Odijk- 31 minuten

A27

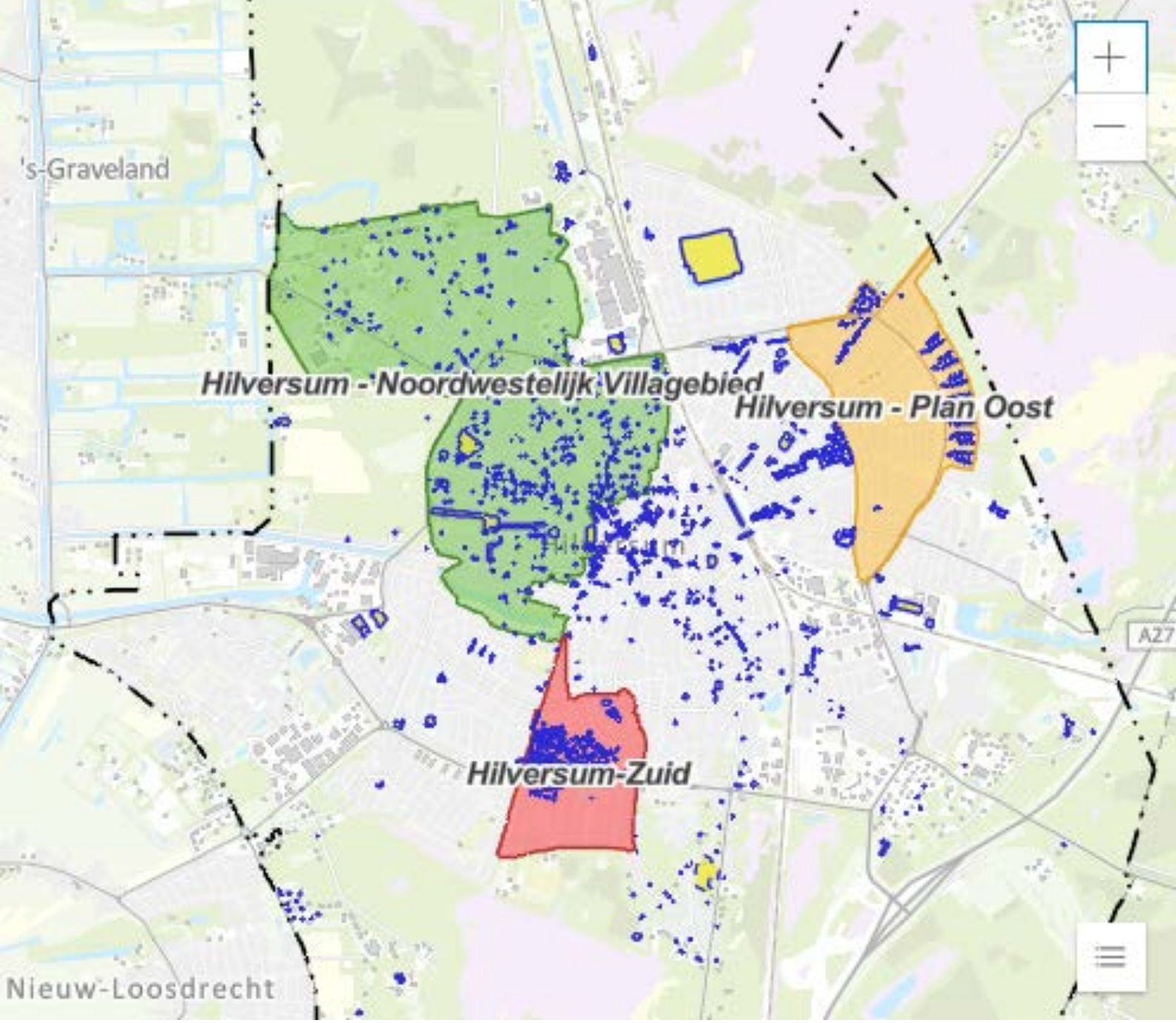
0 2,5 5 10 km

MRA Verstedelijkingsconcept

ingezoomd op Hilversum en directe omgeving

- hoofdinfrastructuur
  weg en spoor
- Stations
- Gebiedsplan stadshart
  centrum, spoorzone en Arenapark
- Kennis en innovatiecluster
  Media Park
- landschapscorridor en ecologische verbinding
  langs de Vecht
- Buitenpoort
- plassengebied
  Gooi- en Vechtplassen
- water vasthouden
  Plassengebied en Eemvallei
- transitie beplanting
  van naaldbos naar loofbos
- versterken elektriciteitsnet
  netwerkverbetering en opslag

0 2,5 5 10 km

Beschermde Stadsgezichten en gemeentemonumenten

Beschermde_stadsgezichten

Naam

- Hilversum - Noordwestelijk Villagebied
- Hilversum - Plan Oost
- Hilversum-Zuid

Gemeentemonumenten

status

- Vastgesteld
- In voorbescherming

Typisch Hilversum

globale weergave uit de inbreng van inwoners, ondernemers en organisaties

Groen & archeologie

- omgeven door landschap
- sterke relatie stad / natuur
- archeologische beschermde rijksmonumenten
- terrein van hoge archeologische waarde
- terrein van archeologische betekenis
- hoge archeologische verwachting
- landgoederen

Karakteristieke architectuur

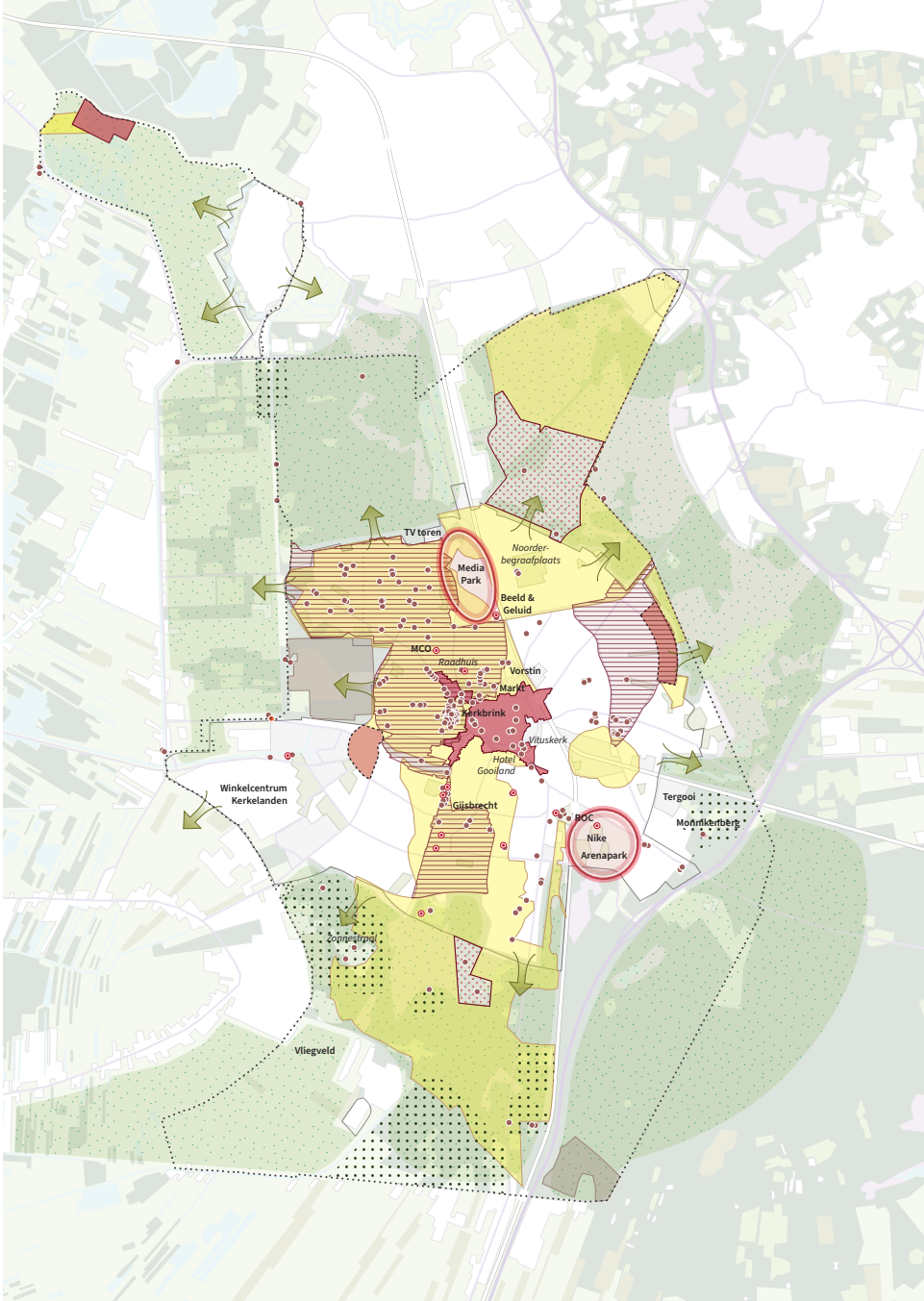
- rijksmonumenten
- provinciaal monument
- architectuur van Dudok
- *Raadhuis* veelgenoemde kenmerkende plekken

Dorps karakter

- beschermde stadsgezichten
- bijzondere stedenbouwkundige structuren *rode dorp / kamrad*

Stedelijke voorzieningen

- Media Park en Arenapark
- centrum *voor Hilversum en de regio*
- TV toren voorzieningen

0 0,5 1 2 km

Transitie

reeds ingezette maatregelen voor transities energie, duurzaamheid en klimaat

Regionale Energiestrategie (RES)

- RES zoekgebieden - zon
- zon op geluidschermen
- zon op parkeerplaatsen

duurzaamheidsinitiatieven

- zon op grote daken en (parkeer)terreinen
- zon op scholen
- aardgasvrij bouwjaar '95
- Programma Aardgasvrije Wijken - de Meent
- Buurt energiesysteem (BES) Kerkelanden
- Positieve Energy District Kerkelanden
- warmte RWZI

duurzaamheidsinitiatieven op grote kantoorlocaties

- Media Park en Arenapark

duurzaamheidsinitiatieven in het buitengebied

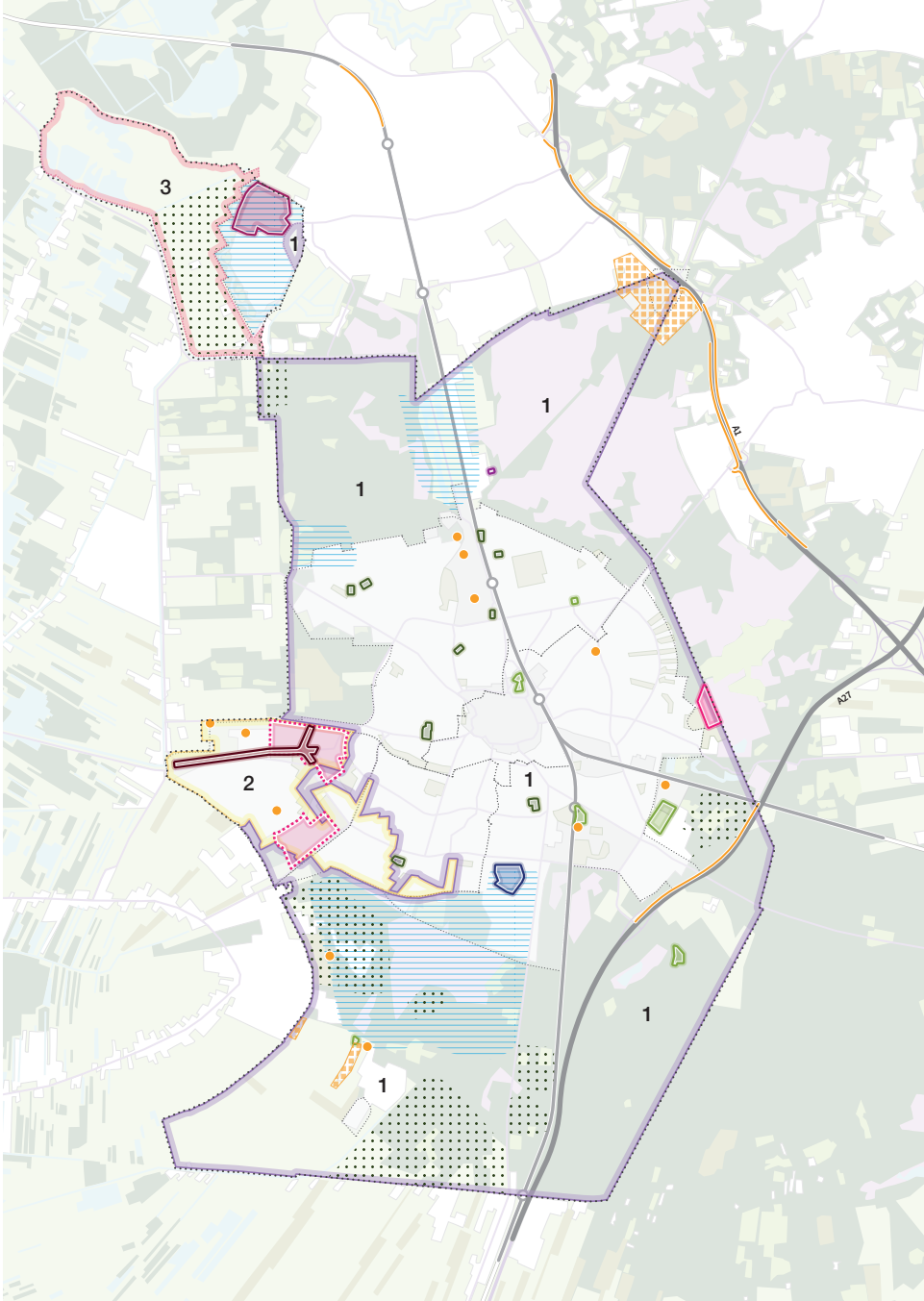
- verduurzaming landbouw en landgoederen

klimaatverandering

- 1 risico op onvoldoende wateraanvoer *met als gevolg verdroging, natuurbranden enz.*
- 2 risico op aanvoer van oppervlaktewater van onvoldoende kwaliteit
- 3 kwantiteits- en kwaliteitsrisico's wateraanvoer
- risico's rondom kwantiteit en kwaliteit van het beschikbare water

stand van zaken najaar 2022

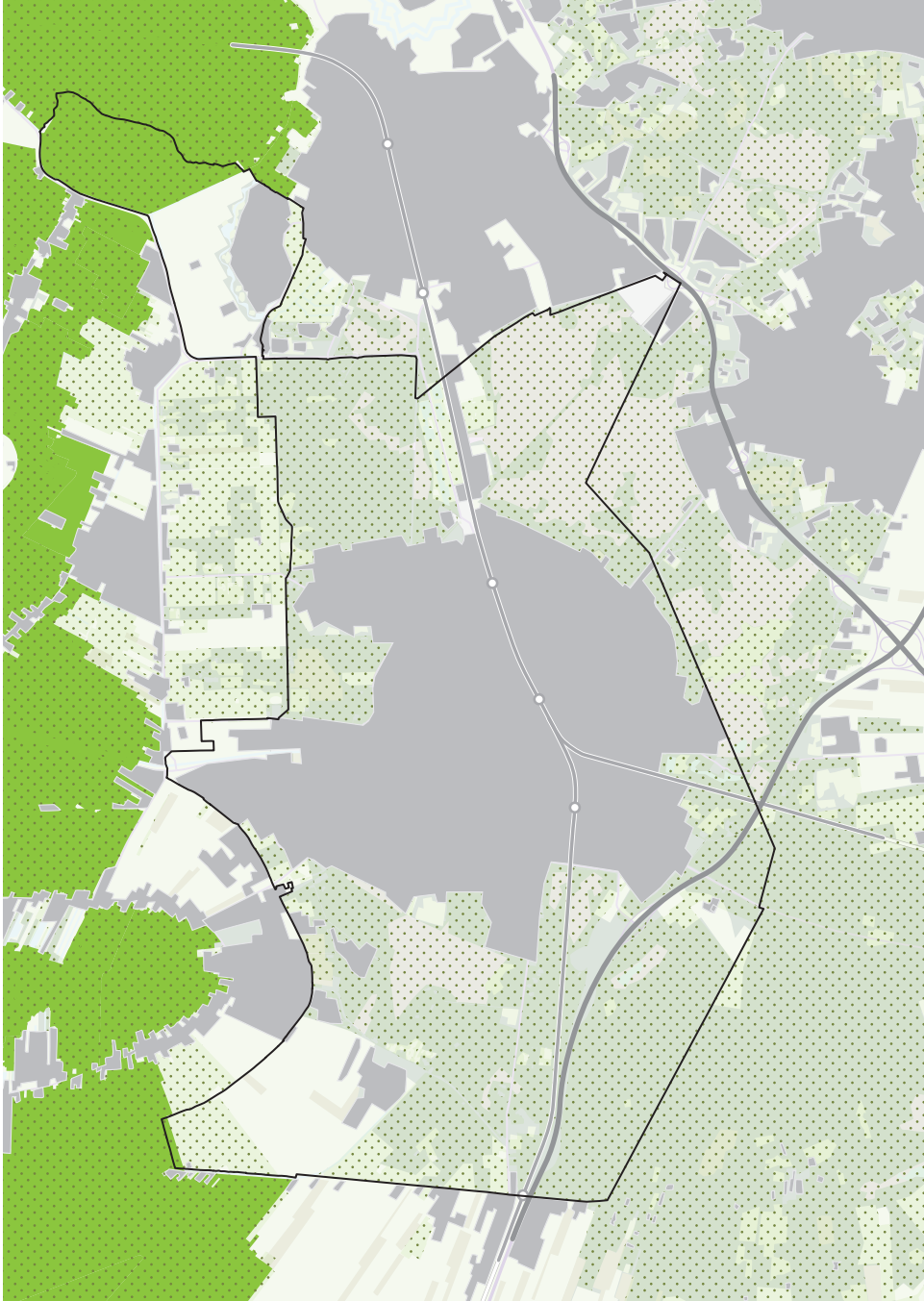

Landschap, groen & natuur

- bebouwd gebied
- Natura 2000
- Natuurnetwerk Nederland (NNN)

stand van zaken najaar 2022

0 0,5 1 2 km

Landschap, groen & natuur

bebouwd gebied
binnen en buiten de gemeentegrens

bos
binnen en buiten de gemeentegrens

heide
binnen en buiten de gemeentegrens

veenweidegebied

landgoederen

landgoederen

natuurverbindingen

natuurnetwerk verbindingen (droog / nat)

natuurbrug / natuurtunnel
bestaand en in ontwikkeling

realiseren natuurverbinding Westerheide

groenstructuren in de stad

hoofdbomenstructuur

park

begraafplaats

oppervlaktewater / vijver

groen-blauwe ecologische verbindingen

stadsecologie: bomen en bos

stadsecologie: (schraal-) grasland

stand van zaken najaar 2022

0 0,5 1 2 km

Water en bodem

onderlegger

Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN)
van laag (blauw-groen) naar hoog (geel-oranje)

watersysteem

oppervlaktewater

scheiding in rioolstelsel

gemaal

richting hemelwaterafvoer

gemengd rioolstelsel

wateroverlast

risico op wateroverlast bij hevige neerslag
o.b.v. gemeten water op straat juli 2019

aanleg waterberging, afkoppeling grote daken en realiseren gescheiden rioolstelsel

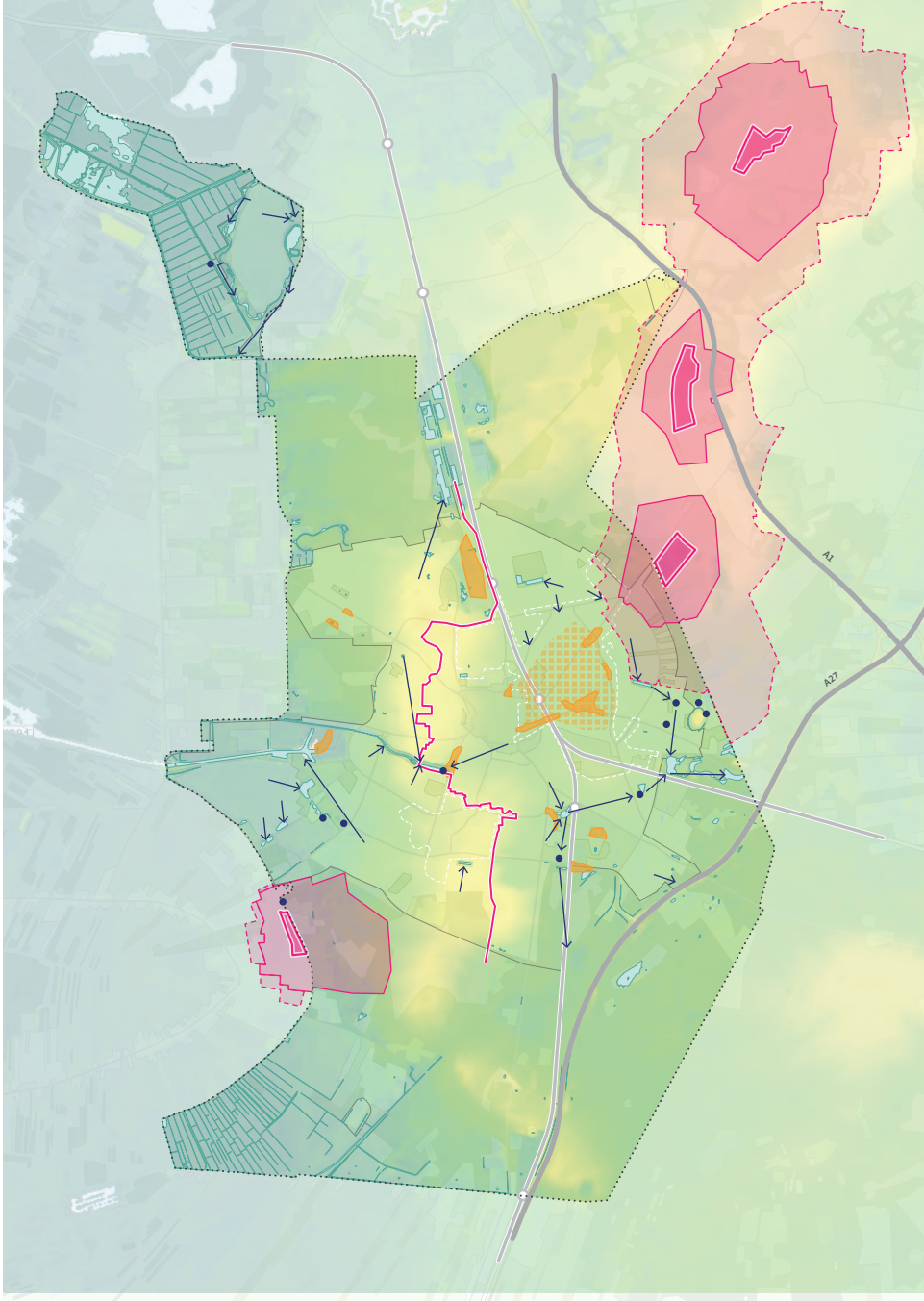
grondwater

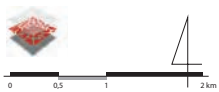
waterwingebied (2018)

grondwaterbeschermingsgebied (2018)

100-jaarszone (2018)

stand van zaken najaar 2022

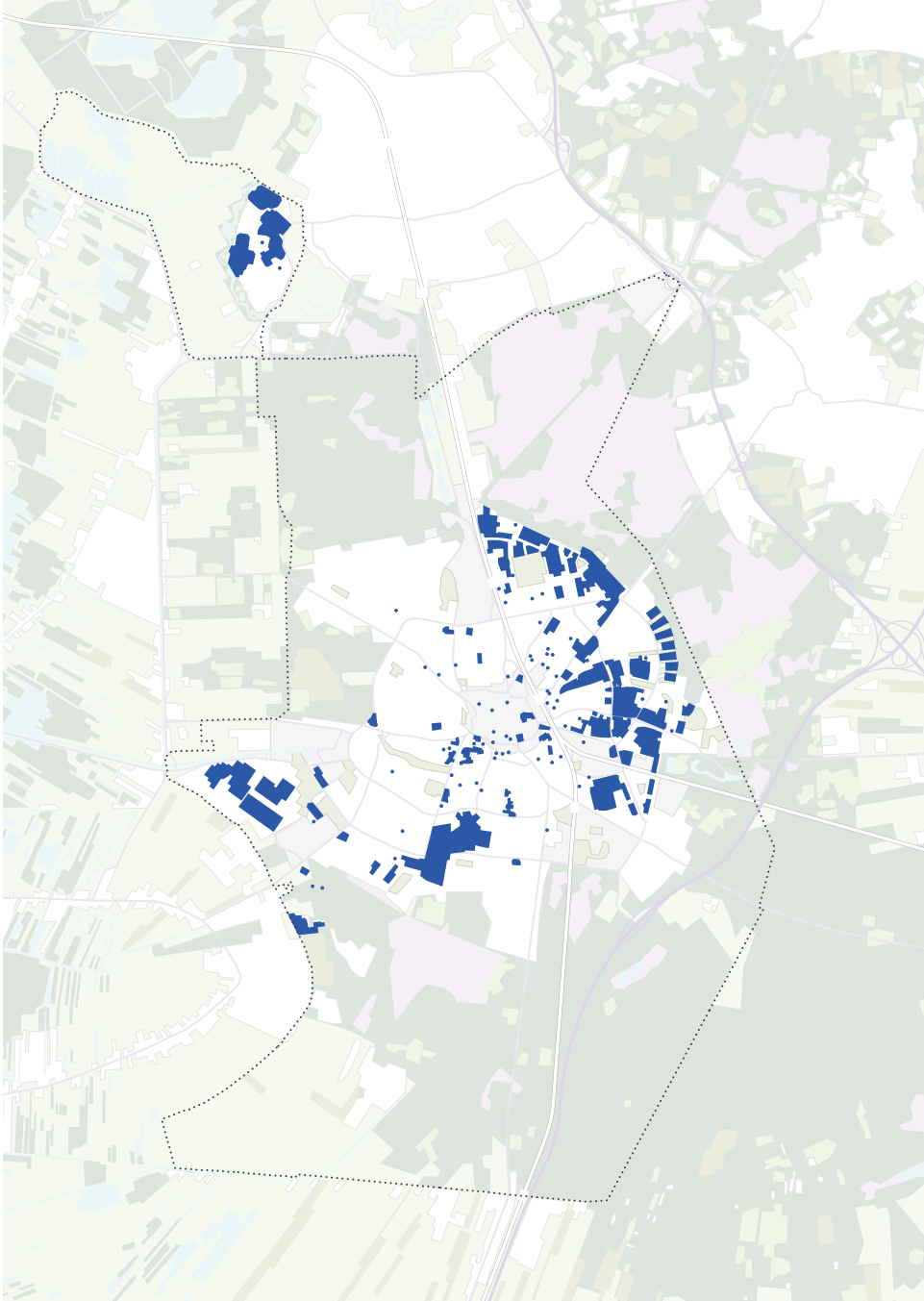

Corporatiebezit

woningen in bezit van woningcorporaties (vereenvoudigde weergave)
Goois Wonen / Dudok Wonen / Alliantie / Het Gooi en Omstreken

stand van zaken najaar 2022

0 0,5 1 2 km

Werklocaties

grote economische clusters

- centrum
- Media Park - campus
- gemengde bedrijventerreinen
  o.a. Havenkwartier en Kerkelanden
- Crailo - gemengd bedrijventerrein / woongebied
- Arenapark - internationaal vestigingsmilieu
- Laapersveld - gemengde kantoorlocatie
- Railpro - spoorgebonden bedrijvigheid

zorgclusters

- Tergooi Ziekenhuis

gemengd woon-werkgebied

- Spoorzone 1221

winkelgebieden (buiten het cenrum)

- wijkwinkelcentra en
  aanloopstraten centrum

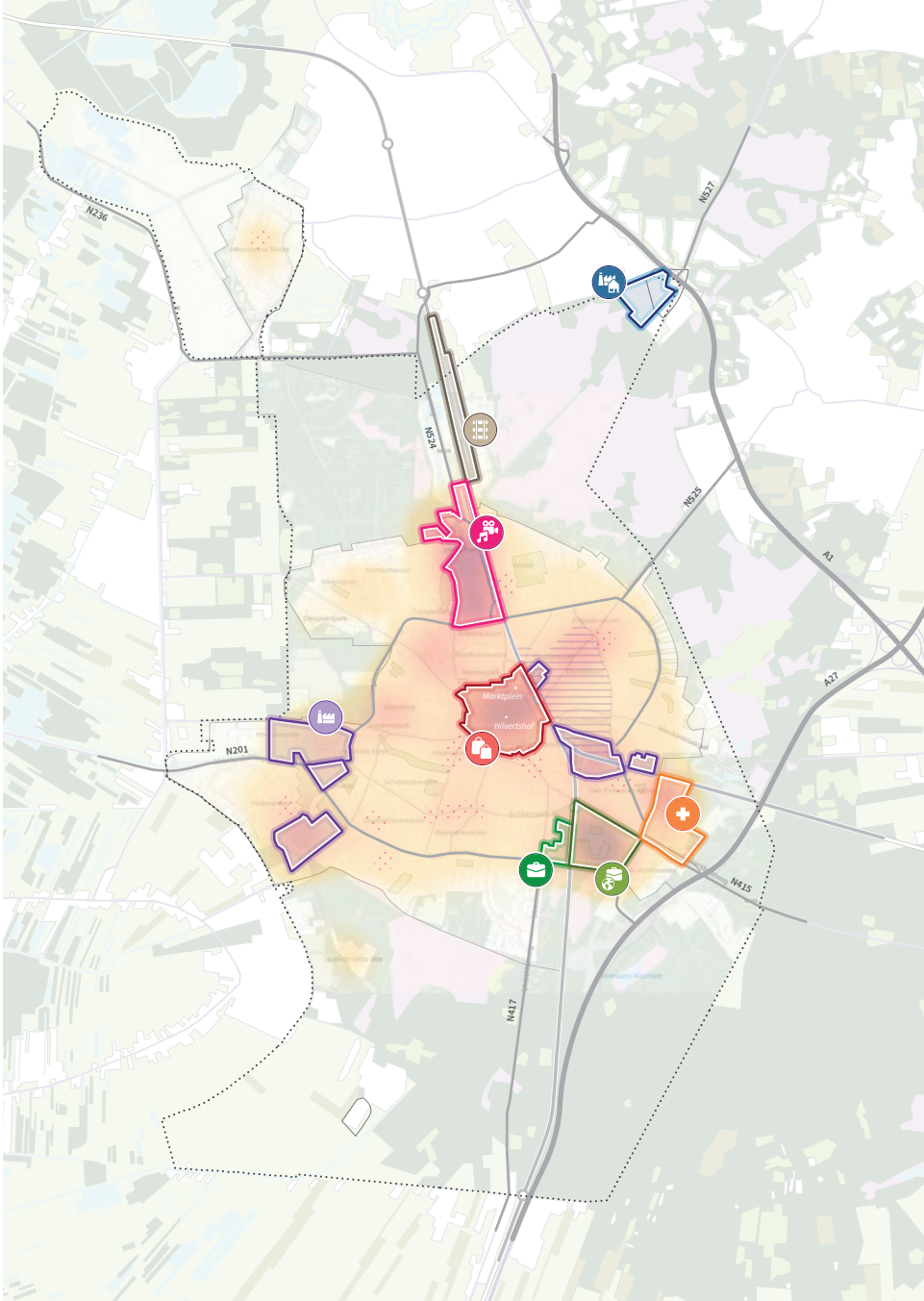
onderlegger

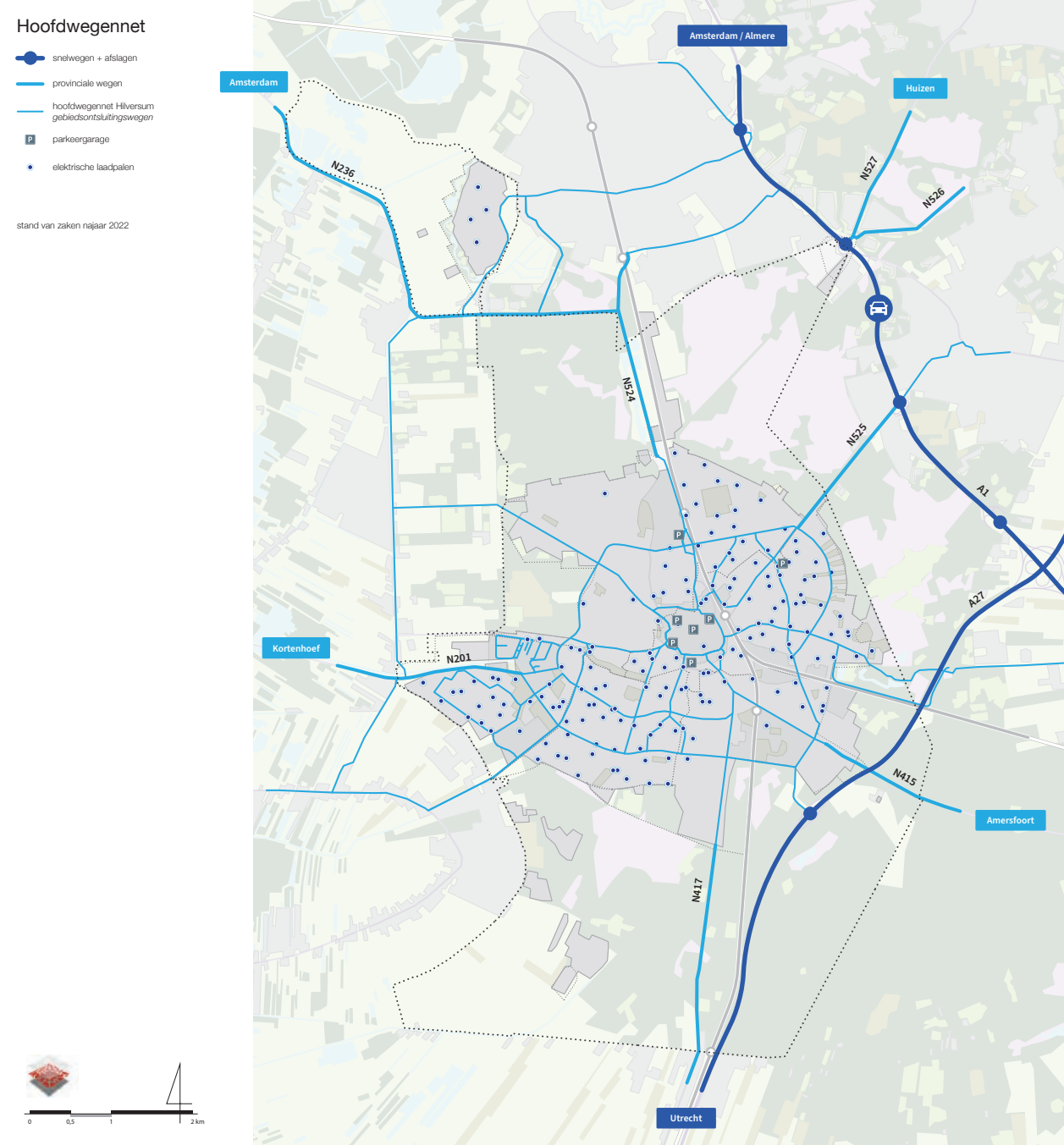
- concentratiekaart werkgelegenheid
  (hoe donkerder hoe meer banen)

65% van de totale werkgelegenheid bevindt zich buiten de formele werklocaties

stand van zaken najaar 2022

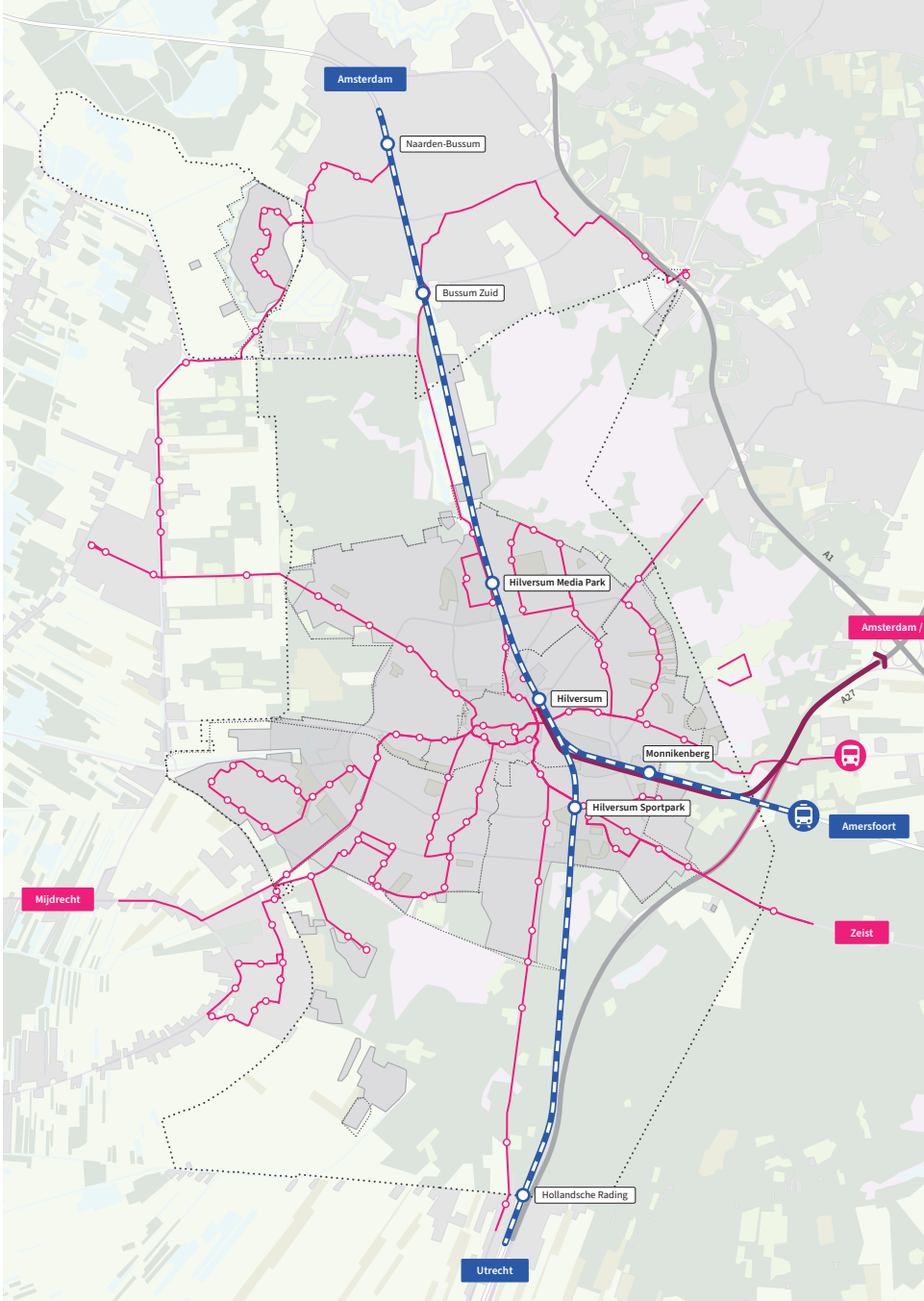

Hoofdwegennet
snelwegen + afslagen
provinciale wegen
hoofdwegennet Hilversum
gebiedsontsluitingswegen
parkeergarage
elektrische laadpalen
stand van zaken najaar 2022
Amsterdam
Amsterdam / Almere
Huizen
Kortenhoef
Amersfoort
Utrecht
N236
N527
N526
N524
N525
A1
A27
N201
N415
N417
0
0,5
1
2 km

OV-netwerk

- spoor
- HOV-lijn Hilversum - Huizen *vrijwel gereed*
- OV-knooppunten spoor en HOV
- buslijnen (+ halte)

stand van zaken najaar 2022

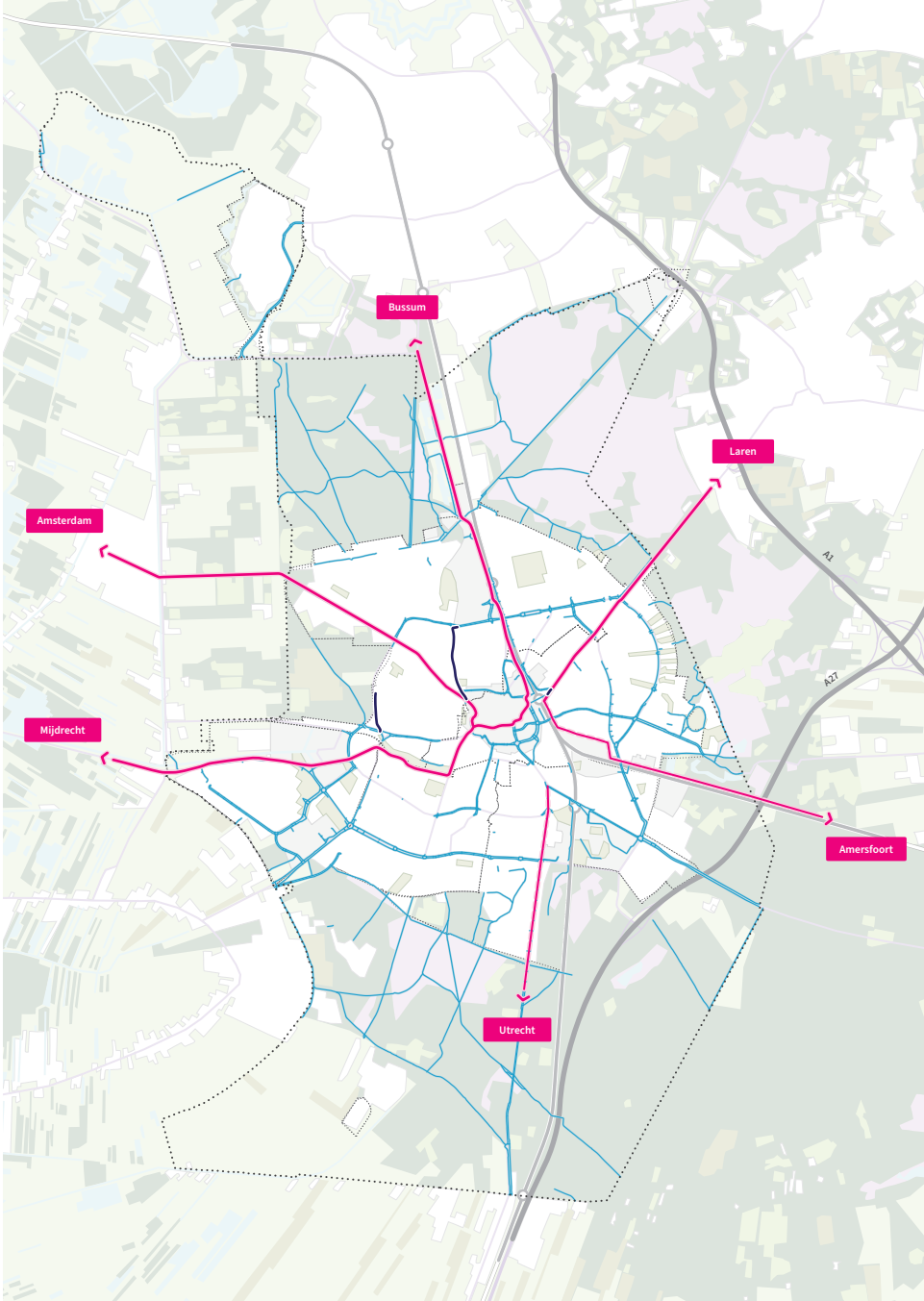

Fietsnetwerk

- snelfietsroutes *in ontwikkeling*
- vrijliggende fietspaden
- fietsstraten

stand van zaken najaar 2022

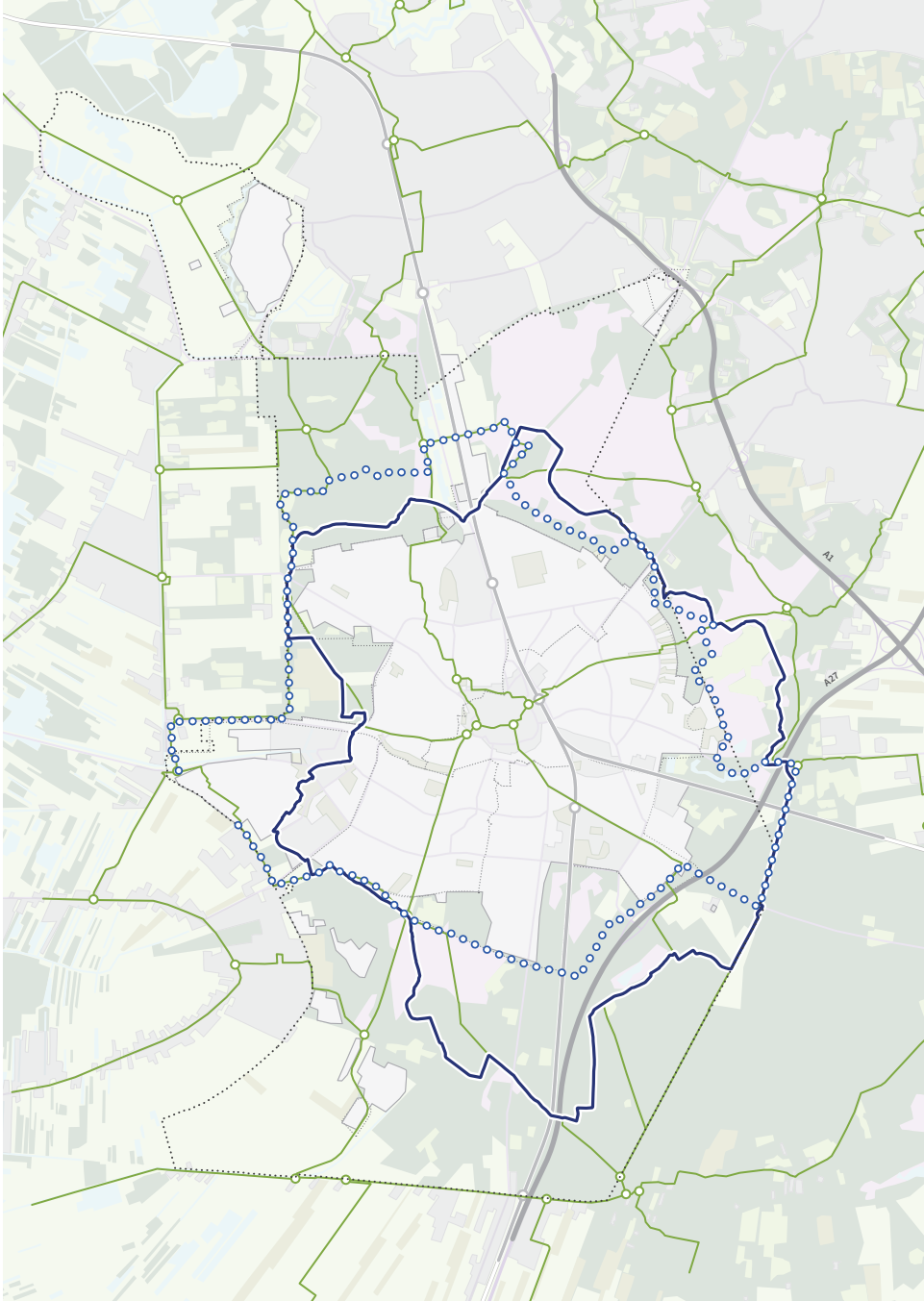

0 0,5 1 2 km

Recreatieve routes

- fietsknooppunten netwerk
- fietsknooppunt
- Voetstappenpad
- Rondje Hilversum

stand van zaken najaar 2022

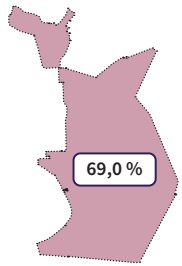

0 0,5 1 2 km

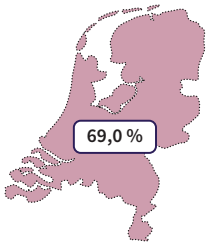
Percentage mensen met een baan (t.o.v. de totale bevolking)

percentage

- 60 - 63
- 63 - 66
- 66 - 69
- 69 - 72
- 72 - 75
- geen gegevens

Hilversums gemiddelde

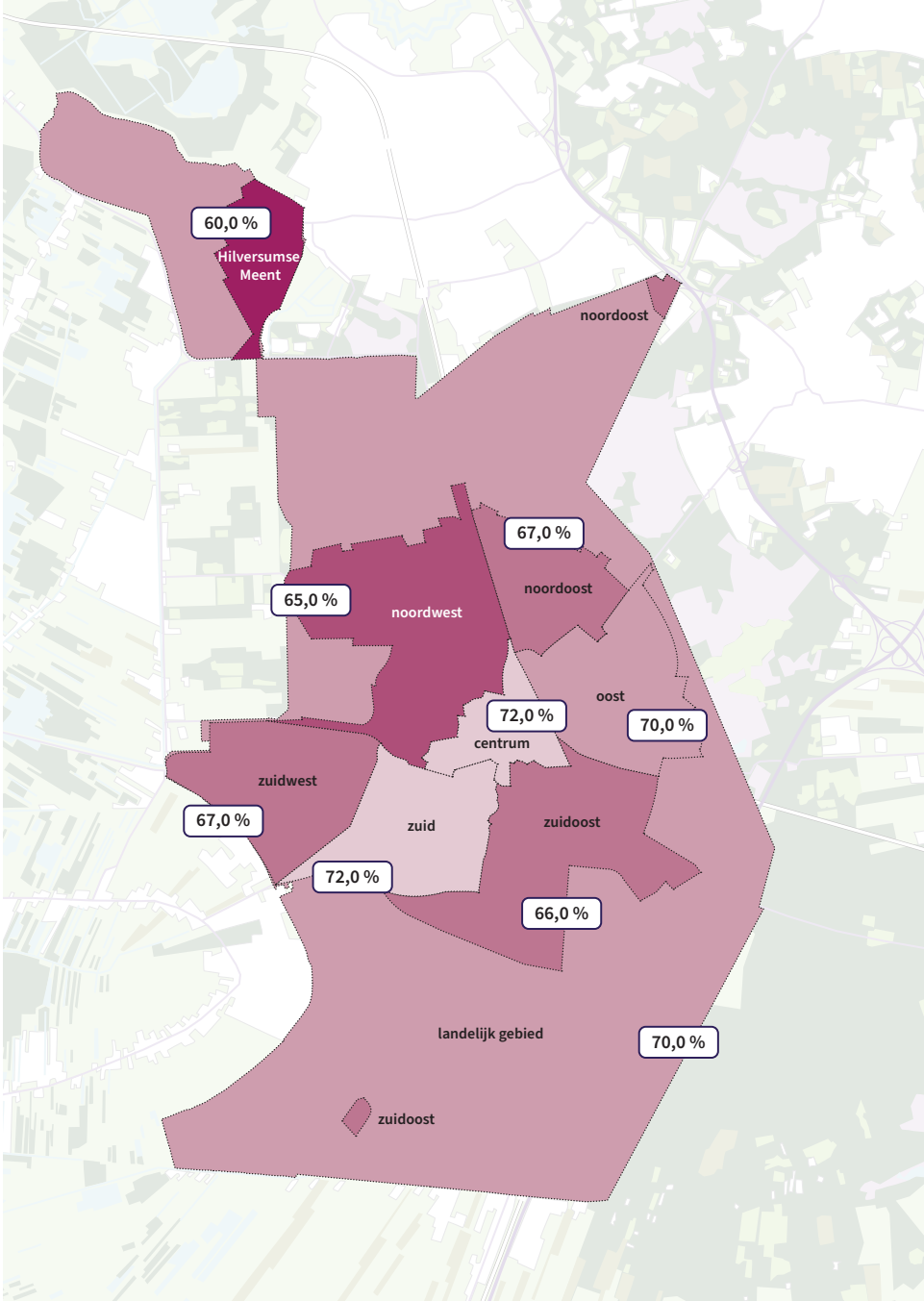

Landelijk gemiddelde

Bron opendata.cbs.nla
Jaar 2020

Deze kaarten zijn bedoeld om de verschillen tussen de Hilversumse wijken aan te geven. De vijf legendastappen zijn daarom gebaseerd op de hoogste en de laagste gemeten waarde binnen Hilversum.

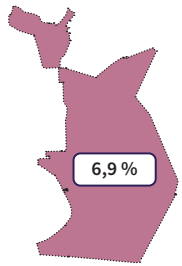

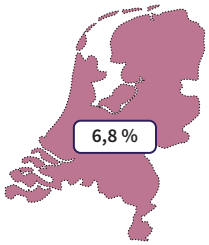
Percentage huishoudens met een laag inkomen

percentage

- 9,5 - 11,0
- 8,0 - 9,5
- 6,5 - 8,0
- 5,0 - 6,5
- 3,5 - 5,0
- geen gegevens

Hilversums gemiddelde

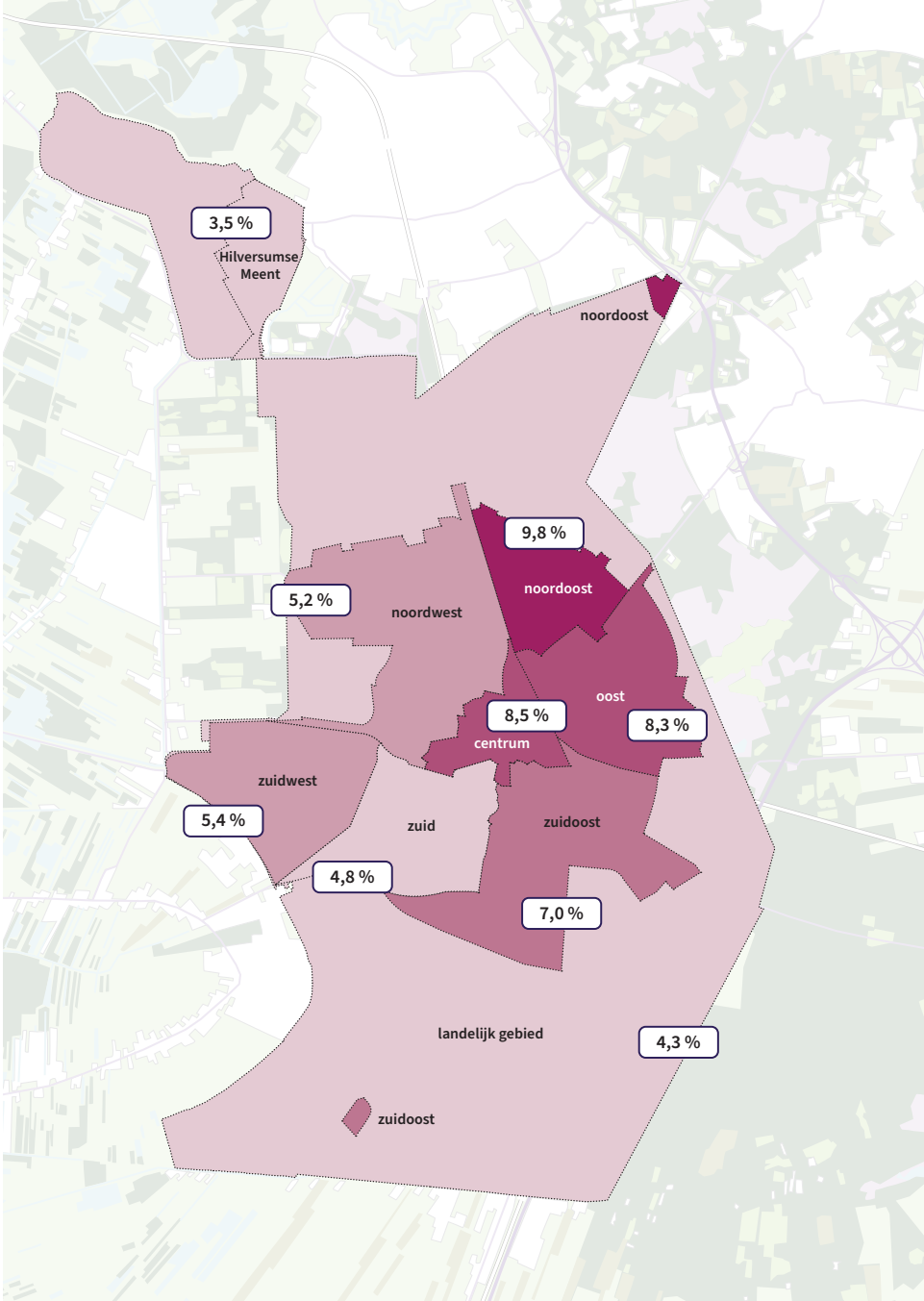

Landelijk gemiddelde

Bron opendata.cbs.nl
Jaar 2020

Deze kaarten zijn bedoeld om de verschillen tussen de Hilversumse wijken aan te geven. De vijf legendastappen zijn daarom gebaseerd op de hoogste en de laagste gemeten waarde binnen Hilversum.

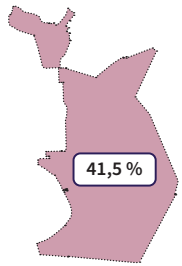

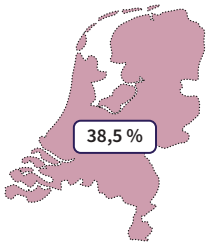
Percentage eenpersoonshuis-houdens

percentage

- 54 - 60
- 48 - 54
- 42 - 48
- 36 - 42
- 30 - 36
- geen gegevens

Hilversums gemiddelde

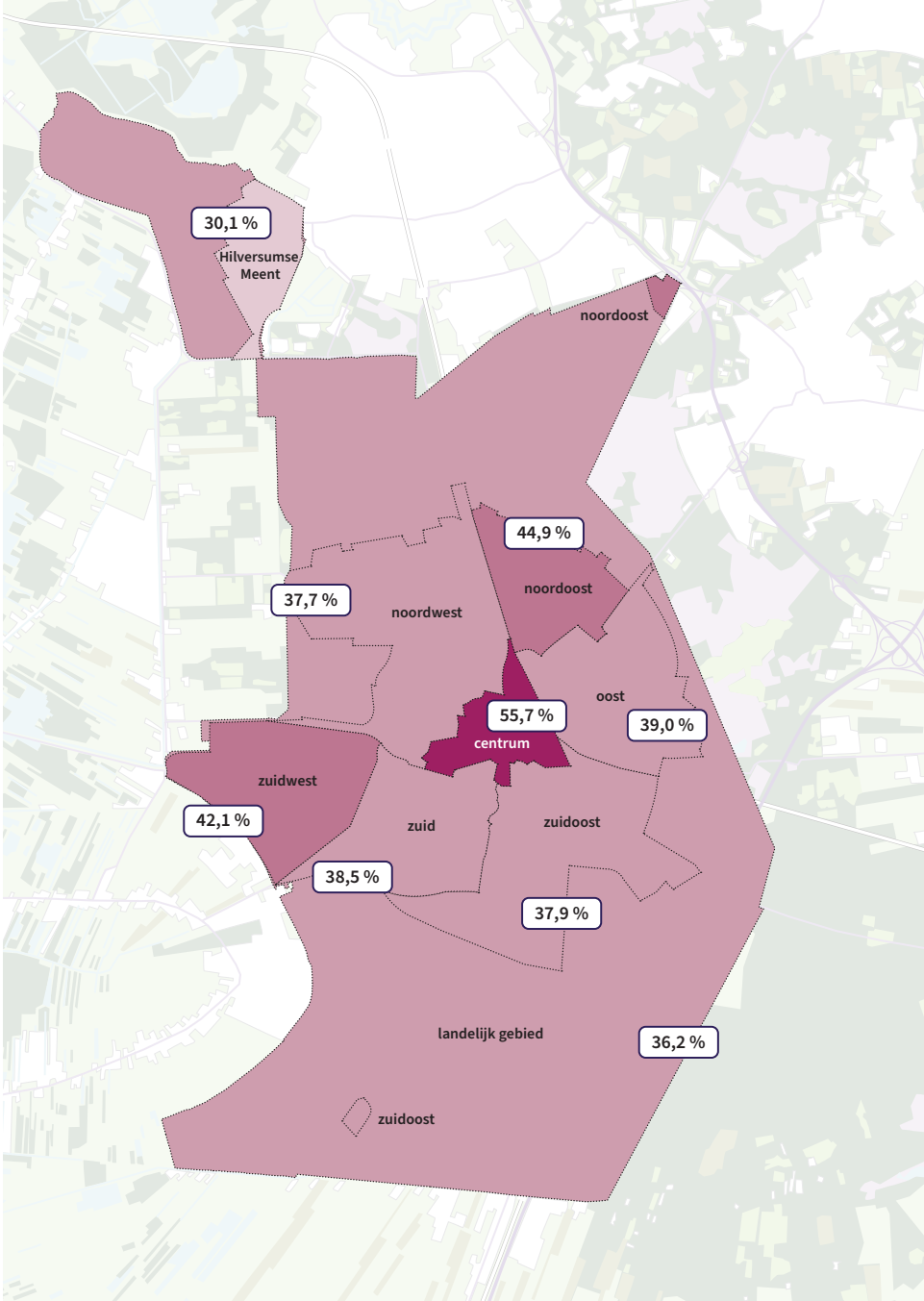

Landelijk gemiddelde

Bron opendata.cbs.nl
Jaar 2020

Deze kaarten zijn bedoeld om de verschillen tussen de Hilversumse wijken aan te geven. De vijf legendastappen zijn daarom gebaseerd op de hoogste en de laagste gemeten waarde binnen Hilversum.

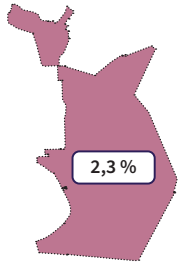

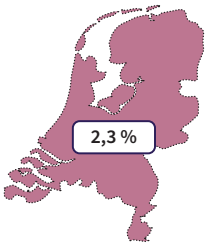
Percentage jongeren dat niet is ingeschreven op een school en geen diploma heeft

percentage

- 3,3 - 3,8
- 2,8 - 3,3
- 2,3 - 2,8
- 1,8 - 2,3
- 1,3 - 1,8
- geen gegevens

Hilversums gemiddelde

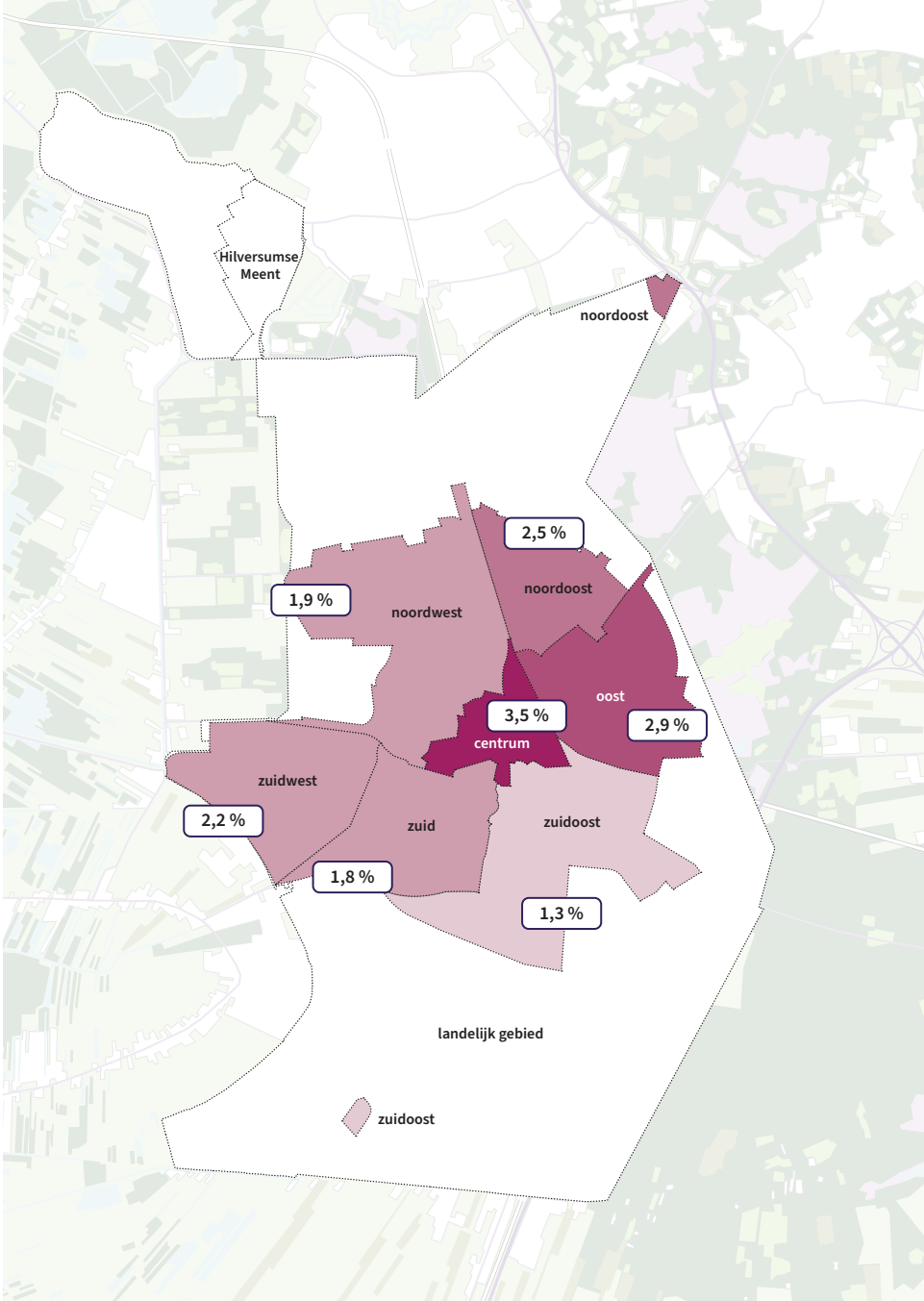

Landelijk gemiddelde

Bron kis-wijkmonitor.nl
Jaar 2020

Deze kaarten zijn bedoeld om de verschillen tussen de Hilversumse wijken aan te geven. De vijf legendastappen zijn daarom gebaseerd op de hoogste en de laagste gemeten waarde binnen Hilversum.

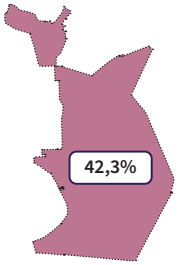

Verbonden voelen met de eigen buurt: “ik voel me verbonden”

percentage

- 30 - 36
- 36 - 42
- 42 - 48
- 48 - 54
- 54 - 60
- geen gegevens

Hilversums gemiddelde

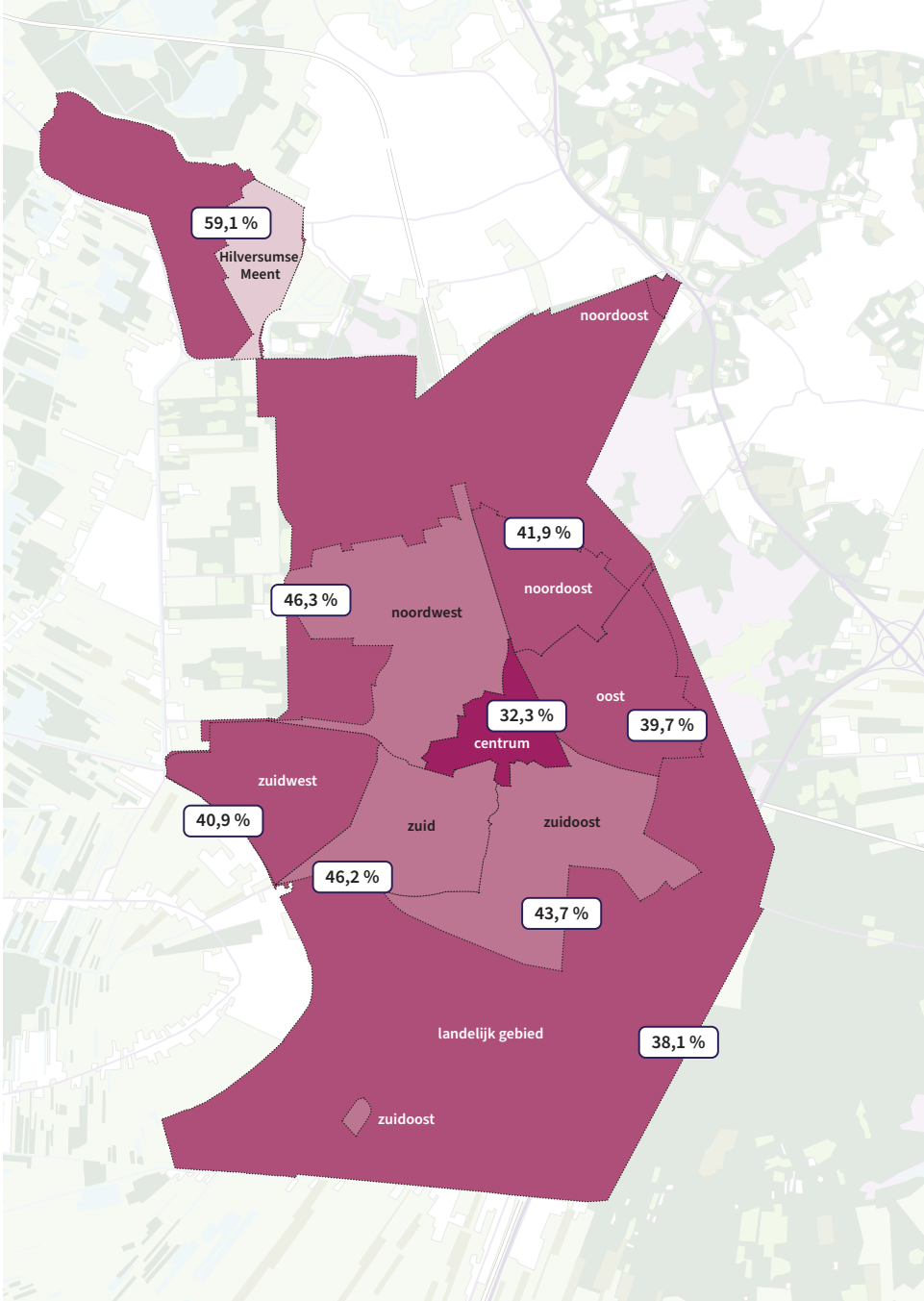

Landelijk gemiddelde

Bron Hilversum Monitor
Jaar 2021

Deze kaarten zijn bedoeld om de verschillen tussen de Hilversumse wijken aan te geven. De vijf legendastappen zijn daarom gebaseerd op de hoogste en de laagste gemeten waarde binnen Hilversum.

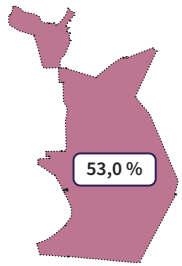

Mate van veiligheid in de buurt: “ik voel me meestal veilig”

percentage

- 42 - 47
- 47 - 52
- 52 - 67
- 67 - 72
- 72 - 77
- geen gegevens

Hilversums gemiddelde

Landelijk gemiddelde

Bron Hilversum Monitor
Jaar 2021

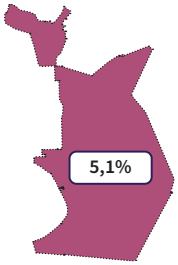
Deze kaarten zijn bedoeld om de verschillen tussen de Hilversumse wijken aan te geven. De vijf legendastappen zijn daarom gebaseerd op de hoogste en de laagste gemeten waarde binnen Hilversum.

Gevoel van eenzaamheid: “ik voel me regelmatig eenzaam”

percentage

- 6,5 - 8
- 5 - 6,5
- 3,5 - 5
- 2 - 3,5
- 0,5 - 2
- geen gegevens

Hilversums gemiddelde

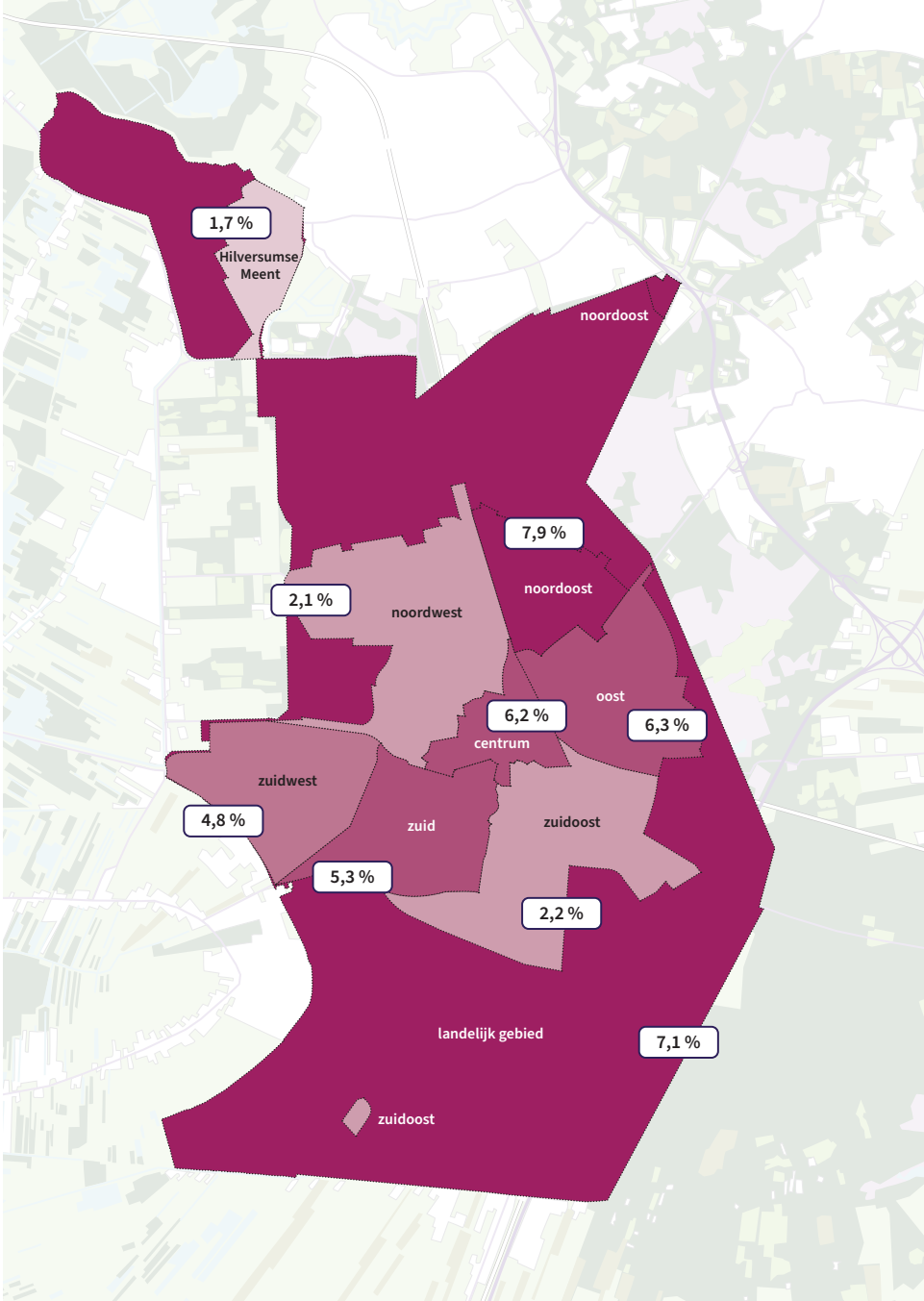

Landelijk gemiddelde

Bron Hilversum Monitor
Jaar 2021

Deze kaarten zijn bedoeld om de verschillen tussen de Hilversumse wijken aan te geven. De vijf legendastappen zijn daarom gebaseerd op de hoogste en de laagste gemeten waarde binnen Hilversum.

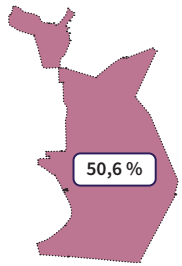

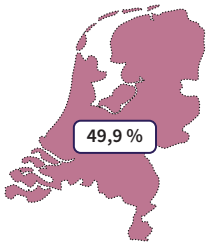
Percentage mensen dat voldoet aan de beweegrichtlijn

percentage

- 42 - 45
- 45 - 48
- 48 - 51
- 51 - 54
- 54 - 57
- geen gegevens

Hilversums gemiddelde

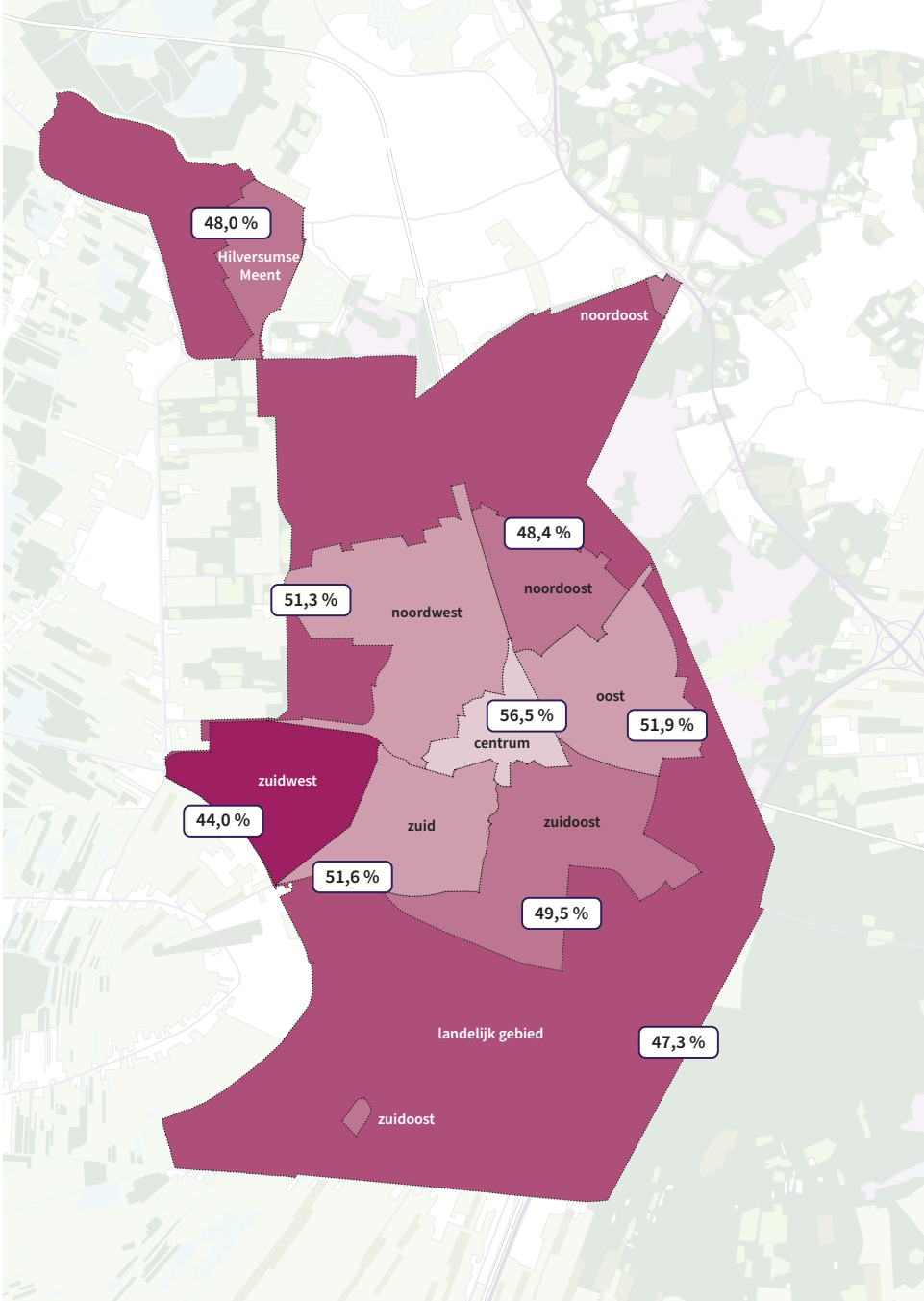

Landelijk gemiddelde

Bron statline.rivm.nl
Jaar 2020

Deze kaarten zijn bedoeld om de verschillen tussen de Hilversumse wijken aan te geven. De vijf legendastappen zijn daarom gebaseerd op de hoogste en de laagste gemeten waarde binnen Hilversum.

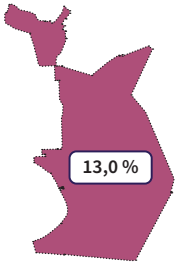

Percentage mensen met ernstig overgewicht

percentage

- 15 - 17
- 13 - 15
- 11 - 13
- 9 - 11
- 7 - 9
- geen gegevens

Hilversums gemiddelde

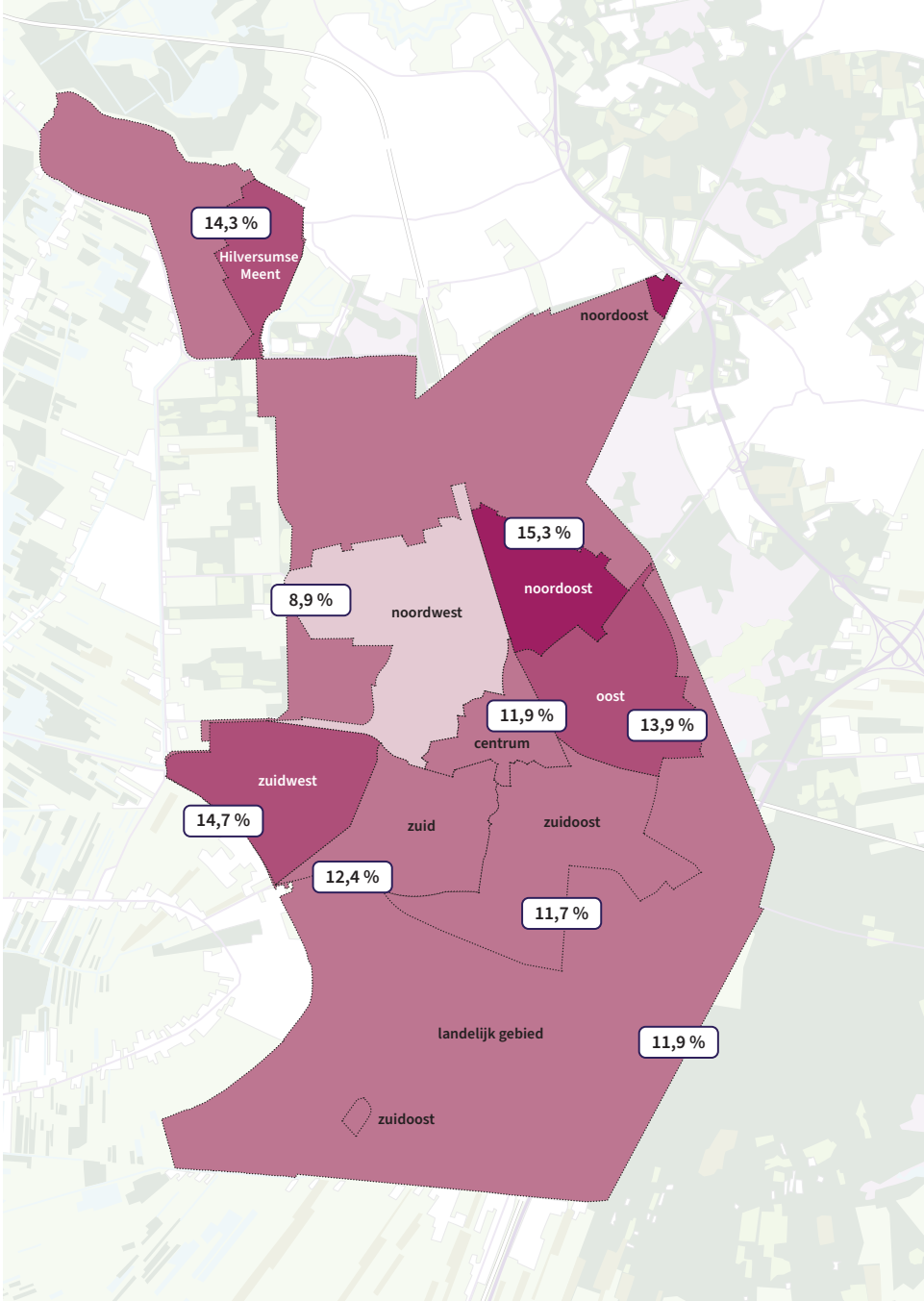

Landelijk gemiddelde

Bron statline.rivm.nl
Jaar 2020

Deze kaarten zijn bedoeld om de verschillen tussen de Hilversumse wijken aan te geven. De vijf legendastappen zijn daarom gebaseerd op de hoogste en de laagste gemeten waarde binnen Hilversum.

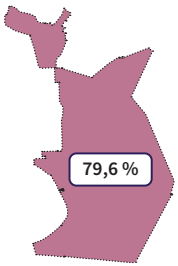

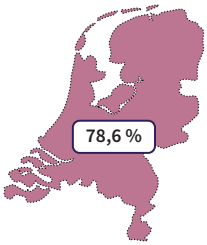
Gemiddelde leeftijd overleden personen

gemiddelde leeftijd

- 72 - 75
- 75 - 78
- 78 - 81
- 81 - 84
- 84 - 87
- geen gegevens

Hilversums gemiddelde

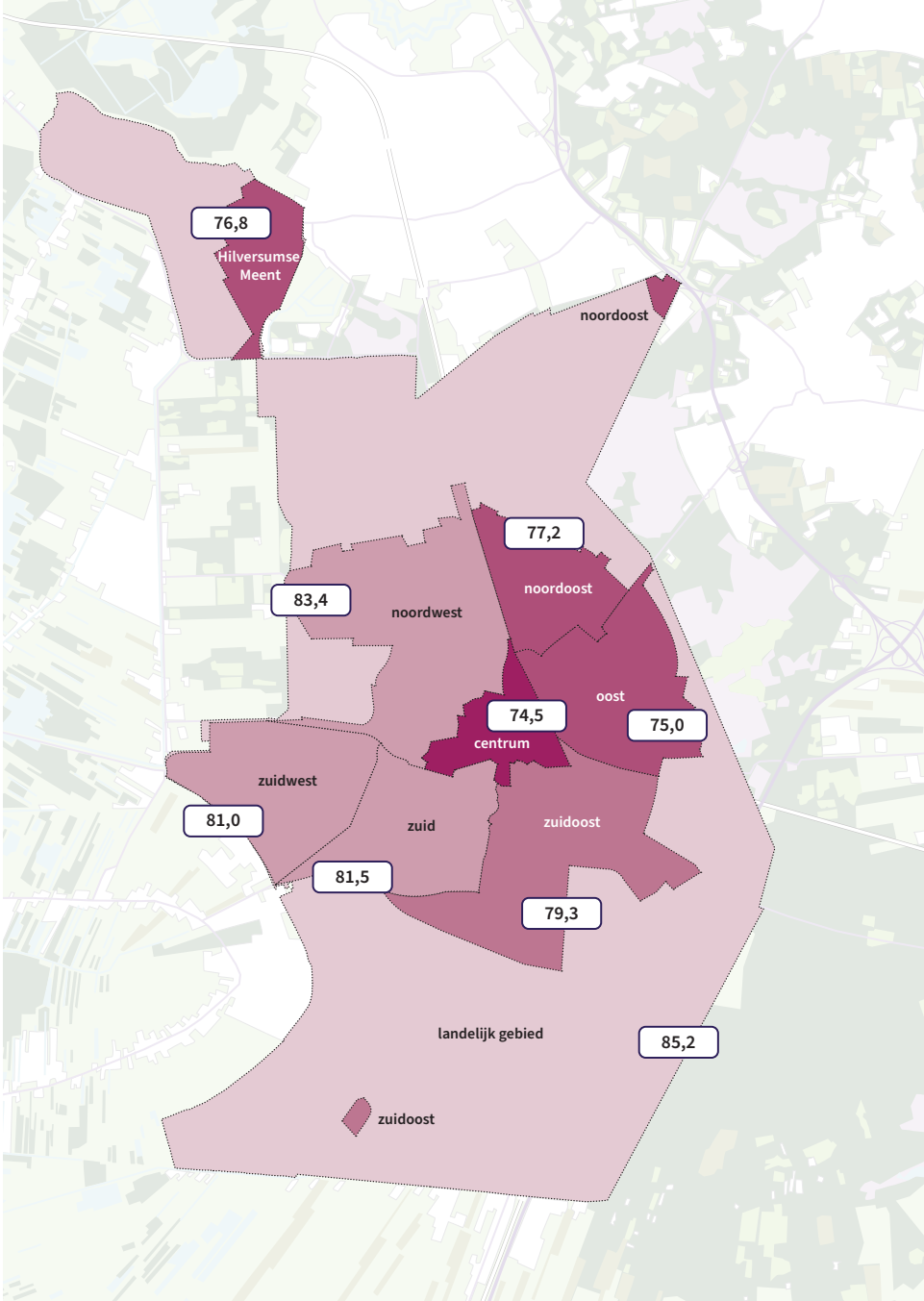

Landelijk gemiddelde

Bron kis-wijkmonitor.nl
Jaar 2020

Deze kaarten zijn bedoeld om de verschillen tussen de Hilversumse wijken aan te geven. De vijf legendastappen zijn daarom gebaseerd op de hoogste en de laagste gemeten waarde binnen Hilversum.

Voorzieningen

winkels

- centrum
- winkelstraten
- buurt- en wijkcentra
- supermarkt
  buiten buurt- en wijkcentra
- concentratiegebied grootschalige winkels
  o.a. bouwmarkten & woonwinkels

gezondheid

- ziekenhuis
- gezondheidscentrum / huisarts / apotheek

ontmoeten, groei, ontwikkeling en onderwijs

- buurtcentrum
- Jeugd en Gezin
- (speciaal onderwijs) basis- of middelbare school
- peuterspeelzaal / kinderdagverblijf / buitenschoolse opvang

cultuur

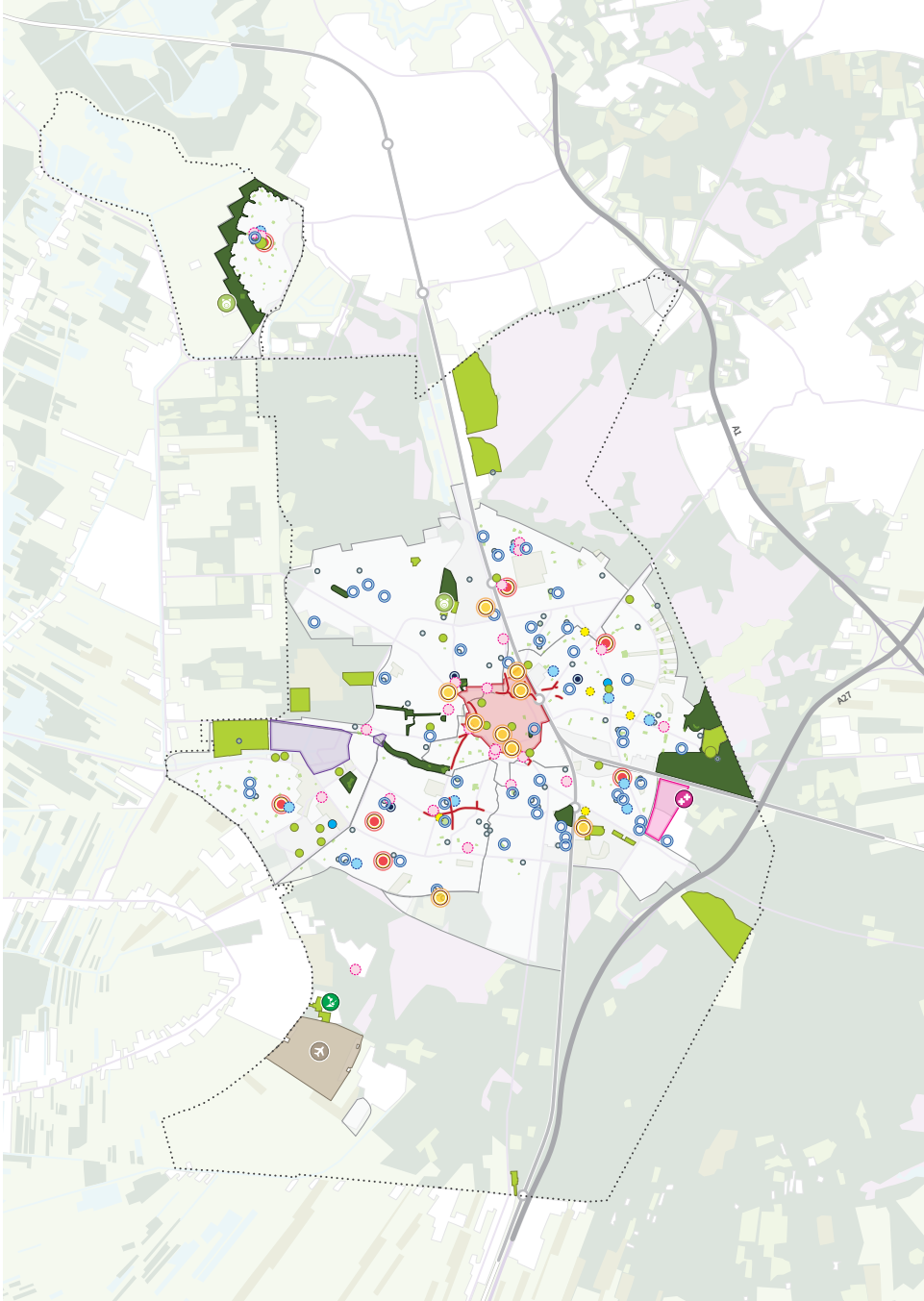
- culturele voorziening
  museum / bioscoop / bibliotheek

vrije tijd

- speeltuin
- park
- sport(terrein) / maneges / sportscholen
- zwembad
- kinderboerderij
- volkstuin
- vliegveld Hilversum

stand van zaken najaar 2022

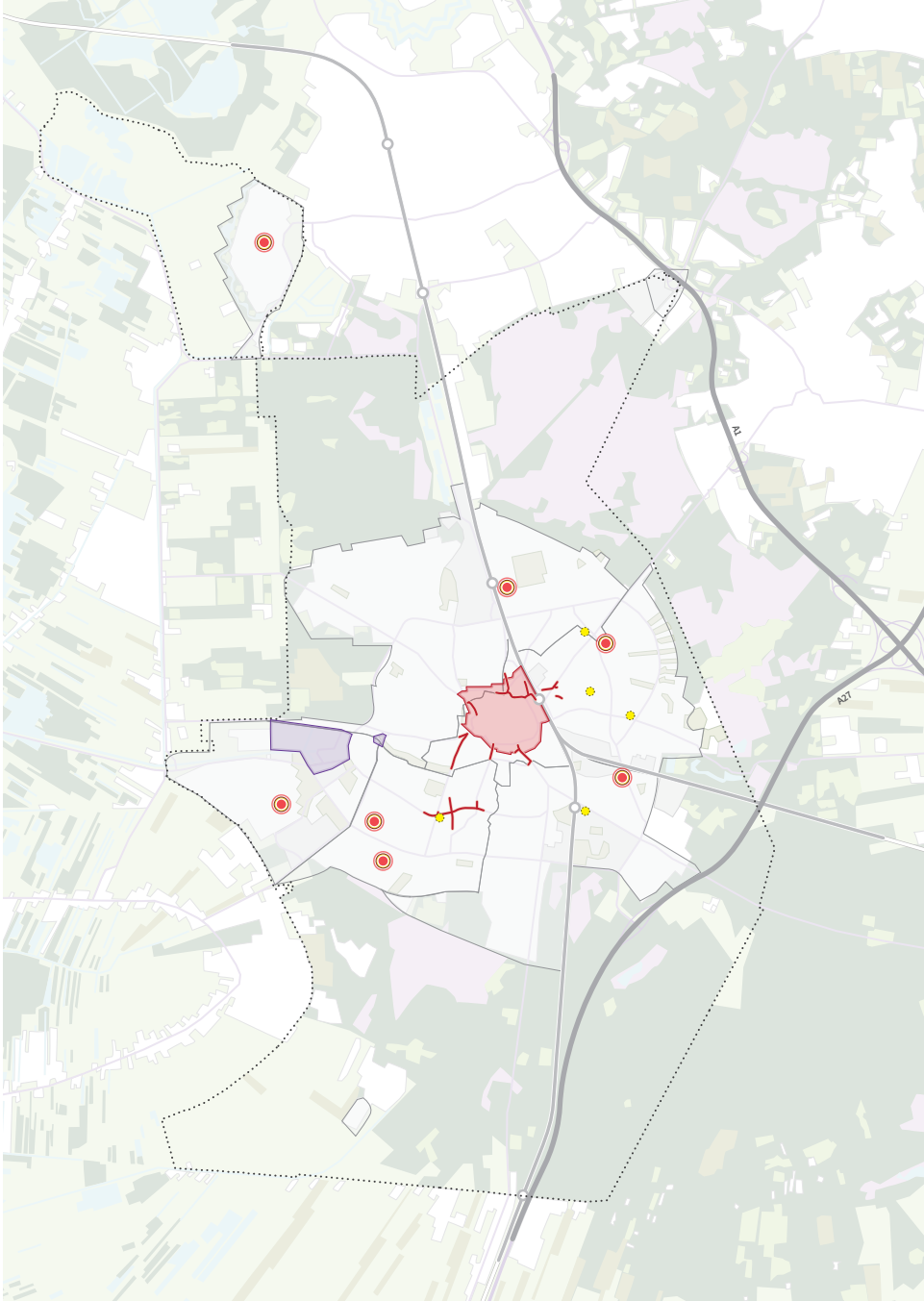

Voorzieningen

winkels

- centrum
- winkel- en aanloopstraten
- buurt- en wijkcentra
- supermarkt
  buiten buurt- en wijkcentra
- concentratiegebied grootschalige winkels
  o.a. bouwmarkten & woonwinkels

stand van zaken najaar 2022

Voorzieningen

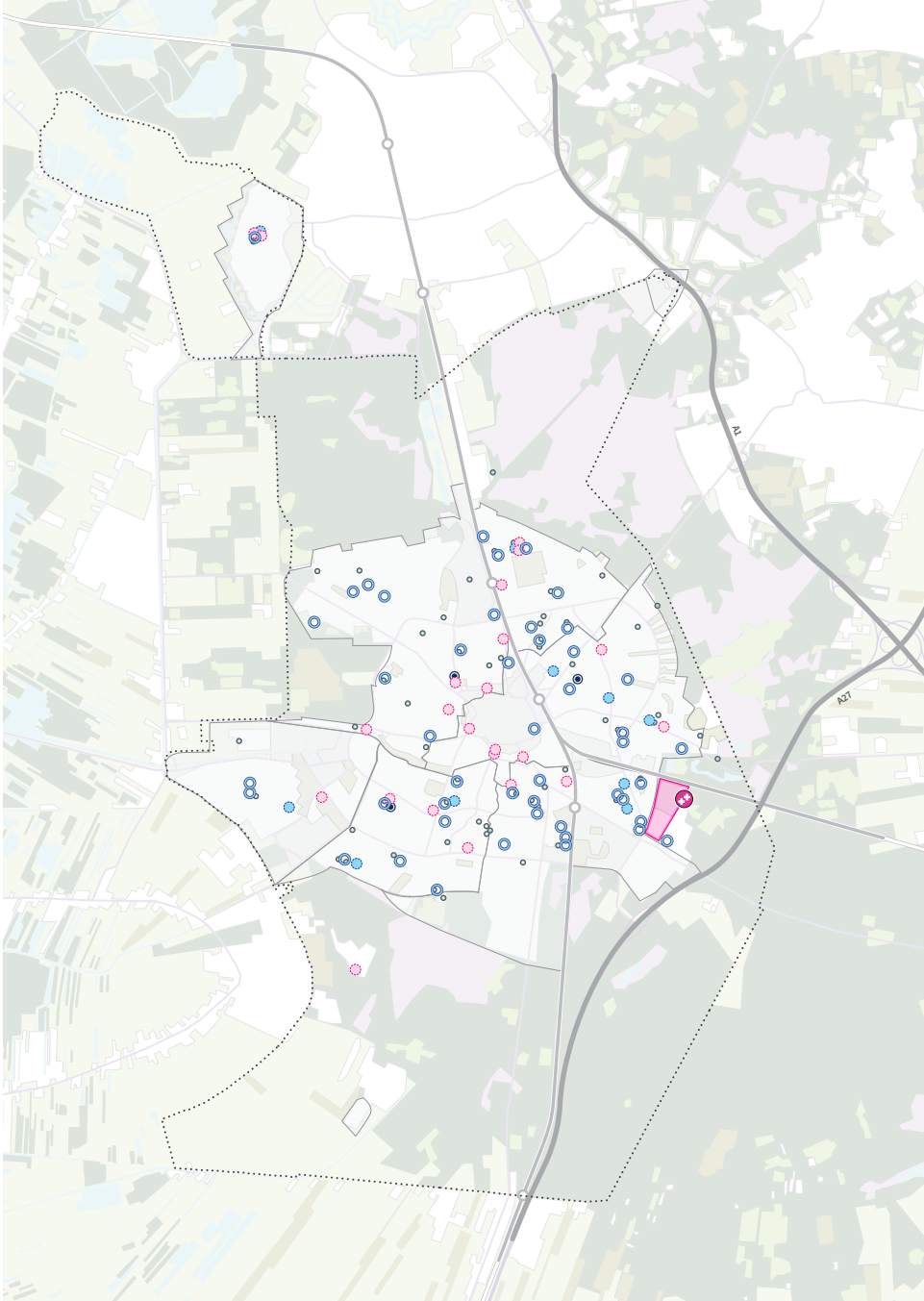
gezondheid

- ziekenhuis
- gezondheidscentrum / huisarts / apotheek

ontmoeten, groei, ontwikkeling en onderwijs

- buurtcentrum
- Jeugd en Gezin
- (speciaal onderwijs) basis- of middelbare school
- peuterspeelzaal / kinderdagverblijf / buitenschoolse opvang

stand van zaken najaar 2022

Voorzieningen

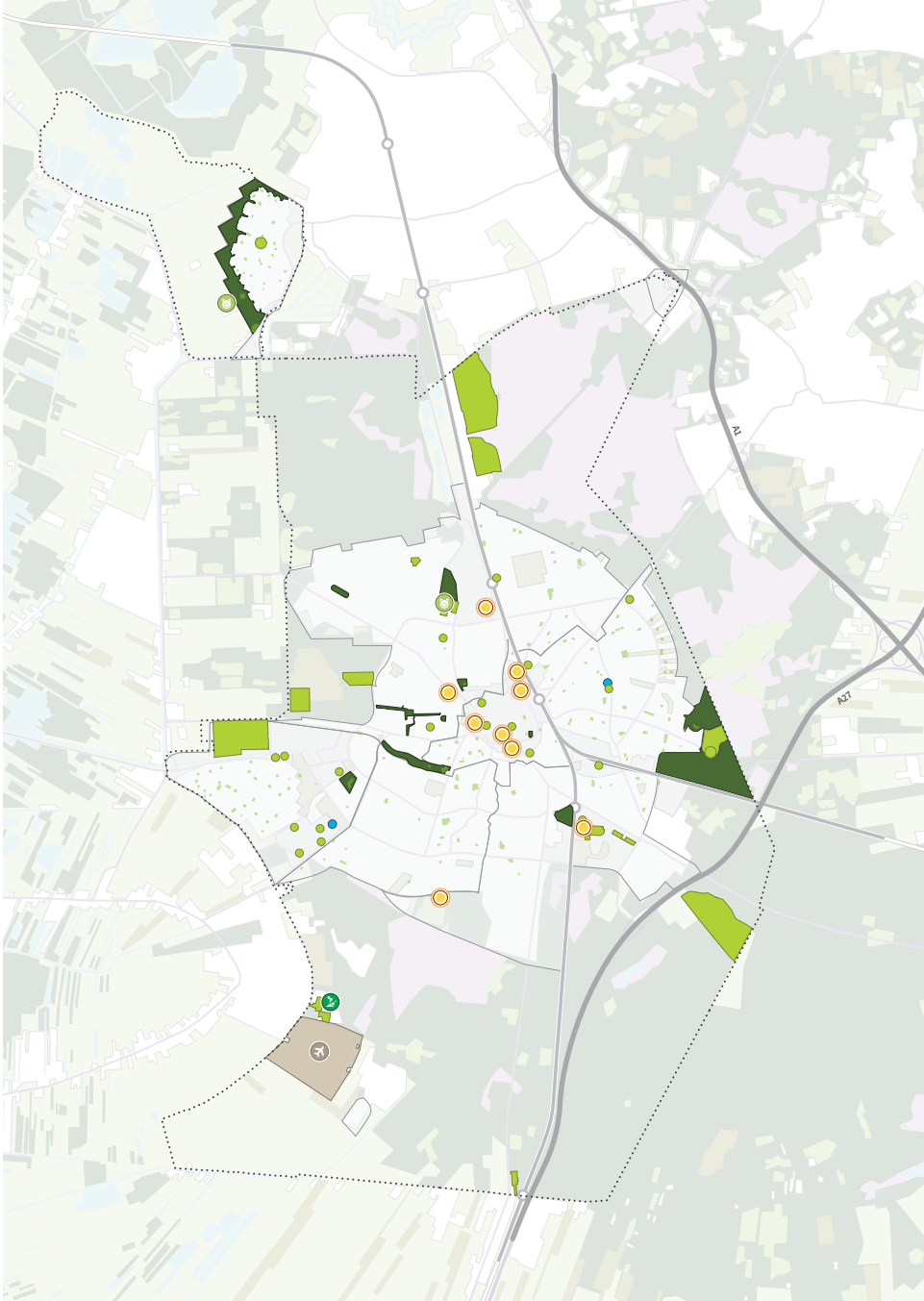
cultuur

- culturele voorziening
  museum / bioscoop / bibliotheek

vrije tijd

- speeltuin
- park
- sport(terrein) / maneges / sportscholen
- zwembad
- kinderboerderij
- volkstuin
- vliegveld Hilversum

stand van zaken najaar 2022

Lopende projecten

stedelijke ontwikkeling

- lopende gebiedsontwikkeling
  o.a. Arenapark & 1221
- voorziene gebiedsontwikkeling
  o.a. Media Park & MOB-terrein
- (mogelijke) kleinschalige projecten & initiatieven

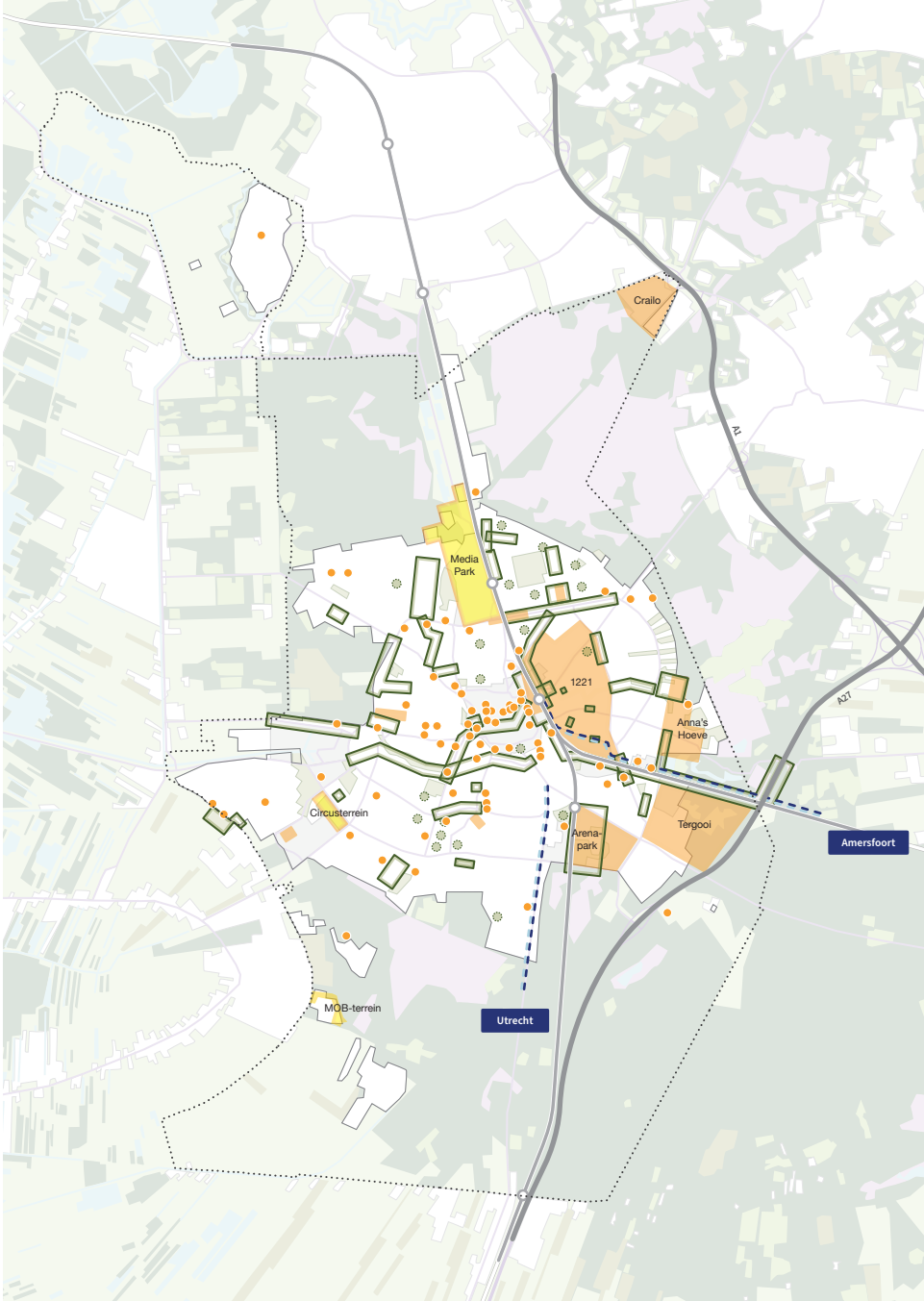
herinrichting openbare ruimte

- lopende projecten
- geplande projecten

snelfietsroutes

- richting Utrecht en Amersfoort

stand van zaken najaar 2022

0 0,5 1 2 km

Kaarten Hoofdstuk 4

Duurzaam Hilversum 2040

verbeteren lucht, water & bodem

lucht, water & bodem voldoen in 2040 in de hele gemeente aan de milieunormen
oppakken in samenwerking met rijk, provincie en regio

versterken groen & biodiversiteit

- herstellen biodiversiteit, diverser groen en meer mogelijkheden voor waterberging
- tegengaan verdroging
  gebiedsgericht opzetten waterpeil
- groene ring rond de stad
  hier wat drukker, daardoor elders rustiger
- rondje Hilversum als mogelijke begrenzing
  nader uit te werken
- zoekgebied afronden rondje Hilversum
- versterken landschappelijke schakels
- koele groene routes maken in de stad
- groen-blauwe verbindingen
- verbindingszone stadsecologie
  bomen en bos
- verbindingszone stadsecologie
  (schraal) grasland

klimaatadaptatie

- overlast bij hevige neerslag aanpakken
  zoekgebieden hemelwaterinfiltratie
- verkoelen door groen of water
  zoekgebieden

overgang naar duurzaam energiesysteem versnellen

- zonne-energie op daken
- zonne-energie op geluidschermen
- kleinschalige zonne-energie
  aandachtspunt: beschermde stadsgezichten
- beschermde stadsgezichten
- transformatie
  kansen voor verduurzaming energie + warmte

overgang naar duurzame mobiliteit versnellen

- ontwikkelen aantrekkelijke, snelle en veilige fiets- en wandelroutes van en naar het centrum
- versterken tweezijdige oriëntatie OV-knooppunten
- inzet op fietsen, wandelen en deelmobiliteit
  in de hele stad en extra inzet rond de stations
- autoluwe binnenstad
- zoeklocaties mobiliteitshubs
  overstap van auto op fiets en openbaar vervoer

bevorderen hergebruik van materialen

in de hele gemeente: circulair bouwen / innovatie
in combinatie met onderwijs
oppakken in samenwerking met rijk, provincie en regio

verbeteren kwaliteit openbare ruimte

in de hele gemeente meer ruimte voor groen, spelen, ontmoeten, waterberging en deelmobiliteit / minder ruimte voor de auto

Meedoen Hilversum 2040

realiseren voldoende geschikte en betaalbare woningen

realiseren van voldoende woningen
met name inzet op betaalbaarheid

realiseren van voldoende woningen
met name inzet op zorg

verkleinen van de sociaaleconomische en gezondheidsverschillen

realiseren van voldoende zorgvoorzieningen in de wijk

realiseren van voldoende groen en openbare ruimte

versterken van de sociale samenhang in buurten

realiseren van voldoende ontmoetingsvoorzieningen

realiseren van voldoende woningen
met name inzet op divers aanbod

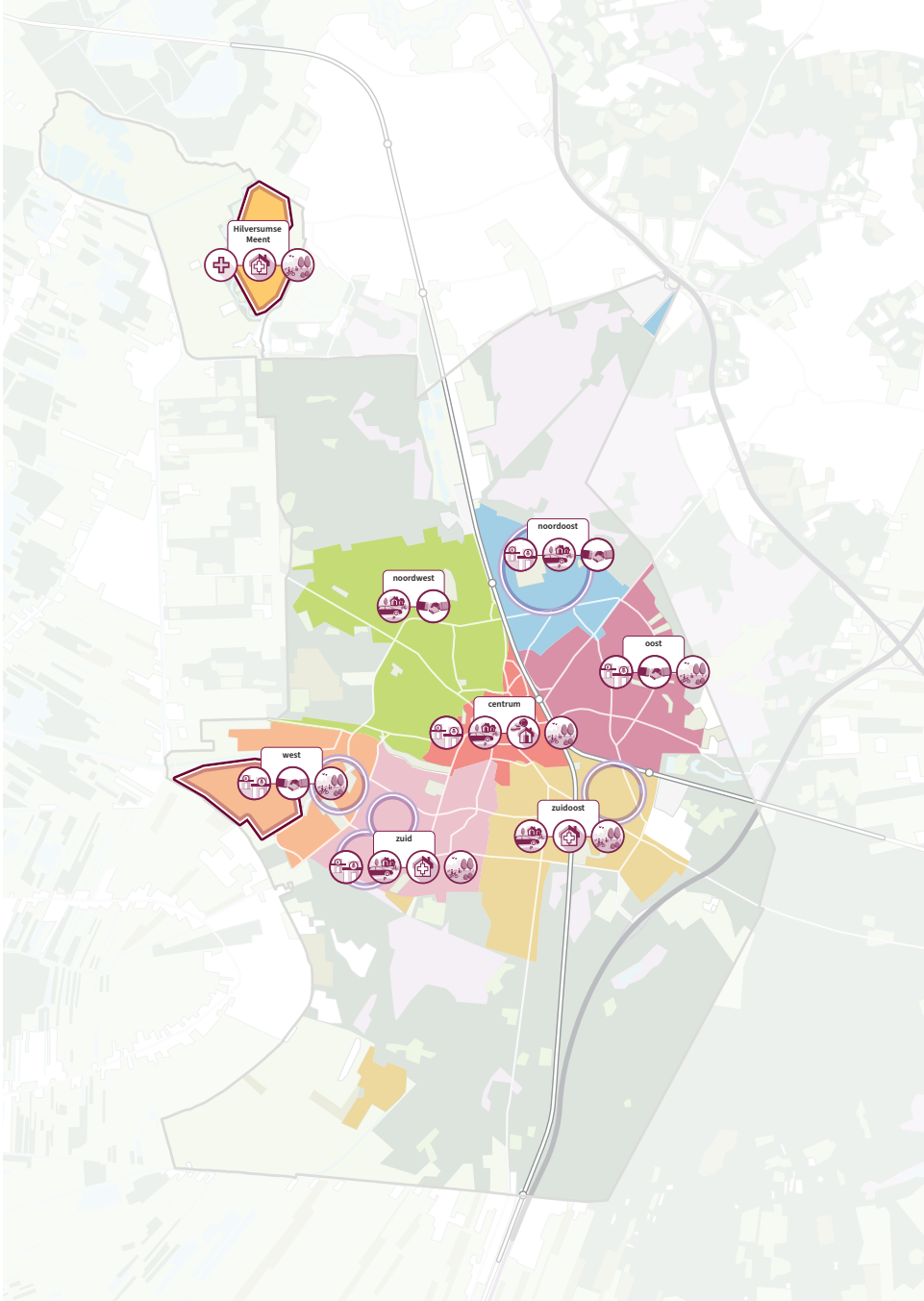
versterken van de sociale veiligheid

verbeteren van de ruimtelijke kwaliteit / verkeersveiligheid

algemeen (binnen alle doelen)

eerste prioriteitsgebieden gebiedsagenda's
op basis van coalitieakkoord

volgende prioriteitsgebieden gebiedsagenda's

Actief Hilversum 2040

meer ruimte voor werk

- ontwikkeling campussen
  Media Park, Tergooi & Arenapark / Laapersveld
- behoud bedrijvigheid
- ontwikkelen gemengde woon-werk-voorzieningen milieus
- potentiële ontwikkellocaties werken
- ruimte voor kleinschalig werken in de wijk
- onderzoeksgebied vitale landgoederen
  vliegveld / MOB / landgoederen

bevorderen innovatie en versterken relatie tussen bedrijven en onderwijs

- innovatiecluster bedrijven, voorzieningen en kennisinstellingen

binden en boeien van jongeren en middengroepen

in de hele gemeente, o.a. door aanbieden geschikte woningen, onderwijs en voorzieningen

compact en aantrekkelijk centrum voor Hilversum en de regio

- compact en aantrekkelijk centrum
- HOV-lijn Hilversum - Huizen
  vrijwel gereed
- ontwikkelen hov-haltes en omgeving / opheffen spoorse doorsnijding

